

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

İzlanda'nın Çanı

HALLDÓR LAXNESS

HALLDÓR LAXNESS

İZLANDA'NIN ÇANI

Halldór Laxness, 1902 yılında İzlanda'nın başkenti Reykjavík yakınlarında doğdu. On yedi yaşındayken, ilk kitabı yayınlandı. Çağdaş İzlanda kurgusunun tartışmasız ustası ve yaşadığı yüzyılın en büyük romancılarından biri olan Laxness; romanlar, kısa hikâyeler, denemeler, şiirler ve anı yazıları dâhil altmıştan fazla kitap yazdı. 1955 yılında Nobel Edebiyat Ödülü'nü kazandı. 1998 yılında hayatını kaybetti.

İZLANDA'NIN ÇANI

ÍSLANDSKLUKKAN
ADAM HASLETT'İN SUNUŞUYLA

HALLDÓR LAXNESS
BAĞIMSIZ İNSANLAR'IN NOBEL ÖDÜLLÜ YAZARI

ÇEVİREN: ÖMER DEMİR

İZLANDA'NIN ÇANI

HALLDÓR LAXNESS

Çeviren: Ömer Demir

Çeviri Editörü: Tuluhan Olcayto Çolak

Genel Yayın Nu.: 13

ISBN: 978-605-8255-22-7

1. Basım, Ağustos, 2017

Published by agreement with Licht & Burr Literary Agency, Denmark.

EFLATUN Basım Dağıtım Yayıncılık Danışmanlık Yatırım ve Tic. Ltd. Şti. ©2017

KİTAPSAATİ©2017

Bu kitabın tüm hakları saklıdır.

Herhangi bir şekil ya da yöntemle çoğaltılamaz.

Sertifika Nu.: 12131

Kapak ve Sayfa Tasarımı: Sıla Koçoğlu

Baskı ve Cilt: Sözkese Matbaacılık San. Tic. Ltd. Şti.

Tel: (+90) 312 229 99 28

Sertifika Nu.: 13268

 www.kitapsaati.com

 www.facebook.com/kitapsaati

 twitter.com/kitapsaati

 instagram.com/kitapsaati

EFLATUN Basım Dağıtım Yayıncılık Danışmanlık Yatırım ve Tic. Ltd. Şti.

Bağcılar Mh. Şemsettin Günaltay Cad. 283 Sk 9/7 Çankaya/Ankara, Türkiye

Tel : (+90) 312 442 52 10

GSM: (+90) 541 232 00 96

Faks: (+90) 312 442 52 12

www.kitapsaati.com.tr

"Halldór Laxness, yirminci yüzyıl edebiyatında bir yol göstericidir. Müthiş bir özgünlük, nüktedanlık ve duyguyla eserlerini oluşturur ve her çeşit yazıya değer veren kişilerce okunmayı, önemsenmeyi hak eden bir yazardır."

– Alice Munro

GİRİŞ

İlk bakışta, *İzlanda'nın Çanı* kitabının, Amerikan okuyucularını etkileme konusunda birkaç olumsuz yanı bulunmaktadır. İlk olarak, yazar Halldór Laxness kimdir? Ya da, kitabın adını aldığı ülke neresidir? Başka yerler dururken gerçekten İzlanda'yla ilgili bir romanı mı okuyacağım? Hikâyenin on yedinci yüzyılda geçtiğini ve olayların, kırk yıl süren zorlu hukuk ve kamu davası etrafında döndüğünü söylemiş miydik? Hala çıkış yolu bulamadınız mı? Öyleyse, size çok basit bir tavsiyem var: Durun! Mükemmel bir yazarın çok güzel ve eğlendirici bir kitabını buldunuz. *İzlanda'nın Çanı*'nın ilk İngilizce çevirisi yazarın, yirminci yüzyılın en iyi roman yazarları arasındaki yerini sağlamlaştırdı. Tek bir satırla giriş yapmam gerekseydi, şöyle derdim: Halldór Laxness en iyisidir!

İzlanda'nın ilk ve tek Nobel Ödüllü yazarı ile karşılaşan okuyucular muhtemelen, 1934 klasiği *Bağımsız İnsanlar*'ı okumuşlardır. Baskısı tükenen bu kitap şimdi yeniden basıldı ve son birkaç yılda yazarın eserini destekleyen bir grup fedakâr yazar ve editör sayesinde geniş bir okuyucu kitlesine ulaştı. Ben de bu çabalardan yararlananlardan biriyim. Birkaç yıl önce bir arkadaşım bana *Bağımsız İnsanlar*'ı önermişti. Ben de kitabı biraz kaygıyla almıştım. İçimden bir ses bu kitabın, çaba gösterildiğinde yücelen, değerli ve zorlu kitaplardan biri olacağını söylüyordu. Hiç de yanılmamıştım! İlk Laxness kitabımı okuyuşumu düşündüğümde, geçmişe kıskançlık dolu bir sevgiyle bakıyorum ve bu anıyı hatırladığımda mutluluk duyuyorum; hatta “Keşke hiç bitmeseydi.” diyorum.

Aynı tat, özellikle Laxness'e özgü olan kakhaha ve dehşet, *İzlanda'nın Çanı*'nda da bulunabilir. *Bağımsız İnsanlar*'dan on yıl sonra yazılan bu roman, önceki kitap-tan daha geniş bir coğrafi ve politik alanı kapsamaktadır; bilhassa da ulusal kimlik ve edebiyatın, bu kimliğin oluşu-munda oynadığı rolle ilgilidir. Ayrıca, çilekeş bir milletin sömürülmesinin ve inatçı iradesinin bir masalıdır. Bu ta-nım, ciddi ve vatansever bir eserin akla gelmesine neden olabilir, ki *İzlanda'nın Çanı* kesinlikle böyle bir eser de-ğildir. Bu yüzden Laxness burada, geniş ve tarihi temala-ra ulaşmak isteyen diğer pek çok yazarın başaramadığını yapmış, absürtlük duygusunu sürdürmüştür.

“Kitaplarda anlatıldığına göre bir zamanlar İzlandalılar, tek bir milli mirasa sahipti: Bir çan.” diye başlar kitap.

Bu çan, tüm önemli hükümet işlerinin ve davaların görüldüğü ulusal meclisin bulunduğu yerde mahkeme binasında çalardı. Hikâye başladığında; üç başkahramandan biri, sefil bir çiftçi olan Jón Hreggviðsson, İzlanda'daki her yoksulun peşinde koştuğu bir eşya olan teli, diğer adıyla olta ipini, çalmaktan tutuklanmıştır. O zamanlar İzlanda'yı yöneten Danimarka kralı tarafından çalışmaya zorlanan Jón Hreggviðsson'dan, eritilip bakırının Kopenhag şehrinin yeniden inşasında kullanılması için, eski çağlardan beri asılı olan bir çanı indirmesi istendi. Danimarka'nın başkenti, İsveçliler tarafından harap edilmişti ve şimdi, her şeyin eski haline dönmesi için İzlanda'nın zaten az olan varlıkları elinden alınıyordu. İzlanda'nın onuruna ve mahkemelerinin saygınlığına yapılan bu saldırı, kitabın geri kalanında karakterlerin uğraşacağı adalet yanlışlarının da başlangıcı niteliğindedir.

Jón Hreggviðsson, çanı indirirken krala hakaret ettiği gerekçesiyle birkaç gün sonra kırbaçlanır, ki bu cezanın tanımı okuduklarımız arasında en üzücü olanlardan biridir. Bu acımasız cezadan sonra Jón, bir grup işkenceciyle beraber sarhoş olur ve bunların içinde sırt derisini yüzen adam da vardır. Alışıl gelmiş ve az sözle çok şey ifade etme tarzıyla Laxness, bu durumda herhangi bir aksilik olduğunu ifade etmez, çünkü hepsi aynı yöne gidiyordur. Bir bataklığın içinde kaybolan Jón, sarhoş bir halde kendinden geçer ve uyandığında, yakınlarında kralın celladının cesedini bulur. Jón Hreggviðsson'un bu ölümle bir alakasının olup olmadığıyla ilgili hukuki süreç, roman bitmeden önce, birkaç İzlandalı soylunun itibarını zedeler ve adamın kendisini de bitmek bilmeyen bir hapishane ve fabrika günlerine sokar. Bu aynı zamanda onun, kralın danışmanı ile İzlanda'nın en güzel kadını arasındaki aşk macerasında bir piyon olarak kullanılmasına neden olur.

Bağımsız İnsanlar kitabının okuyucuları Jón Hreggviðsson'u, sevmeye karşı koyamadıkları cahil ve sert mizaçlı baş belası Yazlıkçı Bjartur'a benzetebilir. Hreggviðsson belki de Bjartur'dan daha sert ve kaba olabilir. İkinci bölümde, fabrikadan döndüğünde, "ikisi de cüzzamlı olan; birinin bedeninin tüysüz ve felçli, ötekininse boğumlu ve ülserli olduğu kız kardeşi ve teyzesini hayvan pisliği yığınının yanında, siyah peçelerinin altında üzgün bir şekilde oturuyor ve birbirlerinin elini tutarak Tanrı'ya yalvarıyor" bulur. Sarhoş olan Jón, "gelir gelmez karısını ve yarım akıllı çocuğunu dövmeye başlar. On dört yaşındaki kızı ise ona gülüyordur ve yaşlı annesi gözyaşları içerisinde oğluna sarılmıştır. Bu ikisine çok fazla vurmamıştır."

Kasvet oldukça belirgindir ve belki de daha önemlisi, o kadar soğukkanlı bir şekilde anlatılmıştır ki kahkaha rahatlamamanın tek yoludur. Hiç kuşku yok ki Laxness bu şekilde olmasını istemiştir. İki yüz sayfa sonra, Hreggviðsson dönüp de kızını musalla taşı üzerinde, özürlü oğlunu gülerken ve karısını da kendisine lanetler yağdırırken bulduğunda, yazar şunu sormaktadır: “Yokluğunda hayvanlarının başına gelen felaketlerle karşılaştırıldığında bu da bir şey miydi?” Burada pek de şaka yapıyor sayılmaz. Elbette ki, Hreggviðsson’un tüm sahnelerine aldatici neşe ve derinlik birleşimini veren, kelimenin tam anlamıyla ölümün kıyısındaki mizah, bu darağacı mizahıdır.

Eğer tek kahramanı Jón Hreggviðsson olsaydı *İzlanda’nın Çanı, Bağımsız İnsanlar*’ın daha ince bir versiyonu olarak görülebilirdi. Ancak, Laxness bu sevimli çiftçiye, İzlanda’nın sulh hâkiminin kızı güzel Snæfriður’la ve onun sevdiği ve ona karşı mücadele ettiği kralın danışmanı, Arnas Arnæus’la kesişen bir yolculuğa çıkarır. Árni Magnússon’dan esinlenerek oluşturulan karakter, İzlandalı büyük kitap koleksiyoncusu ve bilgin Arnæus, İzlandaca destanlardan bölümler içerebilecek olan eski kitap ve el yazmalarını araştırmak için İzlanda’ya gelmiştir. İzlanda’nın ruhu, şiirde ve cesur insanlarını anlatan masallarda yaşamaktadır. Ancak, bu ülkede insanlar eski parşömen yazmalarını ayakkabı derisi, elbise yaması ve hatta yiyecek olarak kullanacak kadar alçalmışlardır.

Ülkenin ileri gelenleriyle birlikte ziyarete geldiğinde Arnæus, Jón Hreggviðsson’un annesinin yatağının altındaki saman ve çöp yığınının içinde, en değerli el

yazmalarından olan *Skálda*'ya ait parçalar bulur. İşte çiftçinin harap evine yapılan bu ziyaret sırasında, Jón Hreggviðsson'un cüzzamlı ailesinden korkan genç Snæfriður, kendisini koruması için Arnæus'a yanaşır. Bundan sayfalar öncesinden okuyucu, Snæfriður'un Arnæus'a umutsuz bir aşk beslediğini, ülkesinin onuru ve şanı için bıkmadan çalışan adama hayranlık duyduğunu anlar.

Baştaki bu olaylardan sonra kitap daha ayrıntılı bir konuya girer. Snæfriður, infazından önceki gün Jón Hreggviðsson'un serbest kalmasına yardım eder ve ondan, Danimarka'ya giderek bu genç hayranına bir kelime bile etmeden Kopenhag'a ve kitaplarına dönen adama, Arnæus'a bir mesaj iletmesini ister. Hreggviðsson'un karanlık hapislerle ve Danimarka ordusundaki zorunlu göreviyle karşılaştığı bu yolculuğu, kendi türünde gerçeküstü bir kara mizahtır. Romanın ortalarına doğru sahneye tekrar Snæfriður çıkar; yıllar sonra, yıkık dökük bir çiftlikte yaşamaktadır, hala güzeldir ancak tehlikeli bir alkolik olan serseri Magnús'la evlidir. Kitaptaki en içler acısı ve komik sahnelerden birinde, sarhoş bir halde yabancı birinin bahçesinde durup ondan kellesini kesmesini isteyen Magnús, bir fıçı içki karşılığında karısını satarak bir anlaşma yapar. Rahip, bu haberi kadın kahramanımıza verdiğinde kendisi, Laxness'in tarzına uygun olarak, yalnızca güler. Magnús sonunda karısını bir baltayla (hedefini vuramayacak kadar sarhoş bir halde) kovaladığında Snæfriður, ablasının malikânesine gider ve orada tekrar Arnæus'la karşılaşır. Bu kez, İzlanda'nın bozuk ve oldukça acımasız olarak görülen ceza sistemini düzeltme göreviyle gönderilmiş, kralın özel savcısı rolündedir.

Başka bir yazarın, kadın düşmanlığına ya da maço luğa başvurmadan çirkin, başarısız da olsa karısına şiddet uygulamaya çalışan bir adamı çekici biri haline getirdiğini hayal etmek oldukça zordur. Ancak Magnús, ondan nefret bile edemeyeceğimiz kadar harap bir haldedir ve burada, Laxness'in tüm karakterlerine karşı sahip olduğu sağlam cömertliği görmekteyiz. Sevecen ve bağışlayıcı bir Tanrı gibi, her bir sefil başarısızlığı detaylandırır ancak asla onu kınamaz ya da yargılamaz. İnsanın hata komedisi –ki Laxness'in ellerinde bu kesinlikle bir komedidir- alaycı ve zaman zaman absürt bir eğlence şeklinde sunulur.

Karakter konusuna gelince; günümüz okuyucuları Laxness'in karakterlerinin, “modern psikolojik derinlik” olarak adlandırabileceğiniz niteliğe sahip olmadıklarını düşünmektedirler. İnsanların ne düşündüğü ve hissettiğiyle ilgili hiçbir iç tasvir ya da konuşma görmeyiz ancak onları tam olarak birbirlerine söyledikleri ve yaptıklarıyla tanırız. Bu da tarihiyle, zamanıyla ve mekânlarıyla birlikte okuyucuya bu kitabın -kendi türünde bir halkbilimle ilişkilendirdiğimiz, tekdüze karakter tasviri içeren- bir İzlanda destanı olduğu izlenimini verir. Hiç kuşku yok ki bu durum kısmen doğrudur. 1972'de yayınlanan bir röportajda Laxness, bu kitapta destanların tarzını taklit etmek için bilinçli bir karar verdiğini kabul etti. Ancak burada taklitten çok daha fazlası vardır. Laxness, destan geleneğinin anlam ve soruntularını kuşatacak modern roman biçimini benimser.

Bu karışıma verilebilecek bir tepki -ki sanırım, pek çok okuyucu ilk başta bunu düşünmüştür- eseri basit olarak görüp okumamaktır. Bugün dünyada, hayatta kalmanın nasıl bir şey olduğuyla ilgili kurgular görmek istiyorsanız,

ne diye günümüz koşullarının temel taşı olan bireysel farkındalığın çoğu kişi tarafından görmezden geldiği bir kitap okuyasınız ki? Yanıt, bana göre, Laxness'in tam olarak ne yaptığını bilmesi ve yirminci yüzyıl yazarı olarak, bu seçimlerin farkında olmasıdır. *İzlanda'nın Çanı* bir geçmişe özlem hareketi değildir. Anlatımda belirgin olan bir şey varsa o da, hiçbir getirisi olmayan faydacılığın ve onurun, zalim bir talihin zorluklarına karşı koymada oynadığı roldür- ister modern ister eski.

Kitabın sonlarına doğru, tüm sahip olduklarını bir bir kaybettikten sonra Snæfriður, Danimarka yöneticisinden, babası sulh hâkiminin itibarını mahveden yolsuzluk davasını yeniden açmasını istemek için Danimarka'ya gider. Sonunda, sabrı tükenir ve şaşaalı salonunda durdukları sırada iri yapılı soyluya şunları söyler:

“Böyle konuştuğum için beni affedin, hiçbir şeyi unutmayan tarihçilerden oluşan bir ırk olduğumuz için bizi affedin. Ancak, beni yanlış anlamayın. Ne kelimelerimde, ne de düşüncelerimde yaşanan hiçbir şeyden pişmanlık duymuyorum. Belki de en muzaffer ırk, yok edilen ırktır. İzlandalılar için merhamet dileyen sözler söylemeyeceğim. Biz İzlandalılar, ölmeyi hak etmeyecek kadar iyi insanlarız ve uzun bir süre boyunca hayatın bizim için bir değeri yoktu. Ancak şu var ki, zengin ya da fakir, bu ırkın bir insanı ayakta kalırsa biz hiçbir zaman kaybetmemişiz demektir ve ölüm geldiğinde bile bu şey bizden asla kaybolmamıştır; eski şiirlerde tanımlanan ve bizim şan dediğimiz şey. Kendileri toprağa karışsa da, annem ve babam onursuz, hırsız olarak adlandırılmaz.”

Elbette ki bu kitap bir Laxness romanı olduğu için, babasının da biraz yolsuzluğa karışmış olduğu ortaya çıkar ancak genel itibarıyla eski kafalı, iyi ve saygıdeğer bir adamdır. Ancak konuşmasındaki şu azme bakın: “Ve uzun bir süre boyunca hayatın bizim için bir değeri yoktu.” Bu söz, çoğumuzun, edebi metinler olmadan hayal bile edemeyeceği derecede yokluk yaşamış bir kadının dışa vurduğu duygulardan ileri geliyordu (vebanın vurduğu topraklar boyunca yolculuk yapan, Hreggviðsson’un annesinin daha önceki tanımlarından biri de “zoru başarma”dır). Belki de şunu belirtmek gerekir ki, bugün, dünyadaki milyarlarca insan bu romandakilerden pek de farklı olmayan koşullarda yaşamaktadır: Çiftçilik yapan, zaman zaman hastalık ve kıtlıkla karşı karşıya kalan yoksul insanlar. Ben son iki cümlede, Laxness’in tüm roman boyunca olduğundan daha ciddiydim. Temel olarak anlatmak istediğim şudur: *İzlanda’nın Çanı*’nın ve Laxness’in eserinin yarı folklorik tarzını daha genel anlamda psikolojik ya da manevi bir sezgiyle karıştırmak hata olacaktır. Diğer pek çok yenilikçi gibi Laxness, her bir küçük detayı Mann, Faulkner ya da Woolf’un fiziksel olarak derinlere inen romanları kadar derinlemesine inceleyerek, insanların kötü durumuna karamsar ve mizahi bir bakış açısı kazandırmak için kültürel geçmişinin büyük hikâyelerini kullanır ve onları dönüştürür.

Romanın son bölümünde sahneye, *İzlanda*’nın kontrolü için politik savaşın yaşandığı Kopenhag çıkar. Laxness bu bölümü, kraliyetin ve soyluların zekice kurgulanmış bir birleşimiyle açar. Buraya kadar gördüğümüz tüm yokluklardan sonra tanımın kendisi, yazar tarafından herhangi bir ifadeye gerek kalmadan, bize durumun

parodisini sunar. Snæfriður ve Arnas Arnæus, kendilerini mücadelenin iki ayrı tarafında bulur. Arnæus, Alman tüccarlara satılması durumunda ülkenin yöneticiliğiyle ilgilenmeyi düşünür; Snæfriður, Arnæus'un babasına karşı verdiği hükümleri bozmaları için kraliyet emirleri istiyordur ve onun, bu sebeple Danimarka Krallığına ihtiyacı vardır. Jón Hreggviðsson, ortada bir piyon olarak sıkışıp kalmış, sürüklenmiş, hırpalanmış, serbest bırakılmış ve tekrar hapsedilmiş; hiçbir zaman cezadan başka bir şey beklememiş ve hiçbir zaman da yetim çocuklarının lafını etmemiştir. (Bu kitapta, çocuklar için işler pek iyi gitmez.)

Sonuç, Snæfriður'la Arnas Arnæus'u son bir kez daha bir araya getirir ve burada Laxness belki de tek gerçek sanatsal yapıt olan sahneyi gerçekleştirir; birbirlerine, sömürgeci memurlarından kurtulduğunda, İzlanda'nın nasıl olacağını anlattıkları kısa bir diyalog. Son cümlelerden biri şöyledir: "Þingvellir'de görkemli bir mahkeme binası yükselecek ve kralın İzlanda'dan istemiş olduğu, celladın Jón Hreggviðsson'a kesmesini söylediği çandan daha büyük, daha ahenkli bir çan asılacak." Böylece, eski günlerin adaleti iyileştirilecek, ticaret tekrar adil olacak ve toplanan tüm el yazmalarını muhafaza etmek için büyük bir kütüphane kurulacak. Bu noktada okuyucu, bu düşüncelerin yaşanıp yaşanmayacağıyla ilgili bilgiye dayalı bir tahmin yürütebilir.

Milliyetçilik ve iyi edebiyat her zaman huzursuz birer dost olmuşlardır. Biri bir ideolojiyi dayatmak ister, diğeri dindarlığı ortaya çıkarmak. Laxness da bunun farkındadır ve karakterlerinin İzlanda'da cefa çeken yoksulların kaderine terk edilmiş itibarları ile ilgili tüm atıp tutmalarında bir

parodi, bir komiklik duygusu sezilmektedir. Ancak bir taraftan da bu kitabı, manzaralarını oldukça hoş bir şekilde tarif ettiği ülkesinin hikâyelerinin Kuzey Atlantik'teki bu soğuk ve kayalı adanın kıyılarının ötesinde de duyulacağına dair bir arzu ve tarihe duyulan bir kinle de yazmış olmalı. *İzlanda'nın Çanı*'nda bunu başarmaktadır. Zorlu ancak merak uyandıran bir romana, kendi ülkesinin kaderiyle ilgili kendiliğinden akan açık uçlu bir konuşmayı yerleştirmeyi başarır. Bunun söylenebileceği çok az değerli yazar vardır. Tolstoy da bunlardan biridir.

Yazınsal şöhretin çıkışı ve inişi (ve tekrar çıkışı) yavaş, engebeli, öngörülemeyen bir iştir ve herkesçe bilinmesinden önce, genellikle diğer yazarların, editörlerin ve çevirmenlerin tutkularına ve sadakatine bağlıdır. Bu yüzden *İzlanda'nın Çanı* gibi mükemmel bir kitabın bunca yıl sonra sonunda İngilizce'ye çevrilmiş olması bize iyimser olmak için bir sebep sunmaktadır.

ADAM HASLETT

New York City

Ocak 2003

İZLANDA'NIN ÇANI

I

Kitaplarda anlatıldığına göre, bir zamanlar İzlandalılar tek bir milli mirasa sahipti: Bir çan. Bu çan Öxará Nehri kıyısındaki Þingvellir'de, mahkeme binasının kalkan duvarındaki mahya kirişine asılmıştı. Duruşmalar için ve infazlardan önce çalınan bu çan o kadar eskiydi ki artık hiç kimse gerçekte kaç yıllık olduğunu bilmiyordu. Bu hikâye başlamadan önce çan, yıllarca çatlak kalmıştı ve orada yaşayan en eski halk bu çanı daha net ve ahenkli bir ses çıkardığı haliyle hatırlayabileceklerini düşünüyorlardı. Bununla birlikte bu insanlar çana değer veriyordu. Þingvellir'in sakin yaz ortası günlerinde, Bláskógar'ın güzel kokusu Súgur'un hafif meltemlerini sürüklediğinde, kral naibi, sulh hâkimi ve cellat, asılacak adam ve boğulacak kadın mahkemede toplanır ve çanın sesi sıklıkla Öxará'nın mırıltısı eşliğinde duyulabilirdi.

Savaşın sonra, Kopenhag'ın yeniden inşa edilmesi için kral, İzlanda halkının tüm pirinç ve bakırlarından feragat etmesi gerektiği hükmünü verdikten bir yıl sonra eski çanı alıp getirmek için Öxará kıyısındaki Þingvellir'e adamlar gönderildi.

Alþingi'nin dağılmasından birkaç gün sonra, gölün batı yakasından birkaç yük beygiriyle birlikte iki adam geldi. Beygirlerini nehir ağzının karşısındaki geçitten aşağı sürüp sığ nehrin üstünden geçtiler ve mahkeme binasının yakınındaki lav yatağının kenarına indiler. Adamların biri

solgun yüzlü, dolgun yanaklı ve küçük gözlüydü. Yırtık pırtık ve dar bir soylu ceket giymişti ve dirseklerini çocuk gibi uzatıp yürüyerek bir soylu gibi görünmeye çalışmaktaydı. Diğeri ise esmer, bakımsız ve çirkin biriydi.

Köpeğiyle beraber, yaşlı bir adam lav kayalarının üzerinden yürüyerek geldi ve bu iki gezginin önünden yola indi:

“Siz de kimsiniz?”

Şişman olan cevap verdi: “Ben Majesteleri’nin özel görevlisi ve celladıyım.”

“Yok ya.” diye mırıldandı yaşlı adam uzak bir yerden konuşuyormuş gibi boğuk bir sesle. “Yine de, Yaratıcı ne derse o olur.”

“Kanıtlayabileceğim bir belge var elimde.” dedi kralın özel görevlisi.

“Ah, tabii ki.” dedi yaşlı adam. “Bugünlerde herkeste belge var zaten. Çeşit çeşit belgeler.”

“Bana yalancı mı diyorsun, seni yaşlı şeytan?” diye sordu kralın özel görevlisi.

Yaşlı adam, gezginlere daha fazla yaklaşarak kendini tehlikeye atmak istemedi, mahkeme binasını çevreleyen duvarın yıkıntılarına oturdu ve iki adama baktı. Diğer yaşlı adamlardan bir farkı yoktu. Gri sakalı, kırmızı gözleri, baca şeklinde şapkası ve yamuk bacakları vardı ve mavi elleriyle bastonunu kavramış, titreyerek bu bastona yaslanıyordu. Köpeği, duvarın içinden geldi ve köpeklerin vahşiliklerini gizlerken yaptıkları gibi havlamadan adamları kokladı.

“Eskiden kimsede böyle belgeler olmazdı.” diye ağır ağır mırıldandı yaşlı adam.

Solgun yüzlü celladın rehberi olan Swarthy haykırdı:

“Haklısın dostum! Hliðarendili Gunnar'ın¹ da hiç böyle bir belgesi olmamıştı.”

“Peki, sen kimsin?” diye sordu yaşlı adam.

“Ah, bu, Akranesli bir tel hırsız; Paskalya'dan beri Bessastaðir'deki² Þrælakista'da aylaklık ediyor.” diye cevapladı kralın özel görevlisi ve kızgın bir şekilde köpeğe tekme attı.

Siyah saçlı adam sesini yükseltti ve alayla parıldayan beyaz dişlerini ortaya çıkaracak şekilde güldü: “Bu, kralın Bessastaðir'den celladı. Tüm köpekler üzerine işesin.”

Yıkılmış duvarın üzerinde duran yaşlı adam bir şey söylemedi ve çoğu zaman yüzünde boş bir ifade vardı. Adamlara bakmaya devam etti ve titreyerek yere otururken bir parça gözlerini kırptırdı.

“Binaya tırman, Jón Hreggviðsson; seni sefil, alçak herif” dedi kralın celladı, “ve çanı indir. Bağışlayıcı Efendimiz'in, boynuna ipi geçirip seni asmamı emredeceği gün, burada kimsenin bu çanı çalamayacak olması bana çok komik geliyor.”

“Bu kadar eğlence yeter, delikanlılar.” dedi yaşlı adam. “Bu çok eski bir çan.”

“Papazla iş birliği yapıyorsan,” dedi kralın celladı, “ona ne ağlamanın ne de kıvrmanın burada para etmediğini söyle. Bu çanla beraber daha on sekiz çan için

1. Hliðarendili Gunnar, çoğunluk tarafından ortaçağa ait İzlanda destanları arasında en iyisi olarak kabul edilen Njál's destanının (Brennu-Njál's destanı olarak da bilinir) kahramanlarından biridir. Gunnar, çağının eşsiz kahramanı olarak ödüllendirilmiştir; etkileyici ölümüyle olduğu kadar, yiğitlik ve şıklığıyla da bilinir.
2. Bessastaðir, Reykjavík'in hemen güneyi, Danimarka idare merkezinin İzlanda'da bulunduğu yerdir ve günümüzdeki İzlanda Cumhurbaşkanlık konutu burada bulunur. Þrælakista ise suçluların çalışmak için gönderildiği küçük bir fabrikaydı.

elimizde kralın yazdığı belge var. Bunları parçalamamız ve parçalarını Hólmship³ ile Danimarka'ya göndermemiz emredildi. Ben kraldan başkasına hesap vermem.”

Arkadaşına teklif etmeden enfiye borusundan bir tutam çekti.

“Tanrı kralı kutsasın.” dedi yaşlı adam. “Eskiden Papa'nın sahip olduğu tüm bu kilise çanları şimdi kralın oldu; ama bu kilise çanı değil. O, bu toprakların çanı. Ben burada, Bláskógaheiði'de doğdum.”

“Tütünün var mı?” diye sordu siyah saçlı adam. “Bu lanet cellat o kadar cimri ki, gram koklatmıyor.”

“Hayır.” dedi yaşlı adam. “Halkımın hiçbir zaman tütünü olmadı. Bu yıl çok zorlu geçiyor. İki torunum baharda öldü. Şimdi yaşlı bir adamım. Bu çan, o hep bu ülkeye aitti.”

“Senin kanıtlayacak belgen var mı?” diye sordu cellat.

“Babam Báskógaheiði'de doğdu.” dedi yaşlı adam.

“Herhangi bir belge olmadan, hiç kimse hiçbir şeyin sahibi değildir.” dedi kralın celladı.

“Şuna inanıyorum ki,” dedi yaşlı adam, “eski kitaplarda Norveçliler'in bu çanı, buradaki boş topraklara geldiklerinde denizin yanındaki bir mağarada buldukları ve yanında da şu anda kayıp olan bir haç olduğu yazmaktadır.”

“Benim elimdeki belgeyi kral verdi diyorum!” dedi cellat. “Ve sen de çatıya çık, Jón Hreggviðsson, seni uğursuz hırsız!”

“Çan kırılmayabilir.” dedi ayağa kalkan yaşlı adam. “Hólmship'le alınıp götürülmeyebilir. Bu çan, ta en baştan beri Öxará Nehri kıyısında düzenlenen toplantılarda

3. Hólmship: Reykjavík'te Kurulu olan Hólmur (Hólmurinn) ticaret merkezine giden ya da oradan gelen bir gemi.

çalınıyor; kraldan çok daha önceki zamanlardan beri, hatta bazılarının dediğine göre Papa'dan da önce.”

“Umurumda değil.” dedi kralın celladı. “Kopenhag yeniden inşa edilmeli. İsveçliler'e karşı bir savaştayız. Bu fırsatçı iğrenç adiler şehri bombaladı.”

“Büyükbabam Fıflavellir'de⁴ yaşardı, buranın, Blaskógaheiði'nin biraz yukarısında.” dedi yaşlı adam, uzun bir hikâye anlatmaya başlıyormuş gibi; ama başka bir şey söylemedi.

“Kral bu kadar sıkı sarılmazdı ona,

Büyüleyici mücevherlerle süslemezdi onu,

Büyüleyici mücevherlerle süslemezdi.”

Uğursuz hırsız Jón Hreggviðsson, çatıda bacaklarını açmış dururken ayaklarını yan duvardan sallıyor ve *Eski Phontus Türküsü*⁵'nü söylüyordu. Çan, kalın bir halatla mahya kirişinin etrafına bağlanmıştı ve Jón, çan avluya düşene kadar halata bir baltayla vurdu:

4. 1703'teki İzlanda nüfus sayımında Þingvellir bölgesine kayıtlı Fıflavellir adında herhangi bir çiftlik yoktu, ancak anlaşıldığı kadarıyla daha önceden Skjaldbreiður yakınlarında bu isimde bir çiftlik bulunuyordu.
5. Elder Ballad of Ponthus: Kahramanlık şiirlerinin ya da duygusal şiirlerin bestelenmesi ve söylenmesini ifade eden ve on dördüncü yüzyılda başlayan balad (halk şarkısı), İzlanda'daki en yaygın edebî biçimdir. İzlanda, baladlarında karmaşık bir dil ve vezin kullanılırdı. Ballad of Ponthus (İzlandaca Pontusrímur) on altıncı yüzyılda Magnús prúði (the Courteous) tarafından yazılmış, daha sonra Pétur Einarsson ve Rahip Ólafur Halldórsson tarafından eklemeler yapılmıştır. Balad, on dördüncü yüzyıl Fransız romantik destanı Ponthus et la belle Sidoine temel alınarak oluşturulmuştur. Bu destanda (Eski Anglo-Norman şiiri Horn et Rimenhild'den türeyen) Galiçyalı Kral Thibour, bir sultanın oğlu tarafından yenilgiye uğratılmıştır; ancak, Thibour'un oğlu Ponthus, diğer soyluların çocuklarıyla birlikte saklanmak için Brittany'ye gönderilir. Ponthus, Brittany kralının maiyetinde büyür ve kralın kızı Sidoine'e âşık olur; fakat kıza kavuşabilmek ve Galiçya'daki krallığını kurtarabilmek için bir dizi tehlikeli maceraya girmek zorunda kalır. İzlanda'nın Çanı'nda bahsedilen Elder Ballad of Ponthus, Laxness'in oluşturduğu bir şeydir: Jón Hreggviðsson, kahraman Ponthus'tan esinlenmiştir ancak söylediği dizeler çoğunlukla diğer on dokuzuncu yüzyıl baladlarından alınmıştır ve zamanları birbirine uymamaktadır.

“Büyüleyen mücevherlerle süslemezdi onu

Olmasaydı kız bu kadar genç ve zeng-i-i-i-n...

... ve şimdi de Bağışlayıcı Efendimiz'in, kendisine üçüncü bir metres bulduğunu söylüyorlar.” diye bağırdı çatıdan yaşlı adama bir şeyi haber veriyormuş gibi. Baltanın kenarına baktı ve ekledi: “Ve bu kadın muhtemelen içlerinden en şişmanı. Kralı, benden ve Siggi Snorrason'dan farklı kılan bu.”

Yaşlı adam yanıt vermedi.

“Söylediklerinin bedelini ödeyeceksin, Jón Hreggviðsson.” dedi cellat.

“Hliðarendili Gunnar asla solgun, maymun iştahlı bir Álftanesli'den kaçmazdı.” dedi Jón Hreggviðsson.

Solgun cellat, heybeden bir balyoz çıkardı, eski İzlanda çanını mahkeme binasının eşiğine koydu, çekici havaya kaldırdı ve çana vurdu; ancak, darbeye beraber çekiç kısa ve cansız bir ses çıkararak çanın biraz altından kaydı.

Jón Hreggviðsson çatıdan bağırdı:

“ ‘Çukur yerde kemikler nadiren kırılır, adamım.’ demişti Axlar-Björn.”⁶

Kralın celladı çanı, attığı adımın tersi yönüne koydu ve iç kenarına vurdu ve bu kez çan, çatlak kısmından ikiye ayrıldı. Yaşlı adam yıkılmış duvarın üzerine oturmuştu. Boşluğa doğru titreyerek baktı, dinç ellerini bastonun etrafına sarmıştı.

Cellat tütünü tekrar içine çekti. Jón Hreggviðsson'un ayak tabanları tavandan sarkıyordu.

6. Axlar-Björn, Snæfellsnes yarımadası üzerindeki Öxl'de yaşamış olan İzlandalı meşhur bir suçludur. Çoğu, konukseverlik gösterdiği yolcular olan on sekiz kişiyi öldürdükten sonra bedenlerini evinin yakınlarındaki bir gölete atan Axlar-Björn, 1596 yılında idam edildi.

“Tüm gün binanın tepesinde mi duracaksın?” diye bağırdı cellat hırsıza.

Jón Hreggviðsson mahkeme binasının çatısında oturmuş, şarkısını söylüyordu:

“Onu böyle kuvvetli sarmazdı kollarım

Oysaki parıltısı büyüleyebilirdi

Oysaki parıltısı büyüleyebilirdi

Olmasaydı hem şişman hem de ze-e-engin.”

Çanın parçalarını, balyozun ve baltanın karşısında duran eyere astıkları bir çantaya koydular. Esmer adam dizginleri tutarak atları sürdü. Solgun adam, soylu geleneği yerine getirerek hayvan kervanı boyunca diğerlerinden bağımsız bir şekilde devam etti.

“Elveda, seni yaşlı Bláskógar şeytanı” dedi, “ve Þingvellir Papazı’na Tanrı’nın ve benim selamımı ilet ve ona, asil majestelerinin özel görevlisi Sigurður Snorrason’un buraya geldiğini söyle.”

Jón Hreggviðsson şarkısına devam etti:

“Süratle yol gösterir ve düzene koyar,

Topraklarındaki kadınları krallığın hükümdarı,

Topraklarındaki kadınları krallığın hükümdarı,

Topraklarındaki kadınları krallığın hükümdarı,

Sabırsız atların üzerinde cesurca yarışa-a-rak.”

Kervan, geldiği yoldan geri döndü. Öxará’daki nehri geçtiler, nehrin ağzının karşısındaki geçitten yukarıya doğru gittiler, daha sonra gölün batısına giden yolu takip ederek güneye, Mossfellsheiði’ye doğru ilerlediler.

II

Jón Hreggviðsson –her zamanki gibi- suçlansa da, aslında kendisine karşı kayda değer bir kanıt sunulmamıştı. Çetin bahar aylarında, Skagi'deki¹ balıkçıların kurutma barakalarından bir şeyler çalmak, genelde herkesin yaptığı bir şeydi: Bazıları balık, bazıları ise oltası için tel çalardı. Her bahar çetin geçerdi; ancak, Bessastaðir'deki kral naibinin her zaman daha fazla işçiye ihtiyacı olurdu ve vekilharçların, hırsızları onun Þrælakista olarak bilinen küçük fabrikasına göndermesinden dolayı memnuniyet duyardı –orada şüpheli hırsızlar da suçluluğu kanıtlanmış olanlar kadar iyi karşılanırdı; ancak, saman üretimi zamanında Borgarfjörður yetkilileri, kralın naibine bu serseri Jón Hreggviðsson'un, Akranes'teki evine gönderilmesi gerektiğini bildiren bir haber gönderdi, çünkü oradaki insanlar açlıktan ölmek üzereydi ve onlara yardım edecek kimseleri yoktu.

Çiftlik, toprak kayması ve çıkış açısından en tehlikeli olan yerde, dağın eteklerinde kuruluydu. Çiftliğin ve altı inekli

1. Akranes kasabasının günümüzde bulunduğu Akranes yarımadasının uzak batı noktasının eski adı Skagi'ydi (daha sonra Skipa-skagi olarak değişmiştir). Akranes'in günümüz sakinlerine genellikle "Skagemenn" denilmektedir (Skagi'li insanlar). İzlanda'nın Çanı'nda Akranes ve Skagi, Jón Hreggviðsson'un çiftliğinin adı Rein ile birlikte, Jón Hreggviðsson'un evi için alternatif olarak kullanılmaktadır. Laxness Jón Hreggviðsson'un "Skagi'ye" gittiğini söylediğinde, çiftçinin çiftliğinden batıya, dağlık buruna gittiğini kastetmektedir.

envanterin² sahibi İsa'ydı. Uzun bir süre³ önce Skálholt³ piskoposlarından biri bu çiftliği, Akranes'te kilisenin bağlı olduğu bölgedeki bir dula -özellikle dindar, dürüst ve çocukları olan birine- yardım etmesi koşuluyla bu arazi sahibine bağışlamıştı; Akranes'te bu niteliklere sahip bir dul bulunmazsa, Skorradalur'dan bulunması gerekiyordu. Uzunca bir süre araştırma yapıldı ancak, iki bölgede de böyle bir dul bulunmadı; böylece Jón Hreggviðsson, çiftçi İsa'nın kiracısı yapıldı.

Bu çiftlikte yaşayanların cüzzamlı veya yarım akıllı -hatta bazen ikisi de- olduğu düşünülüyordu, eve dönüşü tahmin edilebileceği gibi olmuştu. Jón Hreggviðsson eve geldiğinde sarhoştı ve gelir gelmez karısını ve yarım akıllı çocuğunu dövmeye başladı. 14 yaşındaki kızı ise ona gülüyordu ve yaşlı annesi gözyaşları içinde oğluna sarılmıştı. Bu ikisine çok fazla vurmamıştı. Kız kardeşi ve teyzesi -ikisi de cüzzamlıydı; birinin bedeni tüysüz ve felçli, diğersininse boğumlu ve ülserliydi- hayvan pisliği yığınının yanında siyah peçeleriyle üzgün bir şekilde oturuyor, birbirlerinin elini tutarak Tanrı'ya yalvarıyorlardı.

Ertesi sabah çiftçi, tırpanını bilemeye gitti ve daha sonra sesli bir şekilde *Pontus Türküsü'nü*⁴ söyleyerek çimleri kesmeye başladı. Siyah peçeliler, isteksizce evin

2. "Altı inekli envanter" (İzlandaca, sex kvígildi) çiftliğin değerini ifade etmek için kullanılan bir terimdir. Jón Hreggviðsson'a kalan bu çiftlik altı ineğin değerine eşdeğer bir taşınır malla gelmişti, yani altı inek ya da otuz altı koyun veya ikisinin birleşimi.
3. Romadaki olayların (özellikle ikinci kısımdaki) büyük bir kısmının geçtiği Skálholt (Güney İzlanda'da) 1056 yılında İzlanda'nın ilk piskoposu Ísleifur Gizurarson tarafından kurulan piskoposluk bölgesidir. İkinci bir piskoposluk bölgesi de 1106 yılında Ísleifur'un oğlu Gizurr tarafından kuzeydeki Hólar'da kurulmuştur.
4. Ballad of Ponthus.

yan tarafına gitmiş, tırmıklarla oyalanmaya başlamışlardı. Yarım akıllı çocuk ve köpek, tümseğin üzerine oturdu. Kız yalınayak ve eski püskü bir atletle geldi ve siyah-beyaz ve ince ince yeni biçilmiş çimin kokusunu içine çekmek için kapının önünde dikildi. Bacadan duman tütüyordu.

Aradan birkaç gün geçti.

Daha sonra, iyi görünümlü bir haberci güçlü atını sürerek Rein'e geldi ve Jón Hreggviðsson'a, bir hafta sonra Skagi'ye icra mahkemesine gelmesi gerektiğini belirten haberi verdi. Jón Hreggviðsson kendisine söylenen günde atına semeri vurdu ve Skagi'ye doğru yola çıktı. Cellat Sigurður Snorrason da oradaydı. İçmeleri için ekşi peynir altı suyu ikram edildi. Mahkeme, vekilharcın oturma odasında toplanmıştı ve Jón Hreggviðsson, Öxará Nehri kıyısındaki Þingvellir'de nahoş bir şekilde kralın zina yaptığını, üç metrese sahip olduğunu söyleyip alay etmek suretiyle Yüce Ekselansları ve Majesteleri, Holstein Kontu, Bağışlayıcı Kral ve Efendimiz'e iftira atmakla suçlanıyordu. Jón Hreggviðsson, Aziz Bağışlayıcı Kral ve Efendimiz Ekselansları ve Majesteleri ve Holstein Kontu hakkında böyle bir şey söylemediğini ifade ederek suçlamayı reddetti ve tanık talep etti. Sigurður Snorrason, Jón Hreggviðsson'un bunları söylediğine yemin etti. Jón Hreggviðsson, suçlamayla ilgili yeminli itiraz yapmasına izin verilmesini talep etti ancak, aynı duruşmada suçlamalara karşı yemin edilmesine izin verilmiyordu. Talebi reddedildikten sonra çiftçi, aslında bu sözleri söylediğini – Bessastaðir'deki fabrikada herkes bunu konuşuyordu- ancak, bu sözlerle krala hakaret etmek gibi bir niyetinin olmadığını söyledi. Tam aksine, kralın

kraliçeyle beraber aynı anda üç metrese sahip olabilecek kadar mükemmel biri olduğunu ve ona hayranlık duyduğunu ifade etmek istemişti. Bununla beraber, bu sözleri söyleyerek bilindiği kadarıyla şimdiye kadar hiçbir kadınla tanışmayan arkadaşı Sigurður Snorrason'la da alay ediyordu. Bağışlayıcı Efendimiz hakkında bu sözleri söylemiş olsa da kralın, düşüncesiz laflar etmiş zavallı, aptal ve sersem bir adamı affedecek kadar cömert ve yüce gönüllü olduğuna emindi. Daha sonra duruşmaya ara verildi ve ceza olarak Jón Hreggviðsson'un krala bir ay içinde üç Rixdolar⁵ ödemesi ya da bu bedel yerine derisinin yüzülmesi hükmedildi. Mahkemenin kararı şu sözlerle açıklanmıştı: “Karar, ifadeye göre değil; daha çok ifadede dolaylı olarak anlaşılan yeterli miktardaki delile göre verilmiştir.” Karardan sonra Jón Hreggviðsson evinin yolunu tuttu. Saman sezonunda çok fazla kazanç sağlanmamıştı ve çiftçi, krala olan borcunu pek düşünememişti.

Sonbaharda Kjalardalur'da bir toplantı yapıldı. Jón Hreggviðsson toplantıya çağırılmıştı ve ona eşlik etmesi için vekilharç tarafından iki çiftçi gönderilmişti. Annesi, çiftçi yola çıkmadan önce ayakkabısını onarmıştı. Rein çiftçisinin kısrığı topalladığı için yolculuk normalden daha uzun sürmüştü ve Kjalardalur'a akşam saatlerinde varmışlardı. Vardıklarında toplantı bitmişti ve Jón Hreggviðsson, kendisine yirmi dört kez kırbaçlanma cezası verildiğini öğrendi. Sigurður Snorrason toplantı yerine gelirken deri kayışlarını ve celladının pelerinini de getirmişti. Çiftçilerin çoğu, toplantı bitince evlerine

5. Rixdolar (Danca rigsdaler): Danimarka'ya ait bir gümüş para türü.

dönmüştü ancak, çiftlikleri yakınlarda olan bazı genç çiftçiler eğlenmek için kırbaç cezasını izlemeye gelmişti. Kırbaç cezası, dişi koyunların yaz boyunca sütünün sağıldığı bir ağılda uygulanmıştı: Ağılın içinden taştan bir yemlik geçiyordu ve suçlu çiftçi, cezasını çekerken bu yemliğe doğru yatırılmıştı. Bu sırada çocuklar, köpekler ve dilenciler duvarların üzerinde dururken daha saygın kişiler, ağılın köşelerinde yemliğin her iki tarafında durmuş seyreliyorlardı.

Jón Hreggviðsson ağıla getirildiğinde bir grup insan toplanmıştı. Sigurður Snorrason, celladın pelerininin düğmelerini iliklemiş ve Pederimiz Duası'nı okumayı bitirmişti; Havariler Amentüsü'nü, alacağı canlara saklamıştı. Vekilharç ve resmi tanıklar için beklemek zorundaydılar. Bu sırada cellat, kayışları kınlarından çıkardı, yavaş ve narin bir şekilde okşamaya başladı ve daha sonra usulca ve ciddiyetle tutuş yerlerini kontrol etti; morarmış, pullanmış tombul elleri ve şeytan tırnakları vardı. Sigurður Snorrason, kayışla nişan alma antrenmanı yaparken iki çiftçi Jón Hreggviðsson'u aralarında tutuyordu. Hava yağmurluydu. Adamlar her yağmur yağdığında olduğu gibi gene telaşlı görünüyorlardı, yağmurdan ıslanan gençler gözlerini dikmiş bakıyorlardı. Köpekler de azgın gibi davranıyorlardı. Sonunda Jón Hreggviðsson sıkılmaya başladı ve "Bu metresler benim ve Sigurður Snorrason'un başına dert oldu." dedi.

Bazı yüzler durgun ve neşesiz bir hal aldı.

"Pederimiz Duası'nı bitirdim." dedi cellat sakince.

"Amentü'yü de dinleyelim, canım." dedi Jón Hreggviðsson.

Sigurður Snorrason “Bugün olmaz,” diyerek cevapladı ve sırtarak “daha sonra.” dedi.

Kayışı yavaşça, dikkatlice ve nazikçe okşadı.

“Kraliçenin hatrına da olsa,” dedi Jón Hreggviðsson, “en azından kayışları düğümle, sevgili Siggı.”

Cellat karşılık vermedi.

“Yalnızca Sigurður Snorrason gibi kralın iyi bir adamı, Jón Hreggviðsson’un böyle alaycı sözlerine dayanabilirdi.” dedi duvardaki aylaklardan biri, eski destanlardan birini okuyormuş gibi.

“Aziz kralım.” dedi Jón Hreggviðsson.

Sigurður Snorrason dudağını ısırdı ve kayışları düğümlemeye başladı.

Jón Hreggviðsson parlayan gözlerle güldü ve beyaz dişleri sakalları arasında ışıldadı: “Şimdi ilk metresini düğümledi. Belli ki hiç korkmuyor. Tekrar düğümle canım.”

Seyirciler, yüksek bahis yapan kumarbazların başında duran adamlar gibi hareketlenmeye ve canlanmaya başladı.

Daha önce destan okuyormuş gibi konuşan adamın teşvik edici sesi tekrar yükseldi duvardan: “Ey Asil Majesteleri’nin hizmetkârı, Efendimiz’i hatırla!” Cellat, seyircilerin kendisini ve kralını desteklediğini biliyordu. Kayışlara tekrar düğüm atarken sırtıyor ve bir duvardan diğerine bakıyordu; gedik dişi ve şişkin diş etleri görülüyordu.

“Şimdi sonuncusuna ve en şişmanına geldi.” dedi Jón Hreggviðsson. “Bu konuda en iyiler bile daha tam bağlayamadan bırakmak zorunda kalır.”

Tam o sırada, yanında varlıklı iki tanıkla beraber vekilharç geldi; insanları kenara çekerek ağıla girdiler. Vekilharç, celladın kayışları düğümlediğini gördü ve burada sadece adaletin yerine getirileceği ve alaya yer olmadığını açıklayarak düğümleri geri çözmesini emretti. Daha sonra cellada başlaması emrini verdi.

Çiftçiye elbisesini gevşetmesi söylendi ve abası⁶ yemliğin üzerine serildi. Çiftçi yüzükoyun uzandı ve Sigurður Snorrason, çiftçinin gömleğini başından kaydırды; vücudu sıska ama güçlü yapılıydı ve hareket ettiğinde birbirine bağlanan şişkin kasları vardı. Sert kalçasından diz butlarının altına kadar uzanan küçük, siyah, tüylü bir leke vardı ancak onun dışında vücudu beyazdı.

Sigurður Snorrason işareti verdi, ellerine tükürdü ve işine başladı.

Jón Hreggviðsson ilk birkaç darbede hiç kımıldamadı ancak, dördüncü ve beşinci darbede vücuduna kramp girmeye başlamıştı. Bacakları, yüzü ve göğsünün üst tarafı yükselmişti ve ağırlık gergin karnının üzerine binmişti. Ellerini yumruk yapmış, ayakları bileklerinden uzamış, eklemleri sertleşmiş ve kasları gerilmişti. Ayak tabanlarına bakıldığında ayakkabılarının yeni onarıldığı görülüyordu. Köpekler duvarın üzerinden atladı ve ağıla girerek havlamaya başladı. Sekiz darbeden sonra vekilharç, cellada biraz ara vermesini söyledi. Suçlunun yasal olarak kısa bir mola alma hakkı vardı ancak, sırtı daha yeni kızarmaya başlamıştı. Jón Hreggviðsson'un en son istediği şey mola verilmesiydi ve gömleğinin arasından bağırdı:

6. Aba (İzlandaca vaðmál): Kalın yün, sade bir kumaş (Madeni altın ve gümüş kullanıma çıkmadan önce İskandinav ülkelerinde ödeme olarak kullanılırdı).

“Şeytan aşkına devam et, dostum!”

Sigurður Snorrason devam etti.

On ikinci darbeden sonra Jón Hreggviðsson'un sırtı kısmen kanlanmış ve ezilmişti ve onaltıncı darbeye beraber vücudu, kürek kemiklerinden beline kadar yarılmaya başlamıştı. Duvardaki köpekler çılgınca havlıyordu ancak, çiftçi sert bir tahta gibi hareketsizce duruyordu.

On altıncı darbeye vekilharç, suçlunun bir diğer mola hakkı olduğunu belirtti.

Jón Hreggviðsson bağıırıyordu: “Şeytan aşkına, şeytan aşkına, şeytan aşkına!”

Kralın celladı tekrar avuçlarına tükürdü ve kayışları sıkıca tuttu.

“Şimdi sonuncu ve en ser olanlara başlıyor.” dedi duvardaki adam ve biteviye gülmeye başladı.

Sigurður Snorrason sol ayağıyla öne doğru bir adım attı ve sağ ayağıyla ağılın kaygan zemininde durmaya çalıştı. Bir sonraki kayış darbesi için hazırlanırken dudağını ısırıldı. İyice gerginleşmiş gözlerindeki parıltı, tüm dikkatini ve gücünü yaptığı işe verdiğini gösteriyordu; mosmor olmuştu. Köpekler havlamaya devam ediyordu. Yirminci darbeye çiftçinin sırtı neredeyse tamamen kan olmuştu ve kayış da kana bulanmış parlıyordu. Celladın işi sona erdiğinde çiftçinin sırtı kanayan ve paramparça olmuş bir yaraya dönüşmüştü ve kırbaçtan damlayan kan etrafa sıçramış, bir kısmı da insanların yüzüne gelmişti. Yetkili, cellada durması için işaret verdiğinde çiftçi hiç yorgun görünmüyordu, öyle ki etrafından pantolonunu giymesi için gelen yardım taleplerini de geri çeviriyor, gözlerindeki

parıltıyla duvarın üzerindeki adamlara, köpeklere ve çocuklara bakarak beyaz dişlerinin sakalları arasındaki ışıltısıyla gülüyordu. Üzerini giyinirken sesli bir şekilde *Eski Pontus Türküsü'nden* şu dizeleri söylüyordu:

“Şaşalı bir ziyafet vermişti Papa, krallara layık bir şölen,

İmparator, krallar ve saray halkı adına

Yendi neşeyle yemekler, varıldı şarabın tadına.”

Toplantıdan sonra, en sona kalanlar evlerine doğru yola çıktıklarında vakit geceydi. Son kalan grupta vekilharç ve iki tanık, varlıklı arazi sahipleri Sívert Magnússen ve Bendix Jónsson, Skagi'den birkaç çiftçi, cellat Sigurður Snorrason ve son olarak Reinli Jón Hreggviðsson vardı.

Bendix Jónsson, Galtarholt'da yaşıyordu ve Skagili adamların daha gidecek yolu olduğundan grubu, onlar yola devam etmeden önce evinde bir şeyler içmeye davet etti. Bendix tam bir beyefendiydi ve oldukça varlıklıydı. Deposunda bir fıçı brennivín⁷ vardı. Jón Hreggviðsson'a misina ve olta kurşunu ödünç vermeyi teklif etti; ülkedeki kiralama işlerini olumsuz etkileyen kıtlık ve olta takımı eksikliği düşünüldüğünde bu çok cömert ve soylu bir davranıştı.

Deponun uzak köşesinde duvarla ayrılmış bir yapı vardı ve Bendix vekilharcı, kralın celladını ve Mösyó Sívert Magnússen'i o tarafa buyur etmişti. Bendix, ikinci derecedeki misafirlerine ve kırbaçlanan çiftçiye un çuvallarının ve eyerlerin üzerine oturmalarını söyledi. Daha sonra hızlıca bardaklara içecekleri koydu ve depoya büyük

7. Brennivín: Melekotu köküyle veya karaman kimyonu tohumuyla tatlandırılan damıtılmış bir alkol.

bir kutlama havası hâkim oldu. Herkes giriş kısmında daire oluşturup oturduğundan ve hikâye anlatma, tartışma ve şiir okuma gibi çeşitli eğlencelere daldığından kimse yerini yadırgamıyordu. Gün içindeki yorgunluklarını çabucak unutmuşlardı; el sıkışarak ve birbirlerine sarılarak kardeşlik duygularını ifade ediyorlardı. Çiftçi, şarkılarını söylerken ve bardağını sallarken kralın celladı yere uzanmış ağlayarak Jón Hreggviðsson'un ayaklarını öpüyordu. Senyör Bendix, ev sahibi olarak ayık kalan tek kişiydi.

Misafirler Galtarholt'dan evlerine doğru yola koyulduklarında gecenin ilerleyen saatleriydi. Hepsi de sarhoştı ve evden çıktıkları anda yolu kaybetmişlerdi. Bir anda kendilerini pis kuyular, bataklıklar, su birikintileri ve tezek çukurlarıyla dolu iğrenç, leş kokulu bir çamur deryasının içinde ilerlerken buldular. Çamur sanki hiç bitmiyordu ve yolcular gecenin büyük bir bölümünde, bu cehennem gibi yerde bata çıka yürümeye çalıştılar. Mösyö Sívert Magnússen bir tezek çukurunun içine girdi ve hemen Tanrı'ya yakarmaya başladı. Burada, köpeklerin boğulma vakaları sıklıkla görülüyordu ve onu geri çekmeleri biraz zaman aldı; çünkü böyle bir çukura düşen adamın arkadaşları için, çamurun içindeki canlı bir insanı ölü bir köpekten ayırt etmek neredeyse imkânsızdı. Her şeyden önce Tanrı'nın yardımıyla, sonunda adamı çukurun kenarına çektiler ve Sívert Magnússen oracıkta uyuyakaldı. Jón Hreggviðsson'un hatırladığı son şey, Mösyö Sívert Magnússen'i çukurdan çıkarmaya yardım ettikten sonra kısırağının üzerine binmeye çalıştığı andı ancak, arka ayaklarıyla tekmelemesinin yanı sıra atın eyeri yoktu ve sanki önceki binişine göre oldukça büyümüş gibiydi. Ya ata binmeyi başarmıştı ya da belki de bu

sonbahar gecesinin karanlığında ata binmesini engelleyecek bir şey olmuştu; tam olarak ne olduğunu hatırlamıyordu.

Gün ağarmaya başladığında çiftçi Galtarholt, halkını uyandırmış ve Senyör Bendix'i sormuştu. Kendi durumunun kötülüğünü unutmuş; çamurlu, ıslak haliyle ve soğuktan birbirine vuran dişleriyle etrafta dolanıyordu. Celladın atına biniyordu ve kafasında celladın kepi vardı. Bendix, attan inmesine yardım ettikten sonra adamı çiftliğe götürdü, üzerini çıkardı ve yatağa yatırdı. Çiftçi çok yorgundu ve sırtında şişlikler olduğundan yatağa yüzüstü uzandı, hemen uykuya daldı.

Dokuz gibi uyandığında, Bendix'ten onunla beraber bataklığa gelmesini istedi; çünkü şapkasını, eldivenlerini, kırbacını, misinasını, olta kurşununu ve kısırağını kaybetmişti.

Kısırak, üzerinden sarkan eyer örtüsüyle biraz ötede, birkaç atın arasında duruyordu. Bataklık, önceki geceki kadar büyük değildi. Jón Hreggviðsson'un gece uzandığını hatırladığı dar bir akıntının yanında bir süre kayıp malzemeleri aradılar. Görünüşe göre doğru hatırlıyordu, akıntının kıyısında eşyalarını bulmuşlardı; kırbaç, eldivenlerinin altında ve misinayla olta kurşunuysa yakınında duruyordu. Birkaç adım ötede celladın cansız bedenini buldular. Akıntının kıyısında dizlerinin üzerinde duruyordu; akıntı o kadar azdı ki adamın vücudu onu durdurmaya yetmişti. Akıntı bir şekilde vücudunun üzerine çıkmış, normalde diz boyunu geçmeyen su koltuk altına kadar gelmişti. Cesedin gözleri ve ağzı kapalıydı. Bendix bir süre cesede baktı, daha sonra Jón Hreggviðsson'a döndü ve sordu:

“Onun kepi neden sende?”

“Uyandığımda kafamda bir şey yoktu.” dedi Jón Hreggviðsson, “Sonra birkaç adım gidince bunu buldum. Sonra ‘Hey! Hey!’ diye bağırdım ama cevap gelmedi. Ben de giydim.”

“Gözleri ve ağzı neden kapalı?” diye sordu Senyör Bendix.

“Onu şeytan bilir.” dedi Jón Hreggviðsson. “Ben onun cenaze levazımatçısı değilim.”

Kırbacını, eldivenlerini, misinasını ve olta kurşununu almak için hareketlendi ancak, Bendix onu durdurdu.

“Senin yerinde olsam ilk iş buraya gelip kanıtları inceleyecek altı tanık bulurdum.”

Günlerden pazardı. Jón Hreggviðsson’un, Sigurður Snorrason’un vücudunu akıntıda bulunduğu şekliyle incelemek için düzenli olarak kiliseye giden birilerini bulabileceği Saurbær’e gitmesi kararlaştırıldı. Herkes meraklı bir şekilde ölü celladı görmek istediğinden onunla beraber kalabalık bir grup geri dönmüştü ve altı kişi gözlerin, burun deliklerinin ve ağzın kapalı olması dışında vücudun üzerinde hiçbir yara ve biri tarafından hırpalandığına dair kanıt olmadığına yemin edeceklerini söyledi.

Celladın bedeni Galtarholt’a geri götürüldü ve sonrasında herkes evine döndü.

III

Ertesi gün hava açıktı ve herkes ya karada ya da denizde kendi işindeydi. Jón Hreggviðsson ise yatağına yüzüstü uzanmış, karısına sövüp sayıyor ve acı içinde inleyerek tütün, brennivín ve üç metres vermesi için Tanrı'ya yakarıyordu. Yarım akıllı, yere oturmuştu ve elindeki yünü parçalara ayırırken hevesle gülüyordu. Cüzzamlıların pis kokusu evdeki diğer pis kokuları bastırıyordu.

Birden çatıdaki köpekler ulumaya başladı ve dışarıdan at toynaklarının gürültüsü duyuldu. Şimdi dizginler tıngırdıyor, kapının biraz ötesindeki adamların mırıltıları duyuluyordu. Buyuran bir ses, seyislere kapıyı açmasını söyledi. Jón Hreggviðsson kılını bile kıpırdatmadı. Annesi koşarak odaya geldi, nefes nefese kalmıştı ve hızlı hızlı soluyarak:

“Aman Tanrı'm, soylular geldi.”

“Soylular mı?” dedi Jón Hreggviðsson. “Derimi yündükleri yetmiyor mu? Hala ne istiyorlar?”

Ayak sesleri, gürültüler ve koridordan içeriye geçerken elbiselerin çıkardığı hışırtılar uzun soluklu sohbet arasından sonra sessizliği böldü. Ziyaretçiler içeri girmişti.

Jón Hreggviðsson'un yanına ilk gelen, genişçe bir manto giymiş, çenesinin altından şapkasını bağlamış, ağır altın bir yüzüğü, zincire takılmış hacı ve pahalı bir binici kırbacı olan iri yapılı, al yanaklı bir soyluydu. Onun peşinden sarı silindir şapkalı, kırmızı ipek şallı ve koyu

renk, uzunca bir binici elbiseli kadın girdi. Bu kadın, henüz orta yaşlara gelmemiştir ve yanakları al aldı ancak, duruşu yaşlı bir kadından farksızdı; kilo almaya başlamıştı ve çehresinde duygulara dair pek bir şey kalmamıştı. Onun ardından içeri, çok genç olan bir başka kadın girdi. Gençliğine bakıldığında, bir kadını kadın yapan şeylerin çok azını yaşamıştı ve sanki ilk giren kadının daha lirik bir görüntüsüydü. Şapkası yoktu ve darmadağın saçları parlıyordu. Çocuk gibi yumuşak ve narin bir vücudu vardı ve mavi gözleriyle sanki cennetten gelmiş gibiydi. Etrafındaki şeylerin faydalarından ziyade sadece güzelliklerine bakıyordu; bu yüzden eve adım attığındaki gülümsemesinin insan yaşamıyla bir ilgisi yoktu. Yüksek belli elbisesi çivit mavisiydi ve boynunda gümüş bir payet vardı. Zarif elleriyle elbisesinin kenarından tutarak ayaklarının üzerindeki kırmızı kabartmalı çoraplarını ortaya çıkarıyordu.

İçeriye son giren kişi sakın, kibar ve kendinden emin bir duruşu olan bir soyluydu. Bu adam iyi durumdaydı ve yaşını tam olarak söyleyebilmek zordu. Yüzü pürüzsüz, burnu ise düzdü; ağzının neredeyse kadınsı görünen kıvrık ve üzgün bir şekli vardı. Ölçülü hareketleri, yıllardır sahip olduğu öz disiplini gösteriyordu. Durgun ve kararlı bir bakışı vardı. Sempatik, büyük ve berrak gözleri sanki görüş açısının diğer erkeklerinkinden daha geniş olduğu ve ondan fazla bir şeyin saklanamayacağı izlenimi veriyordu. Bu gözler etrafındaki şeyleri bir meraktan çok, yapısı buna mecbur kıldığı için izliyordu. Bu bir çabadan çok yetenekti ve bakışları sanki bir gölün durgun yüzeyini andırıyordu. Bu adamdaki her şey, bir erkeği erkek yapan şeylerdi. Aslında ziyaretçinin üzerindeki elbiseler onu ele

vermeseydi, gören insanlar onu asil birinden çok, halktan biri sanabilirdi. Çoğu soylu kişi, dünyayı yönetiyormuş gibi davrandığı için bu tavırlarıyla ayırt edilebilirdi ancak, bu adam kendisini özenli ama gösterişsiz görünümüyle ifade ediyordu. Elbisesindeki her bir kesimin oranı, her dikiş ve her kıvrım soylunun estetiğini belli ediyordu. Botları hakiki İngiliz derisiydi. Bu köylüler ve sefiller arasında bile taktığı siperli şapkasının altındaki peruğun kendine özgü bir tarzı vardı ve sanki kralla buluşacakmış gibi zarıfçe biçim verilmişti.

Bu zarif adamın birkaç adım arkasında etrafı koklayan, kıvırcık kuyruklu çoban köpeğiyle Jón Hreggviðsson'un Garðar'da rahip olan vaizi duruyordu. Oturma odası bir anda kodamanlarla dolmuştu. Jón Hreggviðsson'un karısı odada soylulara daha fazla yer açmak için yarım akıllı çocuğunu yatağa doğru çekti.

"Pekâlâ, Reinli Jón Hreggviðsson, kaderin cilvesine bak." dedi rahip. "Skálholt piskoposuyla beraber sulh hâkimi Eydalín'in kızları, piskoposun eşi Madam Jórunn ve genç kızların çiçeği olan kız kardeşi Hanımefendi Snæfríður burada. Son olarak, Bağışlayıcı Kralımız ve Efendimiz'in en güvendiği adam, yargıç yardımcısı ve Kopenhag Üniversitesi'nde Profesör olan Arnas Arnæus'la beraber hepimiz bugün burada toplandık."

Jón Hreggviðsson sadece homurdanmakla yetindi.

"Çiftçimiz hasta mı?" dedi ziyaretçiler arasında ona ağır altın yüzüğüne elini uzatan tek kişi olan piskopos.

"Hasta diyemeyiz." dedi Jón Hreggviðsson "Dün kırbaçlandım."

"Yalan söylüyor. Dünden önceki gün kırbaçlandı. Dün

ise zavallı bir adamcağızı öldürdü.” diye hızlıca araya girdi karısı ve ziyaretçilerin arkasından kapıyı hızlıca kapadı.

Jón Hreggviðsson: “Muhterem ekselansları, bu kadın müsveddesinin söylediklerine kulak asmayın, zira yatağındaki kusmuğa bakınca kendisinin nasıl biri olduğunu anlarsınız. Sen de kaybol, seni salak! Bu saygıdeğer insanların gözüne gözükmek. Küçük Gunna, Gunna! Hiç değilse benim gözüm kulağım olan canım Gunna'm nerede?”

Kızı, adamın bu seslenişini görmezden geldi ve piskopos papaza dönerek bu zavallı ruhlara yardım olarak herhangi bir şeyin gelip gelmediğini sordu. O da böyle bir şey talep etmediklerini söyledi. Piskoposun eşi kocasının koluna sarıldı ve ona doğru yaslandı. Snæfríður Eydalín sakin duran arkadaşına baktı ve isteksiz gülümsemesi yerini panik dolu bakışlara bıraktı.

Piskopos, Rahip Þorsteinn'a yargıç yardımcısının görevini anlatmasını ve sonra ev ahalisinin gelip onun tarafından kutsanmaya davet edilmesini buyurdu.

Rahip Þorsteinn konuşmasına, büyük başkent Kopenhag'ın hikmetli âlimi, kralın arkadaşı, kontların ve baronların silah arkadaşı ve bizim ülkeler arasında kalan sefil topraklarımızın gerçek gururu olan Arnas Arnæus'u ağırlamanın ev sahipleri için ne kadar büyük bir onur olduğunu tekrar ederek başladı. Kendisi üzerinde yazı bulunan her türlü eşyayı, paçavrayı almak istiyordu: Parşömen ya da kâğıt, eski parşömen tomarları, döküntüler, bu yoksul topraklarda sefil ve perişan haldeki halkın elinde bulunan ve zaman geçtikçe hızla çürüyen bir kitap ya da mektuba benzer herhangi bir şey. “Bu insanlar artık, bu

iflah olmaz halkın ve İsa'ya karşı nankör olanların çektiği açlığın ve diğer ilahi cezaların olumsuz etkileri yüzünden bu tür şeylerden anlamıyor.” dedi. “Yargıç yardımcısı bu kitap döküntülerine Kopenhag şehrindeki köşkünde bir yer ayarlayıp onları sonsuza kadar orada muhafaza edecek ve böylelikle dünyadaki okumuş insanlar bir zamanlar İzlanda'da Hliðarendili Gunnar ve çiftçi Njáll ve oğulları¹ gibi önemli insanların yaşadığını bilecekler.” dedi papaz. Ardından Rahip Þorsteinn, Reinli ahmak Jón Hreggviðsson'un elinde Katolik çağdan bazı yazıları içeren birkaç eski parşömen parçası olduğu bilgisinin, sadece ilahi bilgeliğe tanıklık eden bilgin kişilerin sahip olduğu kâhinlik gücüyle efendisine iletilildiğini söyledi. Bu yüzden yatağında uzanan ve yeni kırbaçlanmış İsa'nın kiracısı sefil adamla durumu konuşmak için Batı'daki Eydalur'dan Skálholt'a seyahat eden bu yüce grupla beraber yolu değiştirerek buraya, Akranes'e geldiklerini anlattı. Eğer hala duruyorlarsa yargıç yardımcısı bu parşömenleri görmek, mümkünse ödünç ya da satın almak istiyordu.

Ne yazık ki Jón Hreggviðsson, eski zamanlardaki insanların anılarının olduğu herhangi bir deri yama, döküntü veya paçavraya sahip olduğunu hatırlamıyordu ve bu soylu grubun böyle umutsuz bir arayış içinde bu kadar yol gelmiş olmasına üzülmüyordu. Bu evde *Graduale*'in küçük bir parçası ve Presthólarlı Rahip Halldór tarafından yazılan yarım uyaklı *Kross School İlahileri* 'nin bir kopyası

1. Njáll Þorgainsson, Njálls Destanı'na adını veren kahramandır. Kendisi büyük bir avukattı ve destana göre İzlanda'da huzuru sağlamak için elinden geleni yapmıştı ancak, sonunda 1011 yılında ailesiyle beraber diri diri yakılmıştır.

dışında hiç kitap yoktu.² “Hliðarendili Gunnar böyle ilahiler bestelemezdi.” dedi. Çiftlikte Jón Hreggviðsson’un annesi kadar akıcı bir şekilde okuyabilen kimse yoktu. Bu beceriyi Holtlu merhum Rahip Guðmundur’un ciltçisi olan ve ölene kadar eski kitaplarla uğraşan babasından almıştı. Jón Hreggviðsson, ailesi tarafından zorlandığı zaman okuduğunu, onun dışında aslında hiç okumadığını ancak, tüm gerekli destanları, türküleri ve eski ailelerin tarihçelerini annesinden öğrendiğini söyledi ve baba tarafının, Danimarka kralı Haraldur Hilditönn’ün soyundan geldiğini öne sürdü. On iki arşın yüksekliğinde olan ve hiçbir sorunla karşılaşmamış olmaları durumunda üç yüz yıl yaşayabilecek olan Hliðarendili Gunnar, Kral Pontus ve Örvar-Oddur³ gibi böyle mükemmel tarihi kişileri asla unutamayacağını söyledi. Hliðarendili Gunnar, “Elimde böyle bir kitap olsaydı, zamanında İzlanda’da gerçek insanların olduğunu kanıtlamak için onu krala ve kontlara hiçbir karşılık beklemeden gönderirdim.” dedi. Diğer taraftan, İzlandalıların sefaletle sürüklenmesinin pişmanlık duyulmamasından kaynaklanmadığını, Hliðarendili Gunnar’ın her zaman kefaretini yerine getirdiğini düşünüyordu. Annesinin Presthólarlı Rahip Halldór’un

2. *Graduale* koro tarafından söylenen ayinin bazı kısımlarına sözleri ve müziği de katan bir kilise müziğidir. *Kross School İlahileri* esasen on yedinci yüzyılın sonlarında Rahiplön Einarsson tarafından yazılmıştır. Presthólar’lı Rahip Halldór karakteri de ünlü ilahi yazarı Presthólar’lı Rahip Sigurður Jónsson’a dayanmaktadır (1590-1661).
3. Örvar-Oddur, sözde efsanevi destanlardan (İzlandaca’da, *formaldarsögur*; bunlar 13. ve 15. yüzyıllarda yazılan çoğunlukla fantastik masallardır) biri olan *Örvar-Odds Destanı*’na (*Arrow-Oddur’s Destanı*) adını veren kahramandır. Kendisi birçok yere gitmiş, devlerle ve büyücülerle mücadele etmiş ve tabii ki üç yüz yıl yaşamıştır. Haraldur *Hilditönn* (Danca *hildetand*, “Savaşdişi”) söylendiğine göre *Brávalla Savaşı*’nda Tanrı Óðinn tarafından öldürülen yarı efsanevi bir 18. yüzyıl Danimarka kralıdır; hikâye için, Saxo Grammaticus’un (yaklaşık 1150-yaklaşık 1220) *Gesta Danorum* eserine bakın.

ilahilerini söylemekten hiçbir zaman bıkmadığını ama bunu kanıtlayacak hiçbir şeyi olmadığını söyledi. “Tam tersine olta takımının yokluğu İzlandalılar’a tövbe edilmemesinden daha fazla zarar verdi.” dedi ve kendi talihsizliği de tel çalma gafletinde bulunduğu zaman ortaya çıkmıştı. Ancak; hiç kimse, en basitinden sevgili efendisi piskopos, İsa’ya karşı minnettar olmadığını veya İsa’nın arazisini israf edeceğini düşünmemeliydi; “Tam aksine.” dedi, bu mülk sahibinin ve kutsal çiftçinin yoksul kiracısına karşı her zaman merhametli ve bağışlayıcı olduğunu ve onunla her zaman iyi geçindiklerini düşünüyordu.

Ev sahibi konuşurken diğerleri de Skálholt piskoposu tarafından kutsanmak için yanma gidiyordu. Parmak kemikleri belirgin olan ve vücudunda şişlikler bulunan teyzeyle yüzü aşınmış olan ülserli kız kardeş, ziyaretçilerin yüzlerine doğru eğilip bu şıklığı daha yakından görmeden rahat edememişlerdi. Cüzzamlılar yaralarını göstermek için sanki birbirleriyle yarışıyor; özellikle de yetkili kişi gördüklerinde bu fırsatı kaçırmıyorlardı. Bunu yaparken en yiğit adamı bile alt edip en yakışıklı adamı gülünç hale getirecek kışkırtıcı bir gurur duyuyorlardı: “Bak, bu bana merhametli Tanrı’nın bahsettiği şey, bu benim hak ettiğim bir ödül.” diyordu adeta davranışları ve aynı zamanda şunu soruyorlardı: “Sizin ödülünüz nerde, Tanrı sizi nasıl onurlandırdı? Tanrı, sizin için bu yaralarla ızdırap çekmemi istedi.”

Yarım akıllı her zaman bu iki cüzzamlıyı kısıkanıyor ve onların böyle güzel bir ortamda kendilerini ön planda tutmalarına sinir oluyordu. Bu yüzden Jón Hreggviðsson’un bağırmasına da aldırmayarak onlara vurup çimdikleyerek

ve tükürerek rahatsız etmek için her şeyi yapıyordu. Rahip Þorsteinn'in köpeği kuyruğunu kısıtırıp dışarı çıktı. Piskoposun eşi, siyah yüzlerini ona doğru kaldıran bu iki cüzamlıya hürmetle gülümsedi ancak, genç kız Snæfriður ağlayarak oradan uzaklaştı ve ellerini isteksizce yanında duran Arnæus'un omuzlarına koydu. Ayaklarını göğüslerine doğru çekerek kıvrıldı, sonra dik durarak sogukkanlı ama hüzünlü bir sesle konuştu:

“Arkadaşım, beni niye bu korkunç eve getirdin?”

Evdeki diğer kişiler, anne, kız ve kadın, piskopos tarafından kutsanmak için gelmişti. Yaşlı anne, piskoposun önünde diz çöktü ve eski geleneğe uygun olarak yüzüğünü öptü ve Ekselansları onu ayağa kaldırdı. Kızın iyice açılmış, korkmuş ve parlayan koyu gözleri evde en hoş görünen şeydi. Çiftçinin sivri burunlu ve tiz sesli eşi kapının arkasında duruyor, bir şey olması durumunda hemen gitmeye hazır bir vaziyette orada bekliyordu.

“Görünüşe bakılırsa efendimize daha önce pek çok kez söylediğim gibi bu evde herhangi bir büyük hazine yok.” dedi Rahip Þorsteinn. “Tanrı'nın merhameti bile bu eve her şeyden daha uzak.”

Bu değerli insanların içinde kötü hiçbir şeyden etkilenmeyen, asil sükûnetini hiç bozmayan ve burada olsun başka bir yerde olsun hiçbir şeye şaşırmayan tek bir kişi vardı. Arnas Arnæus'un çehresinde buradan memnun olmadığına dair hiçbir belirti yoktu. Yavaş konuşsn, doğallığı ve alçak gönüllülüğüyle sükûnetinde pek çok şeyi barındıran bir köylü gibi davranan bu adam şimdi yaşlı kadınla bir sohbete dalmıştı. Derin sesinde kadifemsi bir yumuşaklık vardı. Ancak, kralın sırdaşı olan kontlarla

aynı masada yemek yiyen ve diğer milletler içinde ülkemizin gurur kaynağı olan bu adamın, çok yer gezmiş ve çok şey görmüş biri olduğu sonradan ortaya çıktı. Geniş görüşlü, düşler ve masallar dışında nadiren İzlandalı olarak düşünülebilecek olan bu kişi, bu değersiz yaşlı kadının soyunu ve tüm kökenlerini biliyordu ve ülkenin batı kısmındaki akrabalarının hepsini ezbere sayabilirdi. Zarifçe gülümsedi ve yüz yıldan fazla süre önce ölen Rahip Guðmundur için, babasının ciltlediği küçük kitapların daha önce birçok kez eline geçtiğini söyledi.

“Ancak,” diye ekledi piskoposa bakarak “maalesef Holtlu merhum Rahip Guðmundur ünlü destanların eski el yazmalarını parçalattırıyordu. Hâlbuki bu yazmaların her bir sayfası veya yarım sayfası, hatta en küçük bir parçası bile altından daha değerliydi ve bazıları arsa ticaretinde para yerine geçiyordu. Ayrıca, Hólar’daki matbaadan ciltlenmiş şekilde gelen dua ve ilahi kitaplarına kapak ve cilt olarak parşömen kâğıtlarını kullanıyordu ve bunları balık karşılığında kilise cemiyetinden birine veriyordu.”

Yaşlı kadına tekrar döndü:

“Sevgili annemizden eski yamalı pantolonların ve yıpranmış eski ayakkabıların atılıp unutulduğu yerlerin nereler olduğunu söylemesini isteyeceğim: Yatağın altı, mutfak, dışarıdaki depo ya da deponun çatı katı; ya da bazen kış aylarında karın girmesini önlemek için işe yaramayan yamaların kullanıldığı dışarıdaki barakanın suntaları. Hatta belki de içinde Holtlu Rahip Guðmundur’un kitap kapağının bir parçasından başka bir şey olmasa bile benim bir şey bulma umuduyla didik didik arayabileceğim eski bir çantası ya da çöp kutusu olabilir.”

Ne herhangi bir çanta veya çöp kutusu ne de depo çatısı vardı. Ancak, yargıç yardımcısı pek de evi terk edecek gibi görünmüyordu ve her ne kadar piskopos artık rahatsız olmaya başlasa ve kutsama işinin çabucak bitmesini istese de kralın arkadaşı aileye sıcakkanlı bir şekilde gülümsemeye devam ediyordu.

“Annemin yatağının altı dışında aranacak hiçbir yer yok.” dedi Jón Hreggviðsson.

“Ah tabii ki, sevgili yaşlı kadınlarımızın bir yere yığdıkları şu eski şeyler!” dedi yargıç yardımcısı ve enfiyesinden bir nefes çektikten sonra yarım akıllı ve iki cüzzamlı dâhil diğerlerine de uzattı.

Jón Hreggviðsson bu mükemmel tütünden biraz çektikten sonra birden kafasına dank etti ve birkaç yıl önce binici pantolonuna yama yaparken kullandıkları birkaç deri parçası olabileceğini düşündü.

Herkes etrafı araştırmaya başladığında yaşlı kadının yatağının içindeki küflü kuru otlardan toz bulutu yükseldi. Kuru otların içinde onlarca ayakkabı parçası, ayakkabı yamaları, eski çoraplar, çürümüş aba çaputları, tel parçaları, lifler, nal parçaları, borular, kemikler, solungaçlar, cam kadar sert balık kuyruğu, kırılmış ahşap cıvatalar ve diğer ahşap parçaları, ağırşak, düz ve sarmal deniz kabukları ve denizyıldızı gibi her türlü çer çöp vardı. Karyola o kadar genişti ki eyer tokası, deniz börülcesi, kamçı sapı ve asırlık bakır gibi kullanışlı ve sıra dışı şeyler bile bulunabilirdi.

Jón Hreggviðsson, yaşlı kadının yatağını arayan eski eserler profesörüne bizzat yardım etmek için çömelmişti. İki zarif kadın dışarı çıkmıştı ama iki cüzzamlı piskoposun arkasında bekliyordu. Yaşlı kadın bir kenara doğru gitti.

Aramaya başladıklarında kadının kırışmış yanakları kızarmış ve göz bebekleri büyümüştü. Aramaya devam ederken yataktan çıkan her nesneyle biraz daha şaşırıyor, her defasında daha da afallıyordu ve sonunda titremeye başladı. Daha sonra dayanamadı ve etekleriyle gözlerini kapatıp sessizce ağlamaya başladı. Skálholt piskoposu onlara yakın bir yerde durmuş, kuşkulu gözlerle yargıç yardımcısının metotlarını seyrediyordu ve yaşlı kadının ağlamaya başladığını görünce onun yumuşak ve ıslak yanaklarını İsa gibi merhametle okşadı ve kadını, onun için değerli olan hiçbir şeye zarar vermeyecekleri konusunda ikna etmeye çabaladı.

Uzun ve meşakkatli bir arayıştan sonra soylu ziyaretçi, bazı sıkışmış ve delik deşik olmuş parşömen parçalarını çekerek çıkardı. Bu parçalar o kadar büzüşmüş ve kıvrışmış ve zamanla o kadar sert hale gelmişti ki düzleştirmek imkânsızdı.

Hiç konuşmayan soylu, çöplerin içinde arayışını sürdürürken gözleri, alçakgönüllü ve mahcup bir ifadeye bürünmüştü. Ancak, bulduğu şeyi pencereden gelen hafif ışığa doğru tuttuğunda bu ifade, yerini görev bilinciyle dolu ve duygulardan arınmış bakışlara bırakmıştı. Parşömene üfledi ve dikkatle inceledi, daha sonra göğüs cebinden bir mendil çıkardı ve üzerindeki tozu aldı.

“Membranum.”⁴ dedi sonunda, arkadaşı piskoposa kısa bir bakış atarak ve ikisi parşömeni incelemeye başladı: Omurganın üzerine toplanmış ve iplikle –uzun süre önce kopmuş ya da çürümüş- birbirine geçirilmiş birkaç sayfa dana derisi. Parşömenin yüzeyi siyah ve

4. Membranum (Latince): Parşömen.

kirliydi ama üzerinde Gotik bir metin olduğu hemen fark ediliyordu. Herkes bir anda meraklı ve saygı dolu gözlerle bu buruşmuş paçavralara bakıyor, sanki kırılğan bir şeymiş gibi dikkatlice ellerinde tutuyorlardı ve bazıları “pretiosissima”, “thesaurus” ve “cimelium”⁵ gibi Latince kelimeler homurdanıyordu.

“Tahminimce bu sayfa *Skálða*'nın⁶ bir parçası gibi duruyor.” dedi Arnas Arnæus. “O yüzden bu metin 1300'lü yıllara ait olabilir.”

Daha sonra yaşlı kadına döndü ve orada eski yazmadan altı sayfanın bulunduğunu söyleyerek tamamının kaç sayfa olabileceğini sordu.

Kadın kendisinden değerli bir şey almayacaklarını anladığında ağlamayı bıraktı ve başka bir sayfası olmadığını söyledi. Uzun zaman önce bu pis deriyi söktüğünü ve bir parçasını sevgili oğlu Jón'un binici pantolonuna yama yapmak amacıyla kopardığını ama

-
5. Pretiosissima, thesaurus, cimelium (Latince): En kıymetli, bir hazine, bir mücevher.
 6. *Skálða* adı, Eski Nors dili yazı çalışmalarında, genellikle 12. yüzyıl ve 14. yüzyıla kadar dayanan ve Snorri Sturluson'un (1178-1241) *Edda*'sının *Ormsbók* el yazmasına ek olarak iliştilen filolojiyle ilgili bilimsel eser derlemesi için kullanılır. İzlanda edebiyatında iki metin *Edda* adını taşır: İlki, *Manzum Edda* (*Elder* veya *Sæmundar Edda* olarak da ifade edilir) İzlandada muhtemelen on ikinci yüzyılda yazılan mitoloji ve kahramanlık şiirlerinin bir derlemesidir. Snorri'nin *Edda*'sı ise (*Younger* ya da *Prose Edda* olarak da ifade edilir) üç temel bölümden oluşan şiir üzerine bilimsel bir çalışmanın temeli olarak eski Eddaic şiirlerini kullanır: *Gylfaginning* (mitolojik masallar), *Skáldskaparmál* (şiir sanatları, en önemlisi diksiyon) ve *Háttatal* (şiir vezinleri). İkinci kısım, Arnas Arnæus'un Jón Hreggviðsson'un evinde bulduğu *Skálða* (*Skáldskaparmál*, genellikle *Skálða* olarak adlandırılır) el yazmasını, Kuzey yarım küredeki en güzel şiirleri içerdiğini söyleyerek tanımlaması Eddaic şiirlerin örneklerini içerdiğini göstermektedir. Ancak, kesin bir tanım yapılmaması, bu el yazmasının eski İzlandalıların edebiyatını (ve romanda da belirtildiği gibi, kuzey topraklarının özünü) muhafaza eden herhangi ya da tüm değerli el yazmalarının bir temsilcisi olarak görülmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

dikiş tutmadığı için bu parçanın hiç işine yaramadığını hatırladı. Ziyaretçi bu sayfaya ne olduğunu sorduğunda kadın, deri parçaları bir yana, işe yarayabilecek hiçbir şeyi atmadığını söyledi. Hayatı boyunca, evdeki herkese uygun ayakkabılar yapabilmek için yeterli malzemeyi toplamak uğruna sıkıntılı zamanlar geçirmişti. Bu ise zor zamanlarda ve pek çok insanın ayakkabılarını bile yemek zorunda kaldığı yıllarda hiçbir şeye faydası olmayan bir parşömen yamasıydı. Söz konusu sadece bir ayakkabı bağcığı bile olsa çocuklarını yetiştirmek için ağızlarına tıktırılabilceğini söyledi. Efendiler bu paçavranın, kadının işine yaramamasına sevinmemelilerdi.

İkisi de kadına doğru baktılar ve gözyaşlarını kuruladılar. Daha sonra Arnas Arnæus piskoposa döndü ve sessizce:

“Yedi yıldır araştırıyorum ve ülkedeki herkese *Skál*da'nın kayıp olan on dört sayfasının herhangi bir kısmının, küçücük bir parçasının bile bulunabileceği bir yer bilip bilmediklerini sordum. Kuzey yarım küredeki en güzel şiirler bu yazmada toplanmıştı. Kıvrışmış ve neredeyse okunmaz olsa da işte bu eşsiz altı sayfa şu an elimizde.”

Piskopos arkadaşının elini sıkarak kutladı.

Arnas Arnæus yaşlı kadına dönerek sesini yükseltti: “Bu talihsiz parçaları alacağım. Artık pantolon ya da ayakkabı yaması için kullanılamazlar. Zaten İzlanda'da artık sizi bunları yemeye zorlayacak bir kıtlığın görülme ihtimali de yok. Ancak, katlandığınız zahmet için size bu sikkeyi vermek istiyorum, hanımefendi.”

Parşömen parçalarını ipek mendile sardı ve mantosunun altına soktu. Daha sonra Rahip Þorsteinn'a döndü ve bir erkeğin, arkadaşına neşeli bir şaka yaptığında takındığı sevinçli ve kaygısız bir ses tonuyla:

“Durum böyle, sevgili Rahip Þorsteinn. Eski çağlardan beri dünyanın kuzeyinin en önemli yazınlarını ellerinde bulunduran bu insanlar, şimdi dana derisi üzerinde yazanları okumaktansa onu bir kenara atmayı ya da yemeyi tercih ediyorlar.”

Piskopos evdekileri kutsamayı bitirmişti.

Dışarıda, gecenin kızıl ışığı altında süvarileri bekleyen soylu kadınlar şimdi onlara gülümseyerek yaklaşıyordu. Bir düzineden fazla at, coşkun bir şekilde kişniyor ve evin etrafındaki otları kemiriyordu. Seyisler atların dördünü avluya getirdiler. Soylular atlarına bindi ve atlar taşlı yolda nallarından ateşler çıkararak dörtlüye koşmaya başladılar.

IV

Birkaç gün sonra Jón Hreggviðsson, bölgede yaşayanlar için tilki yuvalarını bozarak kazandığı tilki avı ücretini almak üzere Skagi'ye doğru yola çıktı. Geleneklere göre ödeme olarak balık verilirdi ama her zamanki gibi tel sıkıntısı vardı ve Jón, balığı bağlamak için kullanmak üzere bir miktar tel almak için vekilharcın çiftliğine gitti. Jón balıklarıyla çiftliğe geldiğinde vekilharç, Skagi'den birkaç çiftçiyle beraber kapısının önünde duruyordu.

“İyi günler.” dedi Jón Hreggviðsson.

Adamlar istiflerini bozmadan selamı aldılar.

“Merak ediyordum da, bana bir miktar tel ödünç verebilir misiniz?” dedi Jón Hreggviðsson.

“Tabii ki tel alabilirsin, Jón Hreggviðsson.” dedi vekilharç ve adamlarına dönerek. “Yakalayın şunu çabuk, Yüce İsa aşkına!”

Vekilharç dışında Jón'un tanıdığı üç adam daha vardı. İkisi onu tutarken biri durmuş izliyordu. Jón hemen karşılık verdi. Sırayla iki adama da hücum ediyor, yumruk atarak, iterek ve çamura doğru yıkarak haklarından gelmeye çalışıyordu ancak, güçlü bir adam olan vekilharç da şimdi itiş kakışa karışmıştı. Bu boğuşma arasında Jón'un balıkları çamura düşüp ayakları altında ezilmişti. Vekilharç kısa bir sürede çiftçiyi yakalamıştı. Daha sonra zincirleri aldı ve Jón'u zincirlerken bir daha evinin yolunu zor göreceğini söyledi. Tutuklu, uşakların kaldıkları yerle insanların gün boyu gelip geçtiği vekilharcın arazisindeki evi arasında bulunan dehlize getirildi. Dehlize hapsedilen ve zincire vurulan Jón iki hafta boyunca gözetim altında tutuldu. Orada at kıllarını didikliyor ya da tahıl öğütüyordu ve uşaklar değişmeli olarak başında bekliyordu. Gece bir depo sandığının üzerinde uyuyordu. Yoldan geçen aylaklar ve genç kızlar onunla alay ediyordu ve Jón'un *Pontus Türküsu*'nü sesli söyleyerek insanların uykusunu bölmesine kızan yaşlı bir kadın, lazımlıktaki pislikleri onun üzerine fırlatıyordu. Ancak oradan geçen yoksul bir dul kadın ve iki çocuğu ona acımış ve sıcak içyağıyla et vermişti.

Sonunda çiftçiyi Kjalardalur'a götürdüler ve bu olayı tartışmak için bir toplantı yapıldı. Vekilharç, yasalar

uyarınca Jón'un cellat Sigirður Snorrason'u öldürme suçundan tutuklandığı ve aklanması için kendisinin sağlayacağı altı yeminli tanık gerektiği hükmüne vardı. Saurbær'de düzenli olarak kiliseye giden altı kişi Sigirður Snorrason'un akıntıdaki cesedine ulaştıklarında gözleri, burun deliği ve ağzının kapalı olduğuna yemin ettiler. Bataklıktan çekilen Mösyö Sívert Magnussen, cellat ve Jón Hreggviðsson'un gece geç saatlerde diğerlerinden ayrıldığına yemin etti. Jón Hreggviðsson'u savunan bir tek yeminli tanık dahi yoktu. İki günlük duruşmadan sonra Jón Hreggviðsson, Sigirður Snorrason'u öldürmekten mahkûm edildi. Alþingi'de sulh hâkiminin önüne çıkmadan önce bölge mahkemesine başvurmasına izin verilecekti.

Sonbahar iyice ilerlemişti ve karların donarak buz olması nedeniyle yolculuk zorlu geçiyordu. Vekilharç ve sekreteri dışında herkes yayan gidiyordu. Skagi yolunda vekilharç, Rein'e gitti ve Jón'un evine geldiklerinde, onu zincirli ve gözetim altında bırakarak eve doğru ilerledi.

Evdekiler, gelenleri gördüklerinde Jón'un annesi inek sağlıyordu ve çiftçiye bir kâse ılık süt getirdi. Jón sütü bitirdiğinde annesi saçlarını okşadı. Jón'un kızı dışarı çıkmış, babasının yanında duruyor ve ona bakıyordu.

Vekilharç, kapıyı çalmadan içeri girerek oturma odasına geldi.

"Kocanız cinayetten suçlu bulundu." dedi Jón'un karısına.

"Evet, kendisi erkeklerin yüz karasıdır." dedi kadın
"Bunu hep söylemişimdir."

“Silahı nerede?” dedi vekilharç. “Cinayet aletlerini almamız gerekiyor.”

“Bu silahla şimdiye kadar bizi öldürmemiş olmasına bile şaşıyorum.” dedi kadın ve silahı getirdi.

Daha sonra düzgünce katlanmış yeni bir abayı alarak vekilharca uzattı: “Gördüğünüz gibi hamileliğim ilerledi, ayrıca çok zayıf biriyim; çok bakılacak biri değilim. Zaten o da bana bakmayı pek sevmez; ama sizden bu elbiseyi ona vermenizi istiyorum. Uzunca bir süre gelmeyecek olursa, bu onu sıcak tutar.”

Vekilharç elbiseyi aldı, kadına doğru çarptı ve kalkıp giderken: “Ben senin hizmetçin miyim be Rein köylüsü!”

Kim olursa olsun birilerinin annesine kötü davranmasını komik bulan çocuk kendini kontrol edemeyerek güldü. Biri ülserli diğeri vücudu bezeli iki cüzzamlı birlikte yatağın üzerine oturmuş titreyerek birbirlerinin parmak kemiklerini tutuyor ve Tanrı’ya yalvarıyorlardı.

Artık kış geldiğinden ve Alpingi’den önce Jón Hreggviðsson’la ilgili başka bir dava görülmeyeceğinden, uzun süredir ev hapsi için diğer yerlerden daha donanımlı olan Bessastaðir’e nakledilmesi kararlaştırıldı. Bazıları güneydeki Alftanes’e kayıkla gönderilirdi ve tutuklu, kayığın arka tarafında otururdu. Hava soğuktu, dalgalar kayığa girmeye başlamıştı ancak, görevliler kürek çekerek ve kayığa giren suyu boşaltarak kendilerini sıcak tutuyordu. Jón Hreggviðsson *Eski Pontus Türküsi*’nü söylüyordu. Adamlar ona bakıp bir süre durdular ve Jón da onlara sakalları arasından parlak beyaz dişlerini ortaya çıkaran cüretkâr bir gülüşle karşılık verdi ve söylemeye devam etti.

Bessastaðir'de naip yardımcısı, bir kâtip ve iki Dani-markalı görevli, tutuklunun sorumluluğunu üstlenmişti. Bu kez çiftçi Prælakista'da kalmamış doğrudan zindana götürülmüştü. Baraka gibi üst üste koyulmuş taş yığınlarının üzerine, kırılmaz kilitlerle kapatılan ağır parmaklıklar koyulmuştu ve bunların altında kireçlenmiş tuğla duvarlı derin ve genişçe bir açıklık vardı. Bu açıklıktan bir ip merdiven aşağı iniyordu. Jón buradan aşağıya indirilmiş ve daha sonra naip yardımcıları da inerek onu zincirlemişti.

Zindanda koyun derisiyle kaplı dar bir tahta, lazımlık ve odun kesme kütüğünden başka, yaşamı sürdürmeye yarayacak bir şey yoktu. Kütüğün üzerinde büyük bir balta duruyordu ve yanında kilden yapılmış bir sürahi vardı. Naip yardımcısının feneri ortamı aydınlatmıştı. Odun kesme kütüğü, balta ve sürahi görölüyordu. Daha sonra adamlar ayrıldılar. Çukurdan tırmandıktan sonra ip merdiveni de arkalarından çektiler ve kepenkleri kapatıp parmaklıkları örttükten sonra kilidi vurarak gittiler. İçerisi zifiri karanlıktı; hiçbir şey görölmüyordu. Jón Hreggviðsson şarkısını söylemeye başladı:

“Asker üsteledi ve ikna etti

Neşeyle uzanan ve oyunlar yapan hizmetçiyi

Şevke getiriyordu uzanırken bizi

Şevke getiriyordu uzanırken bizi:

Başta ‘olmaz!’ demişti oysaki.”

Jón Hreggviðsson tüm kış ve hatta yaz boyunca orada *Eski Pontus Türküsü*'nü söylemeye devam etti.

Burada dakikalar sanki bir yıl gibi geçiyordu, bu yüzden günleri saymak imkânsızdı. Geceyle gündüzü ayırt

etmenin bir yolu yoktu ve tutuklunun da vakit geçirecek bir şeyi yoktu. Aşağıya günde bir, bazen iki kez bir yemek sepeti indiriliyordu ve dış dünyayla bundan başka bir bağlantısı yoktu.

Yanına ilk misafirler gönderildiğinde neredeyse insan yüzünün neye benzediğini unutmak üzereydi ve misafirlerini gördüğünde sevinçle karşıladı. Gelenler hüzünlü bakışları olan iki kişiydi ve Jón'un selamına soğuk bir şekilde karşılık verdiler. Jón, kim olduklarını ve nerede yaşadıklarını sordu ancak cevap vermeye pek hevesli görünmüyorlardı. Sonunda onları konuşturabildiğinde birinin adının Ásbjörn Jóakimsson ve Seltjarnarnesli olduğunu diğerininse Hraun'dan Hólmfastur Guðmundsson olduğunu öğrendi.

"Pekâlâ," dedi Jón Hreggviðsson. "Hraunlu erkekler genellikle iğrenç suçlular olmuşlardır; ama ben Seltjarnarnes halkını her zaman iyi huylu insanlar olarak görmüşümdür."

İki adam da kırbaç cezasına çarptırılmıştı. Görünüşe göre cevap vermeye hevesli olmamalarının ve mağrur konuşmalarının yanında ikisi de kendi derdinde olduklarından bu adamların varlıklı kişiler olduğu anlaşılıyordu. Jón Hreggviðsson adamları sorgulamaya ve çene çalmaya devam etti. Ásbjörn Jóakimsson'ın, naibin ulaklarından birini Skerjafjörður üzerinden sandalla geçirmeyi reddettiği sonradan anlaşılmıştı. Hólmfastur Guðmundsson da, balıkları Keflavík'teki tüccara teslim etmek yerine – kralın belirlediği ve ticaret tekeline bölge yetkililerine devreden düzenlemelere göre çiftlik, Keflavík ticaret bölgesine aitti; Hafnarfjörður'da bir miktar tele karşı dört balık vererek takas yaptığı için derisi yüzülecekti.

"Kralımız sana böyle yapmanı buyurmuşken sen balıkları bölgedeki tüccara neden vermezsin ki?" diye sordu Jón Hreggviðsson.

Adam Keflavík'teki tüccardan da Hafnarfjörður 'daki tüccardan da hiç tel alamadığını ancak, bu işlemlerin yapıldığı barakada yardımsever bir adamın ona bir miktar tel verdiğini anlattı. "Bu bana mı yapılmalıydı?"

"O teli kendini asmak için kullanmalıymışsın." dedi Jón Hreggviðsson.

Ásbjörn Jóakimsson, kırbaçlanacak erkek kardeşine göre daha az konuşurdu.

"Yorgunum." dedi. "İnsanın oturabileceği bir yer yok mu burada?"

"Hayır." diye karşılık verdi Jón Hreggviðsson. "Burası evinin oturma odası değil. Bu tahta sadece benim ve kimseye vermem. Ayrıca kütüğümün etrafında dolanıp da sürahimi düşürmeyin."

Bir an sessizlik oldu ve sonra ağır bir iç çekiş duyuldu.

"Ama benim adım Hólmfastur Guðmundsson."

"Ne olmuş yani?" dedi diğeri. "Benim de bir adım yok mu? Herkesin bir adı yok mu? Adımızın ne olduğunun bir önemi yok artık."

"Siz ne zaman eski kitaplarda Danimarkalılar'ın benim adımda bir adama burada, İzlanda'da, kırbaçlanma cezası verdiğini okudunuz?"

"Danimarkalılar Piskopos Jón Arason'un¹ bile kellesini uçurdular." dedi Ásbjörn Jóakimsson.

"Eğer burada herhangi biri benim bağışlayıcı kralıma iftira edecek olursa, benim onun hizmetçisi olduğumu unutmasın." dedi Jón Hreggviðsson.

Yine uzun bir sessizlik oldu ve sonunda Hraunlu adamın karanlıktaki homurtusu duyuldu.

1. Piskopos Jón Arason (1484-1550) Hólar'ın son Katolik piskoposudur ve Lüteriyenler'in büyük bir rakibidir. (Kitabın sonundaki Þingvellir ile ilgili nota ve sayfa 14'teki dipnota bakınız.) Danimarkalılar tarafından 7 Kasım 1550 yılında Skálholt'ta idam edilmiştir.

“Hólmfastur Guðmundsson.”

Sanki gizli bir kehanetmiş gibi, hızlıca adını tekrar ediyordu: “Hólmfastur Guðmundsson.”

Sonrası yine sessizlik.

“Danimarkalılar’ın Piskopos Jón Arason’un kellesini uçurduğunu kim söyledi?” diye sordu Hólmfastur Guðmundsson.

“Ben.” diye cevapladı Ásbjörn Jóakimsson. “Onlar Jón Arason’un kellesini uçurduktan sonra kralın bizim gibi çiftçileri kırbaçlatmasının bir önemi var mı sanıyorsun?”

“Kelleni vermek bir onurdur.” dedi Hólmfastur Guðmundsson. “Bir köylü bile kellesini verince adam olarak anılır. Dizelerini okuyup kellesini öyle veren Þórir Jökull’un² yaptığı gibi köylünün biri bile kütüğe götürülürken bir dize okuyabilir ve bu topraklar üzerinde birileri yaşadıkça onun adı bilinir. Tam aksine, kırbaç cezasına çarptırılan adam küçümsenmiştir. Hiçbir cesur adam kırbaç cezasıyla aşağılanmaz.”

Alçak bir sesle ekledi: “Hólmfastur Guðmundsson, hiç bu isimden daha iyi bir İzlandaca ahengi olan isim duydunuz mu? Ve bu İzlanda’ya özgü isim her şeyi kitaplara yazan ve hiçbir şeyi unutmayan insanların kalplerinde yüzyıllar boyu Danimarka kırbacıyla hatırlanacak.”

“Ben kırbaçlanarak asla küçümsenmedim.” dedi Jón Hreggviðsson. “Ve bana kimse gülmedi. Gülen tek kişi bendim.”

“Kırbaçlanmak insanın kendisine vız gelir.” dedi Ásbjörn Jóakimsson. “Ama çocukların büyüdüğünde bunun onlar için ne kadar kötü bir durum olacağını inkâr

2. Þórir Steinninnson jökull, (“Buzul”) *Sturlunga Destanı*’nda bir karakterdir (13. yüzyıl). Örlygsstaðir Savaşı’nda ölümcül bir yara almış ve ölmeden hemen önce acıya karşı direnerek bir kıta okumuştur.

edemezsin. Diğer çocuklar onu elleriyle göstererek 'Baban kırbaçlandı!' diyecekler. Benim üç kızım var. Ancak üç ya da dört nesil sonra unutulur – en azından Ásbjörn Jóakimsson'un kitaplara yazılıp yüzyıllar boyu okunacak kadar önemli bir isim olduğunu hayal edemiyorum; tam aksine ben de tüm diğer bilinmeyen insanlar gibiyim, bugün varım yarın olmayabilirim; ama diğer yandan İzlanda halkı pes etmezse, ne olursa olsun asırlar boyunca var olacak. Kralın adamını Skerjarjörður üzerinden geçirmeyi kabul etmedim, doğru. Ölü ya da diri, bunu asla yapmayacağımı söyledim. Şimdi kırbaçlanacağım ama umrumda değil. Eğer vazgeçseydim, böylesi önemsiz bir durumda bile vazgeçseydim ve dışarıdaki bütün insanlar, her türlü konuda vazgeçerlerse, gölgelere ve kötü ruhlara teslim olurlarsa, veba ve frengiye karşı vazgeçerlerse, krala ve celladına boyun eğlerse bu halk, evine nasıl kavuşacak? Böyle bir halk cehennemden bile daha beterini hak eder.”

Hólmfastur yanıtlamadı ancak, sessizce adını tekrarlamaya devam etti. Jón Hreggviðsson tahtasının üzerine oturmalarına izin vermemeye kararlıydı. Bir süre sonra zincirleri tıngırdamaya başladı ve horultu sesi yükseldi. Düzensiz alman soluklar azalarak sonunda sabit bir hal aldı.

Kış ayları geçtikçe hırsızlar ara sıra, bazen bir seferde üç dört kişi, Jón Hreggviðsson'un yanına indiriliyor, damgalanmadan ya da elleri kesilmeden önceki geceyi onun yanında geçiriyorlardı.

Jón, sürahisini ya da baltasını çalabileceklerinden korkuyordu. Diğerleri, en çok da Gullbringa Bölgesi'nden

olanlar, cezalarını çekmek için uzun süre beklemek zorundaydılar. Naipten toprak kiralayan çiftçi, atını ödünç vermeyi reddetmişti. Ona doksan tane, iyi eyerlenmiş at olmadan bir yere gidemeyecek kadar tembel olan -ama kendilerinin hiç atı olmayan- adamların evde oturması gerektiğini söylemişti; Hliðarendili Gunnar hiçbir zaman birinden atını ödünç istememişti. Bir diğeri, Mýrarlı Halldór Finnbogason, yardım almayı reddetmiş ve herkesin içinde dine küfretme ve kutsal emanetlere saygısızlıkla suçlanmıştı. Bu adamların ikisi de dillerinin kesilmesiyle cezalandırılmıştı. İkinci adam, dilinin kesilmesinden önceki gece boyunca sayıp sövmüş ve lanetler okumuştı ve lanet okuduğu kişiler arasında annesi ve babası da vardı. Jón Hreggviðsson uyuyamadı ve sonunda o kadar sinirlendi ki kilise mihrabına gitmeyen kişinin ahmağın teki olduğunu söyledi ve pek de iyi bilmediği *İsa Türküsü*'nü söylemeye başladı. Hırsızlar dışında, kraliyetin ticaret tekeline karşı işlenmiş suçlardan dolayı orda bulunan pek çok suçlu olurdu. Biri İngiliz tütünuyla yakalanmış, bir başkası ise yün çuvarlarına kum karıştırmıştı. Bazıları Keflavík'teki un küflenmiş ve kurtçuklarla dolu olduğundan Eyrarbakki'den yasadışı olarak un almışlardı. Bir ya da iki kişi de tüccarlara hırsız demekle suçlanmıştı. Her türden suçlular gelip geçiyordu ve hepsi de kırbaçlanıyordu. Kralın kırbacı, bir deri bir kemik kalmış İzlandalılar'ın çıplak ve yüzüstü uzanmış vücutlarının üzerinden tüm şiddetiyle geçiyordu. Daha da önemlisi bir geceliğine zindana gelen, daha sonra idam edilen ya da güneye, Danimarka'ya ya da bu uzak ülkede İzlandalılar'ın en iyi bildiği yer olan Bremerholm'a³ gönderilen suçlular olurdu.

3. Bremerholm: 1620 yılından sonra tehlikeli erkek suçlular Kopenhag'ta Bremerholm bölgesindeki savaş limanlarında ağır işte çalışmakla cezalandırılırdı.

Geçen yirmi dört hafta boyunca Tanrı kelimesini duymak için kiliseye götürüldüğü, Noel ve Paskalya'da gördüğü hafif parıltı dışında Jón Hreggviðsson'un gün ışığını görmesine izin verilmemişti. Bu iki kutsal günde de naibin adamları zindana gelmiş, başına bir torba geçirmiş, zincirlerini çözmüş ve kiliseye götürmüştü. Jón, köşedeki bir sıraya iki kuvvetli adamın arasına oturtulmuş ve başında torbayla geleneksel vaazı dinlemişti; ancak, boynundaki halat fazla sıkı bağlanmamıştı ve bu sayede Tanrı'nın evinde otururken çok donuk da olsa etrafı kısmen görebiliyordu.

Bütün kış tüm görebildiği buydu.

Paskalya zamanlarında çiftçinin yanma başka bir adam indirilmişti. Eastjörðslu bu adam İzlanda'da işlenen en yüz kızartıcı suçlardan birine karıştığı için Bremerholm'da hapis cezasına çarptırılmıştı: Hollanda yelkenlisine giderek bir makara ip almıştı. Davası sonbahar boyunca görülmüş ve Suðurnes'ta⁴ demirleyen bir gemiyle o baharda yurt dışına gönderilmişti. Kış boyunca ülkedeki bir vekilharçtan diğerine gönderilmiş ve sonunda buraya getirilmişti.

“Hayır.” dedi Guttormur Guttormsson. “Bu ipi aldığımı kanıtlayamazlar. Ayrıca, tüccarın hizmetçileri benim oradaki gezilerimi gizlice izliyordu. Benim bölgemde herkes onlarla ticaret yapıyor. Hollanda duka altınını görmeyen insan, bunu yaşamının nasıl bir şey olduğunu bilmez.”

Adam hararetle konuşuyor, gözyaşlarına boğuluyor ve Hollanda parasından her bahsedişinde soluğu kesiliyordu.

4. Suðurnes, İzlanda'nın uzak güneybatı yarımadasının adıdır ancak, bu isim eski günlerde Faxaflói'nin güney kısmındaki alanın tümünü belirtmek için kullanılırdı (Romshvalanes, Álfanes ve Seltjarnarnes dâhil).

“Bu büyüklükteydiler.” diyerek Jón Hreggviðsson’un omzunu tuttu ve karanlıkta alnının ortasına eliyle bir halka yaptı.

“Böyle lanet bir para için Bağışlayıcı Kralımız ve Efendimiz’e ihanet etmek benim aklımın ucundan bile geçmezdi.” dedi Jón Hreggviðsson.

“Hollanda parası altından yapılıyor.” dedi adam. “Geceleri uyandığımda tekrar uyuyamıyorum ve bu kocaman kutsal paraları düşünerek kendimi iyi hissediyorum. Ne kadar büyük! Ne kadar ağır! Ne kadar parlak!”

“Onlardan sende çok var mı?” diye sordu Jón Hreggviðsson.

“Çok mu?” dedi Guttormur Guttormsson. “Çok ya da az olsun -ki bu seni hiç ilgilendirmez, ahabap- bunu yaşamamanın nasıl bir şey olduğunu biliyorum. Hayatımda pek çok mutlu gün geçirdim. Siz güneyliler bir tek gününüzü bile mutlu geçirmiyorsunuz.”

“Yalan söylüyorsun.” dedi Jón Hreggviðsson. “Kralımızı sever ve onu onurlandırırız.”

“Biz Eastfjörðslüler olarak hiçbir zaman köle sürüsü olmadık.” dedi Guttorm Guttormsson.

Konuşma devam ettikçe Jón Hreggviðsson, doğulu bu adamın Hollandalılar’dan bir makara ip almak dışında bir suç işlemese bile –ki işlediği söylenen tek suç buydu-onlarla birkaç yıldır ticaret yaptığını ve iyi kâr ettiğini öğrenmişti. Kışın, adamın karısı balıkçılar için yünlü elbiseler dokuyordu; adam ise yazın onlara yağ ve peynir, dana, koyun ve çocuk getiriyordu. Karşılığında ise kaliteli un, halatlar ve tel, dökme demir, kanca, tütün, kumaş başörtüleri, kırmızı şarap ve mısır likörü alıyordu – ve çocukların karşılığında da duka altınlarını.

“Çocuklar.” dedi Jón Hreggviðsson.

“Evet. Kız için bir altın, erkek içinse iki altın.” dedi Guttorm Guttormsson.

Geçtiğimiz yüzyıl belirli bir süre Eastfjörðslü insanlar için Hollandalılar’a çocuk satmak çok görülen bir şey olmuştu ve bu durum bölgede bebek öldürme oranlarının ülkenin diğer yerlerine göre daha az olmasıyla sonuçlanmıştı. Guttorm Guttormsson -biri yedi yaşında oğlan, diğeri beş yaşlarında sarışın bir kız- iki çocuğunu satmıştı.

“Yani tüm sahip olduğun üç altın öyle mi?” diye sordu Jón Hreggviðsson.

“Senin kaç altının var?” diye yanıtladı Guttorm Guttormsson.

“İki.” dedi Jón Hreggviðsson. “Akraneste, Rein’deki evimde iki canlı altınım var.”

“Neyin karşılığında kazandın onları?” dedi doğulu adam.

“Onları hileyle kazandığımı düşünüyorsan sen hiçbir şey anlamamışsın ahbap.” dedi Jón Hreggviðsson.

Adamın belgeleri, yetenekli bir zanaatkâr olduğunu gösteriyordu ve kısa bir süre içinde zindandan alınıp Bremerholm’a sevk edilirken bir süre beklemek üzere Þrælakista’ya götürülmüştü. Bu yüzden Jón Hreggviðsson bu ilginç adamı ne bir daha gördü ne de ondan herhangi bir haber aldı.

Ancak geçen kış aylarında yeni bir arkadaş Jón Hreggviðsson’a katıldı ve bir süre orada kaldı. Bu adam Jón Þeófilusson adında Westfjörðslü bir büyücüydü. Bir vadideki küçük bir kulübede orta yaşlı kız kardeşiyle yaşayan kırklarındaki bu adam, oldukça uzun boylu biriydi. Koyunu olmadığı için kadınlarla pek arası yoktu, o yüzden bu iki eksikliği de telafi etmek için Westfjörðs’te sıkça moda olan

büyücülüğü denedi ancak, beklediği sonucu alamadı. Başarılı bir koyun çiftçisi olan bir başka adam Jón Þeófilusson'un gönlünü kaptırdığı papazın kızının gönlünü kazanmıştı ve Jón da bu adama karşı bir elçi⁵ ruhu çağırmaya çalışmıştı; ama adamın berbat büyücülük yetenekleri yüzünden bu elçi, papazın ineğinin içine girmiş ve onu öldürmüştü. Kısa bir süre sonra da rakibinin taylarından biri nerden çıktığı belli olmayan bir su birikintisinde ölmüştü. Jón Þeófilusson gözaltına alındı ve emrinde Fırtına işaretleri ve Ceset Pantolonları olduğu ortaya çıktı. Dava devam ederken rakibinin erkek kardeşi hastalandı ve öldü. Büyücünün Pokur olarak adlandırdığı şeytan bu adama ölüm döşegindeyken görünmüş ve Jón Þeófilusson'un kendisini ölen adamın ve inekle atın yaşadığı talihsizliklerin karşılığı olarak bu ruha rehin verdiğini doğrulamıştı. Adam ölürken bu hayaleti gördüğüne yemin etmişti ve bu yüzden Jón Þeófilusson'un davasında bu ruh tanık olmuş, ifadesi ise adamın kaderini belirlemişti.

Jón Þeófilusson yakılmaktan korkuyordu ve sürekli bununla ilgili fısıldayarak konuşuyordu. Yakılmaktansa kellesini vermeyi tercih ederdi.

“Seni güneye neden getirdiler? Batıda neden yakmadılar, ahbap?” dedi Jón Hreggviðsson.

“Þorskafjörðurlu insanlar onlara çalı vermek istemedi.” dedi adam.

“Burada, başka bölgeden biri için kullanılacak fazladan odun mu var sanki?” dedi Jón Hreggviðsson. “Benimle beraber bu doğrama kütüğünün üzerinde kelleni vermeyi istemelisin, çünkü eminim ki bu ülkede bundan daha iyi bir kütük bulamazsın. Kışın sıkıldığımda, bu kütüğün üzerindeki oluğa boynumu nasıl koyacağımı düşünerek vakit geçirirdim.”

5. *Elçi*, büyücüler tarafından çağrılan ve düşmana gönderilen bir hayalettir; bunların İzlanda halk hikâyelerinde pek çok örneği vardır.

“Tüm kış, Tanrı'ya yakararak yakılmaktansa kellemin alınması için dua ettim.” dedi adam.

“Bu yeminleri neden şeytana etmiyorsun, dostum?” diye sordu Jón Hreggviðsson.

“O beni kandırdı.” dedi adam mırıldanarak. “Pokur, birini kandırdığında o kişi artık Tanrı'ya yakarmaya başlar.”

“Böyle konuşman senin değersiz biri olduğunu düşünmemeye neden oluyor.” dedi Jón Hreggviðsson. “Mızımızlanmayı bırak da bana sihrinden bir şeyler göster.”

“Hayır.” diye inledi adam.

“Bana her zaman şeytanın ruhunu çağırmayı öğretebilirsin.” dedi Jón Hreggviðsson.

“Bunda ben bile pek başarılı olamadım.” dedi adam. “Pokur başardığımı söyledi ve bu yüzden mahkemede suçlu bulundum; ama bu yalan. Aslında bir Fırtına'yı yakalayabilmişim ve bir kız yüzünden onunla oynuyordum. Ayrıca Ceset Pantolonları'm da vardı.”

“Ne?” dedi Jón Hreggviðsson. “Fırtına? Bir kız yüzünden?”

“Evet.” dedi adam. “Ama bir şeyler yanlış gitti.”

“O Fırtına işaretlerinden burada var mı hiç?” diye sordu Jón Hreggviðsson. “Geç olsun güç olmasın. Kim bilir, onları kullanarak belki de kendimize birkaç civelek kızın ruhunu çağırabiliriz. Önceleri tutku olan şeyler burada ihtiyaç oluyor.”

Ancak görevliler, adamın Fırtına işaretlerine çoktan el koymuşlardı.

“Kendimiz bir tane daha yapamaz mıyız?” diye sordu Jón Hreggviðsson. “Bu lanet işareti baltayla doğrama kütüğünün üzerine çizip hemen bu gece güzel ve dolgun bir –üç daha iyi olur- kadın çağıramaz mıyız?”

Böyle bir işareti oluşturmak kolay iş değildi, çünkü bunu yapmak için bu iki adamın hayvanlar krallığına ve doğanın güçlerine bu zindanın izin verdiğinden daha fazla erişim sağlaması gerekiyordu. Fırtına işareti bir aşuftenin pas rengindeki derisinin içine kuzgun safrasıyla çiziliyordu ve daha sonra işaretin üzerine kan sıçratılıyordu – boynu ay ışığı altında bakire bir kız tarafından kesilen siyah bir erkek kedinin kanı.

“Siyah erkek kedinin boynunu kesecek bakire kızı da nerden buldun?” diye sordu Jón Hreggviðsson.

“Kız kardeşim yaptı.” dedi adam. “Kuzgun safrasını bulmak üç yılımızı aldı; ama denediğimiz ilk gece çatıdan papazın kızının yatak odasına tırmandığımda ve Fırtına’yı yakalayıp büyüü söyledimde, benim için her şey bitmişti, çünkü inek ölmüştü.”

“Peki, kız?” diye sordu Jón Hreggviðsson.

“Bir adamla beraber yatıyordu.” dedi Jón Þeófilusson gözyaşları içinde.

Jón Hreggviðsson başını salladı.

“Bu arada, Ceset Pantolonları’yla ilgili bir şey dememiş miydin? Ceset Pantolonları’na sahipsen nasıl oldu da bu duruma düştüğünü anlamıyorum, çünkü bu şeylere dikkatli bakıldığında içinden hep para çıktığını duymuştum.”

“Ceset Pantolonları işaretini yakaladım ve hatta onlara koymak için dul kadından para bile çaldım; ama bu Pantolonlar’a hiç sahip olmadım. Bir adama öldükten

sonra derisini kesmeme izin vermesi için para ödedim ama neredeyse doksan yaşma girmesine rağmen hala sağlıklı. Zaten inek öldüğü ve tay su birikintisine düştüğü için de çok geçti. Kısa bir süre sonra da Pokur ölüm döşeğinde Sigirður'a görünmüş ve benim aleyhimde tanıklık etmişti.”

Karanlık delikte bir süre sessizlik olmuş, büyücünün hıçkırıkları dışında hiçbir ses çıkmıyordu. Bir süre sonra Jón Hreggviðsson sessizce:

“Kesinlikle yanacaksın.” dedi.

Büyücü hıçkırarak ağlamaya devam etti.

V

Yaşlıca bir kadın yolculuk yapmak istiyordu.

Sabahları denizciler karadan ayrılırken sahilde dolanıyor, bir adamdan diğerine yanaşarak güneye gitmesi gerektiğini söylüyordu. O gün kimse onu almak istemese de o ertesi gün tekrar geliyordu. Yeni ayakkabılar giyiyor, morarmış burnu başına bağladığı kahverengi bir şaldan dışarı sızıyordu. Kadın, seyyah gibi giyinmişti ve eteklerini sıvayarak bağlamış, elinde baston ve dövülmüş hayvan derisinden yapılmış bir keseye yürüyordu.

“Zavallı ve perişan birini alıp burnun ucundaki sahilde bir yere bırakmanın kimseye bir zararı yoktur.”

“Suðurnes'te yeteri kadar dilenci var.” diyordu adamlar.

Aradan zaman geçti ve taşınma günleri sona erdi.¹ Ancak, kadın yolculuk yapma isteğinden vazgeçmemişt

1. Taşınma günleri (İzlandaca *fardagar*): İzlanda'daki çalışan halkın ikamet değişikliği yaptığı, mayısın son dört günü.

ve her sabah sahilde yalpalayarak yürüyordu. Sonunda denizciler pes ettiler ve lanet ederek kadını yanlarına aldılar, daha sonra onu Gróttá'da² kıyıya bırakarak yollarına devam ettiler. Kadın, çimenli bir göl kıyısına varana kadar yosunlu kayaların ve denizin aşındırdığı taşların üzerinde sürünerek ilerledi. Artık denizi geçmişti. Kendi topraklarındaki dağlar, Akrafjall ve Skarðsheiði, bu mesafeden puslu görünüyordu.

Ana kara tarafındaki burnu takip ederek ilerledi. Güneşli ve durgun bir bahar günüydü. Kadın etrafa bakınmak için burnun merkezindeki yokuşa kadar yürüdü. Kır evleri sel hattının altında yosunların içine çökmüştü. Güneş, burnun güney tarafındaki fiyordun uzak ucunda, kralın hüküm sürdüğü Bessastaðir'deki binaların üzerinde parılıyordu. Burnun kuzey tarafında denizdeki yassı mercan adalarının üzerinde uzun binalar yükseliyordu ve bir yük gemisi buraya demirlemişti. Burası Hólmur'un ticaret merkeziydi.³ Ötedeki mavi tepeler, koyu renkli yokuşları yeşille bezenmiş küçük dağlarla çevrenmişti. Kadın, gün boyunca taşlı tepelerin ve sulu bataklıkların üzerinden geçerek kıyı şeridinde yürüdü ve sonunda rüzgârla bir o yana bir bu yana sallanan iki ağaç dalının arasından geçerek güneşte mavi ve beyaz parıltılar oluşturan bir akıntıyla koya dökülen bir nehre geldi. Kendi başına suyun üzerinden geçemeyeceğini biliyordu. Sağlam yapılı, genç ve atik biri olsaydı çoraplarını çıkarıp bu sığ sudan yürüyerek geçebilirdi ancak o yaşlı bir kadındı. Oturarak Presthólarlı Rahip Halldór tarafından bestelenmiş pişmanlık ilahisini söylemeye başladı. Kesesinden bir balık kuyruğu çıkardı ve ilahiyi söylerken kemirmeye

2. Gróttá, Seltjarnarnes yarımadasının batı ucudur.

3. Hólmur: Sayfa 11'deki Hólmship notuna bakın.

başladı. Bir yandan nehrin mavi sularını avcuna alıp içiyor, diğer yandan bir sonraki dizeyi hatırlamaya çalışıyordu, çünkü Tanrı, duaların yalnızca doğru söylendiğinde kabul edileceğini söylemişti. Şimdi her bir dizeyi yavaş yavaş söyleyerek ve ses çıkaran bir ipin üzerinde sağa sola kayan bir parmak gibi her dizenin sonunda dinleniyor ve daha doğru ve iyi tonlamayla söylemeye dikkat ediyordu.

İlahiyi bitirdiğinde doğudan yük hayvanı kervanıyla beraber birkaç adam gelmişti ve kadın bu zavallı biçareyi İsa aşkına ağaç dallarının üzerinden doğuya doğru götürmeleri için gözyaşlarıyla yalvarıyordu. Adamlar diğer tarafta yeteri kadar aylak yaşlı kadın olduğunu söyleyerek yollarına devam etti ve kadın ağlamayı keserek tekrar pişmanlık ilahisini söylemeye başladı. Daha sonra kurutulmuş balık taşıyan başka bir kervan geldi. Kadın tekrar ağlayarak kendisine yardım etmelerini istedi ancak, adamlar brennivíni fazla kaçırmışlardı ve kadına geri dönüp geldiği yere gitmezse onu, vücudu uyuşana kadar kırbaçlayacaklarını söylediler. Kervan, kadının üzerine su sıçratarak yoluna devam etti. Kadın ağlamayı kesti ve ilahisine devam etti.

Gecenin erken saatlerinde nehrin batısındaki çiftliklerden çoban bir kız, koyunlara göz kulak olarak ağaç dalları arasından ilerliyordu. Yaşlı kadın, karşıya geçmesine yardım ederse ona dua edeceğini söyledi. Kız bir karşılık vermedi ancak, atım uygun bir tepede durdurdu. Yaşlı kadın, kızın arkasına bindi ve dalların üzerinden geçtiler. Kız atını bir başka tepenin üzerinde tekrar durdurdu ve kadının attan inmesini bekledi. Kadın, kızı öperek uğurladı ve o ve çocukları için Tanrı'ya dua etti.

Vakit gece olmuştu.

Çalılgın batı tarafındaki çiftliklerde her yerde kalabalık insan grupları vardı, özellikle de kurutulmuş balık almak için güney sahiline giden kervanları yönlendiren adamlar; bazıları doğudan uzun yollardan geliyordu. Bunların dışında yalnız gezginler, Bessastaðir'de ya da Hólmur'daki tüccarlarla çalışan zengin toprak sahipleri vardı ve konaklama konusunda bu kişiler öncelikliydi. Her çeşit insan burada toplanmıştı, özellikle de hayatlarını yiyecek arayışı içinde gezinerek geçirmek zorunda kalan kişiler, ki bu yiyecek sıkıntısı dağın diğer tarafındaki insanların yakasını hiç bırakmıyordu. Bu grubun içinde hastalıklı kişiler, şairler, damgalanmış hırsızlar, zibidiler, yarım akıllılar, kızlar, vaizler, kamburlar, serseriler ve deliler vardı. Doğudaki Rángarvellir'den bir aile geliyordu, beş çocuklarıyla beraber bir adam ve kadın; hayatları heba olmuştu ve balık bulmak umuduyla güneye, Leira'daki akrabalarının yanına gidiyorlardı. Çocuklardan biri ölümün eşiğindeydi. Etrafta dolanan başıboş insanların ölü bedenlerinin doğuda tüm kırsal bölge boyunca evlerin önünde yayılmış uzandıkları söyleniyordu. Rángarvellir'de kışın doksan hırsız damgalanmış ve biri asılmıştı.

Kervanların başındaki adamlar geceyi nerede geçirirse geçirsinler kurutulmuş balıklardan oluşan yüklerini korumak zorundalardı. Cüzzamlılar çıplak parmak kemiklerini havaya kaldırarak Tanrı'ya yakarırken kaldırımlarda ve duvarların üzerinde başıboş insanlar doluyor ve dinlemek isteyenlere çeşitli eğlenceler sunuyorlardı. Soytarının teki çatının üzerine çıkmış, “Yıkıcı Rüzgârın Türküsü” olarak adlandırdığı kasvetli bir

gösteri yapıyor, hatta bu gösteriyi bir miktar bozuklukla ücretlendiriyordu. Bir vaiz, kadın binici elbisesi giymişti ve Skálholt piskoposunun sesiyle ve katılmış bir morina balığı solungacını kullanarak, *Midhouse'daki Markos İncili* olarak adlandırdığı, iki kız ve iki fıçı balina yağı hakkındaki metni tonlamaya dikkat ederek seslendirmeye başladı:

*“... her kim Noel'de kızlarımın namusunu kirletirse
Paskalya'da ihtişamlarını göremeyecekti-i-r.”*

Daha sonra Hólar piskoposunun sesine geçti ve:

*”Sıçan, kilise mihrabına atladı ve uzun gri kuyruğu
ve koyu kırmızı ayakkabılarıyla mumu kavra-d-dı.”*

Sonra da kendi sesiyle:

*“Lanet olsun, kahrolsun ve yuh,
Ne kadar acınası biriyim ben,
Sallanarak yürür hep kendi halinde bu ruh,
Çırpınır beceriksiz ayakları yüzünd-e-ee-e-en.”*

Kimse bu serseriye görmek ya da dinlemek istemiyordu, bu yüzden bu dalavereye bir son verdiler.

Sonunda yaşlı kadın, Hellisheiði üzerinden doğuya gidişi sordu ve bu gece yola devam etmeyi düşündüğünü söyledi.

“Nereye gidiyorsun?” diye sordu biri.

Skálholt'ta piskoposun karısıyla ufak bir işi olduğunu söyledi kadın.

Adamlar dalgın dalgın baktı. İçlerinden biri konuştu:

“Paskalya gecesinde, Hellisheiði civarında bu bahar yersiz yurtsuz iki yaşlı kadın akşam vakitlerinde ölü bulunmamış mıydı?”

Diğeri: “Vekilharçlar büyük nehirlerin üzerinden başka dilencilerin doğuya götürülmesini yasaklamıştı.”

Kendisi de dilenciye benzeyen üçüncüsü bir kişi: “Doğudaki pintiler bu sıralar bazı insanları öldürüyormuş, hanımefendi.”

Gece gökyüzünde bulutlar toplanmış ve yağmur çiselemeye başlamıştı. Kadının ayakları ağrımuştu. Kuşlar aydınlık gecede neşeyle uçuyordu ve donmuş lavı kaplayan ılık yosun, yeşil rengiyle sisi aydınlatıyordu. Kadın o kadar uzun süre yürümüşü ve ayakları o kadar uyuşmuştu ki artık ağrıyı bile hissetmiyordu. Yolun kenarındaki küçük bir oyuğa doğru emekleyerek ilerledi ve ayaklarını ovarak canlandırmaya çalıştı, daha sonra kesesinden çıkardığı kurutulmuş balıktan bir ısırık aldı ve ilahisini söylemeye başladı.

“Peki, ya bu iki kadın Paskalya gecesinde burada yakalandılarsa?” diye mırıldandı dizeler arasında kendi kendine.

“Ah, aynen öyle olmuştur, zavallı kadınlar.”

Bir süre çenesi dizlerinin üzerinde uyuyakaldı.

Bir sonraki akşama doğru, Ölfus Nehri'ne kadar geldiğinde, çalılığın güney tarafıyla ilgili duyduklarının doğru olduğunu öğrendi. Kayıkların olduğu yerdeki güvenilmez kişilerden yolculuk yapmak için izin alınması gerekiyordu. Nehrin kenarındaki kumsalda deniz kırlangıcı sürüsü içinde bekleyen beş evsiz kişi ve bir de ceset vardı. Ka-

yıkçı hayır dedi. Aylaklardan biri en yakın çiftlikten süt almaya çalıştığını ama somon balıklarının sütü emdiğini söyledi. Adam da buna karşılık başka bir hikâye anlatmaya başladı -kendisi bir şairdi ve binden fazla hikâye biliyordu- ancak, yılın bu zamanında karşılığında ne verilirse verilsin kimse bir kâse yağsız sütü bile bir başkasına vermek istemiyordu.

“Hliðarendili Gunnar bu halkı görseydi ne derdi?” dedi şair. “Ya da Egill Skallagrímsson?”⁴

“Bir zamanlar soylular için gümüşçü olarak çalışıyordum.” dedi mavi gözlü bir oğlanın elini tutan ve gözleri görmeyen yaşlı bir adam.

“Şimdi ise bir parça balık için dilenmek zorundayım.”

Gözleri görmeyen adamların söylediği şeylerin çoğu gibi bu laf da yersiz olmuştu ve konuşmanın tüm ahengi -ki öyle bir ahengın varlığı tartışılır- bozulmuştu. Dilenciler buzul rengindeki akıntıya uzun bir süre sessizce baktılar.

Ceset genç bir kıza aitti ve kumsala düzgünce yatırılmıştı; ama kimse kızın sorumluluğunu almıyordu. Birisi kızın, hayattayken deli olduğunu söyledi. Zaten alnının üzerinden saçı kaldırıldığında damgalanmış olduğu görülebiliyordu.

“Nehrin doğusunda, uzun bir süredir, iki kuzgun ötüyor.” dedi kör adama yol gösteren mavi gözlü çocuk.

“Kuzgun tüm tanrıların kuşudur.” dedi şair. “Óðinn’in ve Yüce İsa’nın kuşuydu. Ayrıca henüz doğmamış tanrı Skandilán’ın kuşu olacak. Kuzgun kimi parçalarsa o kişi kurtuluşa erer.”

“Peki deniz kırlangıcı?” dedi çocuk.

4. Egill Skallagrímsson *Egils Destanı*’na adını veren kişidir. Pek çok kişi tarafından, İzlanda’da yaşamış en büyük Vikingli şair olarak görülür.

“Tanrı tüm yeryüzünü ve gökyüzünü bazı kuşlara vermiştir.” dedi şair. “Benim gibi sırtüstü uzan genç adam ve kuşların uçuşunu gözlemle; ama hiç konuşma.”

Buzul renkli akıntı geçip gitmeye devam ediyordu.

Şişkin görünümlü, muhtemelen akciğeri şişmiş olan bir dilenci, ayaklarını uzatmış kum yığınının üzerinde oturuyor ve ayaklarının arasından yere bakıyordu. Miskince gözlerini kaldırdı:

“Neden gümüş? Neden altın değil?” diye sordu.

Kör adam cevap verdi: “Altın da vardı.”

“Peki, az önce altını neden söylemedin?” diye sordu şişkin adam.

“Gümüşü altından daha çok seviyorum.” dedi kör adam.

“Ben altını daha çok seviyorum.” dedi şişkin adam.

“Değeri yerine de altının kendisini seven pek az insan görmüşümdür.” dedi kör adam. “Bense gümüşün kendisini seviyorum.”

Şişkin görünümlü adam, şaire döndü ve sordu:

“Gümüş, şiirlerde hiç kullanılmış mıdır ki?”

“Bekâr bir genç kız olsaydın,” dedi şair, “hangisiyle evlenmeyi tercih ederdin, bir adamla mı yoksa otuz balinayla mı?”.

“Bu ne şimdi, bilmece mi?” dedi daha şişman olan dilenci.

“Benim kadını, otuz balinayla evlendi.” dedi şair.

“Bizi kötü dostluklardan uzak tut, Tanrı'm.” dedi yaşlı, eskilerden kalma davranışları olan bir kadın ve adamlara sırtını dönerek başka şeyle ilgilenmeye başladı.

VI

Yaşlı kadının son durağı, piskoposların ve âlim mekteplerinin bölgesi olan Skálholt, torfla kaplı yapılarıyla yabancı ziyaretçilere soğuk bir karşılama sunuyordu. Artık bahar ayları ilerlemiş ve yollardaki çamurlar kurumuştı. Oradaki insanlar yabancıları pek önemseymiyordu ve önemsiz ziyaretçilerin selamlarına karşılık vermeyerek yanlarından bir gölge veyahut bir hayalet gibi geçiyorlardı. Bu olumsuzluklara rağmen yemek pişirdikleri ateşten çıkan ve etrafa yayılan dumanın, balık kokusunun ve döküntü ve gübreden yayılan pis kokunun birleşimiyle oluşan bu hava içinde nefes almak insana canlılık veriyordu. Torfla kaplı kulübelerden yüzlerce vardı; bazıları eğik ve eskimişti, çatıları neredeyse açıktı, bazılarında ise büyük görünümlü dumanlı bacaları olan ve üzerinde çimleri büyümüş, hemen hemen yeni çatılar vardı. Bu toprak ve çimenin üzerinde uzun, kama biçimindeki pencereleriyle, katranlı ahşap bir bina olan büyük kilise yükseliyordu.

Kadın, piskoposun evininin yolunun nerede olduğunu kestirmeye çalıştı ve ilerlemeye devam etti. Sonunda büyük ve çatı katı olan bir eve geldi ve bu ev, kiliseye bakan badanalı ahşap bir duvarı dışında torftan yapılmıştı. Bu duvarın orta kısmına kadar güzelce taş döşenmiş patikanın hizasında dört bölmeli pencere vardı ve dışarıdan bakan herhangi biri içeriyi görebilirdi. İçeride gümüş, kalay ve bakırdan yapılmış maşrapalar ve testiler, ustalıklı

boyanmış sandıklar ve ihtişamlı oyma ahşaplar parlıyordu ama içeride hiç kimse görünmüyordu. Giriş çift kapıyla kapalıydı; dış kapı havanın etkisiyle aşınmıştı ve aralık duruyordu, içerideki kapı ise seçkin ahşaptan yapılmış ve üzerine ejderhalar oyulmuştu, kilidin üzerindeyse bakır bir halka bulunuyordu. Girişin üzerinde, yetişebileceği yükseklikte ve her birinde sadece iki bölme olan pencereler bulunuyordu ve üstteki pencerelerin ortasında toplanan renkli perdeler iki tarafa doğru açılmıştı.

Kadın sonunda hedefine ulaşmıştı ve Skálholt'da, piskoposun evinin önündeki patikada duruyordu. Kapıyı çalmaktan başka yapacak bir şeyi kalmamıştı ancak, anlık bir tereddüt yaşadı; piskoposun pencerelerinin önündeki yola oturdu ve çenesini göğsüne doğru bastırdıktan sonra boğumlu ayaklarını yassı taşa doğru uzattı. Onca yoldan sonra bitkin düşmüştü. Orada bir süre kımıldamadan öylece durdu. Sonunda yanına bir kadın geldi ve ne istediğini sordu. Yaşlı kadın başını yavaşça kaldırdı ve selam verme niyetiyle elini uzattı.

“Ne idüğü belirsiz berduşlar burada hoş karşılanmaz.” dedi diğer kadın.

Yaşlı kadın elini geri çekti ve piskoposun karısını sordu.

“Dilenciler hizmetçiyle konuşur.” dedi genç ve dul rahibe. Oldukça dinç görünen rahibenin tavırları da sert ve otoriterdi.

“Piskoposun karısı beni tanır.” dedi yaşlı kadın.

“Piskoposun karısı seni nereden tanısın?” dedi rahibe.
“Piskoposun karısının dilencilerle işi olmaz.”

“Ben Tanrı misafiriyim.” dedi kadın. “Bu yüzden de Skálholt’da piskoposun karısıyla konuşabilirim.”

“Tüm berduşlar böyle söyler.” dedi rahibe. “Ama Tanrı fakirlerle değil, zenginlerledir. Piskoposun karısı da biliyor ki zavallı fakirlerle konuşursa başka bir şeye vakit ayıramaz ve Skálholt bölgesi harap olmaya başlar.”

“Ama geçen sene benim viraneme gelmiş ve benimle konuşmuştu.” dedi yaşlı kadın. “Siz bana fakir diyorsunuz, bayan, kimsiniz adınız ne bilmiyorum ama size bir şey göstereyim.”

Elini gömleğinin cebine attı ve eşarba sıkıca sarılmış gümüş bir sikke çıkararak rahibeye gösterdi.

“Piskoposun karısı evde değil.” dedi kadın. “Bu berbat bahar döneminden sonra kendine gelebilmek için piskoposla beraber batıda yaşayan annesine gitti. Bazen sabahları millet işe gitmek için kalktığında burada, kaldırımda uzanan cesetler buluyorlardı. Piskopos ancak batıdaki ziyaretlerini tamamladığında, yaz ortasında gelir.”

Sikkeyi tutan el yavaşça yere indi ve kadın titreyerek rahibeye baktı. Uzun yoldan gelmişti ve Presthólarlı Rahip Halldór’un pişmanlık ilahilerini söylemekten dili kurumuştı.

“Belki de Alþingi’deki adamların kellerini kesmişlerdir.” dedi sonunda.

“Ne kesmesi? Kimden bahsediyorsun?” dedi rahibe.

“Zavallı adamlar.” dedi ziyaretçi.

“Alþingi’deki suçluların ne zaman kellesinin kesildiğini ben nerden bileyim?” dedi rahibe. “Sen kimsin? Ne istiyorsun? Ayrıca bu sikkeyi nerden buldun?”

“Geçen sene piskoposla beraber Akranes’e gelen Kopenhaglı soylu nerededir ki şimdi?”

“Sanırım Arnas Arnæus’u kastediyorsun, canım. Kopenhag’taki evinde kitaplarıyla meşguldür, başka nerede olacak? Yoksa sen de Bakkaship’ten¹ medet uman kadınlardan mısın? Haha!”

“Peki, Rein’deki viranemize yanında getirdiği zayıf genç kız nerde?”

Rahibe kapının üzerindeki pencereleri işaret etti ve bu konuda her zaman dili çözülsün de sesini alçaltarak: “Sulh hâkiminin kızı Bayan Snæfríður’dan bahsediyorsan, canım, burada oturuyor. Bazıları nişanlandığını ve hatta konteslerle takılmayı öğrendiğini söylüyor. Kesin olan bir şey var, o da İzlanda’da hiçbir kadının erişemeyeceği Latince, tarih, astroloji ve diğer sanat derslerini alıyor olduğudur. Kendisi bu bahar Bakkaship’le gelecek bir şeyi beklediğini ve kız kardeşinin itirazlarına rağmen onunla batıya gitmesinin mümkün olmadığını söylemişti; ama Bakkaship geleli bir hafta oluyor ve hiçbir haber yok. Tam tersine; burada kışın geç saatlerde dolananlar şimdi gündüz gözüyle kaldırımlarda aşağı yukarı geziyor. Artık öğretmeni de çağrılmıyor. Hızlı yükselişlerin düşüşü sert olur. Hayat böyle, canım. Bana her zaman her şeyin kararında olması gerektiği öğretilmiştir.”

Yaşlı kadını piskoposun evinin üst katına, süslü ipeklere bürünmüş, kuşağını nakışla süsleyen Snæfríður’un odasına götürdü. O kadar zayıftı ki neredeyse kemikleri sayılıyordu. Geçen sonbahardaki altın gibi canlı görünüşü, yerini hafif bir solukluğa bırakmış olmasına rağmen gök

1. Bakkaship: Güney İzlanda’daki bir ticaret gemisi.

mavisi gözleri her zamankinden daha canlı görünüyordu. Çehresi neşesiz, bakışıysa telaşlıydı. Dudakları öylesine kapalıydı ki doğal gülümsemesi bile belli olmuyordu; bu yüzden ağzının etkileyici görüntüsü bu yapay çabayla ortadan kalkıyordu. Uzaktan, boş kesesiyle ve kan içindeki yaralı ayaklarıyla kapının önünde duran pis ve dermansız görüntüye bakıyordu.

“Yaşlı kadın ne istiyor?” dedi sonunda.

“Hanımefendiler bu yaşlı kadını tanımadılar mı?” dedi ziyaretçi.

“İzlanda'daki yaşlı bir kadını diğerinden kim ayırt edebilir?” dedi genç kız. “Kimsin?”

“Denizin yanındaki dağın altında küçük bir viraneyi hatırlamıyor musunuz, hanımım?”

“Yüzlerce.” dedi genç kız. “Binlerce virane. Kim ayırt edebilir?”

“Bir sonbahar günü ünlü ve soylu genç kız küçük bir evde oturuyor ve ülkedeki en asil kişi ve kralın en iyi arkadaşı olan adamla yan yana duruyor. ‘Arkadaşım’ diyor, ‘beni niye bu korkunç eve getirdin?’ O, benim oğlum Jón Hreggviðsson’un eviydi.”

Genç kız, elindekileri bir kenara bıraktı, sandalyesinde geriye doğru yaslanarak uzun ve neredeyse şeffaf ellerini ülkenin tarihinden daha fazla yaşı olan sandalyenin oymalı kollarının üzerine koydu. Büyük bir altın yüzük takıyordu. Odanın havası ağır misk ve hint sümbülü kokusuyla dolmuştu.

“Benden ne istiyorsun, kadın?” dedi uzun bir sessizlikten sonra miskin miskin.

“Güneyli bir kadının doğuya bu kadar uzun bir yolu

geldiği pek görülmez.” dedi kadın. “Bu yolu oğlumu azat etmesi için hanıma yalvarmaya geldim.”

“Ben mi? Senin oğlunu? Neden azat edeceğim?”

“Baltadan.” dedi kadın.

“Ne baltası?” dedi genç kız.

“Karşısındaki ahmağın teki de olsa hanımımın yaşlı bir kadınla dalga geçmeyeceğini biliyorum.”

“Neden bahsettiğinizi anlamıyorum, bayan.”

“Babanızın, Öxará Nehri kıyısındaki Pingvellir’de oğlumun kellesini alacağını duydum.”

“Bu beni ilgilendirmez.” dedi genç kız. “Babam pek çok insanın kellesini vurduruyor.”

“Tanrı’m hanıma tüm İzlandalılar içinde en dürüst çocuğu doğurmayı nasip etsin.” dedi yaşlı kadın.

“Buraya bu şeytani kehanetlerle beni korkutmaya mı geldin?”

“Tanrı beni hanıma karşı kötü kehanette bulunmaktan korusun.” dedi yaşlı kadın. “Hanımımı görebileceğimi bile düşünmemiştim. Bunca yolu piskoposun karısıyla görüşmek için geldim, çünkü hiçbir kadın diğer kadınları anlamayacak kadar güçlü değildir. Sulh hâkiminin kızının ve piskoposun karısının evime ayak bastıkları ve bana acıdıkları zamanı hatırlamalarını ummuştum. Şimdi ise oğlumun kellesi alınacak ve hanımımın başka bana yardım edebilecek kimse yok.”

“Biz kız kardeşlerin, iki sersem kadının, yasalar ve hükümleri değiştirebileceğini nasıl düşünebilirsin ki?” diye sordu genç kız. “Oğlun da suçsuz sayılmaz.

Oğlun İzlandalıları içinde en dürüst kişi olsaydı bile suçu bağışlanamazdı. Hatta benim bile. İskoçya'nın kraliçesinin bile kellesi vurulmamış mıydı?"²

"Hanımım bu toprakların yasalarında ve hükümlerinde söz sahibidir." dedi yaşlı kadın. "Kralın arkadaşları hanımımın da arkadaşlarıdır."

"Gündüz yaşanan olaylarda benim hiçbir gücüm yok," dedi kız. "Bu konular güçlü adamlarca idare edilir; bazıları silahla, bazıları kitapla. Bana sarışın bakire diyorlar ve gece yaşananlar benim idareimde."

"Gecenin gündüze hükmettiği söylenir." dedi yaşlı kadın. "Gündüzleri de genç bayan onurlandırılmalı."

"Ben sadece yakıldığı zaman onurlandırılan kadınlardanım." dedi kız. "Evine dön, kutsal kadın."

O sırada bahçeye atıyla beraber biri geldi ve sertçe bağırarak bir seyisi çağırdı. Genç kız ürktü ve yumruğunu yanağına doğru kaldırdı.

"İşte geldi." diye fısıldadı. "Ve ben yalnızım."

Ardından bir anda merdivenlerden çıkan adamın botlarından çıkan sesler ve mahmuzların çınlaması duyuldu. Kız, eteğindeki buruşuklukları düzeltmeye, saçını taramaya ya da yüzüne çekidüzen vermeye fırsat bulamadan kapı büyük bir güçle açıldı.

Adam uzun boylu, geniş omuzlu ve iri yapılı biriydi ve sanki düz durmak büyük bir uğraş gerektiriyormuş gibi hafif eğilmişti. Bir boğaya benzer kıvgın ve tek bir tarafa yönelmiş bakışı vardı ve hantal bir somurtkanlıkla yürüyordu.

"Selamlar." dedi bitkin ve asık suratlı bir şekilde.

2. İskoç Kraliçesi Mary Stuart 8 Şubat 1587'de idam edildi.

Ülkedeki bir kadın için soylu bir eş olabileceği halde beş para etmez bir züppe gibi davranan biri edasıyla kendini beğenmiş bir şekilde yüzünü ekşiterek, bakışlarını kızıdan yana çevirdi. Adamdan hafif bir brennivín kokusu yayılıyordu. Yüksek, çift tabanlı bot giyiyor ve lekelenmiş bir İspanyol yakası takıyordu; geniş, mavi fırırlı kolu olan yeleği ve fiyakalı, Danimarkalılar'ın giydiklerine benzer, uzun ve geniş bir peruğu vardı. Peruk o kadar yüksekti ki bir eliyle tüylü şapkasını tutmak zorunda kalıyordu. Genç kıza selam verip elini öpmek yerine ziyaretçiyi işaret etti ve selam verdiği ses tonuyla konuşarak:

“Bu yaşlı kadın da kim?” diye sordu.

Genç kız, öyle soğuk bir bakışla boşluğa bakıyordu ki sanki gün ışığı asla kalbinin sırlarını ortaya çıkarmayacakmış hissi uyandırıyor. Süvari, üzeri yırtık pırtık olan kadına doğru gitti ve kırbacının ucunu kadının göğsüne dayayarak “Sen kimsin, ihtiyar?” diye sordu.

“Sakın ona zarar verme.” dedi sulh hâkiminin kızı. “Benimle konuşuyordu. Söylediğim gibi, yaşlı bayan, İskoçya'nın kraliçesinin bile kellesini almışlardı. En iyi arkadaşlarıyla beraber güçlü kralların bile kelleleri vuruluyor. Hiç kimse bir başkasını baltadan kurtaramaz. Herkes kendisini kurtarmalı ya da ölüme boyun eğmeli. Bræðratungalı Magnús, bu kadına bir sikke ver ve yolu göster.”

Süvari, bir şey demeden kesesinden bir sikke çıkardı ve kadına verdi, yolu gösterdi ve kapıyı kapattı.

VII

Bulutlu bir günün sabah saatlerinde Jón Hreggviðsson ve büyücü, Bessastaðir'deki çukurdan çıkarıp atın üzerinde Öxará'daki toplantıya götürdüler. Yağmur yağmaya başlamıştı ve gidecekleri yere vardıklarında sınırsız olmuştular. Kralın celladını öldüren ve bu yüzden diğer suçlulardan daha fazla dikkat edilmesi gereken Jón Hreggviðsson için özel emirler verilmişti. Özel koruma altında tutulan Jón Hreggviðsson, kral naibinin kulübesinin arkasındaki bir çadıra tek başına yerleştirilmişti ve yemeği buradan veriliyordu. Varır varmaz zincirlenmişti. Çadır kanatlarının önündeki taşın üstünde ağzında kil piposu ve yan tarafında mangal olan iri yarı, izbandut gibi biri duruyordu. Mangalda, sönmemesi için izbandutun dikkatlice karıştırdığı kor halindeki köz parçaları vardı. Jón Hreggviðsson'a sessizce yan bir bakış attı ve piposunu yakarak içmeye başladı.

“Bana içecek bir şeyler ver.” dedi Jón Hreggviðsson.

“Kimse bana içecek bir şeyler vermiyor. Kendi tütünümlü kendim alıyorum.” dedi muhafız.

“O zaman sat.”

“Hani para?”

“Sürüleri topladıktan sonra bir kuzu vereceğim.”

“Olmaz. Sana pipo vermemin tek yolu bana nakit olarak ödeme yapmandır.” dedi muhafız. “Ve adım Jón

Jónsson olduğuna göre kellesi vurulmuş bir adamdan ödeme almayacağım.”

Jón Hreggviðsson, adama bir süre sertçe baktı, sonra zincirlerini çingırdatarak gözlerinde parıltıyla parlak dişlerini meydana çıkaran bir gülüş attı. Daha sonra şarkı söylemeye başladı.

Ertesi gün sulh hâkimi, mahkeme üyeleri ve kralın vekilleriyle birlikte eskimiş, su sızdıran, soğuk ve çanı önceki yıl alınmış mahkeme binasında çürümüş bir masa etrafında oturuyordu. Bu görevlilerden sadece ikisi, sulh hâkimi Eydalín ve Bessastaðirli naip, oldukça iyi bir pelerin giyiyordu ve naip, kırma yakası olan tek kişiydi. Geri kalanlar boyun bağı takıyordu ve kötü dikilmiş pelerinlere ya da yıpranmış yeleklere bürünmüşlerdi. Vekilharçların birinin ya da ikisinin solgun ve yumuşak elleri vardı ama kötü havalarda koyu kırmızı bir renk alıyorlardı. Elleri nasır tutmuş ve yıpranmıştı, eklemleri hissizleşmiş ve bacakları çarpıklaşmıştı. Hepsinin de yüzü kendi çapında çirkindi. Bazıları uzun, bazıları kısa boyluydu; bazılarının yüzü geniş, diğerlerinin uzun; bazıları sarışın, diğerleriyse koyu saçlıydı. Birbirine hiç benzemeyen bir insan grubuydu ancak, paylaştıkları tek ayırt edici nitelik ırklarıydı: Ayakları berbat durumdaydı. Sulh hâkimi Eydalín bile yurtdışından yeni aldığı pelerinin altına çatlamış, esnemiş, bakımsızlıktan daralıp kısalmış, tabanı kötü ve kir bağlamış botlar giyiyordu. Sadece Danimarkalı naip, yumuşak, koyu kahverengi, yeni tabaklanmış deriden yapılmış, tepeleri dize doğru kıvrılmış ve topukları gümüş mahmuzlarla tutturulmuş parlak bir çizme giyiyordu. Ülke asilzadelerinin karşısında

at kılından yapılmış iple süslenmiş paçavra bir gömlek giyen, ayakları pis ve çıplak, küçük elleri, aşınmış ve kabarık bilekleri olan, kömür karası saç ve sakalı, kül rengi bir görünümü, kahverengi gözleri ve keskin, kaba mizacı olan bir adam duruyordu.

Davasıyla ilgili geçen sonbaharda Kjalardalur'da hazırlanan belgeler şimdi mahkemede okunuyordu. Þverá Bölgesi'nde vekilharç tarafından verilen ve Jón Hreggviðsson'un Alþingi'deki sulh hâkiminin önünde tekrar görülmesini istediği kararda sanık ölüme mahkûm edilmişti. Karar, kışın ilk gününde akıntıdaki merhum Sigurður Snorrason'un vücudunu inceleyen Saurbærli kilise cemaatinden olan altı adamın ifadelerine göre verilmişti. Bu adamlar ifadelerinin doğruluğuna dair yemin etmişlerdi: Þverá Bölgesi'nin Strönd piskoposluk bölgesinde Miðfell Çiftliği'nden doğuya doğru akan akıntıya vardıklarında celladın bedeni sertti; gözleri, burun delikleri ve ağzı kapalıydı ancak, başı dikti ve ilginç bir şekilde sabit duruyordu. Dahası, bir önceki gün Sigurður Snorrason Jón Hreggviðsson'u kırbaçlamadan kısa bir süre önce Jón, cellada sataşmış ve bazı üstü kapalı ifadelerle onu tehdit etmiş ve şeytanın adını anarak lanetlemiş, son ve en şişman metres için yeterince iyi bir düğüm atamadan hak ettiğini bulacağını söylemişti. Ayrıca Mösyö Sívert Magnússen'in yeminli ifadesi de cinayet gecesinde Galtarholt'tan dönerken Jón Hreggviðsson'un Sigurður Snorrason'la beraber gecenin karanlığında diğerlerinden farklı bir yöne gittiklerini belirtiyordu. Son olarak Jón Hreggviðsson'un, Sigurður Snorrason'un atına binerek ve başında onun şapkasıyla gün aydınlanmadan hemen

önce Galtarholt'taki insanları uyandırdığı doğrulanmıştı. Jón Hreggviðsson'un, Sigurður Snorrason'u öldürmekten dolayı suçlu olup olmadığıyla ilgili yeminli görüş bildirmek için Kjardalur meclisine on iki adam çağrılmıştı. Edecekleri yemin şu iddiayı içeriyordu: Yemin edenler, Sigurður Snorrason'un duyu organlarının kapalı olduğu ve bilincinin yerinde olmadığı ve Jón Hreggviðsson'un adamdan sorumlu tek kişi olduğunu kabul ediyordu.

Sulh hâkimi şapkası ve peruğuyla, kan çanağına dönmüş gözleri ve hafif uykulu bakışlarıyla oturuyor, esnemesini bastırmaya çalışırken sanığa Kjaldalur'daki ifadelerine ekleyeceği bir şey olup olmadığını soruyordu. Jón Hreggviðsson belirtilen ithamların hiçbirini, ne kırbaçlanmasından önce Sigurður Snorrason'a sataşmasını ve tehditlerini ne de diğer adamlardan ayrılıp karanlığa doğru gittiklerini hatırlamadığını tekrar etti. O gece ile ilgili hatırladığı tek şey karanlıkta bir bataklığa saplandıkları ve Mösyö Sívert Magnússen'in, bu saygıdeğer şahsiyet ve bölgenin önemli insanlarından olan kişinin, düştüğü ve içinde çürümüş köpeklerin olduğu tezek çukurundan çıkarılmasında –ki sanık bunun diğerleri tarafından da doğrulanabilir bir başarı olduğunu belirtiyordu- kendisinin önemli yardımı olduğuydu. Jón Hreggviðsson bu değerli adamın hayatını kurtardıktan sonra atına binmeye çalışmıştı ve hatırladığı son şey atının tekmelemeye başladığı, nedense öncekine göre daha uzun olduğu ve tırmanamadığıydı ve bu yüzden ata binip binemediğini tam olarak hatırlayamıyordu. Yanlarındaki diğer adamlar hakkında hiçbir şey hatırlamıyordu: Hikâyenin bu kısmında hepsi yok olmuştu. Gerçekten de daha sonra yere

yığıldığını ve uyuyakaldığını düşünüyordu. Uyandığında gökyüzünde şafağın ilk parıltıları hafifçe ısıldıyordu. Ayağa kalktı ve çimende bir çaputa benzer bir şey gördü ve eline aldı; Sigurður Snorrason'un şapkası olan bu nesneyi başına taktı çünkü kendi şapkasını kaybetmişti. Kısa bir mesafe sonra dört ayaklı bir hayvan belirdi; yürümeye başladı ve gelen hayvanın celladın atı olduğunu görünce binip Galtarholt'a gitti. Jón Hreggviðsson bunu söyledikten sonra o gece hatırladıklarından çok daha fazlasının yaşandığının farkına vardı. "Tanık olarak," dedi "ruhumu ve bedenimi yaratan ve bu iki şeyi birleştirip bir araya getiren Tanrı'mı..."

"Hayır, hayır, hayır, Jón Hreggviðsson," diye araya girdi Sulh hâkimi Eydalín. "Burada Tanrı'yı anmaya hakkın yok."

Daha sonra tutuklunun çıkarılmasını emretti.

Muhafız Jón Hreggviðsson'u tekrar zincire vurduktan sonra çadır kanatlarının önündeki taşta oturdu, mangaldaki közleri karıştırdı ve piposunu yaktı.

"Şu pipoyu bir kez olsun ağzıma koy, seni şeytan, koyunu vereceğiz dedik ya," dedi Jón Hreggviðsson.

"Koyun nerede?" diye sordu adam.

"Dağın yukarısında," dedi Jón Hreggviðsson. "Sana senet vereceğim."

"Nerede sözleşme?"

"Bir kâğıt parçası getir de karalayayım," dedi Jón Hreggviðsson.

"Sonra da ben elimle bir belgeyle dağlarda koyun mu arayacağım?"

“Sen ne istiyorsun?”

“Nakit dışında başka bir şeyle anlaşma yapmam,” dedi muhafız, “Hele ölü adamlarla hiç yapmam, çünkü adım Jón Jónsson. Şimdi çeneni kapa.”.

“Birbirimizle daha kibar konuşmalıyız,” dedi Jón Hreggviðsson.

“Benim diyeceklerim bu kadar.” dedi muhafız.

“Adın Dog Dogsson olmalıymış.” dedi Jón Hreggviðsson.

Bu Alþingi'nin son günüydü.

Gece karar verildi ve gece yarısına doğru kararı dinlemesi için Jón Hreggviðsson tekrar mahkemeye götürüldü.

Derin inceleme ve kanıtlar ışığında ve Jón Hreggviðsson'un hain eylemlerini bildiren muteber kişilerin tanıklıklarıyla, Kutsal Ruh'un merhametini dileyen sulh hâkimi ve mahkeme üyelerinin oybirliğiyle alınan karara göre, Jón Hreggviðsson, Sigurður Snorrason'un katiliydi. Mahkeme vekilharcın kararını tüm maddeleriyle onayladı: Hüküm usulünce ve derhal yerine getirilecekti.

Saat geç olduğundan herkes yorgundu ve sulh hâkimi infazın yarın sabaha ertelenmesini buyurdu ve celladın ve yardımcılarının gecedan kullanacağı araçları iyi duruma getirmesini tavsiye etti. Jón Hreggviðsson naibin kulübesinin arkasındaki çadırına geri götürülmüştü ve son gecesi için tekrar zincire vuruldu. Muhafız, geniş sırtı çadırın içinde kalacak vaziyette girişe oturdu ve piposunu yakmıştı.

Jón Hreggviðsson'un gözünün akı alışılmadık şekilde kırmızıydı ve birkaç kelime mırıldandı ama muhafız kulak vermedi.

Sonunda çiftçi kendini tutamadı ve kızgın bir şekilde:

“Birinin kellesinin alınacağını söyleyip ona hiç tütün vermemek de nedir?”

“Duanı et de yat.” dedi muhafız. “Şafak vaktinde rahip burada olur.”

Ölü adam cevap vermedi ve ritmik olarak kütüğe düşen balta sesiyle bölünen uzun bir sessizlik oldu: Balta darbeleri metalik bir ses çıkarıyor ve gecenin sakinliğinde yarık duvarın boşluklarında yankılanıyordu.

“Bu çekiç sesi de ne?”

“Batıdan bir büyücü yarın sabah yakılacak,” dedi muhafız. “Çalı çırpı doğruyorlar.”

Kısa bir süre daha sessizlik oldu.

“Tütüne karşılık erken doğan ineğimi alabilirsin.” dedi Jón Hreggviðsson.

“Ah, bu vızıltı da ne?” dedi Jón Jónsson. “Hem sen... Sen artık ölü bir adamsın, tütünü ne yapacaksın?”

“Sahip olduğum her şeyi alacaksın, dostum,” dedi Jón Hreggviðsson. “Bir kâğıt getir hemen imzalayayım.”

“Herkes senin uyumsuz biri olduğunu söylüyor,” dedi Jón Jónsson. “Ve de saman altından su yürüttüğünü.”

“Bir kızım var,” dedi Jón Hreggviðsson. “Genç bir kızım var.”

“İstersen dedikleri gibi kurnaz biri ol, benim için fark etmez; beni kandıramazsın,” dedi Jón Jónsson.

“Pırıl pırıl gözleri var,” dedi Jón Hreggviðsson. “Kase gibi, ve yüksekçe göğsü. Reinli Jón Hreggviðsson toprağının sahibi İsa huzurunda son dileğinin ve isteğinin onun seninle evlenmesi olduğuna yemin ediyor, Jón Jónsson.”

“Hangi tütünden istiyorsun?” dedi muhafız gönülsüzce, oturduğu yerde dönerek ve bir gözüyle çadırı gözetleyerek. “Ha?”

“Tabii ki ölüme mahkûm olan adamın isteyeceği tek tütünü istiyorum,” dedi Jón Hreggviðsson. “Yalnızca bu tütün yaşananları düzgün bir şekilde idrak edebilmemi sağlayabilir.”

“Sonra da benim kellemi alsınlar,” dedi Jón Jónsson. “Hem, buradan kaçıp gitsem bile kız bana kesin evet diyecek mi?”

“Benden gelen bir mektup gördüğünde ne olursa olsun isteğime evet diyecektir.” dedi Jón Hreggviðsson. “Babasını her şeyden çok sever ve ona saygı duyar.”

“Benim Kjós'taki zavallı karımın benim için zaten yeterli olmadığını mı düşünüyorsun?” dedi muhafız.

“Onunla bu gece ben ilgileneceğim,” dedi Jón Hreggviðsson. “Sen onu kafana takma.”

“Karımı tehdit mi ediyorsun, seni adi herif?” dedi muhafız. “Ve benim kellemi de bu kütüğe koyacaksın! Tekliflerin de şeytandan gelen her şey gibi bir tuzaktan ibaret. Senin gibi bir sahtekârın yaşamasına izin verilmemesi gerçek bir lütuftur!”

VIII

Rahip elbisesi giyen kısa boylu, iri yapılı bir adam kapının önünde duruyordu. Karakaşlı, kırmızı dudaklı ve esmer tenliydi ve yavaş hareket etmeyi adet edinmişti. Işıktan biraz korkuyordu.

“İyi günler, matmazel” – ayrıca konuşması da yavaş ve kararlıydı.

Kızın gür ve lüle lüle saçları yanaklarına ve omuzlarına düşüyordu. Sabahın erken saatlerinde gözlerinin durgun gök mavisi insana içinde kayboluyormuş hissi veriyordu.

“Başrahip! Yeni uyandım ve peruğumu daha takamadım.”

“Özür dilerim, matmazel. Siz peruğunuzu takın. Ben arkamı dönerim. Siz rahatsız olmayın.”

Kız yavaş hareketlerle peruğunu taktı.

“Ben hep başrahipten korkar mıyım?”

“Matmazel’in gözleri zamanın akışında yaşananları yabancı ve ilgisiz bakışlarla süzer. Zamanın akışında yaşanan bu şeylerin pek önemi yoktur, doğru ve matmazelin de zamanın akışında bir sığınağı yoktur.”

“O zaman ben ölüyüm, Rahip Sigirður.”

“Bazıları dünyadayken ebedi yaşamla ödüllendirilmiştir, matmazel.”

“Mösyönün sığınağı da katedralde, tam bir beyefendi; ancak, gözlerinden dolayı, belki de: O bağışlayıcıdır!”

Çocukken Skálholt'a ilk geldiğimde ve mösyönün vaazını duyduğumda, o vaiz kürsüsündeki oyulmuş ve boyanmış havarilerden biri canlanmış da konuşuyor gibi gelmişti. Sevgili merhum karınız bana bir kutu bal vermişti. Gizlice *Ave Maria*'yı söylediğiniz doğru mu, Rahip Sigirður?"

"Credo in unum Deum, matmazel."¹

"Ah, gerçekten Latincenizi bu küçük kıza konuşarak hebamı etmek istiyorsunuz? Ancak, gene de, Rahip Sigirður, 'amo'yu çoğu modi ve tempora'da çekimleyebilirim."²

"Bu topraklarda kutsallığın ve yeni açan çiçeklerin güzelliğinin hüküm sürmesi için hep Tanrı'ya dua ederim." dedi başrahip. "İnsanlar topraktan yükselmeyi bıraktıklarında, yeni açan çiçekler bize ebedi yaşamı vaat eder."

"Neden bahsediyorsunuz?"

"Mesela unutmabeni çiçeğini düşünün. Unutmabeni çiçeği narindir, ama ona doğuştan iyilik bahşedilmiştir, bu yüzden gözleri güzeldir. Skálholt'a ilk geldiğinizde-"

"Narin çiçekleri sevmem, kokusu bol kocaman çiçekleri isterim," diye araya girdi kız, ama adam aldırmadı ve devam etti:

"Siz ve ablanız, piskoposluğun anahtarlarından sorumlu olan o yüce kadın, buraya ilk geldiğinizde, küçük birer genç kızdınız ve sanki gelişiniz insan kılığına bürünmüş bir unutmabeni çiçeği gelmişcesineydi."

"Evet, siz ünlü bir şairsiniz, Rahip Sigirður," dedi kız. "Ama unutmabeni çiçeğinin başka bir adı olduğunu unutuyorsunuz: Kedigözleri."

1. Credo in unum Deum (Latince): Ben tek bir Tanrı'ya inanıyorum.

2. "Sevmeyi" çoğu kipte ve zamanda çekimleyebilirim.

“Şafağın aydınlığında size gelip İsa’nın adıyla sizi selamlıyor ve şöyle diyorum: Unutma beni! Diğer misafirler de başka zamanlarda geliyor, başka düşüncelerle geliyor ve kulaklarınıza başka kelimeler fısıldıyorlar.”

Bunu söyledikten sonra, ilk kez kıza baktı. Koyu renk ve ateşli gözleri vardı ve ağzı hafifçe titriyordu.

Kız adamın gözüne baktı ve soğukkanlılıkla sordu: “Ne demek istiyorsunuz?”

“Ben cevabınızı bekleyen bir talibinizim. Siz böyle adlandırılmama izin verdiniz.”

“Tabii ki,” dedi kız. “İsa adıyla? Evet, belki. Evet, hımm.”

“Siz genç bir kızsınız, Snæfríður, sadece on yedi yaşındasınız. Gençlik cesareti –gençliğin getirdiği alçakgönüllülükle birlikte- yeryüzündeki en inanılmaz şeydir. Ben otuz sekiz yaşında bir adamım.”

“Evet, Rahip Sigirður, olgun, yetenekli ve bilgili bir adam olduğunuzu ve dul olduğunuzu biliyorum. Size çok da saygı duyuyorum. Ama kim gelirse gelsin, ne zaman gelirse gelsin ve ne söylese söylesin, tek bir adamı sevdiğimi bilmenizi istiyorum.”

“Sizinle evlenmek isteyen biri olarak sizi sorguya çekmiyorum ve elbette biliyorum ki İzlanda’da yetişmiş ve size yakışan tek bir kişi var. Sizi seven kişi sizin için kendisinden daha iyi birini dileyemezdi. O geldiğinde ben artık olmayacağım. Var olmayacağım. Ama o yokken, bunu dikkatli dinleyin, matmazel Snæfríður – dinliyor, bekliyor, izliyor olacağım. Belki de gece yankılanan toynak sesini duyacağım-“

“Kinayelere katlanamıyorum. Ne demeye çalışıyorsunuz?”

“Kısacası, matmazel, aşığım.”

“Elbette. Âşık olan bir rahip kadar komik bir şeyi hayal edemezdim; hayır, ben size zarar versem de siz bana vermeyin ve tüm gemiler gelene kadar bir daha bu konuyu açmayacağınıza söz verin, Rahip Sigirður.”

“Tüm gemiler geldi.”

“Hayır, hayır, hayır, Rahip Sigirður, bunu diyemezsiniz. Bakkaship geldi, ama doğuda ya da batıda hala gelmemiş gemiler olabilir.”

“Ülkede nereye ayak basarsa bassın, bu adamın varlığı asla gizli kalamaz ve gerçekten onun geleceğine inanıyor olsaydınız, hiçbir misafiri kabul etmezsiniz.”

Kız kalktı, ayağını adamın önünde yere sertçe vurarak:

“Ben bir fahişeysem beni Öxará Nehri’nde boğun!”

“İlahi merhametin bekâretini örttüğü peçeyi lekeleyecek kadar iğrenç bir söz söylediği için Tanrı’m matmazeli bağışlasın.”

“Misafirlerimle ne alakası var bunun? Sabahın köründe İsa adıyla buraya gizlice giriyorsunuz. Diğerleri de gece ata binerek şeytanın adıyla geliyorlar. Ben insanım. Cesaretiniz varsa bana karşı tanıklık eder ve beni boğdurursunuz!” dedi ve tekrar ayağını yere vurdu.

“Sevgili çocuğum,” dedi rahip elini uzatarak. “Bana kızgın olmadığını biliyorum. Kendi vicdanıyla konuşuyorsun.”

“Tek bir adamı seviyorum,” dedi kız. “Ve siz de bunu biliyorsunuz; uyanırken, uykudayken onu seviyorum. Ölü ya da diri, onu seviyorum ve eğer ona kavuşamazsam,

Tanrı yoktur ve siz, Rahip Sigirður, siz de yoksunuz; ne piskopos, ne babam, ne de Yüce İsa; hiçbiri yoktur; yalnızca şeytan vardır. Ah, Ulu Tanrı'm, bana yardım et."

Sedire doğru uzandı ve umutsuzluk içinde ellerini yüzünün arasına alarak öylece durdu. Kuru gözleriyle tekrar başrahibe baktı ve alçak bir sesle: "Beni affedin."

Rahip, kapalı gözlerini gökyüzüne doğru kaldırdı ve kızın saçlarını okşayarak aynı anda gözyaşları içinde Tanrı'ya yakardı; kız rahibe yaslandı, aklı başka yerdeydi, daha sonra ayağa kalktı ve ondan uzaklaşarak peruğunu aldı ve kafasına taktı. Rahip, kızı teselli etmeye çalışarak onun için dua etmeye devam etti.

"Bu arada," dedi sakince ve şuursuzca, aklına önemsiz bir şey gelmiş gibi. "Jón Hreggviðsson diye biri var mı?"

"Jón Hreggviðsson" diye tekrar etti başrahip gözlerini açarak. "Matmazel böyle bir adamın adını ağzına almamalı."

"Ah, demek ki varmış," dedi genç kız. "Sanırım onu rüyamda gördüm. Tam olarak ne yaptı?"

"Matmazel bu sefil alçak hakkında ne bilmek istiyor? Bir gece Bessastaðirli celladı öldürmekten dolayı sonbaharda batıdaki Borgarfjörður'da idam cezasına çarptırıldığından ve kararın yakında Alþingi'de onaylanacağından başka bir şey bilmiyorum."

Kız kahkahaya boğuldu ve başrahip şaşkın bakışlarla kıza baktı, gülüşünün sebebini sorduğunda kız asil majestelerinin celladının son derece sefil biri tarafından öldürülmesinin komik olduğunu söyledi. "Bu durum benim gibi ahlaksız davranışları olan bir günahkârın başrahibe vaaz vermesi gibi bir şey! Yoksa bir insanı öldürmek bu kadar kolay mı?" diye sordu.

Başrahip hiç gülmemişti. Ancak bunun sebebi kızın onu gücendirmiş olması değil, insan iradesinin iyilik ve kötülüğü seçmesiyle ilgili teolojik öğretilerle büyümüş zavallı bir rahibin, ahlaki eylemleri hukuktan bağımsız gören, sadece günahları değil ölümcül suçları da komik bulan ve bu suçları işlemenin zor olup olmadığını bile soracak kadar ileri giden bu güzel ve etrafa çiçekler saçan genç kızın böylesine ehemmiyetsiz ve manasız bakış açısını anlayamamasıydı.

Kız başrahibi artık dinlemiyordu ve büyük bir ciddiyetle odasını toplamaya başlamıştı. Sonunda telaşlı bir şekilde:

“Fikrimi değiştirdim. Artık bekleyecek bir şey kalmadı. Kâhyaya bana iyi bir at bulmasını söyleyin. Sıkıldım. Batıya, Dalir’e, evime gidiyorum.”

IX

“Evlat,” dedi sulh hâkimi Eydalín. Binici elbisesi giyen genç Snæfríður aydınlık bir gecede hızlıca Alþingi’deki kulübeye girdiğinde toplantıyı bitirmek üzere olan sulh hâkimi ve arkadaşları şaşkınlık içinde ona bakıyorlardı. Hepsi sessizce bekliyordu: “Hoş geldin, evladım. Buraya gelmenin sebebi nedir? Ne oldu?”

Ayağa kalktı ve adımlarını atarken tereddüt ederek kıza doğru ilerledi, onu öperek selamladı.

“Ne oldu, güzel evladım?”

“Ablam Jórunn nerede?”

“Piskopos ve karısı batıya annenin yanına gittiler. Senin selamını iletiler ve bu yaz Skálholt’da kalacağını

söylediler. Öğretmen ve eşinin seninle ilgileneceğini söylediler. Ne oldu?”

“Ne mi oldu? Sürekli neden aynı soruyu soruyorsun, baba? Kötü bir şey olsaydı burada olmazdım. Hiçbir şey olmadı ve buradayım. Ben neden toplantıya gelemiyorum? Hallgerður Langbrók¹ gelmişti.

” Hallgerður Langbrók? Ne dediğini anlamıyorum, evladım.”

“Ben insan değil miyim, baba?”

“Annenin başıboş kızları pek sevmediğini biliyorsun.”

“Kim bilir? Belki fikrimi değiştirdim. Bazı şeylerin değişmediği ne malum?”

“Neyin değişmediği?”

“Daha doğrusu değiştiği... Kim bilir, belki de birden eve, babama gitmek istemişimdir. Ben daha çocuğum. Yoksa çocuk değil miyim?”

“Evladım, seni nerde tutabilirim. Burada kadınlar için kalacak yer yok. Toplantı da bitmişti ve bu beyefendiler ve ben oturduk birkaç suçluyu infaz edene kadar şafağı seyredeceğiz. Hemen sonrasında Bessastaðir’e gideceğim. Annenin nasıl tepki vereceğini-“

Mahmuzlu çizmeleri, uzun keçisakalı, fırfırlı yakasının üzerine sarkan bir peruğu olan kılıcını kuşanmış bir süvari sarhoş bir adamdan yayılan kokuyla halinden memnun ve neşeli bir şekilde ayağının üzerinde yükseldi. Öne doğru bir adım attı, topuklarını Alman tarzında birbirine vurdu, genç kıza içten bir şekilde başını eğerek selamladı, ellerini tutarak

1. Hallgerður Langbrók: (“Uzun-popo”) Hliðarendili Gunnar’ın eşi ve *Njáls Destanı*’nın ana karakterlerinden biriydi. Aklına eseni yapmasıyla tanınırdı.

dudaklarına götürdü, daha sonra Almanca konuşmaya başladı. Sabah görevlerini yerine getirme vakti gelene kadar, kendisi bu güzel bayanın babası olan beyefendinin daveti nedeniyle burada kalacağından, bu güzel bayanın kendi kulübesinde son derece içtenlikle karşılanacağını ve orada istediği her şeyi bulabileceğini ve kendisinin derhal aşçısı ve uşağını uyandırarak güzel bayana hizmet etmelerini buyuracağını söyledi. Kendisinin, kralın Bessastaðir'deki naibinin, muhakkak ki bu bayanın en alçakgönüllü hizmetçilerinden olacağını belirtti. Genç kız adamı yüzünde gülümsemeyle seyretti. Naip gecenin bayanın gözlerini onurlandırıldığını söyledi, başını eğerek tekrar selam verdi ve kızın elini öptü.

“Drekkingarhylur’u görmek istiyorum,”² dedi kız, babasıyla beraber naibin kulübesine girerken. Babası bu yolu gitmenin yorucu olduğunu söyledi ancak kız, hemen ısrar etmeye başladı. Babası nedenini sorduğunda kız uzun süredir mahkûm kadınların geleneklere göre boğulduğu yeri görmeyi istediğini söyledi. Sonunda babası ikna oldu. Dağ geçidinin oralardan gelen bir çekiç sesi duymaya başladılar ve uçurumlar bu gürültüye müzikal bir mırıltı katıyordu. Havuza vardıklarında kız:

“Hayır, bak, aşağıda altın var.” dedi. “Bak nasıl da parlıyor.”

“O ay,” dedi babası.

“Ben de suçlu bir kadın olsaydım burada boğulur muydum?”

“Beyhude yere adaletle ilgili konuşma, evladım,”

2. Drekkingarhylur: Boğma Havuzu, Almannagjá’da kadınların boğulduğu (özellikle zina, ensest ve yeni doğmuş çocuklarını öldürme suçlarından dolayı) havuzun adı.

“Tanrı merhametli değil mi?” diye sordu kız.

“Evet, evladım: Drekkingarhylur’daki ay gibi.” dedi sulh hâkimi. “Hadi artık gidelim.”

“Bana darağacını göster, baba,”

“Bu tür şeyler genç kızlar için uygun değil,” dedi adam. “Ayrıca misafirlerim de beni bekler.”

Kız adamı kolundan tuttu, üzerine yaslandı ve “Ah, baba,” dedi mızızlanarak. “Öldürülen insanları görmeyi çok istiyorum.”

“Skálholt’daki odandan hiç dışarı çıkmadın, değil mi zavallı evladım.”

“Ya, lütfen öldürülen insanları görmeme izin vereceğini söyle, sevgili babacığım.” diye mızızlandı kız. “Yoksa beni sevmiyor musun?”

Adam sonrasında doğrudan yatağa gitmesi şartıyla adamların idam edildiği yere gelebileceğini söyledi. Gecenin sessizliğinde Almannagjá’da ilerlediler. Üstlerinden kaya duvarların sarktığı ve bir tarla kadar yeşil olan açıklıkta durdular. Bir duvarın üzerindeki yarığa bir direk yerleştirilmişti ve altında taşınabilir bir platform vardı. Bu direğin etrafına yeni ip haline getirilmiş yün sarılmıştı.

“Tanrı’m, bunlar harika teller,” dedi kız. Bir de sürekli İzlanda’nın tel ihtiyacı olduğunu duyuyoruz. Kim asılacak?”

“Ah, iki suçlu,” dedi sulh hâkimi.

“Yargılandılar mı?”

“Bölge mahkemesinde yargılandılar ve hüküm verildi.

Alþingi kararı onayladı.”

“Peki, şu çimenin üzerindeki kalın ağaç parçası ne için?”

“Ağaç mı?” dedi sulh hâkimi. “O ağaç değil. Odun doğrama kütüğü, evladım.”

“Kimin boynu vurulacak?”

“Ah, Skagi’li bir düzenbazın teki.”

“Celladı öldüren kişi mi?” diye sordu kız. “Hep bunun komik bir hikâye olduğunu düşünmüştümdür.”

“Bu kış Skálholt’da ne öğrendin, evladım?” diye sordu sulh hâkimi.

“Amo, amas, amat,” dedi kız. “Amamus, amatis, amant.³ Peki, sessizlikte tuhaf yankı oluşturan, bu düzenli ve ağır sesler de ne?”

“Hala zihnini tek bir şeye odaklayamıyor musun, evladım?” dedi adam. “Bilgili adamlar ciddi tartışmaları yapar, aynı şey soylu kadınlar için de geçerlidir. Çalı kesiyorlar.”

“Peki, neden bahsediyorduk?” diye sordu kız. “Cinayet hakkında konuşmuyor muyduk?”

“Bu saçmalık da ne?” dedi adam. “Skálholt’da ne öğrendiğini konuşuyorduk.”

“Baba, eğer celladı ben öldürseydim, benim de infaz edilmemi emreder miydin?” diye sordu kız.

“Sulh hâkiminin kızı katil değildir,” dedi adam.

“Hayır ama zina yapabilir.”

3. Amo, vb. (Latince): Seviyorum, seviyorsun, seviyor, seviyoruz, seviyorsunuz, seviyorlar.

Sulh hâkimi yolun ortasında durdu ve kızına baktı. Genç kızın yanında brennivínin etkileri yok olmuştu. Kızı şöyle bir süzdü: Çok zayıftı ve yedi yaşında bir çocuğun gözlerine benzer gözleri ve parıltılı lüleleri vardı. Adam bir şey söyleyecek oldu ancak sonra birden durdu.

“Neden bana cevap vermiyorsun?” dedi kız.

“Etrafındaki her şeyi dengesizleştiren genç kızlar vardır; havayı, toprağı ve suyu.” dedi adam ve gülümsemeye çalıştı.

“Çünkü onlarda ateş var, baba.” dedi kız hemen, “Yalnızca ateş.”.

“Sus!” dedi babası, “Bu kadar saçmalık yeter!”.

“Bana cevap verene kadar susmayacağım, baba.” dedi kız.

Birkaç adım sessizce yürüdüler ve daha sonra adam boğazını temizleyerek konuşmaya başladı:

“Safça yapılan bir zina,” dedi adam temkinli ve ciddi bir ses tonuyla, “her şeyden önce insanların vicdanlarında biten bir olaydır. Diğer taraftan, bu tür bir eylem genellikle başka suçların başlangıcı ve sebebidir ama sulh hâkimlerinin kızları böyle suçlar işlemez.”.

“Ama eğer yapsalardı, o zaman sulh hâkimleri, babaları, onları aklamaya çalışacaktı.”

“Adalet kimseyi aklamaz.”

“O zaman beni aklamayacaktın, baba.”

“Nereye varmak istediğini anlamıyorum, evladım. Ben işin aklama kısmında değilim.”

“Piskopos Brynjólfur’un⁴ kızından istediği gibi benden yalancı şahitlik yapmamı ister miydin?”

“Piskopos Brynjólfur’un hatası, kızını sıradan bir kızdan farklı görmemesiydi. Bu tür şeyler bizim anlayışımızdaki insanlar arasında olmaz-“

“Ama normalde olurlar.”

“Evet, evladım,” dedi adam, “normalde olur. Senin soyun, ülkedeki en üstün soylardandır. Sen ve ablan İzlanda’da benden daha iyi bir soya sahip tek kişilersiniz.”.

“O zaman Piskopos Brynjólfur, adaleti yanlış anladı.” dedi kız. “Herkes için geçerli olduğunu düşündü.”

“Annenin soyundan aldığın şairane konuşmana dikkat et.” dedi sulh hâkimi.

“Baba,” dedi kız, “tek başıma yürüyemiyorum. Sana yaslanayım.”.

Bir aristokratın sahip olabileceği küçük ve beyaz elleri giysisinin kolundan dışarı çıkmış bir şekilde yürüyen, pelerini dalgalanan geniş omuzlu ve al yanaklı adamla yumuşak başlıklı ve binici elbiseli, babasının kolunu tutarak kısa kısa adımlar atan ve öne eğilen narin kız, naibin kulübesine doğru ilerlediler; iki tarafları da sarp kayalıklarla çevriliydi.

“Burada gördüğün cesedin adı,” dedi adam. “Bláskógar ya da Bláskógarheiði. Cesedin hemen ötesindeki dağ, Hrafnabjörg Dağı ve güzel bir silüetinin olduğu söyleniyor. Ardında da öteki tepeler. En ötede de karaltıya benzeyen alçak bir tepe var. O tepe, aslında tüm tepelerin en yükseği

4. Brynjólfur Sveinsson (1605-1675) Skálholt'ta piskopostu. Kızı Ragnheiður'un, Daði Halldórsson isimli bir adamdan oğlu vardı ancak, dokuz ay önce piskopos, kızına bakire olduğuna dair yemin ettirmişti.

olan –Botnssúlur’ dan bile daha yüksek- ve Ármannsfell’in batısının üzerinde kule gibi yükselen Skjaldbreiður’dur. Onun bu...”

“Ah, babacığım,” dedi kız.

“Ne oldu, evladım?” dedi adam.

“Bu uçurumlar beni korkutuyor.”

“Ah, evet, şu an durduğumuz yerin Almannagjá olduğunu söylemeyi unuttum.”

“Neden burada ürkütücü bir sessizlik var?”

“Sessizlik mi? Seninle konuşuyorum ya, duymuyor musun?”

“Hayır.”

“Demem o ki, evlat, herkes Botnssúlur Dağı’nın korkunç bir yüksekliği olduğunu düşünür ancak, bunun tek sebebi bize yakın olmasıdır. Skjaldbreiður’a bakıldığında ise...”

“Baba, hiç mektup aldın mı?”

“Mektup? Ben yüzlerce mektup alıyorum.”

“Bana hiç selam gönderen biri yok muydu?”

“Hımm, haklısın, yargıç yardımcısı Arnæus annene, ablana ve sana selamlarını göndermişti.”

“Peki, benim için hiçbir şey yok muydu?”

“Benden Helgafell Manastırı’nın parçalanmış ve çöpe atılan eski kitaplarından kurtarılan herhangi bir sayfanın olup olmadığını araştırmamı istemişti.”

“Başka bir şey demedi mi?”

“Kitapların, Breiðafjörður’daki verimli arazilerin tümünden daha değerli olduğunu söylemişti.”

“Kendisiyle ilgili bir şey söylemedi mi? Sonbaharda Bakkaship’le geleceğini söylemişti. Neden vazgeçmiş?”

“Bazı olumsuz durumlardan ve çeşitli sıkıntılardan bahsetmişti.”

“Sıkıntı? Onun mu sıkıntıları varmış?”

“Güvenilir bir kaynaktan Norveç ve İzlanda’nın eski tarihiyle ilgili sadece basılı değil, elle yazılmış kitap koleksiyonun da tehlikede olduğunu öğrendim. Bir taraftan kitaplar kötü muhafaza koşulları altında, diğer taraftan da yargıç yardımcısı o kadar borç biriktirdi ki yakında kitaplarını kaybedecek.”

Kız babasının kolunu sabırsızca çekiştirdi: “Evet ama kendisi kralın arkadaşı.”

“Aslına bakılırsa zaman zaman kralın arkadaşlarının görevlerinden alınıp borçlular hapisanesine atıldığına da şahit olduk. Hiç kimsenin, kralın arkadaşlarının sahip olduğu kadar düşmanı yoktur.”

Kız, babasının kolunu bıraktı ve babasına bakarak yolda tek başına dikildi, sonra babasının gözlerine bakarak:

“Baba,” dedi, “Ona yardım edemez miyiz?”.

“Haydi, evladım,” dedi, “artık misafirlerimizin yanma dönmeliyiz.”.

“Çiftliklerim var.” dedi kız.

“Evet, dış parası olarak sana ve kız kardeşine birkaç küçük çiftlik verildi.” dedi ve kızının kolundan tutarak yoluna devam etti.

“Onları satamaz mıyım?” dedi kız.

“Bir İzlandalı, alelade bir çiftliğin sahibi olmayı bir başarı olarak görse de, birkaç yüzlük⁵ toprak yabancı ülkelerde fazla değerli değildir, evladım.” dedi sulh hâkimi. “Kopenhag’taki zengin bir kontun çanının üzerindeki kıymetli taş bile İzlanda’daki bütün bölgelerden daha değerlidir. Yıllarca kira parası biriktirsem gene de bu yeni pelerini alamazdım. Biz İzlandalılar’ın ticaret yapması ya da denize açılması yasak, bu yüzden hiçbir şeyimiz yok. Halk olarak yalnızca baskı altında değiliz, hayatlarımız da tehlikede.”

“Arnas, eski kitapları toplayarak sahip olduğu her şeyden vazgeçti ve tek amacı biz yok olsak bile İzlanda adının yaşamasıydı. Şimdi o, İzlanda için yabancı bir ülkede borçlular hapisanesine atılırken biz burada durup seyredecek miyiz?”

“Kişinin komşularına sevgi duyması güzel bir davranıştır, güzel evladım, gerçek bir erdemdir; ama birinin hayatı tehlikedeysen genel kural, herkesin kendi başının çaresine bakmasıdır.”

“O zaman yapabileceğimiz hiçbir şey yok mu?”

“Bizim için en önemli şey, kralın arkadaşım olmasıdır.” dedi sulh hâkimi. “Beni kıskanan, kontların başının etini yiyen ve sulh hâkimliği görevi için kralın fermanını almamı önleme umuduyla bana iftira atan pek çok insan var. Bildiğimiz gibi bu, İzlanda’daki en önemli görevdir ancak, Yargıtay’daki yerleri süpüren kişinin göreviyle kıyaslandığında -özellikle de bu kişi Alman korsanların ya da gösteriş düşkünü züppelerin soyundan geldiğini iddia edebiliyorsa- devede kulak kalır.”

5. İzlanda’da mülkiyet uzunca bir süre “yüz” cinsinden vergilendirilirdi. Bu terim arazinin değeri için kullanılırdı ve eski bir onikili yüz sistemine göre hesaplanırdı, yani $12 \times 10 = 120$.

“Bir ferman ne kadar iyi olabilir, baba?”

“Böyle bir görev için kralın fermanını almak pek çok ayrıcalık sağlar. Daha fazla sayıda ve daha büyük çiftliklere sahip olabiliriz. Bir adam için daha iyi bir eş olabilirsin. Daha iyi adamlar seninle evlenmek ister.”

“Hayır, baba. Troller beni alacak; yakalayıp beslemek istediğim sevimli hayvanlar gibi görünen canavarlar beni ormana çekecek ve bir mağaranın içinde parçalayacaklar. Bana anlattığın bütün masalları unuttun mu?”

“Bu masal değil, kötü bir rüya.” dedi adam. “Bu arada, ablan bana seninle ilgili bir şey söyledi, anneni üzeceğinden emin olduğum bir şey.”

“Gerçekten mi?”

“Saygın bir adam, bu kışın seninle evlenmek istemiş ve sen pek fazla ilgi göstermemişsin.”

“Başrahip.” dedi kız ve soğukkanlılıkla güldü.

“İzlanda'daki önemli insanların soyundan gelen bir adamdır. Son derece iyi bir eğitim almış ve iyi bir şairdir, ayrıca varlıklı ve erdem sahibidir. Onun, senin için yeteri kadar iyi olduğunu düşünmüyorsan kafanda eş olarak nasıl biri var merak ediyorum.”

“Arnas Arnæus, İzlandalılar içindeki en mükemmel kişidir.” dedi genç Snæfriður. “Herkes bunu kabul eder. Mükemmel bir adamla tanışan bir kadın, iyi bir adamı gülünç bulur.”

“Sen kadın hisleri konusunda ne biliyorsun ki, evladım?” dedi sulh hâkimi.

“İkinci en iyidense en kötüsünü tercih ederim.” dedi kız.

X

Naibin kulübesinin iç kısmı açık renkli bir örtüyle kaplanmıştı, temiz bir ahşap zemini vardı ve içeride bir yatak dolabı, peykeler ve iki koltuk vardı. Raflardan birinde Bağışlayıcı Kral'ın at üzerindeki küçük bir heykeli vardı. Kulübenin arka tarafındaki dağ geçidinin yanında iki çadır vardı. Biri büyüktü ve özenle hazırlanmıştı. Çadırdan Danca konuşan iki adam çıkıyordu. Diğer i ise kayaların altında, abadan yapılmış küçük ve kirli bir çadırdı ve içeride hayvan derisinden yapılmış çorap giyen, ve piposunu tüttüren, iri yarı bir adam vardı.

Naip, sulh hâkiminin kızına kalacak yer ayarlamaları için hizmetçilere emir vermişti ve hizmetçiler kıza, kızarmış et ve şarap getirmişlerdi ancak, sulh hâkimi, kızına yatmasını söyleyerek kendi kulübesine, misafirlerinin yanına geri dönmüştü. Genç kız kulübenin kapısında dururken solgun görünüyordu ve hizmetçiler masayı hazırlarken o doğuya doğru, henüz doğmamış güneşin ışıısıyla altın gibi parlayan bulutlara bakıyordu. Sonrasında ise dağ geçidinin siyah sırtlarını, nehrin uğultusunu, dağları, ağaçlık bölgeyi ve gölü dikkatle incelemişti.

“Bu koca adam neden şu küçük çadırın dışında oturuyor?” diye sordu.

“O muhafız.” diye açıkladı adamlar.

“Çadırdı Bessastaðir’den getirdiðimiz zincire vurulmuş bir suçlu var; Tanrı’ya şükür ki sabah kellesi vurulacak.”

“Ah, onu görmek istiyorum!” dedi genç kız ve yüzü parladı: “Yarın sabah infaz edilecek adamı görmeyi çok istiyorum.”

“Hanımefendi şaka yapıyor olmalı.” dedi adamlar. “Hanımımız korkar. Bu tel çalan, Majesteleri’ne lanetler okuyan ve kralın celladını öldüren şeytan Joen Regvidsen.”

“Naibe git” dedi kız, hizmetçilerden birine “ve korktuğumu söyle. Uyurken girişte bekleyecek bir muhafız istediğimi söyle.”.

Kız, önündeki eti kuş gibi kemirmeye başladı ve yulaf lapasından birkaç ısırık aldı, üç yudum şarap içtikten sonra parmaklarını temizleyerek ve gümüş bir kâsedden aldığı suyla alnını serinleterek biraz oyalandı. Saçını düzeltti ve küçük bir kutuda taşıdığı parfümden sıktı. Hizmetçi geldi ve hanımefendi uyurken Joen Joensen’in onu koruyacağını iletti.

“Kapımın önünde durmasını istiyorum.” dedi kız.

Muhafıza seslendiler ve uyumaya gidecek olan zarif hanımefendiye göz kulak olmasını söylediler.

“Ama katil ne olacak?” dedi adam.

“Hangisi daha önemli, uğursuz bir katil mi yoksa zarif hanımefendinin onuru mu?” dedi adamlar.

Adam yavaş yavaş ayağa kalktı ve mangalı genç kızın kapısının önüne doğru çekti, taş basamağa oturdu ve piposunu tütürmeye devam etti.

“İzlandalı mısınız?” diye sordu genç kız.

“Ha?” dedi adam. “Kjóslu’yum.”

“Kjós mu?” dedi kız. “O da ne?”

“Kjós diye bir yer.” dedi adam.

“Silahın var mı?” diye sordu kız.

“Ne?” dedi adam. “Cık!”

“Biri bana saldırırsa ne yapacaksın?” dedi kız.

Adam pençeye benzeyen ellerini kaldırdı, önce ellerinin üstünü sonra avuçlarını gösterdi, yumruklarını sıktı ve ellerini kıza doğru salladı. Daha sonra yere tükürerek piposunu tüttürmeye devam etti.

Kız içeri girdi ve kapıyı kapattı. Kendi halinde çalı doğrayan sadık adamın sakın ve ritmik balta darbeleriyle karışan Öxará Nehri’nin uğultusu dışında başka bir ses duyulmuyordu.

Ancak kısa bir süre sonra, dışarıda ölüm sessizliğinin olduğu vakit, sulh hâkiminin kızı, naibin yatağından kalktı ve kapı aralığından dışarıyı gözetledi. Muhafız, piposunu tüttürerek kapı eşiğinde oturmaya devam ediyordu.

“Beni aldatmadığından emin olmak istedim.” dedi kız sessizce.

“Ha?” dedi adam. “Kim?”

“Sen benim adamımsın.” dedi kız.

“Git uyu.” dedi adam.

“Bana karşı neden bu kadar kabasın?” dedi kız. “Kim olduğumu bilmiyor musun?”

“Cık!” dedi adam. “Etten kemikten birisin işte.”

Adam uzunca bir esnedi:

“Dinle, Güçlü Jón,” dedi, “aklında ne var?”.

“Benim adım Güçlü Jón değil.” dedi adam.

“Gelip yatağımın başucunda oturmak istemez misin?” dedi genç kız.

“Kim? Ben mi?”

Adam başını yavaşça çevirdi, tek gözü kapalı bir şekilde tütün dumamına baktı ve yere tükürdü. “Ah, lanet olsun.” diye ekledi ve piposunu tekrar ağzına koydu.

“Tütün lazım değil mi?” diye sordu kız.

“Tütün mü? Bana mı? Hayır.”

“Ne ihtiyacın var?”

“Pipo.”

“Ne tür pipolar?”

“Kilden yapılmış.” dedi adam.

“Kilim yok.” dedi kız.

Adam bir şey demedi.

“Ama gümüşüm var.” dedi kız.

“Haha.” dedi adam.

“Çok fazla konuşkan değilsin, değil mi?”

“Gidip uyuyun, hanımefendi.”

“Ben hanımefendi değilim,” dedi kız, “genç bir kızım. Altınım da var.”

“Ah, öyle mi?” dedi adam. “Hadi ya! Hah!”

Adam sertçe başını çevirdi ve tekrar kıza baktı.

“Sen benim adamımsın.” dedi kız. “Altın ister misin?”

“Hayır.” dedi adam.

“Neden istemiyorsun?”

“Alırsam beni asarlar.”

“Peki gümüş?”

“Basılmış olursa, belki. Kimse farkını anlamaz.”

Kız para kesesinden bir gümüş sikke çıkardı ve adama verdi. “Uçurumun dibindeki çadıra git,” dedi kız “ve zincirlere vurulmuş olan adamı serbest bırak.”.

“Ha?” dedi adam. “Adam mı? Hangi adam? Jón Hreggviðsson mu? Olmaz.”

“Daha fazla gümüş ister misin?”

. Adam tükürdü.

“Onu serbest bırakacağız.” dedi kız ve birkaç tane daha gümüş alarak adamı koltuk altından tuttu ve kaldırmaya çalıştı.

“Kellemi keserler.”

“Suçlu bulunursan.” dedi kız, “Sulh hâkiminin kızı olduğumu hatırla.”.

“Hah.” dedi adam ve piposuna doğru baktı. Ateşi sönmüştü.

Adamı peşinde yarı sürükler şekilde götüren kız, çadır kanatlarını çözdü ve içeriye gözetledi. Jón Hreggviðsson üstü başı kir içinde, üzerinde yırtık pırtık elbiselerle yüzünü çıplak zemine kapaklamış uyuyordu. Elleri arkasında, bileklerinin etrafından zincirle bağlanmıştı. Her nefes alışında omuzları hafifçe titriyordu. Yan tarafında içinde yemek artıkları olan küçük bir kova vardı. Kız, çadıra kadar tüm yolu gelmiş, bu kirli adama bakıyor ve sık saçlı ve keçeleşmiş sakallı, el bilekleri şişmiş, ayak bilekleri ise takılan zincirle soyulmuş olan bu adamın nasıl bu kadar sakın uyuduğuna şaşıyordu.

“Uyuyor.” diye fısıldadı kız.

Kısa bir sürede muhafızın çadırdan içeri girebileceği yeri açmıştı.

“Peki, o zaman.” dedi muhafız sonunda kendini içeri atarak. Kafasını çadırın tepesine vurmamak için dizlerinin üzerinde çökmek zorundaydı.

Jón Hreggviðsson hiç hareket etmedi.

“İnfaz edilecek kişilerin uyuyamayacağını düşünmüştüm.” dedi kız.

“Onun bir ruhu yok.” dedi Güçlü Jón.

“Haydi uyandır.” dedi kız.

Güçlü Jón hafifçe doğruldu ve adamın sırtına o kadar sert bir tekme attı ki uyanmaması imkânsızdı. Jón Hreggviðsson'un gözleri şaşkın bakışlarla açıldı ve çelik yaydan fırlayan bir ok gibi sıçradı ancak, ayağına zincirlenmiş demir gülle onu geri çekti ve tekrar yere yığıldı.

“Beni kütüğe götürmeye mi geldin, seni şeytan?” dedi Jón Hreggviðsson. “Bu kadın ne istiyor?”

“Sessiz ol.” dedi kız, bir parmağını dudaklarına koyarak. Muhafıza çiftçinin zincirlerini çözmesini emretti ve muhafız, kesesinden anahtarlarını çıkararak zincirleri çözdü. Jón Hreggviðsson artık serbest kalmıştı ancak, dizlerinin üzerine çömelerek duruyor, elleri sırtında lanetler okuyordu.

“Ayağa kalk.” dedi mahkûma kız. Muhafıza dönerek: “Sen git.”

Kız bu cansız adamlatek başına kaldığında parmağından altın yüzüğü çıkardı ve ona uzattı. Yüzük kendi kuyruğunu ısırarak bir yılan şeklindeydi.

“Hollanda’ya giden balıkçı gemisine bin.” dedi kız. “Daha sonra Kopenhag’a git, kralın arkadaşı Arnas Arnæus’u bul ve benim için senin durumuna bir çare bulmasını söyle. Bu yüzüğü çaldığını düşünürse, ona peri gibi narin bedeni olan,” bu kelimeleri daha sessiz söylemişti, “sarışın bakirenin selamını ilet. Ona de ki, eğer efendimiz İzlanda’nın onurunu kurtarabilirse, ben rezil bir kişi olsam bile, onun yüzü bu genç kız için parlamaya devam edecek.”

Kız kesesinden bir sikke çıkardı, adama verdi ve çadırı terk etti.

Sonrasında Öxará Nehri kıyısındaki Alþingi’de duyulan tek ses Brennugjá’dan¹ gelen balta seslerinin yankısı ve akıntının uğultusuydu.

XI

Jón Hreggviðsson ayağa kalktı ve bileklerini yaladı. Çadır kanatlarından dışarıyı gözetledi ancak, kimse yoktu ve şüphe uyandıracak bir şey de duymamıştı. Çadırdan dışarı çıktı. Otların üzeri çiyden ıslanmıştı. Etrafa bakmaya devam etti. Yılın bu zamanları, suçlular için pek uygun değildi. Kayanın üzerinde sürmeli kervan çulluğu duruyordu. Jón, uçuşunun duvarlarından kayan toprağın üzerinde ilerleyerek Almannagjá’dan çıktı ve ne yapacağını düşünürken bir süre bir yarığın içinde saklandı, sonra koşmaya başladı.

Derelerden ve suyollarından geçerek ve bilindik yollardan olabildiğince uzak durarak Súlur’un doğusundaki

1. Brennugjá: Yanan Vadi, Þingvellir’de erkeklerin büyücülük nedeniyle yakıldığı dar ve derin vadi.

ıssız bölgeye ve sonra da kuzeye, Uxahryggir'e doğru ilerledi. Ayaklarının durumu iyiydi. Çalıların ve taşların, vücudunu kesmesine aldırımıyordu, kaldı ki kaldığı kara kuyunun zeminindeki hayvan artıklarıyla kıyaslandığında buradaki tozlar oldukça temiz kalıyordu. Ayakları onu nereye götürürse oraya gidiyor ve bir su kaynağında, durup biraz su içmek dışında, hiç mola vermiyordu. Meraklı saztavukları peşinden geliyordu. Güneş doğmuştu, adamın ve dağların üzerinde parlıyordu.

Kuşluk vaktinde, Lundaerreykjadalur'un yukarısındaki bir fundalıktaki çiftliğe vardı ve Skagafjörður'dan gelen bir kervanla beraber yolculuk yaptığını söyledi. Güneyde Kjalarnes'teki hayvanlarından iki atı Hallbjarnarvörður yakınlarında kaybettiğini ve onları aradığını söyledi. Çiftçiye bir kâse skyr¹ ve koyun sütü verdiler. Yaşlı kadın bir çift eskimiş ayakkabı verdi. Jón verilenleri yedikten sonra tekrar yola koyuldu, önce yerleşim yerlerinin bulunduğu tarafa doğru gitti. Ancak, çiftliğin görüş alanından çıkar çıkmaz Ok Volkanı'nın yanındaki vadiye döndü ve biraz serinleyip gideceği yola bakmak için bir buzul parçasına tırmandı. Buzulun üzerinden, kuzeye giden tüm yolu görebiliyordu.

Saat üç ayiniyle akşam saatleri arasında kendisini, hemen dağlık arazinin altındaki vadinin tepesinde kurulu olan Húsafell Papaz Evi'ne bakarken buldu. Burası ülkenin yaşam alanlarını ayıran ıssız bölgelerde yolculuk yapan gezginlerin sıklıkla kullandığı bir yoldu.

Vörðufell'de verilen skyr bitmişti ve çiftçi tekrar acıkmaya başlıyordu. Ovaların, ülkenin güney tarafını

1. Skyr: İzlanda'ya özgü bir süt ürünü, kesilmiş ve mayalanmış az yağlı ya da yağsız süt.

kuzey tarafından -Amarvatnsheiði ve Tvídægri- ayıran muazzam çalılıklara dönüştüğü yere varmıştı ve hiç erzakı yoktu. Kuvvetli ve görmüş geçirmiş adamların kaçaklar için bekliyor olabileceğini düşündüğü papaz evine giden yola çıkıp kendini göstermek istemiyordu. Çoban bir çocukla karşılaştı ve Kaldidalur tarafından kuzeye doğru birilerinin geçip geçmediğini sordu. Çocuk o gün kuzeye giden herhangi birini görmediğini ve akşam saatlerine kadar Kaldidalur'dan herhangi bir ziyaretçi beklemediklerini söyledi. Çiftçi çok erken yola çıktığını ve kuzeye doğru mümkün olan en doğru yoldan gittiğini hesap ederek meclisteki adamlardan çok önde olduğunu düşündü.

Bir evin arkasında hizmetçiler, çalı ve gübre topluyordu ve Jón Hreggviðsson, Skagafjörður'dan gelen kervanla yolculuk ettiği ve adından başka bir şey bilmediği Hallbjarnarvörður yakınlarında Kjalarnes'teki hayvanlardan iki atı kaybettiği yalanlarını sürdürdü. Hizmetçiler çiftliğe koşular ve papaza bir kanun kaçağının geldiğini söylediler. Yaşına göre dev gibi biri olan papaz, kilise balkonunda oturuyor ve Illugi Griðarfóstri² hakkında bir balad besteliyordu. Tebeşir taşını bir kenara bıraktı, pantolonunu yukarı çekti, şarkı söyleyerek girişe doğru geldi ve çiftliğin kapısından çıktı.

“Skagafjörðurlu iseniz bize biranın nasıl içildiği ve kadınların nasıl baştan çıkarıldığıyla ilgili bir şiir okuyun da görelim. Okuyabilerseniz size yiyecek sunulacak.”

2. Illugi Griðarfóstri, (Griður'un üvey oğlu) trol kadın Griður'u ve kızı Hildur'u bir büyüden kurtaran (daha önce sözü geçen efsanevi destanlar denilen destanlardan biri olan Illuga Destanı Griðarfóstra'da anlatıldığı gibi), üstün niteliklere sahip kişidir.

Jón Hreggviðsson okumaya başladı:

“Gün ışıǵı sönüyor, yakında kaldıracamız göğē

Pırıl pırıl parlayan kadehleri.

Selam size genç kız, methiyeler düzeceğim size.

Şevkle akarken kanın kızıl rengi.”

“Tonlaması da yapısı da Skagafjörðürlü birine benzemiyor; aslında bana daha çok *Eski Pontus Türküsü*’nden bir önsöz gibi geldi. Bunu besteleyen kişi bir tezek çukuruna düşseydi daha iyiydi ancak, benim isteğimi yerine getirdiğın için kim olursan ol yemek yiyebilirsin.”

Kapıdan fazla uzağā oturmak istemese de Jón Hreggviðsson, oturma odasına davet edilmişti. Yosun püresi, ekşi işkembe, kurutulmuş morina balığı başı, küflü tereyağı ve kızarmış köpekbalığı eti ikram edildi. Papaz, kilise balkonuna oturmuş, berbat bir sesle misafirine baladını söylüyordu. Bu türkü Dik Kafalı Wrinkleskin, Sarkık Çoraplar ve İnatçı Şıllık gibi şiirsel isimler içeriyordu ve baştan sona trol kadınlarla ilgiliydi. Papaz, çiftçi yemeğini yiyene kadar söylemeye devam etti.

Çiftçi, papazın baladını dinledikten ve yemeğini bitirdikten sonra papazı öperek teşekkür etti ve gitmek zorunda olduğunu söyledi.

“Seni ağılın köşesine götüreceğim, oğlum.” dedi papaz. “Yedi suçlunun, büyük babamın önünde diz çökmek zorunda kaldığı ve benim de yetmiş bir şeytanın hakkından geldiğim kayaları göstereceğim.”

Papaz, adamın zayıf üst kolunu sıkıca kavrayarak ve ileri ittirerek misafirini dışarı çıkardı. Biri yaşlı biri genç

olan iki kadın, kilise avlusunun duvarlarında kurutmak üzere yün geriyordu ve yolda kiler gediklisi bir köpek uyuyordu. Papaz, kadınlara bahçe duvarının üzerinden doğuya doğru kendisini takip etmelerini söyledi.

“Annem seksen beş, kızım da on dört yaşında,” dedi papaz. “İkisi de dinçtir.”

İki kadın da enerjik görünüyordu ancak, abartılacak durumda değillerdi.

Bahçenin doğusunda, taştan yapılmış kalp şeklinde, kuzey ve güney tarafında iki kapısı olan bir ağıl vardı. Yüksek buz dağlarından oluşan çevredeki manzara, çalılarla kaplı yamaçlar ve uzun yıllardır burada olan suyolları sanki bu yere selam veriyor gibi görünüyordu. Sanki burası, bu toprakları kendine yuva edinmişti. Güneye bakan bir geçidin üzerinde çimle kaplanmış kayadan kuzeye doğru uzayan büyük bir kıvrım vardı. Papaza göre bu kaya, hem suçlular için doğrama kütüğü olarak hem de şeytanlara mezar olarak mükemmelliğini kanıtlamıştı. Jón Hreggviðsson, kayanın çevresinde herhangi bir balta görmediği için rahatlamıştı. Öte yandan, güney geçidinin yanındaki alanda duran başka bir taş kütleli vardı. Papaz bu büyük taş parçasına levha diyordu ve çiftçiden, misafirperverliğe karşı minnettarlığını göstermesi için bu taşı duvarın ucuna götürmesini istemişti.

Jón Hreggviðsson kayayı tutmak için eğildi ancak denizin aşındırdığı bir bazalt taşı olduğu için tutmak zordu. Her ne kadar kenara koymayı başarsa ve birkaç adım yuvarlayabilse de taşı yerden kaldıramamıştı. Húsafell'in kadınları az ötede hareketsiz duruyordu ve adamı izlerken yüzleri kaskatı kesilmişti. Sonunda misafir gerçekten gitmek zorunda olduğunu ifade etti.

“Güzel anneciğim.” dedi papaz. “Gitmeden bu evladımıza İzlanda’da hala kadınların olduğunu göstermek için bu küçük kayayı ağılın etrafında taşıy mısın?”

Yaşlı kadın geniş omuzlu ve iri yapılydı. Güçlü görünen kadının çenesinin altında ve alnında kıllar vardı, derisi bir kuş kadar gri ve kaba görünümüne sahipti. Kayayı almak için hareketlendi, eğildi ve hafifçe dizlerini büktü, ilk önce kalçalarına sonra göğsüne doğru kayayı kaldırdı. Aynı hızda yürüyerek ve ölçülü adımlar atarak ağılın etrafında elinde kayayla dolandı. Duvarın ucuna gelince kaya parçasını sakince yere bıraktı. Misafir bu duruma o kadar sinirlenmişti ki acelesi olduğunu unutmuş kayayı tekrar tutarak daha sert itmiş ancak, önceki gibi fazla hareket ettirememişti. Eski destanların genç trol kadınları tarif ettiği gibi, bir arşın genişliğinde yüzü olan mavi yanaklı ve parlak gözlü kız, adamı izliyordu. Yaşlı kadın sessizce mırıldandı. Jón Hreggviðsson durmuş bu duruma lanet ediyordu.

“Küçük kızım,” dedi papaz, “bu adama İzlanda’da hala genç kızların olduğunu göster ama küçük ağılımızın etrafında iki ya da üç kereden fazla koşma.”

Kız görevini yerine getirmek için eğildi ve boyu kısa olmasına rağmen bacakları Borgarfjörður’daki başka hiçbir genç kızda görülmeyecek bir sağlamlığa sahipti. Kız, kayayı kavradı ve ayağa kalktı, daha sonra güldü ve sanki büyük bir kaya değil de yün torbası taşıyormuş gibi ağılın etrafında üç kez döndü ve sonunda kayayı tekrar duvarın ucuna koydu.

“Şimdi git.” dedi papaz, “Şu giydiğin gri kemerle beraber Tanrı seni korusun, Reinli Jón Hreggviðsson. Húsafell’de cezayı tamamladın.”

Jón Hreggviðsson ihtiyarladığında, hayatında hiçbir zaman Tanrı'nın ve insanların önünde bu an olduğu kadar küçük düşmediğini söylemişti. Koşabildiği kadar hızlı koştu. Havlayan kiler gediklisi, nehrin kuzeyine kadar çiftçinin peşinden gitti.

XII

Jón Hreggviðsson tüm gün ve onu izleyen gece boyunca koşmuştu ve –Tvídæggra İzlanda'da en çok göle sahip olan yer olduğundan- bol bol su içmişti. Bilinen yollardan kaçınarak yoluna devam etti ancak, Ok Volkanı'ndan kuzey sahiline en kısa yoldan ulaşmaya çalıştı. Hava durgundu, sessizliği bozan tek şey zaman zaman kuğuların çıkardıkları seslerdi; bu sefil yaratıklar çalılığın her tarafındaydı, bazen birkaç koyun sürüsünden daha büyük sürüler halinde dolanıyorlardı. Gecenin bitmesine yakın güneş yavaş yavaş meydana çıkıyordu ve Jón, ayakları dayanamayacak duruma gelene kadar koştu. Koşarken yorulduğunu hissetmemişti ancak, şimdi yorgunluktan kendini soğuk ve kızılımsı bir balçığın içine bıraktı. Gün boyunca derin ve sakin bir uyku çekti. Önce yüzüstü uzandı, güneş parlamaya devam ederken ve yer ısınmaya başladığında sırtüstü döndü. Güneş tepeye vardığında uyandı. Kuzgun sürüsü etrafında toplanmıştı ve görünüşe göre adamın işe yaramaz ya da belki de ölü olduğunu düşündüklerinden gözlerini gagalamaya hazırlanıyorlardı. Biraz yorulmuştu ama susamamıştı; öte yandan Húsafell'de daha fazla köpek balığı eti yemediğine pişman olmuştu. Çalılık, uyanmadan önce de olduğu gibi hala karşısında uzupun uzanıyordu.

Kendisini uyumadan önceki kadar çevik hissetmiyordu. Dün tüm fundalığı görebilmesine rağmen şimdi bu yer gözüne uçsuz bucakmış gibi görünüyordu. Ülkenin kuzey bölgesi sürekli kendisinden uzaklaşıyordu.

Birden alabalık dolu balık sepetleri olan üç tane sakallı adam çıkageldi. Önden giden binici, Arnarvatnsheiði'ye balık tutmak için yaptığı geziden dönen Borgarfjörðurlu varlıklı bir çiftçiydi. Atlarından indiler ve Borgarfjörðurlu adam, Jón Hreggviðsson'a kim olduğunu ve doğaüstü güçleri olup olmadığını sordu. Başta, iki hizmetçisi yanaşmaya cesaret edemedi ancak, Jón Hreggviðsson ağlamaya başladı ve üç adamın da eteklerini öptü. Kuzeyli bir dilenci olduğunu, güneyde Biskupstungur'da hırsızlık için damgalanacakken kaçmayı başardığını söyledi. Tanrı'ya yakararak adamlardan kendisine Kutsal Üçlü adına acımalarını isterken gözyaşları sel olmuştu. Adamlar çiftçiye yiyecek bir şeyler verdi. Açlığını giderdikten sonra minnetini ifade eden dualar okumaya başladı ancak diğer çiftçi sözünü kesti:

“Ah, kapa çenenini, Jón Hreggviðsson.”

Jón Hreggviðsson birden ağlamayı ve dua etmeyi kesti, adamlara baktı ve şaşkınlık içinde “Ne?” diye sordu.

“Biz Borgarfirðhliler'in, kırbaçladığımız kişileri tanıyamayacağımızı mı sanıyorsun?” dedi adam. “Kes şu zıvalıkları! Başkası olsa buna bu kadar tahammül edemezdi.”

İki uşak bunu duyduklarında içgüdüsel olarak ayağa kalktılar. Jón Hreggviðsson da aynı hareketi yaptı.

“Bana öyle geliyor ki bu adamı bir testten geçirmek istiyorsunuz, çocuklar, değil mi?” diye sordu çiftçi.

“Bu Bessastaðir’de kralın cellâdını öldüren adam mı?” diye sordular.

“Evet.” dedi çiftçi. “Kralın cellâdını öldürdü. Şimdi intikam alma şansınız var, çocuklar.”

İki uşak birbirine baktı. Sonunda biri konuştu:

“Kral için yeni bir cellat bulmak pek zor olmasa gerek.”

Diğeri de ekledi: “Benim de işim başımdan aşkın zaten.”

Üçüncü kişi olan çiftçi, sonuç olarak olayı şöyle çözdü: Hukukun ve adaletin, özellikle de Tanrı’nın On Emri’nin geçerli olmadığı bu ıssız yerde karşılaştıkları için, hepsinin oturup brennivín içmesi en doğrusuydu. Adamlar tekrar oturdu. Jón Hreggviðsson da aynısını yaptı. Ağlamayı ve dua etmeyi bırakmıştı. Çıplak ayaklarına baktı -kadının ona verdiği eskimiş ayakkabılar aşınmıştı- ve tükürüğüyle yaralarını temizledi.

Borgarfjörðurlu adamlar gittikten kısa bir süre sonra kuzeyde yağmur bulutları toplanmıştı ancak, tüm gün sıcak geçmişti. Kısa bir sürede rüzgâr, Jón’un etrafında esmeye başlamıştı ve yürüyüş halindeki hırçın bir ordu gibi kuzeyden bir sis bulutu geldi. Sis, kömürden çıkan duman gibi kırmızı parıltıyla büyüyordu, güneş yok olana ve adamın etrafı tamamen sisle kaplanana kadar hava kararmaya devam etti. Etrafı yoğun bir bulut tabakası kaplamıştı ve o kadar karanlıktı ki neredeyse hiçbir şey görünmüyordu. Jón, ilk başta sisin geldiğini düşündüğü yere doğru ilerlemeye devam etti ancak, hemen sonra sisin hareket etmediğini fark etti. Alçak ve düz bir kayanın üzerine yığılmış yol işaret levhasına doğru üçüncü kez

koştuğunda, durumunun vahametini daha iyi kavramıştı. Levhanın altına oturdu ve durumunu düşünmeye başladı.

Uzunca bir süre orada oturdu ve fundalığın üzerine alacakaranlık çöktü. Yağmurdan iyice ıslanmıştı *Eski Pontus Türküsü*'nden dizeler okudu ve sonuna bir dize daha ekledi: "*Hreggviðsson'un üzerindeki Bessastaðir biti bu gece donarak ölecek.*". Sonra güldü, durumuna lanet etti, ayağa kalktı ve kendine bir yumruk attı, tekrar oturdu ve sırtını levhaya yasladı. Uzunca bir süre olduğu yerde durdu, ta ki fundalığın üzerinden kendisine doğru siyah bir atın üzerinde ilerleyen bir adam gibi, tümsek şeklinde bir nesnenin geldiğini düşünene kadar. Bir süre izledikten sonra ayağa kalktı ve kayadan önündeki torfa indi ancak, yolculuğundan pek memnun olmadığı için isteksiz hareket ediyordu. Biçimsiz kütle yaklaştıkça boyutu da büyüdü. Jón Hreggviðsson hareketsiz duruyordu. Kendisine yaklaşan adama seslenmeyi düşündü ancak, ağzını açar açmaz içini bir önsezi kapladı ve seslenmekten vazgeçti. Ağzı açık, sise doğru bakarak torfun üzerinde sessizce durdu. Kütle yaklaştıkça ve büyümeye devam etti, sonunda o kadar yaklaşmıştı ki artık ne olduğunu çözebilmişti: Karşısındaki, onun için gelen bir trol kadınıydı. Húsafell'deki papazın annesi mi kız kardeşi mi ayırt edemiyordu ama aynı aileden olduğuna emindi. Yüzü bir arşın genişliğindeydi ve dişleri hemen hemen aynı boydaydı. Kadın binici pantolonu giyiyordu; altında kocaman ayakları ve dinlenmeye bırakılan ve sonbaharda dağlarda göreceği işler için yaz aylarında iyi beslenerek hazırlanan atınki gibi bir beli vardı. Bileklerini kalçasına kenetlemişti ve kaşları oldukça uzundu. Bakışı pek de neşeli

değildi. Jón, bu kadından kaçmaya kalkarsa kadının onu hemen geri çekeceğinden, yere fırlatarak kayanın üzerinde belini kıracağından, kol ve bacaklarını ayıracağından ve kemiklerindeki eti kemireceğinden emindi. Böylece de Jón Hreggviðsson'un destanı neredeyse gerçek olacaktı.

Jón orada durdukça daha önce hiç hissetmediği kadar güç ve cesaretle dolmuştu. Daha çok çılgın bir öfkeydi bu ve şu sözler döküldü ağzından:

“Tabii ki İzlanda’da hala gerçek kadınlar var,” dedi “ve şimdi gördüğün gibi, seni çirkin kadın, İzlanda’da erkekler de var!”.

Aniden canavarın üzerine atladı ve dövüşmeye başladı. Mücadele şiddetli ve uzun süreli bir boğuşmaydı ve ikisi de olanca güçleriyle dövüşüyordu. Jón, kadın kendisinden güçlü olmasına rağmen kol ve bacaklarının esnek olmadığını ve tepkilerinde fazla hızlı olmadığını anlamıştı. Birbirlerini fundalığın olduğu tarafa itmişlerdi ve ayaklarının altındaki toprak, toz haline gelmişti. İtiş kakışlar ve sert yumruklar, tırmıklama ve cırmalamayla dolu kavga gece uzunca süre devam etti, ta ki Jón Hreggviðsson Drilla'nın bileğini kavrayana kadar. Geri doğru eğildi, kadını havaya kaldırdı ve gürültülü bir darbeye fundalığa doğru fırlattı. Kendisi de kadının üzerine düştü ve korkunç canavar, korkunç bir şekilde inleyerek şu sözlerle Jón'u lanetledi:

“Eğer erkeksen, Jón Hreggviðsson, düşen kişiden faydalanır ve onu yenersin.”

Jón Hreggviðsson kendine geldiğinde, güneyden hafif bir rüzgâr esiyor ve sisi fundalıklardan uzaklaştırıyordu. Uzun ve dar ağız Húnaflói'ye açılan Hrútafjörður'u ve ufkun üzerinde mavi renkte beliren Strandir Dağları'nı

görebiliyordu. Her şeyin yoluna gireceğine dair müphem bir his kaplamıştı içini.

Kuzey'deki Strandir'e gelene kadar hiç yavaşlamadan ilerlemişti; fundalıklar ve dağ yollarından ilerlemeye devam etti, adı ve işiyle ilgili yalanlarını da sürdürdü. Trékyllisvík'e gelene kadar kimse ona Hollandalılar hakkında bir şey dememişti.

Hollandalı balıkçılarla iş yapmak en ağır şekilde cezalandırılan suçtu. Bu yüzden bu işi yapan yabancıların güvenini kazanmak çok zordu. Jón Hreggviðsson Hollandalılar'ı sorduğunda insanlar doğal olarak sahilde bekleyen yasaklı balıkçı gemilerinin güneşten esmerleşmiş yelkenlerini gösteriyordu ve kendisi kuzeyde ne aradığını açıkladığında durumunun umutsuz görüldüğünü söylediler. Hollandalılar'ın yerliler arasından evlatlık alınmak üzere getirdikleri garip çocuklar dışında -dediklerine göre özellikle kızıl saçlı oğlanlar- şimdiye kadar hiç yolcu taşımadıklarını söylediler. Trékyllisvík halkı Jón Hreggviðsson'un durumunun tüm detaylarını öğrendiğinde ve acımasız bir suçlu olduğunu anladığında ona her türlü yardımı sağlamaya karar verdi. Sonrasında gemilerin sahile yakın olduğu bir gece çiftçilerden biri bu cansız adamı botuyla gemilere götürdü. Kaptan pek de hoşnut olmayan bakışlarla bu dilenciye bakıyordu. Jón Hreggviðsson, Bessastaðir'de kaldığı sürede o kadar perişan bir hale gelmişti ki köpek balığı için yem olarak bile kullanılamazdı. Trékyllisvíkli adam, kaptana Jón Hreggviðsson'un Danimarka kralının celladını öldürdüğünü söyledikten sonra bu haber tüm gemiye hızlıca yayılmıştı. Denizciler mutluluk nidalarıyla Jón Hreggviðsson'a sarıldılar ve onu öperek sevgiyle karşıladılar: Danimarka kralı, Hollanda gemi-

lerini batırmak ya da kar amaçlı ticaret yapmakla itham ederek yakalatmak için her fırsatta kendi savaş gemilerini sahile gönderiyordu, bu yüzden gemiciler bu kraldan her-kesten çok nefret ediyorlardı.

Adamı gemiye aldılar ve bu bodur gemi zaten balıklarla yüklü olmasına rağmen eline bir olta vererek ve balık tutmasına izin verdiler. Jón Hreggviðsson adamların konuşmasından hiçbir şey anlamıyordu ancak, ağzına kadar yiyecek dolu bir kutu uzattıklarında büyük bir istekle aldı ve hemen yemeye başladı. Gece, bir kova dolusu deniz suyuyla geldiler ve Jón Hreggviðsson'un önüne koydular ama Jón Hreggviðsson onunla dalga geçtiklerini düşündü ve kovaya tekme attı. Adamlar Jón Hreggviðsson'un üzerine çullanarak ellerini ve ayaklarını bağladılar, elbiselerini parçaladılar, saçını ve sakalını kestiler ve başını katrana benzer bir şeyle ovdular, daha sonra çıplak adamın üzerine güler ve haykırarak defalarca deniz suyu döktüler. Adamlar bunları yaparken çocuğun biri flüt çalıyor ve takunya ayakkabı giyen iki çocuk da dans ediyordu. Jón Hreggviðsson, kendisi için artık her şeyin bittiğini düşünmeye başlamıştı ancak, adamlar işleri bittiğinde ellerini çözdüler ve kurulanması için bir bez parçası verdiler. Sonra iç çamaşırı, aba binici pantolonları, bir hırka ve takunya verdiler -çorap yoktu- ve ağzına ahşap bir pipo koyarak tütün içmesine izin verdiler. Jón Hreggviðsson, *Pontus Türküsü*'nü söylemeye başladı.

Ertesi gün Jón Hreggviðsson uyandığında okyanusun çevresi, ülkesindeki dağlarının yüksek zirvelerini sıyrınıyordu; artık denize açılmışlardı. Ülkesine lanetler ederek şeytanın onu batırmasını diledi.

Daha sonra *Pontus Türküsü*'nü söylemeye devam etti.

XIII

Maas Nehri etrafına kurulu Rotterdam, büyük bir pazar kasabasıydı. Hollandalıların grachten dediği kanallarla oyulmuştu. Bu kanallar, Rotterdam'da ticaretin kontrol edilmesinden faydalanan pek çok balıkçı ve tüccar tarafından liman olarak kullanılıyordu. Hollandalılar gemileriyle denizlerde ve dünyanın her yerinde ücretsiz seyahat edebiliyorlardı. Hepsi bu durumdan memnundu, bazıları mal satın alıyor, bazılarıysa balık tutuyordu ve tüm ülke tek bir azametli dük tarafından yönetiliyordu. Liman, denize açılmak için hazırlanan gemilerle doluydu: Bazıları katranlaşmış, bazılarıysa lekeliydi ve küçük kayıklar her zaman için hazırlıklıydı; bu da burada yaşayan insanların ne kadar zeki ve işlerini iyi bilen kişiler olduklarını gösteriyordu.

Kaptan, Jón Hreggviðsson'a geldiklerini söyledi ve ne yapmayı düşündüğünü sordu. Jón, Kopenhag'tan bahsetti. Adamlar el kol hareketleriyle oraya gitmesi durumunda kellesini vuracaklarını anlatmaya çalıştılar. Jón, diz çöktü ve ağlayarak Danimarka kralının adına Tanrı'ya yakardı ve bu şekilde adamlara, Bağışlayıcı Majesteleri'nden af dilemek istediğini anlatmaya çalışarak özür diledi. Adamlar ne dediğini anlamadılar. Jón'la gemide iyi anlaşmışlardı ve İzlanda'ya yapacakları bir dahaki balık gezisinde onu da götürmek istiyorlardı. Dillerini çabucak öğrenmesini ve İzlandalılarla iş yaptıklarında onlar için dillerini çevirmesini istemişlerdi ancak, Jón hiçbir harekette bulunmadı.

Jón'a sordular: "Kralın celladını öldürdün değil mi?"

Jón, "Hayır." diye cevapladı.

Daha sonra adamlar kendilerini aldattığını düşündüler: Jón, onların yanına düşmanlarının, yani Danimarka kralının düşmanı olarak gelmişti ve şimdi de bu suratsız kralla görüşmek istediğini söylüyordu. Bazı adamlar gemi omurgasının arkasına götürülmesini ve orada balast olarak ya da işe yarayacak başka bir şey için kullanılmasını söylemişti ancak, sonuç olarak hemen gitmezse onu öldüreceklerini söyleyerek tehdit etmekle kaldılar. Jón, karaya doğru hızla kaçtı. Gemidekiler pantolonunu, takunyaları ve hırkasını almadığı için rahatlamıştı.

Kasabanın sokakları, kurtların kemirdiği ağaçlardaki boşluklara benzeyen garip eğriler şeklinde uzanıyordu ve evler birbirine çok yakın inşa edilmişti. Binaların kalkan duvarları dağların eteklerindeki taş şeritlere benziyordu ve kalkan duvarlarının tepeleriye dağ dorukları gibiydi. İnsanlarla, atlarla ve at arabalarıyla dolu olan sokaklar genellikle etrafını kurtlar sarmış lağım çukurlarını anımsatıyordu ve Jón burayı ilk gördüğünde sanki kasabada yangın çıkmış ve herkes bir yerlere kaçıyormuş hissine kapılmıştı. Atlara hayran kalmıştı: Balinalardan sonra gördüğü en büyük yaratıklardı.

Hollanda'da herkes ya seçkin bir soylu ya da kendini beğenmişin biriydi. İnsanları kıyafetleriyle değerlendirdiğinizde vekilharçtan daha düşük rütbeli biriyle karşılaşmak çok zordu: Baktığı her tarafta peruklar ve tüylü şapkalar, İspanyol yakalar, Danimarka ayakkabıları ve her birinden neredeyse Akranes Piskoposluk Bölgesi'ndeki tüm yoksul çocuklar için elbise yapmaya yetecek kadar

kumaş çıkan pelerinler vardı. Bazıları o kadar görkemliydi ki en zarif zanaatkârlıkla yapılmış pencereleri ve şam perdeleri olan oymalı ve parıltılı at arabaları kullanıyorlardı. Sokağın her tarafında kibirlerini gösterircesine giyinmiş asil kadınlar ve her türlü gösterişli süslemelerle donanmış zarif hanımefendiler dolanıyordu: Omuzlarına doğru düşen fırfırlı yakalar, geniş siperli şapkalar, geniş kıvrımlı etekler ve üst kısmında altın kancaları olan yüksek topuklu ayakkabılar; eteklerini cilveli bir şekilde tutarak ayaklarını sergiliyorlardı.

Jón Hreggviðsson, Hollanda'ya vardığında kesesinde bir gümüş sikke vardı. Akşam saati yaklaştığından, kalacak bir yer bakınmaya başladı. Her kapının üzerine asılmış olan fenerler, akşamın yeni çöktüğü yarı karanlık sokaklara ışık saçıyordu. İnsanın üzerine doğru eğiliyormuş gibi görünen eski evlerin kuşattığı dar bir yolda kapının önünde duran bir kadın gördü; neşeli bir görüntüsü ve güçlü bir sesi vardı ve çiftçiye havadisleri sordu. Sohbet etmeye başladılar ve kadın, Jón'u içeri davet etti. Eve doğru ilerlediler. Süslü ve kapalı koridorlar boyunca yürüdüler, daha sonra her biri kendi kapısının önünde duran kedilerin sessizce uzandığı ve geçenleri görmezden geldiği bir avludan geçtiler. Kadının odasına vardıklarında kadın, Jón'un, yatağının üzerine, yanına oturmasını istedi. Kadın heyecanlı heyecanlı konuştu, kesesine elini attı ve sikkeyi bulana kadar içini aradı. Bu sırada daha fazla heyecanlanmıştı. Sikkeyi bulmak için tekrar elini kesesine attı ve bunun ne kadar güzel bir şey olduğunu söyledi. Jón Hreggviðsson kadının davranışlarını İzlanda'daki çoğu açıdan en iyi oldukları düşünülen kadınların davranışlarına benzetti

ancak, bir yandan da kadın oldukça dost canlısı, şehvetli ve küstahtı ve göğsünde hafif bir misk kokusu vardı; Jón, kadının Rotterdam'da bir papazın ya da katedral görevlisinin karısı olduğuna emindi. Kadın kendisine çok yakın oturduğundan zor işitiyor olabileceğini düşündü, bu yüzden sesini yükseltti ve kadına çok aç olduğunu söyledi ancak, kadın, parmağını dudaklarının üzerine koyarak sesli konuşmasına gerek olmadığını belirtti. Kadın daha sonra kilere gitti ve bir maşrapa şarapla beraber kızarmış soğuk dana eti, ekmek, peynir ve bazıları garip görünümlü acı ve tatlı meyveler getirdi; çiftçi hayatında hiç böyle bir yemek yemediğinden emindi. Kadın da onunla beraber yedi ve sonrasında seviştiler. Denizdeki balıkçılar, adama dinlenmek için fazla vakit tanımamışlar ve yapması gereken işten çok daha fazlasını vermişlerdi. Şimdiye tüm bu rahatlıktan sonra çiftçinin uykusu gelmiş ve yataktaki kadının yanında derin bir uykuya dalmıştı. Gece vakti iri yarı iki adam geldi ve Jón'u dövmeye başladılar. Yataktan atlayınca yakaladılar ve kollarından tutarak bir leş gibi sokağa fırlattılar ve böylece Jón Hreggviðsson'un elindeki tek sikke de kayboldu.

Gecenin karanlığında Rotterdam'da yapabileceği bir şey yoktu. Hava aydınlanmaya başladığında bir çıkış yolu buldu ve Danimarka Krallığını bulmak umuduyla kuzeye doğru ilerledi. Kırıları bir kap dolusu lapaya benzetiyordu. Görünürde bir tepe ya da tümsek yoktu, sadece kilise kuleleri ve suyun içinde tek tük yel değirmenleri vardı. Çayırlar, hayvan otlatmak için uygundu ve çiftçiler de işlerinde iyi görünüyorlardı. Her yerde otlayan inek sürüleri ve iri yarı çiftlik hayvanları görölüyordu ve buradaki çiftçilerin, koyunu pek

tercih etmediğini fark etti. Bessastaðir'deki gibi ahşaptan yapılmış çiftlik evlerinin ve ahırların çoğu iyi durumdaydı ancak, duvarları kirli, hasır çatısı olan, toplu şekilde ya da dağınık kurulmuş pek çok çiftçi kulübesi vardı. Kulübele-
rin etrafında tavuklar dolanıyordu; bu kuşlar, kuğu gibi ses çıkarıyorlar ama uçamıyorlardı. Diğer korkunç ve büyük kuşlar kapıların önünde otluyorlardı; kuğuya benziyorlardı ama boyunları daha kısaydı ve hırçın yaratıklardı, tüyleri-
ni kabartarak cırlıyorlar ve yabancılara saldırıyorlardı. Jón, bunların eski şiir ve baladlarda kaz olarak geçen kuşlar ol-
duğunu düşündü. Köpekler de tehlikeli görünüyordu ancak neyse ki çoğu bağlıydı. Saman üretimi yoğun bir şekilde devam ediyordu ve çiftçi, samanı sırtında taşıyan birkaç kişiyi görse de, insanların yüklerini öküzlerin çektiği yük arabasında taşıyarak evlerine götürüyor olmasının güzel bir şey olduğunu düşündü. Tüm ülke boyunca deniz suyu, göllere ve kanallara bağlanıyordu ve bu görüntüsüyle, ülke bir akciğere benziyordu. Kanallar, kıyı boyunca yürüyen atlar ya da öküzler tarafından çekilen düztabanlı yük tek-
neleriyle doluydu. Teknelerin bazılarında, perdeli ve çiçekli pencereleri olan çatılı evler vardı ve içeride kadınlar yemek yaparken bacadan duman tütüyordu. Adamlar güverteye oturmuştu ve hayvanları dehleyip botu yönlendirirken tütün içiyorlardı. Oyun oynayan oğlanlar, bazen şişman, çıplak ayaklı; güneşten yanmış neşeli kız çocukları ve tavuk yo-
lan kadınlar da bu tablo gibi görüntüyü tamamlıyordu. Jón Hreggviðsson bunun hoş bir yaşam tarzı olduğunu düşündü.

Yollar İzlanda'dakinden farklıydı; buradaki yollar at toynaklarıyla değil insan eliyle yapılmıştı ve yük arabaları kolayca gidebiliyordu. Her şekilden ve boyuttan

tekerlekli araçlarla, sağa sola sallanan pelerinleriyle rahatça at binen soylularla, kılıçları ve tüfekleri olan bir asker taburuyla karşılaşmıştı. Ne zaman bir yol ayrımına gelse Jón Hreggviðsson hiç düşünmeden en kuzeye giden yolu seçiyordu ancak, burada gün, İzlanda'dakinden farklı geçiyordu ve sonunda saatin kaç olduğunu unutmuştu, bu yüzden yön tayinini de kaybetti.

Papazın karısıylaayken, ardından takunyaları atmayı unutmuşlardı ancak, bu pek büyük bir sorun teşkil etmiyordu. İzlanda'nın sert topraklarında yalınayak koşmuşluğu vardı, neden aynısını Hollanda'nın bu yumuşak topraklarında yapamasındı ki? Öte yandan, sakın ve kuru havada o kadar uzun süredir yolculuk yapıyordu ki, artık susamaya başladı fakat çamurlu kanallarda sadece tuzlu su bulunuyordu. Önce çiftlik avlusunda hayvanlarını damgalayan bir adam, daha sonra da bir kuyunun başındaki bir kadın su verdi ancak, ikisi de kendisine korku dolu bakışlarını yöneltmişlerdi. Pek çok yol ayrımından geçmişti ve artık hangi yolun Danimarka kralının bölgesine gittiği hakkında bir fikri yoktu. Düzce yere oturdu, üzerini silkeledi ve sorgular gibi ayaklarına baktı. Yoldan geçen bir serseri kendisine bağırды, bir başkası da kırbaıyla kafasına vurdu. İki orta yaşlı çiftçi lahana sapı, kök ve saman yığınıyla dolu yük arabasıyla yoldan geçiyordu. Jón Hreggviðsson ayağa kalktı, önlerine doğru geldi ve:

“Danimarka nerede?” diye sordu.

Adamlar durdu ve şaşkın şaşkın yüzüne baktılar. Jón'un adını söylediği ülkeyi bilmedikleri belliydi.

“Danimarka,” dedi ve yolu işaret etti, “Danimarka. Kopenhag.”.

Ülkeyi ve şehri daha önce hiç duymamış olan adamlar birbirine bakarak kafalarını salladı.

“Kral Kristján.” dedi Jón Hreggviðsson. “Kral Kristján.”

Adamlar birbirine baktı.

Jón Hreggviðsson birden Bağışlayıcı Majesteleri'nin adını yanlış hatırlamış olabileceğini düşündü, sonra kendisini düzeltti:

“Kral Friðrik. Kral Friðrik.”

Ancak adamlar Kral Kristján'ı da Kral Friðrik'i de hiç duymamıştı.

Yürümeye devam ettikçe daha çok kişiye sordu ancak, çok azından cevap alabildi; bu koyu saçlı barbarın onlara doğru geldiğini görünce çoğu daha hızlı adımlarla yürümeye başlıyor ya da atlarını dehleyip hızlıca uzaklaşıyorlardı. Cevap vermek için duran az sayıdaki kişi de Jón Hreggviðsson'un kralını hiç tanımıyordu. Sonunda genişçe bir cübbe giyen ve fırfırlı yaka, peruk ve uzun bir şapka takan, mor çenesi yakasına sarkan ve koca göbeğinin üzerinde bir dua kitabı olan çekici görünümlü bir beyefendi geldi. Bu adam Hollanda Piskoposu olmasa bile en azından Rotterdam Bölgesi'nin kilise görevlisi olmalıydı. Jón Hreggviðsson adamın önüne doğru yürüdü ve acı acı ağlamaya başladı.

Adam arabacıya durmasını söyledi ve Jón Hreggviðsson'a sitemkâr ancak iyi niyetli birkaç söz söyledi. Başiboş gezgin de kim olduğunu ve neden Hollanda yollarında gezindiğini öğrenmek istediği izlenimine kapıldı.

“İzlanda,” dedi Jón Hreggviðsson, gözyaşlarını kurularak ve kendisini işaret ederek: “İzlanda.”

Adam, olayı anlamakta güçlük çektiğini belli edercesine, elinin ucuyla kulağının arkasını kaşıdı. Jón Hreggviðsson devam etti.

“İzlanda; Hliðarendili Gunnar.” dedi.

Birden piskoposun gözleri fal taşı gibi açıldı ve yüzünde panik ifadesi belirdi. Jón Hreggviðsson'a endişeli bir bakış atarak sordu:

“Hekkenfeld?”

Jón Hreggviðsson, Hekkenfeld'in ne olduğunu bilmiyordu ve tekrar Danimarka Kralı'nın adını söyledi:

“Kristján.”

“Christianus.” diye tekrar etti soylu adam ve tavrı biraz rahatlamış göründü. Adam olayı şöyle anlamıştı: Bu kötü adam Hekkenfeld'den gelmişti ve Hristiyan'dı. “Jesus Christus.” diye ekledi neşeye ve dilenciye doğru başını salladı.

Jón Hreggviðsson ikisinin de bildiği bir isim üzerine anlaşmalarından kendi adına memnundu ve bu yüzden sormayı planladığı her şeyi unutmuş bu ismi tekrar ediyordu: Toprak sahibinin adı, Yüce İsa. Daha sonra, İsa'nın gerçek bir çiftçisi olduğunu göstermek için istavroz çıkardı. Soylu, kemerinden para kesesini çıkardı, içinden küçük bir gümüş sikke aldı ve Jón Hreggviðsson'a verdikten sonra arabacıya devam etmesini söyledi.

Günbatımına yakın bir zamanda yük arabaları, atlar ve arabacılarla dolu olan –ve bu yüzden konuksever insanların olacağını düşündüğü- büyük bir çiftlik avlusuna geldi.

Şişman ve iyi giyimli yolcular yassı taşlardan geçerek dışarı çıkıyor ve yedikleri yemekle şişmiş göbeklerini okşuyorlardı. Bazıları uzun pipolarıyla tütün içiyordu. Oradan geçen kervandaki biri Jón Hreggviðsson'u fark etti ve öylece bakmaya başladı, daha sonra diğerleri de ona doğru baktı. Jón Hreggviðsson, İzlandalı olduğunu söyledi ama kimse anlamadı. Yavaş yavaş etrafında toplananların sayısı arttı ve hepsi farklı dillerde sohbet ediyordu. Sonunda yolda karşılaştığı soyluyla konuştuğunda anlaşılabildikleri kelimeleri söylemeyi denedi:

“Hekkenfeld. Jesus Christus.”

Bazıları onun Welschlandli¹ bir kâfir ve tanrıtanımaaz olduğunu düşündü ve içlerinden biri Meryem ve Yusuf'un adını söyleyerek yumruğunu sallamaya başladı.

Jón Hreggviðsson aynı kelimeleri tekrarlamaya ve eliyle istavroz çıkarmaya devam etti.

Gruba daha fazla insan katılmaya devam etti: Kısa etek ve başlık giyen uzun belli hizmetçiler, deri önlüklü aşçılar, peruklarının tepesinde tüylü şapkası olan, fırfırlı yakalı ve buruşuk elbiseli iri yarı soylular... Hepsi de ne olduğunu görmek için toplanan halkanın içine doğru ilerledi ancak, tek gördükleri dine ve Tanrı'ya küfreden yabancı bir dilenciydi. Tüylü şapka ve çizme giyen ve elindeki kılıçla kalabalığı açarak ilerleyen bir süvari geldiğinde toplantı sona erdi. Süvari, kırbacını kaldırdı ve Jón Hreggviðsson'u kırbaçlamaya başladı, her bir darbe bir öncekinden daha sertti. Jón Hreggviðsson, dizlerinin üzerine kapanıp elleriyle yüzünü kapatarak öne düşene kadar önce tam yüzüne, sonra da boynuna ve omuzlarına vurmaya devam

1. Welschland: Normandiya.

etti. Bu iri yarı süvari herkesin işinin başına dönmesini söyledi ve birkaçı giderken yerdeki adama tekme attı. Kalabalık dağıldıktan sonra Jón Hreggviðsson kendine geldi ve bir yerinin kanayıp kanamadığına bakmak için etrafını kontrol etti, neyse ki sadece birkaç yarayla atlatmıştı. Sonrasında yoluna devam etti.

Gece, küçük bir tarlası olan bir kadın ve adam kendisine yiyecek bir şeyler verdi. Jón, çiftçiye yemeklerin karşılığı olarak gümüş sikkeyi vermek istedi ancak, çiftçi kabul etmediği için çocuklarına verdi. Hava sıcak olduğu için tıka basa yedikten sonra çite doğru gitti ve uyumak için uzandı. Hollandalı, eliyle ahırın çatısını gösterdi ve Jón da adamın bu isteğine uyarak gece boyunca hasırın üzerinde uyudu. Ertesi sabah, ayaklarını sarkıtarak pencerenin önünde ileri geri uçan garip bir kuşun sesiyle uyandı; bir kirişin altına yuva yapmıştı. Hollandalı geldi ve Jón Hreggviðsson onunla beraber tarlaya gitti ve tüm gün tahıl hasat ettiler. Birbirlerinden ayrılmadılar ve Hollandalı, Jón Hreggviðsson'a iyi bir adam olduğunu düşündüğünü söyledi. Jón Hreggviðsson bu duruma üzüldü ve bu yüzden Hliðarendili Gunnar'ın hikâyesini anlatamadı. İki gün boyunca tahıl hasadına devam etti ve üçüncü gün harman dövme yerindeki döveni kullanmayı öğrendi. Kendisine yeteri kadar yiyecek veriliyordu ancak, parayı ihtiyacı olduğunu söylediğinde Hollandalı adamın birini kiralayamayacak kadar fakir olduğunu öğrendi ve bu olaydan sonra ayrılmaya karar verdi. Bütün aile işlerde yardımcı olan bu adamı kaybedecekleri için ağlamaya başladı. Jón Hreggviðsson da nezaket göstergesi olarak bir süre ağladı, daha sonra herkesi öperek veda etti. Adam

takunya, kadın da çorap verdi ve çocuk da bir inci gibi sakladığı mavi bir boncuk verdi.

Jón Hreggviðsson önceki rotasına devam etti ancak, bu saygıdeğer insanların hediyelerinin ona hiçbir faydası olmuyordu. İki gün içinde tekrar ücret karşılığı çalışmak zorunda kaldı. Bu sefer bölgede birkaç mıntıkası olan ve hizmetinde bin çiftçi, köle ve yarı köle, hizmetçi, kâhya ve vikont çalışan ama kendisi hiç ortalıkta gözükmeyen, herkesin onun İspanya'da yaşadığını söylediği güçlü bir kont için çalışmaya başladı. Jón Hreggviðsson burada yaz bitene kadar büyük bir fiziksel güç ve azim gerektiren çeşitli işlerde çalıştı ve insanlara dünyanın bu köşesine nasıl geldiğini anlatabilecek kadar Hollandaca öğrendi. Hollanda'daki herkes, İzlanda'da bulunan ve altında cehennem ateşleri yanan Hekkenfeld'i biliyordu ve büyük bir şevkle bu dağ hakkında hikâyeler anlatıyordu. Bu adamı da “van Hekkenfeld” olarak adlandırmışlardı.

Doğal olarak, İspanya'daki görünmez kont, Jón'a hiçbir zaman ödeme yapmadı. Vikontlar onu asmadıkları için Tanrı'ya şükretmesi gerektiğini söylediler ancak, Hollanda'daki birkaç yoksul dindar, aralarında birkaç küçük gümüş ve bakır sikke toplayarak kralla görüşmek için yaptığı yolculuğa devam edebilmesi için van Hekkenfeld'e verdiler. Çiftçi oradan ayrıldıktan sonra sikkeleri çorabından birinin içine koydu ve diğerini de kaybetmemek için çoban gibi boynunun etrafına dolabı. Takunyaları birbirine bağladı ve biri önde biri arkada omzunda taşıdı ancak, inciye çoktan kaybetmişti.

XIV

ALMANLARLA BİR MACERA

Jón Hreggviðsson Almanya'ya vardığında kış iyice ilerlemişti. Geçinmek için defalarca Hollandalılar'ın yanında ağır işlerde çalışmıştı ama yine de zar zor geçiniyordu. Hollandalılar varlıklı olmalarına rağmen çoğu zengin çiftçi ve diğer maaş ödeyen kişiler gibi pintiydiler. Öte yandan şanslı biriyseniz, bazen fazla sıkıntıya girmeden bir şeyler elde edebilirdiniz. Varlıklı olmalarından dolayı Hollandalılar, İzlandalılar kadar hırsızlardan korkmazdı. Jón Hreggviðsson da üç kırsal bölgeyi kontrol eden bir dükten sağlam bir çift bot çalmayı başarmıştı. Hollanda'daki diğer önemli adamlar gibi ortalıklarda görünmeyen bu adam için ayak işleri yapmıştı ancak, daha sonra açlıktan ölmek üzere olduğu için buradan kaçtı. Hollanda'daki zenginler de yiyecek konusunda İzlandalılar kadar pintiydi. Jón, botları bir çöp yığınının içinde bulmuştu ve oradan ayrılmadan önce dikenli çalılarının içinde iki hafta boyunca saklamıştı. Kırk mil kadar uzaklaşmadan giymeye cesaret edememiş, onun yerine sırtında bir torbanın içinde taşımıştı. Daha sonra hava kötüleştğinde ve sertleştğinde botları giymek zorunda kalmıştı, çünkü Hollanda'da doğal olarak yumuşak olmasına rağmen, çamur –özellikle de sonbaharda- oldukça soğuktu.

Yağmur çiseliyordu ve güneş batmaya yakındı. Jón, sırlıslık olmuştur ve dükün botları suyla dolduğu için

yürümek oldukça zorlaşmıştı. Dünyadaki en kavgacı insanların olduğu Almanya'nın üzerine soğuk bir sis ve karanlık çökmüştü. Jón Hreggviðsson, küçücük bir şeyi bile taşıyamayacak haldeydi. Bir parça yiyecek bulabilmek için can atıyordu. Sınır karakolu bir dizi evi, bir kiliseyi ve uzun mesafeden gelenlere erzak ve başka gerekli şeyler sağlayan bir hanı kapsıyordu. Sekiz tane kişneyen atın çektiği, güçlü ve iyi giyimli yolcularla soylu eşlerini ve bir sürü para taşıyan, üzerinde fener asılı büyük at arabaları imparatorluğa gitmek için gece handan ayrılıyordu. Kadınlar yastıklı ve battaniyeli koltuklarına rahatça yerleşmişlerdi ve hepsi soylu olan erkekler de kuşaklarını, kılıçlarını ve tüylü şapkalarını koltukların üzerindeki kancalara astılar ve yola koyuldular. Jón Hreggviðsson'un birkaç sikkesi vardı. Onunla kendisine Asya'nın lezzetli bir içeceği olan çaydan küçük bir bardak almayı düşünüyordu ancak, hana girmesine izin vermediler.

Kilisenin önünde lanetler ederek otururken birden burnuna sıcak ekmek kokusu geldi. Etrafa bakınmaya başladı ve kokuyu takip ederek bir adamla kadının sıcak somun ekmekleri çıkardığı bir fırına vardı. Bir somun ekmek satın aldı, daha sonra oldukça kötü görünen bir evin kapısını çaldı ve ekmeğin yanında içmek için biraz bira istedi. İçeridekiler hırsız ve katil olduğunu anladıklarından içeri girmesine izin vermediler, eşiğe oturarak yiyip içti. Mutfaktaki bir enik ona doğru havlamaya başladı. Eniğin sesi tavukları ve horozu uyandırdı ve horoz ötmeye başladı.

Ekmeğin kalan parçasını gömleğinin altına soktu, adamla kadına iyi geceler diledi ve posta arabalarının izini takip ederek yeniden başlayan yağmurda yürümeye

başladı. Arabalar, insanların önünü açarak, tabanca ve tüfekli iki Alman askerinin olduğu bir geçide doğru gidiyordu. Geçidin diğer tarafında küçük ağaçlık bir alan ve onun arkasında da hendekle çevrelenmiş çorak bir arazinin üzerinde bir kale vardı. Hendeğin üzerinde bir köprü vardı ve yol, kalenin tam ortasından geçiyordu. Koni biçimindeki büyük kapı hafifçe yağın yağmurun arasından maviye çalan altın renkli bir yün demetine benzeyen sönük ışık parıltıları saçıyordu. Kapıya giden yola taş döşenmişti ve demir takviyeli arabaların tekerlekleri tıktırılar çıkararak taşların üzerinden ilerliyordu. Kalenin çatısı düzdü ve kenarında mancınık duvarı ve toplar için göğüs siperi yapılmıştı. Burası Almanya'ya açılan giriş kapısıydı.

Silahları sağa sola savuran birkaç adam giriş kapısında duruyordu. Arkalarında da ellerinde kâğıtlar, listeler ve tüylü kalemler olan renkli elbiseli birkaç kişi daha vardı ve insanların isimleriyle mesleklerini not ediyorlardı. Posta arabaları gelip geçiyordu. Alman askerler izbandut gibiydi ve mızrak ucu gibi sivri uçları olan miğfer takıyorlardı. Kıvrımlı sakalları koçboynuzuna benziyordu. Jón Hreggviðsson adamların önünde durdu ve yola devam etmeye niyetlenerek girişe doğru baktı ancak, adamlar hemen mızrakları göğsüne dayadılar ve Almanca sorguya çektiler. Ne cevap verse bir işe yaramıyordu. Kollarını tuttular ve üzerini aradılar. Üzerinde buldukları tek şey birkaç Hollanda parasıydı ve onları da aralarında paylaştılar. Daha sonra trompetlerini öttürdüler. Hemen ardından başka bir adam daha onlara katıldı: şişman, mavi bir dev. Jón Hreggviðsson'u bu adama teslim

etmek istediler ancak, verdiği sert yanıttan Jón'un pek de istekli olmadığını anlamışlardı. Hararetli bir tartışma başladı ve bu tartışma sırasında Jón Hreggviðsson'un anlayabildiği tek kelime "hen-gen"di: "Adamı asalım." Adamlar sonunda üstün geldi ve yeni gelen adamı, Jón Hreggviðsson'u tutuklamaya zorladılar. Adamlardan biri kılıcını çiftçinin sırtına dayadı ve kaleye doğru çıkan uzun ve loş merdivenlerden yukarı çıkardı ve kalenin uzak bir ucuna açılan platform ve geçitlerden ilerledi. Sonunda, yağmurun ve rüzgârın içeri girdiği birkaç penceresi olan büyük bir odaya geldiler. İri yarı adam, Jón Hreggviðsson'u girişe doğru ittirdi. Adamın feneri dışında içerisi tamamen karanlıktı. Kapıyı kapatmaya kalktığında Jón Hreggviðsson ayağını girişe dayadı ve Hollandaca bir açıklama istedi. Sınırlarda yaşayan diğer insanlar gibi, bu adam da canı istediğinde iki dili de anlayabiliyordu ve Jón Hreggviðsson'a bir daha bu kapıdan geçemeyeceğini söyledi. "Ne yazık ki" dedi adam, "asma işini yapan adamımız müsait değil.". Yardımcısıyla beraber bugün pek çok kişi asmışlardı ve yoruldukları için yatmışlardı. Bunları söyledikten sonra iri yarı adam, Jón Hreggviðsson'u girişten çıkarmak için kılıcı karnına dayadı, sonra iyi geceler dileyerek çıkmaya hareketlendi.

"Hey!" diye bağırdı Jón Hreggviðsson konuşmayı uzatmak için. "Kendine iyilik yapmak istiyorsan, beni kendin asmalısın, ahabap. Sana yardım edebilirim."

Ancak, diğer adam, atlı başçavuşlar arasında gözcülük yapan tek kişiydi ve cellâdın rütbe ve yetkilerine sahip değildi, bu yüzden hiçbir insan gücünün, Yüce Tanrı'mızın bile, onu başka birinin görevlerini üstlenmeye ya da

Kayzer tarafından başçavuşa verilen görevleri görmezden gelmeye zorlayamayacağını söyledi. “Peki, bu gömleğinin altındaki de ne?”

“Bırak onu,” dedi Jón Hreggviðsson “o benim ekmeğim.”.

“Ekmekle ne halt etmeyi planlıyorsun?” dedi Başçavuş. “Sabah seni asacaklar. Ben de Kayzer adına bu ekmeğe el koyuyorum.”

Adam ekmeğe uzanırken kılıcı Jón Hreggviðsson’un göğsüne dayadı ve kılıcı kınına koyduktan sonra ekmeği bölmeye başladı.

“Lanet olsun, bu ekmek çok güzel.” dedi adam. “Nerden aldın?”

“Hollanda’dan.” dedi Jón Hreggviðsson.

“Ja, siz Hollandalılar pısrık insanlarsınız. Tek bildiğiniz ekmek. Biz Almanlar ekmeği takmayız. Toplar ekmekten daha değerli. Baksana, sende hiç peynir var mı?”

Adam tekrar Jón Hreggviðsson’un üzerini aradı ancak, hiç peynir bulamadı.

“Bir gün,” dedi ekmek dolu ağzıyla, “bir gün biz Almanlar siz Hollandalılar gibi ekmek yiyenlere ekmekle vakit harcamanın ne demek olduğunu göstereceğiz. Sizi ezeceğiz, sizi dümdüz edeceğiz ve sizi yok edeceğiz. Yanında hiç para yok, değil mi?”

Jón Hreggviðsson, renkli elbiseli kişilerin son sikkesini de aldıklarını anlattı.

“Ja, biliyorum.” dedi başçavuş. “Bu rüşvetçi şerefsizler zavallı çocuklar için de geride bir şey bırakmamışlardır.”

Dışardan biri bağırdı:

“Fritz von Blitz, oyuna geri dönmüyor muyuz?”

Başçavuş da bağırarak cevap verdi: “Geliyorum!”

“Şimdi yerinden kımıldama ve cellat gelene kadar sessizce dur” dedi Jón Hreggviðsson’a “ve güven bana, eğer camdan atlamaya kalkarsan ölürsün. Şimdi gitmeliyim. Kumar arkadaşım sıkılmaya başladı.”.

Bunu söyledikten sonra sakar adam kapıdan sıkışarak geçti ve çıktıktan sonra meşeden yapılmış ağır kapıyı kilitledi. Jón Hreggviðsson birkaç dakika boyunca önce bağırarak sonra sessizce küfür etti ve daha sonra bu esintili ve soğuk yerden çıkış yolunu bulmaya çalıştı. Mutfak kilerinden sarkan et gibi tavandan sarkan ve ahşap kütüklere benzeyen şeylere sürekli çarpıyordu. Ne zaman birine çarpsa ileri geri sallanıyordu. Şansına bir an yağmur ve sis arasından ay ışığı göründü ve ayın solgun parıltısı orada asılmış birkaç adamın yüzlerini aydınlatıyordu. Çatı kirişine asılmışlardı; kafaları eğik, ağızları sarkmış, gözleri beyaz, yüzleriye şişmişti ve ayak parmakları yere dönük, elleri de arkadan bağlıydı. Onları gören birinde, ipleri keserek yere indirmek yerine iterek sallandırma isteği peyda oluyordu. Jón Hreggviðsson, birinden diğerine giderek ayaklarını kontrol etti ve işine yarayacak bir ayakkabı olup olmadığına baktı. Aslında bir ayakkabı bulmaktan çok eskiden kalma bir çiftçi alışkanlığından dolayı bakıyordu. Görünen o ki adamların ayakkabıları da hiç iyi durumda değildi.

Çiftçinin, bir gecelik misafir olarak bu kasvetlievde nasıl vakit geçireceğine dair hiçbir fikri yoktu. *Pontus Türküsü* bile yersiz kalıyordu. Gene de, İzlandalıların “hangi” diye

adlandırdıkları yerin altında oturmanın iyi olduğuna dair bir şey duyduğunu hatırlıyordu: ölü bir adamın sarkan darağacı. Bu, şeytani kral Óðinn ve diğer ünlü ataların ve eski günlerdeki uzmanların bir geleneğiydi; bunu yaparak her türlü gerçeğe ulaşıyorlardı. Jón Hreggviðsson da aynısını yapmaya karar verdi. Gerçeğe ulaşırken duvara yaslanabilmek için en uzakta duran cesedi seçti. Ancak, çiftçi o kadar yorgundu ki yere otururken üzerine bıkkınlık ve rahavet çöktü. Oturduktan sonra çenesi göğsüne düştü ve asılı adamın altında omuzları duvara yaslanmış şekilde hemen uyuklamaya başladı. Ay, ardında kasvetli bir ortam bırakarak tekrar yok olmuştu ve salon gene kapkaranlık oldu. Jón Hreggviðsson, üzerindeki kirislerden gelen gıcırtyla uyandığında uyuyalı çok az zaman olmuştu; hemen o anda asılı adamlardan biri ipten kurtuldu ve aşağı atladı. Hiç beklemeden doğrudan Jón Hreggviðsson'a doğru ilerledi. Sadece ölü bir adamın sahip olabileceği büyük bir güçle çiftçiyi olabildiğince sert ezmeye başladı ve ne kadar ezmeye devam ederse gücü o kadar artıyordu. Bu sırada şu dizeleri okuyordu:

“Şendi bir zamanlar asılan adam

Hayaletler salonunda.

İki kez asılan adam

Görmemiştir gün ışığını asla.

Bizi de acımasızca astılar, hadi çiğneyelim

Ruhun özünü

Asmak isteyen kalbi

Asılmamışların göğsünde.

Çiğneyelim Jón Hreggviðsson'un

Kalbi katılaşmış oğlunu."

"Yeteri kadar çiğnedin!" diye bağırdı bu sert müdahaleden dolayı boğulmak üzere olan Jón Hreggviðsson. Bir şekilde ölü adamdan kurtuldu ve yere fırlattı ancak, sert bir boğuşma başladı ve zemin parçalanmıştı. Diğer asılı adam iplerinden kurtulmuştu ve belirsiz ifadelerle oluşturduğu, kötü yazılmış dayanılmaz bir şiiri okuyarak etraflarında beceriksizce dans etmeye başlamıştı. Bu durum uzun bir süre devam etti ve Jón Hreggviðsson'un tek düşünebildiği daha önce kimseyle böyle yakın dövüşe girişmediğiydi. Asılı adamın dizesinde de dediği gibi bu bir ölüm kalım savaşıydı: "Ne kadar çok ve ne kadar güçle denerse denesin, kimse asılan kişiyi iki kez öldüremez." Jón Hreggviðsson'un tek şansı bu zebaninin elinden sıyrılmaya ve kaçmaya çalışmaktı. Ölü adamların yumrukları sert olmasına rağmen kıvrak olamadıkları için sonunda elinden kurtulmayı başardı ve ne olacağını hiç düşünmeden kendisini doğruca dışarı attı. Hendekten, kale duvarlarına doğru su akıyordu ve çiftçi dibe vurmadan bir müddet battı, daha sonra su yüzüne çıktı ve üzerindeki suyu etrafa sıçratmaya başladı. Bu durum bir tezek çukuruna düşmeye benziyordu ama burada, suda yüzenler ölü köpekler değil insanların çürümüş el ve kol parçalarıydı. Jón Hreggviðsson, ayaklarını çırparak hendeğin karşısına geçti, karşı kıyıya güçlkle ilerledi ve öksürerek yuttuğu suyu çıkardı. Dişleri birbirine vurmaya başlamıştı. Doğruldu ve Almanlarla tehlikeli maceralara atılmak yerine yeni maceralar için Hollanda'ya geri dönmeye karar verdi.

XV

Jón Hreggviðsson, Hollanda'nın Dutch Zuiderzee denen kuzey bölgesini boylu boyuna kesen büyük bir su uzantısının yanında bulunan ve büyük bir ticaret merkezi olan Amsterdam şehrine geldi. Amsterdam'dan Asya'ya gemiyle giden çok insan olurdu. Jón dillerini anlamaya başlamıştı ve bu sayede bir kanalın kenarında deposu bulunan ticaret şirketi için hademe olarak çalışmaya başlamıştı. Ona, deponun köpeğine bakan adamın yanında kalacak bir yer verildi. Gecelerin sessizliğini genellikle köpek uluması doldururdu ve bazen bu durum gün ağıncaya kadar sürerdi.

Jón Hreggviðsson adama; “Köpeğinin sesi depo avlusunda, diğer köpeklerden daha fazla çıkıyor.” dedi.

Adam, “Çünkü benim köpeğim, içlerinde en akıllısı.” dedi.

Jón Hreggviðsson: “Köpeklerde akıl yoktur ve yalnızca kancıklar ulur. Eski destanlarda, önceleri en hırçın köpeğe sahip adamların kral seçildiğini söylenir, en sesli uluyan köpeğe sahip olanların değil.”

“Danimarka kralının köpeği çok mu iyi?” dedi adam.

“Hollanda dükünün kancık köpeği var.” dedi Jón Hreggviðsson.

“Benim kancık köpeğim seninkini parçalara ayırabilir.”

“Benim köpeğim pisliğin teki olabilir,” dedi Jón Hreggviðsson, “ama savaş kahramanları ve erkeğin hası olan Almanlar köpeklerinize ne yapacaklarına pek kafa yormazlar.”.

Jón Hreggviðsson, sürekli insanların ekmeğini yiyen ve onları asan –en azından cellat müsait olduğu zamanlarda- Almanlar’dan bahsediyordu. Bu muhteşem ırka karşı büyük bir saygı taşıyordu ve onlarla birebir tanışmış olmaktan dolayı gurur duyuyordu. Köpek ulumaya devam etti. Bir gece şafak vaktinden hemen önce, Jón Hreggviðsson dışarıya çıktı ve uzun bir tel buldu, daha sonra köpeği astı ve kanala fırlattı.

Uzunca bir süre kanallar boyunca ve köprülerin üzerinde dolandı. Balıkçılar ve feribot kullananlar dışında herkes uyuyordu. Botun birinden buhar yükseliyordu ve birkaç kişi çaylarını ısıtıyordu. Çiftçiye kim olduğunu sordular ve o da cehennem diyarı olan İzlanda’dan olduğunu söyledi. Onu bota davet ederek içecek bir şey verdiler ve Hekla Dağı hakkında sorular sordular. Hekla’nın tepesinden, acı sesler çıkararak ve birbirleriyle çekişerek sürekli krater üzerinde dolanan kuş sürülerinin arasından bakıldığında dipteki cehennemin görünüp görünmediğini sordular. Jón görünmediğini ancak, bir keresinde dağa giderken yanında götürdüğü kancalı bir kazıkla bu kuşlardan birini yakaladığını söyledi. Sapasağlam olan pençeleri ve gagaları dışında kuzguna benzediklerini ekledi. Adamlar bu kuşun yenip yenmediğini sordular ve Jón adamların aptallığına güldü, bir yandan da pençelerin kanca olarak ve gaganın da tutucu olarak kullanılabileceğini söyledi. “Tutucu?” dedi adamlar. “Neden kıskaç değil, ahbab?”

“Tabii ya, neden kısaç değil?” dedi Jón. Adamlar biraz daha çay ikram etti. İçlerinden biri bu gece İzlanda’ya geri dönmeyi planlayıp planlamadığını sordu. Jón, hayır, dedi ve Bağışlayıcı Majesteleri’yle görüşmek için Danimarka’ya gitmeyi düşündüğünü söyledi. Adamlar Danimarka kralının bir daha asla başarılı olamaması ve Hollanda dükünün de ona en yakın zamanda savaş açması için dua ettiklerini söyledi. “Laflarınıza dikkat edin.” dedi Jón Hreggviðsson. Adamlar dükleri için memnuniyetle ölümüne savaşacaklarını ve asla geri çekilmeyeceklerini söyledi. Kanala demirlemiş Danimarkalı bir geminin olduğunu ve ona bir delik açarlarsa gerçek adaletin yerini bulacağını söylediler. Jón Hreggviðsson adamlara teşekkür etti ve veda ederek yanlarından ayrıldı.

Jón limana demirlemiş olan Danimarka gemisini buldu ve bağırarak mürettebata selam verdi. Malt ve biraları alarak Holstein’daki Glückstadt’tan olduklarını söylediler ve adamı memnuniyetle karşıladılar. Jón, kaptanı görmek istediğini söyledi ve Danimarka’ya gitmek isteyen bir İzlandalı olduğunu ifade etti. Adamlar bunu duyduklarında Jón’u aşağılamaya başladılar, çünkü Danimarkalılar İzlandalılar’ın en rezil kişiler olduğunu düşünürlerdi. Jón Hreggviðsson, kaptanın önünde diz çöktü ve gözyaşları içinde elini öptü. Kaptan başka adama, hele hele bir İzlandalı’ya, ihtiyacı olmadığını söyledi ancak, sabah geri gelmesini söyledi. Daha sonra, yabancı milletlerin yardımları olmasa İzlanda’nın yok olacağını söyleyerek adama yiyecek bir şeyler verdiler. Jón Hreggviðsson içten ve efendi bir şekilde teşekkür etti. Köpeği astığı için kendini bir suçlu gibi hissederek tüm gün boyunca bu

geminin etrafında dolandı ve gece mürettebat güvertedeki bir yelkenin altında uyumasına izin verdi. Daha sonra her zamanki gibi çiftçinin şansı döndü, çünkü tam da bu gece gemicilerden ikisi kasabaya eğlenmeye gitmişti ve biri öldürülmüş diğeryse sakat kalmıştı. Kaptan, Jón Hreggviðsson'un öldürülen adamın yerine çalışmasına ikna oldu ve ertesi gece güvertenin altında uyumasına izin verildi. Bir gün sonra limandan ayrıldılar.

Jón Hreggviðsson, ülkesinden dolayı o kadar eziliyordu ki Friesland Sahili'nde kötü havaya yakalandıklarında ve karaya ulaşamadıklarında onu suçladılar. Miço, diz çökerek bu sefil şeytanın yaşamasına izin verilmesini isteyerek kaptana yalvarmasaydı deniz durgunlaşır umuduyla adamı bağlayıp gemiden atacaklardı.

Hava sakinleştğinde Jón Hreggviðsson, bir şekilde adamların gözüne girmeye çalışıyordu. Bu durumdayken İzlanda'daki Hekla'nın altında yanan cehennemden bahsetmek tabii ki bir işe yaramazdı, çünkü Danimarkalılar eğer İzlanda'da bulunuyorsa cehennemi bile önemsiz görürlerdi. Bunun yerine, on iki arşın boyunda olan, üç yüz yıl kadar yaşayan ve öne ve arkaya kendi boyu uzunluğunda sıçrayabilecek kadar büyük bir savaşçı olan atası Hliðarendili Gunnar'ı anlatmaya başladı. Jón Hreggviðsson, böyle bir adamın Danimarka'da var olup olmadığını sordu.

“Eskiden,” dedi adamlar, “Danimarka'da üstün yeteneklere sahip insanlarımız vardı.”

“Evet,” dedi Jón Hreggviðsson, “belki Haraldur Hilditönn. Ancak, o da benim atalarımın biri.”

Jón Hreggviðsson sonunda Holstein'deki Elbe Nehri kıyısındaki Glückstadt'da amacına ulaştı, çünkü artık Bağışlayıcı Kral'ın ve Efendisi'nin topraklarına gelmişti. Çiftçi, bir gece neşeyle bu topraklara ayak bastı ve hiç kuşku yok ki eğer kaptan ona ödeme yapmak yerine dövmekle tehdit ederek gemiden uzaklaştırmasaydı çiftçi miçoya hayatını kurtarmasının karşılığını verecekti.

Glückstadt, Hollanda'dan uzun yol gelen bu adam için tabii ki çok güzel manzaralar sunan bir yer değildi. Daha da kötüsü artık sinirlendiğinde Hollandaca dışında başka bir dili—eğerböyle denebilirse- anlayamıyordu. Şimdiye kadar, Danca'yı diğer dillerden ayırt edebildiğini düşünmüştü ancak, buradaki lehçe insanların ne söylediklerini tahmin etmesini bile imkânsız hale getiriyordu. Etrafa soğuk bir sis hâkimdi. Elinde yalnızca parmağının ucu büyüklüğünde bir Danimarka gümüş sikkesi vardı. Gece için kalacak yer aradı ve sikkesini gösterdi ancak, gittiği her yerde küfürlerle kovuldu ve herkes sikkesinin sahte olduğunu söyledi. Bazıları neredeyse sikke yüzünden çiftçiye mahkemeye götürmeye kalkışacaktı. Jón oldukça açtı. Sokaklar kaygandı ve kasaba halkı da pencere panjurlarını indirmiş ve bifteklerini yemek için içeriye gitmişlerdi. Elinde fenerle biri yaklaştığında ışık önce yünlü gri bir aba, daha sonra mavi bir ışık halkası ve en son da yumurta sarısı gibi görünüyordu. Sonsuz miktarda kızarmış etin kokusu evlerden yayılmaya devam ediyor ve hanlardan baharatların, tütün dumanının ve alkolün hoş kokusu yükseliyordu. Kalacak yer için bulabileceği en iyi yerin bir evin arkasında bir yerde bir dam ya da ahırın çatı katı olduğunu fark etti.

Kalacak yer aramaya daha yeni başlamıştı ki aniden ve beklenmedik bir şekilde fenerle gezen bir adamla karşılaştı. Adam dinç görünümlüydü; bıyığı ve keçisakalı vardı, çizme ve pelerin giyiyordu. Üzerinden ağır bir brennivín kokusu yayılıyordu. Adam Jón Hreggviðsson'u cana yakın bir şekilde selamladı. İkisi de birbirinin dilini anlamıyordu ancak, Jón Hreggviðsson, bu adam kendisine iyi bir haber verecekmiş hatta bir maşrapa bira verecekmiş gibi iyi bir hisse kapıldı ve uzun bir süredir hayallerindeki ülke olan Efendisi'nin bu ülkesinde aradığı şeyi yakında bulacağını düşünmeye başladı.

Beraber büyükçe bir meyhaneye gittiler. İçeride çoğu üniformalı birkaç adam kalın meşeden yapılmış masalarda oturuyor ve içkilerini yudumluyordu. Burası hoş bir yerdi ama pek de rahat değildi. Şehirli, Jón Hreggviðsson'a köşedeki masanın bir ucundaki yeri gösterdi ve onun yanına oturdu. Mavi siyah görünümlü sakarın biri olan meyhane sahibi ikisine de sipariş vermedikleri halde birer maşrapa bira getirdi. Şehirlinin maşrapası biraz daha küçüktü ve üzerinde kabartmalı resimlerle gümüş bir kapağı vardı. Çiftçiye de sade ama büyük bir taş maşrapa verilmişti. Hemen sonrasında brennivín ikram edildi. Jón Hreggviðsson'un kadehi normalinden iki kat daha büyüktü ve kalaydan yapılmıştı, şehirlininkiyse daha zarifti ve gümüşten yapılmıştı.

Jón Hreggviðsson'un kolay anlaşılabilir dillerde konuşamadığını anladıklarında meyhane sahibi ve şehirli, bir süre misafirlerini dikkatle inceledi ve sanki buraya doğru adamı getirip getirmediklerinden şüphe duyar gibi sessizce konuşmaya başladılar. Yine de çiftçi içmeyi

bitirdikçe kadehini doldurmaya devam ettiler. Aslına bakılırsa çiftçinin de başkasıyla karıştırılmayı pek taktığı söylenemezdi; ona Reinli Jón Hreggviðsson da deseler tamamen başka bir isimle de seslenseler içmeye devam edecek ve keyfine bakacaktı. Bedeli ne olursa olsun maşrapasını ve kadehini doldurmaya devam ettiler ve bu adam her kimse, kalabalığa doğru *Pontus Türküsü*'nü söylemeye başladı.

“Savaşmak için kuşanmış efendilerin

Kalplerini delmek için hedef alıyoruz mızraklarla-“

Toprak ağası cüzdanından bir kâğıt parçası çıkardı ve üzerine bir şey yazdıktan sonra adını yazması için çiftçinin önüne koydu ve meyhaneci de yeni kesilmiş bir kalemle mürekkep getirdi. Jón Hreggviðsson, eğer adamların umduğu adı yazmazsa bu soyluların hayal kırıklığına uğrayacaklarını düşündü, bu yüzden çareyi içmeye ve maşrapa ve kadehinde hala son bir damla varken baladını söylemeye devam etmekte buldu. Daha sonra işaret parmağını gırtlığının etrafında dolaştırarak sadece “hen-gen” kelimesini söyledi. Bu hareketle adını yazsa da yazmasa da onu memnuniyetle asabileceklerini ancak, darağacı ya da buna benzer bir yöntemden başka bir olasılık varsa, önceden olduğu gibi şimdi de o olasılığı deneyimlemeye ismini yazmadan da istekli olduğunu ifade ediyordu.

Meyhaneci masanın diğer ucunda oturmuş kendi işleriyle ilgilenen üniformalı adamlara bir işaret verdi. Hemen ayağa kalktılar ve Jón Hreggviðsson'a saldırdılar. Jón Hreggviðsson eskiden kalma bir alışkanlıkla bir süre mücadele etti ancak, şarkısını söylemeyi de bırakmadı ve

bu boğuşma sırasında beyaz dişleri siyah sakalları arasında parlıyordu:

*“Savaşmak için kuşanmış efendilerin
Kalplerini delmek için hedef alıyoruz mızraklarla,
Oklarımıza direnip direnmeyeceği pelerinlerin
Oklarımıza direnip direnmeyeceği pelerinlerin
İyice anlaşılacaktır yakınd-d-da.”*

Adamların ikisine güçlü bir tokat attı ve bir üçüncüsünü de tekmeledi ancak, kısa süre sonra çiftçiye zapt ettiler ve ağzını tıkayarak bağladılar. Adamlar işlerini tamamlarken çiftçiye tatlı bir uyuşukluk geldi ve sonrasında ne olduğunu pek hatırlayamıyordu.

Ertesi sabah trompet sesleriyle uyandı. Çatı kirişine asılmış fenerlerle hafifçe aydınlanan bir deponun zemininde yatıyordu. Aynı durumdaki diğer adamların dağınık saman yığınları içinde uyanışını ve daha sonra bir gözetmenin elinde sopayla adamların arasından geçerek onları ayağa kaldırışını seyretti. Daha sonra bir başka gözetmen geldi, yeni gelen adama baktı ve bir Fransız gibi İsa ve Meryem'in adını anarak çiftçinin kirli görüntüsüne küfür etti. Daha sonra çiftçiye silahları muhafaza ettikleri kiliseye götürdü; yelek, tozluk ve bot giydirdi, kafasına bir şapka taktı ve bir kemerle kuşandırdı. Muhafız, adını ve ülkesini sordu ve bu bilgiyi ilk olarak bir kitaba daha sonra da çiftçinin yeleşinin içine bağladığı bir elbise yamasının üzerine yazdı. Yamada şöyle yazıyordu: “Johann Reckwitz. Aus Ijsland buertig.”¹

Adamlara ekmek, bira, tüfek ve kılıç verildi. Daha sonra baygın sabah ışığının aydınlatığı bir alana

1. Aus Ijsland buertig (Aşağı Almanca): İzlandalı.

ilerlemeleri söylendi. Hava bir önceki gece gibi rüzgârlı ve yağmurluydu. Gözetmen sert ve aceleci olsa da Jón Hreggviðsson alana ulaşabildi ancak, daha sonra savaş sanatıyla ilgili çeşitli egzersizler yapmaya başladıklarında hiçbir şeyi anlamamaya başladı ve her şeyi tersinden yaptı. Sert emirler yerini bu zor dilde hırçın tehditlere bıraktı ve sonunda kulaklarına tokat vurmaya başladılar. Böyle bir yerde telafi de işe yaramıyordu ve ne kadar dövülse de Jón Hreggviðsson emirleri idrak edemiyordu. Sonunda gözetmen vazgeçti ve adamın yeleğinin içindeki yamaya tedirgin bir şekilde baktı ve onun İzlandalı olduğunu fark etti. Uzun ve yorucu bir eğitim gününün ardından adamlar kışlarına geri döndü ve her birine et suyuna çorba verildi.

Jón Hreggviðsson, yemekhane bölümüne aktarılmadan önce üç gün boyunca dövülmüş ve azar işitmişti. Yemekhanede ise su getiriyor, yakacak odunları kırıyor, kül ve çöpleri dışarıya taşıyor ve ne kadar önemsiz iş varsa yapıyordu. Garsonlar ve aşçılar Almanlardı ve İzlanda diye bir ülkenin olup olmaması onları ilgilendirmiyordu, bulaşıkçılar görevlilerin etlerini kızartan adam gibi Danimarkalıydılar ve bazen Regvidsen'e İzlanda'nın bir ülke olmadığını ve İzlandalıların da insan olmadığını söylüyorlardı. Daha da ileri giderek bu cehennem bacasında yaşayan bitli kölelerin yalnızca balina yağı, çürümüş köpek balığı eti ve kralın sadakasıyla hayatta kalabildiklerini öne sürdüler. Regvidsen, aslında İzlanda'da cehenneme giden tek bir çukurun olduğunu ve Danimarkalıların bu çukurdan çıktığının sıklıkla duyulduğunu söyledi. Ayrıca İzlanda'nın dünyanın geri kalanından üstün geldiğini, çünkü İzlanda'daki tüm

erkeklerin soylu kahramanlar ve halk ozanları olduğunu söyledi. Danimarkalılar Regvidsen'e kara tazı diyorlardı. Yemekhanede her gün tartışmalar yaşanıyor ve acımasız eşek şakaları yapıyordu.

Neyse ki, bazen bu insanların düşünceleri farklı konulara da kayıyordu, özellikle de asker maaşlarının ödenmesinin ne kadar süreceğiyle ilgili konular. Ordu rütbeleri sadece Danimarkalılardan oluşmuyordu, çeşitli milletlerden ve sosyal sınıflardan paralı askerler vardı: Saksonlar, Estonyalılar, Wendler², Polonyalılar, Bohemyalılar, soyguncular, çiftçiler ve serseriler. Bunların pek çoğu ordunun düşmanı yenmesi ve bölgeyi kazanması durumunda maaş ödemeleriyle ilgili düzenlemelerin geçerli olup olmayacağını merak ediyordu. Yavaş yavaş Jón Hreggviðsson burada toplanan ordunun Alman İmparatoru uğruna savaşmaları için yakın bir zamanda güneye, Karpatlar denen bir sıradağlara gönderileceğini anlamaya başlamıştı. Onlardan önce bir başka Danimarka ordusu bu bölgeye gönderilmiş ve orada çetin çarpışmalar yaşanmıştı. Şimdi savaşın seyrini değiştirmek için ek taburlar gerekiyordu ve Danimarka Kralı, Glückstadt'tan iki bin askerin en kısa sürede gönderileceğine dair söz vermişti. Danimarka Kralı ve Alman İmparatoru yakın arkadaşlardı.

Görevlilerin etlerini kızartan adam, ordunun Karpatlar'a vardığında ün ve şana sahip olacağından emindi. Ateşi karıştıran adam çok uzun zaman önce değil, tam bir yıl önce yaşananları hatırlattı: Danimarka ordusu İspanya'yı almak için Alman İmparatoru adına savaşmıştı

2. Wendler (İngilizce: Wends): Germen yerleşim bölgelerine yakın yerlerde yaşayan Slavlar için eskiden kullanılan bir ifade.

ve imparator savaşı kazanması durumunda ödül olarak vereceği yüz bin guldene³ ek olarak eskiden kalma bir borç için de yüz bin louis d'or⁴ vaat etmişti. “O zaman size şunu sorayım,” dedi adam, “İmparator ne zaman İspanya’yı fethetti?”.

“Hiçbir zaman.” dedi aşçı yardımcıları.

“Peki, vaat edilen louis d'or ne zaman ödendi?”

“Hiçbir zaman.”

“Peki guldenler?”

“Hiçbir zaman.”

“Peki, ödeme yapılacak taburlar nerde?”

“Öldüler.” dedi aşçı yardımcıları.

“Bu da diğer tüm askeri seferler gibiydi.” dedi etleri kızartan adam. “Savaşta hem iyi hem kötü şans vardır. Geçen sene Lombardiya’ya gönderilen Danimarka ordusu büyük bir üne kavuşmuştu. İsimleri tarihe altın harflerle yazıldı. Fransızların zapt ettiği Cremona Kalesi’nde savaşmışlardı ve şimdi Cremona’nın Danimarkalı Şahinleri olarak biliniyorlar.

“Tam olarak öyle değil.” dedi ateşi karıştıran adam. “İtalyan bir keşiş onları kaleden Po Nehri’ne akan bir kanalizasyona çekmişti. Bu doğru, o kanalizasyonda savaşıldı ve bazıları oradan canlı çıktı. Ancak, size bir şey sorayım, kanalizasyondan çıkmayı başaran Cremona’nın Danimarkalı Şahinleri’ne ne oldu? Orada olan bir Alman’dan, hayatta kalanların maaşlarını almak

3. Gulden: Hollanda parası.

4. Louis d'or: İlk olarak 1640 yılında 13. Louis tarafından çıkarılan Fransız sikkesi.

için gittiklerinde, komutanları Kont Schleiben'in tüm parayı Venedik'te kumarda yediğinin ortaya çıktığını duymuştum. Bu yüzden hayatta kalanların evlerine geri dönmelerine izin verilmemişti, onun yerine kuzu gibi Karpatlar'a sürülmüşlerdi ve orada yabani bir ırk olan Magyarlara karşı savaşmaları söylenmişti. Şimdi de bunlara muhtemelen maaş vaat edildi ve eğer bu dağları alabilirlerse krala da yüz bin louis d'or verilecek. Tam da bu ölü adamların dağı alması için ihtiyacı olan şey yüz bin ölü daha."

"Hep bu dağları görmek istemişimdir." dedi etleri kızartan adam. "Dağlarda savaşmak heyecan verici olmalı. Kanalizasyonda savaşıp galip gelmektense dağlarda savaşım yenilmek daha iyi olur diye düşünüyorum."

Ateşi tutuşturan adam sordu: "Sen ne diyorsun Regvidsen, Hekla'nın tepesinde iblis ve şeytanlarla savaşan biri olarak?"

Jón Hreggviðsson hiçbir şey söylemedi çünkü burada kimin yenildiği artık belliydi.

"Şundan bir kaşık," dedi etleri kızartan adam ve kalın kesme tahtasında Jón Hreggviðsson'un oturduğu yere doğru gitti, kepçesiyle yüzüne bir tokat attı ve çiftçiye yere düşürdü.

Ertesi gün yemekhanede tekrar curcuna başlamıştı. Jón Hreggviðsson, şefini, dağlarda savaşmak isteyen etçiye sıkıştırdı, pantolonunu indirdi ve kışına bir şaplak indirdi. Trompetler çalmaya başlamıştı ve alay muhafızları çiftçiye yakaladıkları gibi sürükleyerek kumanda merkezine götürdüler. Ancak, hepsi Alman olan subaylar orduyla beraber Karpatlar'a yola çıkmak için hazırlanıyorlardı.

Hepsi sarhoştı ve bu alçak herifle ilgili ne yapacakları konusunda bir anlaşmaya varamadılar. Bazıları kralın ordusunda disipline uymama cezası olan önce kalbini söküp çıkararak, daha sonra onunla yüzüne vurarak ve en son da dört parçaya ayırarak vakit kaybedilmesinden hemen dört parçaya bölünmesini istiyordu. Diğerleriye en ince ayrıntısına kadar yönetmeliği uygulama taraftarıydı, çünkü adalet insanlığın ilişkilerini sonsuza dek korur. Mesele sonunda, Danimarka Kralı için bu ve birçok diğer orduyu da kiralayan ve askerlerinin hayatları ve uzuvları üzerinde mutlak güç unsuru olan albayın kararına bırakıldı. Bu yüzden bu olay Skagili adamın kendi bölümündeki yerini ve Bağışlayıcı Majesteleri adına savaşmak için orduyla beraber güneye gitme şansını kaybetmesine sebep olmuştu.

Albay, seçkin ve iyi eğitilmiş bir beyefendi, bir kont ve baron ve Pomeranya Bölgesi'nden bir asildi. Yakınlardaki görkemli bir köşkte oturuyordu ve Jón Hreggviðsson da oraya alınmıştı. Kılıçları çekilmiş birkaç asker kapıyı koruyordu. Büyük pencereleri bahçedeki elma ağaçlarına bakan bir salonda altın rengi kuşağı, keçisakalı ve peruğu olan, belinde kılıcı ve elbise kollarının uçlarında kar beyazı fırırları bulunan sıska bir süvari duruyordu. Altın rengi dar ipek pantolon, dizlerinin altından çift kat şeklinde sarkan çizmeler ve uzun bir kuyruğu olan mavi kadife bir pelerin giyiyordu. Bir dirseği masanın üzerinde ve uzun işaret parmağı yanağının üzerinde oturuyor ve büyük bir kitap okuyordu. Bu albaydı. Bir tarafında heykel gibi oturan emir subayı vardı ve o da gözleri dalmış bir şekilde etrafa bakıyordu, diğer taraftaysa tüylü kaleminin

üzerine eğilmiş yazmanı oturuyordu. Jón Hreggviðsson'un muhafızları, kapı görevlilerine adamın İzlandalı Johann Reckwitz olduğu ve üst rütbesinin kışına şaplak attığı bilgilerini verdi. Kapı görevlilerinin şefi bunu emir subayına bildirdi. Albay, emir subayı İzlandalının geldiğini bildirene kadar bir eli kılıcının üzerinde diğer eli çenesinin altında kitaplarını okumaya devam etti. Daha sonra Albay, Reckwitz'in eşğin bir karış ilerisine geçmeyecek şekilde durmasını, arkasından tüm kapıların kapanmasını ve evdeki tüm pencerelerin sonuna kadar açılmasını emretti. Salonda esen rüzgârdan hafif bir cereyan oluştu. Albay bir süre Jón Hreggviðsson'a baktı ve dişlerini gıcırdattı. Birden pelerininin kuyruğunu sertçe çekti, ayağa kalktı, öne doğru birkaç hızlı adım attı ve önceden oluşmuş bir tiksiniyle çiftçiden taraftaki havayı kokladı. Daha sonra oturduğu yere geri döndü, gümüş bir kutuyu eline aldı, uzun ve ölçülü bir tutam enfiyeyi içine çekti ve diğer herkese de aynısını yapmalarını söyledi. Adamlar aynısını yaptıklarında albay sadece emir subayının duyabileceği şekilde Almanca bir şey söyledi ve Jón Hreggviðsson'a bakmaya devam etti. Emir subayı yerinden kıpırdamadan kaba bir Danca'yla Jón Hreggviðsson'a hitap etti.

“Efendim ünlü kitaplardan İzlandalıların, onlarla konuşurken kişileri rahatsız edecek ve onları rüzgâra karşı durmaya zorlayacak kadar iğrenç bir koku yaydıklarını okumuştur.”

Jón Hreggviðsson hiçbir şey söylemedi.

Emir subayı devam etti: “Efendim ünlü kitaplardan lanetlilerin ve şeytanların meskeninin İzlanda'da, Hekkenfeld denendağda bulunduğunu okumuştur. Bu doğru mu?”

Jón Hreggviðsson bunu inkâr edemeyeceğini söyledi.

Emir subayı sözlerini sürdürdü: “Efendim ünlü kitaplarda, birincisi, İzlanda’da insandan çok hayalet, canavar ve şeytan olduğunu; ikincisi, İzlandalıların köpekbalığı etini önce ahırlarının yanındaki gübre yığınına gömdüklerini daha sonra yediklerini; üçüncüsü, açlıktan ölmek üzere olan İzlandalıların ayakkabılarını parçalayarak onları ekmek gibi yediklerini; dördüncüsü, İzlandalıların höyüklerde yaşadıklarını; beşincisi, İzlandalıların çalışmayı bilmediklerini; altıncısı, İzlandalıların üreme amacıyla kızlarını yabancılara ödünç verdiklerini; yedincisi, İzlandalı bir kızın yedinci gayrimeşru çocuğu olana kadar baki-re sayıldığını okumuştur. Bunlar doğru mu?”

Jón Hreggviðsson hafifçe esnedi.

“Efendim saygın kitaplardan İzlandalıların birincisi, hırsız; ikincisi, yalancı; üçüncüsü, kibirli; dördüncüsü, bitli; beşincisi, ayyaş; altıncısı, baştan çıkarıcı; yedincisi, korkak, savaşta işe yaramayan-“ Emir subayı hiç hareket etmeden tümünü saydı ve albay dişlerini gıcırdatarak Jón Hreggviðsson’a bakmaya devam etti.

Jón Hreggviðsson, kuruyan boğazını ıslatmak için yutkundu. Emir subayı sesini yükseltti ve tekrar etti:

“Doğru mu?”

Jón Hreggviðsson doğruldu ve:

“Atam Hliðarendili Gunnar on iki arşın boyundaydı.”

Albay, emir subayına bir şey söyledi ve emir subayı sesli bir şekilde:

“Efendim kim yalan ifade verirse sonuçlarına katlanacağını söylüyor.”

“On iki arşın.” diye tekrar etti Jón Hreggviðsson, “Sözümü geri almıyorum. Ayrıca üç yüz yaşına kadar yaşamıştı. Alnına altın rengi bir bant takardı. Baltalı kargısı kuzeyde duyulan en güzel şarkıları söylerdi. Kızlar ise güzel ve narindir; geceleri erkekleri rahatlatmak için gelirler, sarışın bakire olarak adlandırılırlar ve perilerin bedenlerine sahip oldukları söylenir...”

XVI

Kopenhag'ta bir soylu köşkünün önünde siyah şapka takan, yüksek bot ve yeni bir ceket giyen bir asker duruyordu. Beline kemer takmıştı ama silahı yoktu. Evin önünde biraz oyalandı, kapı önünde dolandı ve bir süre de dizlerinin üzerine hafifçe eğilmiş, yumrukları başparmağı etrafına kenetlenmiş şekilde kalkan duvarına bakarak öylece durdu. Kapının üzerinde, pirinçten yapılmış bir kilit menteşesi ve küçük bir örse vurmak için kullanılan çekiç başı vardı. Bu örse vurulduğunda eve ses gidiyordu ancak, yeni gelen adam bu düzeneğin nasıl çalıştığını bilmiyordu ve bu yüzden kapıya üç kez vurmaya denerdi. Bir süre bekledi ancak, kimse gelmedi. Bir dahaki denemesinde bu sefer kapıya daha sert vurdu ancak gene kimse çıkmadı. Asker bundan rahatsız oldu ve bir meşe ağacını sertçe yumruklamaya başladı.

Sonunda kapı açıldı ve cüce gibi bir kadın çıktı. Kadın kamburdu ve çıkıntılı ağzı, göğsünün ortasına kadar sarkan çenesi, aşırı uzun ve ince kolları ve solgun elleri vardı. Fena bir bakışla askeri süzdü. Adam Hollandaca

selam verdi. Kadın tiz bir sesle bağırdı ve kara şeytanın hemen çekip gitmesini söyledi.

“Arnas evde mi?” diye sordu adam.

Başta kadın sıradan bir askerin böyle bir adamın evine gelip, onun adından bahsetmesinden o kadar rahatsız olmuştu ki hiçbir şey söyleyemedi. Şaşkınlığı atlattıktan sonra Aşağı Almanca konuşmaya başladı ve asker ona bu dilde de kara şeytan dediği izlenimine kapıldı. Daha sonra kadın kapıyı kapatmaya çalıştı ancak, adam ayağını kapıyla sövenin arasına sıkıştırdı. Kadın bir süre kapıya doğru abandı ancak daha sonra burada gücün prensiplerden daha üstün olduğunu kavradı ve evin içinde kayboldu. Adam ayağını çekti ancak, kadını takip ederek içeri girmeye cesaret edemedi. Bir süre bekledi.

Ev ve çevresi tamamen sessizdi. Asker eşikte oyalanmaya devam etti ve vakit geçtikçe daha da geriliyordu. Sonunda kapıda bir hışırtı duydu. Bir çift göz belirdi ve daha sonra horultulu küçük bir burun belirdi.

“Sorun nedir?” diye homurdandı İzlandalı bir ses. Ancak asker bu dilde pek düzgün düşünemediğinden Danca iyi günler diledi.

“Sorun nedir?” dedi tekrar burnundan horultu çıkaran adam.

“Bir sorun yok.” diye cevapladı asker İzlandaca.

Daha sonra kapı açıldı.

Kapının önünde kırmızımsı ten renginde, asık suratlı, ince düz saçlı, kurbanlık koyun gibi gergin bakışlı, renksiz kirpikleri ve neredeyse tüysüz kaşları olan bir İzlandalı duruyordu; dirseklerinde yamaları olan bir frak

giyiyordu. Adamda bir soylunun hizmetçisi olacak kadar özgüven yoktu ancak, garip üslubu ve tavrı kendisini halk tabakasından ayırıyordu. Sürekli burnundan soluyor ve gözlerini kırptırıyor, bir böcekten kurtulmaya çalışıyormuş gibi kafasını sallıyor ve işaret parmağıyla burnunu ovuyordu; bir ayağının üst kısmıyla diğer taraftaki baldırını çılgınca kaşıyordu. Yaşlı mı yoksa genç mi olduğuna karar vermek güçtü.

“Kimsin?” dedi İzlandalı.

“Ben Akranes’ten Reinli Jón Hreggviðsson.” dedi asker.

“Hoş geldin Jón.” dedi İzlandalı, elini uzatarak. “Güzel. Evinden ayrılıp asker olmuşsun.”

“Uzunca bir süre seyahat ettim ve beni Holstein’ın Glückstadt kentinde yakaladılar.” dedi Jón Hreggviðsson.

“Evet, başboş düzenbazlara acımaları yoktur.” dedi İzlandalı. “Akranes’te kalıp bir yere gitmemen daha iyi olurdu senin için. Güzel. Bu arada, Jón Marteinnsson’la bir arkadaşlığın yoktur sanırım?”

Jón Hreggviðsson, hayır diyerek cevapladı. Söylediği kişiyi tanı mıyordu, diğer taraftan da Arnas Arnæus’la acil bir işi vardı: “Sanırım bu evin efendisi oluyor kendisi?”

“Jón Marteinnsson’u tanı mıyorsun demek, güzel, güzel,” dedi İzlandalı, “ve Skagi’den geliyorsun. Akranes’te durumlar nasıl?”

“Ah, bir sorun yok.” dedi Jón Hreggviðsson.

“Önemli bir şey gören olmadı mı?”

“Hatırladığım kadarıyla hayır. Yalnızca bazen çocuklar gelecekle ilgili bir şeyler görüyorlar ve yaşlı kadınlar

rüzgâr kuzeydoğuya kaymadan önce uyluklarında ağrı hissediyor.” dedi Jón Hreggviðsson. “Sizler nasılsınız?”

“Ben Grindavík’ten Jón Guðmundsson. Bana Grindvicensis derler.” dedi adam. “Aslında doktorum ancak, bu günlerde mucizeler üzerine çalışmaktan daha fazla zevk alıyorum. Söylediğim gibi, iyiyim. Bildirecek herhangi bir şeyin yok sanırım. Yeni bir şeyler duymadın mı? Hvalfjörður kıyılarında garip yaratıklar ya da bunun gibi şeyler kulağına çalınmadı mı?”

“Hmm... Hayır, kahretsin.” dedi Jón Hreggviðsson. “Akranes’te, deniz canavarları ısıyor ve bazıları çok çirkin ancak, biri bu yaratıklardan biriyle boğuşmaya bile girse böyle bir şey pek haber sayılmaz. Doğadaki ucubelerden bahsettiğimize göre, kapıya bir tür satir geldi. Kadın şeklinde ancak trol ve cüce karışımı bir şey ve ben hayatımda böyle bir yaratık gördüğümde hiç bu kadar kötü hissetmemiştim, çünkü ben ev sahibini sorduğumda bana Almanca kara şeytan dedi.”

Bu bilgiden sonra İzlandalı Grindvicensis horultu çıkararak burnundan soludu ve esnedi, daha sonra sağ ayağının üstünü sol baldırına ve diğer ayağını da sağ baldırına sürttü. Sonunda konuşmaya başladı:

“Efendimle görüşmek isteyen yurttaşına söylemek isterim ki efendim de İzlandalı olmasına rağmen İzlandalı bir çiftçiye misafir edecek biri değildir; kendisi seviyeli ve saygın bir efendidir. Danimarka yüksek mahkemesinde yargıç yardımcısı, felsefe ve Danimarka antikaları profesörüdür ve Asil Majesteleri’nin bilgin arşiv görevlisidir. Sonuç olarak, evli olduğu eşi ve sevecen sevgilisi, bu evin hanımı da soylu biridir. Bu yüzden

alay ve küçümsemeyi değil, övgüyü hak eder¹. Seni, alt tabakadan bir askeri, kim gönderdi efendimizle görüşmek için?”

“O beni ilgilendirir.” dedi Jón Hreggviðsson.

“Oh, güzel. Ancak, yüksek rütbeli birinden efendimizle konuşmana izin veren yazılı ya da başka şekilde ne tür bir belgen var?”

“Onun anlayacağı türden bir belgem var.”

“Elbette. Bunun asılmayı hak eden züppe Jón Marteinsson’un kitap ve para aşırmaq için planladığı bir senaryo olup olmadığını merak ediyorum.” dedi İzlandalı Grindvicensis. “Eğer öyle değilse ben, efendimizin antika araştırmalarındaki hizmetçisi, bu belgeye bakabilir miyim?”

Jón Hreggviðsson cevap verdi: “Kanıtımı yalnız ona gösteririm. Onu kuzeyde, Trékyllisvík’te elbise parçalarına dikmiştim. Simdi asker oldum ve ayakkabılarımdan birinin içine koydum. Hırsızlar beni beş para etmez biri olarak görerek küçümsüyorlardı ve böyle kıymetli bir şey taşıyabileceğim akıllarının ucundan bile geçmemişti. Bunu efendine söyleyebilirsin. Bu değerli şeylerle kendi hayatımı kurtarabilirdim ancak, ben Hollanda’da açlık çekmeyi ve dövülmeyi, Almanya’da darağacında asılma tehlikesini ve Glöckstadt’ta İspanyol ceketini² tercih ettim.”

Bilgin İzlandalı şimdi evden dışarı çıkmış ve ardından kapıyı kilitlemişti. Daha sonra Jón Hreggviðsson’a

1. “Evin hanımı”, Arnas Arnæus’un eşi, oldukça garip ifadelerle tanımlansa da, 1709 yılında Árni Magnússon’la evlendiğinde ondan on yaş büyük zengin bir dul olan Mette Fischer’a dayanmaktadır.
2. İspanyol Ceket: Tutukluları hapsedmek ve aşağılamak için kullanılan fıçı şeklinde bir alet.

köşeden kendisini takip etmesini söyledi. Evin arkasında, uzun ağaçlardan uzanan siyah yapraksız dalların üzerlerindeki gümüş rengi buzlar nedeniyle aşağı sarktığı bir meyve bahçesine girdiler. Grindvicensis ziyaretçiye buzlu bir bankın üzerinde oturmasını söyledi. Kendisi de yürümeye devam etti ve sanki düşmanın uzaklaştığına emin olmak istermiş gibi köşeden dönerek ağaçların ve dalların arkasına doğru ilerledi, sonunda geri döndü ve banka oturdu.

“Söylediğim gibi, güzel.” dedi önceki gibi bilgeliğinden duyduğu coşkuyu yansıtan bir öğretmen edasıyla. Grindavík’ten Skálholt’a yapılan ve Krýsuvík, Herdísarvík ve Selvogur’da elinden geldiği kadar, şaşırtıcı, inanılmaz ve anlaşılmaz her şeyi gözlemlemeye ve kaydetmeye çalıştığı okul gezileri dışında, dünyayı kendi gözleriyle inceleme şansı elde edememesinin üzücü olduğunu söyledi. Diğer taraftan sürekli hem aydın hem de kültürsüz insanlardan büyük bir istekle materyaller toplamıştı ve sonuç olarak bu nesnelerle ilgili şu anda yazmakta olduğu bir kitap da vardı. Şimdi Jón Hreggviðsson’un Almanya’yı iyi bildiğini anladığından, İzlanda’da *elgfróðar* olarak bilinen ve yarı insan yarı at olan yaratıkların hala Almanya ormanlarının derinliklerinde yaşadıklarının doğru olup olmadığını öğrenmek istiyordu.

Jón Hreggviðsson, Almanya’da hiç böyle bir yaratıkla karşılaşmadığını ama orada bir keresinde darağacında asılmış bir adamla dövüştüğünü söyledi. Bu noktada bilgin İzlandalı, sözünü kesti ve bu olaya çok sinirlendiğini söyledi, çünkü hayaletlerden bahseden kişiler Kopenhag’ta -aralarında Jón Marteinsson’ın da olduğu- gösteriş düşkün

bilgin kişiler tarafından genellikle batıl inançlı olmakla suçlanır ve böyle tanınırdı. Çünkü ölü adamların bu dünyada yaptığı şeyler doğa bilimlerine ya da mucizelere bağlanamazdı; bu tür şeyleri yeminle inkâr etmek teologların işiydi. Daha sonra Jón Hreggviðsson'a devlerle hiç işi olup olmadığını sordu. Çünkü bu konuyla alakalı çalışmalarda Latince kısa bir metin vardı. Çiftçi dağlarındaki otlaklarda ya da Borgarfjörður'un yukarısındaki fundalıklarda bir trol kemiği bulunmuş olabileceğini biliyor muydu? Yabancıların kitaplarda yazan yazılı delillere çok önem verdiğini söyledi. Jón Hreggviðsson sorusunu hayır diye cevapladı. Çünkü bu kadar büyük bir kemiğin çok yumuşak olmasının ve kolayca parçalara ayrılmasının mümkün olduğunu düşünmüştü. Öte yandan, bir yıl kadar önce Tvídægra'da yaşayan bir trol kadının hakkından gelmişti ve canavarla yaşadıklarını etrafıca düşündükten sonra kadının, onun erkekliğini sorguladığı sonucuna vardığını söyledi çiftçi. Bilgin İzlandalı bunu çok ilginç buldu ve öğrendikten sonra askerle ilgili görüşü daha da netlik kazanmıştı. Bu bilgiyi *De Gigantibus Islandiae*³ adlı kitabına olduğu gibi yazacağını söyledi.

“Bu arada,” dedi, “Flói'deki Ærlækjarsel'de son gün ışığının görüldüğü yıldan bir sene önce bir çocuğun, eğer ona çocuk denebilirse, göğsünde ağzı olduğunu duymamışsındır sanırım?”

Jón Hreggviðsson bu konuda emin değildi. Öte yandan, Belgsholt'ta Melar piskoposluk bölgesinde üç yıl önce doğan bir kuzunun kuş burnuna sahip olduğunu duymuştu. Bilgin İzlandalı bu mükemmel habere

3. *De Gigantibus Islandiae* (Latince): İzlanda'nın Trolllerine Dair

çok sevindi ve bunu *Physica Islandica*⁴ adlı kitabına yazacağını söyledi. Jón Hreggviðsson'un halk tabakasına göre bilgin ve zeki biri olduğunu ve büyük ihtimalle de dürüst bir adam olduğunu söyledi. “Ama” diye de ekledi, “bu evin sahibinin, efendimin, böyle alt tabakadan biriyle konuşmak isteyeceğini sanmıyorum. Ancak, fikrinden vazgeçmediysen, senin için efendime haber vereceğim.”.

Asker hala aynı fikirde olduğundan bilgin İzlandalı, ziyaretçinin ziyaretini bildirmeyi görev edindi. Omuzları eğik yürüyerek ve homurdanarak ana kapıdan eve girdi, aldığı sorumlulukla göğsü kabarmıştı. Gözden kaybolalı çok geçmemişti ki Jón Hreggviðsson yanındaki bankta bir esneme sesi duydu. Arkasını döndüğünde orada bir adamın oturduğunu gördü. Adam kırağı gibi donmuş olmalıydı, çünkü ne ön kapıdan geldiği ne evden çıktığı ne de duvarın üzerinden atladığı görülmüştü. Üstelik bilgin Grindvicensis de herhangi birinin çalılıklarda ya da ağaçların arkasında saklanıp saklanmadığını daha önce kontrol etmişti.

Bir süre birbirlerini incelediler. Adamın yüzü soğuktan morarmıştı ve ellerini elbise kolunun içine sokmuştu.

“Ne berbat bir ülke... Hem yağmur yağıyor hem de ayaz var.” dedi bu sürpriz ziyaretçi ve alt dudağıyla üst dudağını emdi.

“Sen kimsin?” dedi Jón Hreggviðsson.

“Kim olduğumu bırakalım.” diye cevapladı yabancı. Çiftçinin botlarını kurcalamaya başladı. “Onun yerine botlar için bir anlaşma yapalım. Sana bıçağımı veririm.”

4. *Physica Islandica* (Latince): İzlanda Doğa Tarihi

“Bunlar Majesteleri'nin botları.” dedi Jón Hreggviðsson.

Oldukça boş bir ifadeyle “Başlatma Majesteleri'nden, ahbap.” dedi yabancı, duygusuz bir şekilde.

“Senin açgözlülüğünün canı cehenneme, ahbap.” dedi Jón Hreggviðsson.

“Peki, o zaman, hiçbir şey yapmamak yerine bıçakları değişelim.” dedi diğer adam. “Ciddiyim, bıçaklara bakmadan değişeceğiz.”

“Görmeden hiçbir şey almam.” dedi Jón Hreggviðsson.

“Sana sapını göstereceğim.” dedi adam.

Bıçakları değiştiler. Adamın bıçağı değerli bir parçaydı, Jón Hreggviðsson'unkiyse paslı ve beş para etmez bir bıçaktı.

“Hep kaybederim zaten.” dedi yabancı. “Kimse benimle dürüst bir takas yapmıyor ama sorun değil. Hadi kalkıp Doktor Kirsten'e gidelim ve bıçağa karşılık bir masrapa bira alalım.”

“Hangi bıçak?” dedi Jón Hreggviðsson.

“Benim bıçağım.” dedi adam.

“Benim bıçağıma ne olacak?” dedi Jón Hreggviðsson. “Bıçağımı verip bir şey içmem; ama sen paslı olanı verip istediğin kadar bira içersin.”

“Sen de hiçbir şeye olur demiyorsun, Reinli Jón Hreggviðsson. Sadece bir katil ve hırsız değil aynı zamanda insanların en kötüsüsün. Bu sefil evin etrafında dolanarak ne aradığını sorabilir miyim?”

“Senin de dilenciden pek bir farkın yok.” dedi Jón Hreggviðsson.

“Ayaklarındaki şeylerin ne olduğunu sorabilir miyim? Bunlara ayakkabı mı diyorsun? Elini neden giysi kolunun içine sokuyorsun? Peki, evin nerde?”

“Benim evim buna kıyasla kocaman bir saray gibi kalır.” dedi adam bir kayıtsız bir inatla.

“Bana göre,” diye yanıtladı Jón Hreggviðsson, “İzlanda yerleşim yeri olarak kullanılmaya başladığından beri hiçbir İzlandalının böyle muhteşem bir evi olmamıştır, ki eskiden güzel evi olan pek çok insan vardı.”

Yabancı ikna olmamıştı. Bir şey söyleyecek gibi oldu, daha sonra eski bir kitap okuyormuş gibi sözcükleri uzatarak, hızlıca ve yumuşak bir sesle konuşmaya başladı:

“Bir incinin peşinden giderken tüm sahip olduklarını kaybeden pek çok kral vardır. Bir prenses için hayatından vazgeçmeye ve krallığın sahibi olmak için yargılanmaya hazır pek çok babanın evladı vardır. Bırak onlar kuzeyde, Gästrikland'da ya da Jötünheim'da tehlikeli fırtınaların içine giren, büyücülerle yatan deniz kralları ve Hrafnista'nın adamları olsun. Bu tür şeyler Hálfðán Brönufóstri, Illugi Griðarfóstri ve Örvar-Oddur gibi ünlü kahramanların da başına geldi ve bu kişiler bu nedenle önemsiz görünmediler⁵ ancak, bir büyücü için krallığı, inciye ve prensesi satmak; böyle bir hikâyeye eski çağlarda her diyarda görülmez.”

Bu anda bilgin İzlandalı Grindvicensis'in tekrar evden çıktığı görüldü. Önceki ziyaretçinin yanında oturan yeni gelen adama

5. Hrafnista'nın adamları ünlü bir İzlandalı yerleşimci Ketill *hængur*'un (“Alabalık”) soyundan gelen kişilerdir; on üçüncü yüzyıla ait *Landnámabók* (*Yerleşim Alanları Kitabı*)'ta ve *Egils Destanı*'nda tanımlanmaktadır. Hálfðán Brönufóstri (“Brananın Üvey oğlu”), Vikinglerden kurtulan ve (daha önce bahsedilen efsanevi destanlar olarak adlandırılan destanlardan biri olan Hálfðánar destanı Brönufóstra'da da anlatıldığı gibi) kendisinin krallığını yeniden kazanmasına yardım eden trol kadın Brana'yla tanışan Danimarkalı bir prentir.

baktığında, umutsuzca bir işaret yaparak ellerini kaldırdı, daha sonra artık ne yapacağını bilmiyormuş gibi güçsüzce iki yana bıraktı.

“Ah, tahmin etmiştim.” dedi. “Jón Marteinsson, benden çaldığın *Historia Literaria*⁶ kitabımı pazar günü getirmeni emrediyorum. Jón Hreggviðsson, güzel, efendimi kütüphanesinde görebilirsiniz; ama önce bana bu pis bıçağın burada ne aradığını söyleyin.”

“Bıçakları değiştik.” dedi Jón Hreggviðsson bıçağını göstererek. “Tahmin etmeliydim. Bu, efendimin bu sabah kaybettiği bıçak” dedi ve sonrasında bıçağı Jón Hreggviðsson’dan aldı.

Jón Marteinsson, bu olay onu alakadar etmiyormuş gibi saygısızca esnedi. Jón Hreggviðsson, eve girerken Jón Marteinsson’un bilgin Grindvicensis’ten bir maşrapa bira için borç para istediğini duydu.

6. *Historia Literaria* (Latince): Edebiyat Tarihi.

XVII

“Selamlar, Jón Hreggviðsson, uzun yolculuğun ardından evime hoş geldin.” dedi Arnas Arnæus yavaşça, derin ve sakin bir şekilde. Sesi, aydınlık bir yaz gününde karanlık bir uçurumdan konuşan ve bir gezgine yaşadığı tüm maceraları anlatan bir bilge gibi çıkıyordu. Jón Hreggviðsson, adamın bu sesinde alay mı yoksa arkadaş canlısı bir ifade mi olduğunu anlayamıyordu.

Burası kubbeli tavanı ve yerden çatı kirişine kadar kitap raflarıyla dolu taş duvarları olan büyükçe bir odaydı. En yüksek rafa erişebilmek için, samanlıkta en yüksekteki

balyayı almak için yapıldığı gibi merdivene çıkmak gerekiyordu. Duvarların tepesinde küçük koyu gri renkte camları olan pencereler vardı ve bu pencereler yüzünden içeriye yeterli ışık girmediğinden içerideki kişinin masa lambası kullanmadan çalışması mümkün değildi. Karanlık bir köşede meşeden yapılmış kalın bir masanın etrafına sandalyeler dizilmişti ve masanın üzerinde bir sürahi ve birkaç taş maşrapa duruyordu. Bir başka köşede bir insan ya da tanrı heykeli duruyor ve üçüncü bir köşedeysen soba yanıyordu.

Evin sahibi misafire sandalyesini gösterdikten sonra duvar hücreesindeki bir sandığa yaslanarak bir fıçıyı açtı. Maşrapaya köpüklü bir Rostocker birası doldurdu ve çiftçinin önüne koydu.

“Bir şeyler iç, Jón Hreggviðsson.”

Jón Hreggviðsson teşekkür etti ve içkisini yudumladı. Çok susamıştı. Maşrapayı boşalttıktan sonra ağzındaki bira tadıyla rahat bir iç çekti ve sakalında kalan damlayı emdi. Arnas Arnæus onu izliyordu. Sonunda, bir süre misafirinin işini açıklamaya hazırlanmasını bekledikten sonra:

“Benden ne istiyorsun, Jón Hreggviðsson?” dedi.

Jón Hreggviðsson öne doğru eğildi ve botlarından birini çıkarmaya başladı.

“Ayakların ıslak mı?” diye sordu Arnæus.

“Hayır.” diye yanıtladı Jón Hreggviðsson.

Botlarını çıkarırken elbise parçalarına sarılmış ayağını gösterdi ve paçavraları çözdüğünde bir parmağının üzerinde taşıdığı altın yüzük görüldü. Yüzüğü çıkardı, pantolonunun paçasına sildi ve Arnæus’a verdi.

Arnæus soğukkanlılıkla yüzüğe baktı ve misafirine bunu nerden aldığını sorduğunda sanki oradan uzaklaşıyormuş gibi sesi gittikçe azaldı.

“Sarışın bakire,” dedi Jón Hreggviðsson, “sarışın bakire, size-“

“Yeter.” dedi Arnas Arnæus ve yüzüğü masanın üzerine, misafirinin önüne koydu.

“Sarışın bakire, size-“ diye tekrar başladı misafir ancak, ev sahibi tekrar sözünü kesti:

“Daha fazla konuşma.”

Jón Hreggviðsson, Arnas Arnæus’a baktı ve hayatında belki de ilk kez bu kadar büyük bir korku hissetti. Kesin olan bir şey vardı; sonunda ulaşmak istediği yere gelmişti ancak, tüm bu yol boyunca kalbinde sakladığı mesajı, sarışın bakirenin, söyleyeceğine inandığı kelimeleri iletmeye cesareti yoktu.

Hiçbir şey söylemedi.

“Bir adamı öldürdüğünü duydum, Jón Hreggviðsson.” dedi Arnas Arnæus. “Bu doğru mu?”

Jón Hreggviðsson oturduğu yerde doğruldu ve sordu:

“Birini öldürdüm mü öldürmedim mi? Kim bir adamı öldürdü ya da kim öldürmedi? Bir adam ne zaman başka birini öldürür ya da ne zaman öldürmez? Eğer bir adam öldürdüysem Cehenneme gideyim. Yine de...”

“Orda dur, ilginç bir tekerlemeydi.” dedi Arnas Arnæus ancak, gülümsemedi. Yüzüğe bir daha bakmadan Jón Hreggviðsson’u izlemeye devam etti.

“Katil olduğunu düşünüyor musun?” diye sordu sonunda.

Jón Hreggviðsson, “Hayır ancak, bazen bunu söylediğimde işler sarpa sarıyor.”

“Anlamıyorum.” dedi Arnas Arnæus. “İzlanda’yla ilgili belgelerde cinayetle suçlandığını ve geçen sene Öxará Meclisinde mahkûm edildiğini ancak, bilinmeyen bazı yollarla kaçtığını okudum. Şimdi bana bu olayın doğrusunu anlatır mısınız? Seni tuzağa düşürmeye de çalışmıyorum.”

Jón Hreggviðsson, üç yıl önceki kıtlık zamanında olta ipi olarak kullanmak için çaldığı telden ve Þrælakista’ya nasıl gittiğinden başlayarak Tanrı ve kralla yaşadıklarını anlatmaya başladı: iki sene önce nasıl Bağışlayıcı Majesteleri için İzlanda çanını yıkmaya yardım ettiğini, cellatla konuşmasında nasıl yanlış sözler söylediğini ve kırbaçlanma cezası aldığını, efendisinin cezanın uygulanmasından bir sonraki gün Rein’deki virane kulübesine geldiğinden dolayı bu kırbaç cezasını zaten bildiğini, Sigurður Snorrason’un zamansız ölümünü ve kendisinin cesedin yakınlarında uyanmasını; daha sonra Noel ve Paskalya’da gizlice dışarı bakması dışında hiç ışık görmediği Bessastaðir’de yaşadıklarını; İzlandalı, yoksul insanların pek çok acı ve rezillik yaşadığı Öxará Nehri kıyısındaki Þingvellir’de mahkum edilmesini; kellesinin vurulmasından bir gece önce zincirlerinin çözülerek bu yüzüğün verildiğini ve efendisine giderek kellesini bağışlaması için yalvarmasının söylendiğini; daha sonraki yolculuklarını, İzlanda’yı nasıl denizin dibine batarken terk ettiğini ve buna lanet ettiğini ve sonunda vahşi dünyada yaşadığı tüm maceralardan

sonra Bağışlayıcı Majesteleri'nden özür dilemek ve kendini savunmak ve daha sonra kendi küçük evine bakmaya devam edebilmek için Skagili cahil, önemsiz biri olarak bu odaya geldiğini anlattı.

Arnas Arnæus hikâyeyi dinledi. Bittiğinde salonu boydan boya dolaştı, boğazını temizledi ve tekrar geri döndü.

“Çok doğru.” diye başladı biraz sersemce, sanki başka bir şeyi düşünmeye başlamış gibi misafirini görmezden gelerek. “Sonbaharda merakımdan senin davanla ilgili burada, Arşiv Dairesinde bulduğum mahkeme belgelerine bakmıştım. Hükümün dayanağı olarak kullanılan ifadeyle seni nasıl suçlu bulduklarını anlayamamıştım. Hükümle konuyla alakalı soruşturmalar arasında bir bağlantı görememiştim. Yani, bilgin atalarımızın ve bu topraklardaki önemli kişilerin adaletin yerine getirilmesi için değil, daha geçerli başka bir nedenden dolayı vermek zorunda kaldıkları önemli kararlardan biri gibi duruyordu.”

Jón Hreggviðsson, kralın dostu ve kontların masa arkadaşı olan efendisinin, davasının Kopenhag'ta yeniden görülmesini ve yeni ve daha iyi bir kararla sonuçlanmasını sağlayıp sağlayamayacaklarını sordu.

Arnas Arnæus tekrar salon boyunca yürüdü.

“Maalesef,” dedi, “yanlış evdesin, Jón Hreggviðsson. Ben krallıktaki hukuk ve adalet bekçisi değilim, ne böyle bir hevesim ne de böyle bir yetkim var. Ben kitaplarla uğraşan zavallı bir adamım.”

Ellerini açarak kitap dolu duvarı işaret etti ve gözlerinde garip bir parıltıyla çiftçiye bakarak ekledi:

“Tüm bu kitapları satın aldım.”

Jón Hreggviðsson ağzı açık, kitaplara baktı.

“Bu kadar çok sayıda değerli kitap alan bir adamın Jón Hreggviðsson için kralın affını sağlayacak sözleri söylemesi çok zor bir şey olmasa gerek.” dedi sonunda.

“Senin davanda, Jón Hreggviðsson adının bir önemi olmayabilir.” dedi Arnas Arnæus ve gülümsedi.

“Efendim?” dedi Jón Hreggviðsson.

“Senin davan sana göre önemli değil, Jón Hreggviðsson. Aslında çok daha ciddi bir mesele. Bir dilencinin kellesi kurtulsa bile bunun kime ne faydası olacak? Bir ülke merhametle ayakta kalmaz.”

“Ateş düştüğü yeri yakar,” dedi Jón Hreggviðsson. “Eskiden merhamet dilenmenin yiğitçe bir şey olarak görülmediğini biliyorum ancak, garip bir dilenci hangi güçle hayatı için tüm dünyaya karşı koyabilir?”

Arnas Arnæus bir süre durdu ve Kjalardalur’da kırbaçlanan, Bessastaðir’de zincire vurulan, Öxará’da mahkûm edilen, Hollanda yollarında dövülen, Almanlar tarafından darağacına gönderilen, Glückstadt’ta İspanyol Ceketi’ne konulan ve yanında kralın botuyla karşısında misafiri olarak oturan -ve yaşamak isteyen- bu adamı düşündü.

“Senin davanda yanlış karar verildiğini düşünüyorsan,” dedi Arnas Arnæus, “senin krala gidip davanın yeniden açılması için yalvarman daha iyi olacaktır. Kral halkının yüzüne bakmayan tiplerden değildir ve bunu yapmak için iyi bir sebep görürse de onların problemlerini memnuniyetle ve cömertçe çözer. Ancak, beni bu davaya

bulaştırma, ben seni kurtarmak istesem bile hiçbir şey kurtulmaz. Bu yerde böylesine küçük bir davada senin için aracılık edecek olursam bu, işlerin sadece daha da kötüleşmesine neden olur.”.

“Yani hepsi bu kadar.” dedi Jón Hreggviðsson sıkıntılı bir şekilde. “Tüm bunların bir nedeni olmalı. Aksi takdirde beni asılı adamın altına getiren şeye yalnızca şanssızlık diyebilirdik. İşte önümde duran delilim. Maşrapamı doldurmanı rica etsem umarım çok şey istemiş olmam.”

Arnas Arnæus misafirinin maşrapasını doldurdu.

“Sana zarar verme niyetinde değilim, Jón Hreggviðsson.” dedi. “*Skálða*’nın altı sayfasını muhafaza eden annen için keşke daha fazlasını yapabilseydim ancak, bu yüzden küçük de olsa sana bir yardımda bulunmak istiyorum. Önünde duran değerli şey bir zamanlar güneyli bir soylu kadının elini şereflendiriyordu ve ben de, bir yaz gecesinde Breiðafjörður’da onu bir başka kraliçenin parmağına takma şansına nail oldum. Şimdi ise bana geri gönderdi. Ben de sana veriyorum. Kraliçelerin güzel altın dediği şeyi, kendi kuyruğunu ısırarak ejderhayı, artık sana veriyorum, Jón Hreggviðsson – kendine bir maşrapa bira almak için kullan.”

“Bu asker hala ne arıyor burada, onu kovmadım mı ben bu evden?”

Kambur cadı, geniş yüzü, dikilmiş saçları ve aşağı ve dışarıya doğru sarkmış kaya çıkıntısı gibi uzun çenesiyle adamların önünde duruyordu. Öyle bir duruşu vardı ki sanki ağzı göbeğinin ortasında gibi görünüyordu. Tiz sesi kütüphanenin sakinliğini yararak adamlara ulaşıyordu.

“Tatlım!” dedi Arnas Arnæus ve kadına doğru giderek nazikçe uzun yanaklarını okşadı. “İyi ki geldin!”

“Bu asker neden botlarını evimin içinde çıkardı?” dedi kadın.

“Belki de ayakkabısı vurmuştur, canım.” dedi kocası nazikçe okşamaya devam ederken. “Bu, benimle konuşmaya gelen bir İzlandalı.”

“İzlandalı olduğu belli, baksana tüm evi kokutmuş!” dedi kadın. “Ve her zaman ki gibi, ister hırka, ister palto ya da asker ceketi giysin diğer tüm İzlandalıların ülkelerinde ya da başka yerde yaptıkları gibi sadaka dileniyor! Akıl hastası Johan Grindevigen’i ve dün iki güzel tavuğumu çalan, bu sabah da bahçede gizli gizli dolanan musibet Martinsen’i buraya sürüklediğin yetmedi mi, canım? Üstüne üstlük, bu iğrenç mahlûkları bir daha toplamayacağını söylemiştin. Senin karın olduğum bu altı ay boyunca önceki uzun ve huzurlu evliliğimde aldığımdan daha fazla parfüm almak zorunda kaldım!”

“Ah, tatlım, bunlar sadece yoksul insanlar.” dedi bilgin arşiv görevlisi ve yargıç yardımcısı, felsefe ve Danimarka antikaları profesörü ve keyifsiz karısını okşamaya devam etti.

XVIII

Jón Hreggviðsson, kendisine tüm gün boyunca izin verilmiş olmasına rağmen ne yapacağını bilmeden cadde boyunca dolandı. Bir meyhaneye gidip bir şeyler içerek kendine gelmek istiyordu ancak, sadece birkaç sikkesi vardı. İnsanlar yanından gelip geçerken caddede kararsız bir şekilde duruyordu. Öyle düşüncelere dalmıştı ki birinin onunla konuştuğunu fark etmedi.

“Hah?” dedi Jón Hreggviðsson.

“Pek bir faydası olmayacağını söylüyorum.” dedi adam neşesizce.

Jón Hreggviðsson cevap vermedi.

“Ah, şu oğlana acıyorum.”

“Kim?” dedi Jón Hreggviðsson.

“Ah, kim olacak, zavallı Árni.” dedi adam.

“Kadının tavuklarını çalmışsın.” dedi Jón Hreggviðsson.

“Kimin umurunda? Önceki kocasından Sjælland'ta büyük bir çiftlik kaldı kadına.” dedi Jón Marteinsson. “Bunun yanında bahçeler, gemiler ve altın dolu fiçılar. Dinle, ahbap, burada durmanın mantığı ne? Sence de Doktor Kirsten'e gidip birer maşrapa bira içmemiz gerekmiyor mu?”

“Ben de bunu düşünüyordum,” dedi Jón Hreggviðsson, “ama paramın yetip yetmeyeceğini bilmiyorum.”

“Sorun değil.” dedi Jón Marteinsson. “Doktor Kirsten’in yerinde adamlar düzgün bot giydiği sürece masaya her zaman bira getirilir.”

Doktor Kirsten’in meyhanesine gittiler ve Lübeck birası sipariş verdiler.

Kopenhag’taki İzlandalıların, Jón Hreggviðsson’un davasından ve geçen bahar Öxará nehri kıyısındaki Þingvellir’den kaçtığından haberdar oldukları ortaya çıktı. Ancak, asker olarak kralın listesine kaydedilip Glückstadt’tan Kopenhag’a gönderilene ve burada ortaya çıkana kadar sonunun ne olduğu konusunda kimse bir şey bilmiyordu. Şimdiyse bu maceraları yaşayan adam sonunda kendi hikâyesini anlatma fırsatını bulmuştu. Kimseye ihanet etmemek için gerçekte zincirlerinden nasıl kurtulduğuna dair bir şey söylememeye özen gösteriyordu ancak, yalnızca soylu bir kadının, şu anda en iyi İzlandalı olarak görülen adama vermek üzere kendisine bir yüzük verdiğini, kendisinin de bu adamdan cezasının ertelenmesini ve affedilmesini talep etmesini söylediğini anlattı. Daha sonra Jón Hreggviðsson yeni arkadaşına bu ünlü adamla işlerinin nasıl sonuçlandığını büyük bir hevesle anlattı. Jón Marteinsson’un yüzüğe bakmasına izin verdi ve Marteinsson yüzüğü elinde tarttı.

“Ah, kahretsin, çok soylu kadın gördüm, piskopos kızlarını bile.” dedi. “Tüm kızlar aynı. Hadi biraz brennivín içelim.”

Brennivíni içmeyi bitirdiklerinde Jón Marteinsson konuşmaya başladı:

“Şimdi biraz konyak ve çorba içelim. Ne olursa olsun, İzlanda artık battı.”

Konyak ve çorba sipariş ettiler.

“Sanırım benim yüzümden tekrar tekrar batabilir.” dedi Jón Hreggviðsson.

“Battı.” dedi Jón Marteinsson.

Birlikte şarkı söylemeye başladılar: “Ey Jón, ey Jón, bugün sarhoş, dün sarhoş, bir önceki gün sarhoş.” Meyhanedeki biri, seslerinden İzlandalıların geldiğinin anlaşıldığını söyledi. “...ve kokularından da.” diye ekledi bir başkası.

“İzlanda batsaydı kutlayacağımız bir şey olurdu.” dedi Jón Hreggviðsson.

“Zaten battığını söyledim,” dedi Jón Marteinsson, “batabilir demedim.”.

Daha fazla konyak içtiler. “Ey Jón, ey Jón, bugün sarhoş, dün sarhoş, bir önceki gün sarhoş, zil zuma sarhoş!”

Kısa bir süre sonra Jón Hreggviðsson, Jón Marteinsson’dan kralın ve kontların huzurunda arabulucusu olarak görev yapmasını istedi.

“Şimdi kızarmış geyik eti ve kırmızı Fransız şarabı sipariş verelim.”

Jón Hreggviðsson bir süre yedi, daha sonra bıçağını masaya sapladı:

“İşte, sonunda yiyecek bir şeyim var. Şimdi ülke yavaş yavaş tekrar yükselmeye başlıyor.”

Jón Marteinsson açgözlü bir şekilde yemeğe gömüldü.

“Battı.” dedi. “*Brennu-Njals Destanı* bittiğinde batmaya başlamıştı. Hiçbir toprak bu kadar derine batmamıştı. Böyle hiçbir toprak da tekrar yükselemez.”

Jón Hreggviðsson konuşmaya başladı:

“Bir zamanlar Reinli bir adam kırbaçlanır ve İzlanda’nın Güneşi Snæfriður gelir ve eski kralların hikâyelerini bilen, ülkedeki en soylu şövalyeye güvenir ancak, bu

adamin arkasındaki gölgede pek çok cüzamlı yüz vardır ve tüm bu yüzler de benimdir. Bir keresinde Öxará Nehri kıyısındaki Pingvellir'de ölüme mahkûm edilir. Sabah kellesi alınacaktır. Gözlerimi açarım ve karşımda beyaz yüzü, altın rengi elbisesiyle, bileği bir karıştan daha küçük, mavi gözlü bir kadın görür ve kendimden geçerim. Kadın geceye hükmeder ve adamı serbest bırakır. Bu kadın tüm kuzey dünyasının gerçek kraliçesidir ve öyle de olacaktır. Bu kadın, aldatılmış olsa bile bir peri bedenine sahip sarışın bakiredir ve ben kendimden geçerim.”

“Ah, kibir hiç bitmez mi? “ dedi Jón Marteinsson. “Şu hayvanı yiyip şarabımı içerken beni rahat bırak.”

Yemeye devam ettiler. Eti ve şarabı bitirdiklerinde yaşlı kadın maşrapada meyve suyu karışımı getirdi ve Jón Marteinsson konuşmaya başladı:

“Şimdi sana bir piskoposun kızıyla nasıl sevişilmesi gerektiğini anlatacağım.”

Jón Hreggviðsson’a doğru hareketlendi, üzerine eğildi ve tüm detayları çiftçiye açıkça tarif etti, daha sonra yerine geçti, avuçlarına vurdu ve konuşmaya devam etti:

“İşte işin özü bu.”

Jón Hreggviðsson pek etkilenmiş görünmüyordu.

“Bana yüzüğü geri verdiğinde, önce kendime hangimizin daha zavallı olduğunu sordum: O mu yoksa Reinli Jón Hreggviðsson mu? Böyle bir adamın bu kadar büyük bir talihsizlik yaşamasına çok şaşırdım.”

Jón Marteinsson sanki iğne batırılmış gibi birden yerinden sıçradı, daha sonra zayıf ellerini yumruk haline getirdi ve başını tehditkâr bir şekilde Jón Hreggviðsson’a doğru eğdi; aynı fikirde değildi.

“Şimdi neye sövüyorsun, seni adi?” dedi. “Aklındaki adı telaffuz etmeye cesaretin varsa dudaklarında bu isimle ölürsün.”

Jón Hreggviðsson öylece baktı:

“Kısa bir süre önce senin ona ‘oğlan’ ve ‘cadı’, evine de ‘sefil’ dediğini hatırlıyor gibiyim.”

“Adını söylemeyi dene!” diye tersledi Jón Marteinsson.

“Suratını benden uzak tut da yüzüne tükürebileyim.” dedi Jón Hreggviðsson.

Ancak, başka bir şey demediği için Jón Marteinsson tekrar üzerine eğildi.

“Asla ayık bir İzlandalıyı dikkate alma.” dedi. “Tanrı merhamet ederek İzlandalılara tek bir gerçek göndermiştir, o da brennivindir.”

“Ey Jón, ey Jón.” diye tekrar şarkı söylemeye başladılar ve diğer misafirler korku ve iğrenmeyle onlara bakıyordu.

Jón Marteinsson, tekrar Jón Hreggviðsson’a doğru eğildi ve fısıldayarak: “Sana bir sır vereceğim.”

“Ah, şu lanet piskoposun kızıyla ilgili şeyler duymaktan bıktım.” dedi Jón Hreggviðsson.

“Bir daha piskoposun kızından bahsetmeyeceğim.” dedi Jón Marteinsson, “Onurum üzerine söz veriyorum.”.

Jón Hreggviðsson’un kulağına doğru eğildi ve fısıldadı:

“Sadece bir adamımız var.”

“Sadece bir adamımız mı var? Kim?” dedi Jón Hreggviðsson.

“Bu adam. Onun dışında, kimse yok. Başka bir şey yok.”

“Ne dediğini anlamıyorum.” dedi Jón Hreggviðsson.

“O her şeye sahip.” dedi Jón Marteinsson. “Önemli

olabilecek her şeye sahip. Tüm halkı beş parasız kalana kadar –ki önceleri ailesi varlıklıydı. Çiftlik veya mal karşılığı soylulardan ve zenginlerden aldığı; kilise balkonlarına, mutfaktaki kuytu köşelere ya da küflü karyolalara sığdıramadığı şeyler. Ülkeden gemiyle çıkarılan ve onları bulana kadar krallıktan krallığa takip ettiği şeyler: bir İsveç'te, bir Norveç'te, şimdi Saksonya'da, daha sonra Bohemya'da, Hollanda'da, İngiltere'de, İskoçya'da ve Fransa'da, evet, Roma'ya kadar tüm güneyde. Paralarını ödemek için tefecilerden altın satın aldı. Çantalar dolusu, fiçılar dolusu altın ve kimse hiç fiyat üzerinde pazarlık ettiğini duymadı. Bazılarını piskoposlardan ve başrahiplerden, diğerlerini kontlardan, düklerden, prenslerden ve imparatorlardan, birkaçını da papanın kendisinden; geride bıraktığı her şeyi kaybetmesi ve hapse atılması bile muhtemeldi. Eğer Arnas Arnæus hayatını ortaya koyarak bunları yapmasaydı, sonsuza kadar İzlanda diye bir yer olmayacaktı.”

Jón Marteinsson'un yanaklarına doğru gözyaşları akıyordu.

Gün ilerlemişti.

“Şimdi sana Kopenhag'ı göstereceğim, Danimarkalıların, İzlandalılarından aldığı şehri.” dedi çiftçinin gece geç saatlerdeki yeni koruyucusu ve rehberi. Doktor Kirsten'in barında yediklerinin parasını has altınla ödediler ve geneleve gitmeye bile yetecek paraları kalmıştı. “Bu şehir sadece İzlandalıların parasıyla kurulmakla kalmadı, ayrıca İzlandalıların balina yağıyla aydınlatılıyor.”

Jón Hreggviðsson *Eski Pontus Türküsü*'nden bir şeyler söylemeye başladı:

“Bir fıçı almaya gücün yettiği zaman,
Koy içine tüm sahip olduklarını,
Sakın uyuma görevini tamamlamadan,
Sakın uyuma görevini tamamlamadan,
İçene kadar sen ve delikanlılar onunla biranı.”

“İşte Kralın Keyif Bahçesi.” dedi Jón Marteinsson, “Diğer halk gözyaşları içinde dökme demir ve ip için yalvarırken burada samur kürkü giymiş soylu adamlar, dekolteli elbiseler giyen ve ayakkabıları altınlarla süslü soylu kadınlarla buluşur.”

“Bu kadar yeter, kanca ve olta ipi kıtlığı olduğunu bilmiyor muyum sanıyorsun?” dedi Jón Hreggviðsson. “Artık geneleve gitmek istiyorum.”

Limandan şehir merkezine doğru ilerlediler. Gökyüzü sakın ayazla aydınlanmıştı ve ay ışığı da etrafı aydınlatan balina yağıyla beraber ışıldıyordu. Soyluların evleri birbiri üzerinde yükseliyordu ve her biri diğerinden daha görkemliydi ancak, servet dünyasının gerçek birer parçası olduklarından, soğuk ve iticilerdi. Bu büyük evlerin girişlerinde seçme ahşaptan yapılmış ve iyice kilitlenmiş ağır kapılar vardı. Jón Marteinsson misafiri bilgilendirmeye devam etti:

“Bu evde, şu anda İzlanda ticaretinde tek ve en büyük mali paya sahip olan kutsal Maria von Hambs'im oturuyor. Kısa bir süre önce günde bir kez yoksullara çorba dağıtılması için büyük miktarda bir bağış yaptı, bu yüzden cehenneme gitmeyecek. İzlanda ticaretinden geçimini sağlayanların, kasabanın yalnızca üçte biri olmadığını görebilirsin; artık, önceleri açlık içinde sokaklarda dolanan ve açlıktan ölenleri kanala yuvarlayan Grímur Kögur'un toprak biti

oğulları¹ da yedikleri yemeği ticarete borçlu. Eastfjörds'de limanların kontrolünü sağlayan Hazinedar Hinrik Müller şurada meyve ağaçlarının çevrelediği, ışıkları yanan evin sahibidir. Müziğin ve dansın sesini duyuyor musun? Bu gece ziyafet çeken bir tek senle ben değiliz, ahbap; kapısında melek olan evin sahibi Básedar ve Keflavík'teki limanların kontrolünü sağlayan, kasabadaki en yakışıklı süvari olan Peder Pedersen de. Söylendiğine göre adının “von”la ve Almanca uzun birkaç kelimeyle biterek gerçek bir soylu olabilmesi için yapacağı tek şey, bir sonraki âlemde kral için mendilini çıkartmak olacak.”

Sonunda yüksek taş duvarlarla çevrili büyük bir meyve bahçesine geldiler. Duvardaki çatlaklardan içeriyi gözetlediler. Ağaçlar cam gibi buzla ve çimlerin üzeri kırıyla kaplıydı. Ay ışığı, buzun üzerine yansıyor ve meyve bahçesinin sakin göletlerinin üzerinde altın renginde parlıyordu. Pırıltılı iki kuğu suyun üzerinde süzülüyordu ve gecenin sükûnetinde boyunlarını görkemli bir şekilde uzatmışlardı.

Meyve bahçesinin merkezine bakan azametli bir saray, devasa meşe ağaçlarının altında parlıyordu. Dik çatısı ve süslü kalkan duvarları, kırmızı kum taşlarından yapılmış cumbası ve sütunlara yerleştirilmiş heykellerin olduğu duvar hücreleri olan saray yeni yapılmıştı. Sarayın, sıralı balkonları olan dört kulesi vardı ve her bir kulenin en tepesi sivriliyordu; son rötuşlar en sondaki kulenin ucuna yapılmıştı. Ay, çatıların ve kulelerin parlak bakırı üzerinde parlıyordu.

1. Grímur kögur (“Püskül”) Yerleşim Çağında (9. ve 10. Yüzyıllarda İzlanda'ya yerleşim) yaşamıştır. *Landnámabók*, oğullarının reisleri Bilge Ljótur Þorgímsson'u nasıl öldürdüklerini anlatmaktadır. (Hikâyede, Ljótur, Gestur Oddleifsson adında bir adama toprak-bitlerinin, Grímur kögur'un oğullarının, kendisini nasıl öldürdüğünü sorduğunda, Gestur şöyle cevaplar: “Aç bir bitin ısırtığı sert olur.”)

Jón Marteinsson devam etti:

“Bu saray, yabancı büyükelçiler ve ileri gelen insanlar üzerinde baskı oluşturmak için mümkün olduğunca görkemli bir şekilde inşa edildi; yapılmadan önce malzemeler için geniş çaplı araştırmalar yapıldı ve hiçbir masraftan kaçınılmadı. Hollandalı bir usta inşa etti, İtalyan bir heykeltıraş dış süslemeleri yaptı, içerideki odalar da Fransız ressamlar ve oymacılar tarafından dekore edildi.”

Jón Hreggviðsson gözlerini bu görüntüden alamayacakmış gibi hissediyordu; beyaz porselen parçalar, ay ışığında parlayan sarayın parlak bakırdan çatıları, göl, suyun üzerinde süzülen ve boyunlarını uzatan kuğular, hepsi bir rüya gibiydi.

“Bu sarayın,” diye, geniş görüşlü bir insanın dürüstlüğüyle hızlıca konuşmaya başladı Jón Marteinsson, “bu sarayın sahibi kralın akrabası, Samsøe Bölgesi Kontu, Marselisborg şehrinin Baronu, Şövalye, General-Amiral, Korgeneral ve Norveç’in Posta Bakanı, İzlanda Yöneticisi ve Vergi Tahsildarı Şefi olan Christian Gyldenløve’dur² ve son derece dürüst ve mükemmel bir efendidir.”

Jón Hreggviðsson birden hayalinden uyandı, duvardaki çatlaklara bakmayı bıraktı, elini şapkasının altındaki saçlara götürdü ve kafasını kaşıdı.

“Hah?” dedi dikkati dağılmış bir şekilde. “Adamı öldürdüm mü? Yoksa öldürmedim mi?”

“Sen kafayı bulmuşsun.” dedi Jón Marteinsson.

“Yüce Yaratıcımın adına, umarım onu öldürmüşümdür.” dedi Jón Hreggviðsson.

2. Gyldenløve, Danimarka Kralı 4. Christian’ın oğlu Ulrik Christian Gyldenløve’dur (1678-1719).

XIX

Øresund'un karşı tarafındaki bölgeyi, yüz yıldan fazla süredir sürekli Danimarkalılara savaş açan İsveçliler işgal etmişti¹. Durmadan Danimarka'ya ordu gönderiyor, işgal birlikleriyle Danimarka'yı kuşatıyor, çiftçilerden rüşvet alıyor, kadınlara tecavüz ediyor ve Kopenhag'a gülle yağıdırıyorlardı; Danimarkalıları Skåne bölgesinden çıkmaya bile zorlamışlardı. İsveçliler, Danimarka'ya karşı savaşlarında sürekli yabancı ülkelerin yardımlarını almalarına rağmen, Danimarka bazen Moskova'daki I. Petro gibi, uzaktaki devlet başkanlarını İsveç'e karşı savaşmak için ordu göndermeye ikna edebiliyordu.

Şimdi çatışma yeniden şiddetleniyordu ve her iki taraf da uzak ülkelere destek arıyordu. Jón Hreggviðsson, altın yüzüğü Jón Marteinsson'la birlikte içkiye harcadıktan sonra kışlasına geri dönmüştü ve bitli bir İzlandalıyı bile rahatsız etmekten hiç usanmayan alçaklara hadlerini bildirmek için kendisini hazır hissediyordu. Ancak, ne yazık ki böyle bir kavga için uygun bir fırsat yoktu. İsveç piyadesinin yakında olduğu düşünüldüğünden ilave muhafızlar yerleştirilmişti ve disiplinin sağlanması için herkes katı emirler altındaydı. Jón Hreggviðsson bir ya

1. Bu romanın geçtiği zamanda İsveç ve Danimarka arasında geçen savaşlar 1675-1679 yıllarındaki Scanian Savaşı'nı ve 1700-1721 yılları arasındaki Büyük Kuzey Savaşı'nı da içerir. Büyük Kuzey Savaşı'nda, Rusya, Danimarka-Norveç, ve Saksonya-Polonya, Baltık üzerindeki İsveç egemenliğini kırmak için İsveç'e karşı müttefik oldular; 1700 yılında İsveçliler Sjaelland'da karaya çıktılar ve 1709 yılına kadar Danimarka'yı savaştan çıkmaya mecbur bırakmaya çalıştılar.

da iki adamı azarlamıştı ancak, kimse aldırış etmiyordu; kimse onu tekmelemek bile istemiyordu. Herkesin tek düşündüğü şey savaştı. Adamlardan biri İsveçlilerin kesinlikle Skåne'de durmayacağını, önce Sjaelland'a daha sonra da Fyn ve Jylland'a geçeceklerini söyledi.

Adamlardan biri: “Deniz kuvvetleri nerde? Kanalı onlar savunmayacak mı?” diye sordu.

Bir diğeri yanıtladı; “İngilizler ve Hollandalılar savaş gemilerini kanala getirdiler ve muhtemelen de Petro'yla konuşması için Moskova'ya elçi gönderdiler. Amiralimiz Gyldenløve'un gemisi de kıyıya geldi ama kendisi sarayına kapanmış Amelie Rose'la oynuyor.”

Jón Hreggviðsson *Eski Pontus Türküsü*'nden bir giriş dörtlüğü söyledi:

“Şafak söküyor. Şimdi başlamalıyız,

Savaş naraları atmaya tekrardan.

Elveda sana, güzelliğine şükrettiğim genç kız.

Dökülür kan öldürülen adamlardan.”

Bir sonraki gün herkes botlarını onardı ve parkalarının kemerlerini sağlamlaştırdı. Ertesi gün sabahın erken saatlerinde ordu düşmanla savaşmak için yola çıkarken davullar vuruldu ve gaydalar, borazanlar, kavallar çalındı. Her bir asker sırtında yirmi iki kilo ağırlık taşımak zorundaydı. Hava nemliydi. Yol çamurluydu ve çoğu kişi ayak uydurmakta zorlanıyordu, bunlardan biri de Jón Hreggviðsson'du. Sarhoş Alman subaylar, kırbaçlarını ve tabancalarını havada sağa sola savurarak bölüğün yanında atlarla ilerliyordu. Gaydacıların elleri soğuktan uyuştüğundan marş durmuştu ve onun yerini birinin mırıltıları almıştı.

İsveç savaş gemilerinin açık denizlerde görüldüğü ve Danimarka öncü birliğinin İsveç gözcü müfrezesiyle çarpışmaya başladığı haberini aldılar. Jón Hreggviðsson kurt gibi açtı; yanında yürüyen Wendli adam için de durum aynıydı. Yağmur yağmaya devam ediyordu. Ötüşen kargalar, yapraksız ağaç tepelerinin üzerinde duran sise doğru akın ediyordu. Askerler tek odalı yerleşim alanlarından oluşan çiftlikleri geçmişlerdi. Danimarka'daki geleneğe göre erkekler ve koyunlar iki ayrı köşede olacak şekilde birlikte tek çatı altında kalırlardı. Atlar ve koyunlar yeşil otlaklarda otluyorlardı. Evlerin saman kaplı çatıları o kadar alçağa sarkıyordu ki yoldan geçen biri omuzlarını saçaklara sürtebilirdi. Odalarda perdelerle kaplı küçük cam pencereler vardı. Genç kızlar perdelerin arkasından gizlice bakarak bu yağmurlu havada kralları için İsveçlileri yenmeye giden askerleri izliyorlardı – o kadar ıslak ve bitkinlerdi ki kendilerine bakan kızları hiç düşünemiyorlardı.

Birliğe doğru kırbaçlarını vurarak atları dehleyen üç süvari bu köylerden birine geldi. Subaylarla bir şeyler konuşular ve bölüğe durmaları söylendi. Subaylar, askerlerin yanında dolanarak onları dikkatle inceledi. Jón Hreggviðsson'un karşısında durdular ve kırbaçlarıyla işaret ettiler. İçlerinden biri savaş günlerinde onun için uydurdukları Almanca isimlerden birini söyleyerek çiftçiye seslendi:

“Joen Rekkvertsen!”

Jón, ilk başta ismi yanlış anladı ancak, ikinci kez söylendiğinde arkadaşı ona seslendiklerini anlatmak için dirseğiyle vurdu ve Jón Hreggviðsson asker selamını verdi. Sıradan çıkması emredildi.

Subaylar adamın kimliğini doğruladığında, birlikten iki arabacı seçildi ve Jón Hreggviðsson zincirlendi, bir yük arabasına tıktırıldı ve süvarilerle Kopenhag'a geri götürüldü.

Kopenhag'a vardıklarında bilmediği bir eve götürüldü, Alman subayların önüne sürüklendi ve sorguya çekildi. Subaylar renkli üniforma giyiyorlardı, kılıçlarını kuşanmışlardı ve kıvrımlı sakalları ve tüylü püskülleri vardı. Bu adamın Johans Reckwitz aus Ijsland buertig olup olmadığını sordular. Çiftçinin suratı asık ve kızgındı, üzeri çamurlu ve ıslaktı ve iki silahlı asker tarafından sıkıca tutuluyordu.

“Ben İzlanda'dan Jón Hreggviðsson.” diye yanıtladı.

“Sen katilsin.” dedi subaylar.

“Ah,” dedi Jón Hreggviðsson, “kim diyor bunu?”.

“Ne cüretle bizi sorguluyor?” dedi subaylardan biri şaşkın bir şekilde ve diğeri de askerlerden birine kırbaç getirmesini ve bu adamı kırbaçlamasını söyledi. Asker, kırbaçla geri döndü ve Jón Hreggviðsson'a birkaç kez vurdu, önüne ve arkasına, sonra ensesine ve biraz da yüzüne. Kısa bir süre sonra diğer subay askere durmasını söyledi ve çiftçiye katil olup olmadığını sordu.

“Bir İzlandalıyı dövmek fayda etmez.” dedi Jón Hreggviðsson. “Bize sinek ısırığı gibi gelir.”

“O zaman katil değilsin.” dedi subaylardan biri.

“Hayır.” dedi Jón Hreggviðsson.

Subaylar askere Paternoster'ı alıp getirmesini söyledi; sonradan anlaşıldığına göre bu, düğümler adamın kafasına gelene ve gözlerini pörtletene kadar kafasına ittirdikleri ve döndürdükleri çubuklara sardıkları düğümlenmiş ip halkasıydı. Jón Hreggviðsson bunun sonunun bir yere

varmayacağını anladı ve katil olduğunu söyledi. Adamlar Paternoster'in çıkarılmasını emretti.

Bu maceradan sonra Jón Hreggviðsson Mavi Kule'ye alındı ve çocuk katillerinin ve tavuk hırsızlarının tutulduğu bir hücreye atıldı; elbiseleri çıkarıldı ve pis kokulu bir çuval bezine yerleştirilerek duvara zincirlendi. Üç çelik kelepçeye bağlı büyük bir zincir duvara takılmıştı. Bu kelepçeler adama takılmıştı; biri uyluğuna, diğeri karın bölgesine ve üçüncüsü de boynuna. Kelepçeleri sağlama almak için bir de çivi geçirilmişti. Buna Kralın Demiryapısı deniyordu.

Akşam yemeği vakti geçmişti ve Jón Hreggviðsson'a böyle yorucu bir günün ardından yiyecek hiçbir şey verilmemişti. Bu yüzden kendisini zincirleyen adamlar fenerlerini alıp gittikten sonra sırtını duvara yaslayarak *Eski Pontus Türküsü'nün* giriş kısmından birkaç dize söylemeye karar verdi.

“Kuvvet için en güçlü yerdir mide,
Hislerimizin bulunduğu bu küçük oda,
Yemek sahip olduğu için üstün bir güce,
Yemek sahip olduğu için üstün bir güce,
Ebedidir ayrı-ı-ıca.”

Diğer tutuklular uyandı ve küfürler savurmaya başladılar. Kısa sürede hücre bağrıışmalarla, sızlamalarla ve homurtularla dolmuştu ancak, Jón Hreggviðsson İzlandalı olduğunu ve ne kadar şikâyet ederlerse etsinler umurunda olmadığını söyledi ve dizelerini söylemeye devam etti.

Bu konuşmadan sonra herkes, susturmaya çalışmanın yararsız olduğunu fark etti ve sessizlik içinde kaderlerine boyun eğdiler.

XX

Jón Hreggviðsson daha önce hiç bu kuledeki kadar evsiz, ailesiz ve neredeyse zırcahil bir insan grubuyla karşılaşmamıştı. Bir mal gibi bağlanmışlar ve küçük bir ışık pırıltısının gözüktüğü anda iplik didiklemeye zorlanmışlardı. Ağızlarından çıkan tek söz küfürlü konuşmalar ya da ettikleri beddualardı. Jón Hreggviðsson kralın bir askeri olarak, edepli kişilerle beraber ordunun hapishanesi olan Stokhus'a gönderilmek istiyordu. Gardiyanlar buranın bir İzlandalı için zaten yeterince iyi bir yer olduğunu söyledi.

Jón Hreggviðsson, hangi kanun ve kurallara göre buraya getirildiğini öğrenmek istiyordu ve kararın bir kopyasını görmeyi talep etti, adamlar da kralın adaletli olduğunu söylediler. Bunu duyan birkaç mahkûm, kralı lanetledi ve Boot-Katrin'in¹ onun icabına bakacağını söyledi.

Ne hukuk yoluyla ne de hukuksuzlukla bu kuleden çıkış yok gibi görünüyordu. Pencereler kalın demir parmaklıklarla kaplanmıştı ve o kadar yüksektediler ki birinin oraya çıkıp dışarı bakabilmesi imkânsızdı. Bu yerdeki tek eğlence kaynağı pencerenin önünden uçup giden geniş kanatlı bir kuşun duvarda oluşturduğu gölgeydi. Neredeyse tüm hayatını burada geçiren en yaşlı mahkûm yirmi yıl önce bir keresinde pencerelerden dışarı bakmasına izin verildiğini iddia etti ve bu kulenin ülkeden

1. Boot-Katrin: Şaka olarak kralın metreslerinden birine yapılan gönderme.

uzakta bir adada ya da yerin görülmeyeceği kadar yüksekte bir yerde olduğunu söyledi; uçsuz bucaksız bir denizden başka bir şey görmemişti.

Bir gün yeni gelen bir mahkûm, savaşın bittiğini –en azından şimdilik- haber verdi. İsveçliler Humlebaek'e girmişler ve Danimarkalıları yenmişlerdi. Ancak, savaş çok kanlı geçmediğinden, can kaybı ya da toprak kaybı savaşın kaybedilmesinde bir etken değildi. Öte yandan Bağışlayıcı Majesteleri, katı barış şartlarına boyun eğmek zorunda kalmıştı; tüm büyük surları yıkacak ve yenilerinin yapılmayacağına garanti verecekti. Üstüne üstlük İsveç kralına peşin yüz bin özel-dolar² ödemek zorunda bırakılmıştı.

Mahkûmlardan biri, tütüne bile parası yetmeyecek kadar borca batmış kralın bu zor zamanlarda nasıl bu kadar büyük bir serveti toplayabildiğini öğrenmek istemişti.

“Onunla Kont von Rosenfalk ilgileniyor.” dedi yeni gelen mahkûm. “Düşman sert konuşup ‘Parayı ver!’ demeye başladığında kral bu güzel adama haber göndererek doğruca mahzenine gitti ve hizmetçilerine altını getirmelerini emretti.”

İlk mahkûm: “Bu Kont von Rosenfalk da kim?”

İkinci mahkûm: “Peder Pedersen.”

İlk mahkûm: “Hangi Peder Pedersen?”

İkinci mahkûm: “Peder Pedersen’in oğlu olan.”

Diğer mahkûmlar: “Hangisi lanet olası Peder Pedersen?!”

2. Özel-dolar (Danca *speciedaler*): İki rixdolar değerinde Danimarka gümüş para birimi.

Jón Hreggviðsson: “Básendar ve Keflavík'te limanları kir alıyor. Bir keresinde onunla ve babasıyla iş yapan Hólmfastur Guðmundsson adında bir adamla tanışmıştım.”

Jón Hreggviðsson, davasının yeninden görülmesi talebini komutana iletmeleri için günlerce, haftalarca gardiyanlara yalvardı; bazen öfkeyle, bazen tatlı sözlerle, bazense gözyaşları içinde. Ancak, ne yaparsa yapsın faydası yoktu; hiçbir mahkemenin yapacağı bir şey yoktu. Çiftçiye buraya nasıl düştüğü ya da neden buraya gönderildiği hakkında en ufak bir açıklama yapılmadı.

Bir sabah gardiyan, çavdar lapasıyla geldiğinde doğrudan Jón Hreggviðsson'un yanına gitti, olabildiğince sert bir şekilde tekmeledi ve:

“İşte, al! lanet olası İzlandalılar.”

“Canım!” dedi Jón Hreggviðsson gülümseyerek. “Geldiğine o kadar sevindim ki!”

“Geçen gece Doktor Kirsten'de bir hemşerinle içiyordum” dedi gardiyan “ve içkilerin parasını botlarımla ödedi. Eve yalınayak gitmek zorunda kaldım. Hepinizin canı cehenneme.”.

Jón Marteinnsson, Mavi Kule'den biriyle içmişti, daha birkaç gün geçmemişti ki Alman bir subay ve iki gardiyan mahkûmların bulunduğu hücreye geldi. Subay, gardiyanlara Jón Hreggviðsson'u serbest bırakmalarını söyledi ve dışarı çıkardılar.

“Artık sonunda kellemi alacaklar mı?” dedi mutlu bir şekilde.

Kimse cevap vermedi.

Jón Hreggviðsson ilk önce komutana götürüldü. Birkaç kitabın sayfalarını karıştırdılar ve Johann Reckwitz aus Ijsland buertig adını buldular. Subay ve komutan adama bakıp Almanca konuşarak birbirlerini başlarıyla onayladılar. Daha sonra Jón Hreggviðsson, su kazanları ve leğenlerden çıkan kalın buharın arasında iki yaşlı çamaşırcı kadının görüldüğü derince bir mahzene götürüldü ve bu yaşlı kadınlara Jón Hreggviðsson'u baştan aşağı yıkayıp temizlemeleri, kafasını kül suyuyla iyice ovmaları istendi. Çiftçi bunu duyduğunda İzlanda kıyılarında Hollandalıların gemilerinde kendisini yıkadığı zamanı hatırladı. Daha sonra temizlenmiş ve düzeltilmiş bir şekilde üniformaları ve Jón Marteinsson'a kaptırmadığı yeni parlatılmış botları verildi. Son olarak sakalları ve saçlarını tıraş etmesi için kasabadan bir berber çırağı getirtildi ve her şey bittiğinde çiftçi pazar günündeki bir kilise görevlisi gibi görünüyordu. Yapılacak idamın azametli soylular ve misafirlerinin gözünde hoş ve özenli olacağını düşündü.

"Hanımefendiler de gelecek mi?" diye sordu Jón Hreggviðsson ancak, kimse soruyu anlamadı.

Dışarıda iki at arabası duruyordu. Alman, arabaya bindi ve arkaya oturdu. Jón Hreggviðsson da iki tarafında muhafızlar olacak şekilde karşı koltuğa oturdu. Yerine oturduktan sonra ara sıra geçirmesi dışında Alman subayda yaşadığına dair hiçbir belirti yoktu. Muhafızlar hiç konuşmuyordu.

Şehre doğru uzunca bir yol gittikten sonra büyük bir evin önünde durdular. Evin önünde genişçe bir döner merdiven ve üzerlerinde vahşi, ürkütücü bakışlı aslanların olduğu iki sütun vardı. Girişin üst tarafında bir yaratık,

bir insan ve bir şeytanın yüzlerini taşıyan korkunç bir taş maske vardı. Merdivende trol boylarında, ağır silahla donatılmış, taş gibi katı ve asık suratlı askerler vardı.

Jón Hreggviðsson merdivenlerden yukarı çıkarıldı, daha sonra raflarda mumların yandığı yüksek ve loş bir bekleme odasına geldiler. Jón Hreggviðsson soğuk döşemelerde tökezledi ancak, yürümeye devam ettiler. Öncekilerden daha dik basamaklara geldiler ve Jón Hreggviðsson gene tökezledi. Daha sonra büyük koridor ve odaların arasından geçerek siyaha bürünmüş asillerin mahkeme makamında oturduğu ya da cüppe giymiş gri saçlı ve yüzleri kırışmış mutsuz adamların masalarının üzerine eğilmiş bir şeyler yazdığı yere geldiler. Çiftçiye herkesin hesap verdiği Büyük Mahkeme binasına geldiğini söylediler.

Sonunda, diğerlerinden daha aydınlık olan, orta büyüklükte bir odaya girdiler. Pencere yere yakındı ve perdeyle iyice kapatılmıştı, bu yüzden ortamın bir kısmı loştu ve puslu bir hava izlenimi veriyordu. Duvarın birinde Asil ve Saygın Majesteleri'nin gençlik halinin renkli bir portresi asılıydı; üst koluna kadar sarkan bir peruk takıyor, arkasında üç arşın uzunluğunda, yerde uzanan, kürk kaplamalı bir pelerin giyiyordu. Ayrıca takdire şayan anıları olan saygıdeğer babasının ve iki Prenses Hazretleri'nin de portreleri vardı.

Salonun ortasındaki meşeden yapılmış bir masanın etrafında geniş pelerinli, gümüş boyalı perukları ve gösterişli fırfırlı yakaları olan üç beyefendi ve altın rengi saç örgüleri, payetleri, mahmuzları ve kılıç kabzasında elmasları olan solgun yüzlü ve sakallarının ucu gözaltı torbalarına ulaşacak kadar kıvrımlı olan bir general oturuyordu.

Pencerenin yanında, kalın perdelerin sebep olduğu loş ortamda biraz uyuşmuş iki önemli asil oturuyordu ve masadaki diğer dört kişiye kulak asmadan sessizce sohbet ediyorlardı. Bu iki seyirci sanki evlerindeymiş gibi rahatlardı. Ziyaretçi içeri girdiğinde dönüp bakmadılar ve silüetleri pencereden giren ve içeriyi ısıtan ışığa karşı durmaya devam ediyordu. Jón Hreggviðsson, “Bunlardan biri Arnas Arnæus değilse, ben de insanları ayırt edemiyorum demektir.” diye düşündü.

Elinde kitapla birlikte bir kâtip geldi ve tekrar adamın Jón Hreggviðsson olup olmadığını teyit ettiler. Daha sonra Asilzadeler, belgelerine bakmaya başladılar ve biri çenesini göğsünden yavaşça kaldırarak çiftçiye birkaç resmi söz söyledi. Solgun yüzlü adam kılıcının kabzasındaki elmaslarla oyalanmayı bıraktığında aynı şekilde ancak, daha gelişigüzel bir şekilde çiftçiye bir şeyler söyledi. Jón Hreggviðsson ne dediklerini anlamıyordu.

Saygın soylulardan bir tanesi pencerenin olduğu taraftan yürüdü ve Jón Hreggviðsson’un yanına geldi. Yorgun ve üzgün görünümlü ancak oldukça uysal gözleri olan gösterişsiz bir adamdı ve çiftçiyle İzlandaca konuşmaya başladı.

Jón Hreggviðsson’a yavaşça ve sessizce, krala hizmet eden bir İzlandalı adamın geçen bahar Öxará Meclisinde ölüme mahkûm edildiği ve hapisten kaçtığı haberinin kendisine ulaştığını anlattı. Bu onaylandıktan hemen sonra yetkililer, adamın tutuklanmasını ve derhal yargılanmasını emretmişti. Bu emirler tam uygulanacaktı ki son anda soylu bir İzlandalı, krala İzlanda’daki hem bölge mahkemelerinin hem de adliye mahkemelerinin Jón Hreggviðsson aleyhine

verdiği mahkeme kararında birkaç hatanın olduğunu söyledi. Daha sonra İzlandalı üç asilzadeden kralın belgesini istedi. Belgeyi verdiler ve çiftçiye bazı maddeleri okudular: “Bu adamın davasında hükmün hangi sebeple verildiğini anlamak zor olsa da, Jón Hreggviðsson’un naçizane isteğini göz önünde bulundurarak, kendisine bizim korumamız altında Ülkemiz İzlanda’ya gitme, yasaya uygun bir yargılama için Öxará Meclisinde kendisini bizzat temsil etme ve eğer isterse davasını burada, Kopenhag şehrindeki Yüksek Mahkemede görme özgürlüğünü bahsediyor ve sunuyoruz. Bu belgeyle kendisinin korumamız altında, özgür bir kişi olarak İzlanda topraklarına gitmesini ve ülkemizin hukuku ve ülkemizin Yüksek Mahkemesince adil şekilde yargılanarak mahkûmiyet ya da beraat kararını beklemek üzere tekrar Kopenhag şehrine gelmesini sağlayacağımızı garanti ediyoruz.”

İzlandalı, generalden ikinci belgeyi aldı. Bu ikinci belgeyi Latince adıyla, *salvum conductum*³ diye okudu ve belgede Kaptan Trohe’nin emri altındaki piyade er olan Johann Reckwitz aus Ijsland buertig’e adil bir davada suçsuzluğunu kanıtlamak üzere İzlanda’ya gitmesi ve sonrasında görevine devam etmek üzere tekrar buraya, kralın bulunduğu Kopenhag şehrine dönmesi için Albay-General Schønfeldt tarafından dört aylık bir izin verildiği yazıyordu.

Daha sonra İzlandalı yetkililer, biri Yüksek Mahkemeye başvuruyu içeren izin belgesi, diğeri de Danimarka ordusunun verdiği geçiş izni olan iki belgeyi Jón Hreggviðsson’a teslim etti.

3. *Salvum-Conductum* (Latince): Geçiş izni.

Bir yanağına ışık vurmuş diğer yanağı da gölgeli olan Arnas Arnæus, pencerenin önünde ilgisizce sokağa bakarak duruyordu. Bu toplantıya katılmamış gibiydi ve Reinli Jón Hreggviðsson'un olduğu tarafa doğru hiç bakmamıştı.

Çiftçi bu büyükevdten nasıl çıktığını hiç hatırlayamamıştı ancak, kendisini birden iki aslanı ve adamı, yarattığı ve şeytanın çirkin kafasını geride bırakmış bir halde meydanda otururken buldu. At arabasının arkasında, iki tarafında oturan muhafızlar gitmişti. Alman subay da güneşi gören çiy gibi ortadan kaybolmuştu. Gökyüzü açıktı. Çiftçi yazın geldiğini fark etti; ağaçlar tepelerine yeşil taçlarını takmış, güzel kokuları havayı doldurmuştu ve bu sükûneti bozan tek şey küçük bir serçenin durmadan cıvıldayarak çıkardığı sestti.

SARIŞIN BAKİRE

I

Geniş Tunga Nehri sakince akıyordu. Akıntısı Skálholt'un doğusuna bakan buzul nehir Hvíta'ya dökülen kollarda daha şiddetliydi. Nehirlerin arasında kalan dağlık alan sazlıklardan oluşan genişçe bir bataklıkta. İlerisinde araziler görülüyor ve bir malikânenin hâkim olduğu büyük bir yerleşim yeri başlıyordu. Bu yerin adı Bræðratunga'ydı. Mavi gözlü, altın rengi tenli kadın oturmuş, bir elbise üzerine Völsung Sigurður'un, korkak Fáfnir'i yenme ve hazinesini alıp götürme mucizesini¹ anlatan bir nakış işliyordu.

Çatı katındaki pencerenin camı parılıyordu. Cama bakıldığında bölgeden geçen, düz arazileri aşarak göl kıyılarından doğru feribotlara giden insanlar görülebilirdi. Skálholt, Langholt'un ardında kalmıştı ve görüş alanı dışındaydı. Kadın, oymalı bir sandalyede oturuyordu ve ayaklarında tüylü yastıklarla çevrili bir iskemle vardı. Yatak odası dolabının ön tarafında duran ve eski tasvirlerle dokunmuş perdeler çekilmişti. Duvar kaplamasının karşısında eğimli tavanın hemen altında yeşile boyanmış elbise sandığı ve huş ağacından yapılmış sağlam bir çalışma masası duruyordu. Kapının yanındaki bir tezgahta semer desteği olan, pirinçle kaplanmış, ejderha, insan ve

1. Eski Alman efsanesindeki bir şahsiyet olan Sigurður, *Völsunga Destanı*'nın (on üçüncü yüzyıl) kahramanlarından biridir ve *Manzum Edda*'daki (Sayfa 22'deki dipnota bakın) kahramanlık şiirlerinin Völsung dizisidir. Sigurður, Rhinegold'u koruyan ejderha Fáfnir'i öldürmüştür.

kabartmaların arasındaki melek figürleri gibi tasarımlarla donatılmış kakma yay ve bir tanesinin üzerine, yapan kişinin adının ve yapıldığı yılın oyulduğu levhalarla süslenmiş, üzerindeki kabartmalı deri iş, çivilerle sağlamlaştırılmış ve en kıymetli hazinesi olan eyer duruyordu; koltuğun üzerineyse ustalıkla yapılmış, düzgünce katlanmış bir battaniye koyulmuş, okun üzerine de yular asılmıştı; kadın gitmeye hazır görünüyordu. Üzerinde hala gizemli, hoş ama oldukça yoğun bir koku vardı.

Bakki² gitmek için binilen Hvítárholt feribotunun olduğu taraftan birkaç adam yaklaşıyordu. Üç adam atın üzerindeydi; ikisi ortadaki adama destek sağlıyordu ve dördüncü bir adam da önlerinden yürüyerek dizginlerle ortadaki atı yönlendiriyordu. Görünüşe göre atın üzerindeki adam grubun en önemli kişisiydi ancak, başı göğsüne düşmüş ve şapkası yüzüne eğilmişti. Pelerinin bir cebinden peruğu çıkmıştı. Eğer daha kötü bir şey olmadıysa, çamurda yuvarlanmış gibi bir hali vardı. Bu adamlar Bræðratunga'ya gidiyordu.

Ana yoldan çiftlik bölgesine bakıldığında daha da şaşalı görünüyordu; bazılarında çatı katı bulunan ve güneye bakan on beş kalkanlı ev, en ucunda iki ahşap tablalı duvar olan keresteden yapılmış bir oda, yeşilin üzerinde muhteşem bir görüntü oluşturan malikâne, üzerinde güneşin ahşap döşemenin ve çatıların üzerinde parladığı düz arazi.

Ancak, mesafe kısaldığında ortaya farklı bir görüntü çıkmaktaydı. Yakınlık, bu evlerin en büyük düşmanıydı. Burası virane bir yerdi. Duvarlar çökmüş ya da köklerinden biçilmiş ot gibi düşmüş, sular torfu alıp götürmüş, taşlar

2. Bakki: Eyarbakki.

dağılmış, duvar kirişlerinde delikler açılmış, çatılar yamulmuş ya da yıkılmış ve insanlar ya da hayvanlardan çok mantarların yuvası olmuştu. Ahşap döşeme, kalkan saçakları, kapı kasaları ve diğer ahşap yapılar ya çürümüş ya da parçalara ayrılmış, çatlaklara ot parçaları dolmuştu ve o kadar evin içinde sadece bir tane pencere camı sağlamdı; diğerleri çatlamış, kırılmış ve eyer altlığı ya da içi ot dolu torbalar tıkıştırılmıştı. Yassı döşeme taşları ya toprağa gömülmüş, ya eğri bir şekilde koyulmuşlardı ya da her an parçalanacakmış gibi görünüyordular. Böyle büyük bir yerleşim yerinde bir insanın yaşaması neredeyse imkânsız görünüyordu. Vakit gün ortasıydı ve hava sakindi. Evin yan tarafında, şapkalarını yüzlerine geçirmiş iki işçi uyurken, bacakları çubuk gibi ince olan kısa etekli yaşlı bir kadın, tırmıkla yerdeki çöpleri topluyordu; ancak, kadın çok geç kalmıştı, çimler çok uzamıştı ve çöpleri toplamak zorlaşmıştı.

Kâhya kapıyı tıkladı ve kafasını eşikten uzatarak:

“Ah, sevgili Snæfriður, güneyden, Flói’den üç çiftçiyle beraber ağa geldi.” Ev hanımı kafasını kaldırmadan dikişine devam etti, haberleri kayıtsızca dinlemişti ve bir eşya hakkında konuşuyormuş gibi aynı ilgisizlikle:

“Onu odasındaki yatağa götürmelerini, yanına bir kâse peynir altı suyu koyup kapıyı dışarıdan kilitlemelerini söyle.”

“Ya pencereden çıkarsa?” dedi kadın.

“O zaman peynir altı suyu onun için yeterince güçlü değil demektir.” dedi evin hanımı.

“Diğerleri için bir şey yapmamız gerekmiyor mu?”

“Susamışlarsa sürahiden biraz blanda³ ver.” dedi evin hanımı. “Onu eve sürükleyen insanlara bu kadar ziyafet çektiğim yeter.”

Kısa bir süre sonra adamlar hakaretlerle söylenerek geri döndü. Atın dizginlerini tutarak yönlendiren üçüncü adam bu kez ata binmişti, ortada giden dördüncüyse şimdi arkadan geliyordu. Evden ayrıldıktan sonra patikanın kenarından gitme sıkıntısına katlanmışlardı ve toynakları yerdeki çimleri parçalayan atlarla öfkeli bir şekilde evlerinin yolunu tutmuşlardı. İşçiler evin bitişiğindeki duvarın altında uyumaya devam ediyordu. Evden bir bağırış duyuldu.

Bir anda çatı katına çıkan merdivenler sallandı ve kapı yerinden söküldü. Evin hanımı dikişine dalmıştı ve elbisesinden belki de hiç görmediği düğümler sökülüyordu. Adam açık kapının eşiğinde durmuş gülüyordu. Kadın, adamın gülmesine aldırmayarak bir süre işine devam etti, daha sonra adama doğru baktı. Sakalını kestirmeyeli bir haftayı geçmişti ve yanakları ve burnunu boydan boya kesen eğri, kabuk bağlamış ve kararmış yaraya ek olarak gözü de morarmıştı. İki ön dişi yoktu. Elleri tırmalanmıştı. Öfkeyle kaşlarını çatarak gülmeye devam ediyor ve tökezleyerek bir öne bir arkaya yatıyordu; hangi tarafa düşeceğini kestirmek zordu.

Kadın konuşmaya başladı: “Geçen sene dayak yiyerek iki ön dişini kaybetmeseydin, çok şeyini bağışlayabilirdim Magnúscuğum.”

Kadın işine geri döndü.

“Sen Bræðratunga ağasına nasıl böyle hitap edersin?” dedi adam. “Ne şirret bir kadınsın sen?”

3. Blanda: Sulandırılmış ekşi peynir altı suyu.

“Senin karınım.” dedi ve dikişine devam etti.

Adam döndü ve odaya doğru ilerledi, kendini kadının elbise sandığının önüne attı, bir süre dizlerinin üzerine çökerek öylece durdu, en sonunda bir gayretle hareket etti ve kafasını kaldırdı; gözleri, mor şişliklerin ortasında, beyaz birer benek gibi görünüyordu, üzerinde bir insana ait hiçbir nitelik kalmamış gibiydi.

“Belki ülkedeki en asil ve soylu adam değilimdir. Üç bölgedeki en zengin kişi olan Bræðratunga’daki meclis üyesinin oğlu değil miyim? Annem doksan kilodan fazla değil mi?”

Kadın bir şey söylemedi.

“Benden daha soylu biri olabilirsin” dedi adam, “ama ruhsuz bir kadınsın, fiziğin de kötü.”

Kadın hala konuşmuyordu.

“Bræðratunga’daki orta yaşlı, evli kadınlar her zaman kilolu olmuştur.” dedi adam. “Ayrıca annem senin gibi ruhsuz değildi. *Yedi Söz Kitabı*⁴’yla bana okumayı öğretmişti. Peki, sen kimsin? Bir peri kızı; bir renk; bir serap. Bir şövalye, bir ağa ve bir kavalie olan ben, bu zayıf belli, bu uzun uyluklu kadınla ne yapabilirim? Sen on altı yaşında, babanın evinden şımarık bir kız olarak buraya geldin. Asla olgunlaşmayan hep çocuk kalan bir kız. Lanet olsun! Ben bir kadın istiyorum. Defol git buradan! Buraya gel.”

“Odana gidip biraz uyu, Magnúscuğum.” dedi kadın.

“Bir daha brennivín gerektiğinde yemin ederim seni satacağım,” dedi adam.

4. *Yedi Söz Kitabı*: Piskopos Jón Vídalín tarafından yazılan ve 1716 yılında Hólar’da basılan bir vaaz kitabıdır, *Sjö predikanir út af þeim sjö orðum drottins vors Jesú Kristi* (Efendimiz Yüce İsa’nın Son Yedi Sözü Üzerine Yedi Vaaz).

“Yap o zaman.” dedi kadın.

“Neler olduğunu neden sormuyorsun hiç?” dedi adam.

“Uyandığında soracağım, tabii eğer çok mızımızlanmazsan.”

“Kimin geldiğini bilmek istemiyor musun?”

“Sen geldin ya işte.” dedi kadın.

“Yalan söylüyorsun,” dedi adam. “Ben gittim. Başka biri geldi.”

Daha sonra adam bağırdı, “O geldi!” ve son gücünü harcamış gibi arkaya doğru yığıldı. Bir süre durdu, sonra kendi kendine homurdanmaya başladı: “Sonunda buraya geldi, Bakkaship’le.”

Kadın hızla kafasını kaldırdı ve sordu: “Kim geldi?”

Adam bir süre kendi kendine homurdanmaya devam etti, daha sonra tekrar bağırmaya başladı:

“Kim olabilir? Tüm hükümleri iptal eden adam! Sulh hâkiminin kızının sevdiği adam! Bu ruhsuz kadının beni boynuzladığı adam! Bu kadının çocuk doğurmadan önce babasının evinde yattığı adam! Bu sürtüğün, hiçbir zaman sahip olamayacağı adam geldi!”

Kadın baktı ve gülümsedi:

“Seni rahatlatacak bir şey söyleyeyim, sevgili Magnús: ben seni kabul etmeye zorlanmadım. Birçok soylu erkek benim için teklif yapıyordu.”

“Şıllık!” dedi adam. “Benimle geçirdiğin her gün başka bir adamı seviyordun.” Hafifçe sendeledi, kadının elindeki kumaşı alarak parçaladı ve kadının yüzüne vurdu ancak, o kadar sarhoştur ki vuruşu en ufak bir etki yapmadı. Kadın

adamı hafifçe itti ve “Bana vurmayı kes, sevgili Magnús, uyandığında pişman olacaksın.” dedi. Adam sandığa doğru gerisin geriye düştü, çenesi sarkmış ve ağzı gevşemiş bir şekilde eğimli tavanın altında otururken kaba sözleri dudakları arasında kayboldu. Kısa bir süre sonra horlamaya başladı. Kadın bir süre hiçbir şey söylemeden adamı seyretti. Sonunda elindeki işi bıraktı ve ayağa kalktı. Küçük bir fincanda biraz su ve kül suyu getirdi, daha sonra ayakları sandığın üzerine gelene kadar adamın etrafında döndürdü. Adamı sağa sola oynatarak botlarını ve elbiselerini çıkardı, daha sonra iyice temizledi ve ayaklarını yıkadı.

İşini bitirdiğinde adamın üzerinde durduğu sandığı yavaşça dolaplı yatağın yanına çekti, perdeleri açtı, yataktan örtüyü aldı ve yorganı kaldırdı, daha sonra adamı sandıktan kaldırarak yatağa götürdü ve kar beyazı çarşafı üzerine örttü. Sandığı yerine geri itti, perdeleri çekti, sandalyesine oturdu ve eski zamanlara ait sahneyi nakşetmeye devam etti.

II

Ağa ertesi günü yatakta geçirdi; ziyaretçiler çiftliğe geldiğinde hala yatıyordu. Gelenler dört kişiydi: Hjálmholt’da vekilharç olan varlıklı Vigfús Þórarinnsson, Eyrarbakki’deki ticaret yöneticisi kendini tükettiğinde Árnes bölgesinde para ya da mal karşılığı brennivín satan tek kişi olan Vatnlı bir kaçakçı olan damadı Jón ve birkaç seyisle beraber daha seçkin bir sınıftan olan iki çiftçi. Bu ziyaretçilerin davranışları dikkat çekiciydi. Evlerinde gibi

davranıyorlardı; çiftliğin yakınlarında attan indiler ve hizmetçilerine atları işçilerin dün ve ondan bir önceki günkü gibi ılık ve güneşli havalarda uyudukları yerin az ötesine otlatmaya götürmelerini söylediler, daha sonra barakalara bakmaya başladılar. Ahşapların menteşelerini kontrol ettiler, pek çok kapısız eşğin önüne giderek kafalarını sağa sola yatırdılar ve sonunda aynı araştırmayı orada da yapmak için çiftlik evine yöneldiler; kapıya vurmaya bile düşünmeden kısa sürede ana geçide gelmişlerdi. Evin hanımı pencerenin önünde duruyordu ve hasta halde yatağında yatan kocasına seslendi ve sordu: “Vekilharç burada ne arıyor?”

“Kesin bir suç işlemişimdir,” diye mırıldandı ağa kımıldamadan.

“Benim için gelecek değil ya,” dedi kadın.

Ağa, mezarında çürümeye başlamış biri gibi kadının yatağından kalktı ve kadın üzerine bir çift elbise verdikten sonra ziyaretçileri karşılamaya gitti.

Daha sonra anlaşılana göre ağa çiftliğini, çiftlik arazisini ve babasından kalan mirası olan Bræðratunga’yı, tüm sabit ve likit varlıkları vekilharcın damadı olan Vatnlı Jón’a satmıştı; vekilharç ve denetçilerle beraber malların yeni sahibi, satış gününde yapılmadığından malların ve binaların değerlerini belirlemek için meclise uğramışlardı. O gün bedelin bir kısmı gerektiği gibi ödenmişti ve Vatnlı çiftçi bunun için Magnús Sigurðsson’un da onayını almıştı; anlaşmaya göre ödenmesi gereken miktarı bugün getirmişti. Ağanın keresteden yapılmış, ahşap döşemede çatlaklar olan ve duvardan çıkan döküntülerin –toprak, kaya, su- yerlerde yığılı olduğu odasına girdiler. Adamlardan biri ya da ikisi

sandığın üzerine, diğerleri de eski püskü yatağın üzerine oturdular, daha sonra belgeyi çıkararak adama uzattılar. Her şey söyledikleri gibiydi; Eyrarbakki’de yazılmış olan belge her açıdan yasal ve geçerliydi: taraflarca imzalanmış ve onaylanmıştı. Ağa arsasını, seksen yüzlük toprak parçasını yüz altmış rixdolar karşılığında satmıştı, bunun kırkı ödenmiş kırkı da bugün yapılacak olan arazi tesliminde ödenecekti, kalan ise on yıla bölünecekti. Vatnlı çiftçinin belirlediği fiyattan malları ve binaları satın alma hakkı vardı ve şimdi bu malların değeriyle ilgili ağaya sorular soruyorlardı. Ağa ise malları saymadığını söylemiş, soruların çoğunu cevapsız bırakmıştı. Sığırlar için ahırda çalışan hizmetçiye gidip sorabilirler, koyunlar için de tarlalara gidip bakabilirlerdi. Brennivín isteyip istemediğini sordular, ağa istemediğini söyledi.

Bræðratunga arazisi eski zamanlardan beri aynı soylu ailenin tüm mülkiyetle sahip oldukları bir araziydi ve grup liderleri, vekilharçlar ve bazıları asilleştirilmiş olan diğer kraliyet görevlilerinden oluşuyordu, bu yüzden “ağa” ya da tam olarak “toprak ağası” unvanı bu ailenin erkeklerinin ellerinde içki olduğunda genellikle bir övünme malzemesi oluyordu. Bu topraklar, Magnús Sigurðsson’a meclis üyesi olan merhum babasından miras kaldığında bile bir değeri vardı. Ancak aile bireyleri gittikçe azalmıştı. Magnús Sigurðsson’un kız kardeşleri genç yaşta veremden ölmüşlerdi. Kendisiyse babasının evinde şımarık yetiştirilmişti ve okuması için Skálholt’a gönderildiğinde disiplinin zorluklarını ve dilbilimin Minerva’nın oğullarından istediği çabayı göstermeyi göze alamadı. Bunun yerine, tüm hayati hisleri tam tersine işliyordu, gitgide miskin ve uyuşuk olmuştu ve hiçbir şey

için bir çaba göstermiyordu. Adam varlıklıydı, buna hiç şüphe yoktu, bu rahat hayatı onu bakımlı, yakışıklı ve zarif yapmıştı ancak, aynı zamanda küçük yaşlarda utangaç olmuştu, sanki insanlara bakmak çok zor bir şeymiş gibi canı sıkılıyor ve bunalıyordu. Diğer insanlara karşı ilgisizdi ve hafif mırıldanarak konuşuyordu; kadınlar gözlerinin çok güzel olduğunu söylerdi. O bir soyluydu ancak, aşırı zayıflığın bahar boyunca en yaygın ölüm sebebi olduğu bu topraklarda, kendisinin kileri yağ ve peynirle dolup taşsa da soyluların da toplumsal güçsüzlüklerden etkilenmemesi mümkün değildi.

Artık öğretmen Tunga'daki¹ meclis üyesine, oğlunun kitaplardan bir şeyler öğrenerek kendini gösterme şansının pek bulunmadığını söylemişti ancak, çocuğun bazı sanat türlerine karşı ilgisi olduğundan, bir zanaat öğrenmesi için -eğer mümkünse, İzlandalı soylulara yaraşan bir zanaat-Kopenhag şehrine gönderilmesi kararlaştırıldı. Bu ailenin üyeleri, yaşları gereğince okumaya gönderilse de, çoğu zaman iyi birer zanaatkâr olmuşlardır ancak, Kopenhag'ta züppelerle takılan İzlandalı soylu, artık yabancı ülkelerde zanaatkârlığın bir zamanlar Skallagrímur'a² yakıştığı kadar hiçbir soyluya yakışmadığını ancak, pek çok nedenle sadece ustalarının köleleri oldukları, azar günleri sadece bir bardak brennivín aldıkları ve domuzlarla ilgilenmek ya da hizmetçinin ayak işlerini yapmak için gün doğmadan kalkmak zorunda kaldıkları için ticaretteki çırakların sadece birer aylak olarak görüldüğünü ve belki de daha

1. Tunga: Bræðratunga.

2. Skallagrímur: Ünlü şair ve savaşçı Egill Skallagrímsson'un babası Skallagrímur Kveldúlfsson. Skallagrímur *Egils Destanı*'nda büyük bir zanaatkâr olarak tanımlanır.

değersiz düşünöldüklerini öğrenmişti; geceleri geç yatarlar, ustaları tarafından dövölürler ve hizmetçiler tarafından aşğılamrlardı.

Bræðratungalı Magnús yılın yarısı boyunca eyer yapmayı öğrenmekle ve diğér yarısıdaysa gümüş kuyumculuğıyla yetinmişti ancak, sonraki iki yıl boyunca ya sarhoş ya da hastaydı; üç yılın sonunda evine döndü. Ancak, daha sonradan bu zanaatla ilgili öğrendiğı yüzeysel bilgilerden en iyi şekilde yararlanmıştı ve evliliğinin ilk yıllarında zaman zaman eğlencelerin arasındaki sakin dönemlerde bir eyer yaparak ya da ince sac levhalara kabartmalar yaparak vakit geçiriyordu. Neredeyse bir sanatçılık seviyesine yaklaşan doğuştan sahibi olduğı bu zevkin yanında sıradan bir meraklının genellikle eğitimli zanaatkârlardan daha hevesle çalışması gibi büyük bir titizlik ve hassaslıkla bu işlerle meşgul oluyordu; almadığı eğitimi telafi ettiğı ve içki dönemleri arasında yaptığı bu işin meyvesi zanaatkârlıkta büyük bir yetenekle üne kavuşmasıydı ve onun bu ünü gerçek demircilerden daha geniş bir alana yayılmıştı. Daha sonra içki krizlerinin arası o kadar kısaldı ki bu yeteneğini geliştirmek için kendisine binaları ve çiftlik alet edevatlarını yenilemekten başka bir fırsat vermiyordu ancak, bu bile çok az kalıyordu.

Evde her zaman ayıktı. Her içki krizi evden kaybolduğı zamanlarda başlıyordu ki bu en çok da sözde hayati bir iş nedeniyle Eyrarbakki'ye gitmek zorunda kaldığında olurdu. Her yolculuğına, zamanla burada daha çok takılmaya başlayan sıradan tüccarlar olan Danimarkalılarla başlıyordu; ilk gün ticaret yöneticisi, diğér gün tezgâhtar, üçüncü gün ise genellikle temsilci ya da depocuyla

gidiyordu. Ancak, içki içmeye başladığında arkadaşları da azalmaya başladı; şimdi Flóili ya da Hreppirli ayyaş rahiplerin arkadaşı olmuştu ancak, bu arkadaşları da kendisi fark etmeden ortadan kayboldu. Daha sonra Bakki'de çiftçilerle ve diğer kaba tiplerle, sonrasında dilencilerle düşüp kalkmaya başladı ve bazen de bu durum başka bölgelerde ve gizemli şekillerde yaşanıyordu, çünkü bu içki krizlerinin bir önemli belirtisi, bu dönemlerde ağanın sürekli ama her defasında farklı yerlere gitmesi ve sonunda geldiği yerlerin birbiriyle bağlantısız olmasıydı. Bazen kuş uçmaz kervan geçmez bir yerde, aşına olmadığı bir çakıl yığınının üzerinde ya da başka bir bölgede bir duvarın altında ya da bir yerleşim yerini bulmasının tüm gününü ve gecesini aldığını bir dağ yolunda kendine geliyordu; bazen de toprak bir yolun karşısında, başıboş bir köpek burnuna ve ağzına işerken zıplayarak uykusundan uyanıyordu. Bazen yarı batmış halde dereye ya da su birikintisinde ya da bir nehrin ağzındaki adacıkta uyanırdı. Bazen bir kiracı çiftçinin barakasında uyanacak kadar şanslı olurdu, kâh kendi kusmuğunun ya da başka insanların tükürüğünün içinde, kâh cüzamlı bir yoksulun yatağında, ara sıra da, Tanrı'nın yardımıyla, tanımadığı şıfıntının biriyle daha önce görmediği bir gerdek yatağında. Bu tür yorucu esaret dönemlerinden sonra sonunda evine dönerdi; bazen kendi atları kaybolduğu ya da brennivín karşılığı satıldığı için ona acıyan insanlar tarafından atın çektiği bir tahtirevana bağlanarak ya da üzerinde taşınarak, bazen de gece yarısına kadar iliklerine kadar ıslanmış, genellikle hasta bir şekilde, sıklıkla fena halde dövülmüş olarak, üzeri kanlı ve yaralı, bazen de kemikleri kırılmış, genellikle de bitli bir halde ellerinin ve dizlerinin üzerinde emekleyerek. Karısı

genellikle onu içeri alır ve bir ölüymüşçesine temizler, üzerindeki bitleri ayıklar ve uyuduğu odaya kilitlerdi. Eğer çok kötü durumdaysa bir süre kendi tavan arası odasında yatmasına izin verirdi. Tekrar kendine geldiğinde fazla ayakta duramazdı ve karısı zırlamasını kesmek için koyu bir yosun çayı hazırlar ya da diğer tedavileri uygulardı. Birkaç gün sonra sevimli ve değişmiş bir halde, üzgün ve hafif sakallı şekilde, gözleri mihrap panosunda resmedilen azizlerin tersine gerçekten ölüm perdesinin ardını görmüş gibi parlak bir şekilde uyanırdı. Uzun süre çalıştığı ve kendini Hilarius³ denen bardağı tutarken bulduğu zamanlar dışında tabii ki her zaman çok sessizdi ve çoğu gün mırıldanma ve homurdanma dışında bir ses çıkarmazdı; ancak en sessiz olduğu zamanlar yolculuğunun sona erdiği zamanlardı. Bu bahar da diğer baharlar gibi çok çetin geçmişti, koyunlar yetersiz otlamıştı; inekler bir deri bir kemik kalmıştı ve yazın süt vermek şöyle dursun ayakta duracak halleri yoktu, atların kurutulmuş balık taşıyacak dermanı yoktu; hal böyleyken, neyin ticareti yapılacaktı? Çalışanlar çiftlikteki durumu açıklarken ağa hepsine tek tek cevap veriyordu: “Sen çobansın, değil mi? Sen ahırda çalışmıyor musun? Kurutulmuş balık istiyorsan, hizmetçiye sor, yemekleri ben yapmıyorum.”

Kahya Guðriður Jónsdóttir, Snæfriður’un evlendiği yılın başında Sulh Hâkimi Eydalín’in karısı tarafından kızına yardım etmesi için doğrudan Bræðratunga’ya gönderilmişti; bu kadın, Tanrı’ya ya da insanlara karşı başka yükümlülükleri yokmuş gibi davranıyordu. Hanımefendi Eydalín’e hizmet etmekle ya da daha doğrusu ülkenin

3. Hilarius: Kopenhag’taki öğrencilerin tekatma kadehine verdiği Latin isimlere (Hilarius yedi isimden dördüncüsüdür) ve bir içki oyununa atıf.

başka bir bölgesinde –ve yoksul bir bölgesinde- onun elçisi olmakla övünmesine rağmen evin hanımı nakış yapmaktan başka hiçbir işe kulak asmadığı için bu yabancı evin neredeyse tüm idaresi Guðriður Jónsdóttir'e bırakılmıştı; evin hanımı hiçbir zaman aile düzeniyle uğraşmamış ve evin mali durumlarıyla hiçbir ilgisi olmamıştı. Bu yüzden farklı bir bölgeden olan bu vadili hizmetçi kadın, tamamen isteği dışında, güneydeki bir arazinin yöneticisi ve hâkimi olmaya mecbur bırakılmıştı; belki de Hanımefendi Eydalín'in kızının sofra ya da yatak konusunda kendi yardımına muhtaç kalmaması, yatak odasının olumsuz hava koşullarından etkilenmemesi ve soğuk zamanlarda küçük bir sobayla ısıtılmasını sağlamak için kendisine verdiği görevleri yerine getirmemişti.

Ağa bir içki yolculuğunun ardından sağlığına kavuştuktan sonra genellikle karısının tavan arası odasına giderdi ve torfun yerinde olup olmadığını kontrol etmek ya da çürümüş herhangi bir ahşap varsa bir kiriş ya da tahta eklemek için çatıya tırmanırdı. Bunun sebebi karısına tutkuyla bağlı olması ve Gudda'nın gitme ve karsını da onunla birlikte götürme tehlikesinden korkmasıydı. Bazen bir sonraki kriz gelmeden önce binalardaki tamirat işlerini başlatırdı ancak, ne yazık ki o kadar zor zamanlardı ki hemen hemen hiçbir zaman işe yarar bir ahşap parçası bulamazdı. Ağanın bir yolculuğunun üzerinden fazla geçmeden her türlü yetkili ziyaretine gelirdi: vekilharç, piskoposluk yöneticisi, papazlar ve görevi seferleri sırasında yaptığı ve sorumlu olduğu kabahatlerle ilgili ağayı bilgilendirmek ya da aynı seferlerde oluşturulan hukuki belgelerde, yaptığı anlaşmalara bir bir anlatıldığı gibi uymaya veya kabul ettiği çeşitli yükümlülükleri yerine getirmeye ikna

etmek olan mübaşirler. Daha sonra muhtemelen arazisinin bir kısmını sattığı –ve şimdiye kadar büyük bir kısmını kaybettiği- ve kiralık olanların da tümünü satarak arazileri azaltmaya başladığı ortaya çıkardı. Bazen bir atı ya da çiftlik hayvanını satardı. İmzaladığı sözleşmelerde yaptığı satışları öğrendiğinde genellikle bu satışların karşılığında aldığı şeyler gizemli bir şekilde ortadan kaybolmuş olurdu. Yaptığı seferlerde sıklıkla şapkasını ve botlarını satardı ve bir keresinde pantolonu olmadan eve gelmişti. Bazen yaptığı bir sefer sırasında at, çiftlik hayvanı ya da toprak satın alırdı ve ellerinde geçerli sözleşmeleri olan adamlar kapısında belirir, ödeme talep ederlerdi. Çoğunlukla bir sefer sırasında başkalarına verdiği çeşitli zararlar için tazminat talep edilirdi, genellikle başka adamların şapkalara zarar verir ya da elbiselerini yırtardı. Bazen Bakki’de çiftçilerin evinde kaldığı ve eşleriyle yattığı için tazminat istenirdi. Bazen de insanlar, onun kendilerin hırsız ya da köpek ve hatta hırsız köpek diye seslenmesine ve şahitlerin önünde öldürmekle tehdit etmesine tahammül etmek zorunda kalırdı. Sonunda ağa birçok dava ve cezayla karşı karşıya kalmıştı.

Aslına bakılırsa ayık olduğunda Magnús Sigurðsson insanlarla tartışmaktan hoşlanmayan, çekingen, çoğunlukla rahatsız edilmeden kendi halinde yaşamak isteyen suskun bir adamdı. Akli başında olduğunda huzura ulaşmayı her şeyden daha çok isterdi ve içerek verdiği rahatsızlıkların karşılığında –özellikle de fazla tartışma yaşanmadan sorun halledilmişse- herkese bir şeyler vermek isterdi. Parası varsa karşı tarafa verirdi; eğer yoksa ölü ya da canlı çiftlik hayvanı verirdi, hatta karşı tarafın talepleri fazla değilse çalışanlarının ellerinden aldığı çiftlik alet edevatlarını bile

verdiği olurdu. Bir keresinde On Emir'e karşı gelerek bir adamın karısıyla bir eğlence yapmış ve bunun için adama bir parça halatı memnuniyetle vermişti. Hatta bir keresinde Bakkili birine hırsız veya Flóili birine köpek dediği için tartışmayı uzatmamak adına, hiç düşünmeden kendi üzerindeki paçavraları parçalamıştı. Bazıları af dilerse konuyu kapatacaklarını söylerdi ve ona göre bu bedel hepsinden daha ağırdı. Karşı taraftakiler sonunda kendisini azat ettiğinde usulca karısının odasına gider ve hiçbir şey söylemeden, bazen bütün gece, gün doğana kadar ağlardı.

"Araziyi satmış." dedi gizlice adamları dinleyen ve şimdi de heyecanlı bir şekilde hanımının odasına koşan kâhya Guðriður. "Eydalur'daki hanımım beni bunun için kesinlikle affetmeyecek."

"Kocam her zaman işleri halleden bir adam olmuştur." dedi evin hanımı.

"Size tek bir inek bile bırakmamış." dedi vadili kadın. "Şeytan vekilharç araziyi almak için bizzat buraya gelmiş ve bugün boşaltmamız gerekiyor. Sizi dilencilerin yanına gönderiyorlar. Güzel hanımefendimin yüzüne nasıl bakarım?"

"Uzunca bir süre dilenci bir kız olmak istemiştım." dedi evin hanımı. "Koyun ve kuzularla fundaların üzerinde uyumak heyecan verici olmalı."

"Kendimi öldürsem daha iyi," dedi vadili kadın "ve Tanrı bunun, sizi hiçbir şeye muhtaç bırakmamanın, hanımımın bana verdiği tek görev olduğunu biliyor ve şimdi, tam da şu an, siz dilenci durumuna düşüyorsunuz ve ben de hanıma hesap vermek zorunda kalacağım."

"Belki de bir sonraki dilenecek kişi o olur," dedi

Snæfriður ancak, vadili kadın bu faydasız konuşmaya cevap vermedi.

“Kim bilir kaç kez” diye devam etti, “bir tutam yiyecek almadım. Size lezzetli yağ, balıklar, salamura yumurta getirdim ve ağanın Flóili bir aptala ettiği lafların karşılığında ya da Ölfus’ta yattığı bir şıllığın karşılığında vermesin diye kuzuyu sakladım. Daha geçen kış sandıklar açılmış ve bir gece gözümün önünde boşaltılmıştı ve o gece ablanızla konuşmak için gizlice Skálholt’a gitmeseydim, ertesi sabah size hazırlayacak bir kahvaltım olmayacaktı ve bu, Tanrı’nın çibanlarla cezalandırdığı bu zorba adama karşı açtığım savaştan yalnızca küçük bir örnek. Şimdi de başımıza bu geldi, güneyde en ufak bir toprak parçanız kalmadı. Artık bir çıkış yolu yok, sizinle batıya, eve gitmekten başka bir seçeneğimiz yok.”.

“Her şey olur ama bu olmaz.” dedi Snæfriður kafasını kaldırmadan hüzünlü, ihtiyatlı bir sesle. “Bu olmaz.”

“Ah bu korkunç güneyliler beni alıp denizlere götürse de böyle bir utançla güzel hanımefendinin karşısına çıkmasam.” dedi ve iri, güçlü kadın ve tam ağlamaya başlamak üzereyken sulh hâkiminin kızı ayağa kalktı ve onu alnından öptü.

“Tamam, tamam, Gudda’m.” dedi. “Ağlamak yok. Şimdi vekilharcın yanma git, selamlarımı ilet ve evin hanımının eski dostunu karşılamak istediğini söyle.”

Bu adam, Alþingi’deki mahkemede her üç düzine adam arasında her bahar görülebilecek yaşlı, saygın beyefendilerden biriydi. Yüzü kırışık ve harap haldeydi, gözlerinin ifadesi halsiz ve hafif uykuluydu, kaşlarıysa usandırıcı muhalifleri dinlerken uzun süredir uykuya

karşı koymaya çalışan bir adamınki gibi kalkıktı; pek çok düşünceye, özellikle de insanın zayıflığına dayandırılan muhakemelere karşı dimdik ayakta durabilecek bir insanın sahip olabileceği cinsten bir yüzdü. Sulh hâkiminin kızı Snæfriður'un ailesinin anne tarafı eski zamanlardan beri bu tür adamların duygusuz ve soğuk korumalarına alıştı, buruşmuş botlarına kadar bu tür adamların yapısını biliyordu.

Snæfriður, adamı tavan arası odasının girişinde gülümseyerek karşıladı. Bu arsada işleri olan bu güzide beyefendilerin bu narin çocukla hoşbeş etmek için uğrama zahmetinde bulunmaması durumunda, bundan büyük bir üzüntü duyacağını söyleyerek, babasının meslektaş ve saygıdeğer misafire hoş geldin dileklerini ilettiler ve cömertliği ile tanınan annesinin, Bayan Eydalín'in de hatrının olmasını umduğunu belirtti.

Adam odaya girdi ve Snæfriður oturmasını söyledi, daha sonra masasının çekmecesini açarak bir şişe lüks bir kırmızı şarap çıkardı ve ikisinin de kadehlerini doldurdu.

Adam yavaşça yerinde sallanarak ve sesli bir şekilde nefes alıp vererek uzun ve ağarmış çene kemiğini okşadı, şarkı mı mırıldanıyor yoksa inliyor mu anlamak zordu.

"Tanrı'm!" dedi, "Mmm... Sevgili büyükannemi hatırlıyorum. Papalık zamanında doğmuştu. Zayıf ve alımlıydı ve yıllarca da böyle kalmıştı ve sonunda iki vekilharçla evlilik geçirmiş elli yaşında bir dul olarak Ripli Rahip Magnús'la evlendi. İzlanda'da her zaman güzel kadınlar olmuştur; bazen çok az, Tanrı'm, özellikle de şu son birkaç yılda, her şey ölür ancak, ilk ölen şey güzelliştir. Ancak, bir iki güzel kadın, her zaman mutlaka bir yerlerde

var olmuştur. Quod felix⁴. Tanrı'm. Buradaki güzel kadın da oydu.”.

“Ve ne yazık ki,” dedi evin hanımı, “gerçek şövalyeler de sizin gençliğinizdekinden çok daha az, sevgili Vigfús Þórarinsson.”.

“Sevgili büyükannem gerçekten büyük bir kadındı.” dedi adam. “Mmm. Sürekli Breiðafjörður'de yaşayan, gerçek bir ada kadını olan saygın kadınlardandı. Ayrıca Latince ve şairlik bilgisi vardı, yüz toprağı vardı, on iki-hesabı yapmış⁵ ve Þingmúli'de kendine bir adam bulmuş, onunla Hollanda'ya gitmiş, orada kuaförlük eğitimi almış ve daha sonra vali vekili ve Kuzey ülkelerindeki en asil Latin olmuştur. Dahası, çok güzel mavi gözleri, havalı ve ışıltılı saçları vardı – ve şunu söyleyebilirim ki saçları altın rengi değildi. Ben çocukken herkes ondan Batıya hükmeden kişi olarak bahsederdi. Tanrı'm. İzlanda'da her zaman gerçek kadınlar olmuştur. Ona içiyorum, şerefe!”

“Şerefe!” dedi Snæfriður. “O zamanlar güzel kadınlara gerçek nezaketi sergileyen yaşlılar ve yüzlerinde kırışıklıklar olan şövalyeler vardı ve onlar namusumuzu korumak için ateşin ve denizin üzerinden yürüyecek kadar azimliydiler.”

“Sevgili annem, Eydalur'lu Guðrún, doğası atalarımızdan farklı olmasına rağmen gerçek bir soylu kadındı ve hala da öyle. Eski zamanlarda İzlandalıların insan olarak görüldüğü topraklarda ailemde kralın salonuna en çok yakışacağına inandığım kadındır; kendisi

4. Quod felix (Latince): Şansa bakın.

5. Vigfús'un büyükannesine yüz yirmi “yüzlüğe” eş değer toprak parçası miras kalmıştı (100 x 120) ve bu muhtemelen beş orta boylu çiftliğe eşdeğerdi; orta boylu bir çiftlik yirmi “yüzlük” değerindeydi (2400).

aynı zamanda aşağı tabakadan insanların da çok sevdiği, onurlu ve erdem sahibi bir kadındı. Gerçek bir Hristiyan asilzadesinin cömertliğine ve nezaketine sahipti ancak, gene de bir kadına yakıştığı gibi kalbinde her zaman çocuklara yer vardı; eski zamanlarda, en çok Kuzey topraklarında var olan kadın gururunu ve kocası adına hırsını kendi doğasında barındıran bir kadındı, çünkü İzlanda'da ilk kez en üstün yetki sahibi kişi olan sevgili Eydalín'den aşağı kalır bir yanı olmasa da kocasına hiç huzur vermezdi. Kadınların sahip olduğu onur bu ülkeyi ayakta tutuyordu, şimdi ise ülke batıyor. Ben de onlara içiyorum, şerefe!"

"Kızım olmadığı için çok şanslı olduğumu düşünüyorum," dedi Snæfriður, "çünkü bundan sonra, elbisemin üzerindeki Fáfñir'in felaketi gibi, ejderhaları yok etmek için güçlerini kullanan görkemli adamlardan birini sevme talihsizliğiyle doğacak olan İzlandalı kadınlar için bir gelecek yok."

"Ben, her zaman senin İzlanda'da var olan en muazzam kadınlardan biri olduğunu biliyordum, hayatım ve anneni son görüşümde gece pek düzgün uyuyamıyormuş gibi geldi, çünkü ailesindeki bazı kadınların mmmm Brynhildur'un dağda yattığı⁶ yüzyılda doğmadığı ihtimalini düşünmek zorunda kalmıştı. Ancak, şimdi gitmeliyim, hayatım, zaman oldukça ilerledi ve beni iyi ağırlayanlara Tanrı'm huzur versin. Dostumun kızına da beni kendisiyle konuşmaya davet ettiği için teşekkür ediyorum. Ben yaşlı bir adamım ve hiç iyi kalpli biri olarak görülmemiştim. Tanrı'm. Ancak, onun zarafetini en seçkin eyerde bile görüyorum; hanımefendi acaba annelerinin ve atalarının hayranı olan

6. *Völsunga Destanı*'nda savaşçı bir bakire olan Brynhildur, bir ateş duvarıyla korunan büyüün etkisiyle uyur; Sigurður tarafından serbest bırakılmıştır.

bu adamın en kabiliyetli atını alır mı? Geçen sene Dalir'den almıştım; dönüş yolunu bilir.”

Vigfús Þórarinnsson, bardağını kaldırarak veda etti, ağır ağır ayağa kalktı, morarmış elleriyle evin hanımını okşayarak teşekkür etti ve Tanrı'dan hepsi için merhamet diledi.

Kısa bir süre sonra kadın evden ayrıldıklarını duydu. Tungur'dan⁷ doğru doğuya ilerlediler. Magnús, karısının tavan arası odasında yorgun argın bir halde yürüyordu, hiçbir şey söylemeden yüzüstü yatağa uzandı.

Snæfriður, “Bugün ayrılıyor muyuz?” diye sordu.

“Hayır.” dedi ağa, “Aşağı indikten sonra on gün daha burada kalabileceğimizi söyledi.”.

“Ben cezanın ertelenmesini istememiştim.” dedi Snæfriður.

“Ben de.” dedi adam.

“Hemen ayrılmaya neden söz vermedin?” dedi Snæfriður.

“Sen benden bir şey istemedin, o yüzden bir şey de sorma.”

“Affedersin.” dedi Snæfriður.

Daha sonra aşağı indi.

Odaya açılan kapı aralık duruyordu ve Snæfriður masada sözleşmenin yanında yan yana duran iki güzel özel dolar gördü. Çiftlikten çıktı, patıkaya doğru yürüdü. Güneş Tunga Nehri üzerinde parlıyor, çimlerin kokusu rüzgârda etrafa yayılıyordu. Pas rengindeki at bir binek taşına bağlanmış, bu yabancı yerde terk edilmiş olmaya aldırılmaz bir şekilde duruyordu. Kadının yaklaştığını

7. Tungur: Biskupstungur.

görünce birden dizginleri geçti, genç, sıra dışı canlılığı olan, donuk siyah gözlerle yan tarafa, kadına doğru baktı ve utangaç bir şekilde kışnıdı; kışkık kıllarını dökmüştü, vücudu bakımlıydı, ağızlığı ipek gibi yumuşaktı, boynu gerilmişti, sağrısı heybetli ve narındı.

İki işçi, hala şapkaları yüzlerinde, evin yan tarafındaki duvarın altında uyukluyordu ve ince bacaklı kadın etrafı tırmıkla temizliyordu.

Evin hanımı uyuklayan adamlara doğru gitti ve onları uyandırdı.

“Benim için söyleyeceklerimi yapın,” dedi. “Çiftlikten bir bıçak alın ve şurada taşa bağlı duran atı kesin. Kafasını bir direğe koyun ve Hjálmhólt’a doğru çevirin.”

Adamlar birden sıçradı ve gözlerini ovdular. Daha önce çiftlikte kaldıkları süre boyunca evin hanımı hiçbir zaman bir iş yapmalarını emretmemişti.

III

Ertesi gün Snæfriður, piskoposun karısı olan ablası Jórunn’la konuşmak için Skálholt’a gitti. Bayan Jórunn, her yıl Alþingi başladığında boş zamanlarında on gün annesiyle kalmak için Eydalur’a giderdi ve bu yıl da aynısını yapmıştı.

“Belki de sen de benimle gelsen iyi olur, kardeşim.” dedi piskoposun karısı. “Annem seni gördüğüne çok sevinir.”

“Annem ve ben pek çok açıdan birbirimize benziyoruz ancak, aramızda hiçbir zaman sevgi olmadı.” dedi

Snæfriður. “Ve bir ailede annesine benzeyen bir kadın varken savurgan bir oğuldan anne tarafının sorumlu tutulacağını pek düşünmüyorum, ablacığım. Bu bahar babamla konuşmam gereken bir mesele var ancak, korkarım ki, bu onunla Þingvellir’de görüşmeye gitmem için yeterli bir sebep değil. Bu arada, Alþingi’ye uğrayacak mısınız?”

Jórunn önce her zamanki gibi piskopos kocasıyla Þingvellir’e gideceğini, orada bir gece kaldıktan sonra refakatçiyle beraber batıya gideceğini söyledi.

“Aslında ben de babamın beni batıya götürmesini isterdim” dedi Snæfriður, “ancak, sulh hâkimi ilerlemiş yaşından dolayı ayakta zor durduğundan ve önemsiz işleri yapmak istemeyeceğinden ve de Bræðratunga’da asil erkeklerin keyif alacağı pek bir şeye sahip olmadığımızdan, senden babama benim için bir mesaj iletmeni isteyeceğim, ablacığım.”.

Daha sonra kız kardeşine isteksizce olanları anlattı; kocası Magnús, tüm arazisini varlıklı vekilharç Vigfús Þórarinnsson’a ve Vatn’da, brennivín satıcısı olan damadı Jón’a satmıştı ve yeni sahipler zamanı geldiğinde evlerini boşaltmalarını istemişti. Bu haberlerden sonra piskoposun karısı, kız kardeşine doğru eğildi ve onu gözyaşları içinde öptü ancak, Snæfriður sakın olmasını söyleyerek hikâyesini anlatmaya devam etti. Babasının Vigfús Þórarinnsson’la konuşarak araziyi tekrar geri alıp alamayacağını öğrenmek için onunla konuşmak istiyordu; kendisi, vekilharcın araziyi yeniden kendilerine satmasını sağlayacak durumda olmadığını ancak, İzlanda’daki yetkililerin birbirini iyi tanıdığını ve her zaman başkalarını her türden anlaşılmaya ikna edebildiklerini söyledi.

“Sevgili kardeşim, bahsettiğin kişi babam olamaz,” dedi piskoposun karısı. “Bu ülkedeki başka bir yetkilinin onu adaletsiz gördüğü bir şeye ikna ettiği ne zaman görülmüş?”

Snæfriður, bu tür konularda fikirlerini kendilerine saklamalarının şimdilik daha iyi olacağını söyledi. Ancak, babasının bazı yetkililer üzerinde herkesten daha çok nüfuza sahip olduğu ve başkalarını ikna etmede daha önce hiç olmadığı kadar başarılı olduğuna ısrar etti. Eğer isterse, babasının arsayı zengin Fúsi'den istediği fiyata geri alabileceğinden emindi. Babaları tekrar arazinin kontrolünü ele geçirdikten sonra batıdaki ve kuzeydeki çiftlikleri, karşılığında ondan, yirmi yaşına gelmeden akrabalarının isteği dışında evlendiğinde çeyizin verilmeyen kısmı olan çiftlikleri alacaktı. Piskoposun karısı, uzun süreli zenginliğin insanın ruhunda ve bedende yarattığı rahatlığın kız kardeşinde bulunmadığını düşünerek acıma ifadesiyle bir süre kız kardeşine baktı. Bu rahatlık olmasa da kendisi hala güzel ve narindi; kanında gizli bir vahşilik dolanıyordu ve vücuduysa genç bir kızınki gibi gergindi.

“Neden, kardeşim, neden?” dedi piskoposun karısı sonunda.

“Ne neden?”

“Ah, bilmiyorum, güzel kardeşim; ama ne olursa olsun, eğer senin yerinde olsaydım Bræðratungalý Magnús beni bir dilenci haline getirmişse onu terk ettiğimde suçlanmamak için Kurtarıcı'ma şükrederdim.”

“Peki, nereye gideceğim?”

“Neresi olursa. Annemiz-“

“Evet, sonra da bana onun danayı keseceğini söyleyeceksin. Ben almayayım. Piskopos ayaklarının altındaki Skálholt’u sattıktan sonra annenin evine git, Jórunn.”

“Sana karşı yanlış bir şey söylüyorsam affet beni kardeşim. Büyük büyükannelerimize benden daha çok benzediğini biliyorum ve bu durumun büyük bir günah olmasının, çok acı vermesinin ve bu kadar çok üzmesinin sebebi işte bu, Snæfriður.”

“Sen neden bahsediyorsun?”

“Uzun süredir ülkedeki herkesin senden bahsettiğini söylemek zorunda kalacağımı hiç düşünmemiştim. Annemizin sağlığının kötüye gittiğini biliyordun, mağrur kadın.”

“Ah, sus, daha fazla konuşma, hepimizden daha fazla yaşar o.” dedi Snæfriður. “Skálholt piskoposluğu iyi bir bakıcı gibidir. Bræðratunga’daki kulübe bazen romatizmasının azmasına neden olsa da burası onu zinde tutar.”

“Ben de bunu yapıyorum, Snæfriður; derdi veren Tanrı’mız, devasını da veriyor.” dedi piskoposun karısı. “Talihsizlikle karşılaşanlara manevi güç veriyor ama her şeyden önemlisi, kendimizi korumamız gereken tehlikeler var: Tanrı’nın merhametinin yerine kalbin sertleşmesi ve alçakgönüllü bir yüreğin yerine Tanrı’nın ve insanların, hatta kişinin kendi ailesinin bile aşağılanması.”

“Mutluluk için dua kitaplarında öğüt aramıyorum, güzel ablacığım ve İzlanda’da benden daha şanslı pek

çok kadın olduğundan da şüpheliyim.” dedi Snæfriður. “Hepsini geçtim, senin yerinde olmak isterdim, bayan.”

“Doğru düşünemiyorsun, sevgili Snæfriður –bir an önce bu konuşmayı sonlandırmalıyız,” dedi piskoposun karısı.

“Lækur’daki dul,” dedi Snæfriður, “geçen sene Meryem ana Yortusu’nda yedinci çocuğunu öldürdü. Bu onun üçüncü gayrimeşru çocuğuydu. Şimdi birkaç gün içinde Alþingi’de Öxará Nehri’nde boğularak öldürülecek. Geçen yaz çocukları at eti ve kuş otu lapasıyla hayatta kalmıştı ancak, baharda bir pazar günü, bir deri bir kemik kalmış ve vücudu şişmiş olan üç çocuğu, yaşlı büyükanneleriyle Bræðratunga’nın kaldırımlarında yağmurun altında duruyor ve ben penceremde dururken bana doğru bakıyorlardı. Diğer üçüyse ölmüştü. Ben şanslı bir kadınıym, güzel ablacığım.”

“Haklısın, biz insanlar Tanrı’yı tam olarak anlayamıyoruz, sevgili Snæfriður.” dedi piskoposun karısı. “Ve hiç şüphesiz, bu ülkedeki halk yüzyıllar boyu kimseye aldırış etmeden yaşadı ve şimdi de aziz rahiplerimizin de sık sık dediği gibi bunun bedelini ödüyor. Yine de, Tanrı’nın soylu olarak yarattığı kişiler, verilen bu cezalara boyun eğdiklerinde kulluk görevlerini yerine getirmiş olmuyorlar.

“Hvítá’ya yakın bir yerde iki küçük kız ve pamukotundan yapılmış bir yastık bulduklarında vakit bahardı -İzlanda’da her şey bahar aylarında oluyordu- ve etrafı çimenler kaplamıştı. Aile ayrılmış, arazi bölünmüştü ve yastık bu ikizlere ayrılmıştı. İkisi de başını yastığa dayamış ve o şekilde ölmüşlerdi. Ölüm sebepleri mikrop kapmalarıydı. Hiç kimse onlara sahip çıkmak istemedi;

onları gömen kişi bendim. Onlar benim kızlarım olabilirdi. Hayır, güzel ablacığım, ben çok şanslı bir kadınıym.”

“Böyle hüzünlü hikâyelerle neden kendini üzüyorsun, sevgili kardeşim?” dedi piskoposun karısı ve neşeli görüntüsünün yerini şimdi sabırsız bir bakış almıştı.

“Yakın bir zamanda, Çarmıh Yortusu¹ sıralarında, sonunda Krókur’daki koyun hırsızını asmaya karar vermişlerdi. Daha önce, birçok kez cezaya çarptırılmıştı ve bir keresinde bir eli kesilmişti ancak, tabii ki bu hiçbir şeyi çözmedi; kalan eliyle çalabildiği kadar koyun çalıyordu. Biskupstungur’daki adamlar onu darağacından alıp karısına ve çocuklarına götürdüler; geri dönerlerken adamı eyerden kaldırıp fırlatmışlar ve kapısının önüne dayamışlardı. Hayır, güzel ablacığım, eğer İzlanda’da şanslı olan bir kadın varsa, o da benimdir. Çünkü ben kumaş parçalarına eski zamanlara ait resimler işliyorum, kilise mihrabı için örtüler ve kilise için papaz cüppeleri dikiyorum ve küçük sandığımda gümüş topluyorum, dahası, Tanrı beni kısır yaptı ki bu belki de İzlandalı bir kadının kaderinde görebileceği en büyük şanstır.”

“Bu konuda tartışmayacağız, kardeşim; bana göre her iyi kadının sağlıklı bir oğlan doğurması için arzulaması gereken tek şey Yaratıcı’nın rızasıdır. İki oğlum küçükken onları çok seviyordum ancak, bir kadın evliliğinde çocuk sahibi olamamışsa, bu yüzden o suçlanmamalıdır, çünkü Tanrı böyle olmasını buyurmuştur. Ancak eğer kadın asil biriye ve kendisini dilencilerle ya da suçlularla aynı değersizliğe düşürürse yanlış yapar ve Tanrı’ya karşı gelir

1. Çarmıh Yortusu: İsa’nın gerildiği çarmıhın 3 Mayıs’ta bulunuşunun kutlandığı yortu.

ve sen de, kardeşim, eskisine göre çok değiştin, çünkü artık en kötü durum bile seni memnun ediyor.”

“Ben her zaman hiçbir şeyden memnun olmayan bir kadındım.” dedi Snæfriður. “Bu yüzden kendi kaderimi seçtim ve onunla yaşamayı öğrendim.”

“Tuhaf hayal dünyalarında yaşayanlar, kimin oyuncağı olduklarını çok geç öğreniyorlar,” dedi büyük kız kardeş. “Tanrı’nın ve ülkenin yasalarına karşı gelerek, akrabalarının izni olmadan evlendin ve babamızın, resmi olarak evliliğini bozmamasının tek sebebi seni daha büyük bir rezillikten kurtarmaktı. Şimdi eminim, çeyizin bir parçası olarak sana vermek istemediği çiftliklerin karşılığında Magnús Sigurðsson’un arazisini almak için iki kez düşünecektir ancak, her zaman senin rahatını düşünen ve gece ve gündüz Tanrı’nın sana yol göstermesini dileyen bir adamı, fedakâr ve ketum bir dostu tanıyorum. Vekilharç Vigfús’un ve kayınbiraderinin bu adama, babama olduğundan daha fazla borçları var. Bu adam senin papazlığını yapan büyük Latin şair ve tabip, Tanrı’nın erdemli adamı, piskoposluktaki en zengin adam Rahip Sigurður Sveinsson.”

“Babam bu konuda başarısız olacak olursa başka bir şey yapmayı düşünüyordum.” dedi Snæfriður.

Piskoposun karısı, kız kardeşinin alternatif önerisinin ne olabileceğini merak ediyordu.

“Uzun bir süredir buralarda olmayan bir arkadaşın geri döndüğüne dair söylentiler duydum.” dedi Snæfriður.

Büyük kız kardeşin sürekli takındığı zarif gülüş istemsizce kayboldu. Kıpırmızı kesilmişti. Gözlerinde sert bir bakış peyda oldu. Birden başka bir kadın olmuştu.

Konuşmaya çalıştı, sonra durdu. Bir süre sessizce durdu, daha sonra sade, oldukça ahenksiz bir sesle sordu:

“Döndüğünü nerden biliyorsun?”

“İkimiz de kadınız, ablacığım” dedi Snæfriður, “ve biz kadınlar bazı meselelerde tahmin yeteneğine sahibiz. Kulağımızla duymasak da bazı şeyleri öğreniyoruz.”

“Ve sen de onunla görüşmek için güneye, Bessastaiðir’e gitmeyi, ya da burada, Skálholt’da görüşmeyi ve seninle Magnús Sigurðsson için Bræðratunga’yı geri almasını istemeyi düşünüyorsun, öyle mi? Sen çocuk musun? Tüm dünya ve bu dünyadaki her şey önünde duran bir kapalı kitap mı sanıyorsun? Yoksa benimle dalga mı geçiyorsun, sevgili kardeşim?”

“Hayır, gidip araziyi benim için almasını istemeyeceğim ancak, buradaki yetkililerin ve makamların işleyişini araştırmaya geldiğini duydum. Bu iki adamın, vekilharcın ve brennivín satıcısının kocamla yaptığı anlaşma İzlanda’yla ilgili belgeler toplayan bir adamın ellerinde değersiz bir kâğıt parçası olmayabilir.”

“Arnas Amæus’un nasıl bir adam olduğunu biliyor musun, kardeşim?” diye sordu piskoposun karısı usulca.

“Sizin ve diğer akrabalarımın bana uygun gördüğü ikinci en iyi adamdansa en kötüsünü tercih ederim, biliyorum. Benim doğam böyle.”

“Senin gizemli sözlerini çözmek için uğraşmayacağım, kardeşim ve İzlanda’da senin gibi bir kadının kusursuz babasını karşısına alarak suçluları haklı göstermesine, gerçek adaleti aramak yerine suçluları savunmasına, amaçları halkı krala karşı kışkırtmak ve bu ülkedeki

insanların huzurunu, Hıristiyan'ların birlikteliğini ve düzenini bozmak olan insanlara arka çıkacağına inanmak zor geliyor.”

“Bütün bunları kim yapıyor?”

“Arnas Arnæus ve onu destekleyenler.”

“Arnæus, İzlanda'da yaşamış diğer otoritelerden çok daha fazla yetkiye sahip olduğu için geri döndü.”

“Tabii ki, kral tarafından imzalandığı düşünülen bir belgeyle Alþingi'ye gittiği düşünülüyor,” dedi piskoposun karısı. “Tüccarları yargılayacak kişi olarak kendisine görev verildiğini söylüyor ve güneydeki ticaret merkezlerinde tüccarları izliyor; ya adamların mallarını denize atıyor ya da kralın himayesi altına alarak mühürlüyor, bu yüzden zavallı halk zor zamanlarında bir avuç un ya da bir tutam tütün alabilmek için gözyaşları içinde ona yalvarmak zorunda kalıyor. Kendisini dolandırıcıların avukatı ve yetki sahibi savcı olarak görüyor. Onu gerçekten iyi tanıyanlar Kopenhag'ta meclis üyelerini ve tanınmış soyluları kralın meclisinden attığını ve onların yerine çırak zanaatkârları, bira imalatçıları ve başıboş insanları aldığını biliyor ve geldiği haberi de hiç hayra alamet değil; çünkü babamızı karşına alacak ve kendini onun hizmetine adayacaksın. Sana hatırlatmak isterim, sevgili kardeşim, bir zamanlar kralın onayladığı belgeleri olduğunu söyleyen Mündenli Didrik² şimdi nehrin diğer tarafında, Söðulholt'ta taş yığınının altında yatıyor.”

Snæfriður, hareket etmiyor ve ablasına bakıyordu. Hanımefendinin yanaklarında uzunca bir süredir çil olduğunu yeni fark etmişti.

2. Mündenli Didrik, on altın yüzyılın başlarında İzlanda'da naipti, ancak 1539 yılında Skálholt'ta öldürüldü.

“Arnæus’la ilgili artık tek kelime etme, ablacığım,” dedi Snæfriður, “ve Sulh Hâkimi Eydalín hakkında da. Lütfen sözlerinde babamız için sevgi duymadığımı ima etme, babamızın mükemmelliğini aşağılık brennivín satıcılarıyla kıyaslama ve varlıklı Fúsi’nin eylemlerine karşı çıkan adamı Sulh Hâkimi’nin düşmanı olarak adlandırma, ablacığım. Beni affedin.”.

“Hiçbir zaman yetkililerin hata yapamayacağını söylemedim,” dedi piskoposun karısı. “Tüm insanların günahkâr olduğunu biliyoruz. Ancak, tüm iyi insanların yaptığı gibi, İzlandalı yetkililerin de Bremerholm’da emir altına alındığını ve aşağılandığını ve bu topraklardaki daha iyi niyetli ve gariban adamların değersiz görüldüğünü, bu yüzden İzlanda’nın artık ayakta duramayacağını biliyoruz. Şimdiye kadar sefil halkımızın bir araya gelerek başiboş hırsız ve kundakçı olmalarını engelleyen, düzeni parçalamak ve bozmak için gelen, halkın unu ve tütününe kralın damgasını vuran, kızgın denizlerin üzerinde yolcululuklarını sürdürerek bin bir zahmete katlanan dürüst ve ahlaklı tüccarlarımızın ölçek ve terazilerinin doğruluğunu sorgulayan adam; böyle bir adam başka nasıl adlandırılabilir? Böyle bir adama güvendiğini söylediğinde ben söyleyecek söz bulamıyorum. Bu adamı babamız kadar iyi tanıdığını söylüyorsun, o zaman bunu sorduğum için af edersin; ancak, bu adamı nasıl olur da bu kadar iyi tanırsın? Evet, kabul ediyorum, bulduğu ve tanınmış atalarımızın hikâyelerini içeren kitapları düzenlerken, bir araya getirip yurtdışına götürürken yazın bir süre bizimle vakit geçirmişti ve sonbaharda da gemisine giderken Skálholt’a kadar bize, bana, piskoposa ve sana eşlik ettiğini

hatırlıyorum. Bu süre içinde bu kadar kafanı karıştırmış olabilir mi? Bununla ilgili her türlü dedikoduya karşı çıkmıştım; sadece bir çocuktun ve erkekler hakkında hiçbir şey bilmiyordun. O sene bitmeden Danimarka'daki zengin bir kamburla evlenmişti ancak, şunu öğrenmek istiyorum, kardeşim, nasıl oldu da sen, on altı yıl sonra bu haine sana gerçekten bağlı ve sana değer veren dostlarından daha çok güvenir oldun?"

"Eğer bu ülkedeki en önemli kişilerden olan babam, senden söylemeni istediğim meselede bana yardımcı olmak istemiyorsa" dedi Snæfriður, "ve öte yandan, eğer hain dediğin adam umutlarımı boşa çıkartırsa ve varlıklı Fúsi'nin yanlışını düzeltmekten vazgeçerse, sana söz veriyorum, güzel ablacığım, Toprak Ağası Magnús'tan boşanıp talibim ve sadık arkadaşım olan başrahip Sigurður'u, koruduğunuz bu adamı kabul edeceğim; ancak, o zamana kadar bekleyeceğim."

Kısa bir süre sonra konuşmalarını bitirdiler, biri sıcaktan yanmıştı, diğerininse derisi buz kesmişti. Piskoposun karısı meseleyi Alpingi'deki babasıyla konuşacağına söz verdi ve Snæfriður da Bræðratunga'daki evine geri döndü.

IV

Saman üretim zamanı başladığında, ağa gene hep aynı sonuçlara yol açan bir huzursuzlukla dolmuştu. Kendini beğenmişliği iyice artmıştı ve diğer insanlarla ilişkilerinde daha sert davranır olmuştu. Her sabah erken kalkıyor ancak hiçbir şey yapmıyor, çiftlik alet edevatlarını atölyesinin zeminine dağılmış odun yongalarının içinde öylece bırakıyordu. Bir gün, tan vaktinde alçakça bir tepenin üzerinde durmuş öylece uzaklara bakıyordu; hızlıca yolcuların önünde bir engel olan nehre gitti. Kısa bir süre sonra çiftliğe giden geçidin orada bir baladın dörtlüğünü okuduğu duyuldu. Binek atının hemen getirilmesini istedi, onları dikkatle inceledi, demirhaneye gitti ve nalı tamir etti, uzun bir süre atları taradı, toz tabakasını temizledi ve usulca atlarla konuştuktan sonra atları salıverdi ancak, bir gözü onların üzerindeydi; daha sonra kiracı çiftliklere gitti, öteye beriye dolandı. Vadili kadın Guðriður, hizmetçilerle yemediği için çiftçinin odasına yiyecek götürdü; İzlanda yoğurdu, kurutulmuş balık ve tereyağı. Adam kaşlarını çatarak:

“İşkembe yok mu?”

“Hanımefendi Eydalín işkembe demedi diye hatırlıyorum” dedi kadın.

“Ya salamura taşlık?”

“Hayır” dedi kadın. “Baharda gelen koçlar hiç yumurta, koyunlar da hiç işkembe vermedi.”

“Kuzeydeki kiracılar artık kiralarını ödemiyor mu?”

“Bunu bilmiyorum” dedi kadın, “ancak, ağanın arazisinde istediği kadar peynir altı suyu var.”.

“Bana peynir altı suyu getir,” dedi adam, “ekşi ve soğuk olsun.”.

“Bu arada,” dedi kadın. “Hanımımın kızı kovulacak mı yoksa kendi isteğiyle mi gidecek ve gidecekse ne zaman?”

“Bunu Sulh Hâkimi Eydalín’e sorun, güzel bayan.” dedi ağa. “On beş yıldır kızının çeyizini bana vermiyor.”

Vadili kadın peynir altı suyuyla döndüğünde ağa gitmişti.

Sanki o gün sırta kadem basmıştı, kimse nereye gittiğini bilmiyordu.

Çiftlik evinden anayola çıkan duvarlı patikadan gitmemişti, onun yerine işçiler öğlen uykularındayken tekerlek izleri olan yoldan dolanmıştı. Kimse onu evden ayrılırken görmemiş, ancak ortalarda yoktu. Baltası ve çekici, bir sineklik yapmayı planladığı ve kırpma işine başladığı pencere pervazında duruyordu. Odun yongaları çimlerin üzerindeydi.

Bu kez yanında gümüş getirmişti ve kralın mührü tüccarın deposunun kapılarına koyulsa da böyle bir mükâfat için bir ağaya uygun düşen dostlarla beraber brennivín kolayca alınabilirdi: Tüccar, gemi kaptanı, diğer Danimarkalılar.

Bu adamlar bir araya geldiğinde tartışacak şeyleri bitmezdi ve yeni konu da kralın elçisi Arnæus’tu. Görünüşe göre, Hólmship’le geldikten sonra en son Eyrarbakki olmak üzere güneydeki ticaret merkezlerinin çoğuna gitmiş ve

tüccarların eşyalarının hileli olduklarına hükmetmişti: Unların kurtçuk ve böceklerden geçilmediğini söyleyerek yüz fıçıdan fazla unun dökülmesini emretmiş; ahşapların yanmaktan başka bir işe yaramayacağını, demirlerin paslandığını, halatların çürüdüğünü ve tütünün kalitesiz olduğunu söylemişti. Neredeyse açlıktan ölmek üzere olan çiftçiler unun denize dökülmesini izliyordu. Tüccarların artık bu kıymet bilmez topraklara gelmeyeceğinden korkuyorlardı.

“Bu iş Yüce Mahkeme’de biter.” dedi tüccar. “Kral bunu ödeyecek. Eğer kral İzlanda’daki insanları için üzölmüyorsa, onlardan göreceğı tek şey kötü sözler ve ayıplamadır ve daha önce defalarca ülkeyi satışa koymasına rağmen bu teklifi kabul eden hiçbir kral, imparator ya da ticaret adamı çıkmadı.”

Birden ülkenin ileri gelenlerinden biri olduğunu hatırlayan ağa, ülkesinin karalandığını duyduğunda öfkeyle bakmıştı ve İzlandalıların kahraman ve üstün kişiler olduklarını kanıtlamak için çantasından ardı ardına avuç dolusu yeni basılmış özel dolarları çıkardı ve odasına astı. Biftek istedi, hizmetçi kızla yatmayı talep etti, giderken kapıyı çarparak kapattı ve Selvogur’da bir arazi parçası satın aldı. Bundan sonraki iki üç gün aynı şekilde davranmaya devam etti, ancak ağanın büyük çabalarına rağmen Danimarkalılar, İzlanda’yı küçük görmeye devam ettiklerinden ve cebindeki parası da bittiğinden İzlandalıların kahraman ve üstün kişiler olduğunu kanıtlamak için kullanabileceğı tek şey yumruklarıydı. Kısa bir sürede Danimarkalılar, ağanın arkadaşlığından sıkılmıştı. Bunu öğrenemeden kendini şirket binalarının

dışındaki çöplerin içinde bulmuştu.

Bu olay gece olmuştu. Kendine geldiğinde tüccarların binalarına girmeyi denemişti ancak kapılar kapanmış ve sıkıca sürgülenmişti. Kıza seslendi, ancak kızın böyle bir adamla işi olmazdı. Evi yakmakla tehdit etti ancak, Bakki'de ateş bulunmadığından ya da ağa kundakçılık namına hiçbir şey bilmediğinden bir şey yapamadı. Ağa, gece başlayarak kilisenin sabah ibadeti saatine kadar hiç durmadan bağırmaya devam etti, sonunda pencerede gecelikleriyle bir tezgâhtar belirdi.

“Brennivín.” dedi ağa.

“Para nerde?” dedi tezgâhtar ancak, ağanın Selvogur'daki arazi parçasının yarım yamalak tapusu dışında başka bir şeyi yoktu.

“Seni vururum.” dedi ağa.

Adam pencereyi kapattı ve yatağına geri döndü; ağanın silahı yoktu.

Sabaha doğru ağa sonunda kulübe bekçisini uyandırdı.

“Paran var mı?” dedi bekçi.

“Kapa çeneni.” dedi ağa.

Konuşma burada bitti.

Ağa neredeyse bütün gece bağırarak lanetler okudu ve eve yumruklar ve tekmeler savurdu, sonra içkinin etkisi geçmeye başlamıştı ve daha sonra atlarını almaya gitti.

Kuşluk vakti sıralarında tamamen ayık ama akşamdan kalma bir halde Vatn'daki Jón Jónsson'un evine vardı. Çiftçi ve birkaç işçisi ot biçiyordu.

Ağa tarlaya doğru gitti ancak, çiftçi asık suratıyla bu

haine biçilmemiş otlardan uzak durmasını söyledi.

“Brennivínin var mı?” dedi ağa.

“Evet, var.” dedi Vatnlı Jón. “Bundan sana ne?”

Ağa, yanında hiç gümüşü olmadığını ancak kesinlikle ödemesini yapacağını söyleyerek çiftçiden kendisine biraz brennivín satmasını istedi.

“Ülkedeki tüm göller ayaklarımın altında brennivín denizine dönüşse de” dedi Vatn’lı Jón, “ve tüm kuru topraklar Bræðratungalı Magnús Sigurðsson damgalı gümüşe dönüşse de, ölsem de yarım ons gümüşü görmeden bir bardak brennivín vermem.”.

Ağa, daha önce hiçbir iş toplantısından atla ayrılmamış olsa bile, yakın zamana dair hatırladığı tek şey beş parasız kalana kadar Vatnlı çiftçinin brennivíninden içtiği ve o anda karısının Bræðratunga’daki evlerinden çıkarılıyor olduğuydu.

Daha sonra Vatnlı çiftçinin asık suratının nedeni ortaya çıktı; iki gün önce çiftçinin kayınpederi Vigfús Þórarinnsson, Alþingi’ye gelmesi için haber yollamıştı. Sulh Hâkimi Eydalín, kayınpeder ve damadı tehdit ederek Bræðratunga’yı kendisine çok rezil bir fiyata satmaları için baskı yapmış ve daha sonra da özel bir kararla bu araziyi kızı Snæfriður’a vermişti. Ağanın Selvogur’daki arazi parçası için tapu senedinin olması bile fark etmiyordu. Vatnlı çiftçi sulh hâkiminin damadıyla daha fazla iş yaparak itibarını riske atmayı göze almazdı. Ağa yeni biçilmiş otların üzerine oturdu ve ağlamaya başladı. Vatnlı Jón otları biçmeye devam etti. Ağanın oturduğu yere yaklaştığında tekrar uzak durmasını söyledi ancak, ağa

yalvardı: “İsa aşkına, şu tırpanını boynuma sapla.”

Brennivín satıcısı adama acıdı ve iyi niyetinden dolayı depoya davet ederek biraz brennivín ve sustalı bıçağıyla kestiği kızartılmış köpek balığı etinden bir dilim verdi. Ağa yavaş yavaş kendine gelmeye başlıyordu. Brennivín'den bir damla alıp eti büyük bir iştahla yedikten sonra babasının noter, meclis üyesi, manastır görevlisi olduğunu, dahası, aile asilzadelerinin her iki tarafının da –bazıları sonradan asilleştirilen- büyük büyükbabalarını hatırladı: Bir köy evinde eliyle köpek balığı eti yemeye alışkın olmadığını ve sosyal sınıfının aslında daha çok çiftlik evlerinin oturma odalarında karşılanmaya, yemek masalarında hizmet edilmeye ve evin hanımlarıyla ya da çiftçinin kızlarıyla yataklarında yatmaya alışkın olduğunu söyledi. Vatnlı çiftçi, ağanın daha az önce tarlada ağlayarak kellesini kesmesi için yalvardığını hatırlattı. Misafirin ve ev sahibinin fikirleri artık birbiriyle uyuşmamaya başlıyordu ve misafir, ev sahibinin yeterince misafirperver olmadığını düşündüğünden, sanki her an yakasına yapışabilirmiş gibi bakıyordu. Ev sahibi güçsüz bir adamdı ve kavga etme adına hiçbir şey bilmiyordu, bu yüzden çalışanlarını çağırdı ve misafiri bağlayarak bir çuvala koymalarını istedi. Adamı bir kıl çuvalın içine koydular ve ağzını sıkıca bağlayarak tarlaya götürdüler. Ağa günün geri kalanını çuvalın içinde bağırarak ve tekmeler savurarak geçirdi ancak sonunda uykuya yenik düştü. Günün sonunda adamlar ipleri çözdüler ve misafiri çuvaldan çıkararak bir atın üzerine koydular ve ardından dört azgın köpeğe atı kovalattılar.

Gece olduğunda ağa Eyrarbakki'ye dönmüştü. Tüccarın

ve tezgâhtarın kapısını çaldı, daha sonra kaptanla görüşmek için tüccarı ikna etmeye çalıştı, ancak Danimarkalılar artık onunla hiçbir şey konuşmak istemiyordu. Bekçi bile kendisine yanıt vermiyordu. Çok acıkmıştı, lakin Eyrarbakki'de ve komşu çiftliklerde kıtlık vardı. Ancak, yoksul bir dul kendisine bir kâse dolusu süt kreması ve bir avuç dolusu kırmızı deniz otunun yanında bu yüce soylu adamın parçalayamayacağını düşündüğünden kendisinin parçalara ayırdığı kurutulmuş sazan balığı kafası verdi.

Tüccarların kulübesi hala kapalıydı ve uzak diyarlardan -bazıları doğudaki Skaftafell'den- kervanlar halinde gelenler yünlerini ve diğer eşyalarını duvara istifliyordu. Rahatsız edilmek istemediğini söyleyen tüccar içerde bifteğini yiyerek ve şarabını içerek tek başına oturuyordu. Depoların kapılarında garip insanlar duruyor ve kralın mührünü inceliyorlardı. Diğerleriye, özellikle oğlan ve kız çocuklar, bir hengâmeye dalmışlardı. Ancak, bazı kişiler gözyaşları içinde dilekçe yazmayla ilgili bir şeyler konuşuyor, birkaçı da bazı dörtlükler okuyor ya da sahil kenarında durmuş denize taş fırlatıyordu. On üç günlük bir yolculuktan gelmiş olan Öræfili bazı çiftçiler Básendar'da ticaret yapabileceklerini umarak gece karanlık basmadan önce kervanlarıyla fundalıkların olduğu yöne, güneye gitmeye karar vermişlerdi. Eyrarbakki kuraktı; deponun üzerine bir damla yağmur düşmemişti ancak, önceki yıldan brennivíni kalan zengin bir adam ağaya bir yudum brennivín verdi; bu onun daha da fazla aç hissetmesine neden olmuştu. Gece yarısı etrafta kimsecikler kalmamıştı; herkes kendi derdine düşerek bir yerlere gitmişti, bazıları açlıktan ölmek üzere olan köpekleriyle duvarların altına

sığınmıştı. Denizin üzerindeki beyaz ve hilal şeklinde parlayan ay ve ağadan başka kimse yoktu ve artık brennivín de kalmamıştı.

Birden –Túre Narvesen olarak da bilinen- Þórður Narfason geldi; hareketleri sarsak, yüzü katranlaşmıştı. Beyaz dişleri, kırmızı gözleri, eğik burnu ve büyük elleri vardı. Ağayı gördüğünde yırtık pırtık ve dikişleri sökülük şapkasını çıkardı ve önünde diz çöktü. Gençliğinde Skálholt'daki piskoposun yardımcısıydı ancak, kızlarla ilişkilerinden dolayı görevinden atılmıştı. Yine de birkaç Latince kelime biliyordu. Sevgilisini öldürmüştü –bazıları iki kişiyi öldürdüğünü söylüyordu- ancak, görünüşe göre bu onun suçu değildi. Kesin olan bir şey vardı, idam edilmemiş, onun yerine ağır iş cezasına çarptırılmıştı. Bremerholm'u iyi biliyordu. Büyük bir sanatçı, şair ve yazardı, iyi bir içici ve mükemmel bir zamparaydı. Danca'yı o kadar iyi konuşuyordu ki Danimarkalılarla sanki onlardan biriymiş gibi iyi anlaşıyordu. Düzenbazın biriydi, ticaret şirketinde çırak olarak çalışmıştı ve domuz ağılında uyumasına izin verilmişti; kendisi bir sanatçı olduğundan, sonbaharda genellikle fıçı ustasına yardım ediyordu ve İzlandalıların şirketindeyken kendisine fıçı ustası diyordu ancak, Danimarkalılar onu yarı fıçı ustası olarak görüyordu. Bu sıralarda Túre Narvesen, Asil Majesteleri'nin buradaki gözcü amiriydi ve görevi burada nöbet tutarak, binaları yakmak ya da kralın mührüne zarar vermek isteyenleri engellemekti.

Ağa ayağını, diz çöken bu dalkavuğun göğsüne koydu; öldürdüğü İzlandalı kız bu adamı bir zamanlar meleştiği olarak adlandırmıştı.

“Bana brennivín ver, seni şeytan.” dedi ağa.

“Onurlu efendim. Brennivín, bu saatte zararlı değil mi?” dedi Narvesen cırtlak bir sesle.

“Seni öldürmemi mi istiyorsun?” dedi ağa.

“Hayhay, majesteleri, fark etmez: zaten dünya yok oluyor.”

“Sana bir at veririm.” dedi ağa.

“Sevgili ağamız bana at verecek.” dedi Túre Narvesen ve ağaya kalkarak sarıldı. “Salutem¹. Efendimiz çok yaşasın!”

Yürümeye başladı.

“Selvogur’da arazi veririm.” dedi ağa ve Túre Narvesen’in elbiselerinden tutarak şiddetle ve sıkıca kavradı. Adam, kurtuluşunun olmadığını anlayınca tekrar ağayı kucakladı ve öptü.

“Her zaman iyi bir kalbin dünyalara bedel olduğunu söylemişimdir.” dedi Narvesen. “Böyle kayda değer şeyler olduğundan sanırım yapacağımız en iyi şey domuz çobanıyla görüşmeye gitmek.”

Ağa domuz ağılına doğru Túre Narvesen’i takip etti. İçeride hayvanlar barınıyordu; bu canlılar konfor içinde ve sıcak bir ortamda yaşarken, kralın özel görevlendirilmiş temsilcisi insanların kurtçuk ve böcek yemesini zorbaca engelliyordu. Bazen merhamet gösteriliyor ve çiftçilerin parmaklıklar arasından bu mükemmel canlılara bakmasına izin veriliyordu. İlk bakışlarında genellikle çiftçilerin midesi bulanırdı, çünkü bu yaratıklar çıplak insan bedeni rengindeydiler ve etlerinin kıvrımları zengin adamları

1. Salutem (Latince): Selamlar.

andırıyordu; kıvrımların üzerinden yoksul insanların bilgin gözleri görülüyordu. Pek çok insan böyle bir görüntüye baktığında kusardı.

Ahır ahşaptan yapılmıştı ve soyluların evi gibi katranlanmıştı. Bir tarafında Jes Ló adında hayvanların bakımını yapan, bazen depocu olarak çalışan Túre Narvesen'in Bremerholm'dan arkadaşı ve ahababı olan adam yatıyordu. Baharda yüzlerce, hatta binlerce insanın ve çocuklarının pes ettiği ve açlıktan öldüğü bu topraklarda bu hayvanları besleyen kişiye halk itimat etmezdi. Túre Narvesen özel bir parola kullanarak kapıyı çaldı, daha sonra arkadaşı onayladı ve kapıyı açtı ancak, başta ağanın girmesine izin vermediler. Uzunca bir süre ağilda sohbet ettiler ve ağa huzursuzlanmaya başlamıştı ancak, kepenkler sıkıca örtülmüştü, bu yüzden tekrar bağırmaya ve lanetler savurmaya başlamaktan ve adamları öldürmekle ve ahırını yakmakla tehdit etmekten başka seçeneği yoktu. Túre Narvesen sonunda dışarı çıktı. Son derece üzgün görünüyordu ve tezgâhtar yardımcısı Jes Ló'nun duruma kulak asmadığını, içerdeki her şeyin kralın emriyle kapatılarak mühürlendiğini ve altınla alınabilecek bir brennivín olmadığını söyledi. Jes Ló'nun kendisine mesajı ise, İzlandalılar için yapılacak en iyi şeyin yurttaşları Arnesen'e gitmek ve istedikleri kadar brennivíni ondan almak olduğuydu. Ağa, Túre'dan, domuz çobanına Selvogur'daki toprağı satacağını söylemesini istedi. Túre, çobanın toprak sahibi olmakla ilgilenmeyeceğini söyledi. Ağa çobanın istediği bedeli söylemesini istedi. Narvesen gönülsüzce çobanla konuşmayı bir kez daha denemeyi kabul etti ve ağa da fırsatı değerlendirerek onun arkasından ağla girdi.

Jes Ló'nun derisinin durumu, bakımını yaptığı hayvanlarınkinden farksız değildi ve aynı onlar gibi kokuyordu. Köşedeki bir yapının üzerindeki yataкта uzanıyordu, yaratıklar yakındaki bir kafesin ardındaydı; erkek domuz bir köşede, dişi domuz on iki yavrusuyla beraber diğer köşede, üçüncü bir köşede de genç domuzlar vardı. Rahatları yerinde olan hayvanlar uyanıktı ve homurdanıyorlardı. Hiçbir İzlandalı kokularına dayanamazdı, ancak ağa hiçbir koku alamadığından çobana sarıldı ve onu öptü. Kapı açık duruyordu; dışarıda deniz ve ay görölüyordu. Çoban en kurnaz hırsızın bile depoya giremeyeceğini söyledi, çünkü bu şeytanın İzlanda kurdu Arnesen, kulübe deposunun gizli kapısı hariç tüm kapılara kralın mührünü –şüphesiz ki sahteydi- koymuştu ve tüccardan başka kimsede anahtar yoktu, bu yüzden de uyurken anahtar hep yanında olurdu. Ağa Magnús Sigurðsson, mal ve özel haklar teklif etmeye devam etti, ancak bir faydası yoktu: kimse mallarıyla ilgilenmiyordu ve kimse de bu mülkün sahibinin kim olduğunu bilmiyordu; belki kendisi, belki ülkenin çeşitli bölgelerindeki brennivín satıcıları ve hatta belki de sulh hâkiminin damadı olabilirdi. Ağa, ikisini de öldürmesinin en doğrusu olacağını söyledi. Túre Narvesen, Jes Ló'ya gizlice bir şey işaret etti ve cırtlak bir ses ve göstermelik bir alçakgönüllülükle:

“Kardeşim, cömert efendisinin hala kendi sorumluluğunda olan, satılmamış ve başka birine vaat edilmemiş bir şeye sahip olduğunu ve bunun da erdem sahibi takdire şayan karısı olduğunu duymuş–“

Karısının adı geçtiği anda her şey farklı bir hal almıştı. Ağa tartışmayı sürdürmesine fırsat vermeden Túre Narvesen'in burnuna bir yumruk indirdi. Túre Narvesen de nezaketi bir yana bıraktı ve karşılık verdi, sonra kavgaya başlamaya başladılar. Magnús Sigurðsson hiçbir hareketten kaçınmadı ve adama karşı koyabilmek için elinden geleni yaptı. Jes Ló yattığı yatağından emekleyerek çıktı, pantolonlarını çekti ve ağayı yumruklamaya başladı. Uzunca bir süre adama saldırmaya devam ettiler ve sonunda yere devirmeyi başardılar, ancak o kadar sinirliydi ki konuşup sakinleştirmeye çalışmak faydasızdı. Bir halat çıkardılar ve bir süre debelendikten sonra adamın ellerini ve ayaklarını bağlayabildiler, daha sonra domuzların olduğu kafese attılar. Süvari bağırdı ve birkaç kez hayvan pisliklerinin içinde yuvarlandı, ancak adamın elinden kurtulamadı. Çoban, katil Túre Narvesen'e bir kasap bıçağı uzattı ve kendisi çıkarken zorba adamı gözetlemesini söyledi. Túre parmaklıkların yanında durdu ve bu hain adamın saçlarını çekmeye başladı, bıçağın ağzıyla saç çekiyor ya da bir avucunda bıçağı bilemeye çalışıyordu. Tekrar kibar haline geri döndü; ağanın ve karısının dürüst ve erdem sahibi insanlar olduklarını anlatan ve soylarını öven şarkılar söylemeye başladı ancak, tutsak ağa hayvan pisliği içinde hala bağırma-ya devam ediyordu; domuzlar korkmuştu ve ağılın bir köşesinde toplanıp üst üste yığılmışlardı. Sonunda domuz çobanı geldi. Bir fıçı brennivín ve bir matarayla dönmüştü. Fıçıyı kafesin yanındaki yapının üzerine koydu ve Túre'la beraber sırayla fıçıdan içtiler. Ağa bir şey almadı.

İki arkadaş doyasıya içtikten sonra Túre konuşmaya başladı:

“Arkadaşım Jes Ló saygıdeğer efendisine bu fıçıyı satmak istiyor ancak, önce belgelerin hazırlanması gerekiyor, sonuçta brennivín artık altından bile daha değerli ve ticareti yapan her kimse derisini yüzdürme ya da Bremerholm’da hapis yatma tehlikesini göze almış demektir.”

“Ben de içmek istiyorum,” dedi ağa bağırmayı bıraktıktan sonra sakince, “ondan sonra isterseniz kellemi alabilirsiniz.”.

“Ah, zor zamanlardan geçsek de böyle bir ticarete tenezzül etmeyiz ve buna mecbur kalsak bile bir soylunun kellesini almaya cesaretimiz yoktur. Şansa bak!” dedi Túre Narvesen. “Ama kâğıda bir sözleşme yazacağım ve daha sonra imzamızı atacağız.”.

Jes Ló, brennivínle beraber getirdiği yazı aletlerini çıkardı ve Túre Narvesen dizlerinin üzerine koyduğu bir tahtayı masa olarak kullanarak uzunca bir süre bir şeyler yazdı. Bu arada Jes Ló yanma oturdu ve brennivín içmeye devam etti. Uzun bir uğraştan sonra belge hazırды, Túre Narvesen ayağa kalktı ve domuz çobanı arkasında alayla gülerken kâğıdı okumaya başladı.

Belge, hazırlayanın bir zamanlar piskoposun hizmetinde olduğuna tanıklık eden ve daha sonra katilin ciddi, kibar ve dindar niteliğini yansıtan şu sözlerle başlıyordu: “In nomine domini amen salutem et officia²”. “Tanrı’nın doğumundan bu yana geçen günlerin tam sayısını belirterek, İzlanda adındaki ülkede, Órebakke ticaret bölgesindeki tüccarın domuz ağılında, üç saygıdeğer kişi, Brødretunge’de

2. In nomine domini amen salutem et officia (Latince): Tanrı’nın adıyla, âmin, en derin saygı ve hürmetlerimi sunuyorum.

süvari ve toprak ağası olan Magnes Sívertsen, saygın ve seviyeli beyefendiler Jens Loy, tüccar, satıcı, ticaret merkezinin özel Danimarka deposunun müfettişi, çok yer gezmiş zanaatkâr ve bilgin şair Túre Narvesen, Schalholt'un eski diyakoz yardımcısı, şimdi kraliyetin fıçı imalatçısı ve Handel şirketinin idarecisi, aşağıdaki yetkili ve imzalı belgeyi düzenlemiş, Kutsal Ruh adına tüm maddelere bağlı kalacaklarına yemin etmiş, krallığın izni ile yalnız Bağışlayıcı Kral'ımız ve Efendimiz'in bu anlaşmayı bozabileceğini ifade etmiş ve sorunu sonuca bağlamıştır. Taraflar arasında duran brennivín dolu fıçı yasalara göre önceden adı geçmiş süvari ve ağa M. Sívertsen'in olacak, karşılığında ise aşağıda geçen şart ve koşulları yerine getirecektir: Güzel, yetenekli ve soylu, ülkedeki en zarif eş olarak tanımlanan çok sevdiği, kendi dürüstlüğü ve erdemini taşıyan eşi, karısı ve evin hanımı, Snæfriður Björnsdóttir Eydalín'i kendi isteğiyle ve zorluk çıkarmadan, daha önce bahsedilen saygıdeğer ve kıymetli beyefendiler Jens Loy ve Túre Narvesen'e, üç gün ve üç gece için, cinsel ilişkiye izin verecek şekilde teslim edecek ve Mösyö M. Sívertsen bu anlaşmanın ve tanıklığın sonucu olarak daha önce saygıyla bahsedilen –“

Bu sırada süvarinin şöyle dediği duyuldu:

“Bu gözlerde cennetin kendisi bile değersizleşti. Pisliğe battığımı biliyorum.”

“-anlayışım sürdürerek” diye devam etti belgeyi okumaya, “daha önce fıçı olarak bahsedilen brennivín, tamamen hakiki ve saf brennivín olup, en ufak bir miktarda su karıştırılmamış ve doğru derecede güç uygulanarak yapılmıştır. Ağa M. Sívertsen'in eşi kararlara riayet

edecek, asalet ve Hıristiyan soyluluğuyla davranarak, herhangi bir şekilde karşı çıkmayacak ve sessiz kalacak, çözümlere tamamen açık olacak, cömertlik ve iyimserlikle yaklaşacak ve bununla beraber iki tarafın da kendilerine göre haklı oldukları yönler olsa bile kendilerine evini açacak ve özellikle ekşi işkembe, koç yumurtası ve yayıkla yapılmış tereyağı olmak üzere tüm imkanları sağlayacak, kocasına merhametle-“

“Yıldızlar alınındaki bir taç gibi parıltıyor.” dedi süvari. “Cüzzamlı ve bitli olduğumu biliyorum.”

İki adam da ağanın nidalarına kulak asmadı ve Túre belgeyi sonuna kadar okudu. En sonundaysa şöyle diyordu: “Bu asil adamların anlaşmasına göre bu belge gizli kalacak, böylece ne serseriler ne de dilenciler bu üç kişiye musallat olamayacak ve öte yandan hiçbir taraf itibarlarını tehlikeye atarak rahatsız edilmeyecek ve cesaretleri kırılmayacaktır, belgenin tek sureti hazırlayan kişi tarafından saklanarak muhafaza edilecek ve korunacaktır. Daha önce yazılanların tanıklığı ve onaylanması adına tarafların imzası aşağıda ekli-“

Esir aldıkları adam artık ağlamıyor, bağırıyor ve sağa sola sallanmıyordu. Sakince ve sessizce ağılın zemininde oturuyordu. Fıçı kafesin bir karış ötesindeydi. Sonunda hala bağlı şekilde yarıya kadar ayağa kalktı ve ağılın tavanına doğru baktı. Yüzü buruşmuş, ensesi sırtına yapışmış şekilde aşağıdakilere doğru konuşarak:

“Tanrı’m, Kutsal Cuma’da kilisenin eşiğinde yüzüne tükürmüş olsam da, biliyorum. Yüce Yaratıcı sensin.”

Sonra yeniden yere düştü ve alçak sesle adamlara seslendi:

“Fıçıyı bana verin.”

Adamlar tek şartlarının kâğıdının altına adını yazarak imzalaması olduğunu söylediler. Ağa onayladı ve sonrasında kendisini çözdüler. Mürekkepli kalemle hızlıca ismini belgeye ekledi. Sonrasında Túre Narvesen, büyük avuçlarıyla orantısız olan elini sabitçe tutarak kendi ismini ekledi ancak, domuz çobanı Jes Ló, çoğu Danimarkalı gibi okuma yazma bilmediğinden bir çizik attı; daha sonra Túre onun ismini ekledi. Sonunda fıçıyı süvariye verdiler ve hemen içmeye başladı.

Bir süre içti, daha sonra etrafına bakındı ve iş ortaklarının gitmiş olduğunu fark etti. Artık kendisi de şans eseri çok arzuladığı bir hazineyi elde etmiş insanlar gibiydi; hayal kırıklığına uğramıştı. Ayağa kalktı. Fıçı elinde ağıldan çıkarak ticaret merkezine doğru ilerledi, sersem bir halde gezindi. Etrafta yosun kokusu vardı ve ay parlıyordu. Nereye gideceğini bilmeden, koşmayı denedi ancak, bacakları çok halsizdi ve zemin çok dikti; bir saniye sonra kendisini yanakları kir içinde, yatay şekilde uzanır halde buldu, düştüğünü hissetmemişti. Daha sonra ayağa kalktı, zemin tekrar eğik hale gelmişti. Yavaşça yürümeye çalıştı, ancak zemin yükselmeye devam etti. Sonunda bir evin kalkan duvarının altına oturdu, duvara yaslandı ve toprak eski haline gelene kadar bekledi. Kafasını eğdi ve saray mensupları, şövalyeler, vekilharçlar, şairler, Kudüs'e giden hacılar, ataları olduğundan emin olduğu ve bunu kanıtlayabileceğini düşündüğü noterlerle ilgili bir şeyler mırıldanmaya başladı. Bırakın insanı bir hayvana

bile benzediği söylenemezdi. Kendisini önce bir insanın olabileceği en düşük ifadeyle, daha sonra da İzlandalı büyük bir aristokrat olarak adlandırdı. Sonunda yapabildiği tek şey gençliğinde annesinin öğrettiği tutku ilahilerini ve dualarını söylemekti.

Hikâyenin diğer kahramanları olan ve adamın karısını satın alan iki şanslı adamsa ellerinde kâğıtlarla kaçıp gitmişlerdi. Gece sessizdi. Binlerce torf çatılı çiftlik toprağa çökmüştü ancak, bunun sebebi gökyüzüyle aralarının kötü olması değildi. Köpekler bir bir ulumaya başladı. Domuz çobanı, daha yapacakları iş olduğunu düşünerek kendilerini neşelendirmek için lazım olabileceğini düşündüğünden brennivín matarasını ceketinin altına saklamıştı. O gece ellerinde sözleşmeyle doğrudan Bræðratunga'ya gitmeyi kararlaştırmışlardı; çünkü Danimarkalı, kadınların en ateşli zamanlarının sabah vakti olduğunu söylemişti. Planı gerçekleştirmenin, onu tasarlamak kadar kolay olduğunu fark ettiklerinde ikisi de huzurlu bir ruh haline kapılmıştı. Tek eksikleri attı ancak, neyse ki otlaklarda yeteri kadar at vardı, kendilerine içlerinden bir tane seçmek için atlara doğru ilerlediler. Önlerinde hem uzak yerlerden yük taşımak için kullanılan ve bağlı olan atlar hem de dere kenarında otlayan damızlık atlar vardı ancak, adamlar özellikle de Danimarkalı, atları beğenmedi ve karşılına çıkan atları beğenmeyerek dolanmaya devam ettiler. Sonunda Narvesen iki at yakaladı ve ipleri etrafına doladı ancak, ellerinde biniş takımları olmadığından eyersiz binmekten başka çareleri yoktu. Tabii ki de İzlandalı, diğer pek çok kişi gibi, biniş konusunda ustalaşmıştı ancak, Danimarkalı eyerli ya da eyersiz daha önce hiç

ata binmemiştii, şişman olduğundan ve pek eski gücü olmadığından –ayrıca da sarhoş olduğundan- hayvanın sırtına binmekte zorlandı, sonunda yüksek bir tümseğe çıkarak binmeyi başardı. Ancak, atın üzerinden yüksekliği görünce bir an kendinden geçti ve çok geçmeden neredeyse tamamen ayılmıştı. Atın ya yan yatacağını ya da tepetaklak düşeceğini, kendisinin de büyük bir hızla atm üzerinden fırlayarak öleceğini düşünüyordu. Atın her hareketi adamın ölüm korkusu yaşamasına neden oluyordu. Yoldaşına yavaş gitmesi için yalvardı, kendisini atm üzerinde biraz ileri aldı ve boynunu sıkıca tuttu. Túre Narvesen gidecek daha çok yollarının olduğunu ve daha hızlı gitmeleri gerektiğini ve eğer sabaha Bræðratunga'da olmak istiyorlarsa –ki bu vakitte ortak sahibi oldukları kadın hala ateşli bir şekilde yatağında uzanıyor olacaktı- yolculuklarını kısaltmak için büyük ırmaklardan atlarıyla yürüyerek geçmeleri gerektiğini söyledi.

“Bu mahlûktan düşeceğim.” dedi Danimarkalı.

“Belki de arkada kalıp yarın gelmen daha iyi olur, dostum.” dedi Túre Narvesen.

“Beni kandırmak istiyorsun, ama brennivín alan bendim,” dedi Danimarkalı. “Ata çok iyi binemediğimi ve İzlanda'yı çok iyi bilmediğimi biliyorsun.”

“Sevgili kardeşim,” dedi Túre Narvesen, “Bir şey demedim, sadece önden gidip işi ağırdan alır ve selamını iletetek öğlene doğru geleceğini söylerim.”

“Ben olmadan gidersen nasıl yolu bulabilirim?” dedi Jes Ló. “Eminim ki Brøðretunge'ya asla varamam. Hangi yoldan gideceğimi bilmiyorum. Muhtemelen kaybolur ve atla beraber suya gömölüp ölürüm ve sen de çoktan

varmış, kızı kapmış ve dostunu kandırmış olursun; ayrıca brennivíni çalan da bendim.”

“Şunu unutmamalısın ki, sevgili kardeşim ve dostum, sözleşmeyi ben hazırladım,” dedi Túre Narvesen. “Danimarkalılar kendi ülkelerinde büyük insanlar olabilir, ancak yazma, yürüme ya da ata binme becerileri yok. İzlanda’da bizler hiç kimse için beklemeyiz. Oraya ilk varan kızı kapar.”

Jes Ló artık yana doğru kaykılmaya başladığından Túre Narvesen onu göğsünden itti ve Danimarkalının atı olduğu yerde durmaya daha meyilli olduğundan Túre Narvesen atı, hemen arkasından giderek teşvik etmeye karar verdi. Ancak, Danimarkalının atı kısıraktı ve bundan dolayı daha hassastı. Arka ayaklarıyla tekmelemeye ve diğer atın kendisine bu kadar yaklaşmasından dolayı kişnemeye başladı. Bu tekmeden sonra Danimarkalı, kısırağın üzerinden düştü ve ayak tabanları gökyüzüne doğru döndü.

“İşte böyle, tam bir Danimarkalı.” dedi Þórður Narfason ve atından inerek adamı tekmeledi.

“Seni adi, ben burada yaralı ve afallamış yatarken beni tekmelediyorsun.” dedi Danimarkalı.

Þórður Narfason adamı kaldırdı ve üzerini aradı. Üzerine brennivín döküldüğünü anladı, çünkü matara paramparça olmuştu; ayrıca kendisi de yaralanmıştı.

“Matarayı ezdiğin için artık sana karşı bir sorumluluğum yok,” dedi Þórður Narfason. “Dostluğumuz artık bitti. Senden ayrıldığımı beyan ediyorum. Artık herkes kendi yoluna gitsin. Oraya ilk varan kızı kapar.”

Domuz çobanı, Túre Narvesen’i ayaklarından yakaladı ve:

“Ben tüccara, şirketine ve de kralına hizmet eden dürüst bir Danimarkalıyım ve brennivíni alan da, kadına sahip olacak kişi de benim.”

“Siz Danimarkalılar sürekli üzgünsünüz,” dedi Þórður Narfason arkadaşını tekmelemeye devam ederken, “çünkü Snæfriður’a, İzlanda’nın Güneşi’ne, sahip olduğunuzda güneşin doğacağını zannediyorsunuz.”

Sonunda Danimarkalının sabrı tükendi ve şimdiye kadar kadının sahibi olabilmek için tek rakibi olan katil arkadaşının altından ayağını çekti. Bununla beraber savaş başlamıştı. Bu anda bu şişman ve dürüst Danimarkalının aslında görüldüğünden daha güçlü biri olduğu ve İzlandalıyı şaşırtan birkaç hile bildiği ortaya çıktı. İzlandalı ayakta durarak dövüşmeye çalıştı ve güreşe ait birkaç vuruş denedi ancak Danimarkalı eğik bir pozisyonda durarak vücudunu kullanıyordu. Uzunca bir süre dövüştüler ve neredeyse çıırılçıplak kalana kadar birbirlerinin elbiselerini parçaladılar; birbirlerini tırmaladılar ve birbirlerinin üzerine çıktılar. İkisinin de ağzı ve burnu kanamaya başlamıştı, ancak ikisi de yanlarında silah getirecek kadar ihtiyatlı değildi. Sonunda Þórður Narfason arkadaşına sert bir şekilde vurabildi ve bu vuruşla rakibini bayılttı; domuz çobanının başı arkaya ve yana düşmüş, dili ağzının kanlı kenarından çıkmış ve gözleri kapanmıştı. Þórður Narfason az önceki savaştan bitkin düşmüş bir şekilde az ötesinde oturuyordu. Güneş yavaş yavaş doğmaya başlamıştı. Hiç brennivíni kalmamıştı. Çimlerin üzerinde duran sözleşmeyi gördü ve eline aldı. Bileği burkulmuştu ve güçlkle yürüyordu; çılgın öfkesi artık gitmişti ve artık vücudunda çok daha fazla acı hissediyordu. Körfez suyun

şırıltısı dışında sakindi; yumurtlama dönemi neredeyse bitmişti. Az ötedeki atını gözetledi, kendine doğru çekerek üzerine bindi ve ilerlemeye başladı. At çok tembeldi ve yalnızca binicisi ayaklarını olanca gücüyle vurduğunda yerinden kımıldıyordu. En sonunda yürümeyi bırakmış, öylece yerinde durmuştu. Adam yere indi ve atı tekmeledi, daha sonra sırtını bir tümseğe yasladı ve gökyüzünü seyretti. Güneş doğmuş olmasına rağmen ay henüz ortadan kaybolmamıştı. Lehimlenmiş kemerinin altından sözleşmesini ve kadınla ilgili mektubu çıkardı, ikisini de dikkatlice okudu ve ikisinde de herhangi bir hata görmedi.

“Tanrı’ya şükürler olsun ki bilgili bir adam ve bir şairim.” dedi.

Okuduktan sonra bir gözü ağrımaya başladı ve artık gözünü açık tutamıyordu; gözü gitgide şişmeye ve ağrımaya başlamıştı. Dayanmaya çalıştı ancak başı yana düştü. Danimarkalı olmadan idare edebilse de her şeyi başaramamıştı. Daha Bræðratunga’ya ve şehvetli kadının kollarına varana kadar gidecek uzun bir yolu vardı. Canı brennivín çekmişti ancak dayanacak gücü kalmamıştı.

“En iyisi biraz uyumak,” diyip yola uzandıktan sonra sözleşme elinde uyuyakaldı.

V

Bu olayların yaşandığı gün saat üç ayını sıralarında Snæfriður Björnsdóttir Eydalín ve diğer kadın Bræðratunga'da evin etrafında dolanıyordu. Topladıkları otlar Snæfriður'un omzundan sarkan bir ipe asılmıştı. Şifalı bitkileri bulma konusundaki becerisini annesinden almıştı. Bazılarıyla karışımlar bazılarıyla boyalar hazırlıyor, bazılarını da kokusu için topluyordu. Mavi renkte eski bir örtü giymişti, boynu ve başı güneşe karşın açıktı, saçları omuzlarından düşmüştü, şifalı ot bulabilmek için yaptığı günlük gezilerden dolayı bronzlaşmıştı. Kadın ve bahçe aynı altın rengi tonlarını paylaşıyordu.

Snæfriður, yakınlardaki çiftlik evindeki bir binek taşma bağlanmış siyah iri bir atı ve döşeme taşları boyunca ileri geri yürüyen, öne eğilmiş ve ellerini avuçları aşağı bakacak şekilde birleştirmiş siyah giyimli, kısa ve sıska bir adamı gözetliyordu. Bu Skálholt'daki başrahipti. Evin hanımını görünce yüksek taçlı şapkasını çıkardı ve evin bahçesindeki kadının yanına doğru yürürken elinde tuttu.

“Beklenmedik bir onur,” dedi Snæfriður ve gülümseyerek selam verdi, daha sonra adama doğru yürüyerek güneşten yanmış ve biraz kirli elini uzattı; kadından hoş bir kekik, saz, kir ve süpürge otu kokusu geliyordu. Adam doğrudan kadına bakmamaya dikkat etse de kendisini selamladı ve onu böyle sağlıklı gördüğü için Tanrı'ya şükretti, daha sonra şapkasını törenlerde giydiği

peruğun üzerine tekrar koydu ve ellerini daha önceki gibi birleştirdi. Ellerin arkasına doğru baktı, yaşından dolayı morarmış ve şişmişlerdi.

“Bugün hava o kadar güzel ki sevgili Brúnn’u bir gezintiye çıkarmadan duramadım.” dedi, sanki burada bulunduğu için özür diliyormuş gibi.

“Yaz sıcaklarında dev öküzleri¹ kaçıyor.” dedi Snæfriður. “Yılın bu zamanlarında kendimi hep doğaya atmak istiyorum.”

“Her şeyin öldüğü bu sefil ülkede, böyle günler ebedi hayatın doğasını yansıtır.” dedi adam. “Bu günler mükemmelliğin uç noktalarıdır.”

“Mösyöyle cennette –bu bahçede- karşılaşmak ne güzel,” dedi Snæfriður. “Hoş geldiniz.”

“Yok, yok,” dedi adam, “niyetim size bir düşü hayal ettirmek değildi ve hanımefendi sakın ola ki Yaratıcılarından önce yaratılan şeyleri överek putperestliğe soyunduğumu düşünmesin. Sadece şunu demek istiyorum; tabii ki insanın dualarının, kendisinden bir parçaymış gibi bir şükranı dönüştüğü harika günler vardır; insan dua etmeye başlar ancak, farkında bile olmadan kendisini şükreder vaziyette bulur.”

“Bana bir dahaki gelişinizde, daha hoş bir kızla karşılaştığınızı, ebedi hayatı ve en yüce güzelliği yaşadığınızı söyleyeceğinizden eminim, sevgili Rahip Sigurður” dedi Snæfriður. “Ve eski kalıntıların içinde garip bir çarmih bulduğunuzu ve gizlice ona dua ettiğinizi duyudum.”

1. Dev öküzü (Izlandaca *jötunxi*): Kınkanatlı böcekler (*Creophilus maxillosus*) için İzlandacada kullanılan isim.

“Tek bir Tanrı’ya inanıyorum, hanımefendi.” dedi adam.

“Hiçbir şekilde sizin bir kâfir olduğunuzdan şüphelendiğimi düşünmemelisiniz; bir idolünüz olsa dahi, sevgili Rahip Sigurður.”

“Önemli olan bir adamın idollerle ilgili düşünceleridir,” dedi adam, “bu idollerin kendileri değil. En önemli şey bazen kusurlu bir görüntüde bile gizlenebilen gerçeğe inanmak ve onun için yaşamaktır.”.

“Tabii ki.” dedi Snæfriður. “Geçen gün İbrahim’in koçunun sağ boynuzunu atmak zorunda kaldım, çünkü duvar halısının o köşesinde imza ve tarih için yer gerekiyordu. Sizce bu durum o halıyı gören birinin koçun boynuzunu çalılıkta kırdığını düşünmesine neden olur mu? Tabii ki hayır; herkes İbrahim’in koçunun Tanrı tarafından gönderildiğini ve iki kusursuz boynuzu olduğunu bilir.”

“Konu görüntülere geldiğine göre,” dedi adam, “ben de fikrimi açıklayayım. Tüm görüntülerin sadece tek bir saf ve gerçek özü vardır; bizim yarattığımız, hayatı algılayışımızın görüntüsü. Diğer görüntüler bize eksik yönlerimizi ve hayat tarzımızı nasıl geliştirebileceğimizi gösterdiği ölçüde yararlıdır. Bu yüzden, kazıda bulduğum ve papalık günlerinden bir eser olan o eski İsa heykelini sakladım.”.

“Siz akıllı ve bilge bir adamsınız, Rahip Sigurður, ancak bahsettiğiniz tüm bu görüntüleri duvar halıma işleyebilir miyim bilmiyorum.”

“Bu yüzden, tüm kaynaklarda okuduklarımız sabit kalır,” dedi adam, “iyi bir hayatta görülen gerçek, tüm görüntülerin en güzelidir.”.

Flói'de yeniden doğmuş Doktor Angelicus'u² yoksul evime gelmeye ve ev yapımı ufak bir şey içmeye davet edebilir miyim?"

"Çok teşekkürler," dedi adam, "hanımefendi tarafından alay edilmek benim için bir şereftir. Ancak tıpkı bir dev öküzünün on bir ay boyunca yerde süründüğü, on ikinci ayda gün ışığı altında uçmaya başladığı gibi, geçmişte rahip olan bir adam da güzel bir gün geçirebilmelidir. Bir süredir zihnimi meşgul eden bir konuyu konuşmak üzere, hanımefendiyle biraz uzaklaşabilir miyiz?".

Bahçeden çıktılar.

Adam hala kafasını kaldırmamıştı ancak, her adımında hem sağlam basmak için hem de söyleyeceği şeyler için doğru zamanı bekliyormuş gibi oyalanarak dikkatle ve itina ile yürüyordu. Kadından biraz kısa boyluydu.

"Şimdi görüntülerden konuştuğumuza göre," diye anlatmaya devam etti, ellerini daha önceki konumda tutarak, "doğru ve yanlış görüntüler, Tanrı onlar için gerekli ham maddeyi sağlasa da insanların doğru ve yanlış yaptığı görüntüler: Böyle saçma bir konuyla neden size geldiğimi merak ettiğinizi biliyorum. Ancak ben, sonuçta sizin papazınızım. Konuştuğum şeyin Tanrı'nın isteği olduğuna inanıyorum ve O'nun beni aydınlatması için dua ettim. Bu sözleri size söylememi O'nun istediğine inanıyorum: Snæfriður, Tanrı size almak istediğinizden çok daha fazlasını verdi."

"Bu bir suçlama mı?" dedi Snæfriður.

"Sizi suçlayan kişi ben değilim." dedi adam.

2. Doctor Angelicus (Latince): Filozof ve teolog Aquina'lı Thomas.

“Peki, kim?” diye sordu Snæfriður. “Yanlış bir şey mi yaptım?”

“Siz kendinize yanlış yaptınız. Tanrı bunu söylüyor ve tüm ülke bunu biliyor, ancak en iyi siz biliyorsunuz. Tüm bu yıllar boyunca yaşadığınız hayat böyle mükemmel bir kadına yakışmıyor.”

Sonunda hızlı ve kısa bir bakışla da olsa kadına baktı. Dudakları titredi ve siyah gözleri altın rengi çehresini bozan tek şeydi.

Snæfriður kayıtsızca güldü ve sanki rahip ona elbisesindeki bir lekeyi göstermiş gibi lakayt ve sersem bir şekilde: “Ah, İsa’nın gelini şimdi de benim hayatım gibi böylesine sefil bir parıltıyla mı ilgilenmeye başladı?”

“Bir daha soylu bir kadınla görüşmek ve hayatıyla ilgili öğüt vermek gibi bir şeye kalkışacağımı düşünmüyordum,” dedi adam, “özellikle de hanımefendi gibi bir zamanlar, hem medeni kanun hem de kilise hukuku tarafından suç olarak nitelendirilebilecek bir şeyi yapacak kadar kendini kaybetmiş bir kadınla.”.

“Beni korkutuyorsunuz, Rahip Sigurður,” dedi Snæfriður. “Sanki bugün yola çıkmadan baştan sona *Merlin’in Kehanetleri* ya da *Tungdal’ın Tasavvuru*’nu³okumuşsunuz gibi konuşuyorsunuz. Tam olarak ne demek istediğinizi anlamayı çok isterim.”

“Kalbinize giden yolu bilseydim bu beni dünyadaki

3. Merlin’in Kehanetleri Monmouthlu Geoffrey’nin (1100-1154) Britanya Kralları Tarihi kitabında bulunmaktadır; Tungdal’ın Tasavvuru eserinin on ikinci yüzyılın ortalarında İrlandalı bir keşiş olan Marcus tarafından Regensburg’ta yazıldığı düşünülmektedir. Orta Çağ’da, düşsel ve mest edici yazının en bilinen örneklerinden olan bu eser mahkûm ruhların çektiği işkenceyi ve kurtarılan ruhların huzurunu anlatır. On üçüncü yüzyılda Norveççeye çevrilmiştir.

en huzurlu kişi yapardı, ancak böyle bir labirentin içinde yolunu bulmaya basit bir papazın gücü yetmez, kaldı ki siz de kendinize söylenenleri anlamak istemiyorsunuz.” dedi adam. “Ancak kalbiniz zavallı bir şairin bir kapı bulamayacağı duvar olsa da, ben her şeye rağmen konuşmak zorundayım.”

“Konuşun o zaman, sevgili Rahip Sigurður,” dedi Snæfriður.

“Hanımefendiyle konuşmak söz konusu olduğunda, kendisi onun hakkında çok şey bildiğimin farkında olmalı. Siz, Kuzey ülkelerinde yaşamış en soylu kadınsınız, bir zamanlar kültürlü ve dil biliminde eğitilmiş olarak bilinen İzlanda kadınları kadar bilgilisiniz, gençsiniz, o kadar yetenekli bir sanatçısınız ki duvar halılarınız yabancı katedrallerde kutlanıyor. Bunun dışında, tüm kadınlar arasında siz Meryem Ana tarafından o kadar canlandırıcı bir kokuyla onurlandırılmışsınız ki küçük çiçeklerimizle beraber sizin burada bulunmanız İsa Efendimizin koruyucu elinin Babamızın haklı öfkesine rağmen her zaman bu sefil ülkeyi koruyacağını vaat ediyor. Bu zor zamanlarda en büyük sorumluluk bu ülkenin mertlik görüntüsünü hala sürdürebilen insanlarına düşmektedir ve şimdi tarif ettiğim gibi bir kadının, ülkesinin onurunu çiğneyen bir insanla dostluğunu sürdürerek Tanrı’nın önünde hayatını berbat etmeye hakkı yoktur. Tanrı’nın da parçası olduğu bir şeye karşı bir papazın ağzından bu sözleri duymak sizi şaşırtabilir. Ancak, bir süredir izledim ve bekledim. Kutsal Ruha yalvardım ve eminim ki sorunuz mahkemede çözülecek. İnanıyorum ki evliliğin sarsılmaz bir dini bağlılık olduğunu söyleyen papa da evliliğinizin zinadan

daha lekeleyici olduğunu düşünerek bu evliliği geçersiz sayacak.”

“Ah, bir şeyi neredeyse unutuyordum, Rahip Sigurður. Siz benim talibimdiniz.” dedi Snæfriður. “Size göre ben Magnús’tan boşanmalı ve bir başrahiple evlenmeliyim. Ancak, beni dinleyin, canım. Bunu yapacak olsaydım siz artık benim talibim olmazdınız ve talip olan kişiler, sevdikleri kişi dışında insanların en mutlusudur. Hem sizin çöp yığınının içinden çıkardığınız İsacığınız buna ne der?”

“Büyükbabalarınız ve büyükanneleğinizden aldığınız bu şairane konuşma yeteneğinizi kâfirlikten kaynaklandığını hep biliyordum. Az düşünmesine ve çok daha azını konuşmasına izin verilen ve merhametli bir rahip olan ben, nasıl bu kadına karşı koyabilirim? Artık eski latifeler unutulmuş olmasına rağmen, uzun süredir çok iyi bildiğim bir şey varsa o da sulh hâkiminin kızının gönlünün bende olmadığıdır. Bu zaten çok yer gezen bilgin aşığı onu terk ettiğinde yaptığı seçimle belli olmuştu. Yakında yaşlı bir adam olacak olan bu sefil rahibin, böyle bir kadınla hiç şansı olabilir mi? Hanımefendi artık hür olsa bile, benim gençlik yıllarımda dahi rekabet etmeyi düşünmeyeceğim adam geldiğinden, böyle bir şansım olabilir mi?

Snæfriður biraz tedirgin oldu ve : “Ah, sözde cahil bir kızı babasının evinde kandıran umacılar için bana sitemde bulunmayı bırakın artık. Gençlik çağı dışında birinin candan ya da masum bir kahkaha atmasına sebep olan çok az şey vardır.”

“İster latife ister gerçek, hanımefendi, buna vicdanınız karar vermeli.” dedi adam. “Çok iyi hatırlıyorum; yetişkin bir kadın kulağıma, adamı uyanık ya da uyurken, ölü ya da

diri, her zaman seveceğini söylemişti. O adamla tanıştığınızda hayatınızdaki her bir ayrıntının birbirine karışması, hayatınızın allak bullak olması beni şaşırtmaz. Sarp kayalıklardaki kaygan yokuşta, ayağınızı daha güçlü yapan kişinin, bu kozmopolit yarı yabancı adam olduğunu sanmıyorum. Kendisi İngiliz botları giyen ve her hafta İspanyol yakasını değiştiren, papayla ilgili sapkın düşünceleri, kâfir görüşleri ve Tanrı'yı aşağılayıcı çağdaş Fransızca öğretileriyle bilinen biriydi ve dünyanın her köşesindeki prenseslerin ve kontların arkadaşıydı. Tanrı bazen insanları, garip yansımaları olan kuruntularla meşgul eder. O, şeytanın üzerine ışığı örterek dünyayı dolaşmasına izin vermiştir. Her zaman örnek verildiği gibi, kör bir arzuyla yapılan eylem seni şaşkına çevirir ve bir canavarın yanında uyanırsın ki tüm kozmopolitler Tanrı'nın nazarında öyledir. Tabii ki bu adam Tunga Nehri'nden daha geniş bir su uzantısının diğer tarafında hiçbir palatinlik elde edemedi ve sadece şekilsiz, eğik kırmalı bir yakası vardı; yine de kutsal değerlerle dalga geçme konusunda diğer adamdan hiç bir farkı yoktu, kendisi Tanrı'nın gözünde Fransızca öğretiler ve kâfirce görüşlerle aynı kefedede olan şeytani alametlerin peşinden gidiyordu; ancak bu alamet burada brennivín olarak bilinir.”

“Başta buraya Magnús'la ilişkiimi bozmak için geldiğinizi düşündüm,” dedi Snæfríður, “ancak, şimdi anlıyorum ki aslında aklınızda başkası var. Benim için dileyebileceğiniz, en iyi kişi olduğunu düşündüğünüz adam. Eğer kendisi, söylediğiniz gibi, adam görünümünde bir şeytansa bu kelimeleri söylediğinizde benim için pek de iyi bir dilekte bulunmadınız demektir.”

“Ben yirmi yaşında aylak bir gençken, hem kız kardeşim hem annem, hem de gelinim, yol gösterici yıldızım ve sığınağım olan güzel ve aziz kadının mezarının başında dururdum. Benden yirmi beş yaş büyüktü. İki yolun kesiştiği bir yerde duruyordum. Dünyanın en kibirli arzusuna kapıldım ve kendimden geçerek nüfuzlu adamların güzel binek atlarının altından çıkan kıvılcımları izledim; dünyanın sunduğu gösterişle o kadar meşgul oldum ki İsa günahkâr Âdem’in önünden kayboldu ve ben genç sulh hâkiminin kızının talibiydim –ikinci en iyinin benim olduğumu söylemişti. Kışkandığım tek adam, sizin sevginizi kazanan ilk adam, kendisini dünyanın hâkimi sanan bu adam geldi ve gitti. Ona asla sahip olmayacağınızdan emindim. Asla geri dönmeyeceğinden emindim.”

“Ve şimdi de bu ülkeye geri geldiğini biliyorsunuz, onunla ilgili düşüncelerinizi söyleme vaktinizin geldiğini düşünüyorsunuz.”

Başrahip yanıtladı: “Artık karasevdalı bir taliple konuşmuyorsunuz, hanımefendi, daha çok söylediğiniz gibi bir çöp yığınının içinden İsa’sını çıkaran- ve artık dünyanın efendileri önünde sararıp solmayan- tecrübeli bir münzeviyle konuşuyorsunuz ve ben yaşlı bir münzevi olsam da siz önünde uzun bir hayatı, ülkesine ve Hıristiyanlığa karşı görevleri olan genç bir kadınsınız. Bana da – Tanrı’nın onuru adına – hanımefendinin talihine boyun eğmek düşer.”

“Peki, beyefendi, Tanrı’nın onuru adına, bana hangi talihi uygun gördüler acaba?”

“Magnús’tan boşanma işleriniz hallolurken bir yıllığına Skálholt’da ablanızın yanında kalırsanız eminim ki çok

sevinecektir. O sürede de düşüncelerinizi ve vicdanınızı sorgulamak için vakit bulabilirsiniz.”

“Peki sonra?”

“Söylediğim gibi, siz genç bir kadınsınız.” dedi başrahip.

“Her şey şimdi daha açık.” dedi kadın. “Sizi hariç tutarsak, sevgili Rahip Sigurður, bu bir yıl geçtikten sonra Tanrı’nın onuru adına bana hangi sefil adamı ya da hangi düşük dereceli rahibi uygun gördünüz?”

“Varlıklı arazi sahiplerinden ve soylu asilzadelere seçebilirsiniz,” dedi başrahip.

“Kimi seçeceğimi biliyorum,” dedi Snæfriður. “Eğer beni almaya tenezzül ederse Vigfús Þórarinnsson ‘u seçeceğim. Hem çokça toprağı hem de çantalar dolusu gümüşü var; bunun yanında kendisi İzlanda’da hanımefendilerle konuşmasını bilen az sayıdaki erkeklerden biri.”

“Belki daha yüksek yetkisi olan başka bir adam bu yıl Skálholt’a gelebilir, hanımefendi.”

“Artık gerçekten anlamıyorum,” dedi Snæfriður, “umarım başrahibin aklında, Tanrı’nın onuru adına, aziz ruhum için şeytanın kendisi yoktur.”

“Bilge bir kadın, eğer kendisini erdeme adar ve babasını bu ülkede saygın bir kişi yapan adalet sevgisiyle halkının onurunu düşünürse, herhangi bir kralın buyruğundan daha yüksek bir görev ve yetkiye sahip olur. Belki de Tanrı, bu hanımefendinin, Judith gibi, babasının düşmanını yenilgiye uğratmasını istiyordu.”

“Bir erkeğin sahip olmadığı şeyle ilgili böyle cömertçe konuşması kolaydır, sevgili Rahip Sigurður” dedi Snæfriður, “ve beni bağışlayın ancak, bu konuşma bana ‘Gemim karaya çıktı.’ diye başlayan çocuk tekerlemesini anımsatıyor. Babamın adıyla ilgili kinayelerinizi anlamak için çabalamayacağım ve kralın elçileriyle ilgili planlarınızla daha az ilgileneceğim. Ancak, siz ve Hanımefendi Jórunn, ahlaksız bir serseri ve başkasına muhtaç bir fakırmışım gibi beni bir yere götürmeye çalışırsanız size, Bræðratunga’da evli bir kadın olduğumu ve en az Jórunn’un piskopos kocasını sevdiği kadar benim de kocamı sevdiğimi, bu yüzden hiçbirimizin diğerinin desteğine ihtiyacı olmadığını hatırlatırım ve sanırım kendisi de sizi bu görev için buraya göndermeden önce bunu biliyordur.”

Şimdiye kadar başrahip ellerini açık tutmuştu ve titredikleri görülebiliyordu. Sesini düzeltmek için boğazını temizledi.

“Sizi çocukluğunuzdan beri tanımama rağmen, Snæfriður,” dedi, “yetenekli bir şair bile, kalbinizin kapılarına giden dar kelime yollarından nasıl geçeceğini asla öğrenemez. Bu yüzden bu konuşmayı artık bitirmeliyiz ancak, benim sözlerimin bir etkisi olmadığından, bana kalan tek seçenek sizden saklamayı istediğim, bazı mucizevî olayları anlatmaktır.”

Pelerinine elini uzatıp yırtık ve buruşuk bir belge çıkardı, içinde bir ürpertiyle belgeyi açtı ve kadına uzattı. Geçen gece Eyrarbakki’deki domuz ağılında yapılan ve kocasının onu bir fıçı brennivín karşılığında üç gece için Danimarkalı bir domuz çobanına ve İzlandalı bir katile sattığını belirten sözleşmeydi bu. Snæfriður kâğıdı aldı ve

okudu, bu anda gözleri yüzündeki her hareketi saklamaya hazırды. Ancak, sakın, ağzı kapalı; yüzü çocukluğundan beri her gülümsemesinin yok oluşunda takındığı ifadeye bürünmüş ve tamamen boştu. Sözleşmeyi dikkatlice okudu ve daha sonra gülmeye başladı.

“Gülüyorsunuz.” dedi başrahip.

“Evet,” dedi Snæfriður ve okumaya ve gülmeye devam etti.

“Belki de ben,” dedi adam, “cahilin teki olabilir ve sizden dürüst ve arkadaşça bir konuşma yerine aşağılama ve alayı hak ediyor olabilirim. Bildiğim tek şey, onurlu bir kadının bu kâğıtta yazanlar kadar tahammül edilemez bir rezillığe asla gülmeyeceği, gülmeye bile yeltenmeyeceğidir.”

“Emin olmadığım tek bir şey var,” dedi Snæfriður. “Sizin bu konudaki rolünüz nedir, Rahip Sigurður? Kendiniz için domuz çobanı ve katille yaptığınız sözleşme nerede acaba?”

“Bu saçma yazıyı uydurmadığımı çok iyi biliyorsunuz.” dedi başrahip.

“Bunu daha önce hiç düşünmemiştim,” dedi Snæfriður. “Bu yüzden anlaşmada bir rolünüz olduğunu kanıtlamak size kalmış. Aksi takdirde genç kız, gerçek beyefendiler ortaya çıkana kadar beklemek zorunda kalacak.”

VI

Birkaç gün sonra Bræðratungali Magnús eve geldi. Sabah saatlerinde yağmurdan sıırıslıklam olmuş bir halde kapının dışında oturuyordu. Üzeri yırtık pırtık, kanlı, pis ve kötü kokuluydu; sakalı darmadağınık, bir deri bir kemik kalmış ve mosmor olmuştu. Karısı yanından geçtiğinde ne ona baktı ne de yerinden kıınıldadı; gece kalmak için eve gizlice girmiş meczup bir dilenci gibi kapının önünde öylece oturdu. Snæfriður adamı odasına götürdü ve yaralarını tedavi etti, Magnússa her zamanki gibi üç gün boyunca ağladı. Daha sonra ayağa kalktı. Bir süre olduğu yerde durdu, gün ortasında ot biçmek için çayıra gitti –genellikle bu saatte bu işi yapan tek kişi o olurdu. Bir süre ev ahalisinden uzak durdu ve onlarla hiç iletişim kurmadı. Dışarıya yemek götürmüyor ancak, hava çalışmasını engelleyecek kadar karardığında eve gidiyor ve uyumaya gitmeden önce odasında yemeğini yiyordu. Sıklıkla kendi demirhanesine gider ve işçileri için bir şeyler hazırlayarak garip işler yapardı; tırpanın bakımını yapar, aletleri tamir etmeye çalışırdı ancak, ya çok az konuşur ya da hiç konuşmazdı.

Saman üretimi zamanı geçtikten sonra bile ağanın ortadan kaybolacağına dair en ufak bir belirti yoktu. Tam tersine ya binaları onararak ya da günlerce mütemadiyen demirhanesinde kalarak, kırılmış çeşitli ev aletlerini onarıyor ve evde bir işe yaramaya çalışıyordu; kâseler, yemlikler, yayıklar ve kovalar, örekeler, yün kutuları ve

depo sandıkları. Solgun altın rengi görünümü ve yumuşak derisi geri gelmişti; sakalını tıraş etmişti, karısının temizlediği ve üzerlerinde bir leke ya da kırıksıklık görülmemesi için düzgünce ütülediği elbiseleri giydi.

Sürü toplama vaktinde sonbahar yağmuru başladı. Hava sakindi ve açıktı. Su birikintilerini düz bir buz haline getiren ve otların üzerinde kırağı oluşturan hafif bir ayaz vardı.

Dalirli Guðriður, Snæfriður'un odasına gitti ve evin hanımıyla konuşmak isteyen yaşlı bir adamın kapının önünde durduğunu söyledi; adam batıdaki Þverá bölgesinden geldiğini söylemişti.

“Ah, bundan bana ne, sevgili Guðriður?” dedi Snæfriður. “Serserilere bakmak benim işim değil. Bir tutam tereyağı ya da bir parça peynir vermek istiyorsan kendin yap, beni rahat bırak.”

Ancak, adamın sadaka istemediği anlaşıldı, Skálholt'a gidiyordu ve evin hanımıyla acil bir işi konuşmak için Bræðratunga'ya uğramıştı. Evin hanımının kendisini tanıyacağından emindi. Guðriður adamı hanımının odasına getirdi.

Orta yaşlı bir adamdı ve kapıdan içeri girerken örgülü şapkasını çıkararak evin hanımını içtenlikle selamladı. Kaşları hala siyahtı ancak saçlarına aklar düşmüştü. Snæfriður adama baktı, selamını soğukkanlılıkla karşıladı ve ne istediğini sordu.

“Beni tanımanızı bekliyordum.” dedi adam.

“Hayır, tanımadım.” dedi Snæfriður. “Babamla işleriniz mi var, yoksa başka bir şey için mi geldiniz?”

“Sayılır.” dedi adam. “Maalesef bir bahar onunla bir sorun yaşamıştık.”

“İsminiz nedir?” dedi Snæfriður.

“Jón Hreggviðsson.” dedi adam.

Snæfriður ismi hatırlayamadı.

Adam sırtarak kadına bakmaya devam etti. Gözleri siyahtı ama ışığın altında kıpkırmızı parlıyordu.

“Ben Hollanda’ya giden kişiyim.” dedi adam.

“Hollanda’ya mı?”

“Uzun süredir size bir rixdolar borçluyum.” dedi adam.

Elini ceketine uzattı ve esmerleşmiş bir kesenin içinden abaya sarılı birkaç parıltılı gümüş sikke çıkardı.

“Ah,” dedi Snæfriður, “Sen misin, Jón Hreggviðsson? Saçlarının siyah olduğunu hatırlıyorum.”

“Yaşlandım.” dedi adam.

“O sikkeleri kesene geri koy, sevgili Jón ve şuradaki sandığa otur da neler olduğunu anlat. Nerede yaşadığını söylemiştin?”

“Hala İsa’nın eski kiracılarından biriyim.” dedi Jón Hreggviðsson. “Çiftliğin adı Rein. İhtiyarla her zaman iyi anlaştım. Bu yüzden birbirimize borcumuz yok. Ancak, size uzun süredir rixdolar borcumu ödeyemedim.”

“Ekşi peynir altı suyu ya da süt ister misin?”

“Fark etmez, ne olursa içerim.” dedi Jón Hreggviðsson. “Susuzluğumu giderecek herhangi bir şey... Fakat önce, size rixdolarınızı geri ödemek istiyorum. Tekrar bir yere gitmek zorunda kalırsam, kaderimin beni sürükleyeceği bir yere, tekrar size gelmem gerekebileceğinden nezaketinize karşı borcumu ödemiş olmak istiyorum.”

“Sen bana gelmedin, Jón Hreggviðsson, ben sana geldim. Küçük bir kızdım. Kellesi kesilecek bir adamı

görmek istemiştim. Annen yürüyerek Skálholt'a gelmişti. Sen o zamanlar siyah saçlıydın. Şimdiyse saçlarına aklar düşmüş.”

“Her şey değişiyor, hanımım fakat siz hala aynısınız.” dedi adam.

“On beş yıldır evliyim.” dedi Snæfriður. “Bu sözleri kendine sakla.”

“Hanımım her şeye katlanıyor.” dedi adam.

“Evet, katlanıyorum.” dedi Snæfriður.

“Evet.” dedi adam. “Hanımım katlanıyor- hanımım.”

Snæfriður pencereden dışarı baktı.

“Benim mesajımı iletebildin mi?”

“Yüzüğü geri getirdim.” dedi Jón.

“Bu yanıt bana neden iletmedin?”

“Sessiz kalmam söylendi ve herhangi bir yanıt da verilmemişti. Kellemin alınmaması dışında- en azından o zamanlarda. Kadının ağzı karnının ortasına geliyordu. Yüzüğü bana geri verdi.”

Snæfriður ilgisizce misafirine baktı: “Benden ne istiyorsun?”

“Ah, ben de pek bilmiyorum.” dedi Jón. “Bu zavallı, umutsuz adamı affedin.”

“Şimdi içecek bir şey istiyor musun?”

“Biri önüme içecek koyduğunda içerim. Susuzluğu giderecek her şey Tanrı'dan bir hediyedir. Bessastaðir' deyken bir testi suyum vardı- bir de baltam. İyi bilenmiş bir balta güzel bir alettir. Öte yandan, darağaçlarını hiç sevmedim, asılmış bir adamla dövüştüğümde de sevmemişim.”

Snæfriður, gözlerinin gök mavisinin derinliklerinden adama bakıyordu; ağzı kapalıydı. Daha sonra ayağa kalktı, hizmetçilerine çağırdı ve adama içecek bir şeyler getirmelerini emretti.

“Pekâlâ, insanın boğazını ıslatması her zaman iyidir,” dedi Jón, “ancak, Kopenhag’taki dostlar, eski arkadaşlarım böyle bir içkiyi yetersiz bulurdu.”

“Bu bir teşekkür mü?” dedi Snæfriður.

“Skagilibu çiftçi, kralın botlarını giyerek Glückstadt’dan geldiğinde beyefendinin kendisi için sürahisinden döktüğü birayı uzun süre unutmayacak.”

“Kimden bahsediyorsun?”

“Tanışmam için gönderdiğiniz kişiden, şimdi görüşeceğim kişiden.”

“Nereye gidiyorsun?” dedi Snæfriður.

Jón elini kesesine attı ve üzerinde kırık mührü olan buruşuk bir mektubu alarak evin hanımına uzattı.

Mektup zarif bir yazıyla yazılmıştı. Önce, halk tabakasından olan bu adam için basitleştirilmiş sanatsız sözleri okudu: “Selamlar, Jón Hreggviðsson,” daha sonra da imzaya baktı, “Arnas Arnæus” aceleyle imzalanmıştı ancak okunabiliyordu; yumuşak bir kalemin geniş darbeleriyle ve kendi sesiyle o kadar uyum içinde yazılmıştı ki yazılan kelimelere bakan biri adamın sesinin yankısını duyabiliyordu. Snæfriður’un rengi atmıştı.

Bu kadar kısa bir mektubu okuması beklediğinden daha uzun sürmüştü; gözlerinin önünü bir sis tabakası kaplamış gibiydi, ancak sonunda mektubu bitirmeyi başardı. Mektup yaz ortalarında, Hólar’da yazılmıştı ve şu bilgileri içeriyordu: Arnas Arnæus, Rein çiftçisini Eylül’ün sonuna

doğru belirlenmiş bir tarihte -ki o zamana kadar ülkenin doğusundan güneye gelmiş olacaktı- görüşmeye davet etmişti. Çiftçinin eski davasını görüşmek istiyordu, çünkü henüz Bağışlayıcı ve Asil Majesteleri'nin davayla ilgili olarak, daha önce düzenlediği belgelerdeki talimatlara tam olarak uygun bir şekilde, hukuken sonuçlandırılmamıştı. Mektubun yazarı, Jón Hreggviðsson'a son birkaç yıldır ülkenin hukuk adamlarının davaları kanun hükmüne göre görmediğinden, kral tarafından İzlanda'daki bu mahkeme davalarını incelemek ve gelecek nesillerde halk güvenliğinin gelişmesini umarak bu davalarda adaleti sağlamak üzere görevlendirildiğini söylüyordu.

Snæfriður pencereden dışarı baktı. Bakışı sonbaharın renk tonlarıyla solmuş çayırlara uzanıyor ve güneşin nehirde parlayan yansımada duruyordu.

“Demek kendisi burada, Skálholt'da, nehrin karşı tarafında?” dedi sonunda.

“Beni buraya çağırdı.” dedi Jón Hreggviðsson. “Bu yüzden size geldim.”

“Bana mı?”

“Þingvellir'de beni serbest bıraktığınızda hala gençtim ve ülkeyi dolaşmak benim için sorun değildi.” dedi Jón. “Şimdiye yaşıyım ve güçsüzüm. İzlanda'nın sert zeminini bir yana, Hollanda'nın yumuşak topraklarında bile tek başıma daha fazla koşacağımı sanmıyorum.”

“Neden korkuyorsun?” dedi Snæfriður. “Yıllar önce kral tarafından suçsuz bulunmadın mı?”

“Evet, öyle, biliyorsunuz.” dedi Jón. “Halktan biriyseniz omzunuzun üzerindeki kellenizin gidip gitmeyeceğinin garantisi yoktur. Şimdi uzun süredir endişeyle beklediğim zaman geldi- bu konuyu tekrar deşecekleri gün.”

“Peki, benden istediğin nedir?”

“Ben de pek bilmiyorum.” dedi Jón. “Belki bir yerde sözünüzü dinleyecek birileri vardır.”

“Beni dinleyecek kimse yok ve söyleyecek bir şeyim de.”

“Pekâlâ, şöyle ki, gördüğünüz bu aklar düşmüş kelleyle sahip kişi, onun için size teşekkür edecek. Uyuyordum, ertesi gün kellem kesilecekti. Uyandım ve siz beni serbest bıraktınız. Gerçekten korkunç bir hikâye ve şimdi bu olayı yargıçlar önünde tekrar öğrenmek isteyecekler.”

“Bu ülkenin yasalarına göre seni serbest bıraktığım için tabii ki ben de bir suçluyum,” dedi Snæfriður. “Peki, sen en başta ne yaptın? Soyguncu musun? Yoksa katil mi?”

“Bir parça tel çaldım, güzel hanımefendi.” dedi Jón Hreggviðsson.

“Anlıyorum,” dedi Snæfriður, “ben de diğer tüm küçük aptal kızlar gibiydim. Kellen kesilseydi çok daha iyi olurdu.”

“Daha sonra krala iftira attığımı ve cellâdı öldürdüğümü söylediler ve şimdi de onlara göre oğlumu öldürdüm ancak, bunun bir önemi yok çünkü birisi kıtlık zamanlarında çocuklarını öldürürse, eğer bunu düzgün yapıyorsa yetkililerin umurunda olmaz. Tüm bu yıllar boyunca bana yük olan tek şey bu mektuplardı.”

“Mektuplar?”

Birkaç yıl önce kraldan gelen iki mektupla nasıl İzlanda'ya döndüğünü ve ülkenin ücra bir köşesinden Akranes'teki çiftliğine geri gittiğini, bulduğu tek şeyin harabeler içindeki evi olduğunu anlattı: On altı yaşındaki kızı parıltılar saçan gözleriyle tabut sehпасının üzerinde uzanıyordu ve yarım akıllı oğlu gülüyordu. Biri boğumlu,

diğeri ülserli olan cüzamlı iki akrabası Tanrı'ya dua ediyor ve kadın müsveddesi, sefil karısı iki yaşındaki oğlunu dizine oturtmuş kocasına lanet ederken bitap düşmüş annesi, Presthólarlı Rahip Halldór'un yazdığı yarım uyaklı *Kross School İlahileri*'ni söylüyordu. Ancak, yokluğunda hayvanlarının başına gelen felaketlerle karşılaştırıldığında bu da bir şey miydi? Çiftçinin kendi doğurduğu koyun ve sığırlara el koyulmuştu ve çoktan bedelini ödediği suçlar için krala ödeme olarak verilmişti. Çiftlikle gelen ve İsa'nın sahibi olduğu hayvanlar da dilenci halk gibi cansız düşmüştü, çünkü zavallı ailesi Tanrı'ya yakarmakla o kadar meşguldü ki kendisi yabancı topraklarda kralı için savaşırken hayvanlara verilecek otları biçerek samanlığa koymayı akıl edememişlerdi.

Daha sonra neredeyse elli yaşına girdikten sonra nasıl en baştan yeni bir hayata başladığını ve dahası, eski çocukları öldükten sonra yenilerine nasıl alışmak zorunda kaldığını anlattı. Kendi kendine şöyle sormuştu: “Yoksa gerçekten Hliðarendili Gunnar'ın soyundan gelmiyor muyum?” Yüce İsa'nın mallarını geri almasının üzerinden pek çok yıl geçmişti ve o, Jón Hreggviðsson, Innrihólmur'da kendisine bir balıkçı kulübesi inşa etmiş, adını da Hretbyggja¹ koymuştu ve sekiz kürekli bir balıkçı teknesi yapmıştı.

“Her şeye gölge düşüren tek şey bu mektuplardı.” dedi sonunda. Ancak, Snæfriður kendisinin davasıyla ilgili çok az şey bildiğinden ve Skagili çiftçinin neşesine gölge düşüren mektuplarla ilgili bilgi verilmediğinden, Jón her şeyi detaylıca anlattı: Mahkemede duyurulmuş olması gereken temyiz mahkemesi başvurusu ve İzlanda'da davasını

1. İzlandaca *Hretbyggja* tam olarak “fırtına sakini” olarak çevrilebilir.

çözüme kavuşturmaya çalışırken kralın ordusundan dört aylık süreyle azad edilmesini ve korunmasını sağlayan yolculuk izinleriyle ilgili her şeyden bahsetti.

“Sonra?” dedi Snæfriður.

“Mektuplar mahkemede hiç yayınlanmadı.”

“Ne yayınlandı?”

“Hiçbir şey.” dedi Jón.

“Mektuplar yayınlanmadıysa seni neden idam etmediler?”

“İşte burada tekrar sulh hâkimi efendimizin hikâyesi başlıyor.” dedi Jón Hreggviðsson.

“Babam el altından kimseye zarar vermez.” dedi Snæfriður.

“Ben hep,” dedi Jón, “yüce sulh hâkiminin, Jón Hreggviðsson’un eleştireceği en son kişi olmasını ummuştum. Çünkü o bana ve başkalarına karşı çok kibardı ve eğer ben onun yerinde olsaydım, Jón Hreggviðsson’un ikinci bir kez kafasını kaldırmasına izin vermezdim.”

Yıllar önce, eve dönüşünden sonra, nasıl kendisine bir at bulduğunu ve Sulh Hâkimi Eydalín’le görüşmek için mektupları Öxará Nehri kıyısındaki Þingvellir’e götürdüğünü anlattı. Beklenebileceği gibi sulh hâkimi ölüme mahkûm ettiği adamın selamına karşılık vermemiş ancak mektupları dikkatlice okumuştı, daha sonra Jón’a geri vermiş ve mahkemeye gelirken getirmesini, bu mektupların orada dikkate alınacağını söylemişti. Bundan üç gün sonra Jón Hreggviðsson mektupları mahkemeye götürmüştü. Kendi davaları için orada bulunan diğer kişilerle beraber bir sıraya oturmuş, iki yıl önce kendisini

ölüme mahkûm eden yargıçları izlemişti, ancak o gün adı hiç söylenmemişti.

Üçüncü gün sulh hâkiminden kulübeye tekrar gelmesi gerektiğini bildiren bir haber almıştı ve yanma gittiğinde sulh hâkimi şöyle demişti: “Jón Hreggviðsson, bu belgeleri insanların içinde elinde sallamamanı, olabildiğince sessiz bir şekilde burayı terk etmeni öneririm. Şunu bil ki- şu anda, bu mecliste, senin kellenin kesilmesini sağlamak benim elimde ve ayrıca, davan Kopenhag’ta daha yüksek bir mahkemede görülecek olursa, kafanı benim önümde üçüncü bir kez kaldıramazsın. Kopenhag’taki bu serseriler şimdilik bu belgeleri elde etmene yardımcı olmuş olabilirler ki bunu bir dilenci ve katile yardım etmek için değil bizi kandırmak için yaptıkları açıkça görülüyor, ancak biz bu ülkede bir daha otoritelere karşı her şeye burnunu sokan bu geveze sürüsünü toplamana izin vermeyiz.

“Benim babam insanları tehdit etmez. Eğer suçlu bulunurlarsa onları mahkûm eder.” dedi sulh hâkiminin kızı.

“Kopenhag’ı düşünmeye başladım.” dedi Jón, “Yüksek mahkemenin bulunduğu o büyük evde yaşayan ve sonunda beni bu suçlamadan akladıklarını düşündüğüm gün bana mektupları açıklayan, ve gerçekten dürüst bir adam olan, İzlandalı soyluyu hatırladım ve bir an büyük perdeli cam pencerelerinin yanında duran arkadaşım Árni Árnason’u gördüm. Bana bakmadı ve beni selamlamadı ancak, neler döndüğünü biliyordu, çünkü tüm bunlar onun işiydi. Ben de hanımefendinin babasına, yargıca şunları söyledim: ‘Siz İzlanda’daki en güçlü kişisiniz ve beni hemen burada idam ettirebilirsiniz ancak, bu mektuplar Yüce Ekselansları, Bağışlayıcı Kral’ım ve Efendimiz tarafından imzalandı.’

Saygıdeğer efendim sulh hâkimi korkmadığımı ve gerçekten yalnızca arkadaş edinmek istediğimi gördükten sonra artık bana kızgın değildi.”

“Babam hiçbir şeyin onun için tehdit oluşturmamasına izin vermez.” dedi Snæfriður.

“Hayır,” dedi Jón Hreggviðsson, “bunu iyi biliyorum ancak, arkadaşım, hanımefendinin arkadaşı, hanımefendinin babasından aşağı kalır bir adam değildi.”.

Snæfriður bir süre ilgisizce Jón Hreggviðsson’a baktı, sonra sanki adam kendisini gıdıklıyormuş gibi birden kahkaha attı.

“Sulh Hâkimi Eydalín, bu mektuplardan dolayı mallarımı ve eşyalarımı geri verdiğini, üzerine hayvanlarımın alındığı zamandan bu yana geçen süre için faizin de ekleneceğini söyledi; her şeyim eskisi gibi olacaktı ve birkaç önemsiz şey daha söyledi. ‘Bu mektuplar yayınlanmazsa kralım ne diyecek?’ dedim, ‘Ben onu halledeceğim.’ dedi. ‘Sadece yarın, ismin söylendiğinde onları mahkemeye teslim et.’”

Snæfriður daha sonra ne olduğunu sordu ve Jón Hreggviðsson da daha kötüsü başına gelmediği için şükrettiğini söyledi; çünkü koyunları Rein’e geri getirildiğinde her birinin iki başı vardı.

“Babam kimseyi ayartmaz,” dedi Snæfriður. “Peki, mektuplar ne oldu?”

Jón, ertesi gün ismi sonunda mahkemede okunduğunda ve orada ne işi olduğu sorulduğunda Bağışlayıcı Ekselansları’nın mektuplarıyla geldiğini ve okunmalarını istediğini söylemişti. Daha sonra Skagili vekilharç Guðmundur Jónsson öne çıkmış, mektupları ondan almış, kralın Bessastaðirli naibiyle beraber bir süre incelemiş ve sulh hâkimine uzatmıştı. Sulh hâkimi vekilharcın

seyahat izninin yazıldığı ikinci mektubu sesli bir şekilde okumasını istemiş ve okuma tamamlandığında yeteri kadar okuduklarını, Jón Hreggviðsson'a büyük bir merhamet gösterildiğini, şimdi evine dönmesi ve artık insanlarla tartışmaması gerektiğini söylemişti.

Çiftçi şimdi sessizce duruyordu ve Snæfriður hikâyenin devamı olup olmadığını sorduğunda on dört yıl sonra yazılmış, Arnas Arnæus tarafından imzalanmış bu mektubun olduğunu söyledi.

“Benden ne istiyorsun?” dedi Snæfriður.

“Ben yaşlı bir adamım” dedi Jón Hreggviðsson, “ve evde on beş yaşında bir kızım var.”.

“Yani?” dedi Snæfriður.

“Ona Jón Hreggviðsson’un bir zamanlar genç ve siyah saçlı olduğunu ve korku diye bir şeyi bilmediğini ama artık zamanın ilerlediğini söylemenizi rica ediyorum. Ona, ak saçlı ve gözü yaşlı bir adamın sizi görmeye geldiğini söylemenizi rica ediyorum.”

“Ben hiç gözyaşı göremiyorum.” dedi Snæfriður. “Aaçın da daha ak değil, gri. Davan yeniden açıldıysa bile, senin, masum bir insanın, neden korkacağını anlamıyorum. Eğer daha önceki dava sürecinde hata varsa ve suçsuz olduğun ortaya çıkarsa, bu sefer senin yararına olacak demektir.”

“Koyunlarım ve tekneyle rahat bırakıldığım sürece, benim için suçlu ya da masum olmak aynı şey.” dedi Jón.

“Öyle mi?” dedi Snæfriður. “O zaman neden bu yumuşak ve sert topraklardan geçtin? Adaletin sağlanması uğruna değil miydi?”

“Ben halktan, basit bir insanım.” dedi Jón, “Sadece kullandığım ve dokunabildiğim şeylerden anlarım. Bir baltadan anlarım. Testideki sudan anlarım. Yoksul bir adam kendi kendine geçinebilirse kendisini şanslı sayar.”.

“Sen hiç hayatın ve adaletin ayrılmaz bir bütün olduğunu ve adaletin yoksul insanların hayatını kurtarmak için kullanılabileceğini düşünmedin mi?”

“Ben hiçbir zaman adaletin yoksul insanların hayatlarını almaktan başka bir şey için kullanılacağını bilmiyordum.” dedi Jón Hreggviðsson, “Bu yüzden size Jón Hreggviðsson’u adaletten korumanız için yalvarıyorum, çünkü siz önemli insanlarla nasıl konuşulacağını biliyorsunuz.”.

“Aklını kaçırmış olmalısın, Jón Hreggviðsson. Önemli adamlarla nasıl konuşulacağını falan bildiğim yok ve bugünlerde kimse bir kadının saçma konuşmalarını dikkate almaz. Bana göre senin davan artık güvende. Maşrapada bir şey kaldı mı? Susuzluğunu giderdiysen sanırım artık gitsen iyi olacak.”

Jón Hreggviðsson ayağa kalktı, küçük ve kirli elini Snæfriður’a uzattı ve içecek için en derin şükranlarını sundu.

Olduğu yerde durdu, daha sonra iki adım attı, ancak ayrılmak için bir harekette bulunmadı.

“Biliyorum,” dedi, “eski destanlarda merhamet dilenen bir korkaktan daha aşağılık kimse yoktur. Kral Óðinn merhamet dilenen birini asla bağışlamaz. Bu çirkin gri kelle uçabilir ancak, bir gün balta hedefinden sapar, soyluların boyunlarına giderse hanımım ne diyecek?”.

“Ah, sonunda buraya neden geldiğini anlıyorum,” dedi Snæfriður ve gülümsedi. “Yıllar önce seni kurtarmamın karşılığı olarak seninle beraber benim de kellemin alınabileceğiyle ilgili beni uyarmak için geldin. Nasıl arzu ederlerse öyle yapsınlar. Çok düşüncelisin.”

Evin hanımının bu sözlerinden sonra Jón Hreggviðsson yere diz çöktü ve avuçlarını yüzüne kapatarak ağlamaya başladı- bu günlerde dayanmak zorunda olduğu tüm bu zorlukların içinde hiçbir şeyin kalbini bu kadar derinden yaralamadığını söyledi sızlanarak.

Snæfriður ayağa kalktı ve Jón’a doğru yürüdü: “Gözlerini silmeme izin ver,” dedi ancak, Jón reddetti; gözleri kuruydu. Ayağa kalktı.

“Jón Hreggviðsson’un cellâdı öldürmesi ya da cellâdın Jón Hreggviðsson’u öldürmesi benim için gerçekten fark etmiyor.” dedi. “Ancak, eğer yargıcımız Eydalín on altı yıl önce doğru kararı vermiş olsaydı, destekçim ve kralın elçisi Arnæus kendisini zindanda bulabilir ve kralımızın itibarı ciddi şekilde zarar görebilirdi. Öte yandan, Jón Hreggviðsson masum ilan edilirse, İzlanda’nın sulh hâkimi, böylesine kudretli insanların her şeyden çok değer verdiği bir şeyi kaybetme tehlikesine girer: onurunu.”

Yüzünde soğuk ve cüretkâr bir sırıtiş peyda olmuştu. Kırışmış sakalları arasında parlayan beyaz dişleri, birini ısırdıktan sonra dişlerini gösteren bir köpeği andırıyordu. Snæfriður, Jón’a yeni verilmiş olan ve yanında taşıdığı teli fark etti.

VII

Birkaç gün sonra ağa gitmişti. Gece gitmiş olmalıydı, çünkü bir sabah demirhaneden çekiç sesi gelmiyordu. Balta odun yongalarının üzerinde duruyordu. Tekrar yağmur yağmaya başladı. Gece ve gündüz boyunca şiddetli rüzgârla beraber yağmur yağmıştı. Göller ve nehirler taşmıştı. Bræðratunga'daki binaların toprak duvarları ve torf kaplı çatıları çamurdan tepelere dönüşene kadar yağmur suyunu içine çekmişti. Bu tepelerden gelen kötü koku eve sızmış, buzdan daha soğuk bir neme dönüşmüştü. Çiftlik evinin geçidinde ve girişinde çukurlar oluşmuştu ve oradan geçmek neredeyse imkânsız hale gelmişti. Evin hanımı yorganına sarılmış, ebedi bir karanlığa boyun eğiyormuş gibi yatağından kalkmak istemiyordu. Bir gece tavan arası odasına o kadar su sızmıştı ki yatağın üzerine bir at derisi yaymak zorunda kalmıştı. Tavan durmadan su damlatıyordu ve damlaların her biri at derisinin üzerinde bir gölcük oluşturuyordu. Daha sonra yağmur durdu. Bir gün gökyüzü tekrar berrak haline geri döndü, ay ve yıldızlar yeniden parlamaya başladı.

O gece geç saatlerde Magnús eve geri döndü. Evin dışında demir parçaları şingirdiyordu- en azından atını satmamıştı. Aradan uzunca bir zaman geçtikten sonra yalpalamadan, düzgün bir şekilde merdivenlerden çıktı. Snæfriður'un kapısını çaldı ve içeri girmesini söyleyene kadar bekledi. Evin hanımı elinde dikişiyle duvar

lambasının altında oturuyordu. Adama doğru baktı ve adam da kendisini öperek selamladı; üzerinde çok kötü bir koku yoktu. Ancak, tüm hareketleri ayıkken yaptıklarından farklı olarak neşeli bir yumuşaklık taşıyordu ve gözleri, bazen uyurgezerlerde ve bitkin düşüklerinde yaptıklarının farkına varan ama daha sonra bu yaptıklarını pek umursamayan diğer insanlarda görülen soğukkanlı ve uysal bir açgözlülük gibi yabancı bir barbarlıkla kaplanmıştı.

“Güneye Selvogur’a gitmem gerekiyordu.” dedi, gittiği için af diliyormuş gibi. “Toprak satın almak için biriyle görüşmem gerekiyordu.”

“Toprak satın almak derken.” dedi Snæfriður.

“Evet. Biraz toprak satın alma zamanımız gelmedi mi?” dedi ağa. “Toprak satıp yerine bir yer almamak çok mantıksız. Artık sonunda biraz toprak almaya karar verdim. Selvogur’da bir arazi satın aldım.”

“Kaça?”

“Şey, şimdilik hepsi bu kadar, sevgili Snæfriður.” dedi ve yaklaşarak Snæfriður’u öptü. “Bir adam için günlerce suya battıktan sonra evine, karısına dönmesi ne muhteşem bir şey.”

“Evet, sudan bahsettiğin için çok düşüncelisin.” dedi Snæfriður. “Evde neredeyse boğuluyordum.”

“Kısa sürede tüm delikleri kapatacağım.” dedi ağa. “Her şey mükemmel olacak. Bir damla su bile görmeyeceksin. Ama önce araziyi satın almaya gitmeliyim.”

“Arazi satın almayı düşünüyorsan, Magnúscuğum,” dedi Snæfriður, “benimle anlaşma yaparak başlamaya ne dersin? Benden arazi satın almak ister misin? Bræðratunga satılık.”.

“Evlilik bağıyla büyük soylulara bağlı olan bir adam karısıyla yatmak için karşılık vermek zorunda değildir.” dedi ağa. “Hem kim kayınpederinin çeyizi vermesini beklemek zorunda kalır ki?”

“Pekâlâ.” dedi Snæfriður. “Öyleyse git ve kendi arazini satın al.”

“Karı ve koca tektir.” dedi ağa. “Benim aldığım arazi senin sayılır. Babanın verdiği arazi benim sayılır. Birbirini seven kişilerin her şeyi ortaktır. Baban varlıklı Fúsi’yi Bræðratunga’dan vazgeçmeye zorladı ve arazinin tapusunu sana verdi. Sen de beni seviyorsun. Bu yüzden Bræðratunga benim sayılır. Selvogur’da arazi satın alacağım. Bu yüzden Selvogur’da aldığım arazi senindir.”

“Adil bir anlaşma değil.” dedi Snæfriður. “Bir taraftan büyük bir alacaklımız var, diğer taraftan yoksul ve ahmak bir kadın: Seni, senin beni sevdiğinden bin kat fazla sevsem de yüzde elli ortaklıkta kaybeden sen olacaksın.”

“Genel bir değerlendirme yaparsak ben, İzlanda’daki evli erkeklerin en mutlusuyum.” dedi ağa.

“Ve insanlar genel değerlendirmeyi her zaman dikkate almalıdır.” dedi Snæfriður, “Genel değerlendirme demişken, bir şeyler yedin mi?”.

Ağa böyle gündelik bir soruyu cevaplandırma havasında değildi: “Neyse, Snæfriðurcuğum, anlaşma çoktan yapıldı; tek sorun geceye kadar bulmam gereken yüz rixdolar. Sonra arazi senindir. Satıcı nehrin güneyinde beni bekliyor.”

“Para konusunda geçmişte olduğundan çok daha iyi durumdasın.” dedi Snæfriður.

“Sen öyle sanıyorsun, kadını. Sandıklarla sakladığın incik boncukların onuncu ya da on birinci parçasının olmaması senin için bir şeyi değiştirmez. Gümüşünü altını çıkar, kadını ve kocana onu sevdiğini göster ve böylece araziye alalım. Bræðratunga ‘nın benden sahtekârlıkla alındığını sen kendin biliyorsun ve kendi adıma bir arazi almak için elimden ne geliyorsa yapacağım. Hiç arazisi olmayan bir ağa ve süvari diğer adamların gözünde nasıl görünür? Sevgilim, beni öp ve arazinin benim olacağını söyle.”

“Ben çocukken iç diz kemiği yutan bir kişinin bir gün kendi arazisine sahip olacağı söylenirdi,” dedi Snæfriður. “Bunu denedin mi? Bir koyunun iç diz kemiğinin küçük bir çiftlik, bir ineğininkinse bir arsa getirdiğini duymuştum.”

“Benim için dilediğinin yalnızca tek bir toprak parçası olduğunu biliyorum.” dedi ağa. “Bir kilise mezarlığı. Beni öldürmek istediğini biliyorum.”

“Sarhoş olduğunu fark etmedim, sevgili Magnús.” dedi Snæfriður. “Ancak, şimdi görebiliyorum. Bu kadar yeter. Artık bu konuşmayı sürdürmeyelim. Alt kata in ve Guðriður’dan yiyecek bir şeyler iste.”

“Kimin gönlünü ne zaman ve ne sebeple hoşnut etmişsem hepsini geri alıyorum.” dedi ağa.

Snæfriður bir şey demedi. Bu haldeyken adamın tepkilerini kestirmek güçtü.

“Kendin görebilirsin, canım.” dedi, tekrar Snæfriður’a kibarca davranarak. “Gümüş soylulara göre değildir, pintilerin stokları içindir, sandıklara saklanır, kimseye bir faydası olmaz ve yıllar geçtikçe ıslıtısını kaybeder.”

“Pek çok insan geceleri oturup, ay ışığında sikkelerini parlatmaktan büyük zevk almıştır.” dedi Snæfriður.

“Doğru, ancak büyük soyluları asil yapan şey topraktır. Biz büyük soylularız.”

“Sen öylesin.” dedi Snæfriður. “Ben değilim.”

“Bana karşı her zaman böyle iyi davrandın, Snjóka’m.” dedi ağa. “Elli rix dolar değerinde olsa bile yalnızca bir kemer tokası ya da alın bağı ve üç ya da dört paslı broş almama izin versen.”

“Çok iyi bir kadın olmayabilirim” dedi Snæfriður, “ancak, gümüşlerim önceden bazıları on birinci yüzyıl kadar eski zamanlarda yaşamış İzlandalı asil kadınlara aitti. Kutsal günlerde onları takarak süslenirlerdi ve bu şeylerde onların tarzı ve o zamanın ruhu yaşıyor. Bu yüzden bu takıları ben muhafaza etsem de benden önce sahipleri onlar, bu eski kadınlar. Maddi değerleri benim için fark etmiyor.”

“İşte, sana yeni arazimin tapu senedini göstereceğim, böylece gümüşlerini içerek harcamayacağımdan emin olacaksın.” dedi ağa. “Doğruyu söylemek gerekirse, içmeyi bıraktım, Snæfriðurcuğum. Brennivíne karşı tek hissettiğim şey nefret. Hatta artık içmekten keyif bile almıyorum. Benim için tek huzur evimde seninle olmak, sevgilim. Buna Yaratıcım şahit. Sevgili Snæfriður, yalnızca yirmi beş rixdolar değerinde olsa bir alın bağı, bir broş-”

“Artık uyumalısın, sevgili Magnnús. Sabah görüşürüz.”

“-Kara Ölüm zamanlarından yarı paslanmış gümüş kaşıklar bile olsa, sadece gümüş görsünler diye, sadece

ödeyebileceğimi anlasınlar, erkek olduğumu ve bir karım olduğunu bilsinler diye.”

“Erkek misin değil misin bilmiyorum, Magnús.” dedi Snæfriður. “Bir karın olup olmadığını da bilmiyorum.”

Ağa, Snæfriðurdan uzaklaştı ve ilgisizce ama şaşkın gözlerle bu yabancıya bakmaya devam etti.

“Sandığı aç.” dedi.

“Bana bakanlar senin gözlerin değil, sevgili Magnús, benimle konuşan da senin sesin değil.”

“Sandıkta ne olduğunu biliyorum.” dedi Magnús. “İçinde bir adam var.”

Snæfriður doğrudan adamın gözlerine bakmaya devam etti.

“Benim önümden buraya geldiğini gördüm ve onu fark ettim. Sandığı açmanı emrediyorum.”

“Adamı rahat bırakmalıyız.” dedi Snæfriður. “Kendisi yorgun.”

“Asla rahat etmeyecek.” dedi ağa. “Onu öldüreceğim; canını alacağım.”

“Pekâlâ, canım.” dedi Snæfriður. “Öyle olsun ama önce uyuyalım.”

Adam sandığa doğru yürüdü, bot olan ayağıyla tüm gücüyle sandığa bir tekme savurdu hırsız, köpek ve hırsız köpek diye haykırdı. Ancak, sandık meşeden yapılmıştı, tahtaları kalın ve sertti; bu sandığı tekmelemek büyük bir kayayı tekmelemekle aynı şeydi.

“Benden çaldığın kitap nerede -yarısına kadar okunmuş olan- kapağını bana fırlattığın kitap!?” diye haykırdı sandıktaki adama tekmeleri savurmaya devam ederken.

Sandıktaki adam cevap vermedi.

“Kitabımı geri istiyorum!”

Gene sessizlik.

“Bana yalnızca baygın kokusu ve boş kapaklarını bırakarak ortadan kaldırdığın tüm bu değerli tasvirler ve güzel şiirler, yırtıp attığın tüm parlak beyaz boş sayfalar! Seni mikrop, kitabımı geri ver!”

Uzunca bir süre sandığı tekmeleyerek içindeki adama tehditler ve lanetler yağdırmaya devam etti, ancak sandık hareket etmedi.

“Magnús,” dedi karısı alçak bir sesle, “yanıma otur.”.

Adam tekmelemeyi bıraktı ve gözleri çimenlerin üzerinde eşelenen bir boğanın gözleri gibi kırmızı ve beyaza dönmüş bir şekilde başını kaldırmadan Snæfriður’a baktı. Hiçbir şey karısının sesi kadar onu derinden etkilemiyordu. Onunla tonları altınla dokunmuş bu yumuşak sesle, bu şekilde ılımlı ve ölçülü konuştuğunda, sanki hep can damarına basmış gibi çabucak tüm gücünü yok ediyordu.

Bir süre Snæfriður’un yanına oturdu ve ağladı. Snæfriður da evcil hayvanını besliyormuş gibi eliyle duygusuz bir şekilde, nazik olmaya çalışmadan, oldukça pervasız bir şekilde birkaç kez adamı okşadı. Snæfriður’un dokunuşu ağayı oldukça rahatlatmıştı- ancak sonra tekrar başladı.

“Snæfriðurcuğum,” dedi, “sadece iki rixdolar değerinde bile olsa küçük bir yüzük almama izin ver. Eyrarbakki’deki bir adama biraz demir borcum var ve erkekliğim, soyluluğum ve onurum bu gece ödeme yapmama bağlı;

benden çok daha fazla soylu olan senin gibi bir kadının beni bu kadar aşağılanmış görmeye dayanamayacağına eminim, Snæfriður.”.

“Bu gece burada, evinde uyu, sevgili Magnús, yarın demirin parasını birlikte öderiz.” dedi Snæfriður.

“Yalvarıyorum.” dedi ağa. “Serseri soylularla dalga geçmek için toplanan bitli ayaktakımına fırlatılacak birkaç değersiz sikke bile olsa.”

“Bu gece uyumamız gerekiyor.” dedi Snæfriður. “Yarın Bakki’ye gideceğiz ve bizimle dalga geçen tüm bitli adamlara bir sikke fırlatacağız.”

Ağa ağladı ve derin bir iç çekti.

“Benden daha biçare dilenci yoktur şu dünyada, değil mi?” diye sordu hıçkırıkların arasında.

“Hayır.” dedi Snæfriður.

Ağa ağlamaya devam etti.

Gece ay ışığıyla aydınlanmıştı. Ağa odasına gideli uzunca bir süre geçmişti, ancak Snæfriður huzursuzdu ve yatağına uzanmış sallanıyor ve sağa sola dönüyordu. Aydan odaya vuran ışınlar odanın zemininde hareket ediyordu. Snæfriður kalktı ve penceresinden dışarı baktı; hava sakindi ve toprak ısıldıyordu, üzerindeki ıslaklık donmuş, güneşin yükselip kendisini bozguna uğratacağı bir sonraki yıkımın başlamasını bekliyordu. Snæfriður sırtüstü uzandı. Bir süre öylece uzanmıştı ki birden çatı katma çıkan basamaklarda bir tıkırtı duyar gibi oldu, yalnızca gece yarılarında ve eski evlerde duyulan sinsi bir yürüyüşün sesiydi bu. Böyle çirkin bir evdeki bu tıkırtı Snæfriður’un uyku görmemiş ve hassas

kulaklarında bir ölüm çanı gibi ses çıkarmıştı. Sonunda kapı kilidinde sakarca, gizemli bir ses duyuldu, gecenin bir yarısı endişeli kulaklarda tiz bir trompet sesi çıkarmak için coşkun bir şekilde çıkartılan türde bir sestti. Kapı sövelerinden kaldırıldı. Snæfriður, bir gömlek ve küçük ayakkabılar giyen, elinde balta olan adamın sinsice içeriye girişini izledi. Ay ışığında etrafı süzüyordu ve Snæfriður onun yüzünü ve gözlerini, kendisini fark etmeden dolaplı yatağın karanlığına doğru nasıl baktığını gördü. Snæfriður çabucak kendisine saldıracağından emindi, ancak bu olmadı; adamın aklındaki tek şey sandıktı. Sandığın önünde dizlerinin üzerine çöküp ve kapağı ve kilidi kurcaladı, ancak daha sonra sıkıca kapatıldığını anladı. Eliyle kapağın altında baltanın ağzını sıkıştırabileceği ve sandığı açmak için manivela gibi kullanabileceği bir yer aradı ve sonunda Snæfriður adamın bir aralığa baltanın kenarını sokabildiğini fark etti.

“Sandığa dokunma, Magnús.” dedi Snæfriður.

Adam durdu ve biraz tereddüt ederek yan yan baktı ve Snæfriður gözlerinin akını ve kırmızısını tekrar görebildi. Adam yavaşça ayağa kalktı, baltayı sandıktan çekti ve savaşıdan çok bir marangoz gibi tutarak yukarı kaldırdı, daha sonra karısının uzandığı yatak dolabına doğru yalpalayarak ilerledi. Bu anda her şey aniden gelişmişti. Yatak dolabının önündeki perdeler yarıya kadar çekilmişti ve içerisi karanlıktı. Dolabın alçak kapılarından Snæfriður’a vurabilmek için dizlerinin üzerine eğilmek zorundaydı, ancak yatağının diğer tarafının da açık olduğunu unutmuştu ve saldırıya geçtiği anda Snæfriður arkasından dolandı ve kafasının üzerine bir battaniye fırlattı. Saldırmayı düşündüğü Snæfriður karşısındaydı.

Snæfriður, hizmetçi Guðriður'a olabildiğince gayretle seslendi. Guðriður başka bir kadınla çatı katının diğer tarafında kalıyordu. Kadınlar olay yerine geldiğinde ağa battaniyeyi kafasından çıkarmıştı ve parmaklarını boğazına dayadığı karısını sıkıca tutuyordu. Balta yere düşmüştü. Planını başarıya ulaştırması için artık çok geçti; iki kadın ona saldırmış ve hakkından gelmişti. Kısa bir süre sonra yorgun bir şekilde kafasını eğmiş, sandığın üzerindeki bir yığında oturuyordu.

“Her şey benim için kötü gidiyor ve bu da içlerinde en kötüsü.” dedi vadili kadın. “Eminim ki hanımımız bunun için beni asla affetmeyecek. Yapabileceğim tek doğru şey eve gidip boynumu sulh hâkiminin topuğunun altına koymak olacak.”

Snæfriður nerede yanlış yaptığını sorduğunda tek söylediği güzel hanımefendinin kızının hayatta kalmış olmasına hiçbir şekilde katkı sağlayamadığıydı. Batıya gitmek ve hanımına kızını kendisinden daha sadık bir hizmetçiye vermesini tavsiye etmek istediğini söyledi. Daha sonra yüzünden gözyaşları süzüldü ve günahlarını affetmesi için Tanrı'ya yakardı.

“Ben gidiyorum, sevgili Guðriður,” dedi evin hanımı. “Sen buranın başında duracaksın. En iyi elbiselerimi ve değerli eşyalarımı getir, iyice pakitle ve bunları yaparken elinden geldiğince hızlı davran. Geri kalanını depoya koy. Bir süre Skálholt'ta olacağım. Çiftlik işçilerinden birkaçını kaldır, atları getirmelerini ve bu gece nehirden geçerken bana eşlik etmeleri için hazırlanmalarını söyle.”

VIII

Yazın sonunda Arnas Arnæus, hayvan toplama zamanında Skálholt'ta olacağını ve kışı piskoposun malikânesinde geçirmeyi istediğini bildiren haberi gönderdiğinde, piskopos derhal işe koyuldu. İşçilere Büyük Salon'u ve arkasındaki -adetlere göre soylu misafirlerin kaldığı- iki küçük odayı yeniden temizlemelerini emretti. Ahşaplar onarıldı ve boyandı ya da yağlandı, kilitler ve kapı menteşeleri tamir edildi, şöminenin tuğlaları yenilendi; içerideki salona yorganlar ve yastıklarla beraber bir yatak çerçevesi koyuldu, temiz perdeler getirilerek ütülendi ve yatağın etrafına asıldı. Dışarıdaki salonsa çalışma odası olarak hazırlandı ve içine gösterişli bir çalışma masası, bir yazı masası, tabureler, antika oymalı gösterişli ve rahat iki koltuk ve bir elbise sandığı koyuldu. İçteki odada ise yatak çerçevesine yorganlar ve yastıklar koyuldu. Metal olan her şey parlatıldı: küçük sürahiler, bakır kaplar ve gümüş eşyalar. Daha sonra ev iyice temizlendi. Son olarak çalışma odasının şöminesinde ardıç ağacı yakıldı.

Eylülün sonuna doğru kralın elçisinin hizmetçilerinden biri efendisinin eşyalarını birkaç beygirle güneydeki fundalıklardan taşıdı, Arnas ise birkaç gün sonra otuz attan oluşan bir kervanla kâtipleri, hizmetçileri ve refakatçileriyle birlikte güneyden geldi. Beraberinde getirdiği kitap ve kâğıt yığınları odayı hemen doldurmuştu.

Kralın elçisi özünde sakın biri olsa da, Skálholt'ta makamına yerleştikten hemen sonra kendisini derhal bir

meşgale bulma telaşı sardı. Çeşitli yerlere resmi işler için resmibelgelervehaberleriletenhizmetçilerini görevlendirdi, kendisiyle görüşmesi için bazı kişileri makamına çağırttı, bazıları ise uzak bölgelerden davet edilmeden geliyorlardı. Herkes göreviyle ilgili olabildiğince şey duymak istiyordu, çünkü herkesin bildiği üzere Ekselansları tarafından ülkenin ekonomik koşullarını iyice gözden geçirmesi ve sonrasında halkı zorlayan yoksulluğun etkilerinin nasıl en iyi şekilde hafifletilebileceğiyle ilgili krala öneriler sunması emredilmişti. Öxará Meclisinde halka duyurduğu mektuplar, kendisinin yetkili makamların kayıtlarına tam erişim yetkisi olduğunu ve uygun gördüğünde yetkililerin her türlü konuda kendisine yanıt vermesini isteyebileceğini, Yargıtay'ın kuşkulu olduğunu düşündüğü davaları incelemenin kendi yetki alanında olduğunu ve yanlış hüküm verildiğini düşündüğü davaları yeniden görebileceğini, sonuç olarak sorumlu kişileri adalete teslim etmeyi talep edebileceğini açıkça belirtiyordu. Çoğu konuda insanların sorularına açtı ve onların durumlarını öğrenmeye çalışıyordu, ancak göreviyle ilgili pek fazla detaya girmiyordu ve konu yetkisine geldiğinde neredeyse hiç konuşmuyordu; daha çok sanki o anda konuştuğu kişi hayatının çoğu bölümünde en yakın komşusuymuş gibi her türlü konuda samimi sorular sorarak tatlı dilli bir şekilde konuşuyor ve sürekli kendisini geri planda tutuyordu. Meclis üyeleri ve bilginler hakkında bilgisi olduğu kadar idam edilen hırsızların ve damgalanmış dilenci kızların hayatları ve aileleri hakkında da pek çok şey biliyordu, gördüğü ve tecrübe ettiği şeyleri asla görüştüğü kişilere söylemezdi. Sohbet için en sevdiği konunun eski kitaplar ve anılar olduğu aşikârdı. Yanına gelerek vicdan azabı

çektikleri kötü eylemleriyle ilgili sorgulanmalarını bekleyen kişiler konuştukları tek şeyin eski bir parşömen parçası veya kullanışsız, sefil bir eski kitapçık olduğunu fark ettiklerinde şaşkına dönüyorlardı.

O sonbahar günü Skálholt çok sessizdi. Bu yere özgü olan iğrenç çöp ve çamur kokusunun yavaş yavaş ortadan kalkmasını sağlayan dondurucu soğukların başlamış olmasının dışında dışarıda insan hayatının devam ettiğine dair bir belirti yoktu. Snæfriður sabah ibadeti saatiyle güneşin doğmaya başladığı saat arasında bir zamanda geldi ve bu saatte insanlar uykularının en derin noktasındaydılar. Kendisi de piskoposluk bölgesini iyi bildiğinden ailesinden olmayan kimseye bir sıkıntı çıkarmamıştı; doğrudan ablasının penceresinin olduğu yere gitti ve binici kırbacının başıyla pencere camına hafifçe vurdu. Piskoposun karısı uyandı ve kimin geldiğini görmek için pencereden baktı. Hanımefendi kapıya geldiğinde Snæfriður'un refakatçileri kendisini çantalarıyla beraber evin arkasında bırakarak gitmişti. Ay gözden kaybolana ve hizmetçiler kapıları çarparak evin ön kısmında ateş yakmaya başlayana kadar hanımefendinin tavan arası odasında sohbet ettiler; daha sonra dinlenmek için uzandılar. Sabah duası saatinde hanımefendi alt kata indiğinde, Snæfriður daha yeni uyumuştur. Tüm gün uyumaya devam etti ve yeni bir ziyaretçi de gelmedi.

Piskoposun karısı, başrahip Sigurður'a akşam yemeğini hizmetçilerin alanında yememesi, Büyük Salon'daki piskoposun masasında yemesi için haber gönderdiğinde, Tanrı'nın bilgin adamı şüphelenmeye başladı ve eskimiş ve gösterişli kollu cübbesini giydi, daha sonra yatağının

altından tozlu ve çekmiş botlarını aldı ve ayağına geçirdi. Ancak, belirtilen zamanda Büyük Salon'a geldiğinde içeri dışarı gezen ve onu gördüğünde çürümüş bir şeyin kötü kokusunu almış gibi burnunu çeken piskoposun büyük kızı Guðrún'dan başka kimse yoktu. Masalar örtülerle, parlatılmış tabaklarla ve parlak sürahilerle donatılmış ve üç kollu şamdanların mumları yakılmıştı. Şimdi içeri yargıç yardımcısının Hólar'da katedral okulundan ve Kopenhag'taki üniversiteden mezun olan genç katibi girmişti. Başrahibe baktı ancak selamlamadı, bir parmağıyla hafifçe duvar kaplamasına vurarak ve alçak sesle Latin ilahileri mırıldanarak odada gezinmeye devam etti.

Başrahip adama bakmamaya çalıştı ancak hafifçe öksürürken mırıldanmaktan kendini alamadı, "O tempora, O mores."¹.

Kısa bir süre sonra piskopos abartılı duruşuyla içeri girdi; boynundaki bir zincirden şık ve parlak haçı sarkıyordu; herkesi iyi niyetle kucaklayan ilahi şefkatini etrafa saçıyor, üzerindeki her kırıxıklığı, her ilmiği düzeltiyordu, çünkü Tanrı'nın çektiirdiği acılar herkes için neşenin, bir arkadaşın müjdecisiydi, çünkü Tanrı'nın isteği, herkesin dünyasını onurlandırarak, tüm insanların günahlarından arındırılmasıydı, çünkü hiçbir kalp Kutsal Ruh'a karşı kapalı kalamazdı. Adam yerine geçtiğinde soğuk gri gözü kendini göstermişti. Cezirden sonra kumda kalan küçük dalgacıklar gibi gülüşünden geriye kalan tek şey kırıxıklıklardı; bu yüzden piskoposun etrafındaki şeyleri algılayışı kendisini açıkça gösteriyordu. Çoğu kişi için son derece imkânsız ve engellenemez.

1. O tempora, O mores (Latince): Ne zamanlar, ne adetler.

Arnæus neredeyse hiç ses çıkarmadan yatak odasından çıktı ve adamları hürmetle selamladı. Yüzü solgundu, çenesindeki boşluk on altı yıl önce olduğundan daha genişti ve göz kapakları daha da ağırlaşmıştı, ancak peruğu her zamanki gibi özenle kıvrımlştırılmıştı, bir şeye baktığında refleks olarak sadece etrafındakileri değil, baktığı şeyin ötesindeki ve arkasındaki her şeyi görüyordu. Görünüşe göre herhangi bir sürprizle karşılaşmayı beklemiyordu ve doğrudan yerine geçti, evin efendisi olan piskopos da sanki eylemini onaylıyormuş gibi aynı şekilde yerine oturdu ve Rahip Sigurður'a yargıç yardımcısının karşısına oturmasını buyurdu.

Piskoposun karısı ve kız kardeşi Snæfriður salona beraber geldi. Arnæus girişin tam karşısında oturuyordu ve Snæfriður'un geldiğini gördü. Onu fark ettiğinde hemen ayağa kalktı ve kendisine doğru yürüdü. Snæfriður yetişkin bir kadınının ağırbaşlılığıyla bir ceylan gibi hareket ettiğinde, çocukluğunun verdiği hantal ve aşırı uysallığa rağmen yetişkin biri kadar narindi. Saçı canlı ve hareketliydi ancak, hem saçı hem kaşları giderek koyulaşıyordu. Kaşlarını her zamankinden daha yukarı kaldırmıştı ve daha önce açık olan dudakları şimdi kapalıydı, gözlerinin parlak gök mavisinde hüzünlü bir avuntu görülüyordu. Sanki maviyle kırmızı birbirinin rengini bozmak için kullanılmış gibi solgun tonları olan dantelli bir harmani giyiyordu. Arnæus iki elini birden Snæfriður'a uzattı ve yumuşak, donuk sesiyle on altı yıldır söylemediği kelimeleri söyledi:

“Bayan Snæfriður.”

Snæfriður elini uzattı ve soğukkanlı bir kibarlık havasıyla Arnæus'a bakarak sanki bir sevinç duymuyormuş gibi başıyla nazikçe selamladı.

Ardından Arnæus hızlıca ekledi: “Sevgili dostumun bu tür latifeler konusunda iyi olduğunu bilirim, ancak ayrıldığımızda çok gençti, şimdi bakıyorum da sanki daha dünmüş gibi.”

“Kız kardeşim beni ziyarete geldi,” dedi piskoposun karısı gülümseyerek. “Birkaç gün benim misafirim olacak.”

Snæfriður adamların hepsinin ellerini sıkarak selamladı ve tek tek yerlerine oturdular, ablasının kocası piskopos da Snæfriður’u kollarına alarak öptü.

“Bu önemli ziyareti kutlamalıyız.” dedi Arnæus; piskopos, Snæfriður’u öperken. “Bayan Jórunn da izin verilerse misafirimizin sağlığına içmeliyiz.”

Piskoposun karısı, kız kardeşi bir yana, yargıç yardımcısına eski ve yeni tüm arkadaşlarına bozulmuş şarabından servis etmek istemediğini söyledi, kocası malikânelerinde kırmızı şarap olduğunu bildiğinden kâtibine uşaktan bir şişe kırmızı şarap istemesini söyledi. Snæfriður, böyle önemli kişilerin bir çiftçinin eşinin sağlığına içmesinin uygun olmadığını söyleyerek af diledi; Arnæus bu toplantıda yaşlı hizmetçilere içilmeyeceğini söyleyerek kendisinden çekinmemesini istedi. Daha sonra bardaklarını doldurdu, kendi kadehini kaldırdı ve Snæfriður’un sağlığına içti. Masa arkadaşları da aynısını yaptı- yalnızca, en azından gece için, şaraba katılmayacağını söyleyerek bardağına bir damla ekşili peynir altı suyu koyan başrahip içmiyordu, ancak kadeh kaldıran herkese Tanrı’nın lütfunu diledi. Misafir, gözlerini diğerlerinin gözlerinden bilerek kaçırmasına rağmen başını kaldırarak baktı, herkes için bir kez fincanını

kaldırdı, içtikten sonra doğuştan sahip olduğu içgüdüsel bir alayla mütevazı ve genç kızlara özgü bir gülüş fırlattı; dişleri hafif öne çıkmıştı, ancak gene de her zamanki gibi beyaz ve düzgünlerdi.

Kadeh kaldırmayı bitirdiklerinde artık söyleyecek bir şeyleri kalmamıştı, piskopos gözlerini kapattı ve ellerini birleştirerek yemek için şükür duası etmeye başladı. Diğerleri sessizce başlarını önlerine eğdi ve piskoposun kızı hapşırды. Duadan sonra herkes âmin diyerek duayı onayladı ve piskoposun karısı parlak çorba kâsesinden üzerinde çiçek desenleri olan küçük kâselere koyu kuru üzüm lapası koydu. Yemek odasını sevimliliği ve şefkatli gülümsemesiyle sarmasına rağmen göz bebekleri büyümüşü ve gözleri hiddetli bir bakışa bürünmüştü; yanaklarında kırmızı benekler peyda olmuştu. Arnæus, peynir altı suyuna yumulan dindar başrahibe doğru baktı.

“Arası sıra bir kadeh içmeniz saygınlığınıza zarar vermez,” dedi tatlı bir neşeyle, “özellikle de geceleri. İnsanın ruhunu aydınlatır.”

“Commissarius² efendimize teşekkür ediyorum.” dedi başrahip. “Yeteri kadar kabahat işledim, bu bir kenarda dursun.”

“O halde, efendimizin söylediği gibi, pecca fortiter³.” dedi Arnæus, gülümseyerek.

“Luther’in çoğu sözü kalbimde bundan daha fazla yer etmiştir,” dedi başrahip, sanki önüne koyulmuş bir kitabı okuyormuş gibi dimdik karşıya bakarak. “Ancak, bu gece şarabınızdan içmemem günah işleme korkusundan değil, Commissarius.”

2. Commissarius (Latince): Vekil (kralın vekili, temsilcisi).

3. Pecca fortiter (Latince): Cesurca günah işleyin; korkusuzca günah işleyin.

“Bazı kötü zırvallıklar ve günahlar büyük bir kutsallığa da sahip olabilir.” dedi üniversite mezunu, ancak telaşla burnunu silen küçük Gunna dışında herkes bu sözleri fark etmemiş gibi davranıyordu. Daha sonra piskopos otoriter bir şekilde:

“Eğer burada vekilin tavsiyesini ele alacak olursak, bunun dostumuza bir zararı olmaz, çünkü dostumuz, günden günde toplanan çoğu kişiden daha az korkmalıdır. Bazen, onun zor hayatını ve uzun gece ibadetlerini göz önüne aldığında, Anabaptistler, bu hayatta bazı insanların günah işledikleri için acı çekmeyecek kadar kusursuz bir durumda olduklarını söyledikleri için onların bazı nedenlerden dolayı haklı olabileceklerini düşünürüm.”

“İzninizle,” dedi üniversite mezunu, “şeytanın, elinde günah kancaları olan birinin kanına girmek için çabalamadığını söylemek din bilimi açısından doğru bir yaklaşım değil midir?”

“Hayır, genç adam.” dedi piskopos gülerek. “Bu Calvin’in hatası.”

Artık misafirler, başta kralın özel vekili olmak üzere, durumlarından oldukça memnundu ve vekil, kâtibine: “Bunu hak ettin ve bana sorarsan, delikanlı, bu yemek boyunca her türlü münakaşaya girmekten kaçın.”

Rahip Sigurður’un yüzünde en ufak bir gülümseme yoktu, ısrarla ciddiyetini sürdürerek lapasını yemeye devam etti. Ancak diğerleri doyasıya güldükten sonra tekrar konuya girdi.

“Dostum piskopos efendinin söylediği gibi ne Anabaptist erdemine benzeyen bir şeye sahibim ne de sözde ya da eylemlerimde bilgin günümüz insanların

yaşlı ve köhne insanların sahip olduğunu düşündüğü bir kutsiyet var. Bununla birlikte, umuyorum ki bu masada varsayımlar yapan, üstün kraliyet elçisi, bu genç kozmopolit gibi yaratılıştan şeytanın bir çocuğu değildir. İnkâr edemeyeceğim tek şey sıklıkla, zengin ve güçlü insanların arasında otururken bile yoksul insanların durumunu düşünmek zorunda kaldığımdır ve bu yüzden, zarafeti arzulamayı bırakıyorum, özellikle de şarabı.”

“Her kelime bir sonrakinden daha doğru,” dedi piskoposun eşi. “Sevgili Rahip Sigurður, Tanrı’nın yoksul kulları için her gün sadece bir kez yemek yiyor. Ben bezelye çorbasının çok az olmasından şikâyet ederken o çok fazla olduğundan şikâyet ediyor-“

“-ve cuma günleri eti tabağına geri koyuyor.” dedi piskoposun kızı çabucak.

“Guðrun.” dedi piskoposun eşi. “Burayı derhal terk et. Çocuklarımızın kabalığı için affedin bizi, Commissarius ancak, bu konuda bizim İzlanda’da yapabileceğimiz bir şey yok-“

“Hanımefendi,” dedi başrahip dimdik karşıya bakmayı sürdürerek, “Guðrun’un masada kalmasına izin verin. Söylediğinde haklıydı. Bazen ben de eti geri koyuyorum ancak, aksine cumaları yapmıyorum -Katolik geleneklerinden dolayı- bunu muhtemelen erkek öğrencilerden duymuştur.”

“Ah, asla!” diye bağırdı kız endişeyle ve yanakları al al oldu, çünkü erkek öğrenciler insanların Skálholt’taki piskoposun kızı için uygun görmeyeceği bir arkadaşlıktı.

“Şimdi Rahip efendiye bir şey sormak istiyorum.” dedi Arnæus, başrahibe dönerek. “İçinizde bilginiği

güzelleştiren ışığa sahip olduğunuzdan hiç şüphem yok ancak, yoksullar Tanrı'yı mutlu ediyor mu ve biz onları taklit etmek zorunda mıyız? Yoksa yoksulluk insanların sadakatsizliğine ve kötü eylemlerine karşılık Tanrı'nın bir cezası mı? Yoksa eskisi gibi yoksulluk, yoksullar tarafından övülmeli mi?"

Başrahip: "Vekil efendimiz ilmi, bilginler üzerinde kendimi onurlandırmak ve kendimi kusursuz göstermek için kullanacağımı düşünüyorsa yanılıyor. Ancak, Hristiyanlar her zaman bunu vaizlerde duyduğu ve kitaplarda okuduğu için yoksulluğun Tanrı'ya memnuniyet veren ve mükemmeliyete dünyanın tüm bilgeliklerinden ve şıklıklarından daha yakın olan sade bir kalp yarattığını her Hristiyan bilir. Kurtarıcımız da şu sözüyle yoksulları kutsal kişiler olarak görmüştür: 'Onlar her zaman bize en yakın yerde dururlar.'"

Kralın elçisi: "Eğer Tanrı yoksulların var olmasını, böylece Hristiyanların kendisine yakınlıklarından faydalanmasını ve onların yoksulluklarını bir ders olarak görmesini istiyorsa, o zaman O da yoksulların bu acınası durumlarının oluşmasına karşı değil mi? Eğer bir gün yoksulların giyecek ve yiyecek bir şeyleri olacaksa, o zaman Hristiyanlar hayatları için kimi örnek alacak? Biri Tanrı'yı memnun eden sade bir kalp görmek için nereye bakacak?"

Başrahip: "Tanrı fakirleri yarattıysa zenginler daha mütevazı bir yaşam tarzı için onlardan ders alsın diyerdir, bu yüzden O, daha üst sınıfları kendi koruması altına almış ve onları, sadaka ve dua ile ruhlarını güçlendirmeye davet etmiştir."

“Buradaki mantık çoktan eskidi.” diye araya girdi piskopos. “Günümüzde ve çağımızda kitaplarla açıklanan ve iletilen ahlak derslerine geçmişte ne kadar ihtiyaç yoksa şimdi de yok. Ancak, lapayı çok fazla yememeliyiz, my praeclari et illustrissimi⁴, yoksa bifteğe geçmeden iştahımız kaçar.”

Piskopos herkesin gülmesini bekleyerek etrafına baktı, ancak kralın vekili dışında kimse gülmedi.

“Biz erkekler,” dedi piskopos ve Latince bir şey söylemek yerine böyle sade sözlerle başladıktan sonra iki kız kardeşe bakarak güldü, “biz erkekler, iş güzel kadınların yanında oturmaya geldiğinde aciz kalırız, bu yüzden onların güzel seslerini dinlemek yerine kendimizi olduğumuzdan daha zeki göstermeye çalışırız.”.

“Sesimizin ne kadar güzel olabileceğine yorum yapamıyorum.” dedi piskoposun eşi, “Ancak konuşma yoksullara geldiğinden, aklıma Skálholt’la ilgili bir anım geliyor. Atalarımın biri Brúar Nehri üzerinde kendiliğinden oluşan taş köprüünün yıkılmasını emretmişti ve bu yüzden piskoposluk bölgesine yoksulların geçişine izin verilmemişti. Bu kötü anı sanki ben de onun bir parçasıymışım gibi zaman zaman aklıma geliyor. Yine de bu durumun, dilencilerin diğer taraftaki nehir kenarında ölmemesi için burada tekrar yapılan bir köprüyle benzerlik taşıdığını düşündüm. Belki de Tanrı’nın da isteğiyle yoksullarla zenginler arasında bir Hıristiyan hayırseverlik köprüsü yükselebilir ve bu köprüyü yıkmak mutlaka ki ölümcül bir günahdır. Ancak, ben konuyu daha dikkatli düşündüğümde, bunu yapan atalarımın bir mazeretinin de

4. My praeclari et illustrissimi (Latince): Seçkin ve saygıdeğer misafirlerim.

olabileceğini düşünüyorum. Şöyle ki, eğer Skálholt'taki piskopos başkalarının kontrolü altına alınsaydı ve ülkenin her köşesinden gözü dönmüş kalabalık piskoposluğu yıkmaya izin verseydi, İzlanda'nın onurunun ayakta tutulması imkânsız hale gelirdi.”.

Hanımefendinin yüzündeki kırmızı benekler tek bir noktaya dönüşmüştü ve misafirlerine dostça gülümsese de gözlerine bakan biri, bu konuşmasının her şeyden önce felsefe yapma isteğinden olmadığını anlardı. Kız kardeşi bıçağını masaya koydu ve bulunduğu yerden ona doğru baktı.

“Snæfriður bu konuda ne düşünüyor?” diye sordu kralın vekili.

Adı söylendiğinde birden irkildi, daha sonra hızlıca cevap verdi:

“Affedersiniz, tüm gün uyudum ve henüz ayılamadım. Ayakta uyuyorum.”

Piskopos eşine döndü ve:

“Sevgilim, Kurtarıcımızın gözünde kim dilenci değil ki? Benim inancıma göre, tasalanmadan anayolların kenarlarında uyuyan çıplak ayaklı serserileri ne kadar çok kıskanmış ve akarsuların fırlattığı kumlarda uzanan dilenci kalabalığıyla geride kalıp, kimseye karşı bir sorumluluğum olmadan kuşları seyretmeyi ve Tanrı'ya dua etmeyi ne kadar çok istemişimdir. Tanrı'nın bize, bu ülkenin yöneticilerine, verdiği yükümlülükler ağırdır, im temporalibus olduğu kadar in spiritualibus⁵ ancak, halkın bunu takdir edeceğinden şüpheliyim.”

5. In temporalibus in spiritualibus (Latince): Geçici ve manevi dünyada.

Arnæus sordu: “Serseriler ve aylaklar onları yönetenlerden daha mübarek insanlarsa kralımız bu topraklardaki gözü yaşlı insanların taleplerine nasıl en iyi şekilde karşılık verebilir?”

“Yaratılan her varlık şikâyet eder ve sızlanır, sevgili Commissarius efendimiz.” dedi piskopos. “Şikâyet onları birbirinden ayıran sestir.”

“Her insan Tanrı’ya şikâyetle bulunur ve tüm insanlar kendi kaderinden yakınır ancak, biliyoruz ki iyisiyle kötüsüyle bize olan, yaşadığımız her şey bizden kaynaklanmaktadır.” dedi başrahip. “Tanrı’nın, adaletiyle cezalandırmak istediği kişilerin ihtiyaçlarını dindirmek diğer insanlara düşmez. Bu ihtiyaç, kötü eylemlerinin bedelini ödeyene kadar, insanın duasıyla elde edemediği şeylerdir. Duayla ya da yakarıyla elde edilemeyen şeyler.”

“Doğru söylüyorsunuz, Rahip Sigurður.” dedi kralın vekili. “İnsanlar Tanrı’nın adaletini engelleyecek kadar kibirli olmamalıdır, ancak doğal olarak, böyle bir ifade yeni oluşan bir şey değildir; fakat buna katılmıyor ve bu bilgi insanlar arasındaki adaleti sağlamak adına üstümüze düşen yükü azalttığı için sizin böyle düşünmediğinizi varsayıyorum. Tüm Hristiyan öğretilerine göre Tanrı, dünyanın başlangıcından beri insanlara doğruyla yanlış ayırt etme bilgeliğini bahşetmiştir. Şimdi, iyi insanlar krala şunu göstermiştir: İzlandalılara kötü eşyaları satan ya da yaşamlarını sürdüremeyecekleri kadar az satan, göklere çıkarılan zenginler için hoşgörölü, yoksullar için katı görüşleri olan, bazı insanların ellerinin bazılarının dillerinin kesilmesini, bir başkasının asılmasını ve öbürünün de yaşadığı kayıplar ve savunmasızlığı nedeniyle

yakılmasını emreden Sebaoth⁶ değildir. O zaman kralın, bu pis işi iyice incelemek ve katı görüşleri olduğu kadar aşırı hoşgörülü olanları da şiddetli bir şekilde soruşturmak istemesi Tanrı'nın iradesine karşı değildir. Tam aksine kral daha çok, Yaratıcımız tarafından doğruyu yanlıştan ayırt edebilmemiz ve bu anlayışı hayatımızı daha onurlu ve daha düzgün şekilde yaşamak adına kullanmamız için bize verilen bilgelikle hareket eder.”

“Tabii ki, sevgili Arnæus, çoğu aslında benim iyi birer dostum olan ve içlerinden bazıları gerçek ve sadık dostlarım olan tüccarlarla ilgili güzel uyarıların için sana şükran borçluyuz.” dedi piskopos, “Ancak, ne yazık ki onlar da en az biz yurttaşlar kadar günahkârlar ve umarım Tanrı onlarla anlaşmalarınızın gelecek yıl bizlerin iyiliğine hizmet etmesini, eğer mümkünse gümüş olarak tazminini, sağlar.”.

Kısa bir süre sonra yemek sona erdi ve piskopos bilgin ve aziz masa arkadaşlarının muhabbetiyle aydınlanan kalplerini Tanrı'ya açmalarını söyleyerek şükran duasına başladı: Arkadaşı başrahip Tanrı'nın adaletinin yerini bulması için, arkadaşı ve Lordu, Saygıdeğer Ekselansları için özel olarak görevlendirilen kralın vekilinin İzlanda ve Danimarka'da insanların adaletinin hüküm sürmesi için, en alt tabakadakilerin olduğu kadar en asil kişilerin de.

“...ve bu sefil adamın onurunu ve itibarını koruyan şanlı insanlar ve güzel eşleri, engelle karşılaşmadan nihai sona ulaşana kadar başlarını dik tutsunlar-“ piskoposun eşi gözleri kapalı, avuçları birbirine kenetlenmiş ve başı eğik bir şekilde otururken kendisi de bu ulvi ortama uygun bir sesle dua ediyordu.

6. Sebaoth: (Eski Ahitte) Tanrı'nın bir adı.

“Çok sevgili dostlarım.” diye devam etti piskopos. “Onun ilahi lütfu, bu yoksul ülkenin onurunu ayakta tutan şanlı soyluları güçlü kılsın. Sandarlı merhum Rahip Ólafur’dan bize kalan ve annemizin dizinde öğrendiğimiz naziz dizeleri⁷ sesli bir şekilde okuyarak duamızı bitirelim:

İsa Efendimiz’in lütfu yükselsin,
Her zaman bizi korusun,
Uzakta da olsalar yakın da,
Tanrı korkuyla yıkılmış dostlarımızı kutsasın,
Tanrı Hristiyan âleminin bağlarını yüceltsin,
O’nun yetkisi hiçbir zaman son bulmasın,
O hepimize cennetin huzurunu bahşetsin.”

IX

Ertesi gün Arnæus öğle vaktinde piskoposun eşini odasında ziyaret etmeye gitti. Piskoposun eşi kardeşi Snæfriður’la beraber oturuyordu. İkisi de dikişlerine dalmışlardı ve sonbahar güneşi üzerlerinde parlıyordu.

Arnæus, içtenlikle selam verdi ve izinsiz girişi için özür diledi, ancak Bayan Jórunn’a önceki geceki yemekte böyle önemsiz bir konuşmayı daha da hararetlendirdiği için bir özür borçluydu; Luther’in sözlerinden düşüncesizce yaptığı alıntılar muhtemelen en çok saygıdeğer dostları

7. Bu dizeler Danimarkalı bir rahip olan H. C. Stehn (1544-1610) tarafından yazılmış ve Sandarlı Rahip Ólafur Jónsson (1560-1627) tarafından İzlandacaya çevrilmiştir.

Rahip Sigurður'u gücendirmişti ancak, Arnæus, Tanrı'nın saygıdeğer kuluna yöneltilen bu çocuksu cevapları kâtibi olan arsız çocuğu heyecanlandırana kadar bunun farkına varmamıştı. Kozmopolitlerin, dünyayı hakir gören kişilerle düzgün konuşmayı öğrenebilecekleri olgunluk seviyesine geç ulaştıklarını söyledi.

Piskoposun eşi, kralın vekilinin özrünü anlayışla karşıladı ve kralın İzlanda'daki adamlarının cesareti olmadığını söylemesinin garip olacağını söyledi ancak, Arnæus'a göre bu, basitçe gençliğin, dünyaya tepeden bakanları doğal olarak hor görmesinden başka bir şey değildi- Rahip Sigurður daha önce böyle bir durumla karşılaşmış ve artık bunu kavramıştı. Öte yandan, Snæfriður da, Rahip Sigurður gibi kendileri sahiplerine bağlıken başka insanların söylediği sözler kendilerine dokunduğunda bu insanların dillerinin kesilmesini emretmek için bir an bile düşünmeyecek olan bir din adamının böyle bir duruma şaşırması gerektiğini söylemişti.

Kralın vekili, Rahip Sigurður'un kilise toplantılarında ve Alþingi'de tekrar edilen önerilerini tabii ki çok iyi bildiğini ve onun Kutsal Kitap yorumlamaları ve derin hukuk yazılarına bakarak kâfirlere işkence edilmesi ve büyücülerin yakılması gerektiğini düşündüğünü anlayabildiğini söyledi ancak, gene de sırf bu nedenle başrahibin diğer insanlar tarafından kaba bir davranışı hak etmediğini ekledi.

Arnæus hala odanın ortasında duruyordu ancak, piskoposun eşi bir süre kalmasını isteyerek bu biçare iki bayanı naçizane onurlandırmasını söyledi.

“...o zaman sevgili dostumuz araştırmacı ve bilgin dil kesici Rahip Sigurður hakkında konuşmayı bırakalım; onun yerine bize dünyanın diğer diyarlarıyla ilgili bir şeyler anlat.” Snæfriður’un pervasızca konuştuğu açıkça görülüyordu, gözleri parlaktı ve bir önceki gece Büyük Salon’da kadeh kaldırdıkları kadından çok farklıydı.

Arnæus, kendisiyle görüşmek için uzun yollardan gelen kişilerin alt katta kendisini beklediğini ve bu yüzden zamanının kısıtlı olduğunu, ancak böyle soylu bir daveti reddetmesinin mümkün olmadığını söyledi ve evin hanımı tarafından yapılan teklifi kabul etti. Oturduktan sonra Snæfriður ayağa kalktı ve ayağının altına bir tabure koydu.

“Aslında zarif bayanların sıra hasreti çekmelerine neden olan dünyanın bu güzel diyarlarına ben de yabancıyım ancak, bildiğim bu yoksul ülkelerden istediğinizi seçebilirsiniz.” dedi ve küçük altın rengi bir enfiye kutusu çıkararak bayanlara uzattı. Soylu kadınlar gibi küçük enfiye tutamlarını aldılar ve Snæfriður hapsirarak güldü, daha sonra hemen bir mendille burnunu ve gözlerini sildi. “Bu ülkeleri ismen biliyorum.” diye devam etti Arnæus, “İçimdeki şeytanın -uzun süredir yaptığı gibi- kendim için araştırma yapmam adına beni sürüklediği şehirler.”.

“Kız kardeşim iyi eğitimlidir, ilk olarak o ülkesini seçebilir.” dedi piskoposun eşi. “Belki de ikimiz için seçer.”

“Soylu kadınların enfiyeyi kullanmada yetenekli olduğu tüm ülkeleri dinlemek istiyoruz.” dedi Snæfriður.

“O zaman bu bayanlara teklif edebileceğim en iyi yer Roma’dır.” dedi kralın vekili.

Snæfriður sevinmişti ancak, ablası piskoposun eşi Roma'nın çok uzak olduğunu düşünüyordu. Kız kardeşine dönerek: “Ah, gerçekten lanetli papayla ilgili bir şeyler mi duymak istiyorsun, Snæfriðurcuğum?”

Ancak, Arnæus her şeyin bir ilki olduğunu söyledi ve piskoposun görüşüne de katılmıyordu, çünkü İzlanda'ya Roma'dan yakın olan çok az ülke olduğunu ve aslında daha önceleri tüm şehirlerden daha yakın olduğunu -en yüksekte bulunan Zion şehrinden bile- söyledi. Papaya gelince, bayanlarla onun hakkında tartışmamayı tercih ediyordu, ancak birisi Kuzey yarım kürede ne kadar güneye giderse Aziz Petrus'a o kadar yakın olurdu.

“Siz hiçbir zaman kabul etmeyecek olsanız bile, sayın vekil,” dedi piskoposun eşi, “ben eminim ki iki türlü hakikat vardır, biri güney diğer kuzey için.”.

Arnas Arnæus, bazen yalnızca düzensiz bir konuşma gibi gelen ancak asla ciddi bir konuşmayı bozmayan alaylı, itici konuşmasıyla yavaşça cevapladı:

“Kuzeyde Kinn'de bir dağ vardır ve doğudan bakanlar tarafından Bakrangi, batısında duranlar tarafından Ógöngufjall ve Skjálfandi'deki denizciler tarafından da Galti olarak adlandırılır. Bunu söylediğime utanç duyuyorum ancak, Roma'ya hakikati aramak için gitmedim; fakat onu bulmadan oradan ayrılmak diğer pek çok insan gibi benim için de zordu. Şu anda eminim ki hanımefendilerin kafalarını karıştırdım. Bu yüzden tam olarak nasıl olduğunu anlatayım: Roma'ya üç kitap araştırmak için gitmiştim; özellikle de bir tanesi için. Özellikle bulmayı en çok istediğim olmakla beraber hepsi de İzlanda'yla ilgili kitaplardı. Bu kitap insanlarımızın

nasıl Amerika'yı keşfettiği ve bin yılından kısa bir süre önce oraya yerleştiğiyle ilgili –bu yeri nasıl terk ettikleri de dâhil- sahip olduğumuz belirsiz ve kesin olmayan hikâyelerden çok daha gerçekçi bilgiler içeriyordu.”

Hanımlar daha fazla detay isteyince, şu anda Paris'te muhafaza edilen ve Orta Çağ'a ait olan bir belgede, Roma'daki eski manastırların arşivlerinde bazı el yazmalarının olduğunu ve bu el yazmalarının 1025 yılında İzlanda'dan Roma'ya kutsal bir yolculuk yapan Gurid adında bir kadından bahsettiğini söyledi. Bu kaynağa göre kadın, günah çıkarmaya gittiğinde bir keşiş, kadının o zamanda tüm Hıristiyan dünyası içinde en fazla yol gitmiş olan kadın olduğunu keşfetmişti. Gençliğinde, kocasıyla ve halkından birkaç insanla beraber dünya sınırlarının ötesinde, okyanusun batısındaki bir ülkede on yıl kalmıştı ve bir de çocuğu olmuştu ancak, garip yaratıklar burada onlara savaş açmış, çocuklarını alarak burayı terk etmeye zorlamıştı. Bu kadın, Roma şehrinde Tanrı'nın ininde böyle büyük havadisleri anlatmıştı ve sonunda keşiş bunları yazmaya karar vermişti ve yazdıkları bu manastırda uzun yıllar sonra da okunabilecekti. Daha sonra manastır yıkıldı ve içindekiler ya etrafa dağıldı ya da kayboldu ancak, uzun süren sürgünün ardından papa Roma'daki mevkisine tekrar geçtikten sonra papalık kütüphanesinin yapımı başladığında bu yazılardan bazıları yüzyıllar sonra bulundu ve tekrar toplandı.

Arnæus'un papa koleksiyonlarında bulmaya çalıştığı diğer iki kitaptan biri Ari tarafından kaldırılan soyları ve biyografileri içeren *Liber Islandorum*'un İzlanda versiyonuydu ve diğeri de Jón Arason'un girişimiyle

İzlanda'da basılan ilk kitap olan ve herkesin bildiği kadarıyla Master Þorlákur'un mezarına, göğsüne koyulan *Breviarium Holense* kitabıydı¹.

Papa büyük bir bilgindi ve hiç şüphe yok ki zaman zaman bu kitapların hepsine sahip olmuştı, muhtemelen de çoğu kitap hala ondaydı. Ancak, pek çok eski ve iyi kitap bugünlerde zavallı yaşlı adamdan çalınmaktaydı ve bu yüzden, kitaplarla araştırma yapmak için uzaklardan gelen insanlardan artık şüphelenmeye başlamıştı. Arnæus, yıllarca nüfuzlu kişilerin aracısı olarak görev yapmıştı. Papalık Arşivleri olarak adlandırılan karanlık ormana çeşitli nedenlerle girmesine izin veren elçiler, generaller, başpiskoposlar ve kardinaller. Ancak tarihin bu toprak kaplı girişinde dolandığı tüm bu zamanda kendi başına araştırma yapmasına izin verilecek kadar güvenilmemişti; bu ormana onunla birlikte İsviçreli silahlı bir muhafız ve bir rahip gönderilirdi. Bunun sebebi hem tek bir sayfa çalmadığından emin olmak hem de evanjelistlerin, Tanrı'nın kullarının kuluna karşı değerlendirebileceği herhangi bir belgeyi izin almadan kopyalamasını engellemekti.

Bu eski yeraltı mezarında o kadar dolanmıştı ki artık gerçek hayat kendisi için uzak bir hayal gibiydi. Burada

1. *Liber Islandorum*: On ikinci yüzyılda Rahip Ari Þorgilsson (1067-1148) tarafından yazılan *İzlandalılar Kitabı* (İzlandaca, *Íslendingabók*) İzlanda'daki kilisenin ve piskoposlukların bir tarihidir. Ari ilk olarak Latince versiyonunu yazmış ve daha sonra İzlandacasını yazmıştır ancak, bu kitapta eski İskandinav soylarına ve biyografilerine yer vermemiştir. *Breviarium Holense* Hólar piskoposluk bölgesinde rahiplerin kullanması için yazılan Latince bir dua kitabıdır. Piskopos Jón Arason için, sayfa 26'teki dipnota bakın. Burada adı geçen Þorlákur Skálholt piskoposu (1133-1193) Aziz Þorlákur'dur. Alþingi tarafından 1198 yılında aziz ilan edilmiştir ve kutlandığı günler 20 Temmuz ve 23 Aralık'tır (ikinci tarih, yüzyıllarca varlığını sürdüren Lütercilik'ten sonra bile, İzlanda'da hala kesin surette görülmektedir.)

salonları, dar geçitleri ve toprak tünelleri dolduran belgeler ve kayıtları içeren çantaların çoğu durdukları yerde toz bağlamıştı ve zamanın etkisiyle karıncalar tarafından yenmişti; bazılarından kurtlar ve haşaratlar çıkıyordu. Araştırmacı, yıllarca samanlığına küf bağlamış otları koymak zorunda olan İzlandalı çiftçiler gibi sık sık nezle oluyordu; akciğerlerinin tıkanması nedeniyle yataktan çıkamadığı zamanlar bile olmuştu. Bu yerde, tarihin başlangıcından beri tüm Hristiyanlıkta bahsedilen en küçük detaylarla ve İzlandalı kadın Gurid'le ilgili önemli ve önemsiz pek çok kanıta ulaşmıştı (Bunların arasında *Liber Islandorum* ve *Brevarium Holense* yoktu.). Seyahati için Danimarka'nın Bağışlayıcı Kral'ı tarafından ona verilen izin çoktan bitmişti. Sonunda günlerce aramaya devam etse bile öleceği ana kadar aradığına ulaşamayacağını düşünmeye başlamıştı ve oradaki kitapların, gençliğinde gördüğünü hatırladığı çılgın bir serseriye benzediğinden ve hazinenin taşların altında bulunacağından emindi ancak, o anki haliyle Tanrı'nın vaaadinin özü olan “arayan bulur” avuntusunu artık bırakmış görünüyordu.

“Hiçbir şey bulamadınız mı?” dedi Snæfríður. Nakışını dizine koymuş adama doğru bakıyordu. “Tek bir şey bile mi?”

“Biliyorum,” dedi Arnæus, bakışlarını piskoposun eşine yönelterek, “kutsal kitapları incelerken bir değerlendirme yapmak ve bir çıkarımda bulunmak büyük bir günahtır ancak, insanlar için korkunç bir yük olan asıl günah, her zaman kendisini ortaya çıkarır. Alıntı yaptığım parçadan dolayı uzun süre cezalandırıldım, o parçaysa şöyleydi: Ararsanız bulursunuz – aramakta olduğunuzdan tamamen farklı bir şeyi. Ancak, artık gevezeliğimden dolayı özür

dilemeliyim. Bugün çok konuşmuş gibi hissediyorum kendimi.”

Ayağa kalkıp gitmek için hareketlendi.

“Ama bize Roma’yı anlatmayı unuttunuz.” dedi Snæfriður. “Bu şehri seçtik ve şimdi siz de kendinize düşen görevi yapmıyorsunuz.”

Piskoposun eşi de biraz daha kalmasını rica etti.

Arnæus yerine oturdu. Aslında acelesi var sayılmazdı- muhtemelen az önceki sözleri söylerken ayrılmayı da düşünmemişti. Hanımefendiler elbiselerini incelemesine izin verdiler ve Arnæus elbiseleri katladı ve hanımefendilerin elişleriyle ilgili bilgisini göstererek elbiselere hayran kaldığını ifade etti. Elleri narindi, parmak uçlarına doğru küçülüyordu, bilekleri inceydi, ellerinin üstüye düzdü ve koyu kıllarla kaplıydı. Daha sonra rahat koltukta arkasına doğru yaslandı ancak, gene de ayaklarını taburenin üzerine kaldırmadı.

“Roma,” dedi ve uzakta bir yere bakarak pervasızca gülümsedi. “Orada iki adam ve bir kadın gördüm; tabii ki başka insanlar da gördüm ancak, bu iki adam ve bir kadını sürekli görüyordum; sabah ve akşam, hep onlar vardı; iki İzlandalı adam, bir İzlandalı kadın.”

Kadının gözleri fal taşı gibi açıldı. “İzlandalı adamlar ve İzlandalı kadın mı?”

Arnæus, bir grup Alman seyyahla Roma’ya giden kısa boylu, enerjik, oldukça zayıf bir kadından bahsetti; bu gri halk arasında göze çarpmayan bir kadın -ki şehirde yaşayanlara göre bu insanlar normalden daha griydi ve yerliler bu kişilere sadece göçmen kuşlar kadar ilgi gösteriyordu- Roma’nın

dilencileri ve hırsızları bile onlarla kıyaslandığında asilzade kalırdı. Bu sıkıcı grup içindeki yalnız kadın, yıpranmış siyah bir aba gömleği giyen, başında bir şapkası olan, Hristiyanların yoksulluk nedeniyle yamyamdan daha kötü durumda olduğu on birinci yüzyılın başındaki tüm Avrupa gibi yalınayak dolaşan, basit ve sevimsiz biriydi. Ancak, bu kadının kolunun altında taşıdığı küçük bir kesede yeni gözükten, ama uzun süredir taşıdığı ayakkabılar vardı. Renkli ve tabaklanmış deriden yapılmışlardı, oldukça yumuşaktılar, dışına kısa ayak parmakları ve ayak tabanları dikilmişti, bu dikiş yaprak şeklindeki hoş kesimlerle kaplanmıştı ve yamalar güzelce renkli boncuklarla bezenmişti. Böyle bir ayakkabı ne Hristiyanlıkta ne eski Roma'da ne de geçmişte herhangi bir seçkin milletin zamanında görülmüştü ve gelecek bir dört yüz yıl daha dünyada bu ayakkabılardan bir çift daha görülemezdi. Sanki yeryüzünde var olmayan bir yolun izlerini taşıyan bu ender karşılaşılan ayakkabıları, onları aldığı yerde işlediği günahların karşılığı olarak papaya sunacaktı; Güzel Vínland'da işlediği günahlar. Dünyadaki diğer tüm kadınlar arasından yeni bir dünyayı keşfeden bu kadının gözlerine bakmaya çalıştım ancak, tek gördüğüm yorgun bir yolcunun gözleriydi; iyice dinlediğimde diğer gezgin arkadaşlarıyla o zamanın gezginlerinin konuştuğu dil olan Aşağı Almanca lehçesiyle konuştuğunu duydum. Bu kadın İzlanda'nın Skagafjörður bölgesindeki Glaumbær'den İzlandalı Gurid, Guðriður Þorbjarnardóttir'di; bir yıla yakın Güzel Vínland'da bir çiftlikte çalışmıştı ve orada Þorfinnur Karlsefni'nin oğlu Snorri'yi dünyaya getirmişti – ki İzlandalılar bu çocuğun soyundan gelmişti².

2. Vínland yolculuklarının hikâyeleri *Grænlandingasaga*'dan (Grönlandlılar Destanı) ve *Eiriks sagarauða*'dan (Kızıl Eirik Destanı) okunabilir.

Daha sonra Arnæus, Roma'da gördüğü diğer İzlandalıların hikâyesini anlattı. Bunlardan biri, gümüş ve altın taşıyan bir soyluyla beraber, onları eşkıyalardan korumaları için kiralanan asker taburu eşliğinde soylular gibi, haşmetli bir atm üzerinde güneye gelmişti. Bu, geniş ama derin gözleri olan yakışıklı ve dinç bir adamdı; çehresi meraklı bir çocuğu andırıyordu ancak, duruşu çehresinin aksine dünyadaki diğer insanlardan aşağı kalır yanı olmadığını gösteriyordu. Roma'ya gelen kişi, bir tüccar olarak İstanbul'dan kaçan ve Avrupa barbarların kontrolündeyken, halifenin topraklarına gelen adamın vücut bulmuş haliydi; Paris ve Sevilla'yı kuşatmış, Fransa ve İtalya'da krallıklarını kurmuş, gemisini Vínland'daki Straumfjörður kıyısına getirmişti ve *Völuspá*'yı yazmıştı. İzlanda'daki akrabalarını öldürmüş ve şiirde anlatıldığı gibi ülkesini Ragnarök'ün³ eşğine getirmişti, daha sonra günah çıkarmak için papanın yanına, Roma'ya gelmişti. Kefaret istenmişti: Roma kiliselerinin önünde yalınayak dolaştırılmış ve çoğu katedralin önünde dayakla cezalandırılmıştı, insanlar da sokaklarda toplanıp böyle saygın bir adamın bu kadar kötü muamele görmesine ağıtlar yakarak şaşkınlık içerisinde izliyorlardı. Adamın adı Sturla Sighvatsson'du⁴.

Diğer adam daha önce tabii ki hiç Roma'ya gelmemişti, ancak papadan bir mektup almıştı ve bu mektup İzlanda

3. İskandinav mitolojisinde kıyamet.

4. Sturla Sighvatsson (1199-1238), 12v62 yılında İzlanda'da Norveç kralının otoritesinin kabul edilmesine yol açan olaylar ve çatışmaları anlatan başlıca bir tarihi yapıt olan *Sturlunga Destanı*'nın (on üçüncü yüzyıl) başkahramanlarındandır. *Völuspá*, *Manzum Edda*'da yer alan ve kehanetler içeren bir yapıttır; dünyanın yaratılışını, tanrıların eylemlerini ve bu eylemlerin nasıl Ragnarök'te mahvolmalarına neden olduğunu anlatır.

kiliselerini ve kilisenin sahip olduğu her şeyi Lüteriyen krallarına karşı dört bir yandan koruma görevini hatırlatıyordu ve bu zamanlarda da, şimdi olduğu gibi, kimse yetkililerle mücadeleye girmeyi göze almazdı. Alıp götürülmeden önce bu soneski çağ İzlandasının gözlerinin önünde uzanıyordu Roma. Arnas Arnæus, eskiden sanki bir rüya gibi sıklıkla bu adamın görüntüsünü gördüğünü söyledi, ancak Roma'da bu papazı, gerçekliği kuşku dolu gölgelere çeviren aydınlık bir serap olarak seyretmişti. Şimdi Skálholt'ta gece olmuştu. İki oğluyla birlikte tüm gece uyanık kalmışlardı. Çocuklar babalarından daha yaşlı ve daha halsiz görünüyordu, çünkü dışarıdaki diğer insanlar da öyleydi. Ancak, talihsizlik omuzlarını o kadar güçlü yapmış ki üzerine binen yük ne kadar ağır olursa olsun hiçbir zaman fazla gelmiyordu ve boynu o kadar sağlamdı ki hiçbir zaman bükülmüyordu. Şimdi sabah olmuştu. Kasım'ın yedisiydi. Karlar dağları bir gecede griye boyanmıştı. Çimlerin üzerinde kırağılar parıldıyordu.

“Gördüğüm insanlar bunlardı.”

“Daha sonra kimseyi görmedin mi?” diye sordu Snæfriður.

“Ah, evet,” dedi Arnæus yumuşak bir sesle ve Snæfriður'a bakarak gülümsedi: “Daha sonra tüm dünyayı gördüm.”

“Hiç kuşku yok ki,” dedi piskoposun eşi, “Jón Arason büyük bir kahramandı, ilk çağlardaki insanlar gibi gerçek bir İzlandalıydı ancak, eğer bu adi herif ve onunla beraber Katolik kâfirler kazansaydı, neler olabileceğini düşündüğünüzde sizin de kanınız donmuyor mu? Ah, Tanrı'm.”

“Roma’da kaldığım sürede, tüm şehir Hristiyan âlemi için bir yıldönümü kutlaması yaptı.” dedi Arnas Arnæus. “Bir gün nehrin kenarında dolanıyordum. Doğrusunu söylemek gerekirse, kısa hayatlarında yaşadıkları çoğu şeyin boşakürek çekmek olduğunu, sürekli çabalamaktan ve servet harcamaktan başka bir şey olmadığını, sağlıklarının giderek bozulmaya başladığını ve iyi insanların dostluklarının inatçılık yüzünden kaybedildiğini fark eden insanlar gibi kederli ve üzüntülüydüm. Görevlerimi uzun süredir aksatmamdan dolayı krala ve efendime ne tür bahaneler uydurabileceğimi düşünüyordum. Orada kendi kuruntu ve vesveselerimle dolanıyordum ve hiçbir şey anlamadan nehrin üzerindeki köprüye doğru yavaş yavaş giden büyük bir kalabalıkla karşılaştım. Ne o zamana kadar ne de o zamandan sonra böyle bir kalabalık görmemiştim. Dar sokaklar ve ana yollar o kadar insanla dolmuştu ki seyircileri geçit törenine katılanlardan ayırmak çok zordu ve herkes şarkı söylüyordu. Kalabalığın geçişini izlemek için bir grup Romalının arasında durdum. Yürüyenler, bu özel Hristiyan şükran yılında günahlarının bağışlanması için çeşitli ülkelerden güneye gelen seyyahlardı. Kalabalığın arasında pek çok küçük grup da toplanmıştı, her grup sıra halinde yürüyordu ve bu gruptakiler kontluğun koruyucu azizinin görüntüsüyle süslenmiş rozetler takıyor veya küçük bir mabedin içinde Tanrı’nın bölgedeki hizmetçisinin kemiklerini ya da katedralinin kutsal heykelinin bir kopyasını taşıyordu. Her bölgenin kendine özgü Meryem tasvirleri vardı, papalık bölgelerinde şehir ve kasaba sayısı kadar farklı Meryem vardı. Bazılarında çiçekler, bazılarında taşlar ve birkaçında sağlık veren su kaynakları, bunların yanında çocuk İsa görüntüsünü ya da

bakire pelerini bitkisinin rengini taşıyan bakire koltuğu. Bu kadar farklı bölgelerden temsilcilerin ruhları için bir köprünün üzerinde yürüdüğünü görmek olağanüstüydü. Ben gençken ve Breiðafjörður'a gittiğimde dünyada bu kadar çeşitli insan olacağını hayal etmezdim. Burada İtalya'nın pek çok şehir devletlerinden ve kontluklarından insanlar vardı: Milanolular, Napolililer ve Sicilyalılar, Sardinyalılar, Savoyardlar, Venedikliler, Toskanalılar ve tabii ki Romalılar. Burada altı İspanya Krallığından insanları görebilirdiniz; Kastilyanlar, Aragonlular, Katalanlar, Valensiyalılar, Mayorkalılar ve Navarralılar; İmparatorluğun çeşitli milletlerinden elçiler bir araya gelmişti -Lüteryan reformlarını benimseyen milletlerden bile. Bavyeralılar, Almanlar, Hırvatlar, Frankoniyenler, Vestfalyalılar, Renanyalılar, Saksonlar, Burgonyalılar, Franklar, Valonlar, Avusturyalılar ve Steiermarklılar. Pekii, neden tüm bu insanların isimlerini söylüyorum? Şöyle ki; hepsinin, hatta daha da fazlasının oradan geçişini izledim. Ülkelerini, çehrelerini, elbiselerinin dokusunu, kirli yüzlerini, tutkuyla ve sebatla dolmuş olan gözlerini bildiğim insanları gördüm. Ancak, çoğu kez kendimi, yalın ayak ya da ayakkabılı, şüphesiz ki yorgun, oldukça canlı ve umut dolu birçok insanı, lirin ya da diğer enstrümanlarının tellerine vurmasalar da ya da kendi ülkelerinin gaydalarını çalmasalar da müzikleri yankılanan eski sefer dansını düşünürken buldum: 'Açıktır tarlalar, bulutsuz Tanrı'nın gökyüzü.' Birdenbire Guðriður Þorbjarnardóttir'in gittiğini fark ettim. Etrafta bir tek İzlandalı kalmamıştı."

Piskoposun eşi de el işini bir kenara bırakmıştı; o da Arnæus'a bakakalmıştı.

“Tanrı’ya şükür ki orada hiç İzlandalı yoktu.” dedi. “Yoksa papanın inançla kurtuluş ayrıcalığını vermeyerek İsa’nın mesajını almalarını engellediği tüm bu cahil kâfirlere üzüldünüz mü?”

“Biri önünden yürüyüp geçen bu kadar insan gördüğünde, bayan, istemeden de olsa sorar: ‘Nereye gidiyorsunuz?’ Tiber Nehri üzerinden geçerler, Aziz Petrus Bazilikasının önündeki meydanda dururlar ve papa sarayının balkonuna çıktığı anda, Roma çanları çınlamaya başlarken *Te Deum Laudamus* da başlar. Doğru mu, yanlış mı hanımefendi? Bilmiyorum. Bilgili kaynaklar bize Onuncu Leo olarak da bilinen varlıklı Giovanni de Medici’nin bilgin bir soylu ve Epikür Okulu öğrencisi olduğunu ve günahlardan arınmak için zevklerinden vazgeçse de hiçbir zaman ruhun varlığına inanmadığını söylemektedir. Belki de bunları yapmasının sebebi budur. Bazen insanlar, Martin Luther’in böyle bir insanla ruhun özgürlüğünü tartışmaya çalışacak kadar basit bir insan olduğu izlenimine kapılabilir.”

“Doğru ancak, sevgili Cammissarius, efendimiz Luther hakkında böyle bir şeyi düşünmek de bir günah olmaz mı?” diye sordu piskoposun eşi.

“Bilmiyorum, bayan.” dedi Arnas Arnæus. “Olabilir de ancak, kesin olan tek bir şey var: Bu bilgili ve ilham dolu reformcular benim karşımda belirmişlerdi. Bir süre insan güruhunu izledikten sonra birden kendimi şöyle düşünürken buldum: ‘Nereye giderse gitsinler bu geçit törenini izleyeceksin’ Daha sonra kalabalık içindeki tek İzlandalı, Tiber Nehri üzerinden geçti. Aziz Petrus Bazilikası’nın önünde yerimizi almıştık ve çanlar çalmaya

başladı, hepimiz *Te Deum*'u söylerken başında tacı ve elinde asasıyla papa balkonuna çıktı. Eski İzlanda kitaplarını araştırıyordum ve onları bulamadığımda üzüntüden kahrolurdum. Birden bu eski kitapları bulamamamın bu kadar sorun olmadığını fark ettim. Onların yerine başka bir şey bulmuştum. Ertesi gün Roma'dan ayrıldım.”

Hanımefendiler Guðriður Þorbjarnardóttir, Sturla Sighvatsson ve Jón Arason'la ilgili hikâyeleri için yargıç yardımcısına içtenlikle teşekkür ettiler. Ancak alt katta kendisini bekleyen, onunla görüşmek için çok uzun yollardan gelmiş olan ziyaretçileri olduğundan, hanımefendiler için şehirdeki hikâyelerini anlatmaya daha fazla vakti yoktu. Katı bir Protestan olan ve bu yüzden papalıktan pek hoşnut olmayan piskoposun eşi daha sonra uygun bir zamanda anlatması için kendi şehrini seçip seçemeyeceğini sordu. Arnæus diledikleri zaman diledikleri şehri seçebileceklerini söyledikten sonra veda ederek kapıya doğru yürüdü.

“Unutmadan,” dedi Snæfriður, Arnæus kapıyı açarken sandalyesinden kalkarak, “sizinle konuşmam gereken bir mesele var, sayın vekil. Doğrusu neredeyse tamamen unutuyordum ancak, bunun başka bir konu olduğunu belirtmeliyim.”

“Bir kitapla mı ilgili?” diye sordu Arnæus ve eşiğe doğru dönerek Snæfriður'a ciddiyetle baktı.

“Hayır, bir adamla ilgili.” dedi Snæfriður.

Arnæus, hanımefendinin isteğinin onun için bir emir olduğunu söyledi.

Daha sonra alt kata inmek üzere odadan çıktı.

X

Snæfriður'a oturmasını söyledi.

Snæfriður adamın karşısına oturdu, ellerini dizlerinin üzerinde birleştirdi ve ilgisizce adama baktı; ihtiyatlı bir duruşu vardı.

"Yaşlı adam gelmem için yalvarsa da gelmek istemedim," dedi Snæfriður. "Ona bunun benim sorunum olmadığını söyledim. Yine de o adam için geldim. Başka bir sebepten dolayı geldiğimi düşünmenizi istemem."

"Hoş geldin, Snæfriður." dedi adam belki ikinci ya da üçüncü kez.

"Evet," dedi Snæfriður, "çok geniş alanlarda uzman olduğunuzu biliyorum. Ancak, bunu da konuşmamız gerekiyor: bu adamı tanımıyorum ve benimle de bir ilgisi yok ancak, onu sanki hep tanıyormuşum ve benimle bir ilgisi varmış gibi. Adı Jón Hreggviðsson."

"Evet, ihtiyar Jón Hreggviðsson," dedi Arnæus. "Annesi tüm Kuzey topraklarında bulunabilecek en değerli hazineye sahipti."

"Evet," dedi Snæfriður, "Kalbi-"

"Hayır, birkaç parça eski parşömen kâğıdı." diye araya girdi Arnas Arnæus.

"Affedersiniz."

"Hepimiz Jón Hreggviðsson'a şükran borçluyuz-annesinden dolayı," dedi Arnas Arnæus. "Bu yüzden,

Snæfriður, yüzüğü bana getirdiğinde kendisi için kullansın diye ona geri verdim.”

“Ah, on beş yıldan sonra bu kadar kibirlilik yeter,” dedi Snæfriður. “Birinin gençliğini hatırlaması hem komik hem de utanç verici.”

Arnæus çalışma masasında arkaya doğru yaslandı. Arkasında bazıları ciltlenmiş, bazıları açılmış kalın kitaplar ve kâğıt demetleri duruyordu. Geniş, siyah bir elbise giyiyordu ve beyaz eldivenleri vardı. İki işaret parmağına birden baktı ve tekrar konuşmaya başladı.

“Verdiğim söze rağmen ayrıldığımda ve geri gelmediğimde, eski destanlarda dediği gibi kader insanın iradesinden daha güçlü olduğundan, kendimi bir dahaki sefere sarışın bakireye baktığımda farklı bir kadın olacağı düşüncesiyle teselli ettim. Gençliği, bu gençliğin doğuştan getirdiği güzellikle beraber kaybolup gitti. Eski filozoflar aşka inanmamanın, Tanrı’nın hoşgörüsüyle baktığı tek ihanet olduğunu söylemişlerdir: ‘Venus hac perjuria ridet.’¹ Geçen gece tüm bu yılların ardından yemek odasına girdiğinizde Lofn’un² hoşgörüsüyle bana gülümsemesine gerek olmadığını gördüm.”

“Lütfen, bu değersiz kibirliliği bırakın artık bir kenara.” dedi Snæfriður, ellerini çözüp bir süre kendini savunmak için kaldırarak. “Tanrı aşkına.”

“Tüm erkekler gençken şairdir, ancak sonrasında bu yok olur, bu yüzden gençken hepsi dürüsttür; gençlik bu iki şeyi birleştirir.” dedi Arnæus. “Ancak, Tanrı, bu iki meziyeti bazılarına beşikten mezara kadar sahip oldukları özel bir erdem yoluyla verir.”

1. Venus hac perjuria ridet (Latince): Venüs bu ihanete güler.

2. Lofn: Bir İskandinav aşk tanrıçası.

“Hiç kuşkusuz siz bir şairsiniz, yargıç yardımcısı.” dedi Snæfriður.

“Şimdi söylediklerimin konuşacaklarımızın bir önsözü olarak görülmesini istiyorum,” dedi Arnæus.

Snæfriður geliş nedenini unutmuş gibi öylece boşluğa baktı. Görünüşüne, yeryüzündense bir gökyüzünü andıran boş bir sakinlik hâkimdi. Ancak, sonunda bakışlarını dizine doğru yöneltti.

“Jón Hreggviðsson,” dedi, “sizinle konuşmak istediğim tek şey o. Sadaka veren kişinin, yardım ettiği dilencilere borçlu olduğunu söylerler. Bir insanın bir kez yaptığı sonsuza dek devam eder. Şimdi, on beş yıldan sonra Jón Hreggviðsson döndü ve alacağını talep etti.”.

“Kralın cellâdını öldüren ihtiyar Jón Hreggviðsson’un kellesini kurtarmaktan gurur duyacağını düşünmüştüm.”

“Babam benden mahkûm edilen suçluları serbest bırakmaktan daha iyi şeyler görmeyi hak ediyor.” dedi Snæfriður. “Benim iyiliğimden başka hiçbir şey istememiştir. Siz kralın arkadaşısınız ve onun adına bana kızgın olmalısınız, çünkü dediğiniz gibi, kendisi bir adamı öldürdü, kralın adamını.”

“Bunu yaptığına hiç şüphe yok.” dedi Arnas Arnæus. “Ancak, kralımıza gelince, adama yardım etmekle suçlanamayız. Ona karşı henüz hiçbir şey kanıtlanmadı.”

“Babam yanlış bir hüküm vermez.” dedi Snæfriður.

“Nereden biliyorsunuz?”

“Ben onun bir parçasıyım.” dedi Snæfriður. “Bende de bir parça ondan var. Sanki kendim de bu suçluyu mahkûm edebilirmişim ve doğru olan buymuş gibi hissediyorum.

Bu yüzden onu serbest bıraktığım için vicdanım beni rahat bırakmıyor.”

“Bir insanın vicdanı, doğrunun ve yanlışın kararsız yargıcısıdır.” dedi Arnæus. “Vicdan, sadece içimizde var olan, herkese göre farklı seviyelerde yetiştirilmiş bir köpektir. Yapabileceği tek şey efendisine, çevresince belirlenen emirlere boyun eğmektir ve efendisi koşullara bağlı olarak adil ya da hatalı olabilir. Bazen efendisi bir dolandırıcının tekidir. Vicdanınızın Jón Hreggviðsson’un kellesi konusunda sorumluluğunuzun ne olduğunu söylediğine bakmayın. Siz de hata yapabilirsiniz, babanız da. Aksi kanıtlanana kadar mahkemenin yanılgıya düştüğünü farz edin.”

“Adalet de zaman zaman şaşabilir, ancak eğer mahkeme yanılgıya düştüyse ve Jón Hreggviðsson masumsa, adalet bir dilencinin kellesinden daha değerli değil midir?”

“Eğer mahkeme birinin suçlu olduğunu kanıtlarsa, o kişi bu nedenden dolayı kellesini kaybeder; suçu asla işlememiş olsa bile. Bu zor bir ders; ancak, o olmadan da adalet sağlanamaz ve bu da Jón Hreggviðsson’un –hatta bu ülkedeki diğer pek çok suçlu oldukları iddia edilen kişinin- davasında mahkemenin tam olarak yanılgıya düştüğü konu.”

“Belki de.” dedi Snæfriður. “Ancak, kimsenin Jón Hreggviðsson’un adamı öldürdüğünden şüphesi olduğunu duymadım ve siz de kabul ediyorsunuz. Sonuçta, bu ihtiyarın kendi masumiyetinden şüphesi olmasaydı bu davayla ilgili bu kadar endişe duymazdı.”

“Jón Hreggviðsson’u tutuklamak ve onu idam etmek pek sorun olmaz. On-yirmi yıl arası bir süredir

otoritelerden korkar bir şekilde Rein'de yaşıyor ancak, hiç kimse saçındaki bir tek teline bile dokunmadı."

"Babam bir insanı asla aynı suçtan iki kez mahkûm etmez." dedi Snæfriður. "Yaşlı adam kraldan aldığı birkaç mektupla İzlanda'ya geri döndü."

"Ne yazık ki ebedi bir yaşamı garanti eden mektuplar değil."

"Ancak, onu koruyabilir."

"Mektuplardan biri davasının yeniden görülmesiyle ilgiliydi ancak, mahkemede hiç okunmadı ve dava bir daha görülmedi."

"Babam kimseye el altından ihanet etmez." dedi Snæfriður. "O çok merhametli biridir ve bu hain için bile üzölmüşü."

"Merhametli olmak doğru bir şey mi?" diye sordu Arnæus gülümsemesini sürdürerek:

"Aptalca konuştuğumu biliyorum." dedi Snæfriður. "Aptalca konuştuğumu, senin önünde sırtüstü yuvarlanan ve kaçmak için ayaklarının üzerinde duramayan küçük bir böcekten başka bir şey olmadığını biliyorum."

"Dudaklarınız değişmemiş; hala iki tırtıl gibi." dedi Arnæus.

"Jón Hreggviðsson'un adamı öldürdüğüne eminim." dedi Snæfriður.

"Onu korumam için bana gönderdiniz."

"Bu cilveydi." dedi Snæfriður. "On yedi yaşımdaydım."

"Bana annesinin sizi görmeye geldiğini söyledi." dedi Arnas Arnæus.

“Evet, geldi.” dedi Snæfriður. “Ama ben kalpsizim.”

“Kalbinizi bulmayı deneyebilir miyim?” dedi Arnæus.

“Hayır.” dedi Snæfriður.

“Ancak, yanaklarınız kızardı.” dedi Arnæus.

“Komik olduğumu biliyorum.” dedi Snæfriður. “Ancak sizin bunu tekrar söylemeniz gereksiz, efendim.”

“Snæfriður,” dedi Arnæus.

“Hayır.” dedi Snæfriður, “Lütfen bana ismimle hitap etmeyin. Bana sadece tek bir şey söyleyin: Eğer bu dava devam ederse, Jón Hreggviðsson’a ne olacağı gerçekten sorun yaratacak mı?”

Arnas Arnæus artık gülümseliyordu, ciddi bir hava takınarak yavaşça ve gayrişahsî şekilde cevapladı: “Henüz verilmiş bir karar yok ancak, birkaç eski maddenin tekrar incelenmesi gerekiyor. Kral dikkate alınmalarını söyledi. Jón Hreggviðsson ertesi gün buraya geldi ve bir saat boyunca davasıyla ilgili istediği gibi konuştu. Davasındaki detaylar pek iyiye işaret etmiyor ancak onun için bu dava nasıl geçerse geçsin, gelecekte davasının tekrar incelenmesi İzlanda halkı için yararlı olacaktır.”

“Ya suçlu bulunursa onca yıldan sonra?”

“Şu andakinden daha kötü olamaz.”

“Ya masumsa?”

“Hmm. Jón Hreggviðsson sizden ne istedi?”

Snæfriður soruyu duymamış gibi davrandı ancak, doğrudan kralın elçisine bakarak:

“Kral, babamın düşmanı mı?”

“Sanırım buna hayır demem pek mümkün değil.” dedi Arnæus. “Bağışlayıcı Kral’ımızın ve değerli dostum sulh

hâkiminin adaleti sağlama gayesine eşit ölçüde bağlı olduklarına inanıyorum.”

Snæfriður ayağa kalktı.

“Teşekkür ederim.” dedi. “Sözleriniz bir kralın adamına yaraşır şekilde. Hiçbir şeyi açığa vurmuyorsunuz ve gerekli olduğunda, bugün Roma’yla ilgili anlattıklarınız gibi, hikâyeler uydurarak geçiştiriyorsunuz.”

“Snæfriður,” dedi Arnæus, hanımefendi ayrılmak için döndüğünde. Birden Snæfriður’un yanına kadar gelmişti. “Jón Hreggviðsson’a yüzüğü vermekten başka ne yapabilirdim?”

“Hiçbir şey, sayın vekil.” dedi Snæfriður.

“Zamanım yoktu.” dedi Arnæus. “İşlerim nedeniyle elim kolum bağlıydı. İzlanda bana Kopenhag’ta tuttuğum eski kitapları teslim etti. Onların şeytanı benim de şeytanım, onların içindeki İzlanda var olan tek İzlanda’ydı. Söz verdiğim gibi baharda Bakkaship’le gelmiş olsaydım İzlanda’yı satmış olurum. Kitaplarımın her biri, her bir yaprak ve her bir sayfa, bana borç veren tefecilerin ellerine düşerdi. İkimiz, iki soylu dilenci olarak virane bir malikânede yaşıyor olurduk. Ben kendimi içkiye vermiş olurum ve brennivín karşılığında seni satardım, ya da belki de kelleni keserdim-“

Snæfriður tamamen arkasına döndü ve Arnæus’a baktı, daha sonra çabucak elini tuttu, hızlı bir hamleyle başını göğsüne yasladı ve fısıldadı:

“Ármi.”

Başka bir şey söylemedi, Arnæus onun zarif ve azametli saçlarını bir kez okşadı, daha sonra gitmesine izin verdi.

XI

Yüzü ovmaktan morarmış, yağmurdan sıırıslıklam olmuş, sefil bir adam bir sonbahar günü piskoposun kapısının önünde duruyor ve biriyle konuşmak istediğini söylüyordu, ancak kimse bu adama kulak asmıyordu. Elbisesi –başta soylu biri için dikilmiş olsa da- eskimiş ve yırtık pırtıktı. Botları aşınmıştı ve dikiş yerlerinden sökülmeye başlamıştı, sefil ayakkabıların herkesin ortak özelliği olduğu bir ülkede birinin hayal edebileceği kadar hırpaniydi botlar. Ayık olduğu belliydi. Yüzü bir şekilden çok genç, erkeksi çehresinin bazı izlerini taşıyan bir adamın kalıntılarıydı. Dinç duruşuna bakılırsa geçmişte bundan çok daha iyi durumda olduğu belliydi. Burada toplanan insanların içine karışmak istemiyordu; onun işi, kendi dediğine göre, üst düzey kişilerleydi.

Piskoposun kapısına ilk tıklayışında tek istediği piskoposun eşini görmesine izin verilmesiydi. Kapı yüzüne kapanmıştı. Bir süre kapının önünde durdu ve sonunda kapı başka ziyaretçiler için açıldığında içeridekiler dışarıda kalmasını söyledi. Orada öylece durdu ve zaman zaman kapıya hafifçe vurdu ancak, içerdekiler kim olduğunu biliyorlar ve kapıyı kapalı tutuyorlardı. Evin arkasından dolandı ve ana yatak odasından piskoposun ofisine ulaşmayı denedi ve hatta salona kadar geldi ancak sinirli hizmetçilerle karşılaştı ve ona piskoposu görmek istiyorsa diğer taraftan gitmesini

söylediler. Birkaç denemeden sonra, sonunda piskoposun eşinin kadın hizmetçilerinden biriyle konuşmasına izin verildi ve hizmetçi hanımefendinin kız kardeşinin sağlık durumunun kötü olduğunu ve hanımefendinin de meşgul olduğunu söyledi. Adam piskoposla konuşmak istediğini söyledi ancak piskoposun papazlarla beraber bir toplantıda olduğu söylendi.

Ziyaretçi ertesi gün geri döndü ve önceki gün yaşananlar tekrarlandı, bu kez tek fark güneybatıdan esen sert rüzgâr ve şiddetli dolu fırtınasıydı. Ziyaretçinin elbisesini yırtan dolu fırtınasının arasından bacaklarının titremeye ve dizlerinin bükülmeye başladığı görülüyordu ancak, botları aynı sefillikteydi ama hiç ıslanmamıştı. Adam eldiven giymiyordu, hapşırarak ve burnunu çekerek açık parmaklarıyla burnunu siliyordu. Üçüncü ziyaretinde ön kapıyı çaldı ve ellerini piskoposa yazılmış olan bir mektubun üzerine koydu, akşamın ilk saatlerine kadar etrafta gezinerek oyalandı ve vakit geçirdi, daha sonraysa biri dışarı çıktı ve Büyük Salon'da piskoposun önüne çıkmasını söyledi. Piskopos kendisine, "Sevgili Magnús" diye hitap etti, daha sonra gülerek, saygılı ve ağırbaşlı bir şekilde soğuk ellerini tuttu; adam hiç sinirli değildi ancak, karşısındakine tepeden bakıyordu. Magnús'un bu mektupta belirtildiği gibi evlilik mülküyle ilgili yasal işlemleri başlatma girişiminde bulunmamasını, böyle tehlikeli bir gidişatın sonuçlarının iyi olmayacağını ve aslında kendisinin de bu davranışta bulunacak kadar düşüncesiz bir soydan gelmediğini belirtti. Adamın meseleyi eşiyle tartışma isteğine piskoposun tek cevabıysa onunla görüşmek isteyip istememesinin tamamen eşinin kararı

olduğunu söylemek oldu ve mektuptaki gibi, piskoposun papazlık gücünü ve yetkisini kullanarak kadının evine, kocasına geri dönmesini emretmesi talebini ise eşinin, kız kardeşinin istediği zaman piskoposlukta kalabileceğini söyleyerek yanıtladı. Bræðratungali Magnús eşini çok sevdiğini ve onu kendisinden uzaklaştıran şeyin iğrenç bir sözleşme olduğunu söyledi. Piskopos, kendisinin bu ilişkinin bir parçası olmadığını söyledi ve gönül meselelerinde kendisine daha fazla öğüt veremeyeceğini söyleyerek gücenmemesini istedi, çünkü karı koca arasında kendisinin şahsi ve acil olarak ilgilenmesini gerektirecek bir şey yaşanmamıştı.

Ancak, adam gece gündüz etrafta gezinmeye devam etti. Üst düzey kişiler kendisini reddettikçe çeşitli bahanelerle kâhyayla ve diğer alt seviye kişilerle konuşmaya çalışıyordu. Piskoposlukta işi olan beyefendilerin biniş takımlarını onarma işini bile üstlenmiş ve demirhanede kâhya için birkaç iş yapmıştı. Etrafında ayyaşlar olduğunda bile tamamen ayık kalıyordu ve buradaki hödük tipler kendisini Eyrarbakki'ye gidip malları aldıktan sonra halka açık içki partisine katılmaya davet ettiğinde bu eğlenceyi reddetmiş ve kendi yoluna gitmişti.

Bir pazar sabahı kilise ayinine giderken eşinin yolunu kesmeyi planladı. Uzunca bir süre bekledi ancak, eş gelmedi ve sonunda kiliseye gittiğinde eşinin kız kardeşi ve diğer seçkin kadınlarla beraber kendilerine ayrılan bölümün en uzak köşesinde oturduğunu gördü. Eşi faldur¹ giyiyordu. Hareket etmeden doğrudan karşıya bakıyor, Rahip Sigurður'un felç geçiren kişilerle ilgili

1. Faldur (İzlandaca): Bir tür geleneksel, uzun kadın başörtüsü.

vaazını dikkatle dinliyordu. Adam uzun bir süre dışarıda oyalanmıştı ve koroya katılmak için gittiğinde boş yer olmadığını, her yerin dolu olduğunu gördü. Arnas Arnæus, arkadaş çevresi ve diğer bölgelerden birkaç soyluyla beraber orada oturuyordu. Ağa yavaşça nefe doğru ilerledi ve oturdu. Papaz duasını okuduktan sonra hizmetçi ve temizlikçi kadınla beraber Snæfriður'un ve piskoposun eşinin ayağa kalkmış gitmeye hazırlandıklarını gördü; ancak, korodan çıktıktan sonra kilisede ileri doğru gitmek yerine diğer yöne dönerek, mihrabın etrafındaki çitayı takip eden, kutsal odaya yöneldiler. Çoğunlukla kışın fırtınalı günlerde kullanılan bir yer altı geçidi, oradan piskoposun evine gidiyordu. Snæfriður, bu kirli çukura girmeden önce faldurunu çıkarmak zorunda kalacaktı.

Bu şanssız kilise olayından birkaç gün sonra adam Arnæus'la konuşmaya karar verdi ve onun ve iki kâtibinin bir şöminenin önünde oturarak çalıştığı odaya götürüldü. Terk edilmiş koca, soğuktan uyuşmuş ellerini kralın elçisinin sıcak ve şefkatli elinin üzerine koydu. Arnæus keyifle misafirini karşıladı ve oturmasını söyledi. Adam umutsuz bakışlarla kaşlarını çatarak oturdu. Arkasında yanan şömine, büyük kitaplar ve oymalı sandalyeler olan Arnæus ise karşısında oturuyordu. Ziyaretçi ne kadar erkek gibi davranmaya çalışırsa çalışsın karşıdan daha çok erkek olup olmadığı konusunda sürekli kendini sorgulayan uzun boylu bir genci andırıyordu.

"Sizin için yapabileceğim bir şey var mı?" diye sordu Arnas Arnæus.

"Size birkaç kelam etmek istiyorum Lord Hazretleri." dedi adam.

“Privatim?” diye sordu yargıç yardımcısı.

Ziyaretçi, aralıklı dişlerini ve diş etlerini göstererek yüzünde bir sırıtışla bakıyordu. “Evet, öyle.” dedi. “Uzun süredir Latince’yi kullanmamıştım: Privatim.”

Arnæus kâtiplerine kendilerini yalnız bırakmalarını söyledi.

Adamın sırıtışı hem utangaç hem de küstahçaydı, bedenlen ve ruhen acı çektiği anlaşılıyordu. Konuşmaya başladı:

“Eğer çürümedilerse depomun çatı katındaki birkaç eski, yıpranmış kitabı size sunmayı düşünüyordum; değerli babamın çiftliğinden kalma kitaplar.”

Arnæus eski eserlerle ilgili konuşmaya her zaman meraklı olduğunu söyledi ve bunların ne kitabı olduğunu sordu ancak, ağa tam olarak emin değildi, çünkü Hliðarendili Gunnar, Grettir Ásmundarson³ ya da eskiden bu ülkede yaşamış diğer eşkıyalarla ilgili masalları kurcalamaya pek meraklı değildi. Lordu isterse, eski döküntüleri kendisine verebileceğini bile söyledi.

Arnæus oturduğu yerden başını eğdi ve hediyesi için ağaya teşekkür etti. Bir süre ikisi de konuşmadı. Adamın gözleri genel olarak etrafı süzmeyi bırakmıştı, ancak kendisi konuşmadan hüzünlü bir şekilde oturmayı sürdürüyordu. Arnas Arnæus, sessizce adamın boğanın başının üst kısmına benzeyen düz alnına baktı. Sonunda, sessizlik anormal bir şekilde uzamaya başlayınca adama sordu:

2. Privatim (Latince): Özel, hususi.

3. Grettir Ásmundarson: Ünlü bir şair ve suçlu; *Grettis saga Ásmundarson* (*Grettir’in destanı*)’a adını veren kişidir.

“Başka bir şey var mıydı?”

Ziyaretçi birden uyanmış gibi konuşarak: “Kralın vekiline küçük bir meselede bana yardım edebilir mi diye sormak istiyordum.” dedi.

“Eğer haklı bir sebebi varsa, herkese elimden geldiğince yardım etmek benim görevimdir.” dedi Arnæus.

Ziyaretçi bir süre durdu, daha sonra açıklamaya başladı. Çok sevdiği, mükemmel bir kadınla evliydi- kendisi aşırı hassas bir kadındı. Bu kadını gece gündüz gözeterek, altın ve gümüş takılarının ve güzel nakışların olduğu kulesinde prenses gibi davranarak, pencerelerine camlar taktırarak, kendisi karısı ne zaman isterse evin uzak bir köşesinde uyurken onun yiyeceği her türlü lezzetli yemeği sağlayarak ve onu sıcak tutarak her daim ona bir çocuk gibi baktığını söyledi. Bu kadının her zaman çok daha fazlasını hak ettiğini düşünüyordu çünkü pek çok kişinin onu İzlanda’nın en güzel kadını olduğunu düşünmesinin yanında kendisi soylu bir aileden geliyordu ancak, her kadın gibi o da birden kocasıyla hiçbir şey yapmak istememeye başlamış ve ondan kaçmıştı.

Arnæus konuşmaya başlamadan önce adamı şöyle bir süzdü. Magnús’un bu hikâyeyi önceleri uzakta olan bu seçkin adamın böyle özel bir meselenin ayrıntılarını bilmediğini düşünerek saflıktan mı anlattığı, yoksa kurnaz bir adam gibi kendisini sınavarak ve aptal numarası yaparak alaycı bir oyun mu oynadığını anlayamamıştı. Ziyaretçinin gözlerinde bir zamanlar süvari ve çekici bir adam olduğunu gösteren niteliklerin izleri olsa da, ışıltıları bir tutuklunun ya da bir canavarınki gibi, adamın zihninin şaşırtıcı cansızlığını ortaya çıkarıyordu -bu gözlerin ardında bir adamın saklı olup olmadığı meçhuldü.

“Bu davada sanık kim, kadının kendisi mi başka biri mi?” diye sordu Arnas Arnæus.

“Piskopos.” dedi adam.

Bu durum bir açıklama gerektiriyordu, şöyle ki; ziyaretçinin bacanağı olan piskopos ve ailenin onun tarafından fertleri, uzun süredir adamı karısına yalancı çıkarmak için uğraşıyordu. Şimdiyse sonunda amaçlarına ulaşmışlardı. Türlü kurnazlıklarla kadını adamdan uzaklaştırmışlar ve isteği dışında onu piskoposlukta tutarak ve Tanrı'nın yasalarına göre onun gerçek kocası kendisiyle bir daha görüşmesin diye gece gündüz gözcülük yaparak onu bir tür tutukluya çevirmişlerdi. Adam sorunu görüşmek için piskoposa gittiğini ancak, bahaneler ve kulaktan dolma şeylerden başka bir yanıt alamadığını söyledi. Şimdi ise haklarını kullanmak ve hukuken eşini geri almak için dua ederek kralın elçisinin, piskoposa karşı dava açmasında yardım etmesini umuyordu.

Arnæus dostane bir şekilde gülümsedi ancak, ev sahibi ve dostu piskoposa karşı -özellikle de başka bir adamın karısından dolayı- dava açmayacağını ve bunu mazur görmesini; ancak bu meselede büyük bir kanun ihlalinin söz konusu olduğunu söyledi; adamın eski kitaplarına gelince, imkân olursa kitaplara bir bakarak değer biçmek istediğini söyledi. Daha sonra ayağa kalktı, bir tutam enfiye çekti ve adama da biraz ikram etti, daha sonra kapıyı gösterdi.

Dışarıda kar birikmeye başlamıştı. Soğuk bir rüzgâr, piskoposun malikânesinin eşiğinde duran aksi bir adamın sınırlarını zorluyordu. Bir eli boynunun altında ceketinin yakasını tutarak -çünkü şal giymeyecek kadar soyluydu-

dışarıda kalmış bir at gibi sırtını rüzgâra döndü ve Büyük Salon'un hemen üzerindeki küçük pencerelere baktı ancak, perdeler indirilmişti ve içerisi karanlıktı; Snæfriður gece uykusundaydı. Magnús bir süre titreyerek orada durdu, daha sonra binaların arasındaki geçitten birkaç köpeklerle beraber bir adam çıktı ve kar fırtınasının arasında adama bağırarak lanet olası Bræðratungalı Magnús'un derhal Skálholt piskoposluğunu terk etmesini, yoksa köpekleri üzerine salacağını söyledi. Gece gündüz gizlice etrafta dolanarak aynı şekilde davranmaya devam ederse bir daha gördüğünde onu bir direğe bağlayarak kırbaçlayacağını ekledi. Şimdiye kadar adama karşı iyi davranan ve ona sık sık piskoposluğun etrafında çeşitli işler veren kâhya da artık piskoposlukta yaşayan herkes tarafından adama böyle davranılacağını belirten emirler almıştı.

Magnús hiçbir şey söylemedi. Özellikle ayıkken, hiç kimseyle ağız dalaşına giremeyecek kadar büyük bir ağaydı ve diğer pek çok nedenin yanında, çok açtı. Arazideki binaların arasından esen rüzgâra karşı ilerledi ve kuvvetli rüzgâr elbiselerini dövüyordu; bacakları hiç bu kadar güçsüz hissetmemişti ve dizleri hiç şimdikinden daha fazla bükülmemişti. Bir zamanlar, eski şiirlerdeki kadar güzel bahar gecelerinde bu azametli döşeme taşlarının üzerinden atıyla gidiyordu; gündüzleri avluya atın girmesine izin verilmezdi. Ne yazık ki tek bir nallanmış atı da yoktu. Öte yandan, kendisine doğru nallanmış siyah bir atın üzerinde bir adam geliyordu; Hundapollur'a çıkmış alacakaranlıkta atını gezdiriyordu. Ağa adamı görmemiş gibi yaptı ve rüzgâra karşı yürümeye devam etti ancak, adam Magnús'un biraz arkasında durdu ve gevelenerek

ağzından köpükler damlatan atının yularını çekti. Eyerin üzerinden döndü ve gezgine seslendi:

“Sarhoş musun?”

“Hayır.” dedi ağa.

“Benimle bir işin var mı?”

“Hayır.”

“O zaman kiminle işin var?”

“Karımla.”

“Yani o da Skálholt'ta” dedi papaz. “Umarım ziyareti sevgili dostuma iyi gelmiştir.”

“Skálholt'taki insanlar için işlerin nasıl gittiğini biliyor olsaydın bundan şüphe duymazdım.” dedi gezgin.

Uzun bir süre önce birbirlerinin okul arkadaşı oldukları için papaza karşı böyle küstahça davranabiliyordu.

“Karımın beni terk etmesini sağlayarak hepiniz çok iyi bir iş becerdiniz ve tabii kendi çıkarınızı da görmezden geldiğiniz söylenemez.”

“Ben bir kadının senin kadar hoş bir insandan ayrılmasını sağlamanın her zaman benim kudretimin ötesinde olduğunu düşündüm, sevgili Magnús.” dedi papaz.

“Geçen yaz onunla evimin bahçesinde konuşmanızın iyi bir amacı olduğunu düşündüm.”

“Onunla konuşmanın suç olduğunu düşünmüyorum, sevgili Magnús. Sonuçta papazlar herhangi bir gündüz vaktinde bir bahçede sevgili cemaatiyle halka açık görüşmeler yapabilir. Sizin yerinizde olsaydım gündüz saatinde bahçeden başka bir yerde de yapılabilecek olan bu konuşmaları muhtemelen daha fazla dikkate alırdım.”

“Üşüyorum, açım, hastayım ve burada buz gibi havada fırtınanın ortasında durup sizin zırvallıklarınızı dinleyecek halim yok. Elveda, ben gidiyorum.” dedi Magnús.

“Gitmezsen geçen yaz karınla neden görüştüğümü anlatabilirim, sevgili Magnús,” dedi Rahip Sigurður. “Senin için bunları dinlemek önemliyse hemen söylemekten memnuniyet duyacağım.”

“Öyle mi?” dedi Magnús.

“Bu yaz insanlar brennivíne aşırı düşkünlüğün olduğunu konuşuyordu, sevgili Magnús.” dedi Rahip Sigurður. “Bu yüzden ben de bu dedikoduların doğru olup olmadığını öğrenmek için karın, sevgili Snæfriður’uma geldim.”

“Ne olmuş yani?” dedi ağa. “İçmem seni ne ilgilendirir? Kim içmiyor ki?”

“İnsanların brennivínle ilgili farklı görüşleri vardır.” dedi Rahip Sigurður. “Bunu sen de biliyorsun, sevgili Magnús. Bazıları onu tiksindirici bulur. Bazıları küçük bir damladan başka içmez. Diğerleri rahatlamak, belki biraz çakırkeyif olmak için biraz içer, sonra bırakır ancak, kendi zekâ ve bilgeliklerinden dolayı günlerce içen fakat değer verdikleri şeyi onun için feda edecek kadar brennivíne hayran olmayan insanlar da vardır. Bu insanlar brennivíne düşkün değildir.”

“Bir meseleyle ilgili konuşurken sürekli yerinde sayma huyunu hala kaybetmemişsin.” dedi Bræðratungalı Magnús. “Birbirimizle konuştuğumuzda, seni hiçbir zaman anlamadım ve hala da anlamıyorum. Benim sorduğum şu; geçmişte brennivín içmeyi sevmem benden başka kimi ilgilendirir? Bunu karımdan daha iyi bilen yok

ve o da evlilik hayatımız boyunca bu sebepten dolayı bir kez olsun beni eleştirmedir.”

“Brennivíne fazla değer vermeyen bir adam,” dedi Rahip Sigurður, “malikânesinin yıkılıp bir harabeye dönüşmesine razı olmaz ve onun için karısını, eğer varsa çocuklarını satmaya da razı olmaz. Karısı ona İzlanda'daki tüm kadınlar arasından en yüksek parayı getirirse bile.”

“Yalan.” dedi Bræðratungalı Magnús. “Tenezzül etmeyeceğim bir şey varsa, o da brennivindir.”

“Bu sözleri senin değil de Tanrı'nın sesi olarak düşünmeliyim, sevgili Magnús.” dedi başrahip. “İnsanlar ikisi arasındaki ayrımı yapabilmelidir. Bazı eylemleri yapmak bir insanın iradesinde değildir, ancak bu eylemler kişinin kulak astığı sesin söyledikleridir.”

“Bir daha ağzıma brennivín sürmeyeceğime dair kutsal bir yemin ettim,” dedi adam. “Ata doğru ilerledi ve iki eliyle birden yelesini tuttu. Sonunda ateşli gözlerle atın üzerindeki papaza baktı ve: “Karım evi terk ettiğinden beri gece ibadetime devam ettim ve her gece Tanrı'ya dua ettim. Annem *Yedi Söz Kitabı*'yla okumayı öğretmişti ve artık içimde brennivín için en ufak bir arzu yok. Bu günlerde zaman zaman brennivín teklif edildi ve ben sence ne yapmak istedim? İçine tükürmek istedim. Eğer karımla konuşursanız, Rahip Sigurður, bunu ona söyleyebilirsiniz.”

“Bence kendiniz söylerseniz daha iyi olur, sevgili Magnús.” dedi papaz. “Ancak, ona bir mesaj göndermek istersen, ona bu mesajları iletecek benden daha uygun kişiler var.”

“Kapıları yüzüme kapattılar.” dedi Magnús. “Sonunda, şimdi ev sahibinden bile daha uzun olan adamı görmeye

gittim ve onun yanından çıktıktan sonra köpekleri üzerime saldılar ve tekrar geri gelirsem canımı acıtmakla tehdit ettiler.”

“Ah bu dünya insanı!” dedi rahip.

Ağa, atın boynuna doğru yaslandı ve papazın yüzüne daha tutkulu bir şekilde bakarak sordu: “Bana doğruyu söyleyin, sevgili Rahip Sigurður, onunla bir ilişkisi olduğunu düşünüyor musunuz?”

Rahip Sigurður atın dizginlerini saldı.

“Sizi engellediğim için affedin.” dedi gitmeye hazırlanarak.

“Benimle iş yapacağınızı düşünmüştüm ve sizi gördüğümde, şu an olan şeylerin, Snæfriður’la o gün bahçede konuştuğumuzda başladığını söylemek istedim. Snæfriður, onu bir hiç uğruna satacak adamı onun için her şeyini verecek adamdan daha fazla sevdiği için, senin tüm hataların üzerine biraz düşünmek istiyordu.”

Ağa fırtınanın içinde ayağa kalktı ve adamın ardından bağırdı:

“Siggi, sevgili Siggi, sizinle biraz işim vardı, bir iki dakika daha konuşalım!”

“Geceleri ibadetimi yapıyorum -köpekler uyuduktan sonra,” dedi başrahip. “Penceremin yanına gelir ve sessizce ‘Tanrı benimle olsun.’ dersin camı senin için açacağım.”

XII

Breiðafjörður güzel bir bölgedir: Deniz ördekleri koylara doluşur, foklar kayaların üzerinde uyur, somon balıkları şelaleleri aşar, deniz kuşları adaların üzerinde toplanır. Deniz kıyısı çayırırla çevrenir, yamaçlar bodur ağaçlarla ve dağ geçitleri çimenlerle kaplıdır; üstteki geniş alanları fundalık araziler, dereler ve şelaleler doldurur. Çiftlik evleri, otlakları ve fıyortları gören çimenli göl kıyılarına kurulmuştur ve adacıklar ve mercan adaları sakın havalarda titrek, ipek gibi yumuşak ve kaynak sularındaki gölgeler gibi berrak silüetler sunar.

Arnæus bir gece Snæfriður'la konuşuyordu; Snæfriður, kocasının ondan ne istediğini sormuştu. “Hatırladığım kadarıyla, o bölgede bir çiftliğiniz vardı?”

“Ne olmuş yani?”

“Orada yaşamak isterseniz, size kereste gönderirim.”

“Ünlü kozmopolit.” dedi Snæfriður. “Gerçekten bu kadar çocuk musunuz?”

“Evet.” dedi Arnæus, “Bu kadar çocuğum. İlk izlenimlerin kalıcı bir etkisi vardır. Sizi ilk gördüğümde böyle bir çiftlikteydik. Bana sorarsanız sizi hep Breiðafjörður'de yanınızda yüzlerinde kederin asla yenemeyeceği ya da çeşitli çabaların yok edemeyeceği bir soyluluk taşıyan Breiðafjörður'deki insanlarla tasvir edebilirim.”

“Nereden geldiğim hakkında hiçbir fikrim yok.” dedi Snæfriður anlamsızca.

“Size bir hikâye anlatabilir miyim?” diye sordu Arnæus. Snæfriður başını salladı, aklı başka yerdeydi.

“Bir keresinde Breiðafjörður’da bir ziyafet vardı. Bahar zamanıydı, yaz güneşinin geri döndüğü zamanlar, İzlanda’da ölmeyen her şeyin canlandığı zamanlar. Bir gece geç saatlerde avluya atlarıyla iki kişi geldi. Yemek yemeden yollarına devam etmelerine izin verilmedi. Evin bahçesinde bir çadır kuruldu ve insanlar oturmuş, neşeye ve büyük bir kayıtsızlık içinde içkilerini içiyordu. Daha sonra yolcular, daha ihtiyatlı kişilerin, eşleriyle beraber oturdukları çiftlik evine davet edildiler. Birkaç genç kız yiyecek ve içecek getirdi. Gece vakti kısa bir süre şölene uğrayan bu misafirler kardeştiler, ilkinin diğerinden bir farkı vardı, fiyordun uzaklarında bir vekilhârçtı. Diğer on yıl boyunca yurtdışında yaşamış genç bir adamdı. Yaşlı olanı, kardeşinin gemisi Stykkishólmur’u karşılamaya gitmişti ve tüm geceyi ata binerek geçirmeyi planlamışlardı. Yurduna geri dönen adam gençliğinde tanıdığı gri halka, cana yakın tavırlarının griliği nasıl yalnızca daha keskin ve kederlerini daha talihsiz hale getirdiğine tekrar bakmıştı. Birkaç sarhoş adam çimenli yamaçtan tepetakla yuvarlanmış ve ölmüştü. Yolcular bir süre daha aklı başında insanların bulunduğu çiftlik evinde durdular, daha sonra yolcunun birinin gözlerinin önünden, uzaklardan bir yüz geçti. Bu yüz, onda diğer şaşkınlıkları bir kuruntuya çeviren daha farklı bir şaşkınlık uyandırmıştı ve daha önceleri kralın salonlarında bulunmuş olsa da hiç böyle bir şey yaşamadığını biliyordu.”

“Beni korkutuyorsunuz.” dedi Snæfriður.

“Böyle şeyler söylediğimde, kibar konuşmada hüküm süren tüm adabımuaşeret kurallarını bozduğumu fark ettim.” dedi Arnæus. “Ancak, ziyaretçi bunu ne kadar sık düşünürse düşünsün, bu görüntüyü, yaz gecesinin gizlenmiş pırıltısındaki atmosferi tanımlayacak doğru kelimeleri bir türlü bulamamıştı. Sonraları hala kendisine aynı soruları soruyordu: ‘Böyle bir şey nasıl olabilir? Bir insanın görünüşüyle diğer insanların görünüşü arasında nasıl böyle bir uçurum olabilir?’ Daha sonra sık sık kendisine sitem ediyordu: ‘Dünyada Breiðafjörðürlü bir kızın kokusuna karşı koymana yetecek kadar meşhur kızla karşılaşmadın mı? Bu düzensizliğin, saadet dolu bir anda ruhu doldurabilen türden bir aydınlanmadan kaynaklanıyor ancak, zekân bunun için dış dünyada yanlış izahlar getiriyor.’ Ancak, bu parıltı zaman geçtikçe daha da sabit bir hal almıştı, sonunda yabancı kadınların şöhret ve güzelliği ziyaretçinin zihninden gölgeler diyarına sürülmüştü. Geride kalan tek şey bu kızdı.”

“Belki de bu yabancı yolcu Breiðafjörðürlü bir kızın bir adamı ilk defa gördüğünde gözlerini ne kadar geniş açabildiğine şaşırmıştır!”

Arnæus, bu lafın dikkatini dağıtmasına izin vermedi.

“Bir adamın hayatında onunla beraber kalan ve yaşadığı süre boyunca kalacak olan tek bir an vardır. Daha sonra yaptığı her şey, iyi ya da kötü, hayat boyu savaşlarına devam ederken bu andan yansıyan ışığın altında yapar ve buna karşı koymak için yapabileceği hiçbir şey yoktur. Elbette, böyle bir ana hükmeden şey yalnızca bir çift gözdür, tüm şairlerin uğruna doğduğu gözler ve bu gözlerin şairi asla doğmamıştı, çünkü gerçek isimlerinin söylendiği

anda dünya yok olacaktı. Ne oldu, ne söylendi? Böyle bir anda hiçbir şey olmaz, hiçbir şey söylenmez ancak, birden nehrin yanındaki çayırdaydılar ve nehrin ağzı taşmıştı. Kızın arkasında altın rengi bulutlar parlıyordu. Güzel saçlarının arasından hafif gece meltemi esiyordu. Günün izleri, gül yaprağı yanaklarının üzerindeki solgun kızarıklıkta duruyordu.”

“Nasıl oldu da kraliçelerin dostu bu sersem kızı çayırlarda yürümeye davet etti? Oysaki o kız sadece on beş kış görmüştü.”

“Sadece on beş bahar görmüştü.”

“Kız, kendisinin varlığını bile zar zor anlıyordu. Ziyaretçi soylu biri olduğundan, ondan, ziyafetten ayrılan babasına bir mesaj iletmesini isteyeceğini düşünmüştü. Ertesi güne kadar adamın ona yüzüğü verdiğini fark etmemişti- adamın kendisine verdiği yüzüğü.”

“Böyle garip bir misafirden ne bekleyebilirdi?”

“Kız sulh hâkiminin kızıydı ve zenginlere herkes hediye verir. Sulh hâkimlerinin kızlarının da hediyeler aldığını düşünmüştü.”

“Yüzük adama geri geldiğinde o da, çiftçi kendisine içki alsın diye Jón Hreggviðsson’a geri verdi. Gemileri yakmıştı. Sözler, yeminler, en sevgi dolu dileklerimiz. Geçici şeyler. Güzel bahar gecesinin genç gül yaprağını buruşmuş parşömen kitaplara değişmişti. Bu kitaplar adamın hayatıydı.”

“Bunu bana daha önce söylemiştin.” dedi Snæfriður. “Ancak, gittin, Árni. Üzerinden iki aydan fazla zaman geçti, sen yoktun.”

“Anlatın bana, Snæfriður.”

“Kelimelerim kifayetsiz.”

“Söyleyecek kelime bulamayanlar masal anlatamaz, Snæfriður. Anlatabilen tek kişi düzgün nefes alan kişidir. Nefes alın.”

Snæfriður uzunca bir süre oturdu ve büyülenmiş gibi, nefes almaya devam ederek doğrudan karşıya baktı.

“Babamın eski kitaplarına bakmak için bizimle kalmaya geldiğinde, sevindiğimi hatırlamıyorum; ancak, yalnızca biraz meraklanmış olabilirim. Garip bir adamın bana yüzük verdiğini anneme anlatmaya hiç cesaret edemedim, çünkü bilgisi dışında yabancılardan hediyeler almamı yasaklamıştı. Sulh hâkiminin kızına hediyeler veren tanımadık bir adamın kötü niyeti olacağını düşünürdüm. Aslında genç kızlar annelerinin söylediklerine inanmakta zorluk yaşarlar, ancak ben yine de herhangi birinin ona bir şey söylemediğinden emin olmak için önlemimi almıştım; bu yüzden yüzüğü sakladım.”

“Lütfen devam edin.” dedi Arnæus.

“Neye devam edeyim?” dedi Snæfriður. “Hikâye mi anlatıyorum?”

“Lafınızı bölmeyeceğim.”

Snæfriður yere doğru baktı, dikkati dağılmış ve belirsiz bir biçimde: “Sonra ne oldu? Siz geldiniz. Ben on beş yaşındaydım. Gittiniz. Her şey bitti.”

“O yaz kitaplarını gözden geçirmek için yarım ay babanda kaldım. Pek çok kitap basımı ve birkaç parşömen yazması vardı. Bazılarını kopyaladım, diğerlerini ondan satın aldım, bazılarını da bana verdi. Kendisi örnek bir

İzlandalı bilgin ve özellikle soy bilimde de bilgili bir insan. Pek çok yaz akşamını bu ülkede yaşayan insanlar hakkında konuşarak geçirdik.”

“Sık sık sizi dinlerdim.” dedi Snæfriður. “Daha önce hiç yetişkinleri dinlemek istememiştim ancak, ne konuştuğunuzun çok azını anlasam da oradan ayrılamazdım. Gizlice sizi dinliyordum. Bu adamı, nasıl giyindiğini, botlarını, görünüşünü incelemek, ne hakkında konuşursa konuşsun söylediklerini duymak, ses tonunu dinlemek için inanılmaz heyecanlıydım. Sonra siz gittiniz. Ev bomboş kalmıştı. ‘Fiyordun diğer tarafından daha uzakta olmaması ne kadar güzel.’ diye düşünürdü bu aptal; ah, şimdi akşamları kim gizlice dinleyecek? Bir sonbahar gününde kız, adamın Hólmur kıyılarından açıldığını öğrendi.”

“O kış kral, beni, satın almak istediği birkaç kitabı incelemem için Saksonya’ya gönderdi. Bir kontun evinde kaldım. Lakin insanları şişman ve mutlu olan bir halkın bile çalıştığı bir günün sonunda ancak, iki şilin karşılığında bir konser salonuna girebildiği ya da pazar günleri kilisede büyük ustaların kantatlarını dinlemeye gidebildiği bir ülkeyi ziyarete gelen biri; dünyanın kuzeyindeki kıtlığın kahrettiği, insanların bilgin kişiler ve yarı medeni barbar ırk tarafından damgalandığı ülkesinden başka nereyi düşünebilir ki? Büyük ressamlar tarafından yapılmış bu değerli baskıları –bazıları önde gelen basımcı olan Plantino, bazıları Gutenber¹ tarafından yapılmış, süslü, bolca tezhip edilmiş, güzelce ciltlenmiş,

1. Plantino: Christophe Plantin (1520-1589), Fransız bir basımcıdır. Gutenberg: Johannes Gutenberg (1399?-1468), basım sanatının babası olarak düşünülen Alman zanaatkar ve mucittir.

bazıları gümüş tokalı kitapları- efendimin Kopenhag'taki kütüphanesi için almak istediği kitapları incelerken, benim aklım Kuzey ülkelerindeki en değerli –şimdi ahır gibi bir yerde çürümeye terk edilmiş olan- hazinenin kaynağı olan ülkedeydi. Her akşam uyumak için uzandığımda, uykularımı bu düşünce engelliyordu: Bugün *Skálde*'nin bir başka sayfası daha küflendi.”

“Ve Breiðafjörður'da küçük bir kız, Þorri ve Góa'nın² ıstırabına karşı koymaya çalışıyordu. Neyse ki sen bunu düşünmüyordun.”

“Destanlarda, genellikle kralların mahkemelerindeki İzlandalıların kış geldiğinde sessizliğe gömüldüğü anlatılır. Glückstadt'tan İzlanda'ya bahardaki ilk gemide yer ayırttım.”

“Kız nedenleri anlamıyordu, ancak her zaman yalnızca bir adamı düşünüyordu. Gründarfjörður'da geceleri uyumayan yaşlı bir pinti vardır -bir duka altınına bakarak öylece uyanık oturur- belki de kız da bu sefil adam gibi deliydi? Neden bu karmaşa? Bu heyecan? Bu boşluk? Grönland'daki insanlar gibi bir daha eve dönmeden yolda kalmış olmak, soğuk bir hüküm korkusu. İhtiyar Helga Álfisdóttir, çiftin yatak odasının dışındaki sandığa oturur ve diğerleri uyurken alacakaranlıkta dantel dikerdi. Uzun süredir bana peri masalları anlatmayı bırakmıştı, çünkü benim artık büyük bir kız olduğumu düşünüyordu. Şimdi bana sık sık zorluklarla karşılaşan halkla ilgili hikâyeler anlatıyor. Ülkenin insanlarıyla ilgili anıları pek çok nesil geçmişe dayanıyor ve bir insanın hayatında yaşayabileceği

2. Þorri ve Góa, kışın dördüncü ve beşinci ayları için İzlandacada kullanılan isimlerdir (kabaca, Ocak ve Şubat).

hiçbir şey onu şaşırtmıyordu. Hikâyelerini anlattığında, sanki ülkenin ve insanların tarihi gözlerimin önünden geçiyordu ve sonunda bir gece yatağın yanına gizlice sokuldum, cesaretimi topladım ve perdeyi çekmesini söyledim, çünkü ona bir sır anlatacaktım. Zihnimi kurcalayan ufak bir mesele olduğunu ve bu yüzden mutlu bir gün geçiremediğimi söyledim ve bana sulh hâkiminin kızı olarak seslenmemesi, onun yerine ben küçük bir kızken yaptığı gibi onun sevgili çocuğu olarak seslenmesi için yalvardım. Daha sonra sordu: ‘Sorun nedir, sevgili çocuğum?’

‘Bir adam var.’ dedim.

‘Kim o?’ dedi.

‘Bana bir şey ifade etmeyen, tanımadığım yetişkin bir adam. Muhtemelen delirdim.’

‘Ayaktakımından biriye,’ dedi Helga Álfisdóttir, ‘Tanrı yardımcımız olsun.’

‘İngiliz botları giyen adam.’ dedim, çünkü daha önce parlatılmış bot giyen bir adam görmemiştim. Birbirimizi gördüğümüz gece bana verdiğiniz yüzüğü kendisine gösterdim ve daha sonra bana bir şey ifade etmeyen ve hakkında hiçbir şey bilmediğim ve bir daha asla görmeyeceğim bu adamın gece gündüz zihnimi nasıl meşgul edeceğini ve nasıl korktuğumu ona detaylıca anlatmaya devam ettim. Tüm sırlarımı anlattıktan sonra avucunu elimin üzerine koydu, bana doğru eğildi ve kulağıma o kadar sessiz fısıldadı ki benden tekrar uzaklaşana kadar ne söylediğini anlamadım.

‘Korkma, sevgili çocuğum; bu aşk.’

Sanırım bayılmıştım. Nasıl kaçabileceğimi bilmiyordum. Aşk, birinin asla söyleyemeyeceği kelimelerden biriydi; sulh hâkiminin ailesinde böyle bir şeyden hiç bahsedilmezdi. Onun var olduğunu bilmezdik ve ablam Jórunn yedi yıl önce Skálholt'ta piskoposla evlendiğinde bu durumu aşk diye tabir edilen fikirle bağdaştırmak benim aklımın almayacağı bir şeydi. Diğer insanlar da evlendiğinde bu evlilik ya kırsal bölgelerdeki ekonomik bir anlaşma gibiydi ya da bunu sulh hâkiminin ailesinin yabancı olduğu dürtülerden dolayı yapıyorlardı. Sevgili babam bana Cicero'nun sayı bilgisinden okumayı öğretti ve kelimeler dünyasında gidebildiğim en uzak yer olan *Aeneid*'i okumaya başladığımda hiçbir zaman Dido'nun bunaltıcı duygularının gerçekliğe nazaran yalnızca bir şiir olduğunu düşünmedim. Bu yüzden Helga Álfisdóttir'den bana ne olduğunu öğrendiğimde elbette ki şaşırdım. Yatağıma girdim ve tabii ki ağlayarak bir ya da iki yastık ıslattım; daha sonra tüm Bjarni ve Þórður³ dualarını okudum ve sonunda hiçbir şey işe yaramayınca eski bir Katolik kitabından Selam Sana duasını on iki kez Latince okudum, 'Ora pro nobis peccatoribus nunc et in hora motris nostrae.'⁴ Sonra kendime geldim."

Arnæus: "Breiðafjörður'a geri döndüğümde sizin evinizdeki ilk günümde, birbirimizi gördüğümüz anda biliyordum. İkimiz de biliyorduk. O gün tüm bildiklerimiz önemsiz ve gereksiz gözük müştü."

3. Bjarni duaları ve Þórður duaları: Din adamı Bjarni Arngrímsson (1768-1821; Snæfríður'un bu eserden bahsetmesi açıkça bir tarih hatasıdır) ve Þórður Bárðarsón (ö. 1690; dua kitabı 1693 yılında yayımlanmıştır) tarafından yazılan dua kitaplarındaki dualar.

4. Ora pro nobis.. (Latince): Şimdi ve ölüm saatimizde bizim için dua edin günahkârlar.

“Ve” dedi Snæfriður, “ilk kez size geldim. Bunu hiç kimse bilmiyordu. Kendimden geçmiş bir halde size geldim, çünkü siz gelmemi söylemişsiniz ve benim irademi ben değil siz kontrol ediyordunuz. Azgın şelalelerden geçmem ya da ölümcül günahlar işlemem söylenseydi de gelirdim. Sonra size geldim. Bana ne yaptığınızı bilmiyordum. Ne olduğu hakkında en ufak bir fikrim yoktu. Yalnızca şunu biliyordum: Ben sizindim. Bu yüzden her şey güzeldi; her şey doğrudu.”

“Bu ilk gelişinizde bana ne sorduğunuzu hatırlıyorum,” dedi Arnæus. “Siz dünyadaki en zarif erkek değil misiniz?” diye sormuştunuz ve güvende olup olmayacağınızı anlamak istiyormuş gibi bana bakmıştınız. Sonra hiçbir şey söylemediniz.”

“Evet, söyledim, sonbaharda.” dedi Snæfriður. “Sonbaharda siz gittiğinizde, burada, Skálholt’ta birbirimize veda ettiğimizde, size şöyle demiştim: ‘Artık sormam gerekmiyor. Şimdi biliyorum.’”

“Ay ışığı küçük odamda parlıyordu. Verebileceğim tüm sözleri vermiştim. Açılacağım denizler vardı.”

“Evet, bilmeliydim.” dedi Snæfriður.

“Ne demek istediğinizi biliyorum.” dedi Arnæus, “Nulla viro juranti femina credat.”⁵ Gemiler gecikse bile sonunda evine varabilir, Snæfriður.”

“Gemiler Grönland’a döndüğünde,” dedi Snæfriður, “oradaki insanlar uzun süre önce gitmişti. Yerleşim yeri terk edilmişti.”

5. Nulla viro... (Latince): Hiçbir kadın yemin eden bir erkeğe güvenmemeli.

“Gemilerin dönüşünü belirleyen kader ve tanrılardır.” dedi Arnæus. “İzlandalıların destanları buna şahit.”⁶

“Evet, tanrıların ve kaderin var olması kesinlikle bizim için bir şans.” dedi Snæfriður.

“Ben dünyadaki en zarif erkek değildim.” dedi Arnæus.

“Değil miydiniz?” dedi Snæfriður, “Öyle olmasaydı Bræðratunga'daki ağayla evlenmez; Skálholt'taki başrahiple evlenirdim.”.

“Bir sonbahar günüydü. Siz ve ben, ablanız ve onun eşiyle batıdan buraya, Skálholt'a seyahat ediyorduk; birkaç gün sonra açılacaktım. İlkbahar günlerinden daha aydınlık olan bir sonbahar günüydü. Kırmızı uzun çorap giyiyoordunuz. Siz yanımda olduğunuz her an gibi, sanki perilerin arasında gibiydim ve denizlerde geçen daha önceki yaşamım yok olmuştu. Hafnarskógur'a gittik. Bir yolcu, güneş ve akarsularla ve tarlalardan yayılan hoş kokularla bu ısıtılı ülkedeki alanlara adım atar atmaz burada yoksulluk namına her şeyi unuttur. Kırsal yerlerdeki torf kaplı çiftlik evleri huzurlu ve büyülenmiş bir şekilde derin bir uykuda yatıyor gibiydi. Mavi bir pelerin giymiş önümüzden gidiyoordunuz ve saçlarınızdaki lülelerin arasında hafif rüzgâr esiyordu- benim gözümde siz eski destanların kahramanlarının uğruna hayatlarını feda ettiği ölümsüz kadındınız. Herkes ölse bile ona ihanet edilmemeli, dedi adam kadını korunun arasında

6. “İzlandalıların Destanları” (İzlandaca, Íslendingasögur) günümüzde genel olarak “İzlanda destanları” olarak bilinen destanlar; yani ağırlıklı olarak on ikinci ve on üçüncü yüzyıllarda yazılan ve İzlanda'ya yerleşimin yaşandığı yıllarla (870-930) on birinci yüzyılın (İzlanda toplumu ve kültürün kilisenin yeniden şekillenmeye başladığı) arası olan “Destan Çağı”nda İzlanda'da yaşamış olan bazı aileler veya kişileri konu alan destanlardır. *Egils saga*, *Grettis saga* *Ásmundarsonar* ve *Njáls saga* gibi destanların tümü bu kategoriye aittir. Konularından dolayı bu destanlar genellikle “aile destanları” olarak adlandırılır.

atıyla götürürken. Asla sizi terk etmemeye kararlıyım. Kralın, İzlanda'da en çok arzuladığım makamı vereceğini biliyordum ve o zamanlar ikinci sulh hâkimi makamı boştu. Ancak, *Skálða* denen kitap vardı. Yıllarca bu kitap zihnimi kurcaladı ve onun sayfalarını araştırmaları için ülkenin her bir köşesine adamlar gönderdim. Yüz yıl önce yoksul bir soylunun mirasçılarına kalmıştı; onu parçalara ayırmışlardı ve sayfalar ülkenin dört bir tarafına dağılan acımasız dilencilerin ellerindeydi. Çok çaba sarf ettim ve çoğunu güçlülükle bir araya getirmeyi başarabildim ancak, hala on dört sayfa eksikti, tüm kitabın en değerli sayfaları. Akranes'teki bir kulübede eski bir el yazmasının birkaç parçası olduğuna dair müphem bir şüphe duymuştum ve siz de benimle beraber oraya gitmeye ikna olmuştunuz. O yerin adı Rein'di."

"Beni içeri davet ettiğinizi hatırlıyorum," dedi Snæfríður.

"Çok doğru, bu yer yiğitlik masallarının kahramanı olan bir kadına uygun değildi. Herkesin önünde nasıl bana sokulup 'Sevgili dostum, beni bu korkunç eve neden getirdiniz?' dediğinizi daha dün gibi hatırlıyorum. Bunu dedikten sonra gitmiştiniz."

"Beni unuttunuz."

"Bu viranede *Skálða*'nın en değerli sayfalarını bulmuştum. İyice aradık ve sonunda yaşlı bir kadının yatağında çöplerin içine gömülmüş halde bulduk bu değerli kitap parçalarını. Oturma odasında, ellerimde sayfalarla durduğumu ve Kuzey topraklarında bu kitaplardaki değerli bilgilere sahip olan insanları düşündüğümü hatırlıyorum. Dermansız ihtiyar bir kadınla ahmak, aksi ve kibirli bir tel hırsız olan ve öldürmekle suçlandığı

cellâdın kırbaç darbeleriyle sırtı şişen çiftçi, büyük gözleri olan zayıf düşmüş kız ve yüzleri yok olmuş iki cüzamlı. Daha sonra siz gitmiştiniz. Gideceğimi ve bir daha asla geri dönmeyeceğimi biliyordum. O anda size ihanet ettim. Hiçbir şey beni katledilmiş bir halkın lideri olmaya zorlayamazdı. İzlanda'nın kitapları beni geri çağırdı.”

Bayan Snæfriður ayakta duruyordu.

“Hiçbir zaman sizi suçlamadım, Árni.” dedi. “Ne sözlerimde, ne düşüncelerimde. Yüzükle size gönderdiğim mesajlardan bunu anlamalıydınız.”

“Jón Hreggviðsson'dan konuşmamasını istedim.” dedi Arnæus. “Mesajlarınızı hiç almadım.”

“Skálholt'tan ayrıldım” dedi Snæfriður, “ve gece Þingvellir'e geldim. Yalnızdım. Bu suçluyu size göndermeye karar vermiştim. Annesi dağları ve dereleri aşarak bana geldi. Geri dönmeyeceğini biliyordum, ancak sizi suçlamadım; ben, aşkımı bir önceki gece kendimi ilk kez Bræðratungalı Magnús'a verdiğimde bilerek öldürmüştüm. Þingvellir'e giderken, size göndermeyi planladığım mesajları yazıyordum ve sonrasında siz onları reddettiniz, çünkü bana güvenmiyordunuz. Şimdi yine de size söylemek istediklerimi söyleyeceğim ve onların bu gece ve bundan sonraki her gece için aramızdaki son konuşma olmasını isteyeceğim.”.

Daha sonra Snæfriður uzun zaman önce, bir zamanlar babasının suçlu bulduğu hükümlünün Öxará Nehri kıyısındaki Þingvellir'den sevdiğine iletmesini istediği sözlerini söyledi: “Eğer efendimiz İzlanda'nın onurunu kurtaracaksa, ben utancımdan ölsem bile, onun yüzü bu genç kız için parlamaya devam etsin.”

XIII

Bir gün piskoposun eşi, Snæfriður'un sağlığını sormak ve her zaman ustalıkla olan nakışına gıptayla bakmak için kız kardeşine gitti. Hanımefendinin yanakları morarmıştı ve gözlerinde garip bir pırıltı titreyiyordu. Başka şeylerin yanında, kız kardeşine geceleri yeteri kadar uyuyup uyumadığını ve teyzesinin odasında kalan kızının, gürültü ve koşturmasıyla kendisinin uyumasını engelleyip engellemediğini sordu. Eğer böyle bir şey varsa, kızı yatacağı başka bir yer bulacağını söyledi. Snæfriður, hanımefendi ne zaman güler yüzlü olsa ablasına karşı tavır takınırdı. Hiçbir şeye ihtiyacı olmadığını ve kız kendisiyle kaldığı sürece bunun onu memnun edeceğini söyledi.

“Vaktinde uyuyor mu?” diye sordu piskoposun eşi.

“Genellikle benden önce uyuyor.” dedi Snæfriður.

“Ama sevgili Snæfriður, sen her zaman erken yatarsın.”

“Geceleri hep biraz uyuşuk olurum.”¹ dedi Snæfriður.

“Dokuma odasındaki kızlardan biri bazen geceleri alt kata indiğini görüyormuş,” dedi piskoposun eşi.

“Hizmetçiler geceleri daha fazla uyumalı.” dedi Snæfriður. “Ve gündüzleri daha az konuşmalı.”

Piskoposun eşi biraz tereddüt etti, daha sonra konuşmaya başladı: “Doğru uyku saatinden bahsettiğimize göre, hazır

1. Destanlarda “geceleri uyuşuk” olarak tabir edilen kişilerin (Ízlandaca, kvöldsvæf) genellikle şekil değiştirmek gibi geceye özgü eylemlerle uğraşan kişilerdir. *Egils saga*'daki Skallagrímur Kveldúlfsson bunun bilinen bir örneğidir: bazıları geceleri kurt adama dönüştüğünü öne sürmüştür.

aklımdayken sana son haberleri söylemem iyi olacak. Piskopos bu bölgede bir yerden yazılan, Skálholt'taki insanların gece yaptıklarından şikâyet eden ve soruşturma ve dava açmakla tehdit eden mektuplar almaya başladı.”

Snæfriður, beklendiği gibi bu mektuplar ve nerden geldikleriyle ilgili daha fazla şey öğrenmek istiyormuş gibi davrandı ve ablası, meseleyle ilgili bir mektubun kralın vekili Arnæus'la ilgili olduğunu ve onu gece yapılan uygunsuz davranışlara karışan taraflardan biri olmakla suçladığını; diğer tarafın hanımefendinin kız kardeşi Snæfriður olduğunu söyledi. Piskoposun eşi, kız kardeşinin böyle bir mektubun arkasında yatan sebeplerle ilgili kendisinden daha fazla şey biliyor olabileceğini düşünüyordu. Snæfriður böyle bir konuda daha önce bir şey duymadığını söyledi.

Daha sonra piskoposun eşi, Arnæus'un yakın bir zamanda piskoposla görüştüğünü ve kendisine Bræðratungalı Magnús tarafından gönderilen bir mektup gösterdiğini söyledi. Mektup, neredeyse Arnæus'a açık bir şekilde saldırı anlamına gelebilecek tehdit edici bir üslupta yazılmıştı. Bu mektup kralın vekili Arnæus'u, mektubu yazan kişinin karısıyla Skálholt'ta yasak bir ilişki yaşamakla suçluyordu- bu ilişkiyle ilgili insanların arasında çoktan dedikodular başlamıştı. Magnús, güvenilir bir kaynaktan karısının, Arnæus tek başınayken bazen kurnaz adamlardan en az şüphe duyulan vakit olan öğleden sonraları, bazen de diğerlerinin yataklarına gittiklerinden emin oldukları gece geç vakitlerde, sürekli onun odasına gittiğine ve daha sonra Snæfriður'un yaklaşık bir saat boyunca kapalı kapılar ardında Arnæus'la yalnız kaldığına

dair bilgi aldığını iddia ediyordu. Magnús mektupta, uzun bir süre önce karısının, evlenme çağında olan bir kızın, o zamanlar Kardinaller Kurulunda yargıç yardımcısı olan kralın vekiliyle bir çeşit gizli ilişkiye girdiğini ve karısının da baharda, Arnæus İzlanda'ya geldikten hemen sonra kendisine karşı tavırlarının değiştiğini ve bu yüzden şimdi eski defterlerin yeniden açılmış olduğunu ifade ediyordu. Ayrıca Bræðratungalı Magnús, evlilik nedeniyle kendisiyle bağı bulunan bazı yetkililerin nefret dolu zorbalıklarıyla baskı altına alındığını iddia etmişti. Bu yetkililer, geçen sonbahar boyunca karısını, meşru kocası olan kendisinden uzaklaştırmak için uğraşmıştı ve kendisi de yüksek rütbeli yetkililerin bu eziyetlerine karşı güç dilemiş, ailesinden ve arkadaşlarından yoksun bu zavallı adama karşı kibirli davranışlarını engellemesini isteyerek Tanrı'ya yakarmıştı.

Hikâye bu noktaya geldiğinde, Snæfriður artık kendisini tutamadı ve kahkahayla gülmeye başladı. Piskoposun eşi şaşkınlık içinde ona baktı.

“Gülüyorsun, kardeşim?” dedi

“Başka ne yapabilirim?” dedi Snæfriður.

“Bu ülkede Büyük Buyruk² hala geçerli.” dedi piskoposun eşi.

“Öyleyse hepimizin köşeye sıkışacağını düşünüyorum.” dedi Snæfriður.

“Magnús'un yapması gereken tek şey piskoposluğun yöneticilerine, tüm dolandırıcılara ve hizmetçi kızlara

2. Büyük Buyruk (İzlandaca, *Stóridómur*):1564 yılında Alþingi tarafından kanun haline getirilen (1838 yılında kaldırılan) ve ahlak ve iffet suçlarına sert cezalar getiren bir mahkeme kararıdır (Romanda daha önce bahsedilen erkekler için yanma ve asılma cezaları, kadınlar içinse boğulma cezaları bu kanunun sonucunda ortaya çıkmıştır).

karşı zina suçlaması yapmak ve böylece tüm bu sefil ayaktakımının kendilerini eğlendirmek için çokça malzemesi olacak. Hepimiz sonuçlarına katlanmak zorunda olacağız.”

Snæfriður gülmeyi bıraktı ve ablasına baktı. Ablası, artık gülmüyordu. Snæfriður hiçbir şey söylemedi ve piskoposun eşi sordu:

“Ben senin ablanım ve Skálholt'ta evli bir kadını, bu saatten sonra neye inanayım?”

“Neyin en doğrusu olduğunu düşünüyorsan ona inan, sevgili bayan.” dedi Snæfriður.

“Bu haberler beni can evimden vurdu.” dedi piskoposun eşi.

“Gerçekten senden bir şey saklamak istesem bile, ablacığım, bunu bana sorarak daha fazla şey öğrenebileceğini düşünüyor musun?” dedi Snæfriður. “Kendi soyunu daha iyi anlamalısın; özellikle de kendi cinsiyetinden olan birini.”

“Ben burada, Skálholt'ta, evin hanımıyım” dedi piskoposun eşi, “ve senin ablanım. Tanrı'nın ve insanların önünde bu suçlamanın gerçek mi yoksa yalan mı olduğunu bilme hakkım ve sorumluluğum var.”

“Benim şimdiye kadar anladıklarım göre bu ailenin üyeleri o kadar büyük soylulardı ki bu tür bir mesele onlar için önemsiz sayılırdı.” dedi Snæfriður.

“Sence bu suçlamanın gerçek mi yoksa yalan mı olduğunu öğrenmek için senin, benim ve hepimizin onurundan daha çok neyi arzulayabilirim?” dedi piskoposun eşi.

“Skálholt’taki insanların, Magnús Sigurðsson’un söylediği bir saçmalığı sorun edecek olması çok garip olurdu.” dedi Snæfriður.

“Umutsuz bir adamın neler yapabileceğini kimse bilemez. Ayyaşları sarhoşken anlayabiliriz ama ayıkken anlayamayız.” dedi piskoposun eşi. “Eğer duruşmalar ve ifade verme süreci başladığında kimin tarafında duracağımı bilmezsem evimdeki insanları nasıl savunabilirim?”

“Ben şimdi ya da sonra, olumlu ya da olumsuz yönde yemin etsem,” dedi Snæfriður, “bunun hiçbir önemi olmayabilir. Sen de her şeyi akışına bırakmalısın, ablacığım. Bir kadın, kendisi için gerçekten daha değerli bir meseleyi gizlemek istiyorsa, her yerde ve her insana karşı aksini söyleyerek yemin edebilir.”

“Tanrı bana merhamet etsin, bunları söylemen beni dehşete düşürüyor. Ben dini görevi olan bir adamın eşiyim.”

“Piskoposun kızı Ragnheiður,³ Tanrı’nın önünde mih-raba giderek ant içti.”

“Yemin ederek, hiçbir detayı atlamadan, önemli ya da önemsiz kendim hakkındaki her şeyi sana anlatabilirim, kardeşim.” dedi piskoposun eşi.

“Ancak, saçma bilmecelerle cevap veren kişi kirli bir vicdanı olduğu şüphesini uyandırır. Kız kardeşlerin arasındasla böyle bir şey olmamalı. Her biri birbirinin sırdaşı gibi davranmalı ve eğer başına talihsiz bir olay gelirse onu sığınağı olarak görmelidir.”

“Bir zamanlar pişmanlıktan ölen yaşlı bir kadın vardı.” dedi Snæfriður. “Danasını beslemeyi unutmuştu. Eminim hiç kız kardeşi yoktu.”

3. Ragnheiður için sayfa 46’teki dipnota bakın.

“Bu düpedüz alay, Snæfriður.” dedi piskoposun eşi.

“Yaptıklarımın sadece birinden pişmanlık duyuyorum.” dedi Snæfriður. “Bu öyle utanç verici bir hareketti ki sevgili ablama kısaca anlatmaktan başka bir şey söyleyemiyorum. Bir adamın hayatını kurtardım.”

“Büyücünün fırtınaları içinde kaybolmuşsun, Snæfriður.” dedi piskoposun eşi. “Ancak, şimdi, benim ya da kendin için değilse bile, güzel annemizin ve ülkenin onurunu ayakta tutan babamızın hatrına senden bana olayı anlatmanı istiyorum. Bu ilişkide bizim kötülüğümüzü isteyenlere koz çıkaracak bir durum var mı?”

“Sonbaharda bir gün.” dedi Snæfriður, “Sana geldim, ablacığım. Kendi hayatımı kurtardığımı söyledim. Bununla birlikte, bu gece, on beş yıldır her gece olduğu kadar tehlikede değildim. Magnús marifetli biri olabilir ancak, sarhoşken, nasıl insan öldürüleceğini –en azından beni nasıl öldüreceğini- bilmiyor. Akli başına geldiğinde şüphesiz ki bu sonbaharda Skálholt’a gitmek istememi garip bulacaktı, çünkü hiçbir sonbaharda gitmemiştim ve haklılık payı vardı. Nerede olduğuma ya da nerede durduğuma dair en ufak bir fikrim yoktu ve ne kadar çabalarsam çabalayayım yaşananları kendime açıklayamıyordum. İçimde saflık yok. Kısa bir süre kralın vekiliyle önemli işlerimin olduğu bazı durumlarda bulunmuş olabilirim, net olarak hatırlayamıyorum. Özellikle zeki olmayan kadın ve erkeklerle de olsa hoş konuşmalar yapma konusunda ne kadar usta olduğunu sen de biliyorsun. Büyük ihtimalle de kâatibi biz konuştuğumuz sırada etraftaydı ancak, bunu da tam hatırlayamıyorum.”

“Ne olursa olsun.” dedi piskoposun eşi. Dudaklarının etrafında büyük bir kırıksıklık belirdi. “Onun ailesinin ülkedeki en zampara erkeklerin bulunduğu aile olduğunu bilmiyor musun?”

Snæfriður’un yüzü kıpkırmızı kesildi ve yüz hatları bir süre gevşedi. Oyasına uzandı ve daha öncekinden daha alçak bir ses tonuyla:

“Beni bayağılıklardan uzat tutun, bayan.”

“Ben Latince konuşmuyorum, sevgili Snæfriður.” dedi piskoposun eşi.

İkisi de uzunca bir süre sessizce oturdu. Snæfriður başını kaldırmıyor, oyasıyla ilgileniyordu. Sonunda kız kardeşi kendisine doğru geldi ve alnından öptü. Güler yüzlü tavrı geri dönmüştü.

“Eğer kocamın himayesi altında olan bu olayların gelişmesinden kendisi sorumlu tutulacaksa,” dedi piskoposun eşi, “bilmem gereken tek bir şey var...” bu noktaya geldiğinde kız kardeşine doğru eğildi ve fısıltıyla: “Bilen birileri var mı?”

Snæfriður soğukkanlılıkla ve ilgisizce ablasına baktı ve anlamsızca yanıtladı: “Yemin ederim bir şey olmadı.”

Kısa bir süre sonra konuşma bitti.

Bundan kısa bir süre sonra bir gece Snæfriður, vekili ziyarete gitti ve diğer konuların yanında, Magnús Sigurðsson’dan aldığı konuşulan mektup konusunu açtı. Arnæus, kralın bir yetkilisi olarak, mektubu piskoposa sunma görevinin kendisinde olduğunu düşündüğünü söyledi. Bunun dışında, hiçbir şeyin yaşandığı kanıtlanmadığı için bu belgenin mantıksız olduğunu düşünüyordu.

Snæfriður, “O zaman hiçbir şey olmadı mı?” diye sordu.

“Bir şey olduğu kanıtlanmadıkça hiçbir şey olmamış demektir.” dedi Arnæus.

“Bazı akşamlar beraber burada oturduk.” dedi Snæfriður.

“Eski İzlandalılar aptal değildi.” dedi Arnæus. “Hıristiyanlığı getirmiş olabilirler; ancak, insanların kâfirce eylemler yapmasını yasaklamadılar- açık bir şekilde yapmadıkları sürece. İran’da yalan söylemek yasaklanmamıştı -herkes isterse yalan söylemekte özgürdü, ancak, kimsenin bunu ispat etmesine imkân tanımayacak şekilde. Ancak şüphe uyandıracak şekilde yalan söyleyen kişilerle alay edilirdi ve aynı şekilde tekrar yalan söylerse alçak denerek yaftalanırdı; üçüncü kez yalan söylediği kanıtlanırsa dili kesilirdi. Mısır’daki kanunlar da hemen hemen aynıydı; hırsızlık yapmak sadece serbest olmakla kalmamış, övülmeye değer bir şey olarak görülmüştü, ancak biri hırsızlık yaparken yakalanırsa iki eli de bileklerinden kesilirdi.”

“O zaman bizim naçiz dostluğumuz ebediyen bir suçla eşdeğer mi tutulacak?”

Kralın vekilinin enerjik ve neşeli tavırları birden yok oldu ve belirsizce yanıtladı:

“İnsan talihi ne zaman Tanrı’nın ve insanların yasalarına karşı gelerek bir suçtan daha iyi bir şey olarak görülmüş ya da gizli tutulmadan keyfi sürülmüştür?”

Snæfriður bir süre Arnæus’a baktı. Sonunda adama doğru yürüdü ve: “Sevgili dostum, yorgunsunuz.”

Snæfriður, Arnæus'un yanından ayrıldıktan sonra ev bir süre sessizleşti. Gece birinin dışarı çıkması gerekir diye Büyük Salon'un fuayesinde küçük bir lamba yanık bırakılmıştı. Şimdi de durum böyleydi. Binanın ana girişinin karşısındaki bir başka kapı fuayeden kilere ve mutfığa, daha sonra ev sahibinin yatak odasına giden koridora açılıyordu; fuayeden yukarıdaki bir tavan arası odasına giden merdivenler vardı. Olay şöyle oldu: Snæfriður Büyük Salon'dan çıktığında ve odasından çıkarken kendisine eşlik eden Arnæus eşiğin üzerinde Snæfriður'un arkasında durup iyi geceler dilediği sırada Snæfriður, oradan geçen birinin girişten salona kadar yanan titrek lambanın ışığıyla aydınlanmış yüzünü gördü. Adam ikisini görmüştü ancak, hareket etmedi; çehresi gölgeli adam siyah gözleriyle solgun ve şaşkın bir şekilde, ikisine bakarak girişte öylece durdu.

Snæfriður girişte kısa bir süre için adama baktı, daha sonra gözünü kralin vekiline çevirdi ve vekil fısıltıyla konuşmaya başladı: "Dikkatlice gidin." Snæfriður, her şey normalmiş gibi davrandı ve Büyük Salon'un eşliğinden merdivenlere kadar birkaç adım attı, daha sonra sessizce odasına çıktı. Arnas kapıları kapattı ve odasına geri döndü. Salonun eşliğindeki adam da sessizce kapısını kapattı.

Ev tamamen sessiz kalmıştı.

XIV

Küçük ayakları ve pelerininin içinde narin vücuduyla Snæfriður yanlarından geçerek başrahibin ofisine doğru yürürken, erkek öğrenciler gürültü patırtıyı bırakmış ölüm sessizliği içinde onu izliyorlardı.

Pencere camlarını kırağı kaplamıştı. Adam birkaç kitabın üzerine eğilmiş masasında oturuyordu ve kapı çaldığında suratsızca “Deo gratias”¹ diye bağırdı, ancak kapı açıldığında başını kaldırmadı; kitabını okumaya dalmıştı. Snæfriður eşikten içeri girdi ve adamın masasının üzerinden sallanan iğrenç ahşap çarmıha baktı, daha sonra hem saygılı hem de tasasız bir üslupla adamı selamladı: “Tanrı’dan iyi günler dilerim.”

Bu sesi duyduktan sonra adam dehşet ifadesine yakın bir şaşkınlık içinde başını kaldırdı. Işığın şimdiki gibi kararsız olduğu bir anda, adamın gözleri yanmakta olan birer kömür gibi parlamıştı. Ayağa kalktı, misafirini başıyla selamladı ve onun için koltuğundaki minderleri tombullaştırdı, daha sonra bir tarafında çarmıh bir tarafında da Snæfriður olacak şekilde ortaya oturdu.

“Bu gar-öhöm-garip adam ilk defa böyle bir onura nail oluyor.” diye başladı adam ancak, bu ziyaret için hiç hazırlıklı değildi ve böyle bir görüşme için gerekli nezaket standartlarına uyan sözcükleri bir araya getirmekte o kadar

1. Deo gratias (Latince): Tanrı’ya şükürler olsun (Benedik tarikatının üyeleri tarafından kullanılan bir selamlama ifadesi).

beceriksizdi ve kendini öyle kaybetmişti ki tek yapabildiği öksürmekti.

“Hayır, kendinize garip diyemezsiniz, sevgili Rahip Sigurður.” dedi Snæfriður. “Siz, tüm bu topraklara sahipsiniz ve burada sizi sıcak tutacak bir sobanızın olmaması büyük bir utanç; şimdiye kadar üşütmemiş olmanız bir mucize. Ayrıca, bu ziyaret ilk değil. Güzel eşiniz hala hayattayken bir kez daha size gelmiştim ve kendisi bana bir kutunun içinde bal vermişti -ah, sanıyorum unutmuşsunuz- ancak, siz bu korkunç şeyi evinize götürmüştünüz.“ Snæfriður kapıya doğru bakarken kısa süreli bir iç çekti: “Gerçekten kutsal Kurtarıcının bu kadar sefil olduğunu mu düşünüyorsunuz?”

“In cruce latebat sola deitas

At hic latet simul et humanitas”² diye mırıldandı başrahip.

“İşte bu bir şiiirdi!” dedi Snæfriður. “Ne kadar az gramer bildiğimi tamamen unutmuşum ancak, ‘deitas’ın ilahilik olduğunu ve ‘humanitas’ın insanlık olduğunu ve bu ikisinin birbirinin düşmanı olarak adlandırılabilceğini biliyorum, doğru mu? Sizce bir adam sürekli bağışlanma dileyerek *Ave Maria*’yı okumalı mı yoksa dindar bir eşi olan efendimiz Luther gibi mi davranmalı?”

“Sorma nedenlerinizi bilseydim daha iyi yanıt verebilirdim,” dedi başrahip. “Şimdi bana sevgili karımı hatırlattınız. Ancak bu yaralara baktığımda, fani huzurumu benden aldığımda bana gösterdiği merhamet için Tanrı’ya minnettarım.”

2. In cruce... (Latince): Haç’ta yalnızca ilahilik saklıydı ancak, burada insanlık da saklı.

“Beni korkutmak için acıları kullanmayın, sevgili Rahip Sigurður,” dedi Snæfriður ve İsa’nın üzerindeki gözlerini adama çevirdi. “Ancak, hala tombul bir atınız ve toprağınız var. Bana, daha önceki gibi şimdi de matmazel diyin, dostum ve talibim olun.”

Adam cüppesini yakasına doğru çekti ve dudaklarını sıkıca büzüştürdü.

“Üşümüş olmalısınız, sevgili Rahip Sigurður. Pencere camları buzlanmış.”

“Hmm...” dedi adam.

“Beni anlamaya çalışın.” dedi Snæfriður. “Derhal konuya girmeme şaşırdığınızı biliyorum ancak insanın kendi değersizliğini Tanrı’nın huzurunda ebedi zaferini kazanmış biriyle tartışmasının zor olduğunu anlamalısınız.”

“Bir zamanlar size elimi uzatmak için seçildiğimi düşünürdüm, Snæfriður,” dedi adam. “Ancak her şey Tanrı’nın buyurduğu şekilde gerçekleşir.”

Snæfriður birden sordu: “İki gece önce neden piskoposun evinde salonun eşiğinde duruyordunuz? Ve neden bana iyi geceler demediniz?”

“Vakit geç olmuştu.” dedi başrahip. “Çok geç.”

“Benim için geç değildi.” dedi Snæfriður. “Ve yorgun olsanız bile, hala ayaktaydınız. En azından iyi geceler dileyebileceğinizi düşündüm.”

“Yatak odalarının birinde hasta bir kadınla konuşuyordum ve vakit geç oldu.” dedi başrahip. “Ön kapıdan dışarı çıkacaktım ancak kilitliydi. Bu yüzden geri döndüm.”

“Dün sabah ilk iş bunu ablama anlattım. ‘Sence Rahip Sigurður senin hakkında ne düşünüyor?’ diye sordu

bana. ‘Sanırım tüm bu çirkin masallara inanıyor.’ dedim. ‘Onunla kendim konuşmalıyım.’ “

“İnsanların düşündüğü önemli değildir. Önemli olan tek şey Tanrı’nın bildikleridir.” dedi Rahip Sigurður.

“Yine de, Tanrı’nın bildiklerinden korkmuyorum.” dedi Snæfriður. “Ancak, insanların ne düşündüklerine önem veriyorum, en önemlisi de sizin ne düşündüğünüze, sevgili Rahip Sigurður, siz benim günah çıkardığım papaz ve dostumsunuz. Arnæus gibi böyle mükemmel bir insanın benim gibi papaz sadakalarına muhtaç olan sefil bir kız yüzünden adının çıkması beni çok derinden yaralardı. Bu sebeple o gün onun odasına gittim ve şöyle söyledim: ‘Árni, Skálholt’u terk edip evime ve kocama gitmem daha iyi olmaz mı? Sizin gibi masum bir insanın, benim yüzümden iftiralara katlanmak zorunda kalabilecek olmasına dayanamıyorum.’ ”

“Bana bir şey söyleyecekse, bunu uzun zaman önce genç kızken yaptığınız gibi kendi kalbinizden söylemenizi istiyorum. Başkalarının sözleriyle konuşmayın, özellikle de az önce bahsettiğiniz adamdan. Kendisi yılan gibi çatal dillidir.”

“Siz İsa’yı seven bir insansınız.” dedi Snæfriður, “Bir insandan nasıl nefret edebilirsiniz?”.

“Hıristiyanlar, kendisini şeytana satan bir insanın sözlerinden ve eylemlerinden nefret duyar. O kişinin kendisine acırlar.”

“Sizin aziz bir insan olduğunuzu bilmeseydim, sevgili Rahip Sigurður, bazen kıskanç olduğunuza inanabilirdim ve o zaman kendimi tebrik edip evde kalmış kibirli bir kadın olmaktan başka ne yapabilirdim?”

“Bir bakıma size borçluyum, Snæfriður, çünkü ruhun stigmata ve çarmıh için edeceği dualar kalbime en yakın tuttuğum kelimeler olmalıydı: ‘Fac me plagis vulnerari, fac me cruce inebriari.’”³

“Evet, daha geçen yaz bir gün kocası yokken evli bir kadına geldiniz ve ona evlilik teklif ettiniz.” dedi Snæfriður. “En azından bu kadın o kelimelerden din ve Yargıtay’la ilgili olanları algılayarak ifadelerinizi başka yöne çekmemişti.”

“Geçen yaz size yaptığım ziyaretin kötü bir amacı olduğunu reddediyorum, bayan.” dedi başrahip. “Eğer size karşı fikirlerimde herhangi bir kötü arzu varsa da bu, uzun hatta çok uzun zaman önceydi. Şimdi benim size karşı düşüncelerimde yalnızca ruhumun diğer ruhlara karşı duyduğu sevgi var. Ayrıca sizi kahreden kötü serapların geçip gitmesi için dua ediyorum. Sevgili Snæfriður, şu anda sizi izleyen Tanrı’nın gözlerinden korkmadığınızı söylediginizde bu ifadelerin ne kadar korkunç olduğu aşikâr değil mi? O’nun sizin ruhunuza duyduğu aşkın çok büyük olduğunu ve tüm dünyanın onun yanında bir toz zerresi olduğunu biliyor musunuz? Siz hiç kendi ruhunu sevmeyen bir insanın Tanrı’dan nefret ettiğini düşündünüz mü? ‘Değerli ruhum, sevgili ruhum,’ der sevgili Davut Peygamberimiz kendi ruhuna hitap ederken, çünkü ruhunun bir yemlikte doğan ve günahlarından arınmak için çarmığa gerilen insanın bir parçası olduğunu bilir.”

“Rahip Sigurður,” dedi Snæfriður, “bir kez olsun dinle ilgili güzel işlerinizi bir kenara bırakıp; elinizi kalbinize

3. Fac me... (Latince): İtalyan Fransiskan rahibi Jacopone da Todi (ö. 1306) tarafından yazılan ilahi *Stabat mater dolorosa*’da geçen sözlerdir; “Bırakın kırbaç yaralarına katlanayım, bırakın haçla kendimden geçeyim.”

koyarak ve Kurtarıcının delinmiş ahşap ayağı yerine bir anlığına yaşayan bir insanın yüzüne bakarak, içtenlikle tek bir soruyu yanıtlar mısınız? Bu dünyada hangisi diğeri için daha fazla çile çekmiştir; insanlar için Tanrı mı yoksa Tanrı için insanlar mı?”.

“Sadece korkunç günahları işlemeye istekli olan kişi böyle bir şeyi sorar. Ebedi ölümü içeren bu zehirli kadehin sizden alınması için dua ediyorum.”

“Benim ilişkilerimle ilgili hiçbir şey bilmediğinizi düşünüyorum.” dedi Snæfriður. “Hizmetçi kızların benimle ilgili saçmalıklarına ve dedikodularına, mantıklı muhakeme yapmak yerine kendi kötü niyetinizden destek veriyorsunuz.”

“Çok ağır konuşuyorsunuz.” dedi başrahip.

“Bununla birlikte, ben sizi, sizin dilinizde cehennemi ifade eden ebedi ölümle tehdit etmiyorum.” diye cevapladı Snæfriður.

Rahip Sigurður’un yüzü titredi.

“Gece bir adamın yanma giden bir kadın.” diye başladı ancak, devam etmedi. Snæfriður’a hızlıca bir bakış attı ve tekrar konuşmaya başladı: “Ben de sizi suçüstü yakaladım. Bu hizmetçi kızların dedikodularının da ötesinde bir şey.”

“Bunu düşüneceğinizi biliyordum.” dedi Snæfriður. “Yanıldığınızı söylemek için size geldim. Arnæus’a iftira atmamanız için sizi uyarmak istiyorum. Onun itibarı, insanlar bu olaylardan dolayı bana ve size gülmeyi bıraktıklarında da devam eder. Bu ülkenin onurunu yüceltmek için kendi hayatından ve mutluluğundan vazgeçmeye razıydı. Böyle bir adama en uzak olabilecek

şey kendisinin yardımını isteyen onursuz, inatçı bir kadındır.”

“Gece bir adamın yanma giden kadının aklında yalnızca bir şey vardır.” dedi başrahip.

“Zihnini sefil bir et yığınının alamayan, onun simgesini bir saplantı gibi iğnelerle kollarından ve bacaklarından duvara asan ya da kutsal kitaplardan alıntılarla sürekli bu bedensel arzuya tanıklık eden bir adam, savunmasızlara yardım etmek ve insanların hakkını korumak için ruhundan ve bedeninden vazgeçen bir adamı asla anlayamaz.”

“Bir bahaneyle pek çok kılığa girmek ve kadınları ayartmak düşmanın huyudur; bunun ilkinde yılan kılığına girmiş ve elmayı öven bir resim yaparak bir kadını kandırmıştı. Elmayı kadına kendisi vermemişti, Tanrı'nın buyruğuna karşı gelerek sözleriyle kadının kafasını karıştırmış, onun almasını sağlamıştı. Kötü ve sinsi suçu işlemek doğasında yok, eğer böyle olsaydı, insanoğlu serbestçe hareket ederdi ve o, insanların iradesini kendi istekleriyle razı olmaları için ayarttığından şeytan olarak adlandırılır. Önünüzde de sayfaları açık olan *De Operatione Daemonum*⁴ kitabında, bu adamın eylemleri yüzlerce örnekle ifade edilmiştir. Örneğin; genç bir kız, şeytan kendisini dünyevi arzuyla kışkırttıktan sonra umutsuzluğa kapılmış ve daha sonra sessizce yanına giderek şunu sormuştur: ‘Quid ergo exigis carnale conjugium, quod naturae tuae dinoscitur esse contrarium?’- ‘Kendin etten yaratılmamış olmana rağmen nasıl beni dünyevi ilişkilerle ayartabilirsin?’ ve şeytan cevaplar: ‘Tu tantum

4. *De Operatione Daemonum* (Latince): *Şeytanların Eylemlerine Dair*.

mihi consensisti, nihil aliud a ten isi copulae consensum requiro'- 'İlişkiye girmeye sen razı oldun ve senin rızan bana gereken tek şeydi.'"

Başrahip bu hisseyi iki dilde dikkatlice anlattığında misafirinin sabrı fark edilir derecede azalmıştı. Bir süre konuşmadan neredeyse dalgınlıkla adama baktı. Sonunda ayağa kalktı, ilgisizce gülümsedi, dizlerini bükerek selam verdi ve gitmek için döndüğünde:

"Büyüleyici müstehcenliklerinden dolayı fedakâr dostuma ve itirafçıma yürekten teşekkürlerimi sunuyorum." dedi.

Paskalya'dan bir hafta sonra Skálholt'ta kilise meclisi toplandı, rahiplerin yanında manastır muhafızları, yetkili temsilciler ve ovalarda kilise mevkilerini yöneten diğer kişiler de katıldı. Tartışmalarının temel konuları kiralar ve kira vergileri, cüzamlıların bakımı ve hastanelerin yönetimi, kırsal kesimlerdeki göçler, arazilerindeki taşınır malları kullanan kilise yönetimlerine karşı davalar ve bazen büyük gruplar halinde dağ yollarındaki hayaletlere teslim olan aylak halkın defnedilmesi idi ve tabii ki denizcilerin başarılı bir şekilde açılmaları için denizin merhamet etmesini sağlayan kutsal şarabın eksikliği ve kilisenin balık tutma alanlarından balığın çekilmesini zor hale getiren tel eksikliğiyle ilgili krala yazılacak yıllık dilekçe üzerinde de sıkı çekişmeler olmuştu. Rahiplerin olağan olarak tartıştığı bu konular ve diğer pek çok mesele üç gündür zihinlerini meşgul ediyordu. Toplantı sona erdiğinde piskopos, papazların önünde tahtına çıktı, gerçek imanın temel hükümleriyle ilgili papazlarına nasihatlerde bulundu ve kimseyi telaşa düşürmemek için bu öğütleri

kibarca ve hoş sözlerle ifade etti. Cemaat ayrılmaya hazırdı. Sonunda dönüş yolcuğu için bir ilahi okundu: “Ruhunun bizi beslemesine izin ver.”

Ancak ilahinin son dizesinde başrahip Rahip Sigurður Sveinsson yerinden kalktı, biraz yürüdü ve koro girişinde hareketsizce durdu, ilahinin bitmesini bekledi. Cüppesinden bir mektup çıkardı, dikkatlice açtı ve elleri titreyerek mektubu tuttu. Daha sonra kaba ilahi sesleri azalırken soğuk kilise boyunca sesi yankılanarak konuşmaya başlamıştı. Cemiyetin bir üyesine, bu mektubu kilise meclisine yazan ve kendisinin yardımına güvenen saygıdeğer ve muhterem adamın dilekçesini saklamak gibi bir davranışın yakışmayacağını söyledi. Başrahip, dilekçe sahibinin duruma daha uygun bir çözüm bulabilmek için mümkün olan her yola başvurduğundan emin olduğu için kendisinin ve diğerlerinin bu dilekçeye karşı daha da sorumlu olduklarını düşünüyordu.

Öğretici manevi ifadeler kullanarak, kafa karıştırıcı kelime oyunları ile dilekçenin uzun yazısını okumaya başladı ve cümle yapılarını karıştırarak dinleyicisinin bir süre metnin nereye gittiğini anlamasını engelledi. Ahlaki öğütlerden oluşan uzun bir konuşmadan ve –İsa’nın kulları tarafından halk için örnek olarak alınması gereken- bu önemli durumun şahsi değerinin doğru bir şekilde değerlendirilmesine yönelik bir tanımdan sonra, şimdiye kadar bu ülkede çok görülen, özellikle de kadın ya da erkek önemli şahsiyetlerin yaşadığı ancak, halkın ahlaki yaşamı için yıkıcı olmasına rağmen, yani “*Yedi Söz Kitabı*”nda da yazdığı gibi geleneklere, rahipler tarafından soğuk bir sessizlikle gizlenen ya da es geçilen korkunç felaketlere atıfta bulundu, konuşma böyle uzayıp gidiyordu.

Başta bir ya da iki adamın gözlerini fal taşı gibi açması, ağızlarının bir karış açık kalması, çenelerinin öne eğilmesi ya da duymakta zorlanan rahiplerin avuçlarını açarak kulaklarına dayaması şaşırtıcı değildi. Bu bitmez tükenmez gevezelik bunaltıcı etkisini göstererek daha da uzadıkça adamların ifadeleri daha sinirli ve donuk bir hal almıştı. Kısa bir süre sonra dilekçe biraz daha sabit bir hal almıştı; çünkü bu anda adamın yüreğinde yer eden üzücü hikâyeyi, karısının, Snæfriður Björnsdóttir'in önceki sonbaharda nasıl kandırılarak evi terk ettiğini anlatmaya başlamıştı. Daha sonra, her fırsat bulduğunda anlattığı hikâyeyi en küçük detaylarına kadar tekrar anlattı; karısının ayrılışını, Arnas Arnæus'la daha önceki ilişkisini ve sırlarının tekrar başladığıyla ilgili son çıkan haberleri; Skálholt'taki yasak ilişkileri, kadını ikna etmek için aracı olarak kullanmak adına piskoposluğa nasıl kıdemli üyeler aldığını ve dahası, bu söylenen girişimlerin tamamen reddedildiğini. Daha sonra dilekçe sahibi, sonunda Skálholt'taki olayları insanlara duyurmak istediğinde, üzerine köpeklerin nasıl salındığını ve sakatlanmakla tehdit edildiğini anlattı. Tabii ki bu tehditlerin doğrudan piskoposluktaki ev sahiplerinden gelmediğini biliyordu ancak, bunların şu anda kendilerini piskoposluğun gerçek temsilcilerinden de üstün gören kişilerden geldiğine dair şüphesi vardı ve bu kanıtlanmıştı. Şimdi, dilekçe sahibinin talebi, gözyaşlarıyla herkesin huzuruna sunduğu ricası, bu saygıdeğer rahipler meclisinin, karısının Skálholt'taki daha önce bahsedilen menfur başkaldırısını önlemek için adımlar atması ve kendisine, kocasına, kadını Tanrı'nın ve Hristiyanlığın önünde düştüğü çukurdan çıkarması için yardım sağlamasıydı. Mektup, *Yedi Söz Kitabı*'na

göndermelerle ve ülkede ahlakı güçlendirmek için Kutsal Üçlü'deki herkese edilen duaların bulunduğu karmaşık dini hitaplarla sona eriyor ve ardından şu sözler geliyordu: "Amen, amen, Magnús Sigurðsson."

Kilisede oturan adamların çehrelerine bakarak bu dilekçeyle ilgili ne düşündüklerine karar vermek imkânsızdı. Yaşlılıktan perişan olmuş yüzleri insana ait niteliklerle biçimlendirilmiş dağlık silüetlerini andırıyordu. Bazılarında dikdörtgen şeklinde çeneler, aşırı büyük burunlar veya korkunç saç demetleri vardı ancak, ister parıltılı güneş ışığının altında ister sicim gibi yağın yağmurun ve fırtınanın altında olsun ve nereden bakılırsa bakılsın hepsinin de sabit bir duruşu vardı.

Başrahip mektubu tekrar cüppesinin cebine koydu ve koro girişi boyunca yürüdü. Kilise ayini sona ermişti. Adamlar ayağa kalktı; genç bir papaz, kendisinden daha yüksek rütbelinin yüzüne doğru gizlice baktı, ancak bu bakışı dikkate alınmadı. Eşiklere doğru yürümekte olan adamlar ve kiliseden çıkarken rahatça sohbet etmeye başladı.

Birisi bu haberleri Arnæus'a getirdi ve Arnæus derhal kâtibini, Magnús Sigurðsson'un mektubunun kopyasını alması için başrahibe gönderdi. Eğlenmeleri için mektubu hizmetçilerine yüksek sesle okudu. Yine de o gün Hjálmholt'taki vekilharç, Vigfús'a mektubu yazan kişinin mahkemeye çağırılması talebinde bulunan bir haber gönderdi. Adamlarına yarın yola çıkacağını söyledi ve çantalarını hazırlamaları ve atların nallarını çakmaları emrini verdi.

Güneş geniş alana yayılmıştı, ancak kışın son haftalarında sıklıkla olduğu gibi soğuk rüzgârlar esmeye

başlamıştı. Soğuk ve bulutsuz bir sabahta bir grup at, yassı döşeme taşlarının üzerinde duruyordu; birkaçı binici takımıyla, diğerleri de semerlerle donatılmıştı. Bu kış misafirinin eşyalarının olduğu bavullar dışarı çıkarılmış ve semerlerin kancasına kaldırılmıştı. Arnæus ve beraberindekiler güneye, Bessastağır'deki kralın malikânesine gidecekti.

Güzel Rus kürklerine bürünmüş ve uzun çizmelerini giymiş olan Arnæus evden çıkan son kişiydi. Piskoposu ve eşini kapının önünde öptü, beyaz bir kısırağa bindi, kâtibine kendisini yakından takip etmesini söyledi ve avludan çıktı. Büyük Salon'un arkasında kullandığı iki oda boştu. Büyük Salon boştu. Bir hizmetçi kadın geldi ve masaları temizledi. Kızarmış etin kokusu evde dolanıyordu. Kadehte kırmızı şarap kalmıştı; Arnæus hepsini içmemişti.

XV

Majesteleri'nin vekili ve çeşitli dâvaları karara bağlamak üzere özel olarak atanmış yargıç, Arnas Arnæus, bilgin ve asil şahsınızı, Sulh Hâkimi Eydalín'i, mahkemesi ve jüri arkadaşları önünde geçmişte ve yakın zamanda verilen cezalar ve kararları, videlicet¹; yağma, ahlaksız zina eylemleri, büyü belirtilerine sahip olma ve bunları kullanma, vb. davalarında verilen ölüm cezaları, yoksulluğun vurduğu insanların tam olarak kanıtlanmayan sebeplerle, her şey net bir şekilde belirtilmiş olmasına rağmen ticaret kurallarına karşı işlenmiş olan kaçakçılık, Hollandalılarla ticaret yapma ve kişinin kendi ticaret

1. Videlicet (Latince): Yani, şöyle ki.

bölgesi dışında iş görüşmeleri yürütmesi, buna ek olarak kiracıların genel olarak mülk sahibi tarafından ve bilhassa yönetici tarafından uygulanan taleplere uymaması suçları nedeniyle aldığı Bremerholm'de uzun süreli hapis cezaları, kırbaçlama, damgalama, kol ve bacaklarının kesilmesi cezalarına karşı kendisini savunmak üzere 12 Haziran'da Öxará Nehri kıyısındaki Pingvellir'e çağırılmaktadır. In general:²Bazı resmi eylemlerinizi, yoksullara gereğinden fazla ceza vererek sulh hâkimi olarak görev süreniz boyunca halkın zenginlere karşı haklarını koruyabilmesini imkânsız hale getirdiniz ve herhangi bir şekilde kiliseyle, tüccarlarla ve kralla bağlantısı olan davalardaki hakları tanımadınız. Verdiğiniz kararların bazıları adaleti tamamen yok sayarak değil, adaleti ve ilmi her bakımdan hesaba katmadan verilmiştir. Bu yüzden, bu talimatlarda da açıkça belirtildiği gibi, ülkemizin sahibi ve Bağışlayıcı Efendi'miz bu kararların adli bir sorgulamaya tabi tutulmasını emretmiştir ve ben de Ekselansları tarafından şunları yapmak üzere görevlendirildim: Hukuku ihlal eden ve hukuk sisteminin istikrarını bozan bu yetkilileri mahkemeye taşımak; atalarımızın yaptığı gibi tamamen adalete ve ülkemizin hukukuna bağlı kalmak yerine kendi isimlerinin yetkililerce kendilerini övecek şekilde telaffuz edilmesi için verildiği görülen bu kararları iptal etmek ve son olarak suçlu bulunan yetkilileri cezalandırmak.

Bunun ardından, kanıt olarak örnekler sunulmuş ve suçlamalar sıralanmıştı.

Arnæus'un önceki bahar boyunca tüccarlara karşı adli muameleleri uygulaması ülkede fazla önemli bir haber

2. In general (Latince): Özetle.

olarak görülme de, kralın vekilinin bu baharda ülkedeki bazı üst düzey yetkililere karşı ceza davalarının yürüttüğü ve sulh hâkimi gibi bir yetkiliyi mahkemeye çağırdığı haberlerini aldıklarında insanlar şaşırmişti.

Baharda piskoposun eşi Jórunn kız kardeşine gitti ve hiçbir şey söylemeden iki belge uzattı, Arnæus'un babasıyla ilgili iddianamesi ve annelerinden gelen bir mektup.

Snæfriður iddianameyi madde madde dikkatlice okudu. Diğer şeylerin yanında, babasının Alþingi'deki mahkemede cinayet nedeniyle ölüme mahkûm edilen Reinli Jón Hreggviðsson'la yapılan anlaşma ya da sözleşmeyle ilgili savunma yapması söylenmişti. Bu sözleşmenin maddeleri Jón'un, Kopenhag'tan gelirken getirdiği kraliyete ait yetki belgesinde de yazdığı gibi, kendisi hakkında önceden verilen hükmüyle ilgili Yüksek Mahkemece verilen temyiz kararını halka duyurmamak şartıyla, herhangi bir ceza almadan ya da aleyhinde dava açılmadan serbest kalarak, yargıç ve sulh hâkiminin yaşadığı bölgeye yakın bir yerde hayatına devam edeceğini belirtiyordu.

Daha sonra Snæfriður, annesinin Jórunn'a yazdığı mektuba baktı.

Eydalur'daki hanımefendi, beden ve ruh sağlığı için Tanrı'ya şükrettiği -ki ilerlemiş yaşına göre gayet sağlıklıydı- birkaç giriş cümlesinden sonra sözlerini doğruca kocasının ve kendisinin hayatlarının alacakaranlıklarında huzurlu evlerinin üzerinde toplanan kara bulutlara çevirmişti. Ülkesine ve Majesteleri'ne verdiği uzun süreli ve fedakâr hizmetin karşılığında Sulh Hâkimi Eydalín'i bekleyen tehlikelerden bahsediyordu

ve şimdi birinin, ismi lazım değil, kendisinin onurunu ya da itibarını elinden almak ya da kendisini, bu yaşlı yatalak adamı, kral için zincirlere vurdurmak için birkaç ayyaşın olduğu mahkemeye çekerek serserilerin verdiği ifadeleri kullanmaya çalıştığını söylüyordu. Davalar zalimce uygulanmış olsa da, yaşlı kadının çıkacak sonuç konusunda hiçbir şüphesi yoktu. Kopenhag'tan ana dilde ya da yabancı özel mektuplar alan gezgin şövalyenin işine gelecek olsa da, nezih bir şekilde hayatlarını yaşayanların kolayca sindirilmeye zorlanacağı ve baskı uygulanacağını söylüyordu. Bu tür teftişler daha önce de olmuştu ancak, bu ülkenin kaderi şimdiye kadar serseri üçkâğıtçılardan daha üstün olduğunu kanıtlamıştı, şimdi de öyle olacaktı. Ülkenin koruyucu melekleri, bu ülkenin yaşlılarını koruma konusunda hiçbir zaman başarısız olmamıştı ve şimdi de olmayacaktı; aksine, sıkıntılı zamanlarında yaşlıları koruyacak ve daha da güçlü kılacaklar, refahlarını artıracak ve düşmanlarının gazaplarının üstesinden gelmek için ihtiyaç duyduklarında onlara destek vereceklerdi.

Yaşlı kadın sadece bir şeyden çok korktuğunu söylemişti, kendisine ve kocasına kan ve sevgi bağıyla yakın olan kişilerin, yaşam tarzları konusunda halk arasında gereksiz yere yanlış bir izlenim uyandırabilecekleri; son zamanlarda sefil bir adamla yüz kızartıcı bir ilişkide bulunmakla suçlanan zavallı ve yorgun kızı Snæfriður'la ilgili bu tür haberlerin kulağına çalındığını inkâr edemezdi. Tabii ki sulh hâkiminin eşinin ayyaşın biri olan Magnús Sigurðsson'un yazılı veya sözlü herhangi bir ifadesini ciddiye alması mantıksız olurdu ancak, buradaki mesele bu suçlamaların sebepleri değildi. Ne olursa olsun, halk

önünde soylu bir kadının hayatının değerini yitirerek onurunun ayaklar altına alınmasıydı. Kızının, felaketlere gebe olan kış ayları ve ateş püskürten dağlar gibi ülkesine bela olan ve babasına hakaret eden bir adamla ilişkisini, geçerli ya da geçersiz her ne sebeple olursa olsun sürdürerek bundan talihini sorumlu tuttuğunu, uzun sürelerdir acı çeken kızı için yas tuttuğunu ve bu davanın gerçek sebepleri ortaya çıkana kadar huzur bulmayacağını söylüyordu. İçtenlikle Jórunn'dan cevap beklediğini belirtiyor ve eğer batıya, Breiðafjörður'a gitmek isterse Snæfriður'a at ve refakatçi göndermeyi teklif ediyordu. Daha sonra şimdilik veda ettiğini belirtiyor, kader acı vermeye devam edip şans gülmeyecek olsa da iki kızı için de aynısını diliyor ve gözyaşlarıyla ıslanmış, aceleyle yazılmış bu mektup için kızlarından af diliyordu, sadık ve naçizane anneleri.

Snæfriður bir süre pencereden dışarı baktı. Buzları çözölen akarsular dışında kırsal kesim sakindi. "O halde." dedi ablası.

Küçük kız kardeşin zihni açıldı, masanın üzerinde açık bir şekilde duran annesinin mektubuna baktı ve parmağının ucuyla hafifçe vurarak ablasının dizine fırlattı.

"Bu annemizden gelen bir mektup." dedi piskoposun eşi.

"Biz şairler, kendi ailemizin yazdığı mektupları hemen fark ederiz." dedi Snæfriður ve gülümsedi.

"Buna rağmen babamıza karşı merhametini gösterecek bir çift sözün bile yok mu?" diye sordu piskoposun eşi.

“Babamız bu yaşlı zamanında kendisine pahalıya mal olacak bir suç işlemiş gibi görünüyor.” dedi Snæfriður.

“Onunla ilgili böyle kötü konuştuğun günleri de mi görecektim, kardeşim?”

“Hem de çok kötü.” dedi Snæfriður. “Babalık göreviyle sorumlu olduğu kızları var.”

Mektubu getiren işçi ertesi sabah erken vakitte tekrar batıya gitmeyi planlıyordu.

“Ben ne yazacağım?” dedi piskoposun eşi.

“Ben selamlarımı gönderirim.” dedi Snæfriður.

“Hepsi bu mu?”

“Annemize Bræðratunga’da evli bir kadın olduğumu ve batıya gitmeyeceğimi söyle. Öte yandan, eğer babam isterse, on iki Haziran’da Öxará Nehri kıyısındaki Þingvellir’de onun tarafında yer alırım.”

Aynı gün, dokuma tezgâhını boşalttı, duvar halılarını topladı ve sonbaharda yanında getirdiği eşyalarını çantalarına koydu; bunların hepsi, piskoposun eşi Jórunn’un annesinin mektubunu kendisine okurken geçen süre kadar zamanını almıştı.

“Pekâlâ, ablacığım.” dedi Snæfriður. “Tatil süresi sona erdi. Kış boyunca beni misafir ettiğiniz için teşekkür ederim. Çok misafirperver bir kadınsınız. Piskoposu benim için öpün ve benim yüzümden sorumlu tutulmaması gerektiğini söyleyin. Son olarak, Tunga Nehri üzerinden – eve- bu kısa yolculuğum için bana at ve refakatçi ödünç vereceğinizi biliyorum.”

XVI

Bræðratunga'daki binalar uzun zamandır bu kadar iyi durumda olmamıştı. Magnús tüm kış boyunca bazen diğer marangozların yardımıyla, çiftlikteki ahşapları tamir etmişti ve baharda yerdeki buzlar çözülür çözülmez duvarı onarmaları için taş duvar ustaları tuttu. Bir gün, Skálholt'a giden feribotun demirlediği Sporður'dan gelen birini gördüler ve keskin bir görüşe sahip olan Magnús gelen kişiyi hemen tanıdı. Malayla sıra yaptığı duvardan hemen indi, çiftlik evine gitti, çabucak yıkandı, temiz bir gömlek ve yeni bir pantolon giydi ve saçını taradı. Tam dışarı çıktığı anda karısı avluya giriyordu.

“Evinize hoş geldiniz, sevgili Snæfriður.” dedi ve eşinin attan inmesine yardım etti, onu öptü ve elinden tutarak çiftlik evine götürdü.

Tamir edilen çatı ve geçen sonbaharda suyun aktığı yere eklenen tahta döşemeler dışında tavan arası odası bıraktığı gibiydi. Bir pencere daha eklenmişti ve rendeli ahşabın kokusu odayı doldurmuştu. Zemin fırçalanarak yıkanmış ve temizlenmişti. Snæfriður, yorganı kaldırdığında buruşuk kar beyazı keten çarşaflarını görmüştü. Perdeler havalandırılmış ve tozları alınmıştı, böylece üzerindeki şekiller parlıyordu. Birisi çeyiz sandığı üzerindeki resimleri canlandırmak ve gülleri parlatmak için küçük bir boya fırçası kullanmıştı.

“Henüz hanımımdan bu küçük odayı temizlemeyi bırakmama dair bir söz duymadım.” dedi kadın hürmetle.

Evin hanımı çantalarının içeri getirilmesini söyledi, daha sonra sandığı ve çalışma masasının çekmecesini açtı ve gümüşünü ve diğer mücevheratını, oyasını ve elbiselerini içine koydu. Aynı gün, Skálholt’a yerleşmek için evini terk eden ancak, tekrar geri gelen bir kadından içten bir şükran göstergesi olarak katedrale sunak bezi yapmak için dokuma tezgâhını tekrar kurdu.

Hiç kimse pişmanlık ve diğerlerinin pişmanlığını anlama konusunda Bræðratungali Magnús kadar tecrübeli değildi. Yaşananlarla ilgili bir tek kelime bile etmedi. Diğerlerinden af bile dilemedi. Sanki hiçbir şey olmamış gibiydi. Bir süre tavan arası odasında sessizce durdu, şikâyetçi, çekingen ve silik bir bakışla öylece Snæfriður’a baktı. Suya düşükten sonra kışına şaplak atılan bir çocuk gibiydi- gözyaşlarıyla kendini helak ettikten sonra, derin ve yüce bir sakinlikle tekrar uysal haline dönmüştü.

Snæfriður, eve gelişinden birkaç gün sonra Hjálmholt’daki vekilharç Senyör Vigfús Þórarinsson’a onunla konuşacağı bir mesele olduğu haberini göndermişti. Çok geçmeden soylu kadınların güvenilir ve gerçek dostu olan bu adam gelmişti. Suratı çekilmiş, üst dudağı uzun ve çenesi gri sakallarla kaplanmıştı; kalın siyah kaşları ve berrak, yaşlı gri gözleri vardı. Narince evin hanımını öptü ve Snæfriður misafirine oturmasını söyleyerek yeni haberleri sordu.

Adam: “Tayı tekrar yanımda getirdim.” dedi.

Snæfriður “Ne tayı?” diye sordu.

Vigfús, soylu kadınlara hediye seçmekte pek de iyi olmamasına rağmen büyük büyükannelerinin, iyi bir arkadaştan binek atı almayı hiçbir zaman saygısızlık olarak görmediğini söyledi.

Snæfriður, son ziyaret edişinde avludaki binektaşına bağlayıp bıraktığı atı hatırladı ve hediyesi için adama teşekkür etti ancak, kendisi atın öldürülerek etinin geçen ilkbaharda zor zamanlarda dilencilere sadaka olarak verilmek üzere kesilmiş olması gerektiğini düşünmüştü.

Adam, atın Breiðafjörður'daki çiftlik hayvanları arasından geri geldiğini ve geçen sene Bræðratunga çayırılarından kaçtıktan sonra tekrar kendisine geri getirildiğini söyledi. Hediye için çok az insan bildiğinden, kış boyunca kendi atıyla beraber saklamıştı; hanımefendinin bu baharda ata ihtiyacı olabilir miydi?

Snæfriður, zavallı bir kadının böyle bir süvarinin korumasından dolayı büyük bir cesaret alabileceğini ancak, atlar yerine işini konuşma vaktinin geldiğini söyledi.

İlk olarak, adamın damadı Vatnlı Jón'un geçen yıl kocası Magnús'a yaptığı iyiliklerden bahsetti. Diğerleri brennivíni kullanarak ya da bahislerle, zar oyunları ya da aciz insanları kandırmak için kullanılan diğer üçkâğıtlarla kocasının tüm mülkünü almaya çalışırken, kendisi sadece Breiðafjörður'u ondan almakla kalmamış, ayrıca parayı peşin ödemişti. Vekilharca hikâyenin geri kalanını anlatmasına gerek yoktu. Daha sonra Snæfriður'un babasıyla beraber Alþingi'de arazinin fiyatı için nasıl pazarlık yaptıklarını en iyi kendisi biliyordu. Snæfriður'un bildiği tek şey arazinin, babasından yasal bir bağış olarak miras kaldığıydı; elinde tapu senedi vardı. Sonbaharın

ilerleyen zamanlarında, artık herkesin bildiği bazı olaylar yaşanmıştı. Snæfriður, Magnús'la birlikte yaşamalarını güç hale getiren alışkanlıklarından vazgeçmediği sürece eve dönmeme düşüncesiyle –ki bunu kimseye ifade etmemişti- kocasını terk etmişti. Şimdi, altı ay Skálholt'ta kaldıktan sonra, güvenilir kaynaklardan tüm bu süre boyunca Magnús'un ağzına içki sürmediğine dair haberler almış, bu yüzden kocasının kalan günlerinde dinç ve ayık bir şekilde yaşamına devam edeceğini umarak ve bıraktığı yerden devam etmeye kararlı bir şekilde eve dönmüştü. Bu yüzden vekilharçtan önceki yılın sözleşmelerini geçersiz kılmasını talep ediyordu ki bu sözleşmeler de arazinin, Magnús Sigurðsson'un mirasının ve mülkünün tamamen kendisine ait olduğunu belirtiyordu. Bunun yerine Snæfriður, yazılı sözleşmelerde özel olarak belirtilmeyen mülk için evli çiftlerin genel olarak kullandığı prosedürün uygulanarak arazinin ve gelirlerinin kontrollerinin tamamen kocasına devredilmesini istiyordu.

Senyör Vigfús Þórarinnsson, zayıf elleriyle çenesini ovarak yerinde sallanırken ve mırıldanırken göz kapakları düşmüş ve gözleri kapanmıştı.

“Bana kalırsa, güzel bayan,” dedi sonunda, “Sulh Hâkimi Eydalín ve ben toplantılarda her zaman aynı fikirde olmasak da kendimi sevgili dostuma ve üstüme büyük bir saygıyla bakan insanlardan sayarım. Ki bu insan yirmi yıl önce değersiz bir bölgede mahvolmuş bir vekilharçken sulh hâkimliği görevini devralmıştı ve şimdiyse Majesteleri'nden, daha uygun koşullar altında, yüce piskopos hariç diğer İzlandalılardan daha fazla arazi almış ve en varlıklı kişiler arasında sayılmaktadır. Onun erdemli

kızı, beni huzuruna davet etme lütfunda bulunduğundan, benim dileğim kendisine iyi bir tavsiyede bulunmaktır. Kendisi bu araziyle ilgili senetleri geçersiz kılmadan önce bu durumu geçen yaz kendi elleriyle belgeleri imzalayan şanlı ve bilgin babasıyla konuşmalıdır.”. ♣

Snæfriður, artık çocuk olmadığını ve bu sebeple bu konuda babasıyla tartışmaya niyeti olmadığını söyledi. Geçen yaz bu duruma müdahalede bulunmuş olsa da, bunun on beş yıldır alıkoyduğu kızının çeyizi nedeniyle kendisini suçlamasından kaynaklandığını söyledi.

Vekilharç, bu durumun Þingvellir'deki görevliler toplanmadan halledilecek kadar acil olup olmadığını sordu.

Snæfriður acil olduğunu söyledi.

Daha sonra Vigfús Þórarinnsson aynı eski hikâyeyi tekrar anlatmaya başladı. Ülke selden dolayı taşan dereler nedeniyle bataklığa dönme tehlikesiyle karşı karşıyaydı, Danimarka'da frengi vakaları artıyordu ve bu ülkedeki asil kişilerin yetkisi ayaklar altına alınıyordu; kasabalılar ve sonradan görme kişiler monarşi etrafında yükselen duvarı yıkıp geçmişlerdi ve bu yüzden kralı kendilerine cevap vermeye zorluyorlardı; İzlanda'da kesik başlardan sonra kollar ve bacaklar kol geziyor olacaktı. Eski bir sözde de söylendiği gibi,¹ havada yaşanacak kötü olayların kokusu vardı ve durum öyle bir noktaya gelmişti ki hiç kimse koşulların nasıl düzeleceğini kestiremiyordu. Bu yüzyılın yeniliklerinden biri de artık yetkililerin suçlanıyor olması ve kralın vekilinin suçlu bulduğu kişilerin hayatını ve onurunu

1. Bu, *Völuspá*'da devlerle gelecekte yaşanacak sorunlar: Ragnarök'e yol açacak sorunlarla ilgili tanrıların duyduğu endişeye gönderme yapan bir dizesinden yapılan alıntıdır.

fedâ edecek olmasıydı. Vigfús, kralın adamına karşı bu tür bir suçlama davasının mahkemesine gönderildiğini ve çabucak karar verilmesinin istendiğini söyledi. “Ancak,” dedi, “dostum sulh hâkiminin kızı çok üstün bir fazilete sahip olduğundan, kocasının Skálholt'ta sesli bir şekilde okuduğu mektupta yer alan kendisini lekeleyici bilgi asla kanıtlanamaz. Bu yüzden, Bræðratungalı ev sahibi şu anda soylu bir kişiye karşı ciddi suçlardan sorumlu tutuluyor.”.

Snæfriður: “Şimdi meselenin tam özüne geldiniz, sevgili vekilharç. Sizden bu anlaşmayı tamamlamanızı ve Magnús'a bu iftira nedeniyle hem Alþingi'de hem de sizin bölgenizdeki mahkemede dava açılmadan Bræðratunga'nın bütün kontrolünü kendisine vermenizi istiyorum. Eğer kocamın sözleri için verilecek ceza sahip olduğu araziyi kaybetmek olarsa, bu duruma fakir biri olarak değil varlıklı biri olarak maruz kalmasını tercih ederim.”

Vigfús, bunun hanımefendinin kendi seçimi olduğunu ancak tayını şimdilik eve götüreceğini ve bahar boyunca toparlanmasını sağlayacağını söyledi. Daha sonra Magnús Sigurðsson çağrıldı ve şahitler huzurunda tekrar Bræðratunga'nın tam ve hukuki sahibi yapıldı. Daha sonra vekilharç, Snæfriður'u öperek veda etti ve ayrıldı.

İzlanda'da ilkbahar vaktiydi; saman üretimi ve otların yeniden eşermesi arasında kalan, çiftlik hayvanlarının çabucak halsizleştiği zaman dilimi. Dilencilerin kırsal kesim boyunca doğuya göçleri başlamıştı. Şimdiden Landeyjasandur'da iki tanesi ölü bulunmuştu, sisin içinde yolunu kaybeden bir adam ve bir kadın. Bedenlerinden artakalanları da kuzgunlar halletmişti.

Bræðratunga'nın sahibi her gün erkenden kalkıyordu ve işçilerini uyandırıyor. Ana girişteki yolun kaldırım taşlarını yenilemek istediği için büyük yassı taşları taşıtmıştı. Ahırın büyük bir bölümünü yıkmış, eve mutfağın arka tarafında turba kömürünün içeri taşındığı, gübrelerin ve küllerin dışarı atıldığı delikten başka bir giriş bırakmamıştı. Bir gün kuşluk vakti, çiftçi şafak vaktinden beri büyük bir azimle çalıştığı sırada, birden atları görme arzusuna kapıldı ve atları bir araya toplaması için birini gönderdi. Atların kötü durumda olduğunu düşündü ve çalışmaya uygun olmadıklarını, ikisinin evde nalının çakılması gerektiğini, bahçede otlamasına izin verilmesini ve içmeleri için süt verilmesini söyledi. Vadili kadın, hanımının kızına bu hayra alamet olmayan haberleri ilettiler.

“Bir gemiyle ilgili bir şey duyan oldu mu?” diye sordu Snæfriður ve gerçekten de Keflavík'e demirleyen bir gemiyle ilgili müphem duyumlar vardı.

“İşçileri zinde tutmak için artırdığımı birkaç damla sütün atlara verildiğini duysa saygıdeğer hanımefendi ne derler acaba?” dedi vadili kadın.

“Bræðratunga'daki arazinin sahibi soylu bir adamdır; bu sıska atlar böyle bir adama yakışmaz.” dedi Snæfriður.

Atlara süt verildi.

O gece çiftçi, anlayabildiği kadarıyla -Snæfriður'un duyacağı bir şekilde- kim oldukları bilinmeyen bir serseri grubunun demirhanesinde sakladığı bakır bir çubuğu çaldığından şikâyet ediyordu. Bu bakırı yeni çiftlik evinin kapısına kol yapmak için kullanmayı planlıyordu. Şimdiyse bu yüzden biraz bakırı olan bir tanıdığıyla anlaşma yapmak için güneşe, Ölfus'a gitmek zorundaydı.

Snæfriður: “On altı yıldır burada yaşıyoruz ve kapıda, bakırı geçtim, demir bir kol olmadan bile gayet iyi bir şekilde idare ettik.”

“Ne kadar iyi idare ettiğini biliyorum,”

“O zaman sorun yok,” dedi Snæfriður.

Ertesi gün Magnús atlarını kırktı ve kıllarını fırçaladı. Yassı döşeme taşlarının duruş şekinden hiç memnun olmuyordu ve sürekli sökölmesini emreliyordu. İşçilerine mutfak duvarındaki delikten emekleyerek geçmelerini buyuruyordu. Vadili kadın, evlerinde gübre boşluklarından emekleyerek geçmek zorunda olan kişilerin yalnızca güneyle soylular olduğunu söylüyordu. Ağa, kendisini alakadar etmeyen konularda şikâyet etmesinin bir faydası olmadığını ve duvarlardaki deliklerden geçmek zorunda kaldığı için kendisine ya da herhangi birine acımadığını söyledi.

Ağa öğleden sonra iki kez kısa sürelerle ata bindi ve avluda bir dörtlüğü mırıldandığı duyuldu. Gökyüzü kırmızıydı.

Ertesi gün ağa gitmişti. Ana girişi toprak yığınları kapatmıştı ve çatıdaki bir açıklık samanla örtülmeden öylece bırakılmıştı. Evin ön kapısı yoktu. Çekicini ve baltasını bir odun yongasının içinde bırakmıştı.

XVII

Akşam olduğunda güneyden bir fırtına yaklaşmıştı. O gece ve ertesi gün boyunca yağmur yağdı. Ana giriş tamamen geçilmez hale gelmişti; sadece rüzgâr ve su eve girebilirdi. Akşamın ilerleyen saatlerinde fırtına dindi.

Birkaç gün geçti ve siyah tombul atıyla bir ziyaretçi geldi. Snæfriður başrahibin dışarıda olduğunu duyduğunda pek sağlıklı olmadığı ve bu yüzden misafir kabul etmek istemediği haberini gönderdi ancak, başrahibe peynir altı suyu verilmesini emretti. Başrahip buraya öylesine ziyaret amacıyla gelmediğini ve evin hanımı kalkamayacak durumdaysa yatağının başucunda kendisiyle konuşabileceğini söyledi. Snæfriður, bu durumda yapılabilecek en iyi şeyin başrahibin mutfağın arka tarafındaki duvardan içeri çekilmesi ve daha sonra da odaya getirilmesinin olacağını söyledi. Bir süre oyasına devam etti. Sonunda aşağı indiğinde altındaki altın rengi şeritlerden oluşan kemerin görülebildiği dantel bir armani giyiyordu.

Peynir altı suyu hizmetçinin masaya koyduğu şekilde misafirin önünde duruyordu. Snæfriður geldiğinde başrahip ayağa kalktı ve kendisini selamladı.

“Gençlik arkadaşımın aşağı inemeyecek kadar hasta olmadığına sevindim,” dedi başrahip.

Snæfriður, misafirine hoş geldiniz dedi, ancak ziyaretçilerin ön kapıdan alınamamasından duyduğu üzüntüyü ilettiler; başrahibin geleceğini bilseydi girişi temizletmiş olacağını, ancak kendisinin habersiz geldiğini söyledi. Daha sonra oturmasını rica etti.

Başrahip başını eğdi, hafifçe öksürdü ve gözleriyle odanın etrafını süzdü ancak, bakışı yerden diz yüksekliğinin ötesine geçmemişti. Sonunda başrahibin önündeki masanın üzerindeki maşrapaya baktılar. Başrahip:

“Rica etsem dostum bu peynir altı suyunu kaldırır mı?”

Snæfriður maşrapayı derhal aldı ve içindekileri kapıdan dışarı boşalttı.

Başrahip gözlerini odanın etrafında gezdirerek oturmaya devam ediyordu. Snæfriður oturmadı.

“Hmm... Bu işe uygun bir önsözle başlamayı planlamıştım.” dedi başrahip. “Ancak, artık doğru kelimeleri bulamıyorum. Bir adam size baktığında ne söyleyeceğini unutuyor.”

“O zaman söyleyecekleriniz önemli olmasa gerek.” dedi Snæfriður.

“Önemliydi.” dedi başrahip.

“O zaman ön sözü unutarak zararı azalttınız.” dedi Snæfriður. “Ön sözleri hiç anlamıyorum zaten. Ne istiyorsunuz?”

“Çok zor.” dedi başrahip ve konuşmaya başlamak için güç toplamak adına derin bir nefes aldı. “Ancak burada olduğuma göre konuşmak zorundayım.”

“İyi dedin.” dedi Snæfriður. “Sum, ergo loquor.”¹

1. Sum, ergo loquor (Latince): Ben varım, bu yüzden konuşuyorum.

“Bunu hak etsem de benimle alay etmek faydasız,” dedi başrahip. “Sizin buz gibi dokundurmalarınız karşısında savunmasızım. Uzun bir gece ibadetinden sonra size geldim.”

“İnsanlar gece daha fazla uyumalı.” dedi Snæfriður.

“Dilekçe, hmm...” dedi başrahip, “Rahipler meclisinde okumak zorunda kaldığım dilekçe. Bunun için size özürlerimi borçluyum ancak, bu durum bir anda oluşan bir şey değil, daha çok kesinlikle sizden lütfunu esirgeyen ancak bu sefil ülkeyi onurlandırmak için güzelliğinizi koruyan Tanrı’nın isteği idi.”

Snæfriður bir süre sessizce durdu ve başrahibe o kadar ilgisizce baktı ki devrilmiş bir dev öküzüne yukardan bakan biri gibiydi.

Söylemeyi planladığı şeyleri unutmamak için Snæfriður’un oturduğu yöne bakmamaya çalışsa da, başrahip çabucak kendini toparladı ve konuşmaya devam etti. Her şeyden önce kışın Snæfriður’la yaptığı konuşmada, şeytanın doğası ve kadınların onunla yaptığı anlaşmalarla ilgili söylediği sözlerde kendisini ayıplamak gibi bir niyetinin olmadığını, ancak kendisinin, İzlanda’nın Güneşi’nin, günahın varlığından zevk alarak ruhunun sağlığını tehlikeye atması nedeniyle duyduğu üzüntüden kaynaklandığını söyledi: “Yoksa daha çok, kızgınlıktan mı demeliyim?”. Üzüntüsü ve kızgınlığına rağmen başrahibe göre Snæfriður, Skálholt’ta saygıdeğer bir hanımefendi için yüz kızartıcı olarak görülebilecek ya da bu yüce zarafetin, özellikle yerini inanç ve pişmanlığa bıraktığında, artık telafi etmek istemeyeceği bir şey yaşanmadığını düşünüyordu. Daha sonra dilekçeye geri döndü. “Eğer,” dedi, “itirafçınız size karşı nahoş bir tavırla bu davaya

karışmışsa, bunu yalnızca sizin aziz ruhunuzun iyiliği için yapmıştır. Sizden faydalanmak adına verilen tüm çabalar bu yüzden bozulsada eğer bu, diğer tüm ruhlardan öte tuttuğu ruhtan günahkâr varlığı kovmayı gerektirecekse bile kendisi Tanrı'nın da desteğiyle bu bedeli ödemeye de razıydı- ki bu da mektup okunduktan sonraki gün olmuştu.”.

Daha sonra bazı olayların gerçekleşmesiyle pek çok şey somut olarak kanıtlanmıştı, Snæfriður öğretilerine kulak asmasada yaşanan şeylerin içeriğiyle ilgili kendisine daha önce açıklama yapmaya çalışması da bunlardan biriydi. Başrahibin gelmek istediği nokta şu anda ülkenin yaşlılarına, bizim koruyucularımıza, Tanrı'nın sevdiği kullarına karşı çıkarılan mahkeme kararlarıyla İzlanda'nın onuruna yapılan saldırılardı.

Hikâyesinde bu noktaya vardığında konuşma becerisi canlanmıştı ve Hristiyan yetkililerin, insanları isyana kıskırtmak ve ahlakı ayaklar altına almak için fırsatlar kollayarak kötü arzularını tatmin etmekten başka bir şey yapmayan kitleleri kontrol etmeleri için Tanrı tarafından kendilerine bahşedilen görevlerinden alınması durumunda ülkede neler olacağıyla ilgili bir vaaz verdi. Doktorlardan ve diğer kaynaklardan da örnekler kullanarak, bin kişi içinde sadece bir kişinin günahlarından arınmayı hak ettiğine, ki böyle olsa bile, bunun yalnızca Tanrı'nın inayetiyle olacağına dair kanıtlar sundu. Yunanlar ve Romalılardan alıntılar yaptı, hangi imkânsız koşullar altında cumhuriyetlerinin yükseldiğini anlattı ve bütün bunlara bakarak eğer Hristiyan yetkililer saldırı, yaralanma ve yıkımlarla boğuşurken ve sonucunda

alçaklık ve utançla esir tutulurken hırsızlar, katiller ve dilenciler tekrar gücü ele geçirecek olursa ne olacağına dair bir çıkarım yapılabileceğini söyledi. “Ayaktakımı, amirlerine karşı tekrar yükselmeyi başarsa, aptallara lanet okumak ve krala ihanet etmek her zaman şeytanın gönderdiği bir kişinin yapacağı şeylerdir. Kimsenin Arnas Arnæus’un zekâsından şüphesi yoktur. Ancak onun da amacı tam olarak aynı. Bu sefil memleketi yeryüzünden silmek istiyor ve diğer her türlü çözümden kaçınıyor. İlk olarak meteliksiz âlimlerimizi, kralımızı oluşturan edebi değerlerden vazgeçmeye zorlayarak, bazıları için para teklif ederek ve diğerleri için de insanları kandırarak, çoğunlukla sanki eski birer cüppe ya da eski püskü peruklarmış gibi üç kuruş karşılığında ülkemize altın çağından kalan her türlü parçadan mahrum bıraktı. Bunları gemiyle Kopenhag’a yolladı ya da kendisine gönderilmesini sağladı. Daha sonra sırada eski kanunlarımız ve babalarımızın hükümte oluşturduğu düzen vardı ve bu şeytan burada da ortaya çıktı; bu kez hiç kimse tarafından daha önce ülkede eşi benzeri görülmeyen yargı yetkisiyle, kimsenin şüphelenmeye cesaret edemeyeceği ve kendisine istediği her türlü davada davacı olarak kendini atama ve kendi keyfine göre istediği hükmü verme yetkisi sağlayan mektupları taşıyarak. Sonuç olarak yetkililer yerlerinden atılacak, aristokratların arazilerine el koyulacak ve kendileri de rezillik içinde bırakılacak, mahkemenin kararları iptal edilecek, suçlular ve barbarlar övülecek. Ayaktakımının ayaklarının önünde ilk olarak kimin diz çökmeye zorlanacağı da gayet açık.”

Snæfriður: “Babam, görevlerinin doğru bir şekilde kullanılıp kullanılmadığının soruşturulması için kral

tarafından adam gönderilmesinden dolayı şaşırırsa bu benim beklemediğim bir şey olur; bir zamanlar bocalamış olsa bile şimdi dimdik ayakta duracak. O yalnızca insan. Sonuçta hayatı boyunca her türlü suçlamaların ötesinde kendisini idare etmiş biri.”

“Mahkeme birkaç hafta içinde babanızın tüm arazilerini ve onurunu elinden alacak,” dedi başrahip ve hızla Snæfriður’un yüzüne bakarken dudakları titredi. Birkaç dakika konuşmadılar. Başrahibin yüzü titremeye devam ediyordu.

“Benden ne istiyorsunuz?” diye sordu Snæfriður.

“Ben sizin talibinizim.” dedi başrahip, “Taliplilerin yüz karası.”.

“Evime, kocam Magnús’a döndüm.” dedi Snæfriður.

“Bölge mahkemesi mektubundan dolayı Magnús Sigurðsson için çoktan hüküm verdi,” dedi başrahip. “Kendisi alçak bir adam. Kral, sizin verdiğiniz bu arazi de dâhil tüm varlıklarına el koydu.”

“O zaman sorun yok.” dedi Snæfriður, “Kendisi mahkemeye de çıkmıştı.”.

“Geçen gece Flói’den bir haberci geldi ve Magnús Sigurðsson’un bu dava için orada sorumlu tutulmasını sağlamamı talep etti. Bu tür konularda arabuluculuk görevini ilk kez üstlenmiyorum tabii ki; en önemlisi de bana saygı duyan kişi adına.”

“Benim adıma mı?” diye sordu Snæfriður.

“Kendisinin aziz kişiliği adına, bunun gibi durumlarda daha fazla dava açılmasını önlemek için bazen çiftçilere iyi insanlar tarafından küçük iyilikler yapılır ancak, bu türden

bir merhamet felsefeye göre mantıksız bir hayırseverlik eylemi olarak görülebilir ve günaha eşdeğer tutulabilir.”

Daha sonra başrahip evin hanımına kocasının iki gece önce nasıl Flói’de bir kulübeye gittiğini, oradaki adamı yatağından atarak karısıyla ilişkiye girdiğini anlattı.

Snæfriður gülümsedi ve kendisine bu tür haberlerin verilmesini önlemek için kullanılan paranın boşa harcandığını söyledi; kocası zaten mükemmel bir süvari idi. “Otuz yıl brennivíne battıktan sonra hala kadınlarla eğlenen bir adamla evli olduğum için gurur duyuyorum.” dedi.

Başrahip bu anlamsız cevabı anladığını belli eden herhangi bir belirti göstermeden ve hareket etmeden öylece boşluğa baktı.

“Sevgili Rahip Sigurður,” dedi Snæfriður, “neden hiç gülmüyorsunuz?”.

“Bu sözde evlilik,” dedi başrahip, “uzun süredir ülkedeki iyi insanlara rezalet çıkardı ve artık Tanrı’nın inayeti ve kilisenin rızasıyla bir çözüme kavuşturma vakti geldi.”.

“Bunun neyi nasıl değiştireceğini anlamıyorum.” dedi Snæfriður. “Ben, böyle bir iftiraya karşı kendimi haklı çıkarma şansı bulamadan insanların gözlerinde hep zina suçuyla suçlanacağım. Rezil, alt tabaka kocamdan boşanmam bunu hiçbir şekilde değiştirmeyecek. Babamdan da yardım beklemem faydasız, çünkü size göre kendisi yoksul seviyesine düşürülecek. Bu yaşlı çağında herkesin gözünde zalim biri olacak.”

“Geçtiğimiz kış, geceleri genellikle ayazda ve fırtınanın altında, pencerenizin dışında ıstırap içinde bekliyordum.”

dedi başrahip. “Size varlığımı ve hayatımı teklif ediyorum. Son yüzlük toprağımı babanızın onurunu kurtarmak için size sunuyorum, eğer arzu ederseniz.”

“Geçen kış yargıcım olarak atamak istediğiniz şu delik trol ne diyor?”

Snæfriður’un dine karşı bu ifadeleri artık başrahibin gücüne gitmiyor gibiydi:

“Kurtarıcımın ölümsüz tanığının, Rahip Hallgrímur Pétursson’un artık putperest bir karısı var.² Ondan daha kötü durumda değilim.”

“Çarmıha gerilen kişiden daha bağlayıcı olan kilise kuralları ne diyor?” diye sordu Snæfriður. “Her şeyden öte zinayla adı çıkmış firari bir kadınla evli olan bir rahip, papaz elbiselerini giymeye ne kadar süre daha devam edebilir?”

“Sizinle bir sır paylaşabilir miyim?” diye sordu başrahip.

“Nasıl arzu ederseniz.”

“Buraya, babanızdan sonra ülkenin onurunu temsil eden ikinci kişi olan adamın, hem sizin hem de benim rahatça güvenebileceğimiz bir soylunun tam desteğiyle geldim.”

“Piskopos mu?” diye sordu Snæfriður.

“Ablanızın kocası.” dedi başrahip.

-
2. Hallgrímur Pétursson (1614-1674) bir rahipti ve İzlandalı en ünlü şairlerden biriydi. Karısı, Türklerin Gudda’sı olarak bilinen Guðriður Simonardóttir’di; 1627 yılında İzlandacada “Türkler” (*Tyrkjar*) olarak adlandırılan Cezayirli korsanlar birkaç yüz İzlandalıyı kaçırdıktan sonra fidye karşılığı kurtarılmıştı (toplamda otuz beşi fidye karşılığı kurtarılmıştı ve yirmi yedisi İzlanda’ya evlerine geri dönmüştü).

Snæfriður, soğukkanlılıkla güldü. Daha sonra sessizlik oldu.

“Trolüne geri dön, Rahip Sigurður,” dedi Snæfriður. “Ablam Jórunn’la bir arabulucu olmadan daha iyi konuşabilirim.”

Birkaç gün sonra ağa atın çektiği bir oturakla eve getirildi. Vücudu kan revan içindeydi. Muhtemelen iç organları, ya da en azından birkaç kaburgası zarar görmüştü. Ne vücudunu ne de kol ve bacaklarını oynatamıyordu ve konuşmaya dermanı yoktu. Mutfak duvarındaki delikten dikkatlice içeri sokuldu ve odasındaki yatağa konuldu. Olaylar çok beklenmedik ve acımasız bir şekilde ilerlemişti.

Konuşabilecek kadar toparlandığında karısını görmek istedi ancak, karısının hasta olduğu söylendi. Karısının yanına götürülmek istedi ancak, Snæfriður’un kapısının içerden sürgülenmesini istediğini söylediler.

“Sorun değil.” dedi Magnús. “Yine de kapıyı açar.”

Vadili kadın Guðriður’un, gece gündüz Snæfriður’un yatağının başucunda beklediği söylendi.

İşler Magnús için iyi gitmiyordu. Karısının hastalık belirtilerinin neler olduğunu sordu ve bir hafta kadar önce bir ziyaretçiyle görüşmek için güzel elbiselerle alt kata indiği, bir süre sohbet ettiği ve misafiri uğurladıktan sonra doğrudan odasına çıktığı söylendi. O zamandan beri ayağa kalkamamıştı. Ne güneş ışığına ne de yılın bu zamanlarında çiftliğin etrafında ötüşen kuşların aralıksız gürültüsüne katlanabiliyordu ve penceresinin önüne siyah abadan bir perde çekmişti.

XVIII

Almannagjá'daki kayalığın diğer tarafında, Bağışlayıcı Majesteleri tarafından damgalanmış, hırpani görünümlü ve yırtık pırtık iki eski çadır duruyordu. Çadırın Brennugjá tarafında erkekler, Drekkingarhylur tarafındaysa kadınlar duruyordu. Bu insanların bazıları mahkemede tanıklık etmek için Þingvellir'e çağırılmıştı, ancak çoğu yakın zamanda ya da geçmişte fiziksel olarak cezalandırılmış suçlulardı: damgalanmışlardı, kırbaçlanmışlardı ve elleri kesilmişti. Kralın özel vekili, onları bu kez davalarının yeniden görülmesi için çağırıyordu. Bugün hepsi, Bessasstaðirli bir aşçı tarafından hazırlanan kralın çorbasından payına düşeni bekliyordu.

"Adaletin yakında yerini bulacağını düşünürsek, bu arkadaşlık benim için çok sıkıcı." dedi adamlardan biri. "Kimsenin bir türkü bile söylememesine çok şaşıyorum."

Çoğunun üzerinde çul çaput vardı, ayakları ya çıplaktı ya da paçavralara sarılmıştı, elbise döküntülerinin uçları püsküllüydü ya da iplik haline gelmemiş yün şeritlerinden oluşuyordu. Hiçbir eşyaları yoktu ancak, bazıları baston olarak kullandıkları tırmık saplarını taşıyordu. Gruptaki bazı kişilerin aslında sağmal ineği vardı, bir zamanlar yetkililer tarafından cezalandırılan ve bunu asla unutamayan kavgacı tipler; bu kişiler kaderleri üzerinde kafa yorarak sürekli şikâyet ediyor, birilerini suçluyor ve ona lanetler ediyorlardı. Şimdi bu adamlardan biri,

sanki aklanmak üzereymiş gibi görünen kişi, konuşmaya başladı:

“Baharlık işimden çıkarılıp buraya sürüklenmemden dolayı bir günlük maaşımı talep ediyorum.”

Bir başka adam, vekilharcın kırbaçlandığını görmeden Þingvellir’e yapılan gezilerin masraflarının tam olarak ödenmeyeceğini düşünüyordu.

Sadaka kutusundan para çaldığı için damgalanan kutsal adam şöyle diyordu:

“Bence bu talepler, asıl suçlamalara karşı suçsuz olduğuna dair yemin edemedikleri ya da şeytan, köpek kılığında ortaya çıktığı ve onlara karşı tanıklık yaptığı için Brennugjá’da yakılan, Gálgaklettur’da¹ asılan ya da Drekkingarhylur’da suya batırılan yalnız ve terk edilmiş insanlara karşı fazla sevgileri olmadığından yapılıyor. Onlardan daha acması bir halde miyiz? Neden sen ve ben değil?”

Erkeklerin çadırının önünde griye dönmüş sakalıyla oturan, çamurlu tül çorap ve kalın aba bir gömlek giyen Reinli Jón Hreggviðsson belinde bir tel parçasıyla, toz ve at kılıyla kaplanmış bir şekilde feryat etti:

“Uzun bir süre önce beni, şeytan kendisine karşı tanıklık ettikten sonra yakılan Jón Þeófilusson’la beraber fundalıkların oradan buraya, doğuya getirdiler ve bu konuda söyleyecek bir şeyim var. Onun gibi bir zampara, karısı başka bir adamla yataktayken bir Fırtına’ya tutunarak tüm bir geceyi geçiren adam, daha iyisini hak etmemişti ve

1. Gálgaklettur: Erkek suçluların asıldığı Þingvellir’deki Darağacı Uçurumu (ancak Gálgaklettur’un tam yeri bilinmemekle beraber bazıları Almannagjá’nın hemen kuzeyindeki Stekkjargjá olarak adlandırılan dağ geçidinde olduğunu öne sürmektedir).

bu yüzden ona o kara delikte pek çok kez şunu söyledim: ‘Yanmaktan kurtuluşun yok, sevgili Jón.’”

“Pek çok insan o zaman kellelerini vermiş olsalar bugün böyle bir sorun olmayacağını söyleyebilir, Hreggviðsson.” dedi eli kesik bir hırsız.

“Neden benim kellem kesilmedi? Neden asılmadım? Onlardan aşağı kalır bir yanı yoktu.” dedi sadaka kutusundan para çalan aziz.

Akraba ile cinsel ilişkide bulunmasından dolayı aldığı idam cezası bağışlanan yumuşak sesli bir adam şunu söylüyordu:

“Herkesin bildiği gibi, kız kardeşimi boğdular ve Tanrı’nın yardımıyla sürgün cezasına mahkûm edildim ve adımla ilgili yalan söylemek zorunda kaldığım başka bir bölgeye sürüldüm. İlk işim vekilharca hırsızları ispiyonlamaktı ve vekilharç da onları saklandıkları yerde bulup ve taşıdı. Tabii ki daha sonra kimliğim açığa çıktı ve on yıldır herkes o kişinin ben olduğumu biliyor. On yıldır pişman bir halde o evden bu eve yürüyorum ve uzun süredir insanlar beni kendilerinin ve Tanrı’nın kanunlarını ihlal eden kişi olarak kabul ettiler ve bana iyi davrandılar. Şimdi, on yıldan sonra, benimle birlikte oldu diye kız kardeşimi boğmalarından on yıl sonra aslında bu suçu işleyenlerin başka bir kadınla adam olduğu ortaya çıktı. Tüm bu yıllar boyunca ben kimdim ve şimdi kimim? Bundan sonra insanlar bana merhametle yaklaşacak mı? Birisi beni merhamet ve hoşgörü ruhuyla kabul edecek mi? Hayır, İzlanda’daki herkes bana gülecek. Kimse bana kurutulmuş balık bile vermeyecek. Köpekleriyle bana saldıracaklar. Tanrı’m, Tanrı’m, bu suçu benden neden aldın?”

“Ben çocukken seçkinlere saygı duymam öğretilirdi.” dedi ağlamaklı olan yaşlı bir derbeder. “Şimdi bu yaşlı halimde beni kırbaçlayarak mahkemeye sürükleyen dört iyi vekilharcı izlemek zorundayım. Etrafımızda artık bizi kırbaçlayacak biri yoksa bir insan neye saygı duyacak ki?”

“Tanrı’ya.” dedi biri.

“Güzel dedin.” dedi kör bir suçlu. “Sandarlı Rahip Ólafur, Yüce İsa’ya yetkilileri savunması için yalvardığı dizelerinde ne demek istemişti?”

“Hiçbir zaman yetkililerin hepsini aynı kefeye koymayı düşünmedim.” dedi eli olmayan adam. “Güneyde deniz kenarında elimi kesmeleriyle aynı sebepten dolayı Rángarvellir’de kırbaçlandım.”

“Kurtarıcımızın,” dedi kör adam, “bazı yetkilileri, bazı iyi yetkilileri, mesela insanların ellerini kesenleri değil de insanın derisinin yanmasına izin veren yetkilileri savunması gerektiğini mi söylüyorsun?”

“Sandarlı Rahip Ólafur bök yesin.” dedi adamlardan biri.

“Sandarlı Rahip Ólafur’un ne yiyeceğini söylemek bana düşmez.” dedi kör adam. “Ancak, şunu kesin olarak biliyorum ki Efendi Brynjólfur Yunanca ve İbranice anlamayacak kadar yaşlandığında, tüm lehçeyi ve astronomiyi unuttuğunda ve Latince’de ‘mensa’²’yı çekimlemeyi hatırlayamadığında, annesinin çocukken öğrettiği Sandarlı Rahip Ólafur’un bu dizesini ezberden okurdu.”

“Otoritelere güvenen kişi adam değildir.” dedi Jón Hreggviðsson. “Ben tüm Hollanda’yı dolaştım.”

“Benim kralım adildir.” dedi yaşlı ve sık sık kırbaçlanan derbeder.

2. Mensa (Latince): Masa, çalışma masası.

“Bir insan bir şeyi üstlenmiyorsa ona hiçbir zaman sahip olmamıştır.” dedi Jón Hreggviðsson. “Almanlarla çeşitli maceralara girdim.”

“Verilen cezaya boyun eğerek onu çeken kişi kutsaldır.” dedi sık sık kırbaçlanan derbeder.

“Verilen kararlar adil olmadığında asilzadelere tükürürüm.” dedi Jón Hreggviðsson. “Ama karar adil olduğunda daha da fazla tükürürüm, çünkü o zaman onların korktuğunu bilirim. Kralımı ve cellâdımı tanımadığımı mı düşünüyorsunuz? Ben İzlanda'nın çanını devirdim, Glückstadt'ta bir İspanyol Ceketi giydim ve Kopenhag'ta kafama Paternoster dayadılar. Eve geldiğimde kızım tabut sehпасının üzerinde yatıyordu. Masum bir çocuğu boğmadan derenin üzerinden geçireceklerine güvenmem.”

“Jón Hreggviðsson şeytanın ta kendisidir.” dedi sık sık kırbaçlanan derbeder ve tir tir titredi. “Günahlarım için Tanrı bana merhamet gösterebilir.”

Kör adam:

“Kralın çorbasını beklerken huzuru bozmayalım, kardeşlerim. Bizler ayaktakıyız, yeryüzündeki en değersiz yaratıklar. Birbirimizin ve savunmasızlara yardım eden her yetkilinin sağlığı için dua edelim ancak, biz kendimiz adam olana kadar adalet yerini bulmayacak. Yüzyıllar geçip gidecek. Son kral tarafından bize verilen erteleme kararı bir sonraki kral tarafından bozulacak. Bizim de güzel günlerimiz gelecek ve o gün geldiğinde, adam yerine konulduğumuzda, Tanrı yanımıza gelecek ve bizim tarafımızda savaşacak.”

XIX

Kralın sefil azadelerinin, Öxará Nehri'nin kıyısındaki Þingvellir'de oturarak kralın çorbasından paylarına düşeni bekledikleri gün, Bræðratunga'da şu önemli olay olmuştu. Evin hanımı yatağından kalkmış, çiftlik işçilerini çağırarak birkaç atı toplamalarını söylemiş, daha sonra da evden ayrılacağını duyurmuştu. İşçiler evin efendisinin evde olmadığını ve kalan atların da binmeye uygun olmadığını söyledi. Snæfriður şöyle dedi: "Geçen ilkbaharda binektaşına bağlı duran atı hatırlıyor musunuz, size kesmenizi söylediğim atı?"

Adamlar alayla gülerek birbirine baktı.

"Hjálmholt'a gidin, orada bu atı vekilharcın otlaklarında bulacaksınız, alın ve bana getirin." dedi Snæfriður.

Adamlar gece yarısı atla döndüklerinde, Snæfriður gitmeye hazır bir şekilde onları bekliyordu. Semerini getirmelerini ve atın üzerine koymalarını söyledi, daha sonra aralıksız yağın yağmurdan korunmak için üzerine büyük, başlıklı aba bir pelerin giydi ve adamlardan birini batıdaki nehirden geçerken eşlik etmesi için görevlendirdi. Yolun geri kalanını tek başına gitmeyi planlamıştı. Hava sakın ve ılıktı, hafif yağmur çiseliyordu.

Refakatçisi Brúar Nehri'nden geri döner dönmez atı huysuzlanmaya başladı. Bir süre kırbaçladı ve daha sonra at dört nala koşmaya başladı, neredeyse Snæfriður'u düşürüyordu. Bir süre hızla ilerledi, Snæfriður düşmemek

için elleriyle eyeri sıkıca tutmak zorunda kalmıştı. Sonunda at dizginlerinden kurtuldu, çalılığa doğru koştu ve hareketsizce durdu. Snæfriður kırbaçla tekrar ata vurmaya başladı ve at iyice sinirlendiğinde şaha kalkacağını haber vererek burnundan solumaya başladı ancak, sonunda böyle bir şey olmadı, at az önce yaptığı gibi dört nala koşmaya başladı. Bu kez de sağa sola dönerek eski numaralarla Snæfriður'u düşürmek için elinden geleni yaparak onu gafil avlamaya çalıştı. Snæfriður attan indi ve onu okşamaya başladı ancak, at bu kibarlıklara boyun eğmeyi reddetti. Sonunda Snæfriður, atı tekrar hareket ettirmeyi başardı ancak, gene dört nala koşmaya başladı fakat bu ani çıkışlar arasında bir süre öylece duruyordu. Belki de Snæfriður kötü bir biniciydi. At, sonunda bir derenin böldüğü oyuğa girdi ve hızlıca bir tarafa doğru döndü. Snæfriður eyerden öne fırladı ve birden kendini yerde buldu. Ayağa kalkıp üzerindeki kiri ve çamuru temizledi; ancak bir yeri incinmemişti. Pusun içinden hızla sürmeli bir kervançulluğu uçu feryat ederek. At akıntının kenarında otluyordu. Snæfriður gönülsüzce tekrar ata bindi, kasığına vurdu, dizginleri çekti ve "Ho!" diye bağırdı ancak, gene hiçbir şey olmadı. Belki de ata vurma konusunda bir şey bilmiyordu. Kesin olan bir şey vardı, at hareket etmeyecekti.

At, bu şekilde inatçılığına devam etti. Birkaç kez yavaşça hareket etmeye başladı, daha sonra şaha kalktı. Snæfriður attan indi, oyuğun yamacı boyunca yürüdü, yosun kaplı bir tümseğe oturdu ve yağmur damlalarının arasından öylece ata baktı.

“Sahtekârın birinin özür dilemek için verdiği bir atın, senin gibi bir şey olacağını bilmeliydim, uyuşuk.” dedi atla konuşarak.

Şansına, onun bu kötü geçen yolculuğunu gören kimse yoktu, çünkü şafak yeni sökmek üzereydi ve kırsal yerlerdeki herkes uykudaydı. Pus daha öncekine göre biraz dağılmış göründü, bu yüzden Snæfriður, güneşin doğmuş olması gerektiğini biliyordu.

Pelerinini düzeltti ve ilerlemeye başladı. Tepelerin üzeri sisle kaplanmıştı ve çalıların üzerindeki su damlaları parıltıyordu. Torfsuz arazilerin üzerinde gri bir sis tabakası ışıltıyordu. Huş ağacı filizlenmek üzereydi, ılık ve sakın çisenin içinde neredeyse iç bayıltacak kadar tatlı bir koku vardı. Snæfriður yürümek için pek de hazırlıklı sayılmazdı. Botlarına hemen şu girdi ve ayakları ıslak ağaç kökleri arasında sıkışırken eteği de sırlıslıklaştı; bunların yanında hasta yatağından daha yeni kalkmıştı ve oldukça dermansızdı. Birkaç kez düştü ancak, tekrar gücünü topladı ve ilerlemeye devam etti. Bláskógár'ı geçtiğinde tamamen sırlıslıklaştı.

Sonunda Öxará'ya vardığında vakit oldukça geçti ve ayyaşlar yataklarına gitmişti. Soğuk nehrin şırıltısı sisle kaplı bu günün şafağında donmuş gibiydi, nehrin kenarında duran biri için bile ses çok uzaklardan geliyor gibiydi. Otlakta uyuyan birkaç at kafaları eğik topallamaya başladı.

Mahkeme binasının etrafında birkaç çadır vardı ve Snæfriður sulh hâkiminin üzeri örtülmüş kulübesini gözetledi ve kulübeye doğru ilerlemeye başladı. Kulübenin dış tarafında koruma amaçlı ve içte de duvar kaplaması

olmak üzere çift örtüsü vardı ve duvarları yeniden inşa edilmişti. Üç taş basamak, tablalı ön duvardaki güzel bir eşişge kurulmuş kullanışlı bir kapıya gidiyordu. Snæfriður kapıya doğru ilerledi. Babasının refakatçilerinden biri uyuklar bir şekilde dışarı çıktı ve Snæfriður adama sulh hâkimini uyandırmasını söyledi. Yaşlı adam yatağında döndü ve boğuk bir sesle dışarıda kimin olduğunu sordu.

“Benim, baba.” dedi Snæfriður üzgün bir ton ve yumuşak bir sesle ve kapının sövesine doğru yaslandı.

Çadırın iç kaplaması yağmura rağmen kuruydu ve zeminde ahşap bir platform vardı. Babası bir uykutulumunun içinde yatıyordu, altında gübrelenmiş saman kokusu yayan ufak yastık vardı ki bu hiç kimsenin samanının olmadığı bahar günlerinde gösterişli sayılabilecek bir kokuydu. Sulh hâkimi hafifçe doğruldu; boynunda bir şal vardı ve kalın aba bir geceliğe bürünmüştü, yüzü keyifsizdi, saçları epeyce dökülmüştü, burnu oldukça büyük ve kaşları oldukça kalındı. İlerlemiş yaşının kendisini çok zayıflatmış belli oluyordu, yanakları da sarkmıştı; gıdısının yerini bir gerdan almıştı. Kızına cansız bir şekilde bakıyordu.

“Ne istiyorsun, evladım?” diye sordu.

“Seninle özel olarak konuşmak istiyorum, baba.” dedi Snæfriður aynı hüznü tonda. Babasına bakmadı ancak, bitkin bir şekilde söveye yaslanmaya devam etti.

Sulh hâkimi, refakatçisine şimdilik hizmetçilerin çadırına gitmesini söyledi, daha sonra kızından kendisi giyinirken eşikte beklemesini istedi. Sonunda Snæfriður içeri çağrıldığında babası botlarını ve kalın peleriniyle peruğunu giymiş ayakta duruyordu. Gümüş bir kutudan biraz enfiye koklarken Snæfriður, sağ yüzük parmağındaki ağır altın yüzüğü fark etti. Doğruca babasına gitti ve onu öptü.

“Pekâlâ.” dedi babası Snæfriður kendisini öptükten sonra.

“Sana geldim baba, hepsi bu.” dedi Snæfriður.

“Bana mı?” dedi sulh hâkimi.

“Evet,” dedi Snæfriður, “insan her zaman yaslanacak bir omza ihtiyaç duyar, yoksa ölür.”

“Sen her zaman asi bir çocuktun.” dedi sulh hâkimi.

“Sevgili babacığım, yanında durmama izin verecek misin?”

“Sevgili evladım.” dedi sulh hâkimi. “Sen artık çocuk değilsin.”

“Uzun zamandır hasta yatıyorum, baba.” dedi Snæfriður.

“Hasta olduğumu duydum ancak, tekrar iyileştiğini görüyorum.”

“Baba,” dedi Snæfriður, “bir bahar günü karanlık dışında hiçbir şey görmüyordum. Beni içine aldı ve gücümü kaybettim, gücümü o karanlığa verdim. Yapabildiğim tek şey orada karanlığın içinde uzanmaktı. Yine de, ölmedim. Nasıl oldu da ölmedim, babacığım?”

“İlkbaharda pek çok insan hastalanır ve bunu anlatacak kadar yaşarlar, güzel evladım.” dedi sulh hâkimi.

“Dün sana gelmemi fısıldayan bir ses duydum. Biri bugün kararların verileceğini söyledi. Birden iyileştim. Ayağa kalktım. Sevgili babacığım, bu berbat yoksulluğa rağmen, ailemiz hala değerli, değil mi?”

“Evet, öyle.” dedi sulh hâkimi. “Mükemmel bir soydan geliyorum. Annen daha da iyi bir soydan geliyor. Tanrı’ya şükür.”

“Ailemizi bozmayı başaramadılar.” dedi Snæfriður. “Tam olarak değil. Hala ayaktayız. Bizler insan değil miyiz baba? Eminim ki benim birine karşı yükümlülüğüm varsa, o da sensin.”

“Annene her zaman büyük zorluklar çıkardın, evladım.” dedi sulh hâkimi.

“Şimdi benden daha önce istediğin gibi, seninle eve geleceğim.” dedi Snæfriður.

Sulh hâkimi bakışlarını başka tarafa çevirdi.

“Baba,” diye devam etti Snæfriður, “umarım mahkemede hala kararları tartışmıyorlardır.”.

Sulh hâkimi kararlardan bahsederken tam olarak neyi kastettiğinden emin olmadığını, çünkü bu sefil ülkede artık kimsenin adaletin nerede olduğunu bilemez duruma geldiğini söyledi. Kendisi de şu an ülkede gerçekleşen şaklabanlığı telaffuz edemiyordu. Snæfriður’un kendisine karşı karalayıcı sözler söyleyerek iftira attığını bile bile, resmi evraklarla ve tanıklarla kocasından boşanmak yerine Bræðratunga’nın kontrolünü Magnús Sigurðsson’a geri vermesine hangi hıncın, hangi kinin sebep olduğunu sordu. “Yine de sen,” dedi sulh hâkimi, “onuruna ve şanına, Magnús Sigurðsson’dan daha fazla önem veren kişilerin burada yargılanacağını ve ülkenin yeni yönetimine belki de ondan daha az zarar verecek bir şey yapmış olmalarına rağmen itibarlarının ellerinden alınacağını biliyordun.”. Arnæus iftirallardan aklanana kadar resmi görevlerini yapamayacağını duyurduğundan ve bunun sadece bölge mahkemesi tarafından değil, aynı zamanda bir sulh hâkiminin yargılamasıyla da tamamlanmasını talep ettiğinden, kendisine karşı davayı yürütmek üzere bir sulh

hâkimi yardımcısının ve iki vekilharcın görevlendirildiğini ve yetkilendirildiğini söyledi. Karar bu sabah erken saatlerde duyurulacaktı ve daha sonra Arnæus mahkemede görevi devralacaktı.

“Baba,” dedi Snæfriður, “Magnús’un suçlamaları kanıtlanırsa nasıl bir ceza uygulanacak?”.

Sulh hâkimi cevapladı: “Eğer evli bir adam evli bir kadını alırsa, ceza itibar ve saygı kaybıdır ve ikisine de krala ödenecek bir para cezası uygulanır; tabii ki para cezası da nakit yerine kişilerin derisi yüzülerek ödenebilir.”

“Baba,” dedi Snæfriður, “mahkemede öne çıkarak birkaç söz söylememe izin verir misin?”.

“Burada sözler para etmez.” dedi sulh hâkimi. “Ne istiyorsun?”

“Hatalı bir yargılama olduğunu söyleyeceğim. Mahkeme bozulacak ve yargıçların kararları hükümsüz kılınacak ve iyi adamların meclise kralla avukat gönderme şansı olacak. Belki de bu adam görevinden alınır, gelecek yaz bu yüz kızartıcı suçtan dolayı seni yargılamak için bir halef görevlendirme konusunu iki kez düşünecekler.”

“Ne tür bir rüyanın içinde yaşadığını bilmiyorum, evladım.” dedi sulh hâkimi.

“Bir duruşma talep edeceğim” dedi Snæfriður, “ve Magnús Sigurðsson’a karşı davada tanık olarak dinlenilmek isteyeceğim. Mahkeme üyelerine, Magnús’un Skálholt katedralindeki koro girişinde okuduğu mektubu yazmakta haklı olduğunu açıklayacağım.”

“Böyle şeyler söylemen beni şaşırtıyor.” dedi Sulh Hâkimi Eydalín. “Ablan ve kocası piskopos

annene gönderdikleri haberde bu iftiranın bir insanın düşünebileceği en ağır yalan olduğunu söylediler. Hem böyle bir ifadeyi kim doğrular ki?”

“Bunun doğru olduğuna dair yemin edeceğim.” dedi Snæfriður.

“Bu davada kızımın hayatını ve onurunu tehlikeye atarak Magnús’u itibar hırsızlarının gazabından koruduğum düşünülürse onurum ayaklar altına alınacak.” dedi sulh hâkimi. “Özellikle ve bilhassa bu davada Arnas’a karşı etmeyi düşündüğün yemin muhakkak ki bir yalandan ibaret olacağı için.”

“Orası seni ilgilendirmez.” dedi Snæfriður. “Bu vatanımızı ilgilendirir. Tüm bu ihtiyaç zamanları boyunca ayakta kalan sizin gibi az sayıdaki insanlar suçlu kürsüsüne koyulacak ve kınanacaksa, ailemiz bir bataklığın içine fırlatılacaksa, İzlanda’da artık insanlar yaşamayacaksa, tüm bunlar ne içindi?”

“Eğer benim, kendimle ilgili bir davada çıkarım için birine yalan yere yemin ettireceğimi düşünüyorsan, sevgili evladım, o zaman kendi babanı tanımıyorsun demektir. Kendi evladım tarafından böyle, en namussuz insanın bile bir eşkıyadan bile kabul etmeyeceği desteğin teklif edilmesi beni ürpertiyor. Sefil bir kadının öne sürebileceği fikirler, mantıklı erkeklerin mantıksız bulacağı fikirlerdir. Rahatlıkla söyleyebilirim ki; yaşlılığım bir ya da iki hata yapmama sebep olmuştur; ancak, ben Hıristiyan bir adamım. Hıristiyan bir adam ruhunun sağlığını her şeyden üstün tutar. Eğer biri başka birinin rızasıyla ve bu kişinin lehine yalan yere yemin ederse, ikisi de ebediyen ruhlarının sağlığını feda etmiş olur.”

“Bu suçu işleyerek bile olsa tüm ülkenin onurunu kurtaramazlar mı?” diye sordu Snæfriður.

“Evet,” dedi sulh hâkimi, “böyle veya benzer bir durum olsa bile.”.

“Bir keresinde bana böyle bir hodbinliğin, *ars casuistica*¹ olarak adlandırıldığını öğretmiştiniz, babacığım.” dedi Snæfriður, “Böyle sanata yazıklar olsun.”

Boğuk bir sesle ve soğukkanlı bir şekilde konuştu sulh hâkimi: “Sözlerin bana, isteyerek yaşadığı sıkıntılar boyunca talihin getirdiği şansları tepen, onurla utanç arasındaki farkı algılama gücünü yitiren ve hayatıyla ilgili ümitsizlik içinde konuşan afallamış bir kızı anımsatıyor biraz, güzel evladım. Ancak, burada olduğuna göre, ki nedenini Tanrı bilir, çocukları çağırıp ateş yakmalarını ve biraz çay ısıtmalarını söyleyeyim, çünkü gün ağarıyor.”

“Baba.” dedi Snæfriður. “Kimseyi çağırma. Bekle. Sana her şeyi anlatmadım; gerçeği anlatmadım. Şimdi söyleyeceğim. Yalan yere yemin etmeme gerek yok. Tüm kış boyunca Ární’yle ben Skálholt’ta düzenli olarak yasak ilişkiler içinde bulunduk. Geceleri ona gittim.” Kapının önünde çökmüş dizlerine doğru bakarak usulca ve belirsizce konuşuyordu.

Sulh hâkimi boğazını temizledi ve daha öncekinden boğuk bir sesle feryat etmeye başladı:

“Böyle bir ifadenin mahkemede hiçbir geçerliliği olmayacak ve bu yüzden asla yemin etmene izin verilmeyecek! Boşanmak için yalan söyleyen yüzlerce evli çift örneği var! Bu davada mahkeme tanıklar isteyecek!”

1. *Ars casuistica* (Latince): Vicdan muhasebesi sanatı.

Snæfriður: “Ablam ve onun kocasıyla suç ortaklığı yapan bir adam baharda bu davayla ilgili konuşmak için bana geldi. Skálholt piskoposluğunun yüce şahsiyetlerinden biriydi, koro girişinde bana karşı suçlamaların olduğu belgeyi okuyan kişiydi ve ablam Jórunn’un rızası ve onayıyla bu belgenin yazımında da yer alsaydı hiç şaşırırmazdım. Kesin olan şey, başrahip Rahip Sigurður Sveinsson, böyle bir belgeyi kutsal bir yerde geçici bir hevesle okuyacak kadar kurnaz bir insan değil- bir gece beni suçüstü yakaladığından bunu yapmak için geçerli bir sebebi vardı. Bunun yanında, hem onun hem de ablamın kışın daha öncesinde yaptığı açıklamalardan benim hareketlerimi gizlice takip etmesi için piskoposluğun bir ya da daha fazla hizmetçisini gönderdiklerini öğrendim. Tanık bulmak zor olmayacak.”

Sulh hâkimi cevap vermeden önce uzunca bir süre sessiz kaldı.

“Ben yaşlı bir adamım.” dedi sonunda. “Senin babanı. Bizim ailemizde hiçbir zaman böyle bir şeyin olduğu görülmemiştir. Öte yandan, annenin ailesinden bazı insanlar akıllarını kaybetmişti ve eğer biraz daha böyle konuşmaya devam edersen senin de bu insanlardan olduğundan emin olacağım.”

“Árni bunu bana karşı asla yalanlamaz.” dedi Snæfriður. “Davayı düşürecektir.”

Sulh hâkimi: “Arnas Arnæus’un seninle güzel bir oğlu olsaydı bile ve sadece başrahip ve hizmetçiler değil, piskopos ve karısı seni suçüstü yakalasaydı bile, bu adam senin aylağın tekinden çocuğun olduğunu kanıtlayarak prenslerden, imparatorlardan ve papalardan emir alana kadar durmaz.”

“Baba,” dedi Snæfriður, doğrudan sulh hâkimine bakarak, “hiçbir şey söylemememi mi tercih ediyorsun? Onurun senin için hiçbir şey ifade etmiyor mu? Altmış adet arazinin senin için hiç mi değeri yok?”.

Sulh hâkimi: “Gündüz vakti mecliste bir züppeye karşı ayakta durmanın, gece randevularında bir züppenin önüne düşen bir kızın babası olmaktan daha az utanç verici olduğunu düşünüyorum, bu lekenin bilerek söylenmiş bir yalan olduğunu bilsem bile. Sen de şunu biliyorsun ki evladım; ülkedeki en zengin rahiplerden biri olan son derece bilgili şair Rahip Sigurður Sveinsson seninle evlenmek istediğini söyledikten sonra, kaçıp güneylilerin bölgesindeki en sinsi insanla evlendiğinde, ben tabii ki bu rezalet karşısında sessiz kalmıştım. Adam mirasını satarak seni sefaletin eşiğine getirdiğinde ses çıkarmadan bu mülkü satın aldım ve daha sonra; annen brennivín karşılığında bir Danimarkalıya satıldığını ve bir baltayla tehdit edildiğini öğrendiğinde, bu saçmalıklara yanıt verdiğim için ben kendimi suçlamıştım ve sen, sana senetle devrettiğim mülkü tekrar cellâdına devrederek o adama geri döndüğünde, bu mesele için ne ağzımı ne de yüreğimi kimseye açmadım. Şimdi de, daha önceki gibi, Öxará Nehri kıyısındaki Pingvellir’de yetkimin bana verdiği bu koltukta köylü dalaverelerine göğüs gerebilmeliyim ancak, tek bir farkla: bir süre sonra kimse artık gülmeyecek. Eğer kendi aileni bu sefil ülkenin tarihinde uzun süre boyunca en büyük alay konusu haline getirmek istemiyorsan, annene ve bana yaşattığın tüm bu rezilliklerin içinde, bu son yaptığında sessiz kalman hepimizin yararına olacak.”

Sulh hâkimi dinlenirken bile en hareketli insanlardan biri gibi görünüyordu. Ancak ayağa kalkıp, bastonuna tutunduğunda ve hizmetçilerine sabah işlerine başlamalarını söylediğinde, gerçekte ne kadar çöktüğü görülebiliyordu. Kısa adımlarla ve tereddüt ederek platformun üzerinden ilerlerken yalpaladı, yürürken o kadar eğiliyordu ki pelerinin etekleri yere sürtüyordu ve yazın daha başlarında bu soğuk barakada, bu rutubetli yerdeki kötü istirahatından sonra başlayan eklem ağrılarını yatıştırmak için dişlerini gıcırdatıyordu.

XX

Sulh hâkimi hizmetçilerini uyandırmaya gittikten kısa bir süre sonra kızı da ayağa kalktı ve kulübeden çıktı. Yağmur altında gece boyu süren yürüyüşünden sonra yorgun düşmüştü ve üzeri ıslaktı, bu yüzden hemen üşütmüştü. Hızlıca babasının kulübesinden çıktı ve çok geçmeden kendini Almannagjá'da dururken buldu; dik kenarları ve sarp kayalıkları üzerine biniyor ve tepesinde adeta bir örtü gibi duruyordu, çıkıntılı kaya sise karışarak yukarıdan ona bakıyordu. Bu oyuğun duvarları altında bir süre gezindi. Ayakları acı içindeydi. Sis kaplı atlar oyuğun dibinde duruyor, otlarken çiy damlalarının yere düşmesine neden oluyorlardı. Nehir yakında bir yerde sisin içinde çağlayarak akıyordu. Kısa bir süre sonra Snæfriður, nehrin kıvrıldığı ve oyuktan aktığı büyük kadınlar havuzunun yanında duruyordu. Şafağın yeni söktüğü bu vakitlerde derin, soğuk ve berrak suyun siyah bir kadife gibi dönüşünü izledi ve uzun süredir su içmediğini fark etti.

Bir süre havuza baktıktan sonra suyun çağlıtısının arasından yükselen dövme sesini fark etti ve başının etrafına

sarıllı gri bir mendile bürünmüş suyun kenarındaki düz bir kayada duran ve tokaçla¹ çorap döven bir kadını gizlice izledi. Kadına doğru ilerledi ve selamladıktan sonra “Burada mı yaşıyorsun?” diye sordu.

“Hem evet hem dehayır.” diye cevapladı kadın. “Bir zamanlar bu havuzda boğulmam gerekiyordu.”

“İnsanlar bazen ayın buraya yansıdığını söylüyorlar.” dedi Snæfriður.

Kadın doğruldu ve Snæfriður’a baktı; iyi ve kalın abadan yapılmış olan koyu renkli pelerinine dikkatle baktı, daha sonra doğrudan yanına gitti ve pelerinin kenarını kaldırdı. Bu anda ucunda uzun bir süs olan gümüş kemerle yabancı kumaştan yapılan mavi bir gömlek görünmüştü: Ayaklarında oldukça kirli ancak onu iki ya da üç yüzlük toprak kadar daha idare edebilecek olan İngiliz botları vardı. Kadın, Snæfriður’un yüzüne ve gözlerine baktı.

“Sen bir peri kadın olmalısın.” dedi grili kadın.

“Yorgunum.” dedi yabancı.

Grili kadın burada bir çadırı paylaşan üç kocakarı olduğunu ve her birinin farklı bir bölgeden olduğunu söyledi. Biri hırsızın tekiyle kaçtığı için damgalanmış, diğeri hamile olmasına rağmen bakire olduğuna yemin ettiği için burada boğulmuştu ve üçüncüsü de kuzeyde Sléttuhlið’de hamile olduğu çocuğunu öldürmüştü ancak, çocuğun ölü doğmuş olma ihtimali olduğundan kadın Drekingarhlyr’dan Spindehus’a² gönderilmişti. Altı yıl orada mahkûm olarak kalmıştı ve Yüce Gönüllü

1. Tokaç: Çamaşırları dövmek için kullanılan ahşap bir alet (tokmak ya da sopa).

2. Spindehus (Danca): Kopenhag’ta 1662 yılında kurulan ve 1928 yılına kadar kullanılan bir kadınlar hapisanesi ve küçük fabrika.

Majesteleri'miz ve Ekselansları, kraliçesini nikâhına aldığı anda serbest bırakılmıştı. Şimdi bu kadınlar cennetten gönderilen yetkililerin kötülüklerine ve kepezeliklerine şahit olmak üzere Þingvellir'e çağrıldı. Bugün eve gitmeyi planladılar. "Ancak," dedi kadın, "bir sebeple bana geldiğinizden, sevgili gelinim, ve misafırperverlik beklediğinizden, benimle çadırıma gelin."

Kadının iki arkadaşı büyük bir sessizlik içinde peri kadına baktılar ve Snæfriður diğerlerinin kendisine dokunmasına izin verdi. Ona mümkün olduğunca konuksever davranmak istiyorlardı, çünkü perilere iyi davranmanın şans getirdiğine inanılırdı. Genellikle sıradan insanlar doğaüstü varlıklarla ve aristokratlarla iletişim kurmaya geldiklerinde olduğu gibi, kadınlar hayat hikâyelerini anlatmaya çok istekliydiler ancak, Snæfriður, hikâyeleri dağın diğer tarafından esen bir rüzgârımsı gibi ilgisizce dinledi. Ara sıra ırkildi. Kadınlar neden gizemli peçesini çıkarıp buraya geldiğini sordular.

"Ben mahkûmum." dedi Snæfriður.

Kadınlar: "Arnæus'a git, kardeşim, her ne yaptıysan o seni aklar."

"Beni aklayacak mahkeme yok, ne perilerin ne de insanların arasında."

"Cennette var." dedi çocuğunu öldüren ve Spindehus'ta çalışan kadın.

"Hayır, cennette de yok." dedi Snæfriður.

Bir şey demeden Snæfriður'a baktılar, bu suçlu aklayacak mahkemenin cennette ya da yeryüzünde ya da periler dünyasında var olmadığına inanmıyorlardı.

“Üzülme.” dedi Spindehus’lu kadın. “Şanslı olan kadınlar havuzda istirahat edenlerdir.”

Üzerinde uzanmak için yosun topladılar, ancak kraldan yorgan almışlardı. Misafirleri için yatak hazırladılar. Elbiseleri sırlıslıklaştırdı için üzerini çıkardılar ve yeni elbiseler verdiler; birinden önlük aldı, diğerinden etek ve üçüncüsünden de gömlek. Spindehus’a giden kadın başındaki mendili aldı ve Snæfriður’un başına bağladı. Bessastaðir aşçısından çay ve ekmek aldılar ve misafirleriyle paylaştılar. Sonunda etrafında kralın mührü olan bir yorgana sarıldılar ve kadını yosunun içine soktular.

Sonunda Snæfriður hemen uyumuştı. Bu durgun baharda yaşadığı pek çok sıkıntıdan biri, uykusunda rahat edememesiydi. Ancak şimdi uyumuştı. Derin ve huzurlu bir uykuya dalmıştı. Uzun bir süre uyudu. Sadece uyudu.

Uyandığında üç azade, orada olduklarına dair hiçbir iz bırakmadan gitmişti. Çadır boştu. Snæfriður ayağa kalktı ve aralıktan dışarı baktı. Çimler uzun ama kuruydu, gökyüzü açıktı, batıda güneş batıyordu. Tüm gün uyumuştı. Güneşi, geçen yıldan beri görmemişti ancak, şimdi Öxará Nehri kıyısındaki Þingvellir’in üzerinden parıldadığını görüyordu. Skjaldbreiður’un, Bláskógar’ın, nehir ağzının, gölün ve Hengill’in üzerinden parılıyordu. Elbisesinin altındaki bir şey kaşındırıyordu ve üzerine baktığında üç azadenin elbisesini giydiğini fark etti: beyaz kemikten düğmeleri olan ama kemeri olmayan yamalı gri bir önlük, kenar kıvrımı aşınmış, bir tarafı yırtık, çamurlu ve eski püskü bir etek, yeni ön kısımları eski kısımların üzerine örülmüş keçi kılından çoraplar, ayakuçlarında delikler ve dikiş yerlerinde yırtıklar olan tabaklanmamış

sığır derisinden ayakkabılar ve başına sarılmış gri aba bir paçavra. Ayakları eteğinin kenarından dışarı çıkıyordu ve önlüğünün düğmeleri yalnızca üst kolunu örtüyordu. Bu paçavralar sefil bir halkı en iyi simgeleyen tüm kokuları yayıyordu: duman, at eti, balina yağı, bozulmuş vücuttan çıkan pis koku. Derisini kaşıdıran şeyin ne olduğuna baktı ve bittten kabarmış kırmızı bir nokta olduğunu gördü.

Ağarmış paçavraların içinde bitli ve grili bir kadın uyuduğu yerden sendeleyerek çıktı. Nehrin kenarında durdu ve avuçlarıyla su içti, daha sonra örtüsünü yüzüne doğru çekip yeniden düzeltti. Mahkeme binasına doğru yavaş yavaş gitti, ancak içeri girmeye cesaret edemedi; onun yerine merdivenlerden indi ve çimlerde otlayan bir atın az ilerisinde turba kömürünün üzerine oturdu. Mahkeme binası, İzlanda'nın Adalet Salonu, yıkılmaya yüz tutmuştu. Duvarları çökmüştü, kalkan saçak silmeleri kırılmıştı, her bir tahta döşeme yerinden çıkmıştı, kapı menteşelerinden kurtulmuştu, sövesi yamulmuştu ve bir çanları yoktu. Birkaç köpek binanın önünde dalaş ediyordu. Akşam güneşi yeni filizlenen ağaçların üzerinde parlıyordu.

Sonunda binanın içinde küçük bir zil çalındı. Mahkeme dağılmıştı. İlk çıkanlar geniş pelerin, uzun konçlu çizme ve tüylü şapkalar giyen üç adamdı ve biri kılıç kuşanmıştı; vali vekili. Diğerleri sulh hâkimi yardımcıları ve sonunda Bağışlayıcı Majesteleri'nin özel yetkili vekili, yargıç yardımcısı, Felsefe ve Danimarka Antikaları Profesörü Arnas Arnæus. Bu üç soyludan sonra, birkaç silahlı Danimarkalı askerle beraber kâtipleri ve yardımcıları çıktı. Sulh hâkimi yardımcısı ve vali vekili Danca konuşuyordu

ancak, kralın vekili elinde resmi evraklarla sessiz ve huzursuz bir şekilde onları takip ediyordu.

Daha sonra bir tarafında kendisine destek sağlayan hizmetçiyle Sulh Hâkimi Eydalín sendeleyerek binadan çıktı. Gerçekten de iyice güçsüzleşmiş, yürümeye dermanı kalmamıştı. Kendisine yol gösteren adama kolunu vermek yerine bir çocuk gibi elini uzattı. Pelerini arkasından yere sürtüyordu.

Binadan çıkarken birkaç orta yaşlı yetkili arkasından geliyordu. Lanetler okuyarak söylenmelerinden telaşlı oldukları belli oluyordu; bazıları sarhoştur ve sallanarak yürüyordu. Sonunda daha önce ciddi cezalar alan ancak, tamamen tesadüf nedeniyle cezaları uygulanmayan birkaç adam geldi. Bu adamlar şimdi aklanmıştı ancak, buna rağmen binadan çıkan diğer insanlardan daha neşeli bir halleri yoktu.

Gruptaki sıradan insanlardan biri, turba kömürünün üzerinde oturan hırpani kadının olduğu yöne doğru döndü. Adam küfürler ediyordu. Snæfriður sarhoş olabileceğini ve kendisine zarar vermeye çalışabileceğini düşündü, ancak adam onun yanına gelmiyordu. Hatta hiç bakmadan, yakınlarda otlayan atın yanına gitti. Koşum atı oldukça inatçıydı ve ilk başta efendisine yalnızca arka ayaklarını gösterdi. Ancak, görünüşe göre inatçılık yalnızca gösteriş içindi, çünkü kısa bir süre sonra adam atın dizginlerini eline almıştı, bunu yaparken de *Eski Pontus Türküsü'nün* önsöz niteliğindeki yedinci kıtasını okuyordu:

“İlerleyin, acımayın kimseye, inletin her yeri

Bir savaş fırtınası ki esmiş acımasızca,

Bir savaş fırtınası ki esmiş acımasızca,
En son yakalanacak şeydir beyaz renkli bir balina.”

Adam daha sonra atı kösteğinden tuttu.

“Jón Hreggviðsson.” dedi Snæfriður.

“Kimsiniz?” dedi Jón.

“Nasıl geçti?” dedi Snæfriður.

“Bunların adaletsizliği kötü, adaleti daha da kötü,” dedi Jón. “Şimdi kraldan Yüksek Mahkemeye başvuru için yeni bir belge almamı istediler ve üstelik eskisini okutmadığım için bu yaz Alþingi’den hemen sonra Bremerholm’a göndermekle tehdit ettiler. Sanırım sen akladıkları kişilerden biri değildin?”

“Hayır.” dedi Snæfriður. “Ben suçlulardan biriyim. Azadeler pelerinimi çaldı.”

“Kendi adaletimin dışında hiçbir adalete inanmıyorum.” dedi Jón.

“Bræðratungali ağanın davasında ne karar çıktı?” diye sordu Snæfriður.

“Bu tür adamlar kendilerini mahkûm eder.” dedi Jón. “Oğlumu öldürdüğümle ilgili bir şeyler mırıldanıyorlardı. Ne olmuş yani? Benim oğlum değil miydi? Kendi intikamını alan yalnızca bir suç var ve bu da gizli insanlara ihanet etmek.”

“Anlamıyorum.” dedi Snæfriður.

“Beyefendiler birbirlerinin karşısında duruyorlar ve her biri diğerini suçluyor ancak, iki tarafın da suçlu olduğunun farkında değiller. İkisi de sarışın bakireye, narin peri Snæfriður’a ihanet etmiş. Ağa, koro girişinde

kralın vekiline kadın avcısı diyor; vekil ağanın arazisini kendi ve kralın üzerine alarak cevap veriyor. Peki, efendim Arnæus'un talihi nerde? Jón Hreggviðsson şu binaya girdiğinden beri zengin biri. İsterseniz sizi Skagi'ye götürüyüm ve benim için iş vereyim, sevgili hanımefendi.”

Snæfriður teklifi reddetti ve şöyle söyledi: “Kendi geçimimi sağlamak için çalışmak yerine sadaka dilenmeyi tercih ederim; ben böyle biriyim. Bana biraz daha haber anlat ki gece yatak bulduğum yerde düşüneceğim çok hikâyem olsun. Yetkililer için nasıl sonuçlandı dava?”

Sulh Hâkimi Eydalín ve üç vekilharçtan onurlarının ve rütbelerinin geri alındığını ve tüm servetlerinin krala aktarıldığını söyledi:

“Ağzı ve sesi dışında kendisinden geriye çok az şey kaldı. Bir adama acımak utanç verici bir şey- üst tabakadan bahsetmiyorum, lütfen unutmayın- ancak, bugün yaşlı adamın yanında otururken ben yeni bir ceket giyiyordum ve kendisiyse beni yıllar önce cezaya çarptırdığında giydiği aynı eski pelerini giyiyordu. Kendi kendime düşündüm, yani, sanırım demek ki Jón Hreggviðsson'un çirkin yaşlı kellesine o kadar iyi davranmamalıymışsınız.”

“Adamı öldürdün mü?” diye sordu Snæfriður.

“Adamı öldürdüm mü? Ya sen onu öldürürsün ya da o seni öldürür.” dedi Jón Hreggviðsson. “Bir zamanlar siyah saçlarım vardı. Şimdiyse gri. Yakında beyazlayacak. İster siyah olsun, ister gri ya da beyaz; benim, Reinli Jón Hreggviðsson'un, içimde olmayan ve dünyanın ötesinde bir yerlerde var olan adalete tükürürüm. Buyurun, size bir rixdolar vereyim, güzel hanımefendi ancak, sizin kellenizi kurtaramam.”

Kesesinden gümüş bir sikke çıkardı ve atına binerken kadının dizine fırlattı. Sonra gitti. Adam gittikten sonra dilenci kadın bir süre tümseğin üzerinde oturdu ve dalgın bir şekilde sikkeyi elinde çevirip durdu. Daha sonra ayağa kalktı, yüzünü mendiliyle kapatmıştı. Azadenin eteğinin içinde kendisini rahatsız hissediyordu, çünkü sadece üst kısmındaki ağım-larla beraber yalnızca ayakları, ince bilekleri ve uzun, ince tendonları değil, ayrıca ayaklarının nasıl bodur hale geldiğini ve daha önce hiç kimsenin görmediği dişi dana haline geldiğini açığa çıkarıyordu. Snæfriður kendini çıplak hissediyordu ancak, nehir kenarında karşılaştığı adamlar da yoldaki bir kadının eteğinin iki santim kısa ya da uzun olmasını akıllarından geçirmeyecek kadar kendi telaşlarına dalmıştı. Snæfriður kendisiyle ilgili bir şey düşünmediklerini anladığında başını çevirdi ve adamlara seslendi:

“Bræðratungalı Magnús’u gören oldu mu?”

Bu adamlar açık bir şekilde buraya mahkeme kovuştur-malarında yer almak için gelmiş olan önemli şahsiyetlerdi ve bir dilencinin kendilerine bir adam hakkında, eğer kendisine adam denebilirse, soru soymaya cesaret edebilme-sinden dolayı aşağılanmışlardı, özellikle de onu iftira suç-larından mahkum ettikten, arazisini ve unvanını elinden aldıktan sonra; ve kadına da cevap vermediler. Ancak ara-larında düşünecek pek bir şeyi olmayan, tasasız görünen genç bir adam vardı; babası yakınlardaki diğer beyefendi-lere veda ederken eyerli iki atla nehrin kenarında bekliyor-du, bu yüzden Snæfriður’a cevap verdi:

“Bræðratunga’daki ağa kesinlikle seninle yatacak kadar babayiğit bir adam, karısı Snæfriður’a, İzlanda’nın Güneşi’ne koro girişinde fahişe diyerek iftira attı.”

Bu cevaptan sonra Snæfriður tekrar ağadan bahsetmeye cesaret edemedi ancak, yaşlı ve gri sakallı bir seyisle karşılaşınca aklına Bræðratungalı Magnús'un atlarının yerini sorma fikri geldi.

“Magnús Sigurðsson?” diye sordu sakallı adam. “Bu, brennivín karşılığında karısını bir Danimarkalıya satan adam değil mi?”

“Evet.” diye cevapladı Snæfriður.

“Ve daha sonra baltayla kafasını kesmeye çalıştı?”

“Evet.”

“Ve sonra da Skálholt'ta koro girişinde onu babasının düşmanıyla yatmakla suçladı?”

“Evet.” dedi Snæfriður. “Bu, o.”

“Eminim Bessastaðir'deki seyişler onun atlarının sorumluluğunu almıştır.” dedi sakallı adam. “Onları yakalamaya çalışmayı düşünüyorsanız, artık serbest değillerdir.”

Snæfriður bir süre bu kutsal yerde; Öxará Nehri kıyısındaki Þingvellir'de, yoksul insanların büyük acılar çektiği ve artık uçurumların dile geldiği yerde bir süre dolandı. Güneş geçidin siyah duvarlarında parlıyordu ve gölün karşısındaki dağların üzerindeki buhar tabakaları göğe doğru yükseliyordu. Az ilerde bir köpek, bitkin bir ses tonuyla ağır ağır ve göstermelik bir şekilde uluyarak sessizliği yarıyordu ve ara sıra cansız havlamalar bu ulumayı bozuyordu. Bu sefil vızılı muhtemelen kendisi farkına varmadan önce de uzun bir süredir devam ediyordu. Uçurumun dibindeki tümsekte duran bir köpeği gördü; köpek başını eğdi, göz kapaklarını düşürdü,

burnunu yukarı doğru kaldırdı ve ağzını iyice açarak güneşe doğru ulumaya başladı. Arkasında yüzünü çimene dayamış –belki de ölü- bir adam yatıyordu. Snæfriður yaklaştığında köpek ulumayı bıraktı ve yalnızca bir köpeğinin yapabileceği umutsuz bir bakışla çenesini birkaç kez açtı, daha sonra ayağa kalktı ve kadına doğru ilerledi. Midesi açlıktan gerginleşmişti. Yakına geldikçe, kıyafetine rağmen kadının kim olduğunu fark etti ve kuyruğunu ona doğru sallamaya çalıştı. Snæfriður bunun Bræðratunga'daki köpek olduğu hissine kapıldı.

Ağa çimlerin üzerinde yatmış, uyuyordu. Üzeri kanlı ve kirliydi, elbisesi o kadar yırtılmıştı ki çıplak vücudu görülüyordu. Snæfriður adamın üzerine doğru eğildi ve köpek, kadının yanağını yaladı. Ağanın şapkası az ötede çimenin üzerindeydi ve Snæfriður şapkayı alarak nehirden adamı yıkayacağı suyu taşımak için kullandı. Adam kendine geldi ve ayağa kalkmaya çalıştı, ancak ağlamaya başladı ve tekrar yere düştü.

“Bırak da huzur içinde öleyim!” diye bağırdı.

Snæfriður daha yakından baktığında bacağının birinin baldırının ortasından kırıldığını ve cansız olduğunu gördü.

“Ne edepsizsin sen?” dedi adam.

Snæfriður yüzünden mendilini kaldırdı ve altın sarısı yüzü ve Kuzey ülkelerinde diğerlerine benzemeyen mavi gözlerini açığa çıkardı.

“Benim, karın, Snæfriður.”

Daha sonra işe koyularak kocasının yaralarını tedavi etmeye başladı.

KOPENHAG 'TA YANGIN

I

Jaegersborg'ta¹ kutlama yapılıyordu.

Kraliçe, koca olan kral, Alman prensesi olan annesi ve Hannover dükü kardeşi için bir ziyafet veriyordu. Ülke-deki en tanınmış yabancılar ve yüksek rütbeli kişiler bu şenliğe davet edilmişti.

Bugün kral erkek geyik avlayacağı için kraliçe, Hamburg'ta elliden fazla seçkin yay ve her yay için dört ok yapılmasını emretmişti.

Öğleden sonra geç saatlerde soylular, uzun kayın ağaç-larıyla çevrili ve tentelerle örtülü bir alanda toplandı. Soy-lular yerlerini aldı ve kızıl bir avcı elbisesi, kadife bere-sinin üzerinden aşağı sarkan bir arşın uzunluğunda tüyle Bağışlayıcı Kral ve Majesteleri, alanın kenarından geldi. Kendileri de avcı elbisesi giyen kraliçe ve saygıdeğer er-kek kardeşi de ardından geldi; kadın avcı olarak giyinmiş kraliçe nedimeleriyle krallığın diğer saygıdeğer hanıme-fendileri arkalarından hafif adımlarla geliyordu.

Alanın sağ tarafına otuz metre kadar uzunlukta bir tezgâh koyulmuştu ve üzerinde müsabakanın sonunda ödül olarak verilecek gümüş kupalar sergileniyordu. Tezgâhın bir tarafına yakın bir yerde iki ahşap direk arasına bir per-de asılmıştı ve bu tentenin karşısında kraliçe nedimleri, asilzadeler ve hanımefendileri için oturma yerleri vardı.

1. Jaegersbor, Kopenhag'ın yaklaşık sekiz kilometre kuzeyinde bulunan kralın özel geyik parkıydı. Alan 1669 yılında III. Frederik tarafından çitle ayrıldı ve park alanı 1670 yılında V. Christian tarafından ikiye katlandı.

Süvariler ayakta durmak zorundaydı; aynı durum kalpak giyen, uzun kılıçları ve siyah sakalları olan bir heyet üyeleri için de geçerliydi; insanların söylediğine göre bu heyet, Tartar Heyeti'ydi.

Trompetler çalmaya başladı ve yeşil perde kaldırıldı- erkek geyik ortaya çıktı ve sıçramaya başladı, bir ağaçtan diğerine zıplıyordu. İlk atış fırsatı Tartarlara verildi, ancak isabetli atış yapamadılar. Daha sonra endamlı kraliçe nedimleri atış yaptı ve tüm topluluk zarif giyimlerine övgüler yağdırdı. Daha sonra süvariler geldi ve bazıları hedefe çok yakın atış yapsalar da hiçbiri tam olarak isabet sağlayamadı. Alandaki herkes bu eğlenceden keyif alıyordu. Kral ve kraliçe atış yapacak son kişilerdi ve daha fazla tantanaya izin vermeden, kral ilk atışta geyiği vurdu ve “Kuzeydeki En Hünerli Okçu” unvanını aldı. Diğer ödüller süvariler ve hanımefendilere dağıtıldı ancak, kraliçe saygılı ve cömert bir şekilde kendisi için hiçbir ödülü kabul etmedi.

Bu oyun alanının yanı sıra olağanüstü heybetiyle bir tepe yükseliyordu. Tepenin yukarısında her iki tarafta limon ya da elma ağacına benzeyecek şekilde biçimlendirilmiş kemerli bir geçit vardı. Kral ve kraliçenin mührü kemerli geçidin üzerine gerilen mavi örtünün üzerine basılmış olmakla beraber sağda solda ahşap direklerin üzerine de oyulmuştu. Tepenin ortasında evcilleştirilmiş ördeklerle ve diğer kuşların gezindiği, balıklarla dolu göz alıcı bir havuz vardı. Havuzun ortasına dik bir kayalık yapılmıştı ve bu kayalıktan dört fıskiye çıkıyordu. Her bir fıskiye neredeyse yarım mızrak uzunluğundaydı ve havuzun etrafında parlayan su kavisleri oluşturuyordu. Havuzun etrafına torftan yapılmış ve yüzeyi otlarla kaplanmış bir bank konmuştu. Bankın üzerine güzel bir örtü serilmiş ve böy-

lece bank bir ziyafet masasına dönüşmüştü. Sandalyeler; elçiler, soylular ve saray mensupları masada karşı karşıya otururken kraliyet ailesi kralın tentesinin altında oturacak şekilde koyulmuş ve düzenlenmişti. Eşleriyle beraber orta sınıfı temsil eden resmi yetkililer, diğer yüksek rütbeliler ve tüccarların içinde bulunduğu diğer misafirler tepenin eteklerindeki çimenlikte Tartarların yanında yiyip içiyordu. Kralın masası altın kâselere koyulmuş iki yüz çeşitten fazla yemek ve iki yüz çeşide yakın reçel ve meyveyle doluydu. Bu leziz yiyecekler görülebildiği kadarıyla iki sıra halinde uzanıyordu- seyretmeye doyum olmayan muhteşem bir manzaraydı.

“Ein Land, vom lieben Gott gesegnet.”²

Av sırasında yargıç yardımcısı, Danimarka Antikaları Profesörü Arnas Arnæus'u selamlayan ve kendisini Hamburg'tan Kommerzienrat Uffelen olarak tanıtan seçkin ve şişman Alman, masada Arnæus'un yanındaki yerini aldı ve kendisiyle samimi bir şekilde konuşmaya başladı:

“Zarif Kraliçe'miz, yurttaşınız, soylu ve cömert bir kadındır.” dedi Arnas Arnæus. “Tapınağı olarak adlandırdığı Ekselansları'nın villasında kendisi ve genç kızları genellikle peri gibi giyinirler. Geceleri çimlerin üzerinde keman ve flüt ya da gayda ve zurna melodileri eşliğinde dans ederler. Onun küçük garip Furusee'sinin³ üzerine vuran ay ışığı denizcilere yol gösterecek aydınlıktadır. Geceler havai fişeklerle sona erer.”

Alman cevapladı: “Görüyorum ki efendim, sıradan bir Alman'm yurttaşından almayı ümit edebileceğinden

2. Ein Land... (Almanca): Sevgili Tanrı tarafından kutsanan bir yer.

3. Furusee, Danimarka'daki Sjaelland adası üzerindeki en büyük göldür.

daha fazla iyilik görüyor ancak, ben, kralın iki kızının Amager'deki sarayına girme ayrıcalığına nail oldum ve tamamen nezaketten dolayı, büyük kuş kafesleri için iki sinekkuşu hediye ettim. Daha sonra ortaya çıktı ki maalesef bu genç prensesler bu küçük kuşlara sevgilerini göstermeyi öğrenememiş. Küçük güzeller, küçük kuşlar yerine gerçekten hayal ettikleri hayvan verilmiş olsaydı daha memnun olacaklarını söylediler: bir timsah.”

“Ach ja mein Herr, das Leben ist schwer.”⁴ dedi Arnas Arnæus.

“Refakatçilerim ve ben Ekselansları tarafından yazlık sarayı Hirschholm'de bir avcılar kahvaltısına davet edilme onuruna nail olduk.” dedi Alman. “On beş metre kare olan ve yirmi sütunla çevrili, altın, kadife ve ipekle süslenmiş mükemmel kameriyesinde akşam yemeği yedik. Kubbenin içinde sekiz yüzün üzerinde sahte limon ve acı portakal vardı; böyle bir tarzla karşılaşmak için güneydeki Welschland'e kadar tüm yolu gitmen gerekirdi.”

“Kraliçe'me, yurttaşınıza, yakın zamanda iki yüz özel dolar karşılığında alınmış ilginç bir maymun geldi” dedi Arnas Arnæus, “ve o olağanüstü papağanlarının maliyetinden bahsetmeyeceğim bile. Eğer efendim, prenseslere iki küçük kuş vermek yerine yurttaşına, Danimarka Krallığındaki en büyük ticaret merkezi olan Eyrarbakki'den iki bin özel doları karşılığında ona alınan ve geçen yıl çalınan at çiftleri kadar güzel ikinci bir İspanyol atı çifti alsaydı, kraliçenin dört atlı bir ekip oluşturamadığı için duyduğu üzüntüyü gidermiş olurdu ve efendim Furusee'nin yanındaki tapınakta orman perileriyle muazzam bir gece geçirmiş olabilirdi. Gece de havai fişek gösterisiyle uğur-

4. Ach ja... (Almanca): Ah, evet efendim, hayat zor.

lanırdı.”.

“Yurttaşımın sonunda İzlanda’da kendisinin iyiliğini ve memnuniyetini düşünen bir hayran edinmiş olmasına seviniyorum.” dedi Alman.

Arnas Arnæus cevapladı: “Biz İzlandalılar, başka bir kraliçeye daha fazla saygı duymasaydık, kesinlikle kendisine dört mavi balina sunardık.”

Hamburglu beyefendi merakla Danimarka antikaları profesörüne baktı.

“Benim yurttaşımı ziyafet masasında düşük bir konuma koymaya cüret etmenize bakılırsa bahsettiğiniz kadın krallığı yeryüzünde olan biri değil.” dedi Alman.

“Haklısınız.” dedi Arnæus ve gülümsedi. “Kendisi İzlanda’nın kraliçesi.”

Alman, tatmadığı bir lezzet bırakmamaya çalışarak durmadan ağzına yiyecek tıkıştırırken masa arkadaşına göz ucuyla bakmaya devam etti, soğukkanlı bilmiş gözleri et parçalarının arasından parlıyordu ve kuşkusuz bu esnada söylediği şeyin tam tersini aklından geçiriyordu. Bir yengece uzandı ve bacaklarının birini ayırırken:

“Bahsettiğiniz kadının hayali tasavvur odalarından yeryüzüne inme vakti gelmedi mi?”

“Son zamanlarda çok zor şeyler yaşadık.” dedi İzlandalı. “Sözü edilen kraliçe gökyüzünde yerde olduğundan daha huzurlu.”

“Frenginin İzlanda’ya çok büyük zarar verdiğini duyudum.” dedi Alman.

“Ülke salgınla baş edebilecek donanıma sahip değildi.” dedi Arnas Arnæus. “Kıtlığın ardından frengi başladı.”

“Schalholt’daki piskoposun ve eşinin öldüğünü duy-dum.” dedi Alman.

Arnas Arnæus şaşkınlık içinde bu yabancıya baktı. “Çok doğru.” dedi. “Dostlarım, ev sahiplerimiz ve tanın-mış vatandaşlarımız, Skálholt piskoposu ve eşi, geçen kış frengi nedeniyle evlerindeki diğer yirmi beş kişiyle birlik-te aramızdan ayrıldı.”

“Efendime taziyelerimi sunuyorum.” dedi Hamburglu beyefendi. “Ülkesi daha iyisini hak ediyor.”

“Bunu söylemenize sevindim.” dedi Arnas Arnæus. “İzlandalılar ülkesinden haberdar olan yabancılarla tanış-maktan dolayı minnettarlar ve birinin ülkelerinin daha iyi şeyler yaşamayı hak ettiğini söylemesinden dolayı daha da minnettarlar ancak, belki de efendim şuna dikkat etmeli; tam karşımızda, gümüş tabağında huzurlu bir şekilde uza-nan kızarmış domuzun tam arkasında daha önce İzlanda’ya gelen bir yük gemisinde kamarotluk yapan ancak, şimdi Loncada, İzlanda tüccarlar birliğinde, en üst rütbeli kişi olan Kopenhag’taki Bürgermeister⁵ oturuyor. İzlanda’yla ilgili yüksek sesli konuşarak bu güzel zamanda kendisi-ni kışkırtmak pek akıllıca olmayabilir. Demek istediğim, kendisi İzlandalılara kurtlu un sattığı –ve ağırlığa göre fazla fiyat biçtiği- için tazminat olarak birkaç bin rixdolar ödemeye mahkûm edilmişti.”

“Hansa’daki kasabalı dostlarımın ve atalarımın gemi-yle adaya geldikleri eski günlerden bahsedersen umarım kabalık yapmış olmam.” dedi Alman, “O zamanlar şart-lar farklıydı. Belki yemekten sonra Hamburglu yaşlı bir adamın, İzlanda’da ticaretle uğraşan Danimarkalıların

5. Bürgermeister (Almanca): Belediye başkam.

şeytanın vücut bulmuş hali olarak adlandırdığı İzlandalıyla güzel anıları paylaşabileceği sakın bir köşe bulabiliriz; tercihen dostlarımızın bizi dinleyemeyeceği bir yer.”

“İzlanda’da, İzlanda tüccarlarının benim hakkımdaki görüşlerini haklı bulmak isteyecek birkaç insan vardır.” dedi Arnæus. “Ancak, yurttaşlarım için kötü olan şu ki; ben yenilgiye uğradım. Ben İzlanda’nın tüccarlarının ayakları altında ezdiği yılanım. Evet, onun karşılığında tazminat olarak ödeme yapmaya zorladık ve kıtlık tehlikesi olduğu sürece de kral ek olarak tahıl ürünleri göndermeye devam edecek. İnsanlarım için istediğim şey bu tazminat ya da tahıl ilavelerinden daha çok, daha iyi bir ticaretti.”

Kraliçe ziyafet masasında sert bir içkinin bulunmamasını söylemişti. Onun yerine herkes ölçülü oranlarda sunulan hafif Fransız şarabı içecekti, böylece kutlamada en küçük bir kaba davranış görülmeyecekti- ki kraliçenin gözünde bu Kuzey ülkelerindeki halkın tipik bir özelliğiymiş ve bu insanlar ne zaman içki içse bu durum ortaya çıkardı.

Gün batımına doğru masalar temizlendi. Akşam yemeği sonrası eğlence için tepenin üzerindeki havuza küçük köpekler fırlatıldı, evcil ördekleri ve havuzda yüzen diğer kanat çırpın kuşları kovalayarak ve öldürene kadar ısırarak Asil Majesteleri’ne ve tanınmış misafirlerine gösterilerini sundular.

Daha sonra, büyük törenle kısa bir süre içinde dansın başlayacağı yere geçtiler. Bu bir aile dansı olduğundan, sarayın maskeler ve diğer özel kostüm giyme geleneği, dansa katılmadan önce siyah elbiseler giyen kraliçe ve kızları dışında herkes için yasaklanmıştı.

Yemekten sonra misafirler arasındaki tanıdıklar birkaç dakika sohbet etti. Arnas Arnæus, geniş bilgisinden dolayı bu tür üst düzey toplanmalarda her zaman aranan biri olmuştu ancak, şimdi tanıdığı bazı soylular ve diğer bilgin kişiler ya kendisini selamlamayı unutmuş ya da selamlama şansı bulamadan ortadan kaybolmuş gibi hissediyordu. Tabii ki şehir yönetimindeki bazı beyefendilerin, Bürgermeister gibi Lonca'da hisse sahibi olanların, yakın zamanda kendisine karşı sahtekârlık ve görevi kötüye kullanma suçlamaları atılmış bir kişiyle şu anda konuşamamasının mazur görülebileceğini düşünüyordu. Öte yandan, Majesteleri'mizin Yüksek Mahkemesinden iki soylunun selamını almak yerine aceleyle kendisine bir bakış atarak yürüyüp gitmelerine çok şaşırılmıştı. Kilise Meclisinden bu iki meslektaşının kendisini gördüğünde neden ürktükleriniye hiç anlayamamıştı. Kraliyetin özel öğretmeni ve Worms'daki kütüphanenin müdürü olan yoldaşı ve eski ahabası bile gergin bir yüz ifadesiyle, telaşlı bir şekilde konuşmuş ve partiden ayrılan ilk kişi olmuştu. Birkaç süvari bir araya gelerek kendisine genellikle Kuzey ülkelerinde yaşayanların İzlandalılara baktığında takındığı alaycı yüz ifadesiyle baktığında da bunu net bir şekilde fark etmişti; bu Arnas Arnæus'un uzun bir süredir görmediği bir bakıştı.

Saraya gelen kalabalık insan gruplarının kendisine çarpıp dengesini bozmasına aldırmıyordu. Diğerleriyle beraber giriş salonuna geldiğinde ve ozanların kavalları çalmaya başladığında, kralın korteji dans salonuna hızla girdi ve Bağışlayıcı Ekselansları'nın gözleri İzlandalının üzerinde durdu. Üvey anne babasından kalan Aşağı Almanca diliyle konuşmaya başladığında şanlı yüzünde, kuş gagası gibi burnu ve sapkın, bunak bir yaşlı adamın dengesiz ve muzır gözleriyle bahtiyar bir parıltı yayıldı:

“Na, de grote Islänner, de grote Schhöttenjäger” yani, “Büyük İzlandalı, büyük zampara.”.

Biri kahkahayı patlattı.

Asil kortej yavaş yavaş geçerken misafirler Ekselansları'nı başlarıyla selamladı. İzlandalı onlardan ayrı duruyordu. Diğer misafirlere baktığında hiç kimse az önce yaşananı ciddiye almış görünmüyordu, bu durum yalnızca kim olduğu ve bu gruptakilerin gözünde nerede durduğuyla ilgili kuşkularının artmasına neden olmuştu. Sonunda Hamburglu çok konuşan şişmanadam tekrar yanında belirdi.

“Affedersiniz, ancak efendim kimsenin duyamayacağı bir yerde önemsiz bir meseleyi konuşmayı reddetmezler umarım. Lütfen, efendim.”

Sarayın iç salonuna doğru ilerlemek yerine, giriş salonundan meyve bahçesine doğru gittiler. Hamburglu beyefendi konuşurken Arnas Arnæus sessiz kalmıştı. Danimarka'nın tahılı ve çiftlik hayvanları, Kopenhag'ın kıskanılası konumu ve Asya'dan buraya ithal edilen seçkin kaymaktaşı hakkında konuştu. Krallıktaki pek çok lüks yerden bahsetti ve Ekselansları'nın bütün Hristiyan âleminde bir eşinin daha bulunmayacak kadar galanthomme⁶ olduğunu söyledi. Onun eşini bulmak isteyen birinin tüm İslam dünyasını dolaşması gerektiğini söyledi. Anlatmak istediği noktayı örneklendirmek için her yerde krala halkın hayranlığını kazandıran şu hikâyeyi anlattı: Venedik'te onun için bir ziyafet verilmişti, üç imparatorluktan ve dört krallıktan şövalyeler ve elçiler, aynı zamanda prensliklerden ve şehir devletlerinden gelen diğer insanların rengi atarken ya da yorgun düşerlerken, Ek-

6. Galanthomme (Fransızca): Azametli bir adam, heybetli.

selansları on altı saat boyunca durmadan dans etmişti. Şafak vaktine doğru sebze satan ve kafalarının üzerinde balık fiçileri taşıyan bazı iri kemikli hizmetçi kızları uyandırmak ve kutup ayısı ülkesinin –Venedik'te Danimarka'ya böyle deniyordu- kralıyla dans etmelerinden önce onları ipek, altın ve tavus kuşu tüyüyle süslemek için kasabaya adam yollamak zorunda kalmışlardı, çünkü o zamanlarda bu şehir devletin soylu hanımefendileri ya bunalımın eşiğindeydi ya da çoktan çökmüştü.

“Yine de,” diye devam etti Alman, “bir erkek, eğlencelerinin karşılığını vermeliydi, bir kral bile. Efendimin bu krallığın Devlet Hazinesini benden daha iyi bildiğini ve bu yüzden her yıl hem sayıları artan hem de daha gösterişli hale gelen kıyafet balolarının masraflarını karşılamak için gereken ödenekleri onaylama konusunda yönetimin yaşadığı zorluğun arttığını söylememin gereksiz olduğunu biliyorum. Hamburg'ta geçen birkaç yıl boyunca İzlanda ticaretinden gelen kiralara, sarayın davetlerini desteklemek için kullanıldığını onaylanan rapor aldık; ancak, şimdi, efendimin herkesten daha iyi bildiği gibi, ineğin sütü en küçük damlasına kadar sağılıyor ve İzlanda'da kıtlık her geçen gün artmakta. Son birkaç yılda kralın adadan alması gereken kiralara, Lonca'dan ve validen almak çok büyük çaba gerektirdi. Şimdi, un için tazminat ödemek zorunda kaldıktan sonra, tüccarlar denize açılmak istemiyor- insanların sefaletine eklenecek küçük bir ceza daha. Ancak, ne olursa olsun, balolar yapılmalı, daha fazla saray inşa edilmeli, kraliçenin bir çift İspanyol atı daha olmalı, zarif prenseslerimizin bir timsahı olmalı ve hepsinden öte, savaş için mali destek sağlanmalı. Sağlam tavsiye burada nadir bulunan bir şeydir.”

Arnas Arnæus: “Korkarım Kommerzienrat efendimin varmak istediği noktayı tam olarak anlayamadım. Kendisine Kral ya da Danimarka Hazinesi tarafından fon sağlama görevi verilmiş olabilir mi?”

“İzlanda’yı satın almak isteyip istemediğim soruldu.” dedi Hamburglu beyefendi.

“Kim tarafından, sorabilir miyim?”

“Danimarka kralı.”

“Ülkenin vatan hainliğiyle suçlanmayan birine teklif edilmesi rahatlatıcı.” dedi Arnæus ve gülümsedi; birden pervasız görünmeye başlamıştı. “Peki, bu teklif herhangi bir belgeyle onaylandı mı?”

Alman, pelerininden Ekselanslarının adının ve mührünün basılı olduğu bir mektup çıkardı. Mektup, Hamburglu birkaç tüccarı insanlar tarafından Islandia olarak adlandırılan, Norveç ve Grönland arasında orta noktada yer alan adayı tam ve serbest mülkiyet hakları ve ayrıcalıklarıyla beraber, söz konusu adayla ilgili Danimarka kralı ve soyundan gelen kişilerin tüm haklarından tamamen feragat ettikleri garantisiyle birlikte almaya davet ediyordu. Ücret, sözleşmenin imzalanmasının ardından Kraliyetin Hazinesine ödenmek üzere beş fıçı altın olarak belirlenmişti.

Arnas Arnæus meyve bahçesindeki bir fenerin altında belgeye şöyle bir baktı, daha sonra teşekkür ederek Uffelen’e geri uzattı.

“Size bunu göstererek yalnızca Danimarka Krallığında İzlandalı unvanına sahip olan en önemli kişi olan adama itimadımı sunmak istediğimi belirtmek eminim gereksiz.”

“Şu anda,” dedi Arnas Arnæus, “adım Danimarka Krallığında o kadar değerli ki İzlanda’yla ilgili meseleleri en

son duyan kişi benim. Anavatanım için refahı arzulama talihsizliği bana düştü ve böyle bir insan da Danimarka Krallığının düşmanı sayılıyor. Bu ülkelerin kaderi böyleymiş. Danimarka'da, İzlanda isminden iyi anlamda bahsedildiği hiç görülmemiştir; ancak, ülkenin eski kitaplarıyla yetinmek yerine insanların hayatlarıyla ilgili umutlarını gerçekleştirme arzusuna kapıldığımdan, arkadaşlarım beni görmezden geliyor. Ekselansları, Kral Hazretleri, toplum içinde benimle alay ediyor.”.

“O zaman, peşinden gitmeyi tercih ettiğiniz sebebi düşünecek olursak bana yapılan bu teklifin sizin tarafınızdan nahoş karşılanmadığını ummam yanlış olmayacak sanırım?”

“Maalesef, bu ilişkide ne rolü üstlenmeyi seçeceğim konusu pek önemli gözükmüyor.”

“Ancak işlemin yapılıp yapılmayacağına karar vermek hala sizin elinizde.”

“Ben bu meselenin tarafı bile değilken, bu nasıl olabilir, efendim?”

“İzlanda sizin isteğiniz dışında satılmayacak.”

“Bana sırrınızı anlatacak kadar güvenmiş olmanızdan dolayı minnettarım ancak, ne söz olarak ne de yetki olarak bu meselede karar verme hakkına sahip değilim.”

“İzlanda'nın refahını arzuluyorsunuz.” dedi Alman tüccar.

“Kesinlikle.” dedi Arnas Arnæus.

“Bu adada yaşayanların başına gelebilecek en kötü şeyin Danimarka kralının, ülkeden pay verdiği tefecilerin, valinin ve tekalcilerin süt ineği olarak kalmak olduğunu en iyi siz biliyorsunuz.”

“Bunlar benim sözlerim değil.”

“Kopenhag'ta toplanan servetin, İzlanda ticaret tekeline sürekli nesiller oluşturmak için kullanıldığını çok iyi biliyorsunuz. Danimarka'nın başkentinde en yüksek rütbeye giden yol her zaman İzlanda ticaretinden geçer. Bu şehirde en azından bir üyesinin ekmeğini Lonca'dan kazanmadığı bir aile çok nadir görülmüştür. İzlanda'nın, yüksek rütbeli soylular, tercihen kraliyet ailesi, dışında birine kazanç sağladığını düşünen kimse yoktur. İzlanda güzel bir ülke. Hiçbir ülke İzlanda'nın desteklediği kadar varlıklı insanları desteklememiştir.”

“Yabancı birinin kendisini bizim yerimize koyarak bu sözleri söylemesi güzel bir şey.” dedi Arnas Arnæus.

“Bundan başka şeyler de biliyorum.” dedi Alman. “İzlandalıların her zaman Hamburg'un insanlarına karşı sıcak duygular beslediğini biliyorum. Ki eski vergi kayıtlarının, Danimarka kralının adadan Hansa'ya geldiği ve kendisi ve adamları için ticareti tekelleştirdiği yıl, yabancı malların ihracatı için vergiler yaklaşık yüzde dört yüz artırılırken, yerli malların ihracatı için vergilerin neredeyse yüzde altmış azaltıldığını kanıtladığını düşündüğümüzde, bu şaşılacak bir durum değildir.”

Kısa bir sessizlikten sonra: “Bundan emin olmasaydım Hristiyan vicdanımdan dolayı Lord Hazretleri'ne bu meseleden bahsetme cüretinde bulunmazdım ancak biz Hamburg'un insanları yurttaşlarınıza Bağışlayıcı Kral'ımız ve Ev Sahibi'mizden daha iyi şartlar sunabilirdik.”

İki adam bir süre meyve bahçesinde sessizce dolaştı. Arnas düşüncelerde kaybolmuştu. Sonunda dalgın dalgın sordu: “Efendim hiç İzlanda'ya gittiler mi?”

Hamburglu beyefendi hayır diye cevapladı, ancak neden sorduğunu merak etti.

“Efendimiz, uzun ve zahmetli bir deniz yolculuğunun ardından yükselen İzlanda’yı görmemiş.” dedi Arnas Arnæus.

Tüccar, Arnas’ın ne demek istediğini tam olarak anlamadı.

“Kızgın denizlerin üzerinden fırtınanın dövdüğü tepeler ve fırtına bulutlarının altındaki buz kütlelerinin zirveleri yükselir.” dedi Danimarka antikaları profesörü.

“Ve?” dedi Alman.

Arnas Arnæus devam etti: “Daha önce denizde uzun süre rüzgârlarla beraber yolculuk yapmış, kötü hava koşullarına maruz kalmış Norveçli korsanların yolundan ilerleyen bir sandalın rüzgârdan korunan tarafında durmuştum; ta ki birden bu görüntü yükselene kadar.”

“Kendiliğinden.” dedi Alman.

“Denizden yükselip İzlanda’nın görüntüsünden daha güzel olan bir görüntü yoktur.” dedi Arnas Arnæus.

“Bundan emin değilim.” dedi Alman, oldukça şaşırmış bir şekilde.

“Yalnızca bu görüntüye bakarak insan tüm Hıristiyanlıktaki en güzel kitapların İzlanda’da yazıldığına dair gizemi idrak edebilir.” dedi Arnas Arnæus.

“Öyle mi?” dedi Alman.

“İzlanda’yı satın almanın imkânsız olduğunu şimdiye kadar fark etmiş olmalısınız,” dedi Arnas Arnæus.

Hamburglu beyefendi bir süre düşündü, daha sonra:

“Bir tüccardan başka bir şey olmayabilirim, ancak sanırım muhakemenizi bir parça anlayabiliyorum. Tam olarak sizinle aynı fikirde olmadığım için affedin. Bu yüksek zirveler üzerinde duran yüceliği satın almak ya da satmak kesinlikle mümkün değil; ne ülkenin şampiyonlarının yaptığı ustalıklı sıçrayışları; ne de halkı tarafından söylenen baladları satmak mümkün ve hiçbir tüccar bu şeyler için bir teklif yapmaz. Biz tüccarların önem verdiği tek konu bir şeyin ne kadar kazançlı olduğudur. İzlanda’da güzel dağ dorukları ve tüm dünyanın korkuyla titremesine neden olan zehir püskürten Hekla Dağı bulunabilir. Eski zamanlardaki İzlandalılar harikulade Eddalar ve destanlar bestemişlerdir. Bununla birlikte, İzlandalılar için en önemli şey yiyecek ve içecek bir şeylerinin ve giyecek elbiselerinin olup olmadığıdır. Sorduğumuz tek şey İzlandalılar için Islandia Adası’nın Danimarka köle evi olarak kalmasının mı yoksa bağımsız bir baronluk olmasının mı daha kazançlı olacağıdır.”

“-gene imparatorun idaresi altında,” diye ekledi Arnas Arnæus.

“İzlandalı soylular geçmiş yıllarda böyle bir fikre erişilmesinin zor olduğunu düşünmüyorlardı.” dedi Uffelen. “Hamburg’ta İzlandaca yazılmış göze çarpan birkaç eski mektup vardı. İmparator kuşkusuz İzlanda baronluğuna özerklik verecekti; İngiliz kralı gibi. Karşılığında İzlanda’daki yönetim, balık limanlarını ve ticaret haklarını Hamburg’taki tüccarlar birliğine bırakacaktı.”

“Peki baron?”

“Baron Arnas Arnæus adayı arzu ettiği gibi yönetecek.”

“Zevk sahibi bir tüccarsınız, efendim.”

“Lord Hazretleri’nin teklifimi boş laf olarak görmemesini tercih ederim, özellikle de efendimle alay etmemi gerektiren bir sebep yokken.”

Arnas Arnæus: “İzlanda’da, Danimarka kralı tarafından bana teklif edilmeyen çok az resmi konum olduğumu düşünüyorum. İki yıl boyunca bu ülkede şimdiye kadar yaşamış herhangi birinin elde edebileceği en yüksek yetkiye sahip oldum. Kralın meclisindeki İzlanda şubesi üzerinde, Lonca üzerinde, yargıçlar üzerinde, valinin vekilleri üzerinde ve belirli bir dereceye kadar valinin üzerinde kontrol sahibi oldum. Buna ek olarak, anayurdu için çalışmaya en çok hevesli olan kişiydim. Peki, işimin sonucu neydi? Açlık, efendim. Daha fazla açlık. İzlanda yenildi. Böyle bir ülkenin baronu Hamburg’un iyi insanların hizmetinde olsa bile dünyaya alay konusu olurdu.”

Uffelen cevapladı: “Tabii ki İzlanda’da kralın emirleri altındaydınız, efendim ancak, bunun neden faydasız olduğunu daha önce kendiniz açıkladınız. En çok gerekli olan şeyi gerçekleştirmeye ne gücünüz ne de yetkiniz vardı. Bunlar da kraliyetin onay verdiği tekelleşmelerin def edilmesi ve adil ticaretin oluşturulması.”

Arnas Arnæus: “Bağışlayıcı Majesteleri, İzlanda’yı kendisinden satın almaları ya da İzlanda’yı karşı teminat olarak kullanarak kendisine borç para vermeleri uğruna yalvarmaları için yabancı prenslere elçiler gönderdi. Lonca bu teklifleri her öğrendiğinde krala İzlanda ticaretinde daha yüksek kiralar ödemeyi teklif etti.”

“Ben,” dedi Uffelen, “bu anlaşmanın çabucak yapılmasını tercih ederim, böylece ortaya çıkmadan önce

İzlandalı tüccarların hiçbir şeyden haberi olmaz. Her şey sizin İzlanda insanlarına karşı temsilcimiz olarak görev yapmak isteyip istemediğinize bağlı. Bugün bana söz verirsiniz işi yarın bitirebiliriz.”.

“İlk önce,” dedi Arnas Arnæus, “bu teklifin kralın İzlanda’dan daha yüksek bir kira almak için planladığı bir dalavere olup olmadığından emin olmalıyız; özellikle de danstan sonra en çok para desteği sağlamak istediği şey için her şeyi yaptığı bu zamanda: savaş. Cevabım bir iki gün gecikse bile hiçbir şey zarar görmez.”.

II

Arnas Arnæus çok geçmeden kraliçenin ziyafeti sırasında soyluların kendisine neden garip davrandığını anlamıştı. O gece eve vardığında kendisine yazılmış bir mektup buldu. Bu mektuba göre suçlu bulunmuştu. Bræðratunga Davası olarak adlandırılan ve neredeyse iki yıldır mahkemelerde görülen davada, Yüksek Mahkemenin kararı Magnús Sigurðsson’un tüm suçlamalarda masum olduğunu açıklıyordu.

İlk başta dava, bahsi geçen Magnús tarafından İzlanda’da yazılan iki mektupla başlamıştı; ilk mektup, mektubu yazanın karısıyla Arnæus arasındaki şüpheli bir yakınlıktan şikâyet ediyordu ve Skálholt’ta rahipler meclisinde aleni olarak okunmak için yazılan diğer mektuptaysa yazan kişi karısını kralın vekiliyle yasak ilişkide bulunmakla suçluyordu ve rahiplerden bu meseleye müdahil olmalarını istiyordu. Kralın elçisi mektupların iftira olduğunu söyledi ve bu mektupları yazan kişiyi

iftira suçlarından mahkemeye çağırdı. İkinci mektup koro girişinde sesli bir şekilde okunduktan sonra vekilharç Vigfús Şórarinnsson tarafından bölge mahkemesinde bir karar verilmişti ve Arnæus'a yaptığı bu çirkin saldırı nedeniyle Magnús Sigurðsson'un onuru ve serveti elinden alınmıştı. Kralın vekili derhal kararı Öxará'ya gönderdi ve Sulh Hâkimi Eydalín suçlanan kişiyle olan bağı nedeniyle dava sürecinde yer alma yetkisi elinden alındığından Arnæus davanın kendisinin özel olarak görevlendirdiği yüksek bir yargıç önünde görülmesi için başvurdu. Öxará'daki mahkeme, bölge mahkemesinin kararını onayladı ve Bræðratunga'daki arazisinin alınmasının yanında, Magnús'un, dava sırasında çektiği zorluklar nedeniyle mahkemeye ödenecek ücretlerle beraber mektuptaki art niyetli imaları nedeniyle kralın vekiline üç yüz rixdolar miktarında ceza ödemesini şart koştu.

Yüksek Mahkemenin kararı, daha önceki kararları bozdu. Öncüller zavallı Magnús Sívertsen'in savcı Arnas Arnæus ve mahkemeler tarafından sert ve acımasız bir muameleye maruz kaldığını belirtiyordu. İki mektup yazdığı için hakkında dava açılmıştı. İlki, onurunu korumak için ve kilise meclisine yazılan ikinci mektupta da, Arnæus'u o zamanlar her tarafa yayılan dedikodu ve söylentiler içinde boğulmaya zorlamaya çalıştığı için. Çünkü böyle sapkın bir haberin temellerinin ve kaynağının Hıristiyanlığın ülkedeki kulesi ve Hıristiyan ahlakının siperi olması sadece Bræðratunga'daki kadına ve kocasına değil aynı zamanda Skálholt piskoposluk bölgesine zarar veriyordu. Arnæus'un ikinci mektup herkesin önünde okunduktan hemen sonraki gün eşyalarını toplayıp piskoposun

malikânesinden Bessastaiðir'deki araziye taşınması, mektupların geçici bir hevesle yazılmamış olduğunun ve insanlara açıklanmasının bir sebebi olduğunun göstergesi olarak düşünülüyordu. Öncüller, bu mektupların sert kararlar ve para cezalarıyla sonuçlanarak zavallı bir adama saldırmak için yazıldığını kanıtlamanın zor olduğunu belirtiyordu. Magnús Sívertsen mektupları yazarak tüm ülkede yayılan aldatılma dedikodularını bastırabilecekse, bu mektupları yazması için yeterli sebebi vardı. Kadın, gençliğinin baharında sürtük olarak anılmasının sebebi olan Arnæus'la buluşmasının Magnús'un içki nöbetlerinin bir sonucu olduğunu öne sürmüştü. Şimdiyse evden kaçmıştı ve bütün bir kış boyunca gençlik aşkıyla pervasız bir ilişki içinde aynı çatı altında kalmıştı ki bu durum, mahkemenin beyanına göre, kendisiyle kralın vekili arasında gündüz gözüyle ya da gecenin karanlığında kapalı kapılar ardında geçen aralıksız samimi konuşmalarla kanıtlanıyordu ve kocasının bu mektubu haklı bir ıstıraptan yazdığının aksini düşünmek zordu. Medeni Kanunun iftirayla ilgili yirmi yedinci bölümü, Öxará'daki mahkemenin yargılamasına göre Sívertsen'e uygulanan ceza türünün haklı bir gerekçesi olmadığını doğruluyordu, çünkü suçlanan kişinin sözleri olumlu bir tanıklık olarak söylenmemiştir ve öyle olsa bile, zaten insanların bildiği Arnæus'la kadın arasındaki özel konuşmaların tekrarından öteye gitmeyecekti. Bu nedenle, Magnús Sívertsen'in onuru ve servetiyle ilgili daha önceki adaletsiz ve acımasız yargılama geçersiz sayılmış ve bağlayıcılığı tamamen kaldırılmıştı. Arnas Arnæus aynı kararlar gereğince sanığın servetine ve mülküne değer biçerek el koysa da, bu haciz ve el koyma da böylelikle geçersiz sayılmıştı ve hem sabit hem de nakit varlıklarının,

haciz tarihinden itibaren ödenebilir tüm kazançları ve kar paylarıyla birlikte Magnús Sívertsen'e geri verilmesine hükmedilmişti. Ayrıca mahkemenin kararma göre, Arnas Arnæus kocanın kıskançlığının ve mahkemenin kendisine uyguladığı zulmün temel sebebi olduğundan dolayı, daha sonra bahsi geçen Arnas Arnæus'un, Magnús Sívertsen'a yaşattığı alay ve sıkıntıyla beraber dava sürecindeki masrafların karşılığı olarak tazminatla ilgili kanunların ve Magnús'un mallarıyla ilgili karar veren daha önceki yargıçların belirlediği miktara eşdeğer bir ödeme yapmasına karar verildi. Arnas Arnæus, tüm bu mesele boyunca acımasız hükmü, adaletsizliği ve cüretkârlığıyla büyük skandallara neden olarak ve İzlanda'da halkının öfkelenmesine yol açarak adanın azametli yönetimini ayıplamayla karşı karşıya bıraktığından, sıkça adı geçen bu şahsiyetin Cömert Ekselansları ve Majesteleri'nin özel iznini almaksızın İzlanda'ya gitmesi yasaklanmış ve belirsiz bir süre boyunca bu adada ikamet etme hakkı elinden alınmıştır.

Ziyafetten sonraki sabah, ilk at arabalarının parke taşlı sokaklarda tıngırtısının duyulduğu ve sebze satıcılarının evin arkasında bağırmaya başladığı sıralarda, uykusuzluktan bitkin düşmüş Arnas Arnæus koltuğundan kalktı. Kütüphanesine doğru yürüdü. Kâtibi, eski eserler araştırmacısı Joannes Grindvicensis, masasında oturmuş hıçkırarak ağlıyordu. Kâtip, efendisinin içeri girdiğini hemen fark edemedi ve ağlamaya devam etti. Efendisi araştırmacının dikkatini çekmek için birkaç kez öksürdü. Kâtip şaşkınlık içinde hızla kafasını kaldırdı, ancak efendisine baktığında şaşkınlığı o kadar artmıştı ki bilgelik

ve suçluluğun getirdiği ağır yükten çökmüş omuzlarını bir titreme aldı ve alnını masaya vurdu.

Arnas Arnæus odada birkaç kez dolandı ve kütüphanenin ağır sessizliğinde ağlayarak oturan adamın bu garip ve sıkıntılı görüntüsüne tahammülsüz bir bakış attı. Adamın üzüntüsünün dinmeyeceğini anladığında oldukça sert bir şekilde:

“Hey, hey, dostum, Tanrı aşkına nedir bu?”

Bilgin adam kısa bir süre cevap vermedi, daha sonra iniltileri arasından ağzından şu kelimeler süzüldü:

“J-Jó-jón Ma-marteinsson-“

Birkaç dakika daha bu kelimeleri söylemeye devam etti ve başka bir şey söyleyemedi.

“Sen alkol mü aldın?” diye sordu efendisi.

“O bu-buradaydı.” diye kekeledi Grindavíkli bilgin. “Certe¹, buradaydı. Tanrı'm bana yardım et.”

“Peki,” dedi Arnas Arnæus, “bu kez neyi kaçıırıyoruz?”.

“Tanrı günahlarımı bağışlasın.” dedi Grindavíkli adam.

“Neyi kaçıırıyoruz?” diye sordu Arnas Arnæus.

Grindavíkli Jón Guðmundsson masasının yanındaki sandalyesinden ayağa kalktı, efendisinin önünde diz çöktü ve kitapların kitabı, en kıymetli parça olan *Skálda*'nın kayıp olduğunu itiraf etti.

Arnas Arnæus yüzünü adamdan çevirdi ve kütüphanenin en değerli parçalarının kilitli tutulduğu yan bir bölme-deki dolaba doğru ilerledi. Bir anahtarı eline aldı, dolabı açtı ve kuzey yarım küredeki en değerli eser olarak gördü-

1. Certe (Latince): Kesinlikle.

ğü ve ırkına ait eski şiirleri içeren kitabın olması gereken yere belki de en uzun bakışını attı, daha doğru bir ifadeyle; kitabın olması gereken yerde boşluktan başka bir şey yoktu.

Arnas Arnæus bir süre açık dolabın boş rafına baktı. Daha sonra dolabı kapattı. Bir defa salondan karşıya geçti, döndü ve durdu ve çelimsiz ellerini yüzüne kaldırmış dizlerinin üzerine çömelmiş duran yaşlı eski eserler araştırmacısına baktı, o kadar çok titriyordu ki neredeyse havale geçirecekti. Yamalı ayakkabıları ayağından çıkmış arkasındaki zeminde uzanıyordu. Çoraplarında delikler vardı.

“Hadi, ayağa kalk. İçecek bir şeyler vereyim.” dedi Arnas Arnæus. Köşedeki dolabı açarak bir şişe aldı ve eski teneke bir maşrapaya içecek bir şeyler koydu. Kâtibinin ayağa kalkmasına yardım etti ve maşrapayı uzattı.

“Teşekkürler.” diye fısıldadı Grindavíkli Jón Guðmundsson, ancak ikinci bir yudumu almadan efendisinin yüzüne bakacak cesareti toplayamadı. “Neredeyse her gece burada nöbet tutuyorum.” dedi. “Geçen gece sabah ibadeti sıralarında size *Maríusaga* 'yı² kopyalamak için alt kata indim ve hep yaptığım gibi dolabı kontrol ettiğimde *Skálda* yoktu. Gitmişti. Uyuduğum saatte, gece yarısı gelmiş olmalı. Nasıl içeri girmiş olabilir?”

Arnas Arnæus şişe elinde öylece durdu ve boş maşrapayı kâtipten aldı.

“Biraz daha istiyor musun, sevgili dostum?”

2. *Maríusaga*, Meryem Ana'nın efsane ve mucizelerinin on üçüncü yüzyıl İzlandaca derlemesidir.

“Efendim, fazla içmeyeyim ki şarap gerçek tesellinin, ilham perisi ruhunun yerini almasın,” dedi. “Bir bardaktan fazlası olmaz, kutsal efendim- bu insan kılığındaki şeytanın ben uyurken gizlice yanımdan geçmesine izin verdiğim için öfkenizden daha fazlasını hak etsem de. Dün, güvenilir bir adamdan duyduğum bir şeyi hatırladım, bu adı ve idamlık adam birkaç gece önce Bartelskiold Kontu'yla beraber Belediye Binası Meyhanesi'ne giderken görülmüş. Yeni görünen bir frak giymiş ve kontun ona kızarmış keklik ve meyveli kokteyl ısmarladığına dair söylentiler var. Şimdi ne yapayım?”

“Bir bardak daha.” dedi Arnas Arnæus.

“Grindavíkli bu zavallıya karşı kibarlığınız için Tanrı sizi ödüllendirsin.” dedi kâtip.

Arnas Arnæus elini kaldırdı ve “Vivat crescat floreat Martinius.”³ dedi kâtip içerken. Daha sonra şişenin mantarını taktı ve maşrapayla beraber köşedeki dolaba koyarak kilitleti.

“Efendimin bu sözleri üzüntüsünden söylediğini biliyorum.” dedi kâtip. “Ancak, tüm samimiyetimle size soruyorum, efendim; kasabanın gözcüleri ve yerel milis kuvvetleri Jón Marteinsson'dan daha güçlü değil mi? Kilise Meclisi, rahipler ve ordu, konumu ne olursa olsun, bu adama karşı birlik olamıyor mu? Efendim, siz ki yargıçların gözetip kolladığı bir insansınız, elbette ki bu adamı Rasphus'a⁴ gönderecek yetkiye sahip olmalısınız.”

“Ne yazık ki, sanırım artık kimsenin kolladığı biri değilim, sevgili Jón.” dedi Arnas Arnæus, “özellikle de yargıç-

3. Vivat... (Latince): Yaşasın, gelişsin ve zenginleşsin- Marteinsson.

4. Rasphus (Danca): Kopenhag'ta 1850 yılına kadar kullanımda kalan bir ıslahevidir.

ların. Jón Marteinsson'un her yerde benden daha iyi kozları var. Şimdiyse, İzlanda tüccarları için bana karşı açtığı Bræðratunga Davası'nı kazandı.”.

Grindvicensis bunu duyar duymaz şaşkına döndü ve ağzını sürekli balık gibi açık kapatmaktan başka bir şey yapamadı, sonunda tekrar kendine geldi ve iç çekti:

“Tüm dünyanın şeytana hizmet etmesi İsa'nın isteği olabilir mi?”

“İzlanda tüccarlarının serveti kendisine iyi hizmet ediyor.” dedi Arnas Arnæus.

“Koleksiyoncu efendisi ve anavatanımızın gözde evladına karşı adaletsiz bir dava açmak için kendisini İzlanda tüccarlarına satmış olması kimse için sürpriz olmamalı, çünkü kendisi İsveçliler adına kitap ve kitap kopyalarını almak için İzlanda'ya gelme cüretini gösteren bir adamdır. Tüm kötülükler içinde bir İzlandalının başına gelebilecek en kötü şey bizim insan olduğumuzu reddeden ve İzlanda kitaplarının Gotlandlılara ve Batı Gotlandlılara ait olduğunu iddia eden İsveçlilere hizmet etmektir. Şimdi *Skálda* da mı onlara ait olacak ve Batı Gotland şiiri olarak adlandırılacak?”

Arnas Arnæus bir yere oturdu ve yüzü solgun, göz kapakları sarkmış bir şekilde arkasına yaslandı. İlgisizce tıraşsız çenesini sıvazladı ve esnedi.

“Yorgunum.” dedi.

Kâtip, sıska omuzları eğik bir şekilde homurdanarak öylece baktı, patronunu ve efendisini izleyerek birkaç dakika olduğu yerde durdu. Burnunu ovmaya başladı ve ayağın üst kısmını kaldırdı, ancak birden bu zavallı bilgi-

nin gözlerinden tekrar gözyaşları boşaldı. Kendisini diğer insanlardan ayıran tüm gariplikleri yapmayı bırakmıştı ve tekrar başparmağı terse bükülmüş bir şekilde elini yüzüne koydu.

“Başka bir şey var mı, Jón?” diye sordu Arnas Arnæus.
Grindavíkli Jón Guðmundsson hıçkırıklarla ağlayarak:
“Efendimin hiç dostu yok.”

III

Kuşluk vaktinde evin arkasındaki sebze satıcısının sesi çok bağırmaktan kısıldığında, fırça satıcısı sarhoş olduğunda ve hünerli bıçak bileyicisi insanlara evlerinin kapılarında bileği taşıyı göstermekle meşgul olduğu sıralarda, Kopenhag sokaklarından gezinerek bir adam geldi. Üzerinde yırtık pırtık yürüyüş ceketi, başında eski bir silindir şapka ve ayağında buruşmuş ayakkabılarıyla, garip bir ahenkle ağırbaşlı ve uzun adımlarla ilerliyordu. Yüz ifadesi çevresinden o kadar farklıydı ki şehir ve şehrin çan kuleleri, insanlığın tüm girdapları ve çağdaşlığı sanki kendi içinde kayboluyordu. Bitkin ya da canlı denebilecek bir bakışı yoktu, şehir ona o kadar önemsiz ve evham verici görünüyordu ki buranın onun evi olması sadece bir şanstı.

“İşte Herr Grindevigen geliyor.” diye fısıldadı komşuları birbirine adam yanlarından geçerken.

Beyefendi kanalın yakınındaki bir ara sokakta durdu ve doğru yöne gittiğinden emin olmak için etrafına baktı, daha sonra bir kapıdan geçti, avlunun içinden ilerledi ve loş bir geçitten geçtikten sonra aradığı evin kapısına ulaştı ve birkaç kez kapıya vurdu. Uzun bir süre içerden

bir hayat belirtisi gelmedi, ancak Grindavíkli kapıya vurmaya devam etti ve açmaya çalıştı, ancak daha sonra dayanamayarak anahtar deliğinden bağırdı:

“Uyuyormuş gibi yapmaya devam edebilirsin, seni kurnaz, ama ben uyanık olduğumu biliyorum!”

Evin sakini adamın sesini duyduktan sonra hemen kapıyı açtı. İçerisi loş ve kasvetliydi, eşiğe doğru pis bir çürük ve ekşime kokusu geliyordu.

“Ne bu, köpek balığı etinden başka bir şey olamaz.” dedi Grindavíkli ve homurdanarak burnunu kaşıdı, yalnızca on iki ya da, en iyisi, on üç yıl toprağa gömüldükten sonra yenen İzlanda tatlarından en sulu ve dolgun olanının kokusunu aldığını düşünüyordu.

Evin efendisi kirli bir gece elbisesinin içinde eşikte duruyordu ve ziyaretçiyi içeri doğru çekerek dikkatlice öptü, daha sonra bir şaplak attı. Grindavíkli bilgin ceketinin koluyla öpücüğü temizledi ve silindir şapkasını çıkarmadan içeri girdi. Ev sahibi bir kibrit çakarak mumu yaktı, oda çok az aydınlanmıştı. Köşede üzeri İzlanda koyun derisiyle örtülmüş bir karyola vardı, önünde de büyük bir lazımlık. Bu ev sahibinin ayırt edici özelliklerinden biri, eşyalarını hiçbir zaman insanların görebileceği yerde bırakmaması, onları paketleyerek torbalarda ve çantalarda muhafaza etmesiydi. Yerde su baskını olarak adlandırılabilir kadar büyük bir su birikintisi vardı ve ilk başta Grindavíkli bu suyun lazımlıktan geldiğini düşünmüştü. Ancak yarı aydınlık odada daha yakından baktığında durumun böyle olmadığını anlamıştı- su aslında karşı duvara yakın bir yerden, boğulmuş bir adamın ıslak bedeninin uzandığı meşeden yapılmış masanın altından geliyordu. Su

adamdan her yere damlıyordu, özellikle de başından ve ayaklarından. Masanın bir ucundan adamın başı ve ıslak gür saçları sarkıyordu, diğer uçtaysa görünüşte ceset oraya çekildiğinde ağzına kadar su dolu olan botların içindeki ayakları asılı duruyordu. Ziyaretçi daha önce benzer durumlarla ne kadar karşılaşırса karşılaşsın ve aklına Jón Marteinsson'u uyarırken sarf edeceği ne tür amansız vaazlar gelirse gelsin, şimdi de her şey daha önce olduğu gibi ilerlemişti. Bu idamlık adam karşısına çıkmıştı.

“Bu-bu cesedin burada ne işi var?” diye sordu Grindvicensis ölüye saygısını göstermek için içgüdüsel olarak silindir şapkasını kaldırarak.

Jón Marteinsson sessiz konuşmaları gerektiğini anlatmak için bir parmağını dudaklarının üzerine koydu, daha sonra dikkatlice kapıları kilitledi.

“Onu yemeyi planlıyorum.” diye fısıldadı.

Grindavíkli bilginin tüyleri ürperdi ve titreyerek ev sahibine baktı.

“Ben de onun köpek balığı olduğunu düşündüm, meğer ceset çürüğüymüş.” dedi ve titremesi endişeyle artarken sesli bir şekilde homurdanarak.

“Kapılarını açmalısın!”

“Böyle konuşma, evladım.” dedi Jón Marteinsson. “Kokan şeyin bu sabah gün ağarırken –hala sıcakken- yukarı çıkardığım bu zavallı şeytanın cesedinin mi olduğunu düşünüyorsun? Aksine; bir şeyin kokusunu alıyorsan, o muhtemelen terli ayaklarımdan geliyordur.”

“Ölü insanları kanaldan çıkararak ne yaptığını sanıyorsun sen?” diye sordu ziyaretçi.

“Ah, onu orada ölü halde uzanırken görmek o kadar üzücüydü ki- o bizim bir vatandaşıımız.” dedi Jón Marteinsson ve karyolasında geriye uzandı. “Doğruyu söylemek gerekirse, bu kadar erken uyandırılmaktan nefret ederim- etimin karıncalanmasına neden oluyor. Ne istiyorsun?”

“Bunun vatandaşının mı olduğunu söylüyorsun? Ölü adamları çalarak öylece uyumaya devam edebileceğini mi sanıyorsun?”

“O zaman al senin olsun.” dedi Jón Marteinsson “İstersen al götür. Nereye istersen oraya bırak. İstersen şeytana teslim et.”

Grindvicensis mumu aldı, cesede yaklaştı ve ışığı üzerine doğru tuttu. Ceset uzun boylu, zayıf, orta yaşlı ve saçları ağarmaya başlamış, iyi dikimli elbiseler ve iyi botlar giyen bir adama aitti. Cesedin yüzü denizde boğulan bir denizcinin yüzü gibi çelimsizdi, başı masanın ucundan sarkıyordu ve göz kapakları yarı açıktı, yalnızca gözlerinin akı görünüyordu. Cesedin ağzından ve burnundan yere durmadan su damlıyordu.

“Bræðratungalı Magnús.” dedi adam. “Nasıl oldu da öldü?”

“Bu adam bir ziyafet veriyor, bunu göremiyor musun?” dedi Jón Marteinsson. “Zavallı dilenci dün davasını kazandı ve kutlamak için meyhaneye gitti.”

“Güzel, güzel.” dedi şaşkın şaşkın bakan Grindavíkli. “Onu sen boğdun.”

“Hayattayken davasını kazanması için yardım ettim ve ölüyken de evime taşıdım.” dedi Jón Marteinsson. “Bu vatandaşıımız için daha fazlasını yapabilecek biri var mı?”

“Gerçek bir şeytan herkese karşı zalimdir, yardım eder gibi görüldüğü kişiler de dâhil.” dedi Grindavíkli. “Onu ilk sen suya ittin.”

“Olur mu öyle şey!” dedi Jón Marteinsson. “Árni’ye de küçük bir iyilik yapmamın tam zamanıydı. Artık Snæfriður Björnsdóttir dul biri, bu yüzden Árni, Gilitrutt’tan¹ boşanıp Snæfriður’la evlenebilir ve şimdi kanunen Snæfriður’a miras kalan Bræðratunga’da yaşayabilirler; tamamen benim aracılığımla.”

“Vatandaşın ve efendine karşı bir davada Danimarkalılarla ortak olduğun ve onu suçladığın için sana lanet olsun, yüzlerce kez lanet olsun. Şimdi eminim ayaktakımının alay konusu olacak!”

“Uff, Árni isterse hemen Yüksek Mahkemeye temyiz için başvururum.” dedi Jón Marteinsson. “Ancak, yalnızca bira için yeteri kadar paran varsa ki senin hiç o kadar paran olmadı. Hey, cesedin ceplerinde bir şeyler var mı diye baksana.”

“Git Lonca’dan bira iste. İsveçlilere sor.” dedi Grindavíkli. “Yoksa bu şehirde bira isteyen kişinin yalnızca kendin olduğunu mu düşünüyorsun? Bana muhtemelen pek çok iğrenç şey yaptırabilirsin, ancak senin için bir ölüyü soymam.”

“Eğer üzerinde sikke varsa, onları bana borçluydu zaten. Bu cesedin ismine eklenecek en küçük bir onur ifadesini ben sağlamıştım; uzun kararım, davalarım ve temyiz başvurularım sayesinde-“ ve bu ifadeleri söylerken

1. Gilitrutt: Bu trolvari isim Jón Marteinsson tarafından Árni’nin “trol hatun”dan (Snæfriður için söylenen peri hatun’a karşılık) boşanabileceğini söylemek için kullanılır.

Jón Marteinsson karyolasından fırlayıp üzerini aramak için cesedin başına gitti. “Hayattayken pek çok insanı onurundan ve mülkünden eden bu adamın cesedine saygım olduğunu mu düşünüyorsun?”

“En azından bir katilden, öldürdüğü adam hakkında kötü konuşmaktan kaçınmasını beklerim.” dedi Grindavíkli. “Böyle bir şey destanlarda duyulmamıştır. Kötü adamlar bile öldürdükleri kişiler hakkında zalimce konuşmaz ve bu adam hayattayken efendimin düşmanı olsa da ruhsuz bir beden için en ufak kötü bir söz söylemem. Requiescas, quisquis es, in peace, amen.² Artık söz konusu meseleye gelelim. Efendimin kütüphanesinden çaldığın *Scaldia Maiora* kitabını ne yaptın?”

“*Skálda.*” dedi Jón Marteinsson. “Kaybetmiş olmayasın?”

“Efendim senden başka suçlayacak kimse olmadığını çok iyi biliyor.” dedi Grindavíkli.

“Akli başında kimse bu kitabı çalmaz. Çaldığı öğrenilirse, tutuklanır.” dedi Jón Marteinsson.

“Şeytanın İsveçlilere satmak için çalmayacağı şey var mı?” dedi Grindavíkli.

“Sevgili Árne uzun süredir çok naif: Lonca’yı suçlayarak İzlandalıların masalarına yemek koyabileceğini düşündü; İzlanda’nın Güneşi Snæfríður’un sevdiğine iftira atarak onu tekrar kazanabileceğini düşündü; İzlanda’daki açlıktan ölmek üzere olan budalaları kandırıp ellerindeki çürümemiş birkaç kitabı alarak ve Kopenhag’ta, bir gecede hepsinin tamamen yanıp kül olma tehlikesinin

2. Requiescas... (Latince): Kim olursan ol, huzur içinde yat, amin.

olduğu yerde toplayarak ana yurdunun onurunu kurtarabileceğini düşündü ve şimdi de İsveçlilerin kendisi kadar zeki olmadığını düşünüyor. Sana bir şey diyeyim: İsveçliler ondan çok daha zeki insanlardır, o kadar zekiler ki yeryüzündeki hiçbir güç onları kuzeydeki bu boktan yerde kendilerini İzlandalı olarak adlandıran ve Tanrı'ya şükürler olsun ki hepsi kısa bir süre içinde ölecek olan bitli dilenci sürüsünün destanlar yazdığına ikna edemez. Árni'nin bulduğum her bir paçavrayı toplayıp çantasına koymadığım için bana karşı olduğunu biliyorum ancak, birçok kötü kitaptan en iyilerini elde etmiş olmasıyla biraz avunamaz mı? Tek yaptığım von Oxenstirna ve du Bertelskiold'a tamamen kullanışsız eski bir çöpü satmaktı; ancak, de la Rosenquist benden trollere dayanan ailesinin izini sürebileceği soyla ilgili bir kitap istedi."

"Öyle bile olsa, Lund'daki bilginler onu eski bir Batı Gotland metni olarak adlandırsa da, *Skálða* hırsız olarak damgalanacaksın. Şimdi bana dürüstçe kitabı nereye sakladığını söyle yoksa batıda, Arnarfjörður'daki bir adama büyü işaretleriyle uğraştığını yazarım."

"Bu yalnızca senin yanmanı sağlar." dedi Jón Marteinsson.

Olay bu noktaya geldiğinde, cesedin üzerinde bulunduğu para tam olarak iki rixdolardı ve kesinlikle daha fazlasını bulacağını düşünerek, sikkeleri özenle çekilmiş perdenin altındaki pencere pervazına koydu ve cesedin botlarını çıkarmaya çalıştı. Grindavíkli, daha önce pek çok kez olduğu gibi kelimelerin Jón Marteinsson'a pek bir şey ifade etmediğini fark etti, bu yüzden meseleyi daha fazla üstelemedi ve boşluğa bakarak öylece durdu.

Jón Marteinsson işini bitirdiğinde çeşitli elbiseler giymeye başladı, daha sonra kötü kokulu ve yağlı saçlarını yıkamak yerine taradı. Sonunda geniş olması nedeniyle daha çok eski zamanlarda yaşamış bir piskoposun cüppesine benzeyen bir pelerin giydi. Bræðratungalı Magnús'un botlarını pelerinin iki cebine koydu. Daha sonra şapkasını ortaya çıkardı. Şapkanın üzerinde tükürüğünden kalan birkaç kir parçası vardı ve bunları elbisesinin koluyla temizledi, daha sonra tepesindeki çukurları düzeltti ve başının üzerine koydu. Adamın alt dudağıyla üst dudağını emmesine olanak sağlayan bir tür beşik şeklinde ağzı vardı ve üst diş etleri yıllardır dişsiz olduğundan çenesi yaşlılıktan dolayı yassılaştan burnunun ucuna değecek şekildeydi. Ağzının köşeleri çenesinin iki tarafındaki yanaklarının alt kısmına gömülmüştü ancak, gözleri inanılmaz derecede parlaktı ve bu ışıltının yenilenmesi için tek ihtiyacı birkaç dakikalık uykuydu. Her zaman İzlandalılara özgü ses tonuyla konuşurdu; cılız ve tedirgin bir sızlanma.

“Ceset için bir şey yapmayacak mısın, dostum?” dedi Grindavíkli, Jón Marteinsson arkasından kapıyı kilitlerken.

“Aceleye gerek yok.” dedi adam, “Biz geri döndüğümüzde hala burada yatıyor olacak. Hayatta olanlar bir şeyler içmeli. Hatırlarsam bu gece onlara kanalda bir İzlandalı bulduğumu anlatacağım. Onu gömmek için hiç acele etmeyecekler.”.

Bu sözden sonra, iki adam bir şeyler içmeye gitti.

IV

Bilginler kitaplarında, büyük çiçek hastalığı salgınından önce İzlanda'da yaşanan çeşitli alametlerin bazılarını yazılmıştır. Bunların arasında en önemlisi, özellikle yoksullar arasında çok fazla can kaybına neden olarak ülkenin her bir köşesini etkileyen açlık ve kıtlıktır. Geniş çapta olta ipi kıtlığı. Ek olarak, ülkenin güney kısmındaki yakın akrabayla cinsel ilişki ve depremle beraber zaman zaman gerçekleşen hırsızlık ve soygun olayları. Ayrıca, nadir görülen çeşitli doğüstü olaylar. Eyrarbakki'de salgından önceki sonbaharda seksen yaşındaki bir kadın, yirmi yaşındaki bir erkekle evlenmiş ve baharda cinsel iktidarsızlık nedeniyle boşanmak istemişti. Mayısın on yedisinde yedi güneş görüldü. Aynı bahar, Skorradalur'daki Bakkakot'ta dişi bir koyun biçimsiz bir kuzu doğurmuştu. Kuzunun domuz gibi kafası ve kılları vardı, üst çene kemikleri göz yuvalarının altında kaybolmuştu, sanki kafatasından ayrılmış gibi görünüyordu. Göze benzeyen bir şey yoktu. Kulakları av köpeğinin kulakları gibi uzundu ve kafatasının ön kısmından üzerinde delik olan küçük bir dişi koyunun meme ucu sarkıyordu. Kuzu doğduğunda şu sözleri söylediği net bir şekilde duyulmuştu: "Şeytanın pençeleri kâfirlerin çocuklarının üzerindedir." Salgından önceki kış Kirkjubæjarklaustur'dan bir gece manastır görevlisinin ve kilise avlusunda yanında yürüyen başka bir adamın ayaklarının altında uluma sesleri duyduğu

haberi geldi. Kjalarnes'te gökyüzünde gürültü ve kargaşa. Skagafjörður'da denizde o kadar garip bir vatoz yakalanmıştı ki gemiye çıkarıldığı anda inleyip ulumaya başlamıştı ve sahilde kestiklerinde bile her bir parçası aynı şekilde inleyip ulumaya devam etmişti. Bu da yetmezmiş gibi, parçaları eve götürüldükten sonra her bir parça gene inleyip ulumaya devam etmiş, sonunda tüm parçalar tekrar denize atılmak zorunda kalmıştı. Gökyüzünde dolaşan insanlar ve son olarak, Skeið'deki Fjall Dağı'nda bir tavuğun yumurtladığı yumurtadan da bahsetmeliyiz. Yumurtanın üzerinde koyu motifle yazılmış bir yazı bulunuyordu, görünüşte ters çevrildiğinde Satürn'ün işaretliydi ve anlamı şöyleydi: "Omnium rerum vicissitudo veniet."¹

Son çiçek hastalığı salgınının üzerinden otuz yıl ve bundan önce ülkeyi vuran büyük çiçek hastalığı salgının üzerinden elli yıl geçti.² Otuzlu yaşlarına kadar yaşayan İzlandalıların çoğu hastalıktan etkilendi. Pek çoğunun elleri ya da ayakları çürüdü, bazılarının gözleri şişti, diğerlerinin de yüzleri ya da kafa derileri biçimsizleşti. Bunun yanında insanların büyük bir çoğunluğunda nüfusu etkileyen başka kronik hastalıkların yaraları oluştu. Raşitizm, insanları iki büklüm ve sakat bıraktı, kol ve bacakları çarpıklaştı; cüzamlılar ülserli ve boğumlu oldular; sulu çibanlar diğerlerinin karınlarının şişmesine neden oldu. Pek çok insan veremin yıkıcı etkileriyle uğraşıyor ve zar zor hayatta kalabiliyordu. Uzun süreli kıtlık nedeniyle insanların vücutlarının gelişimi o kadar

1. Omnium rerum... (Latince): Yakında her şey değişecek.

2. İzlanda'daki büyük çiçek hastalığı salgını 1707-1709 yıllarında gerçekleşti ve ülke nüfusunun yaklaşık üçte birini yok etti.

durmuştu ki normal bir boya ulaşan herhangi biri halk hikâyelerinin konusu olur hale gelmişti. Bu tür devler yalnızca Hliðarendili Gunnar'a ve diğer eski zamanlardaki İzlandalılara eşdeğer görülüyor aynı zamanda bazen Danimarka gemilerinde bulunan siyahîlerin eşdeğer bir güce sahip oldukları düşünülüyordu.

Frengi bu halkı tekrar vurmuştu ve bu sefer o kadar şiddetliydi ki Kara Ölüm dışında hiçbir şey bununla eşdeğer tutulamazdı. Hastalık, baharda taşınma günlerinin başlamasına yakın bir zamanda Eyrarbakki'ye gelen bir tüccardan yayılmıştı ve bir hafta içinde bu bölgedeki üç kiracı çiftlik harap olmuştu. Dördüncü bir çiftlikteyse hayatta kalan tek kişi yedi yaşında bir çocuktu ve inekler artık süt vermiyordu. On gün sonra bu sefil bölgede kırk kişi hayatını kaybetmişti.

Kırım bu şekilde devam etti. Bazen küçük kilise avlularına aynı anda otuz kişi birden gömülüyordu. Yoğun nüfuslu kilise bölgelerinde iki yüz ya da daha fazla insanın ölümü kayıtlara geçiyordu. Rahipler de o kadar büyük bir sarsıntı geçirmişti ki, artık dini törenler yapılmıyordu. Pek çok evli çift el ele aynı mezara gömülüyordu, bazıları aynı anda tüm çocuklarını kaybediyordu ve mesela çok büyük bir ailede hayatta kalan tek kişi yarım akıllı bir çocuktu. Pek çok kişi delirmiş ya da bunamıştı. Yaşlılar ve eli ayağı tutmayan kişiler yaşamaya devam ederken -en genç, sağlıklı ve ümit vadeden halk arasından- çoğu kişi elli yaşına varmadan Tanrı'nın huzuruna kavuşmuştu. Pek çok kişi görme ya da duyma yetisini kaybetmişti, diğerleriyse hastalıktan sonra uzunca bir süre yatalak kalmıştı. İnancın o parıldayan şahidi ve yoksulların dostu

olan piskopos ve ülkenin parlak iman ve yardımseverlik ışığı sevgili eşi, bir hafta arayla aramızdan ayrılıp tek bir mezara gömüldüğünde salgın Skálholt'taki piskoposluk makamını sahipsiz bırakmıştı.

Bu olay, Asil Majesteleri'nin insanların acılarını dindirmek için her türlü adımı atma yetkisiyle birlikte özel vekilini buraya göndermesinden iki yıl sonraydı. Arnas Arnæus Kopenhag'a döndüğünde, o zamanlar hüküm süren Ekselanslarımızın tabut sehpasında uzandığı ve ülkenin ileri gelenlerinin yeni krala taç giydirmeye hazırlandıkları haberiyle karşılaşmıştı. Taç giyme gününde sarayın önündeki meydana halka çorba, biftek, bira ve kırmızı şarap veriliyordu. Danimarka'da yeni bir çağın başlangıcıydı. Saray halkını uzun süredir tanınmasından dolayı Arnæus'un Ekselansları'nın kalbinde oluşturduğu İzlandalılara karşı iyi niyet Danimarka'nın ebedi uykuya dalan kralıyla berber yok olmuştu.

Arnæus'un İzlanda'daki koşullarla ilgili raporları ve ticaretin, endüstrinin, hukukun ve ülke yönetiminin geliştirilmesi için sunduğu öneriler, Yargıtay tarafından ilgisizce ele alınıyordu ve bu raporları okuyup okumayacakları bile şüpheliydi; herkes yeni kralın fikirlerinin İzlandalılarla ilgilenmekten çok daha büyük işler gerçekleştirmeye yönelik olduğunu biliyordu. Yakın zamanda İsveçlilere karşı yeni bir mücadele başlatmak gerekecekti. Görevliler yeni kralın taç giymesinden sonra aynı konumlarında kalmaktan başka bir şeyi düşünmüyorlardı. Her halükarda, herkes bu ülkeden şehirlerinin lambalarını besleyen balina yağı geldiğini bilse de, birine Danimarka Krallığının bu bölgesiyle ilgili

sıkıntı olmak hiçbir zaman gelişim sağlamak için büyük bir avantaj olmamıştı ve bu yüzden Danimarka'daki en soylu kişiler için bir çekiciliği de yoktu. Kaldı ki yalnızca İzlanda ismi bile Kopenhag'taki herhangi birini tiksindirmeye yetiyordu.

İzlandalılarla ilgili şu söylenebilir: Ülkenin suçlu kategorisindeki insanları, damgalarını geçersiz kıldığı birkaçı dâhil, bir-iki istisna dışında Arnæus'un arkadaşları olsa da; pek çok İzlandalı yoksul, kalitesiz un sattıkları için tüccarları ödemeye zorladığı tazminata ve kraldan ısrarla istediği tahıl katkılarına sevinse de; bunların pek çoğu Yüce ve Merhametli Ekselansları'na valinin yedi yıldır koltuğunun altına tıktığı vergilerin daha uygun olması taleplerinin yanı sıra, olta ipi, dökme demir ve kutsal şarap isteklerini ilettiği için kendisine minnettar olsa da; Arnæus'a karşı anavatanındaki üst tabakanın gösterdiği düşmanlık en az Danimarka'da görmüş olduğu düşmanlık kadar fazlaydı. Bununla birlikte, tüccarlar Bræðratungalı Magnús'u Kopenhag'a getirmiş ve Arnæus'tan öç almak için iki yıl boyunca mali olarak onu desteklemiş olsalar da, yeni İzlanda'da artık Öxará'da sözde vekil sıfatıyla verdiği kararları bozmak, böylece el koyulan mülkleri geri kazanmak ve aynı yargıç tarafından lekelenen onurlarını temize çıkarmak için vekilharçların kendileri de Arnæus'a karşı davalar açıyordu.

Bir süre aklını kitaplarından başka şeylere veren ve dü-rüstlük uğruna vatanının kurtarıcısı olma çağrısını dinle-yen bu bilgin, bir zamanlar ektiğini şimdi biçiyordu; ebedi kedere sahip şövalyenin ödülü buydu. Bu çağrıya kulak asan adam bir daha hiçbir zaman tüm dünyası olan kitapla-

ra dönme şansını elde edemedi ve bu yüzden tüm kitapları arasında baş tacı olan kitabının kayıp olduğu haberini aldığı sabah tek yapabildiği uykusuzluktan solgun düşmüş bir halde arkasına yaslanarak şu kelimeleri söylemekti:

“Yorgunum.”

Grindavíkli gittikten sonra bir süre orada oturdu ve sonunda uyuklamaya başladı. Titreyerek uyandı ve ayağa kalktı. Kraliçenin ziyafetinden döndüğünden beri üzerini çıkarmamıştı; yıkandı, kendisine çeki düzen verdi ve elbiselerini değiştirdi. Arabacısına, at arabasını hazırlamasını söyledi ve sonra arabayla uzaklaştı.

V

Arnæus İzlandalıları kapsayan sayısız davada yargıç olarak görev yaptı ve bu yüzden mevcut gelişmelerle ilgili bilgileri vermek için sıkça Yargıtay'ı ziyaret ediyordu.

İzlanda'yla ilgili meselelerden sorumlu devlet adamı, bir berberin Yargıtay'daki ofisine gelmesi için haber yollamıştı ve tıraşı sırasında masasının üzerinde duran ve İzlanda'dan gönderilen kırbaçlama, damgalama ve asma olaylarıyla ilgili raporların arasındaki bir kaptan meyve reçeli yemek için birkaç kez ayağa kalktı. Kuaförün merhemlerinin pis kokusu odayı doldurmuştu.

Danimarka antikaları profesörü kapıyı açtığı anda, devlet adamı usturanın altından kendisine yan bir bakış attı, Almanca ya da Aşağı Almanca'da “Efendim” dedi ve ziyaretçiye oturmasını işaret etti. Daha sonra Danca: “İzlanda'da çok sayıda güzel kız olduğunu duydum.” dedi.

“Öyledir, majesteleri.” dedi Arnas Arnæus.

“Ancak elbiselerinin altında muhtemelen balık yağı gibi kokuyorlardır.” dedi İzlanda meseleleri yöneticisi.

“Bunu hiç duymadım.” dedi Arnas Arnæus, kısa bir kil pipo çıkardı.

“Ayrıca, ülkenizde bir tek bakire bile bulunmadığını okudum.” dedi devlet adamı.

“Bunu nereden okudunuz?” diye sordu Danimarka antikaları profesörü.

“Güzel selef Blefken öyle diyor.”

“Güzel selefin yanlış okumuş olabileceğini düşünüyorum.” dedi Arnæus. “En iyi selefler bize İzlanda kızlarının yedinci çocuğu olana kadar tamamen bakire kaldığını anlatırlar, efendim.”

Devlet adamı hareket etmeden öylece durdu ve berber boğazını tıraş etmeden bir kelime bile etmedi. İşlem bittiğinde koltuğunda doğruldu ancak, reçel yemek için değil, kokuşmuş bir meseleye kızgınlığını ifade etmek için doğrulmuştu:

“İkimiz İzlanda'yla ilgili çoğu meselede anlaşamamak da bunu saklamanın anlamı yok. Hangi adil mahkemenin sizin gibi saygıdeğer bir soyluyu edepsiz insanlarla yaptığı anlaşmalar nedeniyle suçlu bulabileceğini anlayamıyorum. Das ist eine Schweinerei.¹ Elimde Keblevig'de iki Alman tarafından tecavüze uğrayan İzlandalı bir kızla ilgili geçen yıl görülen bir davanın belgeleri var. Almanlar naip tarafından para ve kırbaç cezalarına mahkûm edildiğinde kızın annesi gözyaşlarına boğuldu ve yargıcın üzerine ateş ve kan yağdırması için Tanrı'ya yakardı.”

1. Das ist eine Schweinerei (Almanca): Bu bir skandal.

Arnas Arnæus piposunu yakmıştı.

“Bana sorarsanız,” diye açıkladı devlet adamı, berber tıraşına devam ederken, “onurlu soyluların metres almasına izin verilmezse, hayatlarımızın ne değeri var ki? Tabii ki kimse bir adamın karısına âşık olmasını bekleyemez. Efendim klasik eserler konusunda bilgilidir ve bu sebeple böyle bir şeyin eski insanlar zamanında duyulmadığını benden daha iyi bilir- onlar eşlerini vecibelerini yerine getirmek için, metreslerini gereklilikten ve oğlanları da zevk için alıyorlardı.”

Danimarka antikaları profesörü koltuğunda rahatça arkasına yaslandı, piposundan yükselen dumanı seyrederken yüz ifadesi sakindi- “Bu konuda emin değilim- berber ne der acaba?”

“Basit bir kasabalıya uygun düştüğü gibi, berber kurnalsızlığı pek önemsemiyor,” dedi devlet adamı. “Kendisi siz gelmeden hemen önce bana bu sabah Bağışlayıcı Efendimiz’in o rezil evde, Altın Aslan’da bulunduğunu, kendisinin ve süvarilerden oluşan kortejin bekçilerle itişip kakışma yaşamasıyla son bulan tatsız bir duruma karıştığını söylüyordu.”

“İki tanık huzurunda asla bu ifadeleri kullanmam.” dedi berber. “Ancak, Ekselansları bana haberleri sorma büyüklüğünde bulundu ve ben de kralın yanından yeni gelmiştim, orada da tam olarak ismi verilmeyen evde bulunan ve bekçiye karşı Ekselansları’yla işbirliği yapan iki sarhoş korgeneral oturuyordu, daha sonra, -Tanrı beni bağışlasın- yalnızca beyefendiler ve hanımefendilerle ilgilenen benim kulaklarım Almanca konuşulanları duymaktan başka ne yapabilir?”

“Parfüm sıkıp briyantın sürebilirsin.” dedi devlet adamı.

Berber hemen konuşmayı bıraktı ve zarifçe başını eğdi, daha sonra küçük briyantın kutularını açmaya başladı ve parfüm fısıfısını birkaç kez denemelik sıktı. Berber devlet adamına parfüm sıkarken ve başını yağlarken Arnæus, sessizce koltuğunda oturuyordu.

“Bu arada,” dedi gelişigüzel bir şekilde çıkardığı dumana bakarken, “en son konuştuğumuz gibi, Hólmship’e olta ipinin nakliyesi yapıldı mı?”.

“Neden kral her zaman bu insanlara daha fazla tel tedarik etmek zorunda? Önünüzde bir başka tel parçası var. Bu insanlar tüm bu telleri ne yapıyor?”

“Evet, yedi yıl boyunca üzerine yatmasından sonra iki yıl önce Gyldenløve’den almayı başardığım krala yazılmış dilekçenin burada sonunda reddedildiğini duydum.”

“İzlandalıların bizim ihtiyacımız olandan daha fazla balık araması bizi ilgilendirmez. İsveçlilere yeniden savaş açtığımızda daha fazla tel ve kanca alacaklar.”

“Efendimiz, kralın insanların balık tutmasına izin vermesindense, onlara tahıl yardımı yapmasını mı tercih ediyor?”

“Ben böyle bir şey demedim.” dedi devlet adamı. “Bence İzlanda’da her zaman ihtiyaç duyduğumuz şey, sürekli ülkenin üzerinde gezen gizli serseri çetesinin sonsuza dek yok olmasını sağlayacak hayırsever bir zorbadır. Böylece en küçük cesarete sahip bu birkaç adam işlerini yaparken hırsızlar ve dilenciler onlara ayak bağı olmaz. Lonca’nın ihtiyacı olan balığı elde etmek ve Kopenhag’ın sahip olması gereken yağı üretmek.

“Efendimizin bu fikrini Alþingi’ye iletebilir miyim?”

“Bizim hakkımızda İzlandalılara karşı dilediğiniz kadar olumsuz şekilde konuşabilirsiniz, efendim. İzlandalıların ne söylediği ya da ne düşündüğünün en ufak bir önemi yok. İzlandalıların alt tabaka olduğunu en iyi siz biliyorsunuz, efendim. Ekselanslarına reçel ikram edebilir miyim?”

“Teşekkürlerimi sunuyorum.” dedi Arnas Arnæus. “Eğer halkım alt tabakaysa, reçellerin bana ne faydası var?”

“Kralın gönderdiği hiçbir adam halkının onurunu sizin kadar lekelememiştir, efendim.”

“Ben İzlandalıların adaletli ve doğru bir muamele görmesi için çabaladım.”

“Ah, sizce İzlandalılarla ilgili hükme varmak için hangi kanunların uygulandığının bir önemi var mı? Yargıtay’ın İzlandalıların yozlaşmış bir ırk olduğuna dair kanıtı var. Eski günlerdeki tüm insanları birbirlerini öldürmüştür, ta ki yalnızca dilenciler, hırsızlar, cüzamlılar, bitliler ve ayyaşlar kalana kadar.”

Arnæus ilgisizce piposunu tüttürmeye devam etti ve dalgın bir şekilde şiirlerden alıntı yapan biri gibi alçak sesle Latince bir şeyler mırıldandı: “Non facile emergunt quorum virtutibus obstat res angustia domi.”²

“Evet, biliyorum, İzlanda’da gece gündüz klasiklerden alıntılar yaparak, sebebini öğrenmeyi zorlaştıracak yersiz bir bilgiçlikle Majesteleri’ne iftiralar atan ve daha sonra tek istediklerinin tel olduğu ortaya çıkan bir papazın

2. Non facile... (Latince): Karmaşık iç meselelere karışan erdemli insanlar bu durumdan kolayca sıyrılmazlar.

Donatus'unu tanımaması³ için tek bir sefil bahane bile yoktur. Bana göre teli olmayan bir adam için Latince bilmek bir kusurdur. Bu da beni ilk başta söylemek istediğim şeye götürüyor. İzlanda'da hala insan denilebilecek birkaç kişi vardı ve siz de onların onurlarını elinden aldınız; kralına sadık olan yaşlı ve onurlu Eydalín gibi insanlar- bu ilerlemiş yaşında ona saldırdınız ve rezil bir alt tabaka olarak mezara gönderdiniz.”

“Doğru; gezimin bir sonucu da birkaç İzlandalının onurunu kaybetmesiydi ancak, savunmasız insanlar kendi onurlarını geri kazandı. Oradaki insanlar zaferlerinin meyvelerine sahip çıkabilseydi gelecekte hayatları otoritelere karşı daha güvende olurdu.”

“Yine de, tam olarak memnun değildiniz, efendim. Bu da yetmezmiş gibi, adanın kendi hayırseverlerinin, İzlanda tüccarlarının, o onurlu Danimarka vatandaşlarının ve bu insanlara yardım için malları naklederek ölümcül bir tehlikeye giren dürüst insanların peşinde koşmak için tüm dava mazeretlerini üstlendiniz. Bunların pek çoğu bu sefil adayı çevreleyen heybetli denizde yok oldu. Başta sizin çıkardığınız İzlanda ticaretinde kazancın bir kısmının devredilmesine dair iğrenç dedikodu dört bir yanda konuşulur oldu. Beni bağışlayın, efendim, ancak en iyisini bilen bizler farklı görüşlere sahibiz. Biz Danimarkalılar İzlanda'yla yaptığımız ticari anlaşmalarda her zaman hayırsever olduk. Merhum Ekselansları İzlanda'yla ticareti tekelleştirdiğinde bunun sebebi yalnızca yabancıların bu sefil insanlardan faydalanmasını engellemekti.”

3. Donatus, M.S. dördüncü yüzyılda yaşamış Romalı bir sözbilimciydi.

Devlet adamı konuşurken berber yüzüne kremlerle masaj yapmaya devam ediyor, misafir ise halinden memnun bir şekilde oturmuş piposundan çıkan dumana bakıyordu.

“Doğru.” dedi sonunda sakin ve neredeyse cansız bir sesle, “Eski günlerde Hamburglu tüccarların koyduğu gümrük vergilerinin İzlanda’da hiç uygun olduğu düşünülmezdi. Ancak, bilgili insanlar, aslında o zamandan beri koşulların hem Lonca’yla birlikte hem de Hørmangar ve Helsingør ticaret birlikleri nedeniyle daha da kötüleştiğini düşünmektedir. Mösyönün İzlanda’daki meslektaşları ve ortaklarının da bildiği gibi, hala çok yüksek vergi uyguladıkları İzlandalıların desteğini aldıkları için kaderlerinden sıızlanmalarına gerek yoktur.”.

“Diğerlerinin dışında çalıştırdığımız ya da hizmet verdiğimiz belli İzlandalılar yok; ancak, tüm adaya sadık birer hizmetçi ve gerçek bir hayırsever olabilmek için her türlü zahmete katlanmaktayız.”

“Hımm.” dedi Arnas Arnæus. “Jón Marteinsson bu günlerde kendisini kesinlikle çok iyi hissediyor.”

“Joen Mortensen;” dedi devlet adamı, “bu ismi hatırlayamadım.”.

“Danimarkalılar bu isim geçtiğinde onu tanımadıklarını söylerler.” dedi Arnas Arnæus. “Ancak, kendisi kapısını bulabilecekleri tek İzlandalıdır. Ayrıca diğer birkaç ülkenin temsilcileri de kapısının yolunu bilir.”

“Danimarka’da hiçbir kitap, İzlandalıların vatan hainlerinin ve korsanların soyundan geldiklerini söylemez, en azından İzlandalı kölelerin soyundan gelmeyenlerin; ki bunu sizin kitaplarınız söylemektedir.” dedi devlet adamı

ve sağa sola hareket ederek berberin ellerinin altında daha iyi yerleşti. “Bu arada, burada işiniz nedir, efendim?”

“İzlanda valisi olmam istendi.” dedi Arnas Arnæus.

“Perukçu!” diye bağırdı devlet adamı beceriksizce koltuğundan kalkmaya çalışırken. “Yeter! Pis ellerini çek üzerimden! Pis kokuyor! Çık dışarı! Neyi bekliyorsun! Kimin için casusluk yapıyorsun?”

Berber korkmuştu ve hızlıca devlet adamının yüzünü havluyla temizledi ve aynı anda tekrar tekrar başıyla selamlayarak krem kutularını topladı, hiçbir şey duymamış ve görmemiş sıradan bir insan olduğunu, bir şey duyup ve görse bile hiçbir şey anlamadığını söyledi. Odadan dışarı çıktığında devlet adamı oturduğu yerden kalktı, sakın ve aksi bir şekilde Danimarka antikaları ustasına döndü ve misafirinin verdiği haberdan duyduğu şaşkınlığı ifade etti:

“Ne diyordunuz, mösyö?”

“Çok önemli bir şey söylediğimi düşünmüyorum.” dedi Arnas Arnæus. “Ancak, İzlanda tüccarlarına dava açan ve büyük fatih Jón Marteinsson’la ilgili konuşurken bir şey söylemiş olabilirim.”

“Valiyle ilgili ne söylüyordunuz? Kim, nerede ve kim için vali olacakmış?”

“Efendimiz tüm bunlarla ilgili benden daha çok şey bilir.” dedi Arnas Arnæus.

“Hiçbir şey bilmiyorum!” diye bağırdı odanın ortasında duran devlet adamı.

Arnas Arnæus bir şey söylemeyecek gibi görüldüğünde kıdemli beyefendi daha da meraklandı ve kendine acıyan bir teslimiyet içinde şiddetli el kol hareketleri yaptı.

“Hiçbir şey bilmiyorum.” diye tekrar etti. “Biz Yargıtay’dakaranlıktaduruyoruz. Herşeyle Kraliyet Divanı veya Savaş Konseyindeki Almanlar ya da yatak odasındaki kraliçe ilgileniyor. Ödeme bile almıyoruz. Kendi geçimim için yılda 1500-1600 rixdolar harcıyorum ve üç yılda kraldan iki şilin bile almadım. Bizi kandırıyorlar; bizimle konuşmuyorlar; bu şehirde arkamızdan her türlü dolap dönüyor ve çok iyi biliyorum ki bir sabah uyandığımızda bu canavar kılıklı kralın bizi sattığını öğreneceğiz.”

“Efendimin de bildiğinden emin olduğum gibi, Ekselansları birçok kez sıkça bahsettiğimiz İzlanda adasını satmaya ya da rehin vermeye çalıştı.” dedi Arnas Arnæus. “Mesela sadece on yıl içinde, mahkeme belgelerinde de okuyabileceğimiz gibi, iki kez İngiltere Kralı’yla konuyu konuşmak için elçi gönderdi. Hamburg’taki varlıklı tüccar Uffelen, dün bana Merhametli Ekselansları’nın, öyle denebilirse, bu ülkeyi bir kez daha satışa çıkardığını söyledi.”

Bu haberin üzerine devlet adamı koltuğunda birden geriye yaslandı, doğruca karşıya baktı ve rengi soldu. Sonunda bu hüznü haberin etkisiyle kekeleyerek:

“Bu şımarıklık, bu ihanet, bu kötülük.”

Arnas Arnæus piposunu tüttürmeye devam etti. Sonunda devlet adamı ayağa kalkmak için gücünü toplayabildi ve dolaptan bir şişe ve bardak çıkardı, kendisinin ve misafirinin bardağını doldurdu. Bir yudum aldıktan sonra:

“Kralın ülkeyi satma hakkını Yargıtay’daki bizim gibi insanların arkasından aldığından şüphelenmem doğru sanırım. Bu ülkeyi çalmakla aynı şey ve sadece Yargıtay’dan değil, aynı zamanda Lonca’dan. Maliye Bakanlığı buna ne diyor? Ya da İzlanda’nın valisi Gyldenløve?”

“Efendim şunu bilmeli.” dedi Arnas Arnæus, “İzlanda’da papalık yenildikten ve yerine Lütercilik geldikten sonra kral, krallığındaki tüm kilise mülkünün sahibi oldu; böylece binlerce küçük çiftlikle beraber İzlanda’daki tüm büyük araziler onun kontrolüne geçti. Kendisinin vereceği tek bir emirle kalan toprakların da sahibi olacaktır. İyi Kalpli Ekselansları’nın arazileriyle ne yapacağı tamamen kendisine kalmış. Bu sefil ülkeden vicdan yükü alınırsa Yüksek Yargıtay’ın üzerindeki yük de önemli ölçüde hafiflemeyebilir mi? İzlandalı tüccarlar artık çetin deniz yolculuklarında hayatlarını kaybetmez. Lonca’nın garip halkıma yardım sağlama yükü oldukça hafiflemiş olur.”

Devlet adamı sinirlenmeye başlıyordu. Misafirin önünde ayağa kalktı, elini yumruk yapıp salladı ve:

“Bu da kahrolası düzenbazlıklarınızdan biri; yalan, dalavere, komplo; kralı kandırdınız; krala İzlanda’yı satmasını tavsiye edecek tek bir Danimarkalı danışman ya da ileri gelen yoktur, çünkü bu kez bu ülke için ne kadar yüksek bir fiyat alırsa alsın, adil ticaret uygulamalarıyla uzun vadede ondan çok aha fazla kar sağlayabilir.”

“Öncelikle en acil ihtiyaçlarımızla ilgilenmeliyiz.” dedi Arnas Arnæus. “Soyluların kıyafet baloları devam etmeli; ancak bu çok paraya mal oluyor. Kusursuz bir kıyafet balosu İzlanda manastırlarından bir yılda toplanan geliri götürmektedir, efendim. Ayrıca Ekselansları Danimarka’nın namını yüceltmek için İsveçlilere savaş açmalıdır.”

“Peki, İzlandalılar?” dedi devlet adamı, öfkeyle korku arası bir ifadeyle, “Onlar ne diyecek?”.

“İzlandalılar.” dedi Arnæus. “Kim aşağılık bir halkın düşüncesini önemser ki? Onların tek yapması gereken daha iyi bir gün gelene kadar geçmiş hikayelerini unutmamak.”

“Ekselansları'nın affına sığıyorum.” dedi devlet adamı sonuç olarak, “Ancak, şehirde acil bir işim var. Aslında, yeni bir metres için geldim. Efendim giderken bana eşlik etmek ister mi?”.

Arnas Arnæus ayağa kalkmış ve piposunu tüttürmeyi bırakmıştı.

“Benim arabam da dışarıda.” dedi.

“Bu arada, Hólmship'te olta ipi nakliyesine gelince,” dedi devlet adamı pelerinini giyerken, “konuyla ilgileneceğim. Yargıtay, İzlandalıların dökme demir, kutsal şarap ve tel isteklerini düşünmeye her zaman hazırdır. Bu sene geçen senekinden daha fazla geminin gelmesi bile mümkün olabilir.”.

VI

Salgından sonraki bahar Alþingi'ye o kadar az insan katılıyordu ki; mahkeme davaları herhangi bir hüküm verilmeden öylece kalıyordu. Pek çok bölgeden bir kişi bile meclise gelmiyordu. Hristiyan cellâtlar da frengiyle yok olup gittikleri için suçluların infazı ertelenmek zorunda kalıyordu ve gözü dönmüş gençlerin kendi zevkleri için yaptıkları adamların kellelerini uçurma ve kadınları boğma teklifleri adını adaletin baltasından alan bu nehrin yanında ciddiye alınmıyordu. Ancak doğudaki Múli bölgesinden bir kadın öldürülmüştü; önceki yıl kellesi alınan Ólafur adlı bir adamdan çocuğu olan Hallfriður; fakat kadının yanında meclise gelen adam dışın-

da bu bölgeden kimse ortaya çıkmamıştı ve adam da kadını alıp göllerin ve nehirlerin üzerinden tekrar ülkenin karşı tarafına götürmeyi reddetmişti. Sağduyulu insanlar, kadını Drekkingsrhyllur'da boğarak bu meseleyi çözmüşlerdi.

Şimdi hikâye tekrar Rein çiftliğindeki evinde oturan Jón Hreggviðsson'a dönmüştü. Mevcut şartlar düşünülünce Temsilci Mahkeme'nin belirttiği gibi bir Yüksek Mahkemeye tekrar temyiz için başvurmakta acele etmemesi pek şaşırtıcı değildi. Hala hayatta olan bu beceriksiz yetkililerin şimdilik Jón Hreggviðsson'dan başka çözmek zorunda oldukları davalar vardı. Mevsimler geçti. Ancak, sonunda, kırımın etkisi azaldığında ve halkın acıları geçici bir süreliğine hafıflediğinde çiftçi kaybettikleri kişilerin yerine başkalarını getiren yetkililerin eski davasını tam olarak unutmadıkları yönünde dedikodular duydu. Kralın vekilinin görevinin garip bir niteliği olduğundan ülkedeki kimsenin şüphesi yoktu. Yargıçların yargıcı yapılmıştı ve kararlarının bozulması için temyize gidilemezdi. Suçlu bulunduğu kişilerin artık herhangi bir şekilde aklanma umutları yoktu. Kendisinin akladığı kişilere artık herhangi bir şekilde dava açılamıyordu. Olaylar öyle bir şekilde geliyordu ki işi bittiğinde kimin aklandığından çok kimin suçlu bulunduğu belli oluyordu. Kimsenin serbest kaldığına dair bir kanıt bulunmuyordu. Alt tabakadakileri yükseltmek için yukarıdakileri alçak konuma düşüren adamın insanlar tarafından minnetle karşılandığı görülmezdi. Ancak insanlar Sulh Hâkimi Eydalín'in görevinin elinden alınmasına ve çöküşüne sitem etmişlerdi.

Salgından önceki baharda Öxará'da toplanan Temsilci Mahkeme'nin sonucunda kaderinin ne olacağından pek emin olmadan evine dönen tek kişi Jón Hreggviðsson'du, çünkü aynı zamanda hem aklanmış hem de suçlu bulunmuştu. Davası kuşkusuz Sulh Hâkimi Eydalín'e karşı yapılan en ağır suçlamalardan birinin temelini oluşturuyordu ve Sulh Hâkimi Eydalín'in yetkilerinin elinden alınmasındaki en önemli etken uzun zaman önce Jón Hreggviðsson'a verdiği idam cezasıydı ki ortadaki kanıtlar yalnızca şüpheli konumunda olduğunu ispat edecek kadardı. Öte yandan, vekil tarafından Eydalín'e yapılan ve on altı yıl önce Jón Hreggviðsson'la Kopenhag'taki evinden getirdiği Yüksek Mahkeme temyiz kararını kimseye göstermemesi için anlaşma yaptığını öne süren suçlamayı destekleyecek bir parça olumlu kanıt bile yoktu. Ve bu anlaşmayı kanıtlayacak bir tanık da olmadığından, davasının yeniden açılması ve görülmesi için İsa'nın çiftçisinin Yüksek Mahkemeden yeni bir temyiz kararı alması istendi.

Eydalín düştükten, frengi piskoposu ve eşini, sulh hâkiminin kızını ebedi istirahata erdirerek Skálholt piskoposluğunun güzelliklerini ve onurunu kesip kopardıktan ve kendisini yargılayacak diğer birçok soylu da ortalıktan kaybolduktan sonra Jón Hreggviðsson bu sefer yeni bir temyiz kararı alırsa kendisini suçlayacak çok az kişi olduğunu düşünüyordu. Ancak, olaylar çiftçinin beklediği gibi olmadı.

Salgından sonraki ikinci ilkbaharda Öxará'da meclis toplandı ve bu kez suçluların infazına ve krala yeni bir dava dilekçesi yazılmasına olanak sağlayacak kadar kişi

vardı. Ülkenin Yüksek Mahkemesine Bessastağirli naip Beyer'le birlikte Jón Eyjólfson, sulh hâkimi yardımcısı ve vekilharç başkanlık ediyordu.

Toplantı sona ermek üzereydi ve bu oturumda eski davaların ıneleceğine dair hala bir işaret yoktu. Bahar çetin ve soğuk geçmişti; yaşadıkları felaketten hayatta kalanların sersemlemiş bir halde düşe kalka hayatlarına devam edebildikleri yarı ölü kırsal bölgelerden meclise gelme zahmetine katlanan birkaç üye bu durumdan dolayı toplantılarda ilgisizlik ve isteksizlik duyuyordu. Ancak, meclisin sonlarına doğru bir gece, mahkeme üyeleri koyun postundan elbiselerinin içinde ilerlerken Þingvellir'e at sırtında bir ziyaretçi geldi. Bu bir kadındı. Yanındaki üç seyis ve birkaç at da ülkenin bölgeleri arasında doğal bir sınır olan Kaldidalur'dan, doğudaki ovidan gelmişti. Kadın ziyaretçi, kral naibinin kulübesinin yanında atından indi ve doğruca valinin vekili Beyer'le görüşmeye gitti. Kısa bir süre bekledikten sonra sulh hâkimi yardımcısını uyandırmak ve naibin kulübesine kadar kendisine eşlik etmek için bir hizmetçi gönderildi. Bu görüşmede yaşananlar dışarıdakilere hiçbir şekilde söylenmedi ve kısa bir süre sonra ziyaretçi Þingvellir'den ayrıldı.

Bu gece bir başka olay daha olmuştu. Sulh hâkimi yardımcısının iki hizmetçisi uyandırılmış ve Reinli çiftçi Jón Hreggviðsson'u bulup meclise getirmeleri için belgelerle beraber Skagi'ye gönderilmişti.

Birkaç sefil yetkili iki gün sonra bu kasvetli yerde, Öxará Nehri kıyısındaki Þingvellir'de, İsa'nın kiracısına karşı suçlamaları yeniden yürürlüğe sokmuştu. Danimarka vekilinin kulübesi bile yıkık döküktü, çökmüş ve soğuktan

donmuş ahşaplar neredeyse insan suretine bürünmüştü; kral, halkının sürekli boğuştuğu İzlanda'nın fırtına rüzgârlarına ve yağmuruna karşı artık otoriter ihtişamını korumak istemiyormuş gibiydi. İzlanda'nın havası ülkenin bazalt dorukları dışında her yeri toz haline getiren bir öğütücü gibiydi. Tüm yapıların rengini ve şeklini yok ederek bu yapıları yerinden sökmüş ve yıkıp yok etmişti. Kralın konutunun gösterişli kalkan saçak silmesi ya parçalara ayrılmış ya da yıpranmış, demirler paslanmış, kapılar güçsüz düşüp eğrilmiş, pencere camları çatlamış, panjurlar menteşelerinden çıkmış ve kralın mührünün büyük bir kısmı aşınmıştı. Danimarka'nın vekili, naip Beyer, meclisin toplandığı zaman boyunca, neredeyse her gün sarhoştı.

Yüksek mahkeme, bir zamanlar mahkeme binası olarak adlandırılan virane kulübede toplandı. Çatısı parçalanmıştı, salona rüzgâr ve yağmur damlaları giriyordu. Torf duvarlardan çürük döşeme tahtalarına akan çamur temizlenmemişti. Kır saçlı Jón Hreggviðsson, döşeme tahtalarından doğru topallayarak, inleyerek ve pofurdayarak içeri girdi.

Sulh hâkimi yardımcısı Jón Eyjólfson, nasıl olup da Özel Kraliyet Yargısının Öxará'da kendisine verdiği Yüksek Mahkemeye temyiz için başvurma görevini yerine getirmediğini sordu.

Jón Hreggviðsson ak düşmüş saçlarını yargıçlara göstererek örme şapkasını kaldırdı. Yargıçlara bakmaya cesaret edemeden önlerinde başını eğerek saygısını gösterdi, yaşlı bir adam olduğunu, görme ve duyma yetilerinin zayıfladığını ve romatizmadan dolayı yatağa bağlı kaldığını söyledi; gençken sahip olduğu duyular

şimdi tamamen yok olmuştu. Kendini savunmaya gücü olmadığından dolayı bir avukat tahsis edilmesi için yalvardı. Talebi kabul edilmedi ancak, verdiği yanıt kaydedildi. Bugün meclisin son günü olduğundan ve yargıçlar, genellikle saat üç ayını civarında olduğu gibi, aşırı sarhoş olmadan davaların mümkün olduğunca çabuk bir şekilde sonlandırılması gerektiğinden, hızlıca bir sonraki davaya geçtiler. Jón Hreggviðsson bu celsede davasıyla ilgili başka bir şey yapılmayacağından emindi, bu yüzden yaşlı beygirini aldı, Leggjabrjótur'a doğru kuzeye ve evine gitti. Sonunda yargıçlar kendisinin davasına dönme fırsatı bulduğunda, Jón hiçbir yerde bulunamamıştı. Daha fazla tartışmadan gıyabında hüküm verildi ve alınan karar şu şekildeydi: Jón isimli bu adamın kaba, ahlaksız ve aşagılık davranışı bilindiğinden ve cinayetle suçlanan bu kişi Majesteleri tarafından verilen geçiş izninde ve kralın ordusu tarafından verilen seyahat izninde belirtilen koşullara uymadığından, aynı şekilde Yüksek Mahkemenin verdiği temyiz belgesini yayınlamadığından ve son olarak inatçılığını sürdürerek Temsilci Mahkeme'nin buyurduğu şekilde yeni bir temyiz başvurusu yapmayarak, meclisi terk ettiğinden ve böylece, davada bekleyerek kendini savunma sorumluluğunu yerine getirmediğinden, bahsi geçen Jón Hreggviðsson bu vesileyle tutuklanarak Þverá'da vekilharcın gözetimi altına alınmasına ve bu yaz ilk fırsatta gemiye bindirilerek Bremerholm fabrikasına gönderilmesine, kale komutanı için ağır iş cezası çekmesine; bununla birlikte mülkünün yarısına Majesteleri tarafından el koyulmasına karar verilmiştir.

VII

Bir gün Jón Hreggviðsson yalnızca iç çamaşırlarını giymiş, Rein'deki bahçesinde çimleri biçiyordu; biçilmemiş çimlerin üzerinden atlarıyla iki adam geldi. Çiftçi durdu ve tırpanını sağa sola savurarak ve çimleri ezdikleri için öldürmekle tehdit ederek öfkeyle adamlara doğru ilerledi. Ardından vahşi köpeği de onu takip etti. Adamlar hareket etmedi ve çiftçiye Skagi'deki vekilharç tarafından kendisini tutuklamak üzere gönderildiklerini söylediler. Jón, keskin tarafı yukarı gelecek şekilde tırpanı çime sokuşturdu, adamlara doğru ilerledi, avuçlarını birleştirdi ve ellerini adamlara doğru uzatarak teslim oldu.

“Hazırım.” dedi Jón Hreggviðsson.

Adamlar şimdilik onu kelepçelemeyeceklerini söyledi.

“Neyi bekliyorsunuz?” diye sordu Jón Hreggviðsson, sanki yapacakları başka iş yokmuş gibi İzlandalılara özgü miskinlikle hareket eden adamlara kızarak.

“Bu kılıkta mı gitmek istiyorsun?” dedi adamlar.

“O beni ilgilendirir.” dedi Jón Hreggviðsson. “Hangi ata bineyim?”

“Ailene veda etmek istemiyor musun?” diye sordular.

“Size ne?” dedi Jón. “Hadi gidelim!”

Bu adam, Alþingi'deki yargıçların huzurunda titreyerek eğilen, şiddetle iç çeken ve ağlamaklı olan adamdan tamamen farklı biriydi.

Adamların getirdiği boştaki ata bindi ve köpeği, atı iç dizinden ısırdı.

“Bugün başka tutuklama olmayacak.” diye açıklama yaptı görevli adam. Çiftlik evine gidecekler ve çiftçinin akrabalarına haberi bildireceklerdi.

Çiftlik, dağın eteklerinde yer alıyordu, pencereleri kalın, çimenli torf duvarlardan dışarı bakan gözler gibi hareketliydi, kapılarıysa insanların girip çıkarken eğilmelerini gerektirecek kadar alçaktı ve ön tarafta taş döşeli bir patika vardı. Bacadan duman tütüyordu. Karısı öleli uzun zaman olmuştu. Yarım akıllı oğlu hiçbir yerde görünmüyordu; insanlar çiftçinin, babasının, onu öldürdüğünü düşünüyordu. Cüzzamlı kardeşler de ölmüştü ve çiftlikte Tanrı'ya yalvaracak kimse kalmamıştı. Çiftçinin yurtdışından döndüğünde tabut sehpasında uzanırken bulduğu kızının yerine bir başka kızı daha vardı ve neredeyse evlilik çağına gelmiş bu kız mutfaktan çıktı, patikaya gelince durdu; üzeri is lekesi olmuştu ve frenginin neden olduğu yaraları vardı, kirpikleri ve kaşları koyuydu ve gözlerinde babasının gözlerindeki parıltı vardı. Yalınayaktı ve teni bronzlaşmıştı; kısa, aba bir iş gömleği giymişti, dizleri tombuldu. İş gömleği kül, gübre benekleri ve turba kömürü parçalarıyla süslenmişti.

Adamlar: “Babanızı gözaltına almamız ve Ólafsvík'te gemiye bindirmemiz emredildi.”

Köpek daha da hiddetlenmişti, tüylerini kabarttı, havladı ve duvara işedi.

“Canınız cehenneme.” dedi kız. “Bu adamın ne kadar yaşlı olduğunu görmüyor musunuz? Ak düşmüş saçlarına bakın.”

“Sus, kızım.” dedi Jón Hreggviðsson.

“Baba,” dedi kız, “pantolonunu giymeyecek misin?”.

“Hayır,” dedi Jón. “Ama bana biraz tel getir.”

Kız, babasının az miktardaki olta ipini koyduğu yeri biliyordu ve uygun boyutta kesilmiş bu değerli eşya parçasıyla hemen geri döndü. Vekilharcın adamları dehşet ve saygı içinde baktılar. Kız, babasının baldıra kadar uzanan ceketini de getirmişti ve ata binerken bu ceket giymeye ikna etti, daha sonra Jón hızlı hareketlerle teli birkaç kez etrafında döndürdü. Kızı durmuş onu izliyordu. Jón tele düğüm attı ve üzerini giyindi.

“Baba, sen yokken ne yapacağım?” dedi kız.

“Köpeği içeri koy!” diye emretti sertçe Jón.

Kız, köpeği çağırdı ancak, köpek bu sözlerle kanmıyordu ve kuyruğunu indirmiş, kıza doğru yolun yarısına kadar gelmişti. Kız daha yumuşak bir yüz ifadesi takındı ve köpeği yakalamaya çalıştı, ancak, köpek, kuyruğunu bacakları arasına kıstırmış bahçeye doğru sıvışmıştı.

“Hemen buraya gelmezsen seni geberteceğim, Kolor!” dedi kız.

Köpek yere uzandı ve titremeye başladı. Kız, köpeğe doğru ilerledi, ensesinden yakaladı ve ciyak ciyak bağırarak köpeği dışarıdaki kulübelere birine doğru sürükledi, daha sonra köpeği içeri soktu ve kapıyı sürgüledi. İşini bitirdiğinde adamlar avludan ayrılmıştı.

“Tanrı seninle olsun, baba.” diye bağırdı kız babasının ardından ancak, Jón onu duymadı. Atlar çiftlik evine giden dar geçitten sallana sallana ilerliyordu, babası önde, üzengileri tekmeliyordu. Bahçede çalışan biri erkek ve biri kadın iki çiftlik işçisi durmuş konuşmadan ev sahiplerinin götürülüşünü izliyordu.

Gece için Andakíll'de kilise bölgesinin yöneticisinin evinde durdular ve depoda kendilerine yatacak bir yer verildi. İki adam tutuklunun başında nöbet tuttu ve gece geç saatte kendisiyle kısa bir sohbet etmeyi denediler ancak Jón yaşlı olduğunu ve insanlardan bıktığını söyledi. Frenginin ülkedeki herkesi öldürmüş olmasını dilediğini söyledi. Adamlar bir balad bilip bilmediğini sordu.

“Başkalarını eğlendirmek için söylemem.” dedi.

Ertesi sabah erken saatlerde yola koyuldular. Çiftçiyle beraber batıdaki Mýrar'a gittiler, daha sonra Snæfellsnes boyunca ilerleyerek Fróðarheiði üzerinden Ólafsvík'e gittiler. Akşam geç saatte çiseleyen yağmurla beraber vardılar. Limanda bir tüccar demirlemiş bekliyordu. Ticaret kulübesinin önünde atlarından indiler, tüccarın hizmetçilerine işlerini anlattılar, belgeleri gösterdiler ve geminin kaptanını görmek istediklerini söylediler. Adam ziyaretçileri bekleterek canı istediğinde yanlarına geldi ve neler olduğunu sordu. Adamlar Þverá'daki vekilharç tarafından gönderildiklerini ve Bremerholm'da ağır iş cezası çekme cezasına çarptırılan bir suçluyu getirdiklerini söylediler. Kaptana, vekilharcın yazdığı ve söylediklerini doğrulayan mektupları uzattılar. Kaptan şişman, keyifsiz suratlı ve cahil adamın biriydi ve mektupları kendisine okuması ve çevirmesi için birini çağırdı. Mektuplar okunduktan sonra “Mahkeme belgeleri nerede?” diye sordu.

Bunu tam olarak adamlar da bilmiyordu.

Danimarkalı, Jón Hreggviðsson'u işaret etti ve asık suratlı bir şekilde ve boğuk bir sesle sordu:

“Bu adam ne yaptı?”

“Kralın cellâdını öldürdü.” dedi adamlar.

“Bu yaşlı adam mı?” dedi Danimarkalı. “Nerede yazıyor bu?”

Adamlar mektupta yazması gerektiğini söyledi ancak, ne kadar okudularsa da böyle bir suçlamayı onaylayan bir ifade bulamadılar. Danimarkalı, İzlanda’da hiçbir vekilharcın keyif gezisi için gemisine adam alıramayacağını söyledi.

“Keyif gezisi nedir?” dedi adamlar.

Kaptan, İzlandalı biri hırsız ya da katil olduğu kanıtlanmadan gemisine bindirilirse, bunun keyif gezisi olacağını söyledi. “Eğer adamla beraber Bessested’deki yetkililerin mührünün olduğu gerçek mahkeme belgeleri ve Maliye Dairesi’nden nakliye ücretini garanti eden imzalı bir makbuz gelirse,” dedi adam, “o zaman işler değişir.”. Buraya sürükledikleri adama gelince, mektuplarda bırakın bir adamı öldürmeyi, bir kuzu bile çaldığına dair tek bir ifade yoktu.

Kaptanın ikna olması imkânsızdı. Adamı gemisine almasının tek yolu adamların Bessastaðir’e giderek doğru belgeleri getirmesiydi. Bunun üzerine adamlar oradan ayrıldı.

Hangi yoldan gidilirse gidilsin, Ólafsvík’ten Bessastaðir’e yolculuk en az üç gün sürerdi. Tutuklunun muhafızları en iyi seçeneklerinin yerel mahkeme yetkilisi olan Snæfellsnes’teki vekilharca başvurmak ve kendisinden nakli yapılacak adamın Alþingi’de suçlu bulunduğunu doğrulayan bir belge almayı denemek olduğuna karar verdiler. Gece için Ólafsvík’te kalacak bir yer bulmaya çalıştılar ancak, Snæfellsnes’te kıtlık hüküm

sürüyordu ve kulübelerde balığın ya da kilerde tereyağının bulunabileceği birkaç yerde de insanlar pek konuksever değildi; aslında oradaki çiftliklerin çoğu frengi nedeniyle boşalmıştı, sakinleri ölmüş ve gömülmüştü.

Lonca, Snæfellsnes'te torf yerine ahşaptan yapılmış bir eve sahip olan tek kuruluştu. Genellikle evin panjurları yazın ticaret yapılan birkaç haftalık süre dışında kapalı olur ve evde kimse olmazdı. Jón Hreggviðsson'un muhafızları tüccarın yanına gittiler ve bir tutukluyu ve yanındaki iki adamı evine alıp alamayacağını sordular. Tüccar, Danimarkalıların mahkûm edilen suçlular dışında hiçbir İzlandalıyı evine alma mecburiyetlerinin bulunmadığını söyledi; adamlara aptal ve yalancı diye bağırarak kendi başlarının çaresine bakmalarını söyledi. Adamlar yağmur yağdığını söyleyerek tutukluyu müştemilata ya da depo kulübesine koyup koyamayacaklarını sordular. Tüccar, İzlandalıların istedikleri yere dışkılarını bıraktıklarını; bununla birlikte gittikleri her yere bitlerini götürdüklerini, böyle insanların bir Danimarkalının evinde kalmayı hak etmediğini söyledi. Bunu söyledikten sonra tüccar evine geri döndü. Ancak, depo görevlisi olan Danimarkalı sevimli bir çocuk İzlandalılara çiğnemeleri için tütün verdi, ancak adamların yiyecekleri yoktu. Akşamın ilerleyen saatleriydi. Kısa bir süre sonra kaptan gemisine bindi ve uyumak için kabinine gitti. Tüccarın evi kilitliydi. Muhafızlar ticaret kulübesinin dışındaki çakılın üzerinde duruyordu ve olayları tartışıyorlardı. Tutuklu da, örülü şapkasından ağarmış saçlarına su damlaları düşerken teline sarılmış, adamların biraz ötesinde duruyordu. Kulübenin önünde büyük demir bir kancayla zemine bağlanmış bir binek taşı vardı. Sonunda muhafızlar tutuklularına döndüler, taşı işaret ederek ona doğru ilerlemesini söylediler ve:

“İşte seni buraya bağlayacağız.” dediler.

Adamın telini çözüp ellerini ve ayaklarını bağlamak için kullandılar, daha sonra kalan parçayı da kancanın etrafından düğümleyip ve kancaya bağladılar. Adamlar gittiğinde çiftçi yavaşça taşın korunaklı kısmına doğru hareket etti ve oraya yaslandı, ancak zincirler gerçekten öte sembolik olduğundan oradan kurtulmak kendisi için çocuk oyuncağı olsa da böyle bir çabaya girişmedi; artık ne yirmi yıl önceki kadar kuvvetli bir kaçaktı ne de geceleri rüyalarında trol kadınları lanetliyordu. Kulübenin önündeki binek taşının üzerinde hareketsizce duran bu yorgun adama uyku bastırmıştı. Gece yağmurunun altında taşın üzerinde uyuyakaldığında, tam olarak kitapların tutsakları ziyaret etmek için hapishane duvarlarından geçen melekleri tarif ettiği şekilde zarif ve kibar bir haberci göründü karşısında ve sakalına doğru üfleyerek kapalı gözlerini yaladı. Bu bir köpekti.

“Of, sen misin, lanet olsun.” dedi Jón ıslak köpek üzerine atlayarak ayaklarıyla adamı ezerken ve kuyruğunu sallayarak ve sızlanarak yüzünü yalarken. Kendisi taşla bağlı olduğundan, köpeği uzaklaştıramamıştı.

“Tayı yedin, seni pislik.” dedi Jón Hreggviðsson, çünkü insanın bir köpeğe söyleyebileceği en kötü şey buydu. Ancak köpek hala neşeliydi ve sonunda adamın bağlı olduğu taşın etrafında koşmaya başladı.

Gün ağarırken Jón taşla yaslanmış uyuyordu ve köpek de adama yaslanmıştı. Diğer insanlar ve köpekler etrafta dolaşmaya başlamıştı. Asil Danimarkalıları sabah brennivínlerinden ve kahvaltılarından memnun bir şekilde esneyerek kulübenin merdivenlerinde duruyordu ancak, Ólafsvík'in, omuzları olmayan ve arkası uzun

olan yırtık pırtık ceketler giyen, yuvalama yerlerindeki balık derisinden yapılmış korkuluklara benzeyen kasvetli sakinleri hayalet gibi uzaklarda dolanıyordu. Bu kasvetli topluluk, boş boş köpeğe ve adama bakıyordu; biri tutukluyu ve nereden geldiğini bildiğini söyledi, diğeri adamı bağlayan telin uzunluğunu hesaplama arzusuna karşı koyamadı. İkisi de insan seslerine hiç benzemeyen tiz ve kulak tırmalayan bir sesle konuşuyordu. Kulübenin eşğinde duran Danimarkalılar espriler yapıyor ve mağrurca gülüyorlardı.

Muhafızlar hiçbir yerde görünmüyordu ve kimsenin nerede olduklarına dair en ufak bir fikri yoktu. Artık Danimarkalılar kendi işlerine dönmüştü ve arkada yalnızca bölge halkı kalmış, ilgisizce adama ve köpeğe bakıyorlardı. Hiçbir zaman gidip tutukluyu serbest bırakma fikri geçmemişti akıllarından; tıpkı kimsenin hiçbir zaman Fenris Wolf'ul serbest bırakmayı düşünmediği ya da tanrılara ait olan herhangi bir başka görevi yapmaya çalışmadıkları gibi. Öte yandan, tekstil ürünleri tüccarının çırağı olan bir Danimarkalı yetkililere karşı bir eylemde bulunmak için adamı serbest bırakmak ve kaçışını izlemek istedi, ancak adama yaklaştığında köpek tüylerini kabartıp efendisini ve kendisini bağlayan teli savunmaya hazır hale geçti. Kısa bir süre sonra bölge halkı da balıkçıların getirdiği kurutulmuş balıkları yükleme işlerine geri döndüler ve bundan sonra kimse taş bağlanan katili düşünmedi; yalnızca, Tanrı'nın yardımıyla, adamın yanına yoksul bir kadın geldi, bir kova sütü dudaklarına götürdü ve köpeğe balık derisi dilimleri verdi.

1. Fenris Wolf, Loki devinin ve trol kadın Angurboda'nın oğluydu ve tanrıların baş düşmanlarından biriydi. Fenris Wolf'un bağlantısı Snorli Sturluson'un *Edda*'sında anlatılmaktadır (sayfa 22'deki dipnota bakın).

Gün böyle geçip gitti.

Akşamın ilerleyen saatlerinde balık yükleme işi bitmişti. Gemi ayrılmaya hazırdı. Muhafızlar dönmüş ve çiftçiye çözmüşlerdi. Kralın ailesinden herhangi bir şahsiyetin veya başka birinin haber getirmesi ve geminin kaptanının da bunu geçerli kabul etmesi umuduyla Ólafsvíkli tüccarın evinin etrafında dolandılar. Jón Hreggviðsson'un hükümlü bir suçlu olduğunu doğrulayan yazılı bir belge almak için gece Snæfellsnes'teki vekilharca mektup göndermişlerdi.

Gece yarısına doğru, tutuklunun köpeği havlamaya başladı ve kısa bir süre sonra son sürat gelen toynakların sesleri duyuldu. Muhafızlar vekilharcın geldiğini umarak doğruldu, ancak gelen o değildi. Çakıl taşlarının üzerinden dörtünela koşan öfkeli atlarla soylu bir kadın ve refakatçileri gelmişti. Kadın koyu renk elbiselere bürünmüştü ve şapka takıyordu. Yardım almadan eyerinden atladı, eteğinin kenarına basmaktan kaçınmak için binici elbisesini sıkıca kavradı, çakılın üzerine hızlıca indi ve kapıyı çalmadan doğrudan tüccarın evindeki Danimarkalıların yanına gitti. Refakatçileri eysersiz atları tuttular ve çimenlere götördüler.

Yabancı bir süre evde kaldı. Dışarı çıktığında şapkası boynundaydı ve saçları hafif gece esintisiyle havalanıyordu. Tüccar ve kaptan da ardından dışarı çıktı ve eğilerek kadını selamladılar; alacakaranlıkta gülümserken kadının dişleri parlıyordu. Refakatçileri, kadının atını Jón Hreggviðsson'un üzerinde oturduğu taşın bir iki kol boyu uzaklığına getirdi ve kadın binerken sabit bir şekilde tuttular.

Tutuklu konuşmaya başladı:

“Hanımefendi bu gece Jón Hreggviðsson'un kendisinin dizine bir rixdolar fırlattığı zamandan daha yüksekte.” dedi.

Kadın eyerin üzerinden karşılık verdi:

“Sadaka verdiğiniz kişi düşmanınızdır.”

“O zaman neden yirmi yıl önce hala siyah saçlı olan babanızın ve kralın baltasına sunulacak kadar kalınken bu kelle uçurulmadı?” dedi tutuklu.

Kadın: “Bir yoksula acıyarak ona iyilik yapmaya çalışıyorsunuz, ancak arkanızı döner dönmez doğuştan kazandığınız hakkınız elinizden alınıyor. Bu benim hatamdı. Size yardım etmek için kellenizi bağışladım: ve babamın kellesi, bu ülkenin kellesi, onursuzca öne eğildi. Şimdi, her ne kadar güçsüz olsa da, onun intikamını alacak biri var.”

“Ben ihtiyar bir adamım.” dedi tutuklu.

“Bu ülkede asla babamın üzerinde bir güce sahip olamayacaksınız.” dedi kadın.

“Merhamet dilenmeyeceğim.” dedi tutuklu, örülü şapkası ağarmış başından ve teli belinden sarkarken birden doğrularak. “Bir dostum var ve o dostumun peri-kadını olan hanımefendimizin de bunu bildiğinden eminim.”

“Fahişesi diyecektiniz sanırım.” diye düzeltti kadın ve gülerek oradan ayrıldı.

Kadın gittiğinde kaptan, muhafızlara seslendi ve tutukluyu çözerek gemiye bindirmelerini söyledi.

VIII

Gemi Ağustos'ta Kopenhag'a vardığında, kaptan sivil makamlara İzlanda'dan bir suçlu getirdiği haberini yolladı. Adamı gözaltına alarak yanında getirilen belgelere de el koymak ve o zamanlar İzlandalıların Danimarka'da en iyi bildiği yere götürmek için derhal kaleden zırhlı askerler gönderildi. Bremerholm Kalesi, isminin de belirttiği gibi, bir zamanlar şehrin limanında bir adacık olan yerin üzerine kurulmuştu; kalın duvarları denizden yükseliyordu ve derin mahzenleri suyla doluydu; kalenin üzerine İsveçlilere top atmak için topçu erler yerleştirilmişti. Kalede suçluların kaldığı yerler özel olarak erkeklere ayrılmıştı ve bu suçlular gece büyük bir ortak odada kalıyor, gündüzleri ise fabrikada köle gibi çalışıyordu. Eğer erkekler ürkek olursa ve iyi davranırlarsa gardiyanlarının güvenini kazanıyorlardı ve geceleri zincire vurulmadan kalmalarına izin veriliyordu, ancak cesur olurlarsa ve fikirlerini ifade ederler ya da karşılık verirlerse derhal amirleri tarafından zincirleri bağlanıyor, tekmeleniyor ve her biri kendi uyuyacağı yerin yanında duvara zincirleniyordu.

Çok geçmeden şehirdeki İzlandalılar Öxará Mahkemesi'nin Reinli çiftçiyi Bremerholm'de hapse mahkûm etmesinin görülmemiş bir şey olduğu ve bahsi geçen çiftçinin ülkesinde yeniden yargılanması kararının -en kibar şekliyle- düşünce-sizce verildiğiyle ilgili dedikodularına başladılar. Bu dedikodular çok geçmeden Yargıtay'a kadar ulaştı. Her nedense

bu üçkâğıtçının pis kellesi için yaygara çıkartmanın yararlı olacağını düşünen bir grup, mahkeme belgelerini inceledi ve belgelerin tümü de geçen baharda Alþingi'de yargılama ve savunma yapılmayan bir davada çabucak ve gelişigüzel bir şekilde alınan kararın üstünkörü ve yetkisiz suretlerinden ibaretti. Belge, çiftçinin diğerlerine karşı kaba tutumlarının bilindiğini ve aslında cinayetle suçlandığını ancak, suçlamalara yanıt vermeden mahkemeden kaçtığını, Bremerholm'e gönderilmesi gerektiğini söylüyordu. Hepsi bu kadardı.

Genel olarak, birinin Bremerholm Kalesi'nden kaçabilmesinin tek yolu çıkışı olmayan bir açıklıktan geçiyordu. Yani, mezardan. Bremerholm'e gelenlerin çok azı kendilerine adaletin mecbur kıldığı yüklerin ağırlığı altında kalmaya uzun bir süre dayanabiliyordu. Çeşitli suçlardan hapse mahkûm edilen birkaç İzlandalı, tutuklu Jón Hreggviðsson'un sonsuza dek yanlarında kalacağını ve çok sayıda suçtan dolayı adı-çıkan, kırbaç yaraları olan bu ihtiyar herifin buraya sürüklendikten sonra artık çıkma şansının çok düşük olduğunu söylüyordu. Bu yüzden başgardıyan bir gün işçi koğuşuna gelip Regvidsen'in, kralın cellâdını öldüren -ki bu Ekselansları ve Merhametli Majesteleri'mizin sağ kolunun kesilmesinden farksızdı- bu alçak herifin adını söylediğinde bu adamların gözlerinin fal taşı gibi açılması hiç de şaşırtıcı değildi. Gardıyan, Regvidsen'e kendisini takip etmesini söyledi.

Jón Hreggviðsson, anakaraya Dybetsgade üzerinden değil Bremerholm kanalı üzerindeki kaleden feribotla götürüldü. Danimarkalılar, tutuklandığında giydiği iç çamaşırlarının üzerine giymesi için kendisine eski püskü bir pantolon vermişti ancak, teline el koyulmuştu. Kanallın

şehir tarafınai karaya geldiklerinde telini geri almak için feribotu kullanan adamın peşinde dolanıyordu. Daha sonra bir köpek gibi kıyıya çıkması emredildi. Kıyıda yamalı frakıyla öne doğru eğilmiş duran ve gergin bir şekilde gözleri seğiren uzun boylu bir adam vardı. Çiftçiye karşılamak için öne doğru adım attı ve dev gibi geriye kıvrılmış başparmağıyla morarmış elini uzattı. Adam biraz endişeli görünüyordu ancak, bunun dışında duruşundaki ciddiyeti bozmuyordu.

“Selamlar, Jón.” dedi fraklı adam İzlandaca.

Jón Hreggviðsson kaşlarını çatarak adama baktı ve başını kaşdı: “Bu sefer beni almaya gelen kim?”

“Eski eserler araştırmacısı oluyorum ben ve adım, Joannes Grindvicensis Jón Guðmundsson, Grindavík’te doğdum ve büyüdüm.”

“Ah doğru, sizi tanıyacağımı düşündünüz, kralın askerlerinden birinin orada durduğu sırada şu ünlü köşkün kapısına gelen adam- ve size de selamlar ve saygılar, sevgili Jón.”

Grindavíkli bilgin birkaç kez homurdandı ve bir süre burnunu ovuşturdu.

“Efendim ve ustam size yardım etmek istiyor, Jón Hreggviðsson,” dedi adam. “Ve ben de Aziz Nikolas’ın kilise kulesi bu sabah Angelus’u çaldığından beri efendimin talebi üzerine burada duruyorum. Yakında da Spiritus Sanctus’u çalacaklar. Üşüdüğümü ve acıktığımı bilmenizi isterim.”

“İç çamaşırlarımla bahçemde dururken beni tırpanımdan ayırdılar ve bir damla bile bira vermediler.”

dedi Jón Hreggviðsson. “Ve Danimarkalılar telimi çaldı.”

“Güzel, güzel.” dedi bilgin, konuşmanın akışını bozarak. “O zaman İsa adına ve de boğazlarımız kuruyken, İzlanda’dan ne haber var?”

“Bilirsiniz, orada her şey iyi.” dedi Jón Hreggviðsson. “Ancak, geçen sene balık mevsiminde çok fırtınalıydı. Yazın otlar da bayağı iyi büyüdü.”

“Güzel.” dedi bilgin. Bir süre düşündü, daha sonra ekledi:

“Hala o eski suçlu olduğunuzu duydum.”

“Öyle mi?” dedi Jón Hreggviðsson.

“Doğru mu?” diye sordu Grindavíkli.

“Bana kalırsa ben aziz gibi bir şeyim.” dedi Jón Hreggviðsson.

Grindavíkli bilgin bunu pek de komik bulmadı: “Suçlu olmak korkunç bir utançtır.” dedi ahlaki bir dürüstlikle.

“Aslında, yalnızca bir hırsızım.” dedi Jón Hreggviðsson.

“Tam da birinin olmaması gereken şey.” dedi Grindavíkli adam.

“Yaklaşık yirmi yıl önce küçük bir tel parçası çaldım.” dedi Jón Hreggviðsson.

“Tam da birinin yapmaması gereken şey.” dedi Grindavíkli.

Jón Hreggviðsson: “Tüm azizler önceden birer hırsız değil miydi zaten?”

Bilgin bir süre homurdandı ve hayretle baktı, daha sonra sağ ayağının üst kısmıyla sol baldırını kaşımak için sol ayağının üzerinde durdu.

“Dediğim gibi, güzel.” dedi sonunda bir öğretmen gibi. “Aslında sormak istediğim şeydu: İzlanda’da hiçbir şey olmadı mı, yeni bir şey yaşanmadı mı?”

“Hatırladığım kadarıyla hayır.” dedi Hreggviðsson. “En azından özel olarak bir şey olmadı. Son birkaç yıldır.”

“Kayda değer hiçbir şey olmadı mı?” diye sordu Grindavíkli bilgin.

“Hayır, İzlanda’da uzun bir süredir kayda değer hiçbir şey olmadı.” dedi Jón Hreggviðsson. “Tek bir şey bile olmadı. Tabii geçen yıl Skagafjörður’de uluyan bir vatozun görülmesini haber olarak saymazsanız.”

“Bunun pek kayda değer bir haber niteliğinde olduğunu söyleyemem.” dedi bilgin. “Ne dediniz, uluyor muydu?”

“Ah, muhtemelen bunu da duymadınız, ahabap. Üç yıl önce İzlanda’da insanlar gökyüzünde belirdi,” dedi Jón Hreggviðsson.

“İnsanlar gökyüzünde belirdi.” dedi bilgin, daha az coşkulu bir şekilde. “Güzel.” Alaycı bir şekilde burnunu ovuşturmak da dâhil birkaç el hareketinden sonra tekrar konuşmaya başladı:

“İzin verirse vatandaşşıma şunu hatırlatmak isterim: bilgin bir adamla konuşan sıradan bir dolandırıcı olduğunuzdan dolayı, gönüllü rahip Bergur Sokkason’un¹ da ifade ettiği gibi, Tanrı’nın krallığında en önemsiz yardımcı papaz olsam da, bana karşı bu kadar lakayt davranmak, bir tür köpek olduğumu ima etmek ya da bana ahabap diye hitap etmek size yakışmıyor. Şu an yalnızca

1. Bergur Sokkason Kuzey İzlanda’daki Munkaþvera Manastırı’nda başrahip (on üçüncü yüzyılın sonları ve on dördüncü yüzyılı başları). Azizler ve krallarla ilgili birtakım destanlar yazmıştır.

kendi adıma da konuşmuyorum- efendimin ve ustamın da sıradan bir insanın, bilgin sınıfına karşı böyle bir küstahlık yapmasına müsamaha göstermeyeceğini biliyorum. Geçen sene beni Skarð'da bulunan on ikinci yüzyıl havarilerinin yaşamlarına dair belgelerin kopyalarını almam için İzlanda'ya gönderdiğinde ve bu Skarðlılar karşılığında altın verilse bile böyle bir şeye müsaade etmeyeceklerini söylediklerinde, efendim bana bir mektup verdi ve o mektupta ülkemde kimseye mösyöden daha düşük bir unvanla hitap etmemem gerektiğini söyledi.”

Jón Hreggviðsson yanıtladı:

“Ben, ev sahibim Yüce İsa'dan başka iyi kalpli bir insanla karşılaşmayan şapşalın biriyim, çünkü Ólafsvík ticaret merkezinde bir kancayla bağlandığım binektaşına kadar beni takip eden aşağılık köpekten bile doğru bir şekilde bahsedemiyorum ancak, Üstün Bilgin Efendimiz bir iyilik yapmamı istiyorsa, kontrol edemediğim akılsızlığım önüme çıkmadığı sürece bilginliğinize uygun olarak davranacağıma söz veriyorum.”

Grindavíkli:

“Siz ve soyunuz tam olarak Moria'nın gücü² altında olsanız da, efendim bunu asla yüzünüze vurmaz; bilmeden de olsa diğerlerinin kaybettiği bir şeyi kurtaran annenize karşı zaafı var. Bu sebeple pek çok sıkıntıya girdi ve sizi hiç kimsenin sağ çıkamayacağı bu kaleden çekip çıkarmak için yetkilileri ikna etmek adına çok çaba sarf etti; bu yüzden şimdi sizin kendisini görmenizi istiyor. Kurtardığı adamın nasıl biri olduğu hala belirsiz. Ancak, kendi hayatınız ve ruhunuzun sağlığı için sizi uyarıyorum.

2. Moria (Yunanca): Akılsızlık (burada kişileştirilmiştir).

Bu şehirdeyken Jón Marteinsson'la hiçbir şekilde anlaşma yapmayın.”

“Ah, Bilgin efendimizi doğru mu duydum? Kralın bayrağı altında hizmet verdiğim yıllar boyunca kralın botlarını içki içmek için veren bu şeytan hala yerin altına girmede mi?” dedi Jón Hreggviðsson.

“Evet, doğru duydunuz. Dahası, kendisi on dört sayfası Akranes Rein'de merhum annenizin yatağında bulunan *Skálda*'yı çaldı.”

“Ümit ederim ki çaldığı şey değersizdir.” dedi Jón Hreggviðsson. “Annem bu paçavraları yeleğime bir parça yama yapmak için bile kullanamazdı.”

“Efendim, çaldığı kitabı geri getirirse, Jón Marteinsson'a kitabın ağırlığınca altın vermeyi teklif etti; kendisine İzlanda'da arazi ve resmi bir makam vermeyi teklif etti. Bu hırsızın evinin etrafında gece nöbeti tutmaları, sarhoş olduğu bir anda yakalamaları ve kitap hakkında bir şey öğrenmeleri için günlerce casus yerleştirdi; ancak tüm bunlar sonuç vermedi.”

“Hmm.” dedi Jón Hreggviðsson, “Tanrı'nın da yardımıyla, Kopenhag'ta hırsız olmamın faydasını görüp göremeyeceğimi merak ediyorum.”

Grindavíkli bilgin birkaç kez balık gibi ağzını açıp kapattı, ancak bir şey söylemedi.

“Yani,” dedi Jón Hreggviðsson, “bu tür adamlara altın, resmi makamlar ve araziler teklif edildiğinden, sepetlemek için brennivín verilir.”.

“Ruhunu şeytana satan bu adam kesinlikle şanslı bir hırsız olarak mükâfatlandırılacak, ta ki insanoğlu

trompetlerin sesine uyandığı güne kadar,” dedi bilgin. “Nasıl olur da biri Jón Marteinsson’u yatağında çıplak bir şekilde yatarken yakalayamaz? Çünkü kendisi ölü bir adamın derisine bürünüyor.”

“Ah, evet, zavallı dostum; botlarımı elimden alsa da bu adamı eleştirmek bana düşmez, çünkü birkaç yıl önce Mavi Kule’den çıkmamla bir alakası olduğu çok açık ve İzlanda’da kendisinin Bræðratungalı sefil ve alçak Mangi’yi hem Tanrı hem de insanlar tarafından reddedildikten sonra beraat ettirdiğine dair söylentiler var.”

“Ben de beraat ettirdiği aynı gece, adamı kanalda boğduğunu söyleyeyim size.” dedi Grindavíkli. “Jón Marteinsson’un kurtardığı herkes kayıp oluyor.”

“Buna karşın, yanlış hatırlamıyorsam Bilgin Efendimiz, adaşımızla bir meyhaneye uğramamızın iyi olacağını söylemişti.” dedi Jón Hreggviðsson.

“Güzel, güzel,” dedi Grindavíkli bilgin ve tek tek tüm hünerini sergiledi. Homurdandı, esnedi, burnunun her iki tarafını da ovuşturdu, öylece durdu ve önce sağ ayakucuyla sol baldırını kaşdı sonra tersini yaptı.

“Ben yalnızca Aziz Nikola Kilisesi’ne gideceğim.” dedi. “Duamı etmek için. Bu sırada sen burada dur ve kayda değer bir şeyler öğrenmeye bak.”

Kısa bir süre sonra bilgin kiliseden çıktı ve şapkasını takmak için eşikte durdu.

“İzlanda’da gökyüzünde insanların belirlediğini mi söyledin?” diye sordu.

“Evet, kuşlar da.” dedi Jón Hreggviðsson.

“Kuşlar mı? Gökyüzünde mi?” diye tekrarladı bilgin. “Bu doğaüstü olayı, hiç kuşku yok ki demir pençeli olarak adlandıırdım. Bunu hafızama kazımalıyım ve Jón Marteinsson’la meyhaneye gitmeme gelince, Bremerholmlü alçak bir adamın, efendimin kâtibi ve hizmetçisine böyle bir şey söylemesi ne yerinde ne de adildir, ne doğru ne yanlıştır ve size şunu söyleyeyim efendim, daima hizmetçisinin zayıflığını affeden bir efendi ve ustadır, çünkü kendisi benim çok az param olduğunu ve Jón Marteinsson’un ölü derisine büründüğünü bilir.”

IX

Derin güney akıntılarının kestiği yeşil ovalar, garip bir kasvete bürünmüştü. Gözler güneşin önünü kapatan bulutlardan başka bir şey görmüyor, çıkan her ses kuş cıvıltıları gibi boğuklaşıyor ve harekete benzeyen her şey miskin bir hal alıyordu. Çocuklar gülmemeli, bir insanın var olduğu gerçeği dikkate alınmamalı, kimse saçma eylemlerle otoriteleri kışkırtmamalı- gizlice ve boynu bükük şekilde dolaşmaktan başka bir şey yapmamalı. Belki de Tanrı, henüz son darbesini vurmadı, kefareti ödenmemiş bir günah hala bir yerlerde birilerinin başına dert olabilir, belki de hala bir yerlere saklanmış ezilmesi gereken kurtlar vardı.

Ülkenin refahı, ülke yaşamının lideri ve ihtişamı, Skálholt piskoposluğunun temelleri sallanıyordu. Güneyde yaşayan insanların zaman zaman piskoposluk koltuğunda oturan kişiyle ilgili söylendiği biliniyordu, ancak ne olursa olsun piskoposluk makamı buraya aitti ve kral bu

makam üzerinde ne kadar güç sağlarsa sağlasın hiçbir zaman yıkılmayacaktı. Burası bir okuldu, öğrenmenin ve bilginlerin merkeziydi, burada piskoposluk bölgesine ait ondalık vergisi ödenirdi, burada yolculara sadaka verilerek nehirleri ve dereleri aşmalarına yardım edilirdi. Bir piskoposun eşi Hvítá Köprüsü'nün yıkılması emrini verdiğinde, yoksul insanlar ve yolcular Hristiyanlık ışığının nehrin batı tarafında parlayacağına inanarak, doğu kıyılarında hayatlarını kaybettiler.

Ancak, ülkenin günahları o kadar çok artmıştı ki, piskoposluğun bile savunulacak bir tarafı kalmamıştı. Tanrı'nın gazabı piskoposluk tahtını da vurmuştu. Piskoposluktaki basit görevliler boyunlarını cezanın tırpanı altında eğmeye zorlandığında bile çoğu insan bunu anlayabiliyordu. Ancak şimdilerde, hem rahipler hem de bilgin öğretmenler, ümit vaat eden erkek öğrenciler ve erdemli genç kızlar çabucak yok oluyor ve ülkenin Hristiyan büyükleri, piskoposun kendisi ve son olarak vatanımızın güzel kokulu onuru; kendi kişiliğinde ülkedeki en iyi soyların bir birleşimini temsil eden piskoposun eşi hayatlarının baharında ebedi istirahata uğurlanıyordu. Artık şu açıktı ki; bu ani fırtına tüm güzellikleri yok ediyor ve insanoğlunun günahları ve Tanrı'nın gazabı üzerine rahiplerin en önemli öğretileri, doğruluğu kanıtlanan birer kehanete dönüşüyordu.

Piskoposlukta geriye kalan rahiplerle yapılan kilise meclisi, başrahip Sigurður Sveinsson'a piskoposluk makamının gözetimini sağlama görevini vermişti ve kendisi hizmetçilerin kaldığı yerdeki küçük soğuk odasından kitaplarını ve diğer eşyalarını alarak piskoposun

konutuna taşımıştı. İğrenç ahşap haç şimdi yeşil odada, Büyük Salon'da asılı duruyordu.

Sonbahar bulutsuz günleri ve geceleri kırağıyı beraberinde getirmişti. Burnundan soluyan atlar bir gün piskoposun konutunun önündeki kuru döşeme taşlarının üzerinde durmuştu: binicileri dizginleri bırakarak indikten sonra atlar yularlarının uçlarını ayaklarına sürüyorlardı. Kapiya vurulmamıştı. İnsanların kapısına vurmayan ziyaretçi gelmişti. Dış kapı coşkun bir rüzgârla açılmış gibi şiddetle açıldı; girişte parlak ayak izleri vardı; Büyük Salonun kapısı itilerek açılmıştı.

“İyi günler.”

Atların teriyle ıslanmış ve etekleri biraz çamurlanmış bir binici elbisesi giyen zayıf ve ciddi kadın elinde kırbacıyla eşikte duruyordu. Bu yetişkin kadının yüzü tabii ki canlı yapısını kaybetmişti ve dişlekliği ağzının görüntüsünü oldukça bozuyordu, ancak zarafeti, ayrıntı hakikatle değiştirdiği zaman yükselen türden bir otoriteyi andırıyordu ve daha önceleri olduğu gibi, gözlerinin her parlamışında gün yeni baştan başlıyordu.

Electus¹, kitaplarından başını kaldırarak kadına baktı. Kadına doğru yürüdü ve resmi bir şekilde selamladı.

“Sizi hangi rüzgâr attı buraya?” diye sordu adam.

Kadın bir hafta önce mübaşir Vigfús Þórarinnsson'un daveti üzerine Hjálmholt'a gittiğini ve şimdi de batıdaki evine, Breiðafjörður'a döndüğünü söyledi; bu yoldan geçtiği için eski dostunu ve talibini ziyaret etmenin iyi olacağını düşünmüştü.

1. Electus (Latince): Seçilmiş kişi (burada piskopos seçilen kişi).

“Ayrıca,” diye ekledi, “sizinle birkaç küçük işim var, sevgili Rahip Sigurður.”.

Adam kadına yardım etmekten memnuniyet duyacağını söyledi, kadının hayatı ve ruhsal durumuyla ilgili birkaç soru sordu ve geçen yazdan İzlanda'ya ulaşan haberleri, okul arkadaşı ve yakından tanıdığı Magnús'un, bir hayli talihsiz olan bu adamın, davasını kazanmasına rağmen Kopenhag'ta vefat ettiği haberini hatırlattı ve kadının yas ve matem tutan bir dul olarak hayatına devam etmesinden duyduğu üzüntüyü dile getirdi.

Kadın gülümsedi.

“Bu davada kesinlikle kaybeden bir adam vardı.” dedi. “Ancak, böyle zamanlarda küçük detayları sorun etmenin pek de bir anlamı yoktur. Bu yüzden Yüksek Mahkemenin bana karşı belirttiği suçlardan aklanmamı sağlamaları için yeminli tanık bulmak için uğraşmadım. Siz, sevgili Rahip Sigurður, kilisenin kurallarına göre yargılanmamı ve Öxará'da boğulmamı reddederek benim rezilliğimi ve üzerimdeki lekeyi ortadan kaldırdınız.”

“Pişmanlık duyulan yanlışlıklar artık yapılmamış demektir.” dedi piskopos vekili. Bu yanlışlıklar için herhangi bir ölüm cezası yalnızca kibirle verilmiş bir karar olacaktı, çünkü Tanrı bunları kendi kitabından silmiştir.”

“Tüm bu kibri bir kenara bırakacağız.” dedi kadın. “Öte yandan, tüm bu karmaşıklık içinde komik bulduğum bir şey var. Nehrin doğusundaki Bræðratunga'daki ev, lazımlıkları ve yayıklarıyla birlikte kraldan alındı. İhtiyar Fúsi bunların tümü için bana geçerli bir senet verdi.”

“Büyük bir sevgiyle Tanrı’ya hizmet eden güçlerin yenilgisi geçici bir aldatmadan başka bir şey değildir,” dedi piskopos vekili. “Bu ilişkilerin yaşandığı süreçte Tanrı’nın iradesi ve etkisi şüphesiz her zamankinden daha fazladır. Tanrı’nın bu yoksul ülke için aldığı ölçüt belki de çoktan dolup taşmıştır.”

“Şüphesiz,” dedi kadın, “çünkü aşağılık bir kadın olan ben, yalnızca ben akrabalarım için hayatta kalmalıyım.”

“Bir zamanlar gezgin bir şair arpının içine küçük bir genç kızı saklamıştı.” dedi piskopos vekili. “Soylu akrabaları ölmüştü. Genç kız ağladığında şair arpın tellerine vuruyordu. İnsanlarının onurunu ayakta tutmanın kızın görevi olduğunu biliyordu.”²

“Latin şirinin ahengini taşıyan arpınızda yaşlı ve fren-giden korkan bir dolu, özellikle de fahişe damgası yemiş birini, taşımayacağınızı umut ediyorum, sevgili Rahip Sigurður.” dedi kadın.

“Gerçek bir şair güllerin en güzelini, genç kızların da en güzelini sever.” dedi piskopos vekili. “Usta Luther’in ne uyanıkken ne de rüyalarında, ne gündüz ne de bir gece yarısı ziyaretinde hiçbir zaman görmesine izin verilmeyen kadın; şair yalnızca bu kadını sever; doğum yapmadan önce, doğum yaptığı sırada ve doğum yaptıktan sonra da bakire olan güllerin en güzeli, genç kızların en güzelidir bu kadın. Tanrı’m bana yardım et, Yüce İsa adına.”

2. *Völsunga Destanı*’nda Hlymdalirli Heimir adında bir adamın, Sigurður ve Brynhildur’un kızı Áslaug’u, bu amaç için özellikle yapılmış olan bir arpın içinde saklayarak koruduğu bir bölüm vardır (kızla beraber arp’ın içinde çok miktarda altın ve gümüş hazine ve pahalı kıyafetler de saklıyordu). Destanda anlatıldığına göre genç kız ağladığında adam onu teselli etmek için arp çalmaktadır (*Völsunga Destanı*’nda 43. bölüme bakın).

Misafiri:

“Teolojiden daha müstehcen bir çalışma alanı olmadığını uzun bir süredir biliyorum; doğru anladıysam. Doğum yapmadan önce bir kız, doğum yaparken bir kız, doğumdan sonra bir kız. Yüzüm kızarıyor, ihtiyar dul. İsa adına, yeryüzüne geri dönmeme izin verin, sevgili Rahip Sigurður.”

Adam elleri birbirine kenetlenmiş, avuçları yere bakar şekilde ve gözleri kızgınlıktan kızarmış olarak odada dolanmaya başladı.

Konuşmayı tekrar başlatan kadın oldu:

“Bir keresinde, tam olarak üç yıl önce nehri aşarak doguya bana geldiniz, Rahip Sigurður ve o zamanlar bana hiçbir şey ifade etmeyen sözleri söylemişsiniz. Ancak o zamandan beri, en büyük abartıların gerçeğe en yakın şeyler olduğu sözünü bir kez daha kânitlayan olaylar yaşandı. Babamın onurunun ve sahip olduklarının elinden alınacağından emin olduğunuzu söylemişsiniz. Ben gülmüştüm. Sonrasında siz bu sözleri söylemişsiniz.”

Adam ne söylediğini sordu.

“Şöyle demişsiniz, ‘Size tüm varlığımı ve hayatımı sunuyorum; ülkeden kalan son yüzlüğüme.’”

“Benden ne istiyorsunuz?” diye sordu adam.

“Nakit paraya, gümüşe, altına ihtiyacım var.”

“Ne için?”

“Dostumun bunu sorma ihtiyacı duyacağını düşünmemiştim,” dedi kadın. “Özellikle babamın dostunun.”

“Bir zamanlar belirli bir miktarda nakdinizin olduğunu düşünüyordum.” dedi adam.

Kadın: “Az miktar basılı gümüşüm vardı. Magnús’un ölümü ve davasını kazanmasıyla ilgili haberler geldiğinde çeşitli bölgelerden insanlar bana gelerek ödeme yapmamı talep ettiler. Ne istendiyse ödemelerini yaptım. Şimdiye kadar çok fazla harcama yaptım ancak, sevgili kocamın alacaklıları gelmeye devam ediyor.”

“Erkekler her zaman savunmasız olarak gördükleri kadınların parasını yemeye çalışırlar.” dedi piskopos vekili. “Para vermeden önce iddiaları araştırmalıydınız. Bana daha önce gelmiş olsaydınız çok daha iyi olurdu. Doğruyu söylemek gerekirse sevgili Magnús’un yaptığı anlaşmaların bazılarını sonlandıracak taraf siz değilsiniz.”

Kadın artık meseleyi tartışmak istemediğini söyledi; bu yükümlülükler daha önce yapmak zorunda olduğu diğerleriyle kıyaslandığında önemsiz kalıyordu. Bu andan sonra ziyaretinin sebebine döndü.

Babasının davasının yeniden açılmasını ve alçakça olarak adlandırılan davalarda, babasının hüküm verirken titiz davrandığı ve muhtemelen yargılayıp ve suçlu bulunduğu serserilerin ve pusu kurmak için bekleyen kişilerin de olduğu davalarda, yeniden soruşturma yapılmasını istiyordu. Bu adamların çoğunun da bildiği gibi, çoktan ölmüş olmasalardı kendileri o kadar önemsiz kişilerdi ki davası babasına karşı verilen hükümde en ağır sebep olan katil Jón Hreggviðsson dışında hiçbirinin davasına tekrar bakılması bile gerekli görülmecekti. Kanun konusunda bilgili olan insanların çiftçinin meseledeki suçundan şüphe duymayacağını ancak, davasının kötü bir şekilde

yürütüldüğünü söylemişti ve kendisini, böyle bir aşamada bile, doğru bir şekilde yeniden yargılamak mümkün olsaydı bu durumun Sulh Hâkimi Eydalín'in davasının yeniden görülmesi için yeterli bir mazeret olabileceğini ifade etti. Daha sonra piskopos vekiline, geçen bahar kendisine hiçbir şekilde mali bir yük oluşturmada n ülkenin yüksek mahkemesini ihtiyarın davasıyla ilgili toplanmaya ikna ettiğini ancak, kendisinin geçmişte de olduğu gibi, herhangi bir incelemeye tabi tutulmadan ellerinden kurtulduğunu, mahkemenin sonunda yalnızca geçici bir hükme vararak kendisini Bremerholm'da hapse mahkûm ettiğini söyledi. "Ancak herkesin bekleyebileceği gibi," dedi kadın, "bu kederli içki dostları topluluğu, mahkemenin kararlarını belirten resmi bir belge yazamadı ve bu yüzden ihtiyar adam gemiye getirildiğinde Danimarkalıların kâğıtlardan anladığı tek şey bu adamın bir keyif gezisi için gemiye alınacağıydı. Snæfellsnes'teki vekilharçla konuştuktan sonra gece Ólafsvik'e gittim.". "Orada yaşlı adamı gemilerine almaları için Danimarkalılara rüşvet verdim."

Daha sonra piskopos vekiline yeni gelen sonbahar gemisindeki insanların yaşlı adamın davasıyla ilgili haberler getirdiğini söyledi. Kopenhag'taki güçlü otoriteler, babasının kendi onuruna ve ülkenin onuruna mal olacak bir hata yaparak yumuşak davrandığı bu ihtiyar suçluyu aklamak için uzun ve yorucu çalışmalar yürütmüştü. Jón Hreggviðsson, Bremerholm Kalesi'ne getirileli daha birkaç gün geçmişti ki arabulucuları serbest kalmasını sağlamıştı ve kadının en son duyduğu da yaşlı adamın Kopenhag'ta ünlü bir adamın evinde bu kurtuluşun keyfini sürdürüyordu. Bu adamın davasını kullanarak başarmak

için çok uğraştığı her şey berbat olmuştu. Babasının suçlu olmasını ve Jón Hreggviðsson'un aklanmasını tercih eden insanlar hala daha fazla güce sahipti.

Özetle, kralın İzlanda'yı tımar olarak verdiği ve İzlanda'yı seven bir kişi olduğuna inandığı beyefendiyle görüşmek ve kralı, Sulh Hâkimi Eydalín'in davasının geçerli bir mahkeme önünde yeniden görülmesine ikna etmesini istemek için en kısa sürede Danimarka'ya gidecekti. “Ancak,” dedi kadın, “böyle bir yolculuğun masraflarını karşılayabilmem için gümüşe ihtiyacım var.”

Kadın konuşurken piskopos vekili başı eğik bir şekilde duruyordu. Gözlerini birkaç kez yerden kaldırarak karşısındakine doğrulttu ancak, hiçbir zaman diz hizasının yukarısına bakmamıştı. Üst dudağında tekrar ve tekrar istemsiz bir kasılma oluşmuştu ve parmaklarını öyle sert birleştirmişti ki morarmış ellerinin boğumları beyazlamıştı.

Kadın durumu açıklamayı bitirdiğinde adam büyük bir ciddiyet içinde boğazını temizledi, ellerini birbirinden ayırdı, daha sonra tekrar birleştirdi. Gözleri alevler içinde yanarken ve yüzü titrerken kadına hızlı bir bakış attı. Ulumak üzere olan bir hayvan gibi görünüyordu. Konuşmaya başladığında kelimeler çok ciddi bir açıklama yapacakmış gibi büyük bir ağırbaşlılıkla, yavaş ve sakin bir şekilde çıkıyordu.

“Beni bağışlayın.” dedi, “Ancak, Tanrı'nın kutsal adıyla ruhunuzun sıhhatinin bu değişmez aşığı size öncelikle şunu sormak istiyor: Hayatınızın herhangi bir anında Arnas Arnæus'u kaynakçaların suavium³olarak adlandırdığı Üçüncü Öpücük denen öpücükle öptünüz mü?”

3. Suavium (Latince): Tutku öpücüğü.

Kadın, adama sanki büyük bir çölü aşan ve suları iğrenç olan bir birikinti bulmuş biriymiş gibi itaatkâr bir bakış fırlattı. Dudağını ısırdı ve başını çevirdi, pencereden refakatçilerinin kendini beklerken atları döşeme taşlarına bağladığı yere baktı. Sonunda seçilmiş piskoposa baktı ve gülümsedi.

“Lütfen beni yanlış anlamayın. Sefil bedenime karşı yapılan suçlamaları reddetmeye niyetim yok.” dedi kadın. “Sadece birkaç gün ve gece içinde bu etten ve kemikten parça hareket etmeyi kesecek. Ancak, sevgili Rahip Sigurdur, benim ruhumu sevdiğinizden ve ruhum savunmasız olduğundan, sizce bu faninin birinci, ikinci ya da üçüncü öpücükle öpülmesinin bir önemi var mı?”

“Sizi, eğer doğruysa, inkâr edebileceğiniz günahlardan daha ağır günahları ima eden cevaplar vermeye karşı uyarmalıyım, aziz ruh.” dedi adam.

“Sizin kadar dindar ve kutsal bir insanla konuşan biri derhal pençeleri olan bir iblis kadar değersizleşir, sevgili Rahip Sigurdur.” dedi kadın. “Sizinle ne kadar çok şey konuşursam cehennemin en derinine inmek için o kadar fazla adım atmış olacağımı çok zamandır biliyorum. Önceden de olduğu gibi, gene size geldim.”

“Size karşı aşkıma hala aynı, şimdi de aynı ve sonsuza dek aynı kalacak.” dedi piskopos vekili.

“Size geldim, çünkü delinmiş İsa’nızda hiç kimse bana cehennemin en alçak çocuğundan daha güvenli bir sığınak sağlayamaz. Sizle konuşurken saplantınız hakkında saygısız en ufak bir kelime sarf edersem bu onun kudretini küçümsediğimden değildir. Ben inanıyor ve biliyorum ki bu korkunç kurtarıcı ülkemizin herhangi bir yerindeyse, orası sizin kalbinizdir.”

“Bana karşı çıkmak için doğanın tüm güçleriyle anlaşma yaptınız.” dedi adam, ellerini daha sıkı bir şekilde ovarken. “Tarlalardaki çiçeklere bana karşı yemin etmelerini emrettiniz. Bulutsuz gökyüzünde parlayan güneş bile; onu bile ruhuma düşman hale getirdiniz.”

“Beni bağışlayın, Rahip Sigurður.” dedi kadın. “Babamın dostu olduğunuzu ve size daha önce de tekrar ettiğim sözlerinizi samimiyetle söylediğinizi düşündüm. Şimdi görüyorum ki yanılmışım. Tek yaptığım sizi kızdırmak. Çabucak buradan uzaklaşacağım ve her şeyi unutacağız.”

Adam kadının önüne geçti ve: “Tüm bu yıllar boyunca ülkedeki en soylu kadının, bu zavallı münzeviye gelmesinden başka hangi anı beklemiş olabilirim?”

“Ülkedeki en sefil kadın,” dedi kadın, “acınası bir kadının gerçek karşılığı. Sizin dinle ilgili tüm söylediklerinize karşı çıkan bir mahlûkat. Şimdi bu serserinin gitmesine izin vermelisiniz, sevgili Rahip Sigurður.”

“Du-duvardaki bir fıçının içinde.” diye fısıldadı adam. Parmaklarını çözdü ve elleri havada, kadının önünde durdu. “Biraz da tavan arasındaki sandığın en üst kısmında. İşte anahtarlar. Bu çalışma masasında da iki yüz rixdolar var. Uzun süredir zihnime bir yük olan şeytanın adağını ve döküntülerini koruyun; onları sevdiğinizize kavuşmak için güneye gitmek için kullanın. Herhangi bir şey yitirilecekse, size iyi de davranırsa kötü de, bu ben olurum.”

X

Kralın akrabası ve Marselisborg'un baronu, Norveç'te Posta Bakanı, İzlanda valisi ve Maliye Müfettişi ya da kendi deyimiyle, Gouverneur von Ijsland olan Gyldenløve Danimarka'da pek çok şaşalı ve güzel saraya sahipti. En çok sevdiğiyse Fredholm Sarayı'ydı, çünkü saray kanalının hemen arkasındaki ormanlarda avlanabiliyordu. Bu saraya Château au Bon Soleil adını vermişti ve Danca'da Güzel Güneşin Sarayı ya da Güneşin Köşkü anlamına geliyordu. Anayolla saray köprüsü arasındaki patika neredeyse bir buçuk kilometre uzunluğundaydı ve herkesin bildiği gibi anayolla saray kapısı arasındaki mesafe bir adamın soyluluğunun mükemmel bir göstergesiydi. Bu tür yerleri yalnızca at arabaları kullanan soylu misafirler ziyaret ederdi.

Danimarka'da yaz ortalarına doğru güzel bir günde bir öğleden sonra dingilleri yağlanmamış, eski ve paslı bir at arabası patikadan aşağı gıcırtilar çıkararak geldi. Bu at arabası, kablo parçalarıyla bir arada tutulmuştu ve arabayı çeken atlardan biri topallıyor gibiydi.

Kanalın üzerindeki köprüye giden kapıda tüfek ve kılıçla zırhlı bir süvari duruyordu; atı biraz ötedeki bir ahırın yanındaydı. Adam, "Kimsiniz?" diye sordu ve arabacı at arabasının kapısını açtı. İçeride koyu renk bir pelerin giyen, boynunda beyaz fırfırlı bir yakanın altındaki bir düğme iliğine takılmış eski, gümüş bir payetten başka

bir şey takmayan solgun bir kadın oturuyordu. Gümüş renkli bir peruk takıyordu. Peruk, o kadar biçimli ve göz alıcıydı ki bir gün önce, belki de bu ziyaret için özel olarak alınmış gibi görünüyordu. Peruğun üzerinde oldukça sade, geniş siperli bir şapka vardı ve kadın böyle masraflı bir peruğu aldıktan sonra şık tüylü bir şapka almak için yeterli parası kalmamış gibiydi. Kadının fevkalade bir duruşu vardı. Süvari, kadının sert bir şekilde Danca konuştuğunu duyunca başını eğerek saygıyla selamladı ve eğer hanımefendi bu dilde sorunsuzca konuşuyorsa, daha iyi insanların dili olan Almancayı da bildiğini söyledi. Daha sonra tüfek elinde, kanal köprüsündeki at arabasının önünden selam vererek ilerledi ve saray meydanında bir trompet gibi ses çıkardı. Kırmızı üniforma giyen ağırbaşlı görünümlü bir hizmetçi meydana geldi, at arabasının kapısını açtı ve ziyaretçinin dışarı çıkmasına yardımcı oldu.

“Barona kendisine yazan kadının naip Beyer’den bir mektupla geldiğini ilet.”

Sarayın önyüzü biri silindirik, diğeryse dörtkenarlı iki kuleden oluşuyordu ve bu kuleler at arabasının geçebileceği genişlikte bir giriş kapısı olan dört katlı bir binayla ayrılıyordu. Ziyaretçi, kulelerin birinin dibindeki küçük bir kapıdan içeri alındı ve üst kattaki yarı aydınlık bir hole giden uzun, dolambaçlı bir merdivenden yukarı çıktı. Çift kanatlı kapılar açıldı ve kadın, sarayın merkezi olan ve avluya bakan pencerelerin olduğu valinin salonuna davet edildi. Salonun kubbeli bir tavanı vardı ve zemini taştan yapılmıştı. Duvarlarını görkemli silahlar süslüyordu. Bu duvarların üzerinde sadece çeşitli tüfekler, füyeler

ve barut boynuzları¹ değil, mızraklar, kılıçlar ve çiçek buketleri gibi gruplar halinde zıpkınlar vardı. Üzerinde miğferler olan zırh takımları köşelerde bir dev gibi desteksiz duruyordu. Kapıların ve pencerelerin üzerinde ejderhalar, yırtıcı kuşlar ve diğer fantastik vahşi yaratıklar çizili olan hanedan kalkanları asılıydı. Pencereler, kurşunla bir araya getirilmiş yüzlerce küçük cam levhadan meydana gelmişti ve sert filetolu atların üzerinde meşhur savaşlarda çarpışan şövalyelerin görüntüsünü sunuyordu. Duvarlara bazıları inanılmaz sayıda sivri uca sahip erkek geyik boynuzlarının olduğu raflar tutturulmuş ve boynuzlar da ait oldukları hayvanların kafataslarına takılmıştı. Duvarlar boyunca peykeler ve demir kaplı sandıklar yerleştirilmiş, önlerindeyse kalın meşeden yapılmış masalar vardı ve peykelerin üzerindeki raflarda parlak bakır maşrapalar ve üzerine müstehcen balatlar ve Tanrı'nın sözlerinin Almancası işlenmiş olan büyük taş testiler dizilmişti. Masanın birinin üzerinde iki kalın kitap vardı; bakır tokaları olan bir İncil ve atların hastalıkları üzerine en az diğeri kadar kalın bir tıbbi kitap. Kitapların üzerinde iki eldiven ve bir köpek kırbacı duruyordu.

Kadın salona ve içindekilere bakarak bir süre orada durdu, daha sonra ipek bir elbise ve altın rengi kablolarla bürünmüş bir adam geldi. Misafire oldukça yapmacık bir tonda Ekselansları'nın geldiğini bildirdi.

Marselisborg Baronu, Gouverneur von Ijsland, Gyldenløve öne sarkık göğsü ve büyük bir göbeği olan, dar paçalı pantolonlarından görünen ve bir punç kâsesine tıktıştırılmış iki köknar dalma benzeyen ince uyluklarıyla

1. İçine barut koyulan inek, öküz ya da manda boynuzu.

uzun boylu bir adamdı. Yüzü uzun ve yanakları sarkıktı, omuzlarının üzerinden yeşil renge boyanmış bir peruk sarkıyordu. Altın rengi iplikle süslenmiş, üzerinde makine yağı ve şarap lekeleri olan bir yelek giyiyordu. Ailesininkilere benzeyen gözleri canlı ve bir domuzun gözleri gibi su kadar berraktı. Çok konuşmayan bir adamdı ve her yönüyle yalnızlığı seven, yorgun görünümlü ve biraz sıkıntılıydı ve bir elinde tüfek temizleme çubuğu tutuyordu. Esas olarak genellikle askerleri azarlamak için kullanılan ve diğer dillerden türeyen çeşitli yorumlar da bulunan bir Alman aksam kullandığından konuşurken kelimeleri zor anlaşılıyordu. Sesinde brennivín içmiş gibi bir tokluk vardı ve 'r'leri hayvanların boğazı kesilirken çıkardıkları ses gibi boğazının derinliklerinden çıkarıyordu.

“Bonjour, madam.” dedi İzlanda'nın valisi. “Na, du bust en isländsch Wif, hombre, hew nie een seihn- demek İzlandalısınız, yahu, hayatımda hiç böyle bir manzara görmedim ben.”

Kadına doğru yürüdü ve kadının elbisesini nemli ve yapış yapış olmuş parmakları arasına alarak kadını dürttü ve elbiseyi nerden aldığını, pelerinini kimin diktiğini sordu. Kadının boynunda bir kolye vardı, adam hiç böyle kabartmalı bir kolye görmemişti, İzlanda'da bunlardan yapıyorlar mıydı? Böyle şeyler yapmaları için onlara gümüşü kim veriyordu?

“Yahu, çok şaşırdım, hanımefendi bu kolyeyi bana vermek ister mi?”

Kadın isterse tüm gümüşünü verebileceğini söyledi ancak, broşu çıkararak adama vereceğini belirten herhangi bir hareket yapmadı. Derhal kendi işine döndü

ve Bessastaðir'deki naip Beyer'den getirdiği mektubu çıkardı. Adam mektubu görür görmez vazifelerin verdiği bir bitkinlik ve hissizlikle doldu ve keyifsizce sordu:

“Bu neden Yargıtay’a gitmedi? Ben Yargıtay’dan geçmeyen hiçbir şeye bakmıyorum. Ben avlanıyorum.”

“Bu mektup iyi incelenmeyi hak ediyor.” dedi kadın.

“Ben atlarda bir sorun olduğunda okuduğum tıbbi kitabım dışında uzun süredir okumayı bıraktım.” dedi adam. “Burada benim için okuyacak kimsem de yok. Ayrıca bana İzlanda’yla ilgili gönderilen her şey tek bir kitaptan öğrenilebilir, çünkü hepsi de tellerle ilgili mızımızlanmalardır; hayatım boyunca, tellerden başka bir şey olmadı. Bu yıl Danimarka’da balığa ihtiyacımız var. İnsanların sınırsız miktarda tel alıp sınırsız miktarda balık tutmalarına izin veremeyiz.”

“Ben,” dedi kadın, “masum olduğu halde yaşlı halinde onuru ve mülkü elinden alınan İzlanda sulh hâkiminin kızıyım. Ekselansları ise İzlanda’nın valisidir.”

“Evet, eski dostum, babanız, büyük bir hilekârdı.” dedi Gyldenløve. “Böyle bile olsa, başına bunlar geldi. Ondan daha büyük bir hilekâr geldi. İzlanda’da hep böyle olmuştur. Artık İzlandalıları düşünmekten yoruldum.”

“Bu kadar yolu Ekselansları’yla görüşmek için geldim.” dedi kadın.

“Siz mükemmel bir kadınsınız.” dedi adam, kadına baktığında tekrar neşelendi ve resmi görevlerini unuttu. “Yerinizde olsaydım İzlanda’ya geri dönmezdim. Danimarka’ya yerleşir ve kendime bir koca bulurdum. Burada her şey yolunda; burası çok güzel bir yer. Benim zamanımda ormandaki hayvan sayısı üç yüzü geçti.

“Şu kelleye bakın, çok hoş değil mi?” Ayağa kalktı ve duvarda asılı en büyük erkek geyik kellesini işaret etti: “Bu boynuzlarda yirmi dokuz sivri uç var, yahu. Bu geyiği kendim öldürdüm. Akrabalarımдан hiçbir Majesteleri boynuzunda bu kadar ucu olan bir geyik öldürmemiştir.”

“Tabii ki çok güzel bir kelle.” dedi ziyaretçi. “Ancak, daha fazla sivri uca sahip başka bir yaratık biliyorum. O da adalettir. Tüm ülkeyi, ülkenizi etkileyen adaletle ilgili konuşmaya geldim.”

“İzlanda, benim ülkem? Pfui deibel.”² dedi Marselisborg Baronu Gyldenløve.

Kadın okumak isterse Bessastaðir'deki hizmetçisinden gelen mektubu dinlemek istediğini söyledi.

Mektup, onu veren kadının İzlanda'daki en soylu topluluktan geriye kalan tek kişi olduğunu söylüyordu. Mektubu yazan kişi İzlanda'da yaşanan skandalı tekrar anlatıyordu. Bu kadının babası, tüm İzlanda'daki en saygıdeğer kişi, Asil Majesteleri'nin sadık ve sevgili hizmetçisi, takdire şayan bir hafızası olan merhum Majesteleri tarafından İzlanda'da tam yetkisini kullanmak üzere görevlendirilen tuhaf elçi Arnæus'un iftiralarına maruz kalmıştı. Mektup Arnæus'un yöntemlerini, nasıl yaşlı sulh hâkiminin ve birkaç meslektaşının verdiği hükümleri geçersiz sayarak ve mülklerine el koyarak zorbalık yaptığını, kralın bu yaşlı ve sadık hizmetçisinin alçak bir köle ve sefilliğe düşürüldüğünü ve birkaç hafta sonra tabut sehpasında yattığını anlattı.

Daha sonra naip, Skálholt piskoposunun, yaşlı soylunun damadının, İzlanda'daki en üst düzey yetkilileri durumu

2. Pfui deibel (Almanca): Ne saçma.

tekrar ele almaya ikna etmeye çalışmak için daha önceleri Danimarka'ya gitmeyi düşündüğünü söyledi. Ancak frengi İzlanda'yı yıkıp geçmişti ve rahiplerinin önemli bir kısmı da dâhil olmak üzere, insanların üçte biri ölmüştü. Kralın en saygıdeğer dostlarından biri olan Skálholt piskoposu da, muhterem eşi hanımefendi Madam Jooren'le birlikte vefat edenlerden biriydi.

Bu ailede ayakta durarak babasının davasının peşinde koşan tek kişi kalmıştı; o da bahtsız soylu Magnús Sívertsen'in dul kalan karısı, genç kadın Snefriid'di. Bu kadın Bessastaðir'de mektubu yazan kişiyle görüşmeye gelmişti ve onuru için peşinden koştuğu bu görevin kendisine, fırtınanın sarstığı denizin üzerindeki bu sefil münzeviye güç sağlayacağını söyledi. Valiye, hatta Ekselansları'na naçiz dilekçesini ileterek babasının davasındaki sözde temsili kararın daha yüksek bir mahkeme tarafından tekrar değerlendirilmesini sağlayacağını ekledi. “Ben, Ekselansları'nın naçiz ve en sadık hizmetçisi, bu onurlu kadın, Marselisborg baronunun ve İzlanda valisinin cömert iyi niyetini methe diyor ve kralın vekili Arnæus'un yürütmesiyle İzlanda'da oluşan tehlikeli durumun dikkatle incelenmesini, üzerinde düşünülmesini ve otoriteleri ezen, kralın hizmetçilerine saldıran ve halkı ayartan gezgin şövalyelerin yüceltildiği uygulamalara bir son verilmesini istiyorum.”

Gyldenløve ayak bileğini kaşımak için tüfek temizleme çubuğunu botlarının içine soktu.

“Bunu akrabam Majesteleri'ne her zaman söyledim: İzlandalıları koyun denen yaratıkları için yeterli kır olan Jylland'a gönder ve uygun bir fiyata İzlanda'yı çabucak Almanlara, İngilizlere ya da hatta Danimarkalılara sat ve

bu parayı da Skåne topraklarını elinden alan İsveçlilerle savaşmak için kullan.”

Kadın, adamın cevabını dinledikten sonra bir süre sessizce durdu.

“Eski zamanlardaki İzlandalı bir şairin şöyle dizeleri vardır.” dedi sonunda, “Bir adam servetini ve ailesini kaybederse ve sonunda kendisi de ölürse, adı kendisinden sonra bilinecekse hiçbir şey kaybetmemiş demektir.”

“Hew ick nich verstahn.”³ dedi Marselisborg baronu, İzlanda valisi.

Kadın konuşmaya devam etti ancak ilk başta biraz tereddüt etti, konuştukça kelimeleri daha da özgüvenle söylüyordu:

“Ekselansları'na soruyorum: Hayatlarımızdan önce, neden onurumuzdan yoksunuz? Danimarka Kralı neden bize isimlerimizle yaşama şansı vermiyor? Biz ona hiçbir şey yapmadık. Biz de en az kendisinin hak ettiği saygıyı hak ediyoruz. Benim atalarım, toprağın ve denizin krallarıydı. Gemilerini fırtınalı denizlerde ilerleterek yeryüzünde başka hiçbir ırkın denize açılmayı bilmediği bir zamanda İzlanda'ya geldiler. Halk ozanlarımız, Avrupa'nın daha kölelerin dilini konuştuğu zamanlarda Ásgarður'dan gelen Kral Ódinn'in dilinde şiirler yazdı ve hikâyeler anlattı.⁴ Danimarkalıların şiirleri, hikâyeleri nerede? Biz İzlandalılar kitaplarımızda sizin eski kahramanlarınıza bile hayat verdik. Eski diliniz, mahvettiğiniz ve kaybettiğiniz

3. Hew ick nich verstahn (Aşağı Almanca): Bunu anlamadım.

4. Ásgarður eski İskandinavya mitolojisinde tanrıların evidir. Snorri Sturluson'un *Edda*'sında, örtmeceli bir şekilde Ásgarður'un Anadolu'da yer aldığı ve tanrıların buradan İskandinavya'ya gittiği belirtilmektedir. Snæfriður'un ifadesi bu fikri yansıtmaktadır.

Dancayı, biz muhafaza ettik. Nasıl arzu ederseniz, atalarımın gümüşlerini alın-”

Boynundan gümüş kolyeyi çıkardı ve pelerini omuzlarından düşü. Mavi bir elbise giymişti ve altın rengi bir kemer karnını çevreliyordu. “hepsini alın. Bizi hayvan gibi satın. Kızların büyüdüğü Jylland topraklarına gönderin. Ya da, isterseniz kendi ülkemizde bizi kırbaçlarınızla dövmeye devam edin. Umarım ki onu hak edecek kadar şey yapmışızdır. Jón Arason’un boynunda sonsuza dek Danimarka baltası duracak ve bunda bir sorun yok. Tanrı’ya şükürler olsun ki gövdesini ak saçlı başından asla eğilmeyen kısa, kalın boynundan ayıracak yedi darbeyi hak edecek kadar şey yaptı. Böyle konuştuğum için beni affedin, hiçbir şeyi unutmayan tarihçilerden oluşan bir ırk olduğumuz için bizi affedin. Ancak, beni yanlış anlamayın. Ne kelimelerimde, ne de düşüncelerimde yaşanan hiçbir şeyden pişmanlık duymuyorum. Belki de en muzaffer ırk yok edilen ırktır. İzlandalılar için merhamet dileyen sözler söylemeyeceğim. Biz İzlandalılar ölmeyi hak etmeyecek kadar iyi insanlarız. Uzun bir süre boyunca hayatın bizim için bir değeri yoktu. Ancak şu var ki, zengin ya da fakir, bu ırkın bir insanı ayakta kalırsa biz hiçbir zaman kaybetmemişiz demektir ve ölüm geldiğinde bile bu şey bizden asla kaybolmamıştır; eski şiirlerde tanımlanan ve bizim şan dediğimiz şey. Kendileri toprağa karışsa da ne annem ne de babam da onursuz birer hırsız olarak adlandırılmaz.”

Marselisborg Baronu kesesinden boş bir fişek çıkardı ve tek gözüyle içine baktı.

“Eğer biri İzlanda’dan onurunu ve şanını aldıysa, bu İzlandalıların kendileridir, ma chère madame.”⁵ dedi

5. Ma chère madam (Fransızca): Sevgili hanımefendi.

ve yüzüne o kadar büyük bir gülümseme yayıldı ki gözleri küçücük kaldı ve birkaç sarı tavşan dişi görüldü. “Tembellikleri ve ayyaşlıkları onları aklıktan ölmenin eşiğine getirdiğinde, akrabam Majesteleri onlara tahlıl yardımı yapmak zorunda kalmıştı. Tahılın kendilerine yetmediğini düşündüklerinde mahkemeye gidip altın ve gümüş istediler. Adalet gelince, ma chère, bana göre İzlandalıların seçtiği ve kendileri için en iyi olduğunu düşündükleri kişi gayet açık. Duyduğum kadarıyla, babanızı, saygıdeğer ihtiyar sulh hâkimini onurundan ve mülkünden eden kişi de bu beyefendidir. Siz İzlandalılar için hikâye gene aynı. Bilgin adamlar bana İzlanda kitaplarında eski günlerde İzlanda'daki tüm iyi adamların geride serseriler ve barbarlardan başka hiç kimse kalmayana kadar birbirlerini ölümüne dövmeye giriştiğini söylemişti. Şimdiyse, hayatımda ilk kez İzlandalı bir kadın bana geliyor -belinde altın bir kemeri olan bir kadın- ve daha fazla adalet için yalvarıyor. Şunu sormam gayet normal karşılanmalıdır: Wat schall ick maken?”⁶

“Benim istediğim tek şey babamın adına yakışan onur ve mülkler.” dedi kadın.

Gyldenløve tüfek temizleme çubuğunu bıraktı ve altın enfiye kutularını aldı.

“Danimarka Krallığında iki güç var. Büyücülerle ve hırsızlarla gizli anlaşmalar yapan güç iktidarda olduğunda pek çok iyi adam boynunu eğmek zorunda kalır ancak, yiyecek için hak talep edenler, soylular, yeni kral olan akrabamın yönetimi altından yükselirse, o zaman hayat daha güzel olur; belki de Tanrı'nın yardımıyla, bazı alçak

6. Wat schall ick maken (Aşağı Almanca): Ben ne yapabilirim?

biracılara ve hovardalara darağacını gösterilebilir. İyi adamlarla kötü adamlar arasında yapılan hiçbir sözleşme yoktur. Maalesef, ma chère, pek çok kişi kendi için doğacak fırsatı kollamalıdır.”

“Jón Hreggviðsson adında İzlandalı bir suçlu var.” dedi kadın. “Kralın cellâdını öldürdü. Bütün ülke bunu biliyor. Babam onu yirmi yıl önce idama mahkûm etti ancak, bir çocuk eğlenmek için kendisini infazdan önce serbest bıraktı. Adam henüz cezasını çekmedi. Kralın vekili bu davadan dolayı babamı mahkûm etti ve suçluyu akladı. Alþingi'deki son toplantıda ihtiyarın davası tekrar açıldı ve Bremerholm'de hapse mahkûm edildi. Ancak, kaleye daha yeni girmişti ki bazı nüfuzlu kişiler onu oradan çıkararak kendisine sığınacak yer verdi. Sürekli mahkûm edilen bu adam, kralın hizmetçisinin bu katili, başkentte lüks içinde yaşarken benim annem ve babam hırsız damgası yemiş halde mezarlarında yatıyorlar.”

“İzlandalılar, söz konusu hukuk olduğunda çok kurnaz ve şeytandırılar.” dedi vali. “Kendilerini yargılayan kanun maddesinin yüzlerce yıl önce Norveçli aptal bir kralın geçersiz saydığı bir külliyattan ya da İzlanda'da hiçbir zaman tanınmayan bir Danimarka kanunundan geldiğini veya Aziz Ólafur'un Yasaları'nda belirtilen bazı geçerli hükümlerle çeliştiğini ya da tamamen kâfir yasaları olan *Gray Goose*'dan geldiğini⁷ kanıtlamak için her yolu denerler. Kendileri için geçerli olan tek kanunun kendilerinin suçtaki tüm sorumluluklarını aklayan

7. “Ólafur'un Yasaları” 1015-1028 yılları arasında Norveç Kralı ve Norveç'in koruyucu azizi olan Ólafur Haraldsson tarafından belirlenen yasalara ilişkin eski geleneklere yapılan bir atıftır. *Gray Goose* (İzlandaca *Grágás*) İzlanda'nın 1262 yılında Norveç'le birleşmesinden önce İzlanda'da var olan hukuk külliyatına verilen isimdir.

kanun olduğunu zannederler. Size şunu kesin olarak söyleyebilirim, hanımefendi, çoğu Danimarka görevlisi bu alçak İzlandalı serserinin davası üzerinde çok uğraştı.”

Merhum babasının, aslında hazinede kendi çıkarını artırırken çok istekli olmasına ve bu yüzden Reform sırasında Danimarka Kralı tarafından alman kelepir birkaç araziye üzerine alabilmesine rağmen kralı ve ülkesi için ne kadar değerli bir hizmetkâr olduğunu herkesin bildiğini açıklamaya başladığında, yüzünde aynı sıkıntılı ifade belirdi. Ancak, kendisi güvenilir biri olduğu için Kopenhag'taki hükümet, bu asilzadeye müsamaha göstermişti. Şehirdeki arkadaşları mahkûm edildiği ve bu ilerlemiş yaşında acı çekmek zorunda kalacağı haberlerini aldığı anda bu büyük bir üzüntü yaratmıştı. Gyldenløve, sulh hâkiminin kızının şunu bilmesini, anlamasını ve kabullenmesini istedi. Ne hükümet ne Gyldenløve, ne de kendisine hizmet veren başka bir Danimarkalı görevlinin bu davayla ilgili yapabileceği bir şey yoktu. Aslında sorumlu tek taraf, kendisinin ifadesiyle: “Hanımefendinin kuşkusuz benden daha iyi tanıdığı adamdı.”

“Bazı tüccarların kocamı kandırarak Bræðratunga Davası olarak bilinen davayı açmasını sağlamasıyla adım Ekselansları'nın belirttiği kişiyle ahlaksızca ilişkilendirilse de, Arnas Arnæus'u tanımıyorum. Bu davadan dolayı üzerime kalan leke benim için önemsizdir; bir kez olsun bu saçmalığı engellemeye dair en ufak bir arzu hissetmedim. Bu yüzden duruşma tutanakları Danimarka'da olduğu için önemi benim için hiç de değişmiyor. Ekselansları'nın şunu anlamasını istiyorum, sizden istediğim adalet kendi adıma değildir.”

Gyldenløve, ziyaretçisinin Arnas Arnæus'la ilgili söylediklerini duyunca adamın iğrenç ve hain biri olduğunu söyleyerek bu tehlikeli düşmanla ilgili daha fazla düşünmeyi bıraktı. Uzun bir süre kralın arkadaşı gibi davranmış ancak, her zaman onu tüm kalbiyle hor görerek ona ihanet etme planları yapmıştı. Arnæus'un bir zamanlar şahitlerin önünde, İzlanda'da Danimarka Kralı'ndan başka bir suçlu olmadığı anlamına gelen sözleri sarf ettiğini söyledi. Arnæus'un tüm saygıdeğer Danimarkalılardan nefret ettiğini ve Ekselanslar'ına karşı ciddiyet ve samimiyetini ifade eden vatandaşlarından da aynı derecede nefret ettiğini söyledi. Böyle adamların bulundukları yerde ölmelerini ve öyle bir şansı olsa onları kendi elleriyle asacağını, böylece kendisinin ve onun yandaşlarının istedikleri gibi ülkenin kontrolünü ele alabileceğini söyledi. Bu adam ve dostları darağacında sallanmadıkça merhum babasının aklanmış olmayacağına inanıyordu. "In principio⁸," dedi, "onlardan biri hatalıydı; ya merhum babanız ya da Arnas Arnæus.". Babasının onurunun kadın için, kendisinden bu adamı yakalamasını isteyecek ve bu davayı desteklemek için kendi yeminleri ve şahitliğini sunacak kadar değerli olup olmadığını sordu.

Kadın bir an düşündü, daha sonra derin ve hüzünlü bir sesle cevapladı:

"Bununla birlikte, kimseye karşı yalancı şahitlik yapmayacağım."

8. In principio (Latince): Başlangıçta, ilk başta.

XI

Reinli çiftçi Jón Hreggviðsson'un zincire vurulmuş bir şeytan olarak kaldığı kaleden alınarak Kilise Meclisinde yargıç yardımcısı ve Danimarka antikaları uzmanının malikânesinin oduncusu ve su taşıyıcısı olmasının üzerinden neredeyse altı ay geçmişti. Grindavíkli bilgin, kendisini kaleden köşke getirdiğinde hikmetli efendisi onu selamlamış ve anlayışla gülerek hala davasına bir çözüm bulma sürecinde olduklarını ve bu sürede kendisinin evinde kalmasına izin verileceğini ancak, elinden gelen saygı ve ağırbaşlılığı göstermezse kralın sancağı altında kralın yabancı ülkelerdeki askerleriyle birlikte savaşmaya gönderileceğini söyledi.

Vatandaş ve efendisi bahçede her yanına geldiğinde ya da kuyudan su taşıırken onunla her karşılaştığında ismiyle selamlıyor, dostane bir tavırla halini hatırlarını soruyor ve enfiye veriyordu. Öte yandan, orada ikamet eden ayaktakımından çok fazla saygı görmüyordu. Danimarkalılar İzlandalıların kokusunu o kadar iğrenç buluyordu ki aynı çatı altında bir İzlandalıyla birlikte bulunmaya dayanamıyorlardı, bu yüzden kâhya, Regvidsen'e ahırların üzerindeki samanlıkta yatacak bir yer vermişti. Arabacı, atlar İsa'nın İzlandalılarından bit ya da başka bir mikrop kapar diye kendisinin atlara çok yaklaşmasını yasaklamıştı. Bu arabacı dört ayaklı dostlarına sabah akşam kıllarını yıkayarak, kırkarak ve tarayarak o kadar yakın ilgi gösteriyordu ki evlenmek için en uygun kişi olarak düşünülen İzlanda'daki bekâr ev kuşları –durumları

daha iyi olan adamların kızları- bile bunların yanında düzensiz ve süssüz kalıyordu. Başta çiftçi, eğer hizmetçilerin masasından başka bir yerde yiyecekse diğerlerinin zihinlerini rahatlatmasının iyi olacağını düşündü, çünkü İzlanda'da adetlere uygun olan, önemli ziyafetler dışında sıradan halkın masadan başka bir yerde yemesiydi; bunun yerine ahşap yemek kaplarıyla beraber yataklarının üzerine oturlardı. Bu yüzden çiftçinin kâsesini getirmesi için odunluğa bir kız gönderildi. Dilencilerle, sokak çocuklarıyla ve kralın desteğini teşvik etmek için giriş holünde haftada iki kez beslenen serserilerle yemeye gittiği zamanlar dışında gününü burada geçiriyordu.

Yazın sonlarına doğru bir gün çiftçinin odunluğuna evin hanımı, yargıç yardımcısının son derece faziletli ve onurlu eşi, Dame Mette gelmişti. İzlandalıyı selamladı. Bu hanımefendi evinin ön kapısında Jón Hreggviðsson'un, Askerin Almanyasında cehenneme gitmesini söyleyerek onu lanetleyeli yirmi yıl geçmişti ve bu süre boyunca çenesi ağzından daha da aşağıya inmişti. Buna ek olarak kadın o kadar yağ toplamıştı ki raftan düşen ve fırına koyulmadan önce topak hale gelen bir kil heykeli andırıyordu. Yüzünü pudralamış, başına da kamburuna kadar uzanan geniş dantel bir harmani bağlamıştı ve geniş, oldukça kırıksık, boy uzunluğunda siyah bir etek giyiyordu. Jón Hreggviðsson şapkasını başından çıkardı, burnunu sildi ve Tanrı'ya şükranlarını sundu. Kadın, adamın odun istifine bir aile anası ifadesiyle bakıyordu. Jón, çıtaları üç karıştan, ya da tam olarak, orta boy bir atın penisi uzunluğundan daha kısa isteyip istemediğini sordu ancak, kadın bu boyutun uygun olduğunu söyledi. Suyla ilgili de, geçen yıl Danimarkalı çocuğun boğulduğu batı taraftaki kuyudan mı

yoksa Alman bir kadının geçen ilkbaharda içinden çıkarıldığı doğu taraftaki kuyudan mı istediğini sordu.

Kadın suyun ve odunun gülünecek konular olmadığını ve daha önemli bir şeyin olduğunu söyledi. Kendisi köşkte ömek alınacak bir davranış sergiliyordu. Kocasını Arnæus'un sürekli köşkün hizmetçilerine katılan yeni kişilerin mevki-lerini denetlemek, hilekâr ya da şikâyetçi olup olmadıklarını anlamak için birini görevlendirdiğini söyledi; bu yüzden yeni gelenler çabucak kaçıp gidiyordu. Ancak, Regvidsen'in geçen süre boyunca nahoş bir davranışı olmadığından kendisine kısa bir ziyaret yapmasının ve sağlığının durumunu sormasının vakti geldiğini düşünmüştü. Jón Hreggviðsson iyi ya da kötü herhangi bir fiziksel ya da ruhsal sağlığa sahip olmadığını söyledi- sonuçta, kendisi İzlandalıydı. Her şey kralın isteğine bağlıydı. Hiçbir zaman yeteri kadar şükranlarını sunamadığı güzel kralının Skagili bir budalanın, özellikle de bu durum Danimarka'daki soylu ve onurlu atların bitlenmesine neden olabileceği için, hayatının geri kalanında Danimarka'daki Hristiyan kontes ve baroneslere bir yükümlülük olarak kalmasına izin vermemesini dilediğini söyledi.

Hanımefendi çiftçinin teveccühlerini anlasa da anlamasa da, kendisiyle bir konuyla ilgili konuşmak istiyordu, özellikle efendisi ve eşi aynı ırka mensup olduğu için. Regvidsen'e İzlanda'daki son gelişmeleri sormayı uzun bir süredir düşündüğünü söyledi – ki garip bir ülke olduğu su götürmez bir gerçektir, hatta bazıları cehennem girişinin orada olduğunu bile söylüyordu, ancak sevdiği İzlandalı olsa bile Hristiyan olduğundan, bir kanıt görmeden bu duruma inanmıyordu.

Ülkesi için en alçakgönüllü tavrını takınan çiftçi, son derece faziletli konteslerin, baroneslerin ve hanımefendi-

nin insanların İzlanda dediği lanetli köpeğin kışından gelen haberlerle ilgili tasalanmak gibi bir hatada bulunmamaları gerektiğini ve iyi insanlar, bundan cehennemin bu ülkede olduğundan ve cezalandırılmayı hak edenler için sonsuza dek burada kalacağından bahsederek kendilerine haksızlık yapsa da, eski haberlerin her zaman doğru olduğunu ve gelecekte de olacağını söyledi.

Hanımefendi sordu, “Tanrı’mızın merhametli ve mübarek salgını göndermesinden sonra İzlandalılar için durum nasıl?”

“Ah, hasta koyunlar gibi katledildiler ve doğruca şeytanın yanına gittiler.” dedi Jón Hreggviðsson.

“İleti gönderen efendileri kanlarını almalıydı.” dedi kadın.

“Bu pisliğin içindeki tüm kan uzun bir süre önce boşaltıldı, güzel bayan.” dedi Jón Hreggviðsson. “Akrabam Hliðarendili Gunnar’ı öldürdüklerinden beri İzlanda’da hiç kan olmadı.”

“Onu kim öldürdü?” diye sordu kadın.

Jón bakışlarını başka yöne çevirdi ve başını kaşıdı.

“Tekrar bunu yaşamayacağım.” dedi. “Bir adam öldüğünde, o ölüdür ve şeytana gitmiştir. Onun için ağlamak artık faydasızdır. Ancak Hliðarendili Gunnar yaşadığı zamanlarda çok büyük ve saygıdeğer bir adamdı.”

“Evet, siz İzlandalılar biz Danimarkalıların hepinizi öldürdüğünü düşünüyorsunuz.” dedi kadın. “Ancak, kocam onlara yardım etmeye geldiğinde Magister¹ Arnæus’u kimin öldürmeyi planladığını sorabilir miyim? Danimarkalılar değil, İzlandalılar planlamıştı.”

1. Megister (Latince): Efendi.

“Evet, bu insanların nasıl bir halk olduğunu görüyorsunuz.” dedi Jón Hreggviðsson. “İlk başta, ben bir parça tel çalmıştım. Daha sonra, artık oğluma dayanamayacak hale geldiğimde onu öldürdüğüm söylendi. Dahası, bazı insanlar su birikintisinde kralın bir yetkilisini boğduğumu söylüyor.”

“Kocam İzlandalı olsa da, en az sıradan bir Danimarkalı kadar Hristiyan’dır.” dedi kadın.

“Evet, onun için üzgünüm.” dedi Jón Hreggviðsson. “Bu İzlandalıları önce darağacından, sonra baltadan ya da Danimarka’nın kurtlarını yemekten – ki kendi adıma bunu hak ettiklerini ve şikâyet ettiklerinde de iyi olduğunu düşünüyorum- kurtarmak için her yere koşturuyor. Peki, bundan ne kazanıyor? Koskoca bir hiç ve utanç. Hayır, hanımefendi, İzlandalıları acıdığımı düşünmeyin sakın. Bana gelince, ben her zaman olta ipi için elbise kolumun üzerinde tel bulundurmaya çalıştım. İşe yarayan tek şey bu. Innrihólmurlulara rağmen, Innrihólmur’da küçük bir balık tutma sürecine karıştım. Altı kürekli bir bot, hanımefendi, her bir yanda üç kürek; bir iki üç dört beş altı. Ben ona Hretbyggja dedim, anlıyor musunuz, hanımefendi? Danca’da Reetbygge. Çünkü güneyliler bu tarafta kıyıya vurmuştu. Skagi’de, hanımefendi, anlıyor musunuz? Akranes. Rein- Innrihólmur’dan yükselen ve Innrihólmurlulara ait olan dağın altında. Size daha ne anlatabayım? Ah, iki kızım vardı. İlki, büyük gözleri olan, ben savaştan döndüğümde tabut sehпасının üzerindeydi. Diğerini yaşayacak, frengi onun yakasına yapışamadı, geceleri bazen çiftlik işçisiyle kalıyor ve ben gittiğimde kapının önünde duruyordu ancak, köpeğe iyi bakamadı ve o da Ólafsvik’e kadar peşimden geldi. İsa’nın çiftliği. Yüce İsa, çiftliğin sahibi, anlıyor musunuz, hanımefendi?”

“Yüce İsa’nın çiftliğin sahibi olduğunu söylemeniz ne kadar hoş.” dedi kadın. “Bu kalbinizin pişman olduğunu gösteriyor. Yaptıklarından pişmanlık duyanın günahları affedilir.”

“Günahlar.” dedi Jón Hreggviðsson ve burun delikleri genişledi. “Hiçbir zaman günah işlemedim. Ben büyük ve soylu bir suçluyum.”

“Tanrı suçlu olduklarını kabul edenleri affeder.” dedi kadın. “Bulaşıkhanedeki kız bana pek çok kez sizi markete gönderdikten sonra hiçbir zaman çeyrek rixdolar bile eksik getirmediğinizi söylediler. Bu yüzden bir İzlandalı olsanız bile sizinle namuslu bir adam gibi konuşmak istiyorum. Şimdi, ne diyecektim? Ah evet, aklıma gelmişken, İzlanda’dan Kopenhag’a gelen bu Babylon fahişesi de kim?”

Jón Hreggviðsson koyun gibi yüzünü yana çevirdi ve olan biteni anlamaya çalıştı ancak tartıştıkları şeyden herhangi bir ipucu çıkaramadığı için vazgeçti.

“Babylon.” dedi. “Şimdi beni tongaya düşürdünüz hanımefendi. Artık yalan söylemeyeceğim.”

Kadın: “Ah, kocamı onun yüzünden öldürseler bu İzlanda’daki kadının umurunda olmazdı; ancak, tabii ki onun bir katilden daha kötü olduğunu biliyorlardı ve bu yüzden kral da onların hikâyelerine inanana ve Danimarkalı ya da Alman olduğu fark etmeyen bu iyi kalpli Hristiyan adamı mahkûm etmelerini emredene kadar, kocamın kadınla ilişkisi olduğunu söylemeye devam ettiler. Zaten bu nasıl bir kadın ki? Kocam, geceleri sürekli eski kitaplarının arasında uzanan iyi kalpli Hristiyan, nasıl olur da bu kadının peşinden gitmek isteyebilir ki?”

Jón Hreggviðsson, bu meseleyi çözmeye çalışırken hem olası hem de imkânsız gözüken noktaları düşünüyordu, sonra kafasında bir cevap buldu.

“Anne tarafımdaki insanların her zaman kitapları olsa da, birini bile okumadım.” dedi. “Runik alfabesi dışında bir harf de yazamıyorum. Bu yüzden, eğer söz konusu bir şeyler didiklemek için tüm gece ayakta kalmaya kararlı olan bir adamsa, bir kitabı bir kadına değiştiği için onu suçlamazdım, çünkü birbirine bu kadar benzer şekilde okunan başka hiçbir ikili yoktur.”

“İzlandalı bir erkeğin Danimarkalı bir kadını aldatmasının hiçbir mazereti yoktur.” dedi kadın. “Ancak, neyse ki, sevgilimin de söylediği gibi, kanıtlanamayan hiçbir şey doğru değildir; bu yüzden, bu da doğru değil.”

“Evet, bana gelince, ben Hollanda’da çift direkli yelkenli teknelerin geldiği bir şehir olan Rotterdam’dayken bir gece bir rahibin karısıyla karşılaştım. Mmmm, ne diyebilirim ki? İzlanda’da çirkin, sıkıcı ihtiyar bir karım vardı-“

“Kocamın bu Babylon fahişesiyle yatmasına mazeret yaratmak için çirkin ve sıkıcı olduğumu ima ediyorsan, sana şunu söyleyeyim, Regvidsen; kendisi, Arnæus, adam olduğunu düşünüyorsa, kendisine böyle yapmam için izin vermediğim sürece gidip Bremerholm Kalesi’nden suçluları alıp getirmezdi. Sana şunu söyleyebilirim, Danimarka’daki tüm lavanta kokularını güçsüz bir buhara dönüştürecek kadar pis bir çürümüş köpek balığı ve balina yağı kokusu yayan İzlandalı, kral hiçbir zaman onu yemeğe davet etmese de gerçek bir adam olan önceki kocam, bana bir erkeği nasıl memnun edeceğimi bildiğimi söylemişti. Peki, ben bu parayı, bu evi, bu at arabasını ve atları sunmasaydım benim kocam olacak

bu adam şimdi nerede olacaktı? Benden önce tek bir kitabı bile yoktu. Bu yüzden Kopenhag'a geldiği söylenen bu İzlandalı kadının nasıl biri olduğunu bilmeye hakkım var.”

“Kendisi zayıf.” dedi Jón Hreggviðsson.

“Ne kadar zayıf?” diye sordu kadın.

“Neredeyse ayna gibi, neredeyse bir hiç.” dedi Jón Hreggviðsson. “Daha önce gördüğüm hiçbir şeye benzermiyor.”

“O zaman neye benziyor?” diye sordu kadın.

Bir gözünü kapattı ve kadına dikkatle baktı.

“Saz denen bitki gibi; tüm bitkilerin en incesi ve en esneği.” dedi Jón Hreggviðsson.

“Şişman olduğumu mu ima ediyorsun?” dedi kadın. “Yoksa bu kadın bana karşı kullanılacak koz mu?”

“Azametli hanımım ve baronesim İzlandalı bir Bremerholmlünün gerçekte olduğundan daha fazla bilgi olduğunu düşünmemeli ve kendisinin beyinsiz saçmalıklarına gücenmemeli. Eğer sıklıkla Tanrı'ya ve insanlara zarar veren bu pasaklının ağzı olmasaydı, hanımefendinin saygıdeğer topuklarını öperdi.”

“Bu koz da neydi?” dedi kadın.

Jón Hreggviðsson: “Tek söylemek istediğim kırılmayan türden şeyler- kendi haline bıraktığınızda kendi kendisini düzelten şeyler; önceki kadar düzgün olurlar.”

“Cevaplamayı emrediyorum.” dedi kadın.

“Grindavíki Jón'a sorsanız daha iyi olur.” dedi Jón Hreggviðsson. “Kendisi bilgin biri ve aynı zamanda filozoftur.”

“Deli Joen Grindevigen.” dedi kadın. “İzlandalıların bilgin ve filozof olarak nitelendirdikleri kişiler Danimarka'da

köy ahmakları olarak adlandırılır ve onların kendi köylerinden bir adım dışarıya çıkması yasalara aykırıdır.”

“O zaman Jón Marteinsson’a sorun.” dedi Jón Hreggviðsson. “Kendisi İzlanda’da ve Danimarka’da ne tür kadınların olduğunu bilir, çünkü piskoposun kızlarıyla yatmıştı. Bu adamı asla ve asla başkasıyla kıyaslamazdım.”

“Benim evim bir Hristiyan evi; burada tavuk hırsızlarına yer yok.” dedi hanımefendi. “Eğer bana derhal bu kadınla ilgili söylenecek her şeyi söylemezsen sen de Jón Marteinsson’a gideceksin- o zaman o sana bakar.”

“Bu kadınla ilgili bildiklerim kendisinin Öxará’da beni baltadan kurtardığı ve Ólafsvík’te bir binek taşına bağladığından ibaret.”

“Parası var mı?” diye sordu kadın. “Nasıl giyiniyor?”

“Para mı dediniz? Danimarka’daki herhangi bir kadından çok daha fazla parası var.” dedi Jón Hreggviðsson. “İzlanda’daki tüm paraya sahip. Uzun yıllar öncesinden kalma gümüş ve altını var. Kraldan geri alabilirsin ya da alamasın, ülkedeki tüm arazilere ve onlarla beraber tüm kır evlerine sahip; ormanlar ve som balığı nehirleri, hanımefendi; dalgaların güçlü olduğu tüm bu sahiller. Eğer birinin testeresi varsa sadece bir ağacın gövdesinden kendi Konstantinopolis’ini inşa edebilir; sulak çayırlar ve sazlı bataklıklar; balık dolu derelerin olduğu dağlardaki otlaklar ve buz dağlarının tam karşısında otlak araziler; okyanus adalarının kıyı şeridinde o kadar çok deniz kuşu var ki kuş tüyü yorganın içinde dizlerinizin üzerinde yürüyerek geçersiniz, hanımefendi; girdaplı kuş uçurumları² denize dik uzanıyor ancak, bu, sahip olduklarının çok azı. Şimdi saymaya başlasam

2. Kuşların yuvalamak için kullandıkları yerler.

sonunu getiremem. Tüm varlığına mahkeme tarafından el koyulduğu gün en zengin kişiydi ve yolun kenarında otururken katil Jón Hreggviðsson ona bir rixdolar fırlattı. Nasıl giyinir? Kızıl alevin parladığı belinin etrafında altın bir kemer vardır, güzel hanımefendi. Peri kadının İzlanda'da her zaman giyindiği gibi giyinir. Siyah tüylü tehlikeli bir köpeğin ısırılmış bir halde yattığı yere maviye bürünmüş ve altın ve gümüşle süslenmiş bir şekilde gelir. Ancak, en iyi giyindiği zaman, yün çorap giydiği ve dilenci kadınlardan ve fahişelerden bir aba örtü aldığı zamandı; gözlerini, dünyadaki herkesin kendi yaptıkları kötülüklerin ağırlığı altında ezileceği gün İzlanda'ya hükmedecek olan o gözlerini, Jón Hreggviðsson'un üzerine çevirdiği zamandı.

XII

Bir sonbahar gecesinde, Goldsmithlerin Nyhavn'daki misafirhanesinde geçici olarak kalan bir hanımefendi ve hizmetçisi, ayrılmak için hazırlık yapıyordu. Uzak yerlerden halatla bağlanmış gemiler, dışarıdaki dar kanalda aheste aheste alçalıp yükseliyor, pruvaları tekrar sallanmaya başlamadan önce bir anlığına rıhtıma değiyordu. Hanımlar çantalarını, değerli eşyalarını ve elbiselerini kutulara ve sandıklara topladılar; hanımefendi her şeyi ait olduğu yere koymuştu ancak dikkati oldukça dağınıktı. Bir an ne yapacağını bilemediği bile olmuş ve o anda pencereden dışarı bakarak düşünceleri içinde kaybolmuştu. Orta yaşlı hizmetçisi de hanımının yaptıklarını yaptı. O an yapmakta olduğu işi bıraktı ve gizlice, tutkuyla hanımını izledi.

Sonunda bir şey hariç tüm eşyalar toplanmıştı. Pencere pervazının üzerinde, kırmızı ipek bir mendilin yarısına kadar sarılmış ve is lekesinden koyulaşmış eski ve buruşuk bir parşömen kitap vardı; bu kitap ölümlerinin üzerinden uzun yıllar geçmiş insanların yağlı elleriyle o kadar kirlenmişti ki yeryüzünde bu insanlardan geriye bu parmak izlerinin dışında bir iz kalmamıştı. Hizmetçi sürekli ve tereddüt ederek bu eseri eline alıyor, kırmızı ipeği beceriksizce açıp yeniden etrafına sarıyor ya da ilk olarak başka bir yere koyuyor ve daha sonra oradan en başta durduğu yere koyuyordu. Hanımı hala bu kitabın nereye gideceğini söylememişti; aslında tam olarak kitapla ilgili hiçbir şey söylememişti. Vakit geçmiş ve gece çökmüştü; sokaklar ıssızlaşmıştı ve gemilerin armaları etrafında ileri geri uçan martılar sayıca artmıştı ve hanımefendi hala dışarı bakarak pencere kenarında duruyordu.

Sonunda hizmetçi konuşmaya başladı: “Saat geç oldu ama dışarı çıkarak kitabı ait olduğu yere götürmemi ister misiniz?”

“Bu kitabın nereye ait olduğu hakkında herhangi bir fikrin var mı?” diye sordu hanımı alçak, kasvetli ve belirsiz bir tonda.

“İzlanda’dan ayrılmadan önce bu kitabın yalnızca bir yere ait olduğunu söylediğinizi hatırlıyorum; hmm; yalnızca bir adama.”

“Bu adam, o baharda, İzlanda’da bize ne kadar yakınsa, şimdi Kopenhag’ta bizden o kadar uzak.” dedi hanımefendi.

Hizmetçi birkaç küçük işle meşgul olurken başını kaldırmadan yanıtladı: “Merhum hanımım, sizin sevgili

anneniz, biz kızlara sürekli atalarınızla ilgili bir hikâye anlatırdı; bu hikâyedeki kadın, kendisi avludan çıktıktan sonra babasının düşmanı onu öldürmesi için peşine adam gönderse de, o adamı hiçbir erkeği öpmediği kadar candan öper ve ona herkese davrandığından daha cömert davranırdı.”

Snæfriður hizmetçisine bakmadı ancak, sanki düşündüğü şeyin içinde kaybolmuş gibi ilgisizce yanıtladı: “Benim destansı büyük büyükanmem düşmanına hediyeler verdikten sonra onu öldürmüş olabilir ancak, onu öldürttükten sonra hediye göndermedi.”

“Ama benim merhum hanımımın kızı henüz kimseyi öldürmedi,” dedi hizmetçi. “Ve bu şehirde son bir gece daha kalacağız, gece ise sona ermek üzere ve mevsim sonbahar olduğundan havanın nasıl olacağı da belli değil. Kısa bir süre sonra İzlanda’nın güneyinde kızgın nehirlerle benzeyen öfkeli denizde yol alacağız. Bu denizde yok olalım ya da olmayalım, zaman tükeniyor ve hanımefendi kendisine çeki düzen vermezse ve bu son geceyi iyi bir şekilde kullanmazsa kitabı, bu adamın kitabını, kendisine asla geri götüremeyecek.”

“Ne söylemeye çalıştığını anlamıyorum.” dedi hanımefendi ve şaşkınlık içinde hizmetçisine baktı. “Kanalın öbür tarafında bugün ve dün ve hatta ondan önceki gün akşama kadar, gece gündüz, ileri geri, aşağı yukarı koşturarak işini yapan gemi sahibinden bahsettiğini sanmıyorum?”

Hizmetçi bir şey söylemedi. Bir süre sonra açık bir sandığın üzerine eğilirken iç çekmeye ve hızlı hızlı solumaya başladı ve hanımı, kadına baktığında gözlerinden yaşlar aktığını gördü.

“Başardım, Amas, dostlarım Beyer ve Jón Eyjólfsson tarafından baharda Öxará’da mahkum edilecek.” dedi hanımefendi soğukkanlılıkla. “Kraldan gelen resmi belge bu sandığın içinde.”

“Henüz mahkûm edilmedi.” dedi hizmetçi. “Bu kâğıtlar bugüne kadar gelmemişti. Siz gidene kadar onlardan haberi olmayacak. Ona hediye bu gece verebilirsiniz.”

“Benden yirmi beş yaş büyük olmanıza rağmen, siz bir çocuksunuz, sevgili Guðriður.” dedi hanımefendi. “Gerçekten yazın buraya ayak bastığım andan itibaren ne için geldiğimi bilmediğini mi sanıyorsunuz? Bu adam gösterişe kanacak biri değil.”

“Bu yaz, bu kitabı İzlanda’dan niye getirdiğinizi en iyi kendiniz biliyorsunuz.” dedi hizmetçi.

“Eğer reddedilseydim ve hiçbir şey başaramadan İzlanda’ya geri dönmek zorunda kalsaydım kendisine bu hediyeyi vermiş olabilirdim.” dedi hanımefendi. “Ancak, zafer kazanan kişi yendiği kişiye hediyeler veremez. Sonunda kitabı neredeyse iblis Jón Marteinnsson’a veriyordum. Kendisi bugün sen yokken buraya geldi. Beni dolandırmaya çalıştı. Bræðratunga için ona teşekkür etmem gerektiğini söyledi.”

“Tanrı’m sen yardım et! Merhum anneniz buna ne derdi?” dedi hizmetçi gözyaşlarını silerken. “Eminim bu hödüğe hediye vermektense ölmeyi yeğlersiniz! Danimarkalıları eğlendirmek için sizin adınızı kim bilir Kopenhag’taki kaç belgeye koydu.”

“Bırakalım Danimarkalılar gülsün, sevgili Guðriður. Eski kitabı o sandığa koy ve iyice kilitle. Yarın yolculuğa çıkacağız, artık yatma vaktimiz geldi.”

Lambanın parlaklığı giderek azaldı ancak, ışığı tamamen kapatmadılar, hafifçe kısarak yataklarına gittiler. Sabah gideceklerdi. Odaları ikiye ayrılmıştı, en dıştaki odanın duvarları yarıya kadar yeşile boyanmış ahşapla kaplanmış ve kalan kısmı badanalanmıştı. Duvarlarda kabartmalı bronz kâseler ve renkli resimlerle süslenmiş sırlanmış tabaklar asılıydı; onlarla birlikte biri Romanyalı Yahudilerden dığeriyse Venedik'teki San Marco Bazilikası'ndan alınmış iki bakır levha vardı. Duvarın karşısındaki açık, boyalı bir dolabın raflarının üzerine tabaklar, kâseler, fincanlar ve yemekte kullandıkları diğerk tabak çanaklar dizilmişti. Hanımefendi yemekte ev sahibine katılmamış, yemeğinin odasına getirilmesini istemişti. Hanımefendinin kar beyazı örtülerle kaplı yatağı bir pencerenin altındaydı; hizmetçiye eşige yakın bir yerde bir kanepede yatıyordu.

Hanımefendi yatma vaktinin geldiğini söylese de pencerenin önünde düşünceler içinde kaybolmuş bir şekilde duruyordu; hizmetçi de hanımı yatmadan önce yatmayacağı için bu sırada meşgul olacak bir şeyler arıyordu. Vakit gece yarısıydı. Ortalık o kadar sessizdi ki kapı vurulduğunda ikisi de neredeyse sarsılmıştı. Uykulu gece bekçisi, hanımefendiye alt katta yabancı bir beyefendinin beklediğini ve Ekselanslarıyla konuşmak istediğini haber vermek için gelmişti.

Kadının yüzü birden solgunlaştı ve gözleri açıldı. “Git ve aradığı kişinin ben olduğumdan emin ol.” dedi kadın, “Eğer öyleyse, içeri al.”.

Tüm olanlardan ve uzak kalmak için sarf ettiği çabadan sonra adam Kopenhag'taki bu misafirhanede, hanımefendinin şehirdeki son gecesinde kapının önünde dururken

güzel bir havada kralın parkında gezinmek için kısa bir süre önce dışarı çıktığı zamanki gibi kendinden emin hissetmişti.

“İyi geceler.” dedi.

Şapkasını elinde tutuyordu. Adam hala eski hoş tarzıyla giyiniyordu ancak biraz daha şişmanlamıştı ve yüzünün hatları derinleşmiş, gözlerindeki parıltı aşırı çalışmaktan ve yorgunluktan dolayı sönmüştü. Özenle kıvrılmış gümüş rengindeki peruğu ısıldıyordu.

Hanımfendi pencerede dururken ziyaretçisinin selamına karşılık vermekte aceleci davranmadı, onun yerine hizmetçisine baktı ve:

“Alt kata aşçı arkadaşının yanına git ve ona veda et.”

Misafir, hizmetçi yanından geçip gidene kadar eşiğin ardında bekledi, daha sonra ilerleyerek odaya girdi. Kadın hiçbir şey söylemedi, ancak kapıya doğru gitti ve kapıyı kapattı, ileri doğru bir adım attı ve misafirini bir öpücükle karşıladı, daha sonra iki kolunu da boynuna sardı ve yüzünü adamın yanağına doğru yatırdı. Arnas, avucunu kadının solmaya başlayan uzun, güzel saçlarında gezdirdi. Kadın, misafirinin yüzüne bakmadan bir süre yüzünü göğsüne yasladı.

“Geleceğini düşünmemiştim, Árni.” dedi Snæfriður. “Ancak, bir şekilde geleceğini biliyordum.”

“Bazıları geç gelir.” dedi Arnas.

“Sana bir kitap vereceğim.” dedi Snæfriður.

“Tam bir Snæfriður davranışı.” dedi Arnas.

Snæfriður, Arnas’a kanepeye oturmasını söyledi. Daha sonra kitabın kırmızı ipeğe sarılmış bir şekilde durduğu sandığın kapağını açtı, kitabı çıkardı ve Arnas’a uzattı.

“Bu sevgili babamın en sevdiği kitabıydı.” dedi Snæfriður.

Arnas, özenle ve yavaşça kitabı ipek mendilin içinden çıkardı ve bu sırada Snæfriður da adamın her eski bir kitap eline geçtiğinde gözlerinde ortaya çıkan parıltıyı seyrediyordu.

Arnas birden örtüyü açmayı bıraktı, başını kaldırdı ve gülümsedi:

“Ben en sevdiğim kitabımı kaybettim.” dedi.

“Hangisi?” diye sordu Snæfriður.

“Birlikte bulduğumuz kitap.” dedi Arnas. “Jón Hreggviðsson’un evinde.”

Arnas, Skálða’yı nasıl kaybettiğini artık bu gerçeği kabullenmiş bir vaziyette üstünkörü anlattı.

“Onu kaybetmen korkunç bir şey.” dedi Snæfriður.

“En korkuncu da,” dedi Arnas, “bir adamın değer verdiği kitaplara sevgisini kaybetmesidir.”

“Bir adamın kayıp bir hazineye duyduğu sevginin, onu özlediği sürece devam ettiğini düşünürdüm.” dedi Snæfriður.

“İnsan özlemin ne zaman bittiğini tam olarak bilemiyor.” dedi Arnas. “Kendi kendine iyileşen bir yara ya da ölüm gibi. İnsan yaranın tam olarak kendisine ne zaman acı vermeyi kestiğini bilmiyor; ya da tam olarak ne zaman öldüğünü. Bir bakıyorsun yaraların iyileşiyor; bir bakıyorsun ölmüşsün.”

Snæfriður, ilgisiz bir şekilde Arnas’a baktı.

Sonunda: “Sende rüyasında arkadaşına görünen ölü bir adamın çehresi var. Bu çehre bir yandan o, bir yandan da o değil.”

Arnas gülümsedi. Ardından gelen sessizlikte tekrar kitabı açmaya başladı.

Açmayı bitirdiğinde ipek örtüyü bir kenara koyup başını salladı ve: “Bu kitabı biliyorum. Babana, bu sefil kanunnamenin karşılığında Öundurarfjörður’da Holt’u almayı teklif etmiştim- Germen toplumuyla ilgili var olan en önemli kaynak olduğu düşünülüyor, Frenk’lerin eski *Lex Salica*’sından¹ bile daha önemli. Evet, Maliye’nin benim tavsiyemi çatıdaki bir sızıntı kadar yararsız gördüğü zamanlardaydı. Eğer bu eski sefil şey için Holt’un yeterli olduğunu düşünmezse, babana Viðey’i² de önermeye niyetlenmiştim ancak, makul bir fiyata bir arazi elde etme şansı olduğunda bunu çok nadir reddeden biri olmasına rağmen İzlanda’daki arazilerin eski İzlanda yazmalarıyla kıyaslandığında hiçbir değeri olmadığını en az benim kadar iyi biliyordu; bu yüzden bu teklifime ikna olmadı. Daha sonra kendisine bir mektup yazdım ve bu harap kitap için onun hesabına Kopenhag’taki Lonca’yla birlikte hangi miktarda olursa olsun onun belirleyeceği kadar gümüş veya altın yatırmayı teklif ettim. Sonraki ilkbaharda bana hediye olarak kitabın gelişigüzel bir şekilde yapılmış nüshasını gönderdi -İzlanda’da hep böyle olurdu. Ya kâtip orijinal metni yanlış okumuş ya da atalarının hatalarını düzeltmeye çalışırken kendisine zorluklar çıkarmıştı. Bende zaten kitabın daha iyi yazılmış nüshaları mevcuttu.”

1. *Lex Salica* (Latince): Beşinci ve altıncı yüzyıllarda Fransa’daki Ren bölgesinde yaşayan halkla ilgili (veraset konusuyla ilgili) bir kanunname dir.
2. Viðey Reykjavík’in hemen kuzey sahilindeki Kollafjörður’da bir adadır. İzlanda’nın tarihi boyunca değerli bir yer olarak görülmüştür. Bu adada 1225-1539 yılları arasında Augustinusçu bir manastır vardı ve on sekizinci ve on dokuzuncu yüzyıllarda çeşitli İzlanda yetkililerinin resmi makamları burada bulunurdu.

“Hala İzlanda’nın yalnızca bu eski kitaplarda mı kaldığını düşünüyorsun?” diye sordu Snæfriður. “Biz, bu ülkenin sakinleri, senin kalbinde bir şekilde kurtulmak isteyeceğin bir sızı mıyız? Ya da belki de artık kalbinde bir yerimiz bile yoktur?”

Arnas: “Kuzey insanların ruhu İzlanda’nın kitaplarında bulunabilir, şu anda kuzey ülkelerinde ya da İzlanda’da yaşayan halkta değil. Öte yandan, bir keresinde kâhin bir kadın her şey sona ermeden çimlerde eski altın oyun parçalarının bulunacağı kehanetinde bulunmuştu.”³

“Bizi Jylland kırlarına göndereceklerine dair bazı konuşmalar duydum.” dedi Snæfriður.

“Eğer istersen, bunu önleyebilirsin.” dedi Arnas ve gülümsedi.

“Eğer istersem mi?” diye tekrarladı Snæfriður. “Sefil bir kadın ne yapabilir ki? Seni son gördüğümde Þingvellir’de bir dilenciydim.”

“Ben savunmasızlara hizmet ediyordum.” dedi Arnas. “Yolun kenarında oturduğunu gördüm-“

“-beraat ettirdiğin kişilerin paçavralarını giyerek.” diye ekledi Snæfriður.

Arnas hüzünlü bir şekilde başını kaldırmadan, eski bir sözden alıntı yapıyormuş gibi kendi düşünceleri içinde kaybolmuş bir şekilde konuşuyordu:

3. Çimlerde uzanan eski oyun parçalarının tanımı *Völuspá*’da bulunabilir (sayfa 137’deki dipnota bakın). Şiirde belirtilen “Altın Çağ”da *Æsir* (asıl İskandinav tanrıları) vakitlerini gömüler, aletler ve oyunlar yaparak, huzur içinde geçirirler; bu hoş zamanları Vanir’e (ikinci bir tanrılar sınıfı) ve daha sonra da devlere karşı yapılan bir savaşla bozulur. Devlerle yapılan savaş Ragnarök’teki dünyanın yok olmasıyla sonuçlanır ancak, bu olaydan sonra, dünya yeniden oluşmaya başladığında, çimlerde uzanan eski altın oyun parçaları bulunur.

“Yüceltmek istediğim alt tabaka nerede? Şimdi her zamankinden daha alçaklar. Peki, savunmak istediğim savunmasızlar? Artık iç çekişleri bile duyulmuyor.”

“Senin de Jón Hreggviðsson’un var.” dedi Snæfriður.

“Evet.” dedi Arnas, “Benim Jón Hreggviðsson’um var ve o sahip olduğum tek şey. Benden alınıp kış geçmeden asılması da muhtemel.”

“Ah, hayır.” dedi Snæfriður ve Arnas’a doğru biraz daha yaklaştı. “Jón Hreggviðsson hakkında konuşmama-lıyız. Onun adını söyleyerek bu bahsi açtığım için üzgünüm. Ev sahibini uyandıracam ve bir sürahi şarap iste-yeceğim.”

“Hayır.” dedi Arnas. “Ev sahibinden şarap isteme; hiç kimseden bir şey isteme. Burada birlikte oturduğumuz sü-rece hiçbir şeye ihtiyacımız yok, her şeye sahibiz demek-tir, her şeye.”

Snæfriður arkasına yaslandı ve sessizce son kelimeyi tekrarladı:

“Her şey.”

“Her durumda, hayatımızda sadece tek bir şey var.” dedi Arnas.

Snæfriður fısıldadı: “Tek bir şey.”

“Neden geldiğimi biliyor musun?” diye sordu Arnas.

“Evet.” dedi Snæfriður. “Bir daha benden ayrılmamak için.”

Snæfriður ayağa kalktı, sağlam ve orta boy demir zırhlı bir sandığa doğru ilerledi ve küçük bir uç bölümden üstün bir yetkili dairenin mührünün ekli olduğu dikkat çekici birkaç belge çıkardı.

Kuyruğundan fare tutar gibi belgeleri başparmağıyla işaret parmağı arasında tutarak Arnas'a uzattı.

"Bu bildirgeler," dedi Snæfriður, "bu emirler ve mahkeme celpleri, bu özel izin ve yetki belgeleri kibir ve ikiyüzlülükten başka bir şey değil."

Kralın mührü belgelerin birinden iple sarkıyordu ve Arnas, Snæfriður'a doğru giderek mührü avuçlarına aldı. El hareketleri, ipeksi ağlarından sarkan bir örümceği andırıyordu ve "İyi bir şey biliyorsan senin için iyi, kötü bir şey biliyorsan kötü olurlar." dedi.

"Buradaki işin başarıya ulaştı." dedi Arnas.

"Buraya seni bulma umuduyla geldim." dedi Snæfriður. "Başka hiçbir şey önemli değil. Şimdi bu çöpleri yırtıp atabilirim."

Arnas: "Bu senetlerin sağlam olması ya da parçalara ayrılması önemli değil. Danimarka Kralı'nın verdiği tüm bu emirler, bir sonraki meclis Öxará'da toplanana kadar İzlanda'da geçerli olmayacak."

"Bundan sonra hayaller ve masallarla yaşayacağımızı mı ima ediyorsun?" diye sordu Snæfriður ve yüzü parladı.

"İzlanda'nın kontrolü bana teklif edildi." dedi Arnas. "İzlanda'nın hâkimi olacağım ve sen de benim eşim olacaksın. Buraya tam olarak bunları söylemek için geldim."

"Ağır ihanet?" diye sordu Snæfriður alçak bir sesle.

"Hayır." dedi Arnas. "Kral İzlanda'yı satmak istiyor. Danimarka kralları her zaman bu ülkeyi satmak ya da para karşılığı rehin bırakmak istemiştir ancak, yalnızca yabancı prensler uygun alıcı olarak görülmüştür. Yani, şimdiye kadar. Hamburglu bazı Almanlar ülkeyi almak istiyor fakat insanların tanıdığı bir yönetici bulmadan ülkeyi kontrol

etme konusunda kendilerine güvenmiyorlar ve benim de bu adam olduğunu düşünüyorlar.”

Snæfriður birkaç dakika Arnas'a baktı.

“Ne yapacaksın?” diye sordu.

“Ülkeyi yöneteceğim.” dedi Arnas gülümseyerek. “Yapacağımız ilk şey Norveç'te IV. Haakon'la beraber anlaşma yapıldığı zaman oluşturulan hukuk temeline benzer bir temel üzerine insan haklarını yeniden tesis etmek olacak.”⁴

“Peki, yargı?” diye sordu Snæfriður.

“Görevlerimden biri Danimarka Kralı'nın görevlendirdiği tüm kişileri ortadan kaldırmak olacak. Naip Páll Bey ve Sulh Hâkimi Yardımcısı Jón Eyjólfsson da dâhil bazılarını sürgün edeceğim. Danimarka'nın yasama organlarını ortadan kaldırarak yeni baştan bir sistem kurmalıyız.”

“Peki, hükümet merkezini neresi yapmayı düşünüyorsunuz?”

“Sen neresi olmasını istersin?”

“Bessastaiðir.” dedi Snæfriður.

“Nasıl istersen.” dedi Arnas. “Saray yeniden inşa edilip imparatorluktaki her prensin sarayı gibi şaşalı bir şekilde yeni baştan kurulmalı. Taşlardan yapılmış bir kütüphane oluşturulmasını söyleyeceğim ve Danimarkalıların mahvederek sefaletle sürüklediği halkın çürüyen barakalarından topladığım tüm değerli kitapları ait oldukları yere kavuşturacağım.”

4. 1262 yılında, yıllarca süren iç huzursuzluklardan (neredeyse iç savaşla aynı derecede) sonra, İzlandalılar sonunda ülkelerinin kontrolünü Norveç kralı IV.Haakon'a (1217'den 1264'e kadar hüküm süren Hákon Hákonarson) bıraktılar; sonrasında bir anlaşma yapıldı ve kısa bir süre sonra yeni bir kanun, Járnsiða (Demirkenar) oluşturuldu (1271'de oluşturulan bu kanun daha sonra yerini 1281 yılında *Jónsbók* kanununa bıraktı.).

“Muhteşem bir ziyafet salonumuz olacak.” dedi Snæfriður.”Duvarlarda silahlar ve eski kralların kalkanları asılı olacak. Dostların akşamları meşeden yapılmış bir masanın etrafında oturacak ve bira içerek eski destanları anlatacaklar.”

“İzlanda’nın insanları artık ticaret yaparak geçimlerini sağlamaya çalıştıkları için cezalandırılmayacak.” dedi Arnas Arnæus. “Limanların etrafında yabancı ülkeler örnek alınarak oluşturulan ticaret merkezleri artacak ve bir gemi filosu balık tutmak için donatılacak. Eski İzlandalıların Jón Arason’ın ölümüne kadar yaptığı gibi, anakaradaki diğer şehirlere kurutulmuş balık ve yünlü mallar satacağız ve bu şehirlerden medeni insanlara yakışan eşyalar alacağız. Kayser, Danimarka Kralı’na doğru yumruğunu sallayacak ve Danimarka Kralı’nın adamlarının, Hólar’daki katedralden, Munkaþverá’daki, Möðruvellir’deki ve Þingeyri’deki manastırlardan çaldıkları eserleri İzlandalılara geri vermesini isteyecek. Danimarka Kralı’nın İzlanda kilisesinin çöküşünden sonra el koyduğu eski araziler geri alınacak. İzlanda’da, İzlandalı bilginlerin tekrar insan gibi yaşayacağı harika bir üniversite ve dernekler inşa edeceğiz.”

“Saraylar inşa edeceğiz.” dedi Snæfriður, “Vali Gyldenløve’in İzlanda’dan aldığı vergileri kullanarak Danimarka’da inşa ettikleri kadar güzel saraylar.”

Arnas: “Þingvellir’de görkemli bir mahkeme binası yükselecek ve kralın İzlanda’dan istediği ve cellâdın Jón Hreggviðsson’dan kesmesini istediği çandan daha büyük ve daha ahenkli bir çan asılacak.”

“Drekkingarhylur’un üzerinde parlayan soğuk ay ışığı, İzlanda’daki sefil kadınların tek merhametli avuntusu olmayacak.” dedi Snæfriður.

“Aç dilenciler artık Almannagjá’da adalet adına asılmayacak.” dedi Arnas.

“Hepsi bizim arkadaşımız olacak.” dedi Snæfriður, “Çünkü insanlar her şeyden memnun olacak.”.

“İnsanların memnun olduğu ülkede hiçbir suç işlenmeyeceği için Bessastaiðir’deki Þrælakista yıkılacak.” dedi Arnas.

“Biz beyaz atların üzerinde ülkeyi dolanacağız.” dedi Snæfriður.

XIII

Martılar uykudaki şehrin sokaklarının ve kanallarının üzerinde huzurlu bir şekilde dolanırken dışarıdan toynakların tıkırtısı, at arabası tekerleklerinin tıngırtısı ve en sonunda dururken çıkardığı tiz ses duyuldu. Kısa bir süre sonra biri gizli bir işaret verir gibi kapıya sessizce tıkladı. Üzerinde sadece bir gecelik olan Snæfriður eşikten doğru dışarı baktı. Saçı omuzlarından aşağı düşüyordu.

“Kapıya tıkladın ve hareket etmeden dışarıda duruyorsun.” dedi. “Neden içeri gelmiyorsun?”

“Rahatsızlık verebileceğimi düşündüm.” dedi hizmetçi.

“Kime?”

“Yalnız mısınız?”

“Bundan sana ne?”

“Çantaları almak için at arabasıyla Lonca’dan geldiler.” dedi hizmetçi.

“Tüm gece neredeydin sen, kadın?”

“Siz dün gece sevgili Trine’e gitmemi söylediniz.” dedi hizmetçi. “Tekrar içeri girmeye cesaret edemedim. Orada birinin olabileceğini düşündüm.”

“Ne demek istiyorsun? Burada kim olabilirdi ki?”

“Kimsenin dışarı çıktığını duymadım.”

“Kim ayrılabilirdi ki?”

“Ama kitabı almaya gelen adam?”

“Ne kitabı?”

“Sizdeki kitap.”

“Kimse kitabı almaya gelmedi, sandığa bakarsan dün gece koyduğun yerde olduğunu göreceksin.”

Hanımefendi hizmetçisine kanıt olarak göstermek için sandığı açtı ve tabii ki kitap bıraktığı gibi kırmızı ipeğe sarılı bir şekilde orada duruyordu.

“Kimse onun şimdiye kadar bir kitabı ardında bırakarak gittiğini duymamıştır.” dedi hizmetçi.

“Kimden bahsettiğin hakkında bir fikrim yok,” dedi hanımefendi.

“Ama dün gece bana gitmemi söylediğinizde eşikte duran adam!”

“Doğru, dün gece sana alt kata inerek arkadaşın olan ev sahibimizin aşçısına veda etmeni söyledim ancak, kimseye burada bir adamı gördüğünü söyleme; insanlar aklını kaçırdığını düşünebilir.”

Gün ağarmaya başladığında Slotsholmen’deki İzlanda Ticaret Şirketinin dev binalarının siluetleri belirmişti. İzlanda yük gemisi demirlemiş duruyordu; kralın, İzlanda’nın açlık yükünü hafifletmesini beklediği, hububat malzemeleriyle bugün ayrılacak olan gemiydi bu.

Goldsmithlerin evinin çalışanları, vakit çok erken olmasına rağmen ayaktaydı. Hizmetçiler hanımefendinin çantalarını at arabasına yüklediler ve ev sahibinin eşi, böyle gözleri olan bir kadının cehennem hunisinin buzun altında yandığı ülkeye gitmek için kışın Tanrı'ya emanet bir şekilde korkunç bir denizde yolculuk yapacak olmasına ağlayarak misafirinin yolculuk için giyinmesine yardım ediyordu.

Aynı sabah yargıç yardımcısı Arnas Arnæus, uzun zamandır kalktığından çok daha erken bir saatte kalkmış kütüphanesinde dolanıyordu. Bir hizmetçisini uyandırdı, şömineyi yakmasını ve kendisine sıcak bir çay getirmesini söyledi, daha sonra öğleden önce bir misafir beklediğini söyleyerek kütüphanenin tozunu almasını ve giriş salonuna çekidüzen vermesini istedi.

Tıraş olup peruğunu taradı ve soylu bir erkeğe yakışacak şekilde kremler sürdü ve kolonya döktü, daha sonra büyük bir pipoyu tütürerek gerçek bir İzlandalı gibi odada gezindi.

Kuşluk vaktine doğru bahçe kapısının önünde büyük, yabancı bir at arabası durdu ve arabadan oldukça geniş pelerinli dev gibi bir adam indi. Adam göbekliydi ve gıdısı omuzlarından aşağı sarkıyordu. Bu, Hamburglu Uffelen'di. Alman yargıç yardımcısının odası gösterildi ve adam kapıya geldiğinde başını eğerek selam vermeye başladı. Arnas Arnæus misafirini içeri davet etti ve oturmasını söyledi. Olağan hadiseleri birbirlerine anlatarak ve birbirlerini pohpohlayıcı övgü kelimeleri söyleyerek konuşmaya başladılar. Daha sonra ziyaretçi işine döndü. Daha önce yaptıkları anlaşmadan dolayı Arnæus'a,

özellikle ve bilhassa Ekselansları Danimarka Kralı'nın elçileri tarafından ısrarla Hamburglu tüccarlara devredilen adanın geleceğini etkileyecek olan teklifiyle bağlantılı olarak ülkesi İslandia ile ilgili söylediği koşullara vereceği yanıt için dönmüştü; İsveçlilerle savaş artık daha fazla ertelenemeyeceğinden şu anda acilen karar verilmesi gerekiyordu. Hamburglu tüccarlar bu ülkeyle ilgili çeşitli koşulları fırsat buldukça dikkatle incelemişler ve daha önceden yapılması üzerinde anlaşılan koşulları yineleyerek tekrar doğrulamışlardı; yalnızca ülkenin insanların güvendiği ve İslandia üzerinde idare sağlayabilecek bir İzlandalıyı ikna edebilirlerse adanın Danimarka Kralı'ndan alınmasını düşüneceklerdi. Kayser, özerk ya da yarı özerk olsun Kutsal Roma İmparatorluğundaki diğer pek çok ülke gibi bu ülkenin Yüce Majesteleri unvanını elinde bulundururken, İzlanda'nın başında olacak bu kişi İzlanda'da bir gün cumhuriyete dönüşmesini umdukları Kayser'in temsilcisi olarak hareket edebilecek biri olmalıydı. Uffelen, yargıç yardımcısının tavsiyesiyle hareket eden hem kendisinin hem de meslektaşlarının bu mevkiyi ve adanın yönetim sorumluluğunu kabul etmesi, için İzlandalılar arasında yargıçtan daha uygun ya da onun kadar uygun ama biraz daha istekli birini bulmaya çalıştıklarını söyledi ancak, böyle birini bulamamışlardı. Ülkeyi ne birkaç emekli Danimarkalı adli görevliye emanet edecekler ne de hizmetkârları olarak birkaç kültürsüz ve beceriksiz çiftçi takımını seçeceklerdi ve adadaki tüm önemli kişilerin Danimarka Kralı'na karşı yıllardır rüşvetle ve kazanç vaatleriyle daha da kuvvetlenen sakıncalı ve eski kafalı bir sadakatinin olduğunu çok iyi biliyorlardı. Öte yandan, Kilise Meclisinde yargıç yardımcısı olan

adamin bahsi geçen adanın kendi başlarına ahlak ve kültür standartlarını yükseltmeyecek kadar aciz ve güçsüz insanları arasında tanındığı ve insanların onu sevgili çocukları olarak gördüğüne dair doğrulanabilir raporlar almışlardı.

Alman'ın konuşması sırasında odada dolanan Arnas Arnæus Danimarkalı elçilerle henüz resmiyete dökülmesine de Yargıtay'daki çeşitli bakanların zihinlerindeki en önemli şey olan planı konuşup konuşmadıklarını sordu. Açlıktan ölmek üzere olan İzlandalıları Jylland kırlarına göndermek ve sonrasında boş ülkeyi satmak.

Uffelen, Hamburglu tüccarların bildiği kadarıyla böyle bir planın söz konusu olamayacağını, çünkü adadan kazançlı bir şekilde faydalanılabilmesi için gerekli insan gücünü kiralama ya da nakletme konumunda olmadıklarını söyledi. Biri ne kadar ararsa arasın İzlanda'da bulunabilecek herhangi bir insana ait eser yoktu ve diğer ırkların insanları bilmesede yerli sakinlerin ev yerine torf yığınının içinde ya da yerlerdeki çukurlarda yaşayabilme becerisi vardı; İzlanda'nın iklimine alışmamış herhangi bir insanın orada yaşamını sürdürmesi mümkün değildi. Hamburglu tüccarlar, İzlandalıların refahını artırmayı ve eski günlerde orada ticari girişimleri Hansa kontrol ederken moda olan yaşam tarzına eşit düzeyde bir yaşam tarzı geliştirmelerine yardım etmeyi amaçlıyordu.

Arnas Arnæus, Hamburglu tüccarların eğer hoşgörülü ve dürüst bir Alman bulunursa, bu Alman'ı İzlanda'nın valisi olarak görevlendirmenin akla yatkın olup olmadığını düşünüp düşünmediklerini sordu.

Uffelen bu soruya, Danimarka Kralı'nın İngiltere Kralı'na bahsi geçen adanın satın alınması için yaptığı ısrarlı tekliflere karşı olarak Sekizinci Hinrik ve danışmanları tarafından yazılan mektuplarda ve raporlarda da bulunabilecek olan eski cevapları verebileceğini söyledi. İngilizler, yabancı yetkililerin orada güvenle işlerini yürütmelerini sağlayacak şekilde korunmasının bile kendilerine aşırı masraf çıkaracağı bir ülkeyi satın almak gibi bir niyetlerinin olmadığını söylemişlerdi. Adanın tarihiyle ilgili yapılan ve İngiliz kralın danışmanları tarafından yürütülen bir araştırmaya göre, adanın yerlileri hoşlanmadıkları yabancı elçilere düzenledikleri barbarca saldırılarla ünlüydü. Bu durum, Danimarka Kralı'nın ülkeyi satmasında her zaman karşısına çıkan en büyük engel olmuştu. Uffelen, İzlandalı halkın herhangi bir duruşma ya da hukuki bir süreç yürütmeden infaz ettikleri ünlü yabancıların adlarını biliyordu; kralın temsilcileri, idari vekiller, valiler, piskoposlar ve bazıları soylu olan naipler. İzlandalı kadınlar sürekli bu tür saldırılara öncülük etmişlerdi. Uffelen, İzlandalı bir kadının Danimarkalı tanınmış bir soylunun on altı hizmetçisiyle beraber bir kazanda kaynatılmasını emrettiği zamanı da pekâlâ biliyordu. Danimarka Kralı bu cinayetin intikamını hiçbir zaman alamamış, hatta katilleri bile dava edememişti. Danimarka Kralı'na hizmet eden azametli bir Alman baron da Schalholt piskoposluğunun sebze bahçesine iki adım mesafede bir moloz yığının altında köpek gibi gömülmüş şekilde bulunmuştu. Arması hala Uppsala'daki bir katedralde asılı olan ünlü, onurlu bir İsveçli başpiskopos İzlanda piskoposu yapılmıştı ancak, İzlanda'nın ayaktakımı onu köpek gibi bir çantanın içinde

boğmuştu. “Biz Hamburglular,” dedi Uffelen, “kendi içimizde azametli bir kibir barındırmayız. Biz akıllı başında tüccarlarız, İzlandalılara karşı iyi niyetle yaklaşırız ve onlarla bir dostlarının aracılığıyla ticaret yapmak istiyoruz.”.

Konu bu noktaya geldiğinde Arnas Arnæus odada dolanmayı bıraktı. Almanya doğru bakarak olduğu yerde durdu ve:

“İzlanda’da temsilciniz olarak görev yapmamın imkânsız olmasının tek bir nedeni var. Şöyle ki, ülkeyi satmak için teklif yapan adam o ülkenin sahibi değil. Belki layık olmasam da, benden çok önce gelişen zorlu olayların ve kazaların bir sonucu olarak anavatanımın yöneticisi olan kral tarafından mevcut görevime atandığım doğrudur ve bu yüzden, haksız yere bu ülkeyi satacağı kişilerin ortağı olursam ikinci yapılacak hata ilkinden daha adice olurdu.”

Hamburglu beyefendi yanıtladı: “Efendim, yaşadıkları zamanda ve çağda kendilerince İzlanda’nın en önde gelen kişilerinden ikisi olan Piskopos Augmundus ve Piskopos Jona Aronis’in¹ takdire şayan bir hafızası olan Kayser’imiz, Beşinci Karl’a yazdığı mektupların Hamburg’ta gizli bir sandığın içinde olduğunu biliyor. O mektuplarda, bu piskoposlar o zamanlar İzlanda’dan taşınır malları ve değerli şeyleri çalmak ve İzlanda kilisesinin sahip olduğu arazileri devralmak için savaş gemileriyle paralı asker gönderen Danimarka Kralı’na karşı Kayser’imizin desteğini istiyor. Mektuplarında, Ekselansları İzlandalı

1. Augmundus: Ögmundur Pálsson (1475?-1541), Skálholt’un son Katolik piskoposu. Jona Aronis ise Piskopos Jón Arason’dur (Sayfa 26’teki dipnota bakın).

piskoposlar, Kayser'in kendilerini koruyacağını ve İzlanda'ya, ya Kutsal Roma İmparatorluğu içerisinde bir konfederatif devlet ya da tam yükümlülük ve haklarıyla birlikte Hansa'nın cumhuriyet ittifakının bir üyesi olarak, bir statü vererek, ülkelerini destekleyeceklerini umduklarını belirtiyorlardı. Sizin Alman himayesi altındaki göreviniz, yalnızca adalılar Danimarka Krallığının boyunduruğu altında tamamen çökmeden önceki gurur yıllarında, bu İzlandalı önemli düşkünlerin anavatanlarına karşı gerçekleştirdikleri çabaların devamı niteliğinde olacaktır."

Arnas Arnæus o zamanlar koşulların çok farklı olduğunu söyledi. Danimarka Kralı İzlanda'daki güçlü bir otoriter güce karşı savaş açmıştı; ülkede ve insanları içinde sağlam temelleri olan bir güç. Pek çok şekilde İzlanda'nın kendi geleceğini tayin etmesiyle eşdeğer ve eşanlamlı olan, ancak aynı zamanda Roma kilisesinin temsil ettiği Katolik Hristiyanlığın ayrılmaz bir parçası olan bir kurum, İzlanda kilisesi. Bu yüzden İzlanda kilisesinin, imparatorluğun temelleri ve doğası gereğince, Roma'daki kutsal mevkiin müttefiki olan, Alman Kayser'in taraftarı olarak hareket etmekten başka bir şansı yoktu. Danimarka Kralı, İzlanda kilisesini geçici bir merci olarak ortadan kaldırdığından ve onun yerine adının belirttiği gibi kilise hukukunu yağmalayarak onu çalmayı amaçlayan Lüteriye düşüncesini getirerek insanların kalplerindeki ahlaki bir merci olarak edindiği yeri yok ettiğinden, İzlanda'da artık böyle bir kurum yoktu. "Bu yüzden," dedi Arnæus, "gördüğünüz gibi İzlanda'da benim yeni bir yabancı derebeyinin hizmeti altına girmemi ahlaki olarak destekleyecek ya da yasal olarak bunu haklı çıkaracak herhangi bir güç, kurum, halk efkârı ya da başka türden herhangi bir destek yoktur."

Uffelen, İzlandalıların, tarihlerindeki en yüce İzlandalıların, Kayser Beşinci Karl'ın desteğini isteyen bu iki önemli adamın, Danimarka Kralı'nın temsilcileri tarafından tutuklandıklarını hatırlamak zorunda olduklarını söyledi- bu adamlardan biri, kör ve bir ayağı çukurda olan, yabancı bir ülkeye sürgün edilmişti, yetmiş yaşında olan diğeryse Danimarkalılar tarafından kendi ülkesine getirilerek infaz edilmişti.”

Arnas Arnæus: “Herr Uffelen! Bir yabancıнын İzlanda'da yaşanan olaylar konusunda bu kadar bilgili olduğunu duymaktan dolayı gerçekten etkilendim. Kurtarıcımız bizi pek çok sevgi hediyelerinden mahrum bıraktı, ancak bir kez olsun vatandaşlarımın hatırlama kabiliyetlerinden şüphe etmek zorunda kalmadım. Skálholt piskoposu Ögmundur ve Hólar piskoposu Arason'un kaderleri her bir İzlandalının zihninde yer edinmiştir ve yüzyıllar boyu da her zaman insanların zihinlerinde kalacaktır. Danimarka Kralı niyetlendiği gibi henüz bizi köle olarak satamasa da onun merhametli kalbinin İzlanda tarihinde ve gelecek zamanlardaki bilgilerde hak ettiği yeri alması için yeteri kadar şey yaşandı.”

“Elleriyle küçük bir hayvanı boğmaya çalışan bir adam eninde sonunda yorgun düşer. Hayvanı bir kol boyu uzunluğunda mesafede tutar ve boğazını elinden geldiğince sıkıca kavrar ancak, hayvan ölmez. Adama doğru bakar; pençelerini ortaya çıkarmıştır. Neşeli görünen bir trol gelerek özgür kalması için yardım teklif etse de hayvan hiçbir yardım beklemez. Onun tek umudu zamanın onun lehine ilerlemesi ve düşmanın gücünün tükenmesidir.”

“Tüm talihsizliklerinin ortasında küçük ve savunmasız bir ülkeye yeteri kadar güçlü bir düşman edinme

talihi verilse, tıpkı örneğimde hayvan için yaptığı gibi zaman gene o ülkenin tarafında savaşıacak. Eğer çok ihtiyaç duyduğunda trol korumasına boyun eğerse, tek bir ısırışta yenip yutulacaktır. Siz Hamburgluların biz İzlandalılara kurtusuz hububat göndereceğini, tartıların ve ölçeklerin ayarlarıyla oynayarak bizi kandırmaya vakit ayırmayacağınızı biliyorum. Ancak, İzlanda sahillerinde Alman balıkçı köyleri ve Alman pazar kasabaları kurulduğunda Alman baronlarıyla ve atlı askerleriyle dolu olan Alman kalelerinin de yükselmesi için ne kadar zaman geçmesi gerekecek? Daha sonra bu kadar ünlü kitapları yazan İzlandalıların kaderi ne olacak? Alman kuklası bir devletin şişman hizmetkârlarından başka bir şey olmayacaklar. Şişman bir hizmetkâr adam değildir. Yenilmiş bir hizmetkâr büyük bir adamdır, çünkü onun göğsü özgürlüğün yuvasıdır.”

XIV

Sonbahar boyunca ve sonraki kışta Arnas Arnæus artık kütüphanede eskisi kadar çok vakit geçirmemişti. Uzunca bir süredir erken kalkmaya özen gösteriyor, sabah ibadetiyle kuşluk vakti arasında işine başlıyordu. Ancak sürekli sabahlarının, sahip olduğu bin yıl ya da daha eski İzlanda yazmalarının içeriği, kökeni ve oluşumu konusunda gelecek nesiller için gerekli açıklamaları yapmaya yetmediğinden yakınıyordu. Bazı günlerde vakit öğleyi geçene kadar odasında çalışırken bulunmuyor, diğer günlerdeyse hiç ortalıkta görünmüyordu. Birisi nerede olduğunu sorduğundaysa çalışanları genellikle hasta

olduğunu ya da akşam geç yattığını ve uyumaya gittiğini söylüyordu. Bir ya da iki keresinde önceki günden beri eve gelmediğini ancak nereye gittiğinden emin olmadıklarını söylemişlerdi. Hem kilise mahkemesi, kilise meclisi, hem de üniversite için yaptığı resmi görevlere pek önem vermiyordu.

Eski eserler araştırmacısı Grindvicensis, çalışma odasında yalnız başına oturmuş, solmuş parşömen yazmalarını kopyalayarak geçimini sağlamak için çalışıyordu. Sıklıkla kendisini boş zamanlarında yazdığı ve İzlanda'nın inanılmaz doğal harikalarından, özellikle gizemli enerjisinden bahseden öğretici metinlerden aklına gelen çeşitli fikir ve kavramları gelişigüzel bir şekilde karalamaya mecbur hissediyordu. Bu işin yanında evi, Jón Marteinsson'a karşı koruma yetkisi de verilmişti ve bu görev kendisi için öylesine büyük bir sorumluluktaki ki gece gündüz hiç huzurlu kalamıyordu. Grindavíklinin vaktinin çoğu girişte ya da arka kapıda bir hisırtı ya da pencerenin dışında ayak sesleri duyup duymadığını kontrol etmek için masasından hızla koşmakla geçiyordu. Çoğu gece bu nahoş ziyaretçinin etrafta sinsice dolaştığı şüphesine kapılıyor ve ne elbiselerini çıkarıyor ne de üst kata yatmaya gidiyordu; onun yerine ya başının altına kalın bir kitap koyarak, Vatnsleysuströnd kıyısındaki Auðnir'den alman yün bir yorgana sarılıyor ve bir gözü açık uyuyor ya da İzlanda'nın sahip olduğu tek şey ve Kuzey ülkelerinin maneviyatı olan kitapların arasında uyanık bir şekilde uzanıyordu.

Bir akşam, Danca dili olarak da bilinen İzlandacanın, cennet bahçesinde hiç konuşulmadığını ancak, Büyük Sel sıralarında Yunanca ve Kelt dilinin bir karışımı olduğunu

savunan dil bilgisi üzerine yazdığı önemli eseri üzerinde çalışıyordu. Bu önemli bilim eseri üzerinde uyuklamaya başlamıştı ve biraz şaşırtıcı olsa da, masasında otururken üzerine yaslanmış, başını kollarının üzerine koymuştu. O akşam aralıklarla sulu kar yağıyor ve batıdan oldukça sert ve şiddetli bir rüzgâr esiyordu. Bir komşunun düzgün kapatılmayan bir kapısından tıngırtı geliyor ve yakınlardaki sokaklardan askerler evine giderken ya da kral gezinti yaparken at arabalarının boğucu toynak sesi ve tekerleklerinin tıkırtısı duyuluyordu. Etrafta şüpheli herhangi bir şey yoktu- ta ki birdenbire bahçeden bir yerden belli belirsiz ama aynı zamanda derin, boğuk ve ahenksiz bir inleme sesi gelene kadar. Grindavíkli irkilerek zıpladı ve tamamen ayıldı.

“Bu rüzgârlı havada ısınmak için bir kedi girmiş olabilir mi?” diye sordu eski eserler araştırmacısı gözyaşlarıyla. Bu endişesini yatıştırmak için annesinin dizinde yattığı zamanlarda öğrendiği eski bir ilahiyi söylemeye başladı:

“Ebediyen ulur ve kudururken şeytan

Sürünerek pis çukurunda

Hükmeder Tanrı'm cennete uzunca bir zaman

Arp şarkısını çalarken ve salınırken melekler havada.”

Kendisini kötü ruhlara karşı korumak için istavroz çıkardı ve hızlıca çalışma odasından çıkarak girişe doğru ilerledi, daha sonra kapıyı hafifçe araladı ve aralıktan dışarı baktı ve doğal olarak, görebildiği tek kişi yalan dolanlarıyla Jón Marteinsson'un ta kendisiydi.

Eski eserler araştırmacısı orada duran kişinin kim olduğunu gördüğünde kapıdan rüzgâra karşı tısladı:

“Abi, scurra.”¹

“Kopenhag yanıyor.” diye mırıldandı ziyaretçi ve rüzgâr ağzından çıkan kelimeleri alıp götürdü. Grindavíkli bu gibi zamanlar için bulundurduğu Latince tekerlemesine başlayacaktı ve ağzını daha yeni açmıştı ki bir rüzgâr fırtınası kapıdan içeri girerek kulağına ziyaretçinin sözlerinin bir kısmını getirdi. Jón Marteinsson, bir kez daha Jón Guðmundsson’u tamamen şaşırtmayı başarmıştı.

“Ne? Ne dedin?” dedi Jón Guðmundsson.

“Hiçbir şey.” dedi ziyaretçi. “Yalnızca Kopenhag’ın yandığını söyledim. Kopenhag’ta yangın çıkmış.”

“Bu durumda bu yangını sen çıkartmadıysan yalan söylüyorsun demektir, seni aşağılık iblis.” dedi Grindavíkli.

“Mesajımı Árni’ye ilet ve ondan bir destanın parçasını istediğimi söyle.”

“Önce sen bize *Skálda*’nın nerede olduğunu söyle. Eminim brennivín karşılığında İsveçlilere satmışsındır.”

Bu anda hava parladı; yangın çok uzakta olamazdı.

“Brennivín yok.” dedi Jón Marteinsson. “Ben de dışarıda duvarın kıyısında durup yangını izlerken üşüdüm. Vakit gece yarısını geçti. Árni’yi sormak için Altın Aslan’a gittim, ancak kızlar sabah burada at arabasında uyuduğu için gece evinde içmeye gitmiş olabileceğini söylediler.”

“Bir kez daha efendimin ve ustamın adını bu fahişelerle aynı cümlede kullanmaya cüret edersen bekçiyi çağırırım,” dedi eski eserler araştırmacısı.

“Orası o kadar kötü değil- kral bile oraya atıyla gidiyor ama Grindavík’ten geldiğin için sen daha iyi şeylere alışık olmayabilirsin.” dedi Jón Marteinsson.

1. Abi, scurra (Latince): Defol! Seni serseri.

“Kral atıyla gitmiyor; dört atlı bir at arabasıyla gidiyor.” dedi Grindavíkli adam. “Krala iftira atan seksen sopa darbesiyle cezalandırılır.”

Gökyüzündeki parıltı hala devam ediyordu. Batıya doğru bakıldığında yakındaki köşklerin çatıları ve Meryem Ana Kilisesi'nin gecenin kararlığındaki sönük kırmızı parıltılı kora karşı oluşan silüeti görülebilirdi.

Grindavíkli kapıyı dikkatlice kapattı ve anahtarı çevirdi. Haberleri vermek için hemen efendisine gitmek yerine Jón Hreggviðsson'un yattığı yere gitti, onu uyandırdı, derhal kalkarak bahçeye giderek Kopenhag şehrini ateşe veren ve şimdi de oluşan karışıklıktan yararlanarak ev sahibinden kitaplarını ve hanımefendiden tavukları çalmayı planlayan Jón Marteinsson'un başında nöbet tutmasını söyledi. Çiftçiye alevlerin Meryem Ana Kilisesi'nin üzerinde görüldüğünü söyledi.

Daha sonra Grindavíkli eve geri döndü ve merdivenlerden çıkarak yargıç yardımcısının yatak odasının önünde durdu. Kapı kilitliydi. Birkaç kez kapıya vurdu ve hiçbir cevap alamayınca anahtar deliğinden seslendi:

“Efendim, efendim! Jón Marteinsson geldi! Meryem Ana Kilisesi üzerinde alevler görünüyor. Kopenhag yanıyor!”

Sonunda anahtar deliğinde dönen bir anahtar sesi geldi ve kapı açıldı. Yatak odasında loş bir ışık yanıyordu. Arnæus uyku sersemi bir halde kapının eşiğinde durdu, üzerinde dün giydiği elbiseler duruyordu. Tıraşsızdı ve peruk takmıyordu. Yatak odasından alkol kokusu ve odaya yerleşmiş tütün kokusu yayılıyordu. Kapının önündeki

adama baktı, bakışındaki garip soğukluk ilk başta ya Grindavíklinin ne dediğini duymamış ya da mahiyetini henüz kavrayamamış olduğu izlenimi veriyordu.

“Efendim,” dedi Grindavíkli bir kez daha, “Jón Marteinsson şehri ateşe verdi.”

“Bundan bana ne?” dedi Arnas Arnæus karamsar kalın sesiyle.

“Kopenhag alevler altında.” dedi Grindavíkli.

“Bunun Jón Marteinsson’un yalanlarından biri olduğunu göremiyor musun?” dedi Arnas Arnæus.

Grindavíkli düşünmek için beklemeden yanıtladı: “Efendim, Jón Marteinsson’un hiçbir zaman yalan söylemediğini çok iyi biliyor.”

“Öyle mi?” dedi Arnas Arnæus.

“Öte yandan, şehri ateşe verenin kesinlikle onun olduğunu düşünüyorum.” dedi Grindavíkli adam. “Meryem Ana Kilisesi’nin ardındaki kızıl alevleri kendi gözlerimle gördüm. Jón Hreggviðsson’u uyandırdım ve Jón Marteinsson’u gözetlemesini söyledim.”

“Jón Marteinssonla ilgili saçmalıklarını da al ve dışarı çık.” dedi yargıç yardımcısı ve kapıyı kapatmaya başladı.

“Kitaplar, kitaplar...” diye kekeledi Grindavíkli adam. Sesi tizleşmiş ve gözlerinden yaşlar akmaya başlamıştı. “Tanrı aşkına ve İsa adına! kıymetli membrana, İzlanda’nın hayatı!”

“Kitaplar,” dedi Arnæus, “onlarla ne yapmayı düşünüyorsun? Kıymetli membrana bırak ne olursa olsun.”

“Kitaplar yanacak.” dedi Grindavíkli.

“Bu gece değil,” dedi Arnas Arnæus. “Yangının Meryem Ana Kilisesinin diğer tarafında olduğunu söylememiş miydin?”

“Ama rüzgâr batıdan esiyor, efendim. Kitaplar içinden en değerlilerini derhal kanalın üzerinden güvenli tarafa götürmem gerekmiyor mu?”

Arnas Arnæus: “*Skálða* hırsızların elinde ve bana hediye olarak verildiği halde sulh hâkiminin kitabını da ardımda bıraktım. Şimdi en iyisi her şeyi tanrılara bırakmak olacak. Yorgunum.”

“Eğer yangın Meryem Ana Kilisesi’ne ulaşırsa, bizden yalnızca birkaç adım mesafede olacak.” dedi uşak boyun eğmemeye çalışarak.

“Meryem Ana Kilisesi’nin yanmasına izin vereceğiz.” dedi Arnas Arnæus. “Yatağına git ve uyu.”

XV

Yangın tam olarak çarşamba akşamı saat dokuzda, Vesterport’da başlamıştı. Sebebinin ise mumla oynayan bir çocuğun dikkatsizliği olduğu düşünülüyordu. İtfaiye ekibi çabucak olay yerine gelmişti ancak, şiddetli rüzgârlar nedeniyle yangın o kadar hızlı yayılmıştı ki yapabilecekleri hiçbir şey yoktu; yangın dar sokaklar boyunca bir evden diğerine sıçramıştı. Yangın başta duvar boyunca kuzeye doğru bir rota izlemiş ve şehri çaprazlama geçmişti. Saat on civarındaysa rüzgâr yön değiştirmişti ve yangın Vestergade ve Studiestraede boyunca şehri sarmıştı; şimdiyse

o kadar şiddetli devam ediyordu ki hiçbir insan gücü onu kontrol edemezdi. Civarda çıkan diğer yangınların sebepleri henüz anlaşılamamıştı, örneğin o gece geç saatlerde Nørregade'de bir bira fabrikasında çıkan yangın; bu yeni alevler de her iki yönde çabucak yayılmış ve itfaiye ekiplerinin işini daha da zorlaştırmışlardı. Perşembe sabahı şafak vaktinde Nørregade'in her iki tarafındaki evler de yanıyordu; artık rüzgâr kuzeyden esiyordu ve alevleri şehrin güneyine yönlendiriyordu. Vestergade'deki yangın o zamana kadar Gammeltorv'a kadar tüm sokağı ve mahalleyi yakıp yıkmıştı. Aynı sulara yangın, piskoposun malikânesine kadar ulaşmıştı ve oradan da Azir Petrus Kilisesi'ne sıçramıştı. Ne yazık ki şehirdeki pek çok kişi Tanrı'nın, kiliseleri koruyacağını düşündüğünden tüm eşyalarını oraya götürmüşler ve kiliseyi tutuşabilecek maddelerle doldurarak yangının daha da körüklenmesine neden olmuştu. Sabah saat on civarında, hem belediye binası hem de yetimhane birlikte yanmıştı; yetimhanedeki çocuklar kralın ahırlarına götürülmüş, oradaki atlar da Frederiksberg'e alınmıştı. Saat on bir sularında yangın Meryem Ana Kilisesi'ne ulaşmıştı. Orada toplananlar yangının geldiğini göremeden kilisenin yüksek kulesinden bir duman bulutu fışkırdı ve hemen ardından dev gibi alevler yükseldi; kısa bir süre sonra kule ve tepesi birlikte yıkıldı. Aynı zamanda hem üniversite hem de Meryem Ana Okulu yanıp kül olmuştu ve böylece yangın âlimlerin yaşadığı mahalleye ulaşmıştı. Öğleden sonra saat üçte, başkentin çeşitli görkemli ve asırlık binaların ve köşklerin alevler tarafından yok edildiği ve aynı şekilde öğrenci yurdu ve üniversitenin de ortadan kalktığı görülüyordu. Yangın gün boyunca devam etti. Akşamın ilerleyen saatlerinde Kutsal Üçlü Kilisesi alev almış

ve kısa bir süre sonra da üniversitenin mükemmel ve yeri doldurulamayacak kütüphanesi de aynı kaderi paylaşmış, bunu Kutsal Üçlü Kilisesi ve asil organı takip etmişti. Sonraki gece boyunca Købmagergade'de yangın devam etti ve daha sonra şehrin alçak kısımlarında Gammelstrand'a kadar ulaştı ve orada nihayet kanaldan alman suyla söndürüldü.

Şehrin sakinleri, İzlanda'da çoban çocuğa vermek için közün üzerinde pişirildiği sırada çürük yumru balığının içinden bir sürü kurt çıktığında olduğu gibi panik içinde sokaklarda koşturuyordu. Bazı insanlar çocuklara sarılmış, bazıları içinde çeşitli eşyalarının olduğu çantaları taşıyordu, diğerleriyse çıplak ve mahcup, aç ve susamıştı ya da bilinçlerini kaybetmiş, avazları çıktığı kadar bağıryor ve ağıtlar yakıyorlardı. Kadının biri maşası dışında hiçbir şeyini kurtaramamıştı ve çırılçıplak bir halde sokakta duruyordu; pek çok insan koyun gibi duvarların üzerinde ve etrafında, kralın parkında şiddetli yağmurun ve rüzgârın altında uzanıyordu. Yüce Majesteleri perişan halkının ıstırabına ve sefaletine acımasaydı pek çoğu belki de yattığı yerden hiç kalkamamış olacaktı. Merhametli Majesteleri insanların ağlayarak yerlerde uzandığı yerlere bizzat gitti ve her gittiği yerde insanlara ekmek ve bira dağıtılmasını sağladı.

Yangının ikinci gününde sabahın erken saatlerinde birkaç İzlandalı, Arnas Arnæus'un evinde toplandı. Bunların arasında beyefendilerin üniversitede okuyan oğulları ve birkaç yoksul çiftçi çıraklarıyla beraber bir de meteliksiz bir denizci vardı. Yargıç yardımcısını çağırıttılar, yangının hızlıca Meryem Ana Kilisesi'ne

ilerlediğini bildirdiler ve bilinen önemli İzlandaca kitapların kurtarılması için yardımlarını teklif ettiler ancak, Arnas, yangının çok yakında söndürüleceğini söyleyerek yardımlarını reddetti; kendilerine bira ikram etmeyi tercih ediyordu. Adamlar huzursuzdu ve hiçbir şey içmek istemiyorlardı, buna rağmen bilgin soyluya baskı yapmak için yeterli kararlılığa sahip değildiler ve keyifsiz bir şekilde evi terk ettiler ancak, fazla uzağa gitmediler ve yargıç yardımcısının evinin etrafında dolandılar; yangının sıcaklığını hissediyorlar ve ateşin evden eve sıçrayarak daha da yaklaşmasını seyrediyorlardı. Sonunda alevler Meryem Ana Kilisesi'nin kulesinde belirdiğinde ve çatısını kapladığında adamlar Arnæus'un evine geri döndü ve alçakgönüllülüğü bir kenara bırakarak arka kapıdan hızlıca eve girdiler ve mutfaktaki dehşete düşmüş hizmetçilerin yanından geçerek Grindavíkli Jón Guðmundsson'un gözyaşları içinde Latince bir ilahi kitabından ilahi okuduğu kütüphaneye kadar geldiler. Adamlardan biri ev sahibine bakındı ve onu odasında pencerenin önünde bir kürsünün üzerinde yangını seyrederken buldu. Adam kendisinin ve arkadaşlarının yardım etmek için geldiğini söyledi. Şimdiye kadar evin hanımı ve hizmetçiler mobilyaları kurtarmak için bir koşuşturmaca içerisindeydi. Sonunda Arnæus'un aklı başına geldi ve adamlara istediklerini ve kurtarabildikleri her şeyi kurtarmalarını söyledi.

Kütüphanedeki raflar dört duvar boyunca yerden tavana kadar uzanıyordu ve buna ek olarak da iki yan bölmede de muhafaza edilen kitaplar vardı. İzlandalılar ilk olarak bu kitaplara yöneldiler, çünkü herkes kütüphanenin hazinelerinin bu iki köşedeki kilitli

dolaplarda tutulduğunu biliyordu. Ancak şimdi, kâbus gibi felaketle yüz yüze gelmişlerdi. Dolapların anahtarları yoktu. Arnæus anahtarları aramaya gitti. O zamana kadar alevlerin sıcaklığı evin duvarlarından içeri kadar girmişti ve adamlar yargıç yardımcısı anahtarları bulamadan alevlerin evi yutacağından korktuğundan ellerine sopa olarak ne geçtiyse onunla dolapları açmaya çalıştılar. Dolapları parçalayarak açtıklarında yargıç yardımcısının kâtibinden en değerli kitapların hangilerinin olduğunu söylemesini istediler, daha sonra eski İzlandalıların ve Norveç krallarının elle yazılmış hikâyelerini içeren bu en ünlü yazmaları ellerine doldurarak dışarıya taşıdılar. Bir seferden fazla kitap taşıyamadılar. Tekrar eve girip biraz daha kitap aldıklarında yangın eve girmişti. İki yan bölmeden de mavi bir duman yükseliyordu ve hemen sonrasında dumanın içinden hafif bir alev parçası yükseldi. Adamlar yanıp kül olmadan ana okuma odasındaki raflardan alabildiklerini almak istiyorlardı ancak, dolabın anahtarlarıyla birlikte dönen Arnas Arnæus alevlerin içinde durmuş, gelmelerini önlemek için adamlara eliyle işaret yapıyordu. Dalganın dik kayalara çarptığı ya da mantar denen bitkinin çabucak kök bağlaması ve hızla her yöne yayılması ancak ilk ekildiği yerde solması gibi alevler de salonun duvarlarını saran değerli kitap sırtının üzerine yayılmıştı. Arnas Arnæus eşikte, İzlandalılar da umutsuz bir şekilde onun arkasında giriş salonunda duruyordu. Daha sonra Arnas adamlara döndü, alevler içindeki kitap raflarının üzerindeki girişi işaret etti ve gülümseyerek:

“Böyle kitaplar bir daha hiçbir yerde, kıyamet gününde bile bulunamayacak.”

XVI

Vakit geceydi. İzlandalı iki Jón, yanan bir şehrin sokaklarında yalpalayarak ve savrularak yürüyordu. Bilgin Grindavíkli, bir çocuk gibi kendi kendine söyleniyor, Reinli diğer Jón da ardından sessizce ve ağır adımlarla geliyordu. Kopenhag yangını neredeyse ayaklarının altındaydı ve bu yüzden Nørreport yönünde ilerlemek zorundaydılar. Alev denizi dehşet içindeki halkı çılgın silüetlere, etten hayaletlere dönüştürmüştü.

“Ne diye mızımızlanıyorsun?” dedi Skagili adam, bilgin adama saygılı bir şekilde hitap etmeye özen göstermeden. “Kopenhag için yas tutuyor olamazsın.”

“Hayır.” dedi bilgin. “Bu şehir, sefil halkımın kanlarıyla inşa edilen bu şehir, zaten yok olmaya mahkûm. Şimdi Tanrı’nın adaleti yerini buluyor.”

“Peki, o zaman sanırım ona şükretmeye başlayabilirsin.” dedi Jón Hreggviðsson.

“Senin gibi cahil olmak için neler vermezdim, Hreggviðsson.” dedi bilgin.

“Sizin paçavralarınız yansa bile dünyada yeteri kadar kitap kalacak zaten, eğer bunun için ağlıyorsan,” dedi çiftçi.

“Hayatım boyunca üzerinde çalıştığım eser bile yok olacak olsa,” dedi eski eserler araştırmacısı, “kırk yıldır gündüz işimi yaptıktan sonra çoğunlukla geceleri özenerek

bir araya getirdiğim tüm bu metinleri bu alevler tüketecek olsa bile, gene de ebediyen zavallı bir adamın kitapları için ağlayacağım. Onun biz konuşurken bile yanmaya devam eden kitapları, Büyük Sel'den kökenlerini terk ettikleri ve Germen bir havaya büründükleri zaman kadar Danimarka dili konuşan kuzey insanların hayatını ve ruhunu içerir. Ağlıyorum, çünkü artık Danca yazılmış hiçbir kitap olmayacak. Kuzey ülkeleri artık ruhsuz kaldı. Efendimin kederine ağlıyorum.”.

Yoldan geçenler konuşmalarından bu adamların yabancı olduklarını anlayabiliyordu ve İsveç ajanları olduklarını düşündüklerinden onları asmak isteyen biri çıkabilirdi.

Birden frak giyen ve silindir şapka takan, sırtında çanta taşıyan bir adamla karşılaştılar. Jón Hreggviðsson adamı sıcakkanlı bir şekilde selamladı ancak; Grindavíkli bilgin adamı fark etmemiş gibi davrandı ve gözyaşları içinde yoluna devam etti.

“Hey sen Grindavíkli budala!” diye seslendi Jón Marteinsson arkasından.

“Bira ve ekmek istemiyor musun?”

Gruba yeni katılan üçüncü Jón, nereye giderse gitsin her zamanki gibi kurnazdı. Nørrevold'da bile bir adama bira ve ekmek temin edebilecek bir kadın tanıyordu.

“Ancak, sana şunu söyleyeyim ki,” dedi, “senin için getireceğim biranı içerken dövülmüş bir köpek gibi bana bakmazsan geri alırım.”.

Adamları tanıdığı hizmetçinin mutfağına götürdü ve bir yere oturmalarını söyledi. Jón Hreggviðsson dudak

büktü ve birkaç farklı şekilde yüzünü buruşturdu, ancak Grindavíkli başını kaldırmadı.

Kadın Kopenhag'taki yangından oldukça etkilenmişti ve Tanrı'ya feryat ederek merhamet diliyordu, ancak Jón Marteinsson kadının kolunu tuttu, kollarının üzerindeki bir noktayı hızlıca çimdikledi ve:

“Bu ihtiyar çiftçilere sefil masrapalarda yavan bira ve kalay kadehlerde brennivín ver; ama bana mümkünse gümüş bir kapağı olan ve Luther'in müstehcen şiirlerinin yazılı olduğu sırlı bir sürahide taze Rostocker birası ve gümüş bir kadehte brennivín ver.”

Kadın, adama bir tokat attı ancak, hafifçe neşelendi.

“Delikanlıları neşelendir ve bize bir yalan söyle.” dedi Jón Marteinsson. “Ve bize ekmek ve sosis getir, güzel kadınınm.”

Adamlar biralarına yumuldu.

“Tanrı'nın kralımıza sunduğu imtihanlar,” dedi kadın ekmeği alırken, “gerçekten çok korkunç.”

“Boş ver kralı.” dedi Jón Marteinsson.

“Siz İzlandalılar çok kalpsizsiniz.” dedi kadın.

“Ona bolca tütsülenmiş balıkyağı koy.” dedi Jón Marteinsson.

Açlıklarını giderdikten sonra konuşmaya devam etti:

“Artık ihtiyar Ármí gitti ve İzlanda'nın tüm kitaplarını yaktı-“

Grindavíkli bilgin gözyaşlarıyla dolu gözlerini doğrudan düşmanının yüzüne çevirdi ve yalnızca bir kelime söyledi: “Şeytan.”

“-tabii benim zamanında kurtarmayı başardıklarım ve İsveç kontu du Bartelskiold ve erkek kardeşlerine getirdiklerim dışında.” dedi Jón Marteinsson.

“İzlanda'nın kitaplarına Batı Gotlandlı diyen adamlarla işbirliği yaptın,” dedi Grindavíkli.

“Çantamın dibinde Jón Marteinsson'un adının, dünya var oldukça unutulmamasını sağlayacak bir şey var.” dedi diğeri.

Kısa bir süre hiçbir şey söylemeden yiyip içtiler, yalnızca Jón Marteinsson'un ağzı lokmalarla dolu adamların arasındaki kadına çapkınca iltifatları vardı. Grindavíkli bilgin ağlamayı kesmişti ve burnunun üzerine reçel bulaşmıştı. Maşrapalarını yalayıp yuttuktan sonra, Jón Hreggviðsson oldukça sarhoş olmuştu ve avazı çıktığı kadar bağırarak *Eski Pontus Türküsü'nden* bir dörtlük söylemeye başladı.

Yiyip içmeyi bitirdiklerinde ve eğlence giderek azaldığında, partinin ev sahibi Jón Marteinsson misafirlerinin ayakkabılarına bakarak durumlarını değerlendirebilmek için çabucak ve sinsice masanın altını gözetlemeye başladı. Herkesin tahmin edebileceği gibi tipik İzlandalıydılar. Ceketlerinin düğmelerini de inceliyordu. Ne pirinç ne de gümüştü, yalnızca kemik parçaları. Jón Marteinsson, kadına kendilerine kart ya da zar ödünç vermesini istedi. İki misafir de ev sahibinin davetini barbut oyununa çevirmek istediler ancak, Jón Hreggviðsson bilek güreşi bile olsa yapacağını söyledi. İhtiyar bir bunağın teki olsa bile, hala Jón Marteinsson'un onu yerinden kaldırması için göndereceği her bir adamı def edebilecek güçte olduğunu söyledi. Düztabanlı ve çarpık

bacaklı kadın, yüzü ağlamaktan şişmiş vaziyette sobanın başında duruyor ve üç adamı seyrediyordu. Kısa bir süre sonra bu adamların ne tür insanlar olduğunu anladı, daha sonra kralın talihsizliğine yas tutmayı bıraktı ve bu akıl hastası İzlandalıların insanoğlu olmaktan her zaman uzak olacaklarını ve onlara serçe parmağını bile uzatanların buna pişman olacağını söyledi. Etraflarında şehir yansa ve cehennem çukuru ayaklarının altında açılsa bile, tüm dünya yok olsa bile, dedi kadın, bu adamların yalanları ve üçkâğıtlıkları aynı kalırdı. Jón Marteinsson, kadını tekrar çimdiklemeye çalıştı ancak, kadının gerginliği azalmadı ve bekçi amirini çağırtacağını söyledi.

Jón Marteinsson bu durumda çantasını açarak içindekileri misafirperverliğinin karşılığı olarak vermekten başka yapacak bir şey kalmadığını söyledi; büyük ve çok eski parşömen bir yazma çıkardı ve kadına uzattı.

“Bununla ne yapacağım?” dedi kadın, hanın kömür sobasının donuk ışığı altında aşağılayıcı bir şekilde bu kararmış, eski püskü ve buruşmuş deri yamalara bakarak. “Bunu kazanımın altındaki ateşi yakmak için bile kullanamam. Eminim veba da kol geziyordur bu şeyde.”

İki Jón gözleri açılmış bir şekilde kitaba baktılar. Biri önünde duran, ustasının kayıp olan en önemli hazinesini seyrediyordu ve diğeri gördüğü şeyin Reinli mübarek annesine ait olan parşömen sayfaları olduğuna emindi. Bu *Skálda*'ydı. İkisi de hiçbir şey demeden eğildiler ve ayakkabılarını çıkardılar.

XVII

Alþingi, Jón Hreggviðsson'u vaktiyle davasıyla ilgili yayınlanan kraliyet yetkisinde yer alan Yüksek Mahkeme başvurusunu gizlediği için Bremerholm'de hapse mahkûm etti. Arnæus bir yandan adamın davasının Yüksek Mahkeme önünde yeniden görülmesi için gerekli düzenlemeleri yaparken bir yandan da kendisini kaleden kurtarmıştı. Davası Kopenhag'ta geçici olarak bulunuşunun ilk kışından yazına kadar bir kez daha görüldü. Neredeyse tüm davalar çiftçinin gıyabında görülmüştü, yalnızca bir kez yargıcın huzuruna çağrıldı. Eski suçlamalarda verdiği tüm yanıtları tekrarladı; hiçbir şeyi inkâr edecek halde değildi. Biçareliğini mahkeme huzurunda insanlara nasıl göstereceğini çok iyi biliyordu. İhtiyar, ak saçlı bir köylü omuzları sarkmış bir şekilde duruyor, yetkililerin korktuğu gibi kendisini masum bir insan yapan uzun bir süre önceki kazadan dolayı yapmak zorunda olduğu büyük ve zorlu yolculukların üstesinden gelmiş bir halde uzak bir ülkedeki yabancı yargıçların önünde titrerken gözlerinden yaşlar akıyordu.

Dava uzadıkça uzadı; uzamasının sebebi Danimarka'da Akranesli bir çiftçinin kaderine duyulan bir ilgi değil, yönetim içinde pek çok bakımdan şekilde eşit güçte olan iki karşıt grubun arasında yürütülen ve çatışmanın önemli bir parçası olan bir dava olmasındandı. Arnæus, Jón Hreggviðsson adına davayı açan kişi olarak görev

yapmıştı ve her zaman Danimarka mahkemelerine karşı İzlandalıların gücü olan inatçı mantığını ve bilgin yönünü kullanmıştı. İddianamelerin uzun süredir hükümsüz, dayanakların basmakalıp olduğu ve suçluya karşı hiçbir kanıtın hukuken kabul edilebilir olmadığı bu tür davalarda, Arnæus'un adli süreçte davacının savlarını ve kanıtlarını aydınlatmak ve çürütmek için ilmini ve mantığını kullanması her zamankinden daha kolaydı. Hem eski hem yeni, hem lehteki hem de aleyhteki mahkeme belgeleri o kadar birbirine karışmıştı ki kesin olan bir şey varsa o da, Yargıtay'ın bu belgeleri İzlandalıların şeytani eğilimlerinin vücut bulmuş hali olarak gördüğüydü. Bunun yanında bu belgelere bakarak herhangi biri daha önce bahsi geçen Regvidsen'in yirmi yıl önce İzlanda denen bu karanlık ülkede karanlık bir sonbahar gecesinde karanlık bir bataklıkta, cellâdını öldürüp öldürmediğiyle ilgili gerçeği öğrenebilmesi imkânsız gibiydi.

Yazın bir süre davanın genişleyerek devam etmesi, bu savaş alanındaki iki rakibin daha fazla çabalaması ve eski karışıklıkların asla aydınlatılamayacak dolaşık bir yığın halini alması muhtemel görünüyordu. Bunun temel sebebi, İzlandalı Sulh Hâkimi Eydalín'in kızının Jón Hreggviðsson'un davasının merhum babasının bir yargıç olarak dürüstlüğünü belirlemede bir mihenik taşı olmasını istemesiydi. Bu karmaşıklık bir süre böyle devam etti, ta ki kral iki davanın ayrı ayrı görülmesi emrini verene kadar. Yüksek Mahkeme, en başta planlandığı gibi, Reinli çiftçinin davasında karar verecekti ancak, Temsilci Mahkemenin merhum Eydalín'e karşı aldığı sert kararlar ve diğer birkaç yetkililer İzlanda'nın Öxará'daki Yüksek Mahkemesi önünde tartışılacaktı.

Artık ilkbahar yaklaştığı ve yangından sonra Kopenhag'ta hayat normale dönmeye başladığı için pek çok insanın, en önemsizi de İzlandalıların, inanmakta zorluk çekeceği haberler geliyordu. Oldukça küçümsenen Skagili Joen Regvidsen'a karşı açılan bitmez tükenmez davada Majesteleri'nin Yüksek Mahkemesi sonunda bir karar vermişti. Sulh hâkiminin sunduğu ve ihtiyarın cellât Sívert Snorresen'i öldürdüğünü belirten eski suçlamada kesin bir kanıt olmadığından çiftçi beraat etmiş ve bunun üzerine davasıyla alakalı birikmiş diğer cezaların ağırlığından kurtularak Majesteleri'nin İzlanda ülkesine dönmekte özgür olduğu söylenmişti. Bir ilkbahar gününde artık kalabalığın ortasında Laxagade'de yaşayan Arnas Arnæus, oduncusunu çağırarak ona bir ceket, binici pantolonu ve bot vermiş, son olarak da ak düşmüş başına bir şapka koyarak Dragør'a gideceklerini söylemişti.

Bu Jón Hreggviðsson'un arabacıyla beraber ön tarafa oturmak zorunda kalmadan yapacağı ilk yolculuktu. At arabasında Grindavíklinin yanına ve yol arkadaşlarına enfiye dağıtan ve onlarla hoş ama oldukça ilgisiz bir şekilde sohbet eden efendi ve ustalarının karşı tarafına oturmasına izin verilmişti.

“Şimdi size daha önce hiç duymadığınız eski *Pontus Türküsü*'nden bir giriş dörtlüğü öğreteceğim.” dedi.

Daha sonra şu dörtlüğü söyledi:

“Bir kez daha döndüğünde evine

Hreggviðsson aklar düşmüş saçıyla

Anlatıldığında İzlanda kıyılarındaki bu hikâye,

Dinleyecek insanlar şaşkınlıkla.”

İki Jón da bu dörtlüğü ezberledikten sonra sessizce oturdular. Yol ıslak olduğu için at arabasının bir taraftan diğerine sallanmasına neden oluyordu.

Yargıç yardımcısı bir süre düşüncelere dalmış bir şekilde oturdu, daha sonra sonunda Reinli çiftçiye bakarak gülümsedi ve:

“Jón Marteinsson, *Skálda*’yı kurtardı.” dedi. “Seni kurtarmak da bana düştü.”

Jón Hreggviðsson: “Efendimin iletmemi istediği bir mesajı mı var?”

“Burada sen giderken çiftliğinin kapısının önünde duran kızın için bir rixdolar var.”

“Bu hınzır kızın köpeği neden dışarı çıkardığını anlayamıyorum.” dedi Jón Hreggviðsson. “Ona göz kulak olmasını söyledim o kadar.”

“Rover’ın dönüş yolunu bulduğunu umalım.” dedi Arnas Arnæus.

“Saurbær kilise bölgesinde herhangi sıra dışı bir şey duyacak olursanız,” dedi Grindavíkli bilgin, “garip rüyalar, troller, periler, canavarlar veya göze çarpan anormallikler, ne olursa olsun lütfen sevgili Rahip Þorsteinn’a selamlarımı da ileterek bu durumu mektupla bize ilemesini isteyin. Ben de bunları yazmaya yeni başladığım ‘*De Mirabilibus Islandiae: İzlanda’nın Harikalarına İlişkin.*’ adlı kitabıma ekleyebilirim.”

Dragør’daki ticaret bölgesine vardılar. İzlanda’ya gidecek olan yük gemisi limana demirlemiş yelkenlerinden birkaçı açılmış şekilde sallanıyordu.

“İzlanda’dan Dragør’a gitmek çok güzeldir.” dedi Arnas Arnæus ve Jón Hreggviðsson kendisini yük gemisine

götürecek sandala binerken veda etmek için elini uzattı.

“İzlandalıların eski dostları burada yaşayıp gidiyor. Aziz Ólafur'un diğer gemiler gittikten sonra burada feribotunu İzlandalılara ödünç verdiği bilinir, özellikle Alþingi'ye erken varmanın önemli olduğunu düşündüğü zamanlar. Eğer şimdi de böyle olursa, kutsal Kral Ólafur, evine yazın on üçüncü haftasından önce varmanı sağlar, o zaman sizden Öxará Nehri kıyısındaki Alþingi'yi ziyaret etmeni ve onlara kellenin hala yerinde olduğunu göstermeni isterim.”

“Onlara bir şey söylemeli miyim?” diye sordu Jón Hreggviðsson.

“Onlara İzlanda'nın satılmadığını söylediğimi ilet; bu kez satılmadı. Daha sonra anlayacaklar. O zaman onlardan özrünü dilersin.”

“Peki, kimseye selamlarınızı iletmem gerekmiyor mu?” dedi Jón Hreggviðsson.

“Senin bu ihtiyar kellen, bu benim selamım olacaktır.” dedi Danimarka antikaları profesörü.

Jón Hreggviðsson eve dönüş yolculuğuna çıkmak üzere gemiyle kıyı arasında ilerleyen sandalda durmuş, şapkasını arkada kalan yorgun adama doğru sallarken Øresund Boğazı'nın hafif esintisi ak düşmüş saçlarının arasında geziniyordu.

1. Aziz Ólafur: Sayfa 220'daki dipnota bakın.

XVIII

Almannagjá'da bir yerde Öxará Nehri afallamış gibi kıvrılıyor, daha sonra dağ geçidinden çaprazlama kırılıyordu. Orada kadınların büyük havuzu Drekingarhylur'u oluşturuyordu ve biraz ilerisinde dik uçurum duvarları arasında bir patika vardı.

Patikanın altında havuzun yakınındaki çimenli bir arazide birkaç suçlu oturmuş, uykudan yeni uyanmış sabah güneşinin altında gözlerini ovalıyorlardı. Soyluların barakalarında hiçbir şey hareket etmiyor ancak doğudaki ovoidan piskoposun barakasına siyah atlar götürülüyordu. Güneydeki vadi yokuşundan Danimarka ceketleri ve şapkaları giyen, botları omuzlarında asılı bir adam geldiğinde, Drekingarhylur boyunca uykulu suçluların üzerinde parlayan sabah güneşiyle karşılanmıştı.

Adamların gözleri fal taşı gibi açıldı. "Gözlerime inanamıyorum? Bu gelen gerçekten Jón Hreggviðsson mu? Kraldan dönüyor hem de yeni bir şapkayla mı? Yeni bir ceketle mi?"

Önceki gün Eyrarbakki'ye varmıştı ve Öxará'daki meclisin yalnız bir günü kaldığını duyduğunda Flói'de birine yeni ayakkabılar yaptırmış, daha sonra botlarını omzuna asarak gece boyunca yürümüştü.

Yaşlı arkadaşlarının şansı, eğer buna şans denilebilirse, daha da kötüye gitmiş gibi görünüyordu, çünkü artık suçlular dışarıda uyumak zorunda kalıyorlardı. Yıllar

önce, burada tam da onlar gibi bir gece geçirdiğinde, kral kendisini hükümdar damgası basılmış bir çadıra yerleştirmişti ve kralın hizmetkârları kendisine çay vermişti.

Ancak, adamlar durumlarından şikâyetçi değildi. Tanrı onlara karşı bugünlerde merhametli davranmıştı. Alþingi'de kararlar dün verilmişti. Skálholt'taki yeni hanımefendi, seçilmiş piskopos Sigurður Sveinsson'un eşi ve sevgili merhum sulh hâkimimizin kızı, önceki yaz babasının davasının İzlanda'nın Yüksek Mahkemesi önünde yeniden görülmesi için kralın iznini almıştı; dün Beyer, Bessastaðir'in naibi, sulh hâkimi yardımcısı ve davaya karışan yirmi dört diğer kişiyle birlikte suçlu bulundu. Merhum Sulh Hâkimi Eydalín, kralın vekili Arnæus tarafından kendisine yapılan tüm suçlamalardan beraat etmişti ve merhumun ismi aklanmıştı. Arasında kralın el koyduğu altmış çiftlik de bulunan arazileri kendisine geri verilmiş ve böylece piskoposun eşi Snæfriður'un hukuki mirası olmuştu. Sulh hâkimine karşı açılan davada alman sözde Temsili Karar geçersiz sayıldı ve yargıç yardımcısı Arnas Arnæus'un da hukuku ihlal ve kanunlara saygısızlık etmesi nedeniyle hükümdara para cezaları ödemesi emredildi. Davasının Danimarka'daki Yüksek Mahkeme önünde görülmesi için yoksullara yapılan yardımdan faydalanan Jón Hreggviðsson hariç Arnæus tarafından aklanan insanların çoğu yüksek mahkeme tarafından tekrar yargılandı. Eydalín'in alçakça olmakla itham edilen davalarda yargıç yardımcısının geçersiz kıldığı tüm kararları ya tekrar yürütmeye konulmuş ya da herhangi bir mahkemece yapılan duruşma

için uygun olmadığına karar verilmişti. Bu davaların arasında bakire olduğuna yemin eden hamile kadının da davası vardı. Bu tür davalar Tanrı'nın merhametine bırakılmıştı. İptal edilen diğer hükümler de kutsal sulh hâkiminin gerçekte kendi yetki alanının sınırları dışında kalan davalarda verdiği kararlardı.

“Tanrı'ya şükürler olsun ki insanın saygı duyacağı biri geldi tekrar.” dedi yıllar önce kendisinin kırbaçlanmasını söyleyen vekilharçlarca mahkemenin huzuruna götürülürken yas tutan tasalı ihtiyar suçlu.

Sadaka kutusundan para çalan aziz:

“Cezasını çeken bir adamdan başka kimse mübarek değildir-“

“-ve suçluluğunu atlatan kişiden başka.” dedi bir süre suçundan mahrum bırakılan adam.

Yetkililer kız kardeşinin kendisiyle birlikte olduğu ve bir çocuğa sahip oldukları için aldığı boğulma cezasından sonra suçu işleyenlerin aslında başkası olduğuna hükmetmesinden önce bu adam on yıl boyunca suçlu kalmıştı. O zamana kadar herkes adama sadaka vermişti. Suçtan aklanınca tüm İzlanda'da aşağılanmıştı. Tek bir kişi bile kendisine bir parça balık vermemişti. İnsanlar üzerine köpeklerini salmıştı. Şimdi dava yeni bir yargıç önünde tekrar görülmüştü. Asıl suçlu, şüphe götürmez bir şekilde iğrenç suçunu itiraf etmişti ve Tanrı'nın ve insanların huzurunda bir kez daha gerçek bir suçlu olmuştu.

“Artık İzlanda'da hiç kimsenin bana gülmeyeceğini biliyorum.” dedi. “Üzerime köpeklerini salmayacaklar ve bana balık verecekler. Tanrı'ya şükürler olsun.”

Grubun yakınında sessizce oturan kör suçlu şimdi diğerleri gibi konuşuyordu: “Bizim suçumuz insan olarak adlandırılırsak da insan olmamamız. Bu konuda Jón Hreggviðsson ne diyor?”

“Bugün Leggjabrjótur’u aşarak evime gideceğim gerçeği dışında hiçbir şey söylemiyorum.” dedi Jón Hreggviðsson. “İlk gezimden evime döndüğümde kızım tabut sehпасının üzerinde yatıyordu. Son gezim için ayrılırken eşikte duran kızım hala hayatta olabilir. Belki de Reinli ihtiyar Jón Hreggviðsson’un dostu ve efendisi usta Arnas Arnæus’un hikâyesini torunlarına anlatacak bir oğul doğurmuştur.”

Şimdi vadinin doğusundan toynakların sesi geliyordu ve suçlular kayalardan dolaşarak ilerlediğinde büyük bir at ve refakatçi grubuyla ovanın üzerindeki toprak patikadan ülkenin yaşam alanları arasındaki Káldidalur’a doğru gelen bir adam ve bir kadın gördüler. İkisi de koyu renk elbiselere bürünmüşlerdi ve atları tamamen siyahtı.

“Şu geçen kim?” diye sordu kör adam.

Diğerleri cevapladı: “Siyah renkli elbisesiyle giden İzlanda’nın Güneşi Snæfriður; aynı şekilde siyah elbisesiyle yanından giden de kocası Skálholt piskoposu, Latin şair Sigurður Sveinsson. Hanımefendinin kraldan geri aldığı mirasının değerini belirlemek için batıya gidiyorlar.”

Çiyden ıslanmış, siyah yeleli atlar günün ilk ışıklarında parlarken suçlular sarp kayalıkların altında durmuş, piskoposla eşinin atlarıyla geçişini izliyorlardı.

HALLDÓRLAXNESS'İN DİĞER KİTAPLARI

BAĞIMSIZ İNSANLAR

Aşağılayıcı bir esaret altında on yedi sene geçiren koyun çiftçisi yazlıkçı Bjartur, hiç kimseye yük olmadan sürüsünü yetiştirmeye kararlıdır ancak, Bjartur'un neşeli kızı, babasına bağımlı olmadan yaşamak istemektedir. Sonuç olarak bazen sert bazen de dokunaklı, duygusal açıdan yoğun ve gereksiz detaycılıktan uzak samimi bir irade savaşı yaşanacaktır. Geniş kapsamlı ve oldukça tatminkâr olan Bağımsız İnsanlar bir başyapıttır.

Kurgu/Edebiyat/0-679-76792-4

KAZANILMIŞ CENNET

Bu büyüleyici romanda idealist İzlandalı bir çiftçi, cennet arayışı içinde seyahat etmektedir. Hlidalrı Steinar, ziyarete gelen Danimarka Kralına çocuklarının çok sevdiği midillisini teklif ettiğinde ailesini mahveden ve kendisini yeryüzünün öbür ucuna sürükleyen –iyimser olarak bakılırsa, Utah'ın vadedilmiş topraklarında ailesi için bir ev yapar halde- bir dizi talihsiz olayı başlatır. Parçalanan aile yeniden bir araya geldiğinde Laxness kendine has tutkulu ve komik ama sert hiciv birleşimini etkileyici ve muhteşem bir büyüye çevirir.

Kurgu/Edebiyat/0-375-72758-2

DÜNYA IŞIĞI

Sevilmeyen bir üvey evlat olan Olaf Karason'un tek bir avuntusu vardır. Bir gün büyük bir şair olacağına duyduğu inanç. İleriki yıllarda Olaf, yoksulluk, yalnızlık ve cinsel açıdan rezillik içinde tam bir şair hayatı sürer ancak, hiçbir zaman başarıya ulaşamaz. Olaf'ın hırsı onun için itici bir güç oldukça, acımasız bir güldürü olabilecek bu durum dokunaklı bir nitelik ve saf bir coşkunluk kazanır. Harika bir şekilde yazılmış insana dair bu roman, yaratıcı ruhun en ezici çevrede ve en ümitsiz insan bedeninde bile nasıl hayatta kalabileceğini gözler önüne sermektedir.

Kurgu/Edebiyat/0-375-72757-4

Laxness bir romancı olarak gerçek bir sihirbazdır.

New York Herald Tribune

Nobel Ödüllü Halldor Laxness'in bazen sert bazen şamatalı ve her zaman büyüleyici olan eseri *İzlanda'nın Çanı*, geleneksel İzlanda destanının güncel bir hali ve sert bir toplumsal yergidir. On yedinci yüzyılın sonlarında, İzlanda aşırı derecede yoksulluk, kıtlık içinde olan ve vebayla uğraşan ezilmiş bir Danimarka sömürgesidir. Jón Hreggviðsson adında bir çiftçi ve tel hırsız, Danimarka kralıyla ilgili müstehecn bir şaka yapar ve kısa bir süre sonra kendisini kralın celladını öldürmekle suçlanan bir kaçak olarak bulur.

Sonraki yıllarda, talihsiz serseri Jón Hreggviðsson, çok daha büyük bir çapta süregelen politik ve kişisel anlaşmazlıkların arasında sıkışıp kalan bir kukla haline gelir. Bunların arasında en önemli olanı, "İzlanda'nın Güneşi" olarak bilinen, güzel, inatçı ve genç soylu Snæfríður'la, dünyevi tavrı ezilmiş yurttaşlarına karşı ateşli bir bağlılığı gizleyen, kralın antikacısn Arnas Arnæus arasındaki talihsiz aşk macerasıdır. Kişisel çabaları uluslararası bir aşamada vuku bulurken, *İzlanda'nın Çanı* her sayfada öyküsel büyüyle dolu, kahramanlığı ve yolsuzluğu, şiddeti ve trajediyi bir arada sunan Dickensvari bir işleyiş ortaya çıkarır.

"Laxness sayfaların hakkını vererek yazan bir şair, bize bir olay örgüsü sunan öngörüsü bir yazardır. Olaylara Tolstoyvari bir bakış açısıyla bakarak Evelyn Waugh benzeri bir mizahla işler; etkilenmemek mümkün değil."

Daily Telegraph

www.kitapsaati.com.tr
www.facebook.com/kitapsaati
twitter.com/kitapsaati
[instagram.com/kitapsaati](https://www.instagram.com/kitapsaati)

